CANDELA.

Jurnalŭ bisericescŭ-literarĭŭ.

Apare ŭă-dată pe lună.

Nr. 6. Cernăuți, 1. Iuniŭ 1884. Anul III.

Materialismul în consecințele luĭ practice.*)

(Urmare.)

Leagănul Socialismuluĭ este Francia, pentru-că arĕtându-se acoló maĭ ântâiŭ Materialismul în înțelesul deplinŭ alŭ cuvêntuluĭ, totŭ acoló s'a desvoltatŭ maĭ răpede și Industrialismul și Căpitalismul individualŭ. Robespierre a fostŭ celŭ dintâiŭ, ce și-a pusŭ în programă principiul: „Egalitate în societatea omenească“. Vedêndu-se însă periclitate clasele cele avute de barbatul acesta, ele îlŭ rĕsturnară de la putere și elŭ murí pe eșafotŭ.

Cu toate acestea Grachus Babeuf, fiiul luĭ Rousseau, desvoltà maĭ de parte idea luĭ Robespierre, dechiărândŭ, că toată proprietatea i-se cuvine poporuluĭ, pentru-că fiă-care omŭ are dreptŭ la esistință fericită. Lucrarea are să fiă ŭă dĕtoriă prescrisă de statŭ pentru fiă-care. Autoritatea părintească are să înceteze. Toți aŭ să fiă egalĭ, toți aŭ să aĭbă locuințe asemene și chĭarŭ una și aceea-și coloare pentru straĭe, ș. a. d. a.

Ideele luĭ Babeuf le îmbrățișară foarte mulțĭ și pentru realisarea lor se câstigase chĭarŭ și ŭă parte de miliție. Cândŭ de ŭă-dată planul se descopere și Babeuf moare și elŭ cu mulțĭ alțiĭ pe eșafotŭ.

*) Prelegere, ținută de prof. de religĭune Calistratŭ C o c a în 28 Faurŭ a. c. în localitatea reuniuniĭ musicale „Armonia“ în Cernăuțĭ.

BIBLIOTECA JUD. ...
3F3247
D

Vení apoĭ Napoleonŭ I. Cu autoritatea luĭ se întărí pusĕciunea burgesieĭ avute, dară nu se înăduşiră într'una şí aspiráciunile socialistilor, încâtŭ în-dată după căderea luĭ, Bounarotti împrospĕtà ideele luĭ Babeuf şi le desvoltà într'unŭ sistemŭ comunisticŭ înspăimêntătorĭŭ, cerêndŭ, ca să se delăture chĭarŭ cu moartea toţi, câţi s'ar opune realisării sistemuluĭ luĭ; în 12 Maĭŭ 1839 se înăduşí, încercarea aceasta a socialistilor, dară numaĭ la părere, Căcĭ după anul 1840 curintele socialisticŭ se îngroşà totŭ maĭ tare. Din mijlocul lucrătorilor se sculară maĭ mulţĭ literaţĭ şi jurnalişti, între alţiĭ Louis Blanc, cariĭ combătêndŭ concurinţa ca rĕul celŭ maĭ mare pentru binele economicŭ alŭ societăţiĭ, cereáŭ, ca statul să facă ordine şi să se facă însu-şĭ producinte şi concurinte şi să ĭaĭe sîngurŭ în mână toată îndustria. Lucrătoriĭ să se adune în ateliere sociale, unde să producă cele trebuincĭoase cu ajutorĭul finanţialŭ alŭ statuluĭ. Atelierele întregeĭ îndustrie să formeze apoĭ ŭă r e u n i u n e şi ŭă parte din câstigul comunŭ să se întrebuinţeze la ajutorarea stabilimintelor amenințate.

Rĕsturnându-se în anul 48 în Francia regatul şi înfiinţându-se republica, regimul provisorĭŭ de atuncĭa făcú socialistilor, spre a se susţiné, concesiunĭ peste concesiunĭ. Timpul lucrăriĭ fu rĕdusŭ dela 11 la 10 oare pe ḑi, birurile pentru nutrimêntul poporuluĭ fură desfiinţate şi puse în spatele celor avuţĭ şi statul se îndĕtorí a da de lucru fiă-căruĭa lucrătorĭŭ, dându-ĭ plată bună. În scopul acesta se înfiinţară în Paris ateliere năciunale şi fiă-care lucrătorĭŭ căpĕtá pe ḑi câte 2 francĭ, eară ceĭ ce rĕmâneáŭ fără de lucru, căpĕtáŭ câte $1^1/_2$ francŭ. Sub nisce împrejurărĭ atâtŭ de amăgitoarĭe se ghemuiră în Paris în scurtŭ timpŭ peste 90.000 de lucrătorĭ. Camera, ce se constituise în acela-şĭ anŭ, rĕcunoscú pericolul, ce cresceá din ḑi în ḑi în dauna sigurĕtăţiĭ persoaneĭ şi a proprietăţiĭ şi ordinà închiderea atelierelor năciunale. In urma acestuĭ pasŭ energicŭ alŭ camereĭ se încinse în-dată pe stradele Parisuluĭ ŭă luptá crâncenă între lucrătorĭ şi avuţĭ, care durà 4 ḑile şi se sfîrşí cu sfărmarea partideĭ socialistice. Maĭ înăduşí apoĭ Napoleon III. toate încercările socialistice, dară după căderea luĭ Socialismul îşĭ rădicà eară-şĭ fruntea în comuna cea strášnică din a. 1871. Din Francia trecú elŭ cu timpul în Elveţia, Belgia şi Anglia, eară anume dela anul 1848 încoace se rĕspândí şí în Germania şi apoĭ în Austria.

Corifeii Socialismului germânŭ sûntŭ: F. Lassalle[1]) și C. Marx[2]), care istŭ din urmă și-a găsitŭ mulți adepți și între Românii din regatul vecinŭ.

Lassalle dechiarà resbelŭ burgesiei avute și cereá emanciparea lucrătorilor. Nime nu scieá așá de bine ca dênsul a împune lucrătorilor și a li înflăcărá pasiunile. Cu miile se îndesiáŭ împrejurul lui.

Tendința lui erá de a ameliorá pusĕctunea lucrătorilor și spre acestŭ scopŭ pertindeá elŭ:

1. că lucrătoriul să nu lucre numai pentru simbriă, ci să fiă părtașŭ și í la folosul curatŭ alŭ producțiunii;

2. ca să se înființeze asociațiuni productive subvenționale din partea statului;

3. ca să se desființeze birurile indirecte și să se înlocuiască cu cele directe, cerință, ce trebuiá să aibă în pracsă cele mai mari consecințe;

4. ca să fiă dreptul egalŭ și directŭ la alegeri.

Spre a lămurí cererile aceste, li țineá elŭ lucrătorilor discursuri peste discursuri; scrieá epistole, broșure și cârți și înființà ŭă societate de lucrători sub numele „Allgemeiner deutscher Arbeiterverein“. În urma Lassalle desamăgitŭ chiarŭ de indiferentismul lucrătorilor și rĕspinsŭ din toate părțile, părăsí Berlinul în 1864

---

[1]) Ferdinandŭ Lassalle, născutŭ în 11 Aprile 1825 în Breslau din părinți Iudei și negutitori mari. studià după absolvarea gimnasiului filosofia și jurisprudința la universitatea orașului său de nascere. După terminarea studielor se duse la Berlinŭ, unde se făcŭ docinte privatŭ. În a. 1848 și 49 aflà Lassalle ocupăciune la tribunalul din Düsseldorf. Pe timpul acela erà elŭ membrul unei societăți secrete a Comunistilor. Prin studiul opurilor lui Rodbertus și C. Marx deveni elŭ socialistŭ. Dintre opurile lui sûnt cele mai însemnate: „System der erworbenen Rechte“ și „Heraclit den Dunkeln“. Fr. Hitze, die sociale Frage etc. p. 101.

[2]) Carolŭ Marx, fiiul unui advocatŭ (Iudeŭ botezatŭ), se născŭ în a. 1818 în Trier. Studià jurisprudința în Berlin și Bonn și deveni apoi redactorul foiei „Rheinische Zeitung“. În această foaiă desvoltá Marx ideei radicale, din care causă fu ea oprită de guvernŭ. Dispunêndŭ elŭ de avere însemnată, rĕsĕmná la orí-ce serviciŭ de statŭ, numai ca să poată agetá pentru ideele sale. El se duse la Paris și desvoltà acoló ŭă activitate literariă foarte însemnată. Din această causă cerŭ Prusia alungarea lui din Paris și Marx merse la Brüssel, unde deveni membrul comunistilor. Revoluțiunea, ce isbucni în Francia, îl îndemnà a merge eară-și la Paris și începêndŭ apoi a ferbe și în Germania, veni Marx la Köln, redegândŭ din Maiŭ 1848 pênă în Aprile 1849 foaia „Neue Rheinische Zeitung“. Alungatŭ eară-și din Germania și Francia, se duse la Londra, unde rĕmase pentru totŭ-de-a-una. Opurile lui cele mai însemnate sûntŭ: „Zur Kritik der politischen Oekonomie“ și „Das Kapital“.

și ducêndu-se în Elveția spre a-și restaurá sănătatea, muri acoló într'unu duelu cu unu boierú din Muntenia, cu numele Iancu Racoviță, în 28 Augustu alu aceluia-și anu.

Societatea „Allgemeiner deutscher Arbeiterverein“, înființatu de dînsul cu scopu agetatoricu veni după moartea lui în pericolul, de a se disolvá în urma certelor, ce se iscară în sinul ei. Societatea se disfacú în doaue reuniuni, una bărbătească și alta femeiască. De abiá Dr. de Schweitzer o reuni, o reînviosà și o aduse la însemnătate prin înființarea societăților de meseriași. Dară în urma unor articole asupra ministeriului Bismark, publicate în foaia „Social-democrat“ veni barbatul acesta în prepusu, că aru trădá interesele societății, din care causă se iscară din nou certe și desbinări. Urmarea acestor certe fu înființarea altei societăți noaue cu tendințe internaționale sub numele de: „Partida socialistică a lucrătorilor“, care se constituí la Eisenach în a. 1869.

Interesele comune și prigonirile, ce le aveáu de suferitu âmbele societăți, au înlesnitu într'unirea lor în congresul ținutu la Gotha în anul 1875 într'ua societate noaua sub numele „Partida socialistică a lucrătorilor din Germania“.

Programul [1]) societății acesteia e Colectivismul Socialismului lui C. Marx, precum se află elu desfășuratu în opurile lui: „Das Kapital“ și „Kritik der politischen Oekonomie“.

---

[1]) Programul partidei socialistice a lucrătorilor din Germania primitu în Congresul din Gotha cu unanimitate, este de următorîul cuprinsu:

I. Die Arbeit ist die Quelle alles Reichthums und aller Cultur, und da allgemein nutzbringende Arbeit nur durch die Gesellschaft möglich ist, so (?) gehört der Gesellschaft, d. h. allen ihren Gliedern das gesammte Arbeitsproduct, bei allgemeiner Arbeitspflicht, nach gleichem Recht Jedem nach seinen vernunftgemässen (?) Bedürfnissen.

In der heutigen Gesellschaft sind die Arbeitsmittel Monopol der Capitalistenclasse; die hierdurch bedingte Abhängigkeit der Arbeitsclasse ist die Ursache des Elends und der Knechtschaft in allen Formen.

Die Befreiung der Arbeit erfordert die Verwandlung der Arbeitsmittel in Gemeingut der Gesellschaft und die genossenschaftliche Regelung der Gesammtarbeit mit gemeinnütziger Verwendung und gerechter Vertheilung des Arbeitsertrages.

Die Befreiung der Arbeit muss das Werk der Arbeitsclasse sein, der gegenüber alle anderen Classen nur eine reactionäre Masse sind.

II. Von diesen Grundsätzen ausgehend, erstrebt die socialistische Arbeiterpartei Deutschlands mit allen gesetzlichen Mitteln den freien Staat und

În ochiĭ luĭ C. Marx este lucrul unicul isvorŭ și unica mĕsură a venitului și așá-dară și a proprietățiĭ și elŭ deduce de aicĭ, că căpitalul nu-ĭ alta decâtŭ comulare de lucru străinŭ. Căpitalul este buretele, ce suge totŭ venitul și toată sudoarea lucrătorĭului, nelăsându-ĭ decâtŭ ŭă esistință miseră. Chĭarŭ produsele muncĕĭ îlŭ sugrumă pe lucrătorĭŭ; munca luĭ de erĭ se scoală asupra luĭ, îlŭ dă la pămêntŭ și-ĭ răpesce venitul muncĕĭ de astă-dĭ. Cu câtŭ maĭ multŭ producŭ lucrătoriĭ dela 1789 încoace, cu atâtŭ maĭ multŭ cresce greutatea lanțuluĭ, în care staŭ legați, cu atâtŭ maĭ tristă devine soartea lor.

Astŭ-felĭu căpitalul îlŭ expropriază pre lucrătorĭŭ și anume căpitalul celŭ maĭ mare îlŭ expropriază pre celŭ maĭ micŭ, și așá merge maĭ departe, pênă-ce se concentrează totŭ căpitalul în mânele câtor-vá foarte puținiĭ. În proporțiune cu acestŭ curinte cresce apoĭ din dĭ în dĭ totŭ maĭ multŭ miseria socială, împilarea și sclăvia, conducêndŭ societatea la uă catastrofă grozavă. Dară spre a evitá catastrofa aceasta, propune Marx înainte de toate sistarea legilor, ce se atingŭ de sîmbria lucrătorĭului, apoĭ desființarea economielor și a industrieĭ

---

die socialistische Gesellschaft, die Zerbrechung des ehernen Lohngesetzes durch Abschaffung des Systems der Lohnarbeit, die Aufhebung der Ausbeutung in jeder Gestalt, die Beseitigung aller socialen und politischen Ungleichheit.

Die socialistische Arbeiterpartei Deutschlands, obgleich zunächst im nationalen Rahmen wirkend, ist sich des internationalen Charakters der Arbeiterbewegung bewusst und entschlossen, alle Pflichten, welche derselbe den Arbeitern auferlegt, zu erfüllen, um die Verbrüderung aller Menschen zur Wahrheit zu machen.

Die socialistische Arbeiterpartei Deutschlands fordert, um die Lösung der socialen Frage anzubahnen, die Errichtung von socialistischen (?) Productivgenossenschaften mit Staatshilfe unter der demokratischen Controlle des arbeitenden Volkes. Die Productivgenossenschaften sind für Industrie und Ackerbau in solchem Umfang ins Leben zu rufen, dass aus ihnen die socialistische Organisation der Gesammtarbeit entsteht. (Wie?) — Productivgenossenschaften lassen doch immer noch „Concurrenz“ und „Productions-Anarchie“ bestehen.

Die socialistische Arbeiterpartei Deutschlands fordert als Grundlagen des Staates:

1. Allgemeines, gleiches, directes Wahl- und Stimmrecht, mit geheimer und obligatorischer (!) Stimmabgabe aller Staatsangehörigen vom 20. Lebensjahre an für alle Wahlen und Abstimmungen in Staat und Gemeinde. Der Wahl- oder Abstimmungstag muss ein Sonntag oder Feiertag sein.

2. Directe Gesetzgebung durch das Volk. Entscheidung über Krieg und Frieden durch das Volk.

private și întroducerea Colectivismului atâtŭ în privință lucrului câtŭ și a căștigului. Căpitalul privatŭ, încâtŭ este elŭ căpitalŭ productivŭ, să treacă în posesiunea și întrebuințarea statului, care să aĭbă apoĭ a împărți după dispusĕcĭunea și căpăcetatea fiă-căruĭ atâtŭ lucrul pământului câtŭ și îndustriele și toate rámurele activităţiĭ omenescĭ. Toți să fiă lucrătoriĭ statului și să primească leafă după mĕsura lucrului lor. În locul întreprindĕtorilor privați de astă-dĭ să-și puĭă statul organe colective, carĭ să aĭbă a purtá grijă de împărțirea și conducerea puterilor productive. Magazine publice să țină apoĭ cúmpĕna între producțiune și trebuință. Astŭ-felĭŭ să se facă cápĕtŭ concurinței, ce n'a fostŭ bună decâtŭ la înavuțirea unora și la sĕrăcirea altora, și în locul anarchieĭ, ce domnesce astă-dĭ în producțiune, să vină ordinea și rațiunea.

Numaĭ așá, dice Marx, are să înceteze neegalitatea între cetățeni și aŭ să fiă cu toțiĭ asemene, căcĭ toți aŭ să ĭaĭe parte la lucrarea publică în statŭ, fiă-care după căpăcetatea sa, spre a avé parte la câștigul comunŭ.

---

3. Allgemeine Wehrhaftigkeit, Volkswehr an Stelle der stehenden Heere.

4. Abschaffung aller Ausnahmegesetze, namentlich der Press-, Vereins- und Versammlungsgesetze, überhaupt aller Gesetze, welche die freie Meinungsäusserung, das freie Denken und Forschen beschränken.

5. Rechtsprechung durch das Volk. Unentgeltliche Rechtspflege.

6. Allgemeine und gleiche (?) Volkserziehung durch den Staat (!). Allgemeine Schulpflicht. Unentgeltlicher Unterricht in allen Bildungsanstalten. Erklärung der Religion zur Privatsache.

Die socialistische Arbeiterpartei fordert innerhalb der heutigen Gesellschaft:

1. Möglichste Ausdehnung der politischen Rechte und Freiheiten im Sinne der obigen Forderung.

2. Eine einzige progressive Einkommensteuer für Staat und Gemeinde, anstatt aller bestehenden, insbesondere der das Volk belastenden, indirecten Steuern.

3. Unbeschränktes Coalitionsrecht.

4. Einen den Gesellschaftsbedürfnissen entsprechenden Normalarbeitstag. Verbot der Sonntagsarbeit.

5 Verbot der Kinderarbeit und aller die Gesundheit und Sittlichkeit schädigenden Frauenarbeit.

6. Schutzgesetze für Leben und Gesundheit der Arbeiter. Sanitätliche Controlle der Arbeiterwohnungen. Ueberwachung der Bergwerke, der Fabrik-, Werkstatt- und Hausindustrie durch von den Arbeitern gewählte Beamte. Ein wirksames Haftpflichtgesetz.

7. Regelung der Gefängnissarbeit.

8. Volle Selbstverwaltung für alle Arbeiter-Hilfs- und Unterstützungscassen.

Aceste sûntŭ în scurtŭ ideele fundămêntale ale Socialismului modernŭ, representatŭ de C. Marx. Dreptŭ că elŭ caută să vindece ranele sociale, ce le produse Materialismul, dară avêndŭ și elŭ acela-și fundămêntŭ, ce-lŭ are Materialismul, ádecă ateismul și negarea moraleĭ, nu le maĭ vindecă, ci le lărgesce maĭ multŭ. Pe câtŭ timpŭ oamenii vor rĕmâné ádecă, oamenĭ, cum sûntŭ, nu ar puté aduce Colectivismul nicĭ ŭă mântuință. Eroarea comună a tuturor sistemelor socialistice și comunistice este tocma, că ele nu-lŭ rĕcunoscŭ pre omŭ ca ființă maĭ pe susŭ de animalŭ și nu-ĭ cunoscŭ destinul, lipsindu-li relegĭunea positivă și anume relegĭunea creștinească. Ele nu-lŭ cunoscŭ pre omŭ, pentru-că ignorează adevĕrul pĕcatuluĭ moștenitŭ și înfluința luĭ cea rea asupra omuluĭ; ele nu cunoscŭ ținta luĭ, fiindŭ-că uĭta de destinul celŭ eternŭ alŭ omuluĭ și voĭescŭ să-lŭ facă deplinŭ fericitŭ aice pe pământŭ.

Socialismul se luptă pentru fericirea omuluĭ; cu toate acestea necunoscêndŭ elŭ condițiunea cea primariă a fericiriĭ, ádecă vîrtutea, nu-lŭ va fericí nicĭ-ŭă-dată. Vieața a fostŭ și va rĕmâné ŭă luptă continuă cu neajunsurile de totŭ felĭul, ŭă luptă contra pátimelor și numaĭ celŭ ce va luá aceasta în vedere, va puté lucrá în folosul societățiĭ omenescĭ. Și din acestŭ punctŭ de vedere dicemŭ, că Socialismul poate-că să nimicească domninția Capitalismuluĭ, dară nicĭ ŭă-dată nu va fi în stare a rădicá pe ruinele luĭ unŭ edificĭŭ socialŭ maĭ bunŭ și maĭ sigurŭ, din contra învingerea luĭ nu va fi decâtŭ înaugurarea uneĭ anarchie depline. Căcĭ întrebŭ, pe ce canalurĭ să curgă fericirea, ce o pretindŭ socialistiĭ? Lipsindŭ interesul personalŭ diresŭ cu amoarea creștinească, partea cea maĭ mare a oamenilor nu se va maĭ prinde la lucru cu seriositatea, ce o cere progresul și perfecționarea. Totŭ așá va fi și libertatea în statul socialisticŭ ŭă ilŭsiune. Căcĭ represêntândŭ statul unŭ localŭ mare de lucrătorĭ, despotismul, ce s'ar esercitá asupra lor, ar fi nesuferitŭ, neavêndŭ omul libertatea nicĭ a merge și a vení, nicĭ a se sculá și odihní după placŭ; așá ḑilele luĭ s'ar străcurá într'ŭă monotonią desperată. Sub asemene regimŭ toată activitatea omuluĭ ar fi paralisată, lenea și indiferentismul ar slăbí puterile sufletescĭ și nemulțămirea lucrătorilor cu sortea lor ar trebuí să producă revoluțiune.

În fața tendințelor acestora ale Materialismuluĭ, societatea omenească se află în celŭ maĭ mare pericolŭ. De aceea barbațiĭ de statŭ maĭ luminați și cunoscĕtoriĭ vieței sociale lucră din rĕsputerĭ, ca să îm-

pedece realisarea sistemului socialisticŭ. În adunări și în parlamente se discută astă-dĭ cestiunea lucrătorilor, se pledează pentru sporirea simbriei orĭ micșorarea prețurilor nutrimêntului, dară orĭ-ce s'ar întreprinde fără de concursul relegiunii și alŭ moraleĭ, va rĕmâne de sigurŭ fără succesŭ. Catastrofa se va amênâ poate ce-vá, dorĕ nu va fi delăturată. Căcĭ rĕul, de care sufere societatea, e rĕu moralŭ, și prin urmare mijloacele vindecării se potŭ aflá numaĭ în ordinea morală. „Mulți admitŭ — dice Quistorp — cum-că îndreptarea stării materiale a lucrătoriuluĭ nu ajunge, spre a-lŭ împăcá cu sortea luĭ, eĭ cred însă, că totŭ, ce ĭ-ar maĭ lipsí, ar fi uă cultura maĭ mare, nesce cunoscințe maĭ întinse, în scurtŭ lumină maĭ multă, după cum disese Goethe murindŭ. Dară pre câtŭ de multŭ ținŭ și eu la cultura lucrătoriuluĭ, totu-și dicŭ, că luĭ îĭ este de trebuință nu numaĭ maĭ multă lumină, ci înainte de toate maĭ multă **dragoste**, nu numaĭ luminarea mintiĭ, ci și încălțirea ínimcĭ. Pentru-că la mulți a rĕcitŭ dragostea și în locul eĭ s'a încuibatŭ egoismul brutalŭ, ce dispărțesce pre omŭ de omŭ, întru aceeasta vĕdŭ eu rădĕcină principală a desbinării înfricoșate, ce pĕtrunde în societate și o amenința cu desvolvare. Maĭ multă dragoste însă putemŭ scoate numaĭ din isvorul eĭ nesecatŭ, din reînoirea și reînviĭarea consciințcĭ crestinescĭ. Și nu clasele de josŭ, nu ceĭ sĕracĭ și neculți, nu, ci noĭ trebuĭe să începemŭ maĭ întâĭŭ a ne înturná înapoĭ la Crestinismŭ, căcĭ de la noĭ, dela clasele acestea maĭ înalte a purcesŭ direcțiunea cea falsă a ínimeĭ și a simțimêntuluĭ și a pĕtrunsŭ în straturile de josŭ ale poporăciuniĭ, unde s'au desvoltatŭ apoĭ pênă la extremŭ. Și dacă vom dá noĭ lucrătorilor exêmplu bunŭ, atuncĭ se va resolvá cestiunea în modul celŭ adevĕratŭ, dară numaĭ atuncĭ, de aceasta fiți încredințați“. (J. Quistorp, Vortrag „der Kern der Arbeiterfrage“, Stettin, 1872, pag. 15, 20, 23.)

Da, nu altŭ-felĭŭ, ci numaĭ întorcêndu-se lumea la Crestinismŭ, va ajunge ea eară la pacea și liniscea socială, ce și-a perdut'o; pentru-că numaĭ spiretul Crestinismuluĭ, alŭ relegiuniĭ, alŭ dragosteĭ poate învinge egoismul brutalŭ, ce desbină și aprinde dușmănia între diferitele clase ale societățiĭ.

„Poroncă noaŭă vĕ dau voaŭĕ“, a disŭ Mântuitorĭul, „ca să vĕ ĭubiți unul pre altul, precum v'am ĭubitŭ eu pre voĭ“. Acestŭ principiŭ înalță și nobilează toate referințele sociale, le împacă și le regenerează. Elŭ sânțesce libertatea, nobilitează lucrul, alină durerea și-ĭ

dă omului mângăiăre și putere în toate împrejurările vieței. Elŭ este medul, prin care se unesce individul cu societatea într'uă vieață organică, conservându-și esistința și îndreptățirea reciprocă și cine caută mântuire aiurea, lucră în zădar, âmblă de florĭ de cucŭ. Elŭ cade numaĭ decâtŭ orĭ în estremul Individualismuluĭ orĭ în celŭ alŭ Socialismuluĭ.

Progresul ne maĭ visatŭ alŭ sciințelor empirice, strălucirea amăgitoarĭa și amețitoarĭa a culturei moderne, avêntul economicŭ, înțelesualŭ și liberalŭ alŭ timpuluĭ nostru potŭ sĕduce cât-vá timpŭ, dară după aceea au să cunoască ceĭ ce și-au perdutŭ credința, că strălucirea esterioară nu este decâtŭ uă aparință fără basă, uă decepcĭune amară și cum-că numaĭ Crestinismul este adevĕrata rădĕcină și coroana civilisacĭuniĭ.

Calistratŭ Coca.

373.24f
D.

Празднованіе ветхозавѣтного Агнца.

(Продолженіе.)

12. Въ 14-й день должно было уничтожити въ домѣ все квасное. „Иже снѣсть кисло, погибнетъ душа та отъ Израиля“ [1]) заповѣдаетъ Господь Бого, изъ чего мы ясно видимъ, что Юдеи поживали некислый хлѣбъ не изъ причины ихъ великой поспѣшности, ибо вже четыре дни напередъ заповѣлъ имъ тое Богъ черезъ Мойсея, и они имѣли досыть часа себѣ хлѣбъ на дорогу приготовити; но они тое здѣлати были принужденны повелѣніемъ Господнимъ, чтобы такимъ способомъ союзъ свой съ Господомъ укрѣпити. Посля изясненій гдекоторыхъ означаетъ кислый хлѣбъ чтось кислое, гнилое, мертвое, отже нечистое, и понеже подъ часъ сего праздника всѣ евреи чистыми быти одолжалися, то потому и Господь Богъ повелѣлъ имъ опрѣсноки, некислый хлѣбъ, поживати.

13. Нарушеніе и неисполненіе каждого изъ сихъ законовъ угрожается страшною казнею: „И человѣкъ, иже аще чистъ будетъ, и на пути далече нѣсть, и оставитъ сотворити пасху, потребится душа та отъ людей своихъ: яко дара Господеви не принесе во время свое, грѣхъ свой пріймetъ человѣкъ той“. [2])

14. „И будетъ вамъ день сей во память и празднуйте той праздникъ Господу во вся роды ваша: законно вѣчно празднуйте его“. [3])

15. „И будетъ егда возглаголютъ вамъ сынове ваши: что есть служеніе сіе; и рцыте имъ: жертва пасха сія Господу, иже покры домы сыновъ Израилевыхъ во Египтѣ, егда побы Египтяны, домы же нашя избави“. [4])

II. Въ тѣхъ 15-ти точкахъ заключаются всѣ общіи учрежденія пасхальныи. Кромѣ нихъ суть установленія относящіися собственно къ вервой Пасхѣ, совершенной въ Египтѣ, которыи суть:

---

[1]) Исх. 12, 15.
[2]) Исх. 12, 15 и Число 9, 13.
[3]) Исх. 12, 14.
[4]) Исх. 12, 26, 27.

1. „И пріимутъ отъ крове, и помажутъ на обою подвою, и на прагахъ въ домѣхъ, въ нихже снѣдятъ тое“. [1]) „И будетъ кровь вамъ въ знаменіе на домѣхъ, въ нихже вы будете тамо: и узрю кровь, и покрыю вы, и не будетъ въ васъ язвы, еже погибнути, егда поражу землю Египетскую“, [2]) По заколеніи Агнца пасхальнаго въ Египтѣ нужно было кровію его окропити двери дома, въ которомъ совершалася Пасха. Кровь тая на дверяхъ служила спасительнымъ знаменіемъ освобожденія отъ руки ангела истребившаго первенцевъ египетскихъ.

2. Вкушати пасху должны были въ Юдеи обрѣзанныи, якъ мы тое въ Исх. 12, 3. 6. видимъ.

3. „Сице же снѣсте е: чресла ваша препоясана и сапози ваши на ногахъ вашихъ, и жезлы ваши въ рукахъ вашихъ: и снѣсте е со тщаніемъ: пасха есть Господня. И пройду землю египетскую сея нощи, и убію всякого первенца въ земли Египетскѣй, отъ человѣка до скота, и во всѣхъ бозѣхъ Египетскихъ сотворю отмщеніе: азъ Господь“. [3]) Присуствовавшіи Евреи на вечери Пасхи египетской должны были быти совершенно готовыми къ выходу изъ Египта, и для того вкушали Пасху препоясавшися, въ сапогахъ, съ жезлами въ рукахъ, и притомъ съ пошпѣсностію, не выходя во всю ту ночь изъ дома, въ которомъ совершали Пасху.

III. Наконецъ имѣемъ повелѣнія Божіи, данныи послѣ первой Пасхи и слѣдовательно относящіися къ Пасхѣ временъ послѣдующихъ:

1. Заколяти и вкушати Агнца пасхальнаго должны были Юдеи желавшіи праздновати Пасху, только въ томъ городѣ, где будетъ мѣсто служенія Господу Богу, куда они заранѣе приходити одолжалися. Такъ заповѣдаетъ Мойсей въ Второзаконію: „Не возможеши жрети пасхи ни въ единомъ отъ градовъ твоихъ, еже Господь Богъ твой даетъ тебѣ: Но токмо на мѣстѣ, еже изберетъ Господь Богъ твой призывати имя его ту, тамо пожреши пасху въ вечеръ при захожденіи солнца, во время, въ неже исшелъ еси изъ земли Египетскія. И свариши, и испечеши, и снѣси на мѣстѣ, идѣже изберетъ Господь Богъ твой: и возвратишися заутра, и пойдеши въ домъ твой“. [4])

---

[1]) Исх. 12, 7.
[2]) Исх. 12, 13.
[3]) Исх. 12, 11. 12.
[4]) Исх. 16, 5. 6. 7.

2. Закономъ опредѣленная нечистота [1]) якъ и дальшій путь узвиняютъ отъ совершенія и вкушенія Пасхи; но чтобы такимъ способомъ нѣкоторыи не были цѣлкомъ лишены празднованія Пасхи, то дозволено имъ праздновати вторую Пасху въ слѣдующемъ мѣсяцѣ, въ 14-й день, по всѣмъ законамъ Пасхи мѣсяця первого. Такъ заповѣдаетъ Господь черезъ Мойсея: „И рече Господь къ Мойсею, глаголя: Рцы сыномъ Израилевымъ глаголя: человѣкъ, иже аще будетъ нечистъ отъ души человѣчи, или на пути далеча, или въ васъ, или въ родѣхъ вашихъ, и да сотворитъ пасху Господу, въ мѣсяцъ вторый, въ четвертыйнадесять день (мѣсяца) къ вечеру да сотворятъ ю, со опрѣсноки и съ горькимъ зеліемъ да снѣдятъ ю. Да не оставятъ отъ нея на утріе, и кости да не сокрушатъ отъ нея, по всему закону пасхи да сотворятъ ю“. [2])

3. По занятіи земли обѣтованной во 2-й день праздника Пасхи должно было приносити жертву отъ начатковъ жатвы, и съ того дня начинати счисленіе 7 седмицъ, пятидесятницы, въ которомъ часъ Евреи збоже изъ поля собирали. „Егда внидете въ землю, юже азъ даю вамъ, и пожнете жатву ея, и принесете снопы начатокъ жатвы вашея къ жерцу. И вознесетъ снопъ предъ Господа пріятенъ вамъ: на утріе перваго дне субботы, да вознесетъ его жрецъ“. [3])

„И сочтите себѣ отъ наутрія субботъ, отъ дне въ оньже аще принесете снопы возложенія, седмь седмицъ цѣлыхъ“. [4]) „И день новыхъ плодовъ, егда принесете Господеви жертву нову седмицъ, нарочитъ святъ будетъ вамъ: всякого дѣла служебна да не сотворѣте“. [5]) „Седмь седмицъ всецѣлихъ да сочтеши себѣ: въ начало же твоего серца на жатву начни исчисляти седмь седмицъ. И да сотвориши праздникъ седмицъ Господеви Богу твоему, якоже рука твоя можетъ, елика дасть тебѣ, якоже благослови тя Господь Богъ“. [6])

4. Во всѣ 7 дней праздника пасхального Агнца кромѣ обыкновенныхъ утренныхъ и вечерныхъ жертвоприношеній должно было приносити особенныи жертвы, которыи состояли изъ 2-хъ

---

[1]) Числ. 19, 11—22.
[2]) Числ. 9, 9—13.
[3]) Лев. 23, 10. 11.
[4]) Лев. 23, 15.
[5]) Числ. 28, 26.
[6]) Второз. 16, 9. 10.

тельцевъ съ 3-ма десятыми частями ефы [1]) пшеничной муки на каждого тельца, смѣшанной съ елеемъ, одного барана съ 2-ма десятыми частями ефы муки, 7-ме агнцевъ съ десятою частію ефы на каждого и одного козла въ жертву за грѣхъ. Все сіе приносилося въ жертву всесожженія. Такъ приказуетъ Моисей: „И въ пятыйнадесять день мѣсяца сего праздникъ: седмь дней опрѣсноки да ясте. И день первый нарочитъ святъ да будетъ вамъ: всякого дѣла служебна да не сотворите. И принесете всесожженія приносъ Господу телца отъ воловъ два, овна единаго, агнцевъ единолѣтныхъ седмь: непорочни будутъ вамъ. И жертва ихъ мука пшенична, вмѣшана въ елеи: три десятины телцу единому, и двѣ десятины овну единому да сотворите: По десятинѣ сотворити агнцу единому, седми агнцемъ. И козла единаго отъ козъ грѣха ради, во еже умолити о васъ. Кромѣ всесожженія всегдашняго утреннаго, еже есть всесожженіе, всегдашное, сотворите сія. По сему сотворите на всякъ день, въ седмь дней, даръ, приносъ въ воню благовонія Господу: на всесожженіе всегдашнее сотвориши возліяніе его. И день седмый нарочитъ святъ да будетъ вамъ: всякаго дѣла служебнаго да не сотворите въ онь. И день новыхъ плодовъ егда принесете Господеви жертву нову седмицъ нарочитъ святъ будетъ вамъ: всякаго дѣла служебна да не сотворите. И да принесете всесожженія въ воню благовонія Господу, телца отъ воловъ два, овна единаго, агнцевъ единолѣтныхъ седмь непорочныхъ. Жертва ихъ мука пшенична вмѣшана въ елеи: три десятины телцу единому, и двѣ десятины овну единому: По десятинѣ агнцу единому, седми агнцемъ. И козла единаго отъ козъ грѣха ради во еже умолити о васъ: Кромѣ всесожженія всегдашняго, и жертву ихъ сотворите мнѣ, непорочни да будутъ вамъ, и возліянія ихъ“. [2])

Сіи суть въ коротцѣ всѣ Господомъ Моисею преданны постановленія относительно празднованія пасхального агнца въ древныхъ Евреевъ. Но сіи постановленія излагаютъ только существенныи принадлежности сего праздника: прочееже, что вообще торжественность сихъ святочныхъ дней праздника Пасхи дополняти имѣло, преноручено или благочестивому чувству каждого Израилтянина, или, якъ тое раввины утверждаютъ, устно пере-

---

[1]) אֵיפָה = еврейска мѣра для збожа и плинноти = около 70 фун.
[2]) Числ. 28, 17—31.

дано Мойсеемъ началникамъ народа, которыи тое (по преданію) до послѣднихъ временъ существованія храма и законной Пасхи сохраняли.

Но якъ мы съ одной стороны мнѣніе раввиновъ, что тѣ несущественныи обряды Пасхи дойшли по преданію отъ временъ Мойсея, вполнѣ отвергнути не можемъ, такъ должны мы съ другой стороны признати, что многіи обряды праздника Пасхи образовалися въ послѣдствіи временъ съ развитіемъ понятій народа еврейского и по стеченію розличныхъ обстоятельствъ.

Такъ упоминается въ св. писаніи ветхого завѣта о праздницѣ Пасхи только пять разовъ, не потому, якобы только пять разовъ праздновалася Пасха въ томъ такъ великомъ періодѣ времени, ибо споминается о праздницѣ Пасхи и подъ часъ царя Соломона, и пророкъ Іезекіилъ напоминаетъ Израилтянъ сей праздникъ обходити, — но потому, что праздникъ Пасхи въ всѣхъ тѣхъ пять разовъ имѣлъ свои особенныи замѣчательности и разныи причины, по которымъ онъ и въ разный способъ обходился.

Первый разъ по египетской Пасхѣ упоминается о томъ празднику въ книзѣ Чиселъ, где Богъ черезъ Мойсея, одинъ годъ послѣ установленія Пасхи, повелѣваетъ ю праздновати въ пустынѣ синайской по всѣмъ законамъ ея.

„И глагола Господь къ Мойсею въ пустыни Синайстѣй, во второе лѣто изшедшымъ имъ изъ земли Египетскія, въ первый мѣсяцъ, глаголя: Рцы, да сотворятъ сынове Израилскіи пасху во время ея въ четвертыйнадесять день мѣсяца первого къ вечеру, и сотвориши ю во время ея: по закону ея, и по уставу ея сотвориши ю. И рече Мойсей сыномъ Израилскимъ сотворити пасху, начинающуся первому мѣсяцу въ четвертыйнадесять день въ пустыни Синайстѣй: якоже повелѣ Господь Мойсею, тако сотвориша сынове Израилевы“ [1]). Сей праздникъ Пасхи есть тѣмъ замѣчательный, что онъ сталася поводомъ къ установленію второй Пасхи для тѣхъ, которыи по законнымъ причинамъ не могли участь брати въ первой Пасхѣ.

„И пріидоша мужіе, иже бяху нечисти о души человѣчи, и не можаху сотворити пасхи въ той день: и пріидоша предъ Мойсея и Аарона въ той день. И рекоша мужіе оніи къ нему: мы нечисти есмы о души человѣчи: еда убо лишимся принести

---

[1]) Числ. 9, 1—5.

даръ Господу во время свое посредѣ сыновъ Израилевихъ; И рече Мойсей къ нимъ: станите ту, да услышу, что повелитъ Господь о васъ. И рече Господь къ Мойсею, глаголя: Рцы сыномъ Израилевымъ, глаголя: человѣкъ, иже аще будетъ нечистъ о души человѣчи, или на пути далече, или въ васъ, или въ родѣхъ вашихъ и да сотворитъ пасху Господу, въ мѣсяцъ вторый, [1]) въ четвертыйнадесять день (мѣсяца) къ вечеру да сотворятъ ю, со опрѣсноки и съ горькимъ зеліемъ да снѣдятъ ю. Да не оставятъ отъ нея на утріе, и кости, да не сокрушатъ отъ нея, по всему закону пасхи да сотворятъ ю.“ [2])

Въ другій разъ упоминается въ св. писаніи ветхого завѣта о праздницѣ Пасхи въ книзѣ Іисуса Навина: „И ополчишася сынове Израилевы въ Галгалѣхъ и сотвориша пасху въ четвертыйнадесять день мѣсяца отъ вечера на западѣ на поли Іерихонскомъ. И ядоша отъ пшеницы земли оныя опрѣсноки и новая. Въ той день преста манна, повнегда ядоша отъ пшеницы земли, и ктому не бысть сыномъ Израилевымъ манны: но ядоша отъ плодовъ земли Финическія [3]) въ лѣто оное“. [4])

Тутъ упоминается о первомъ празднику Пасхи въ землѣ обѣтованной, ханаанской [5]), и говорится такожь о обхожденіи пер-

---

[1]) Мархешванъ (Октябръ).

[2]) Числ. 9, 6—12.

[3]) Евр. Ханаанскія.

[4]) Числ. 5, 10—12.

[5]) „Schwierig ist die Annahme, dass schon alle an der Passachfeier Theil nehmen konnten, denn wenn auch die am 11. Nissan Beschnittenen am Abende des 14. schon geheilt waren, so muss man bedenken, dass von den 601.730 Kriegern (4. M. 26, 51) wol die Hälfte in den ersten Jahren des Aufenthalts in der Wüste geboren waren, und daher unbeschnitten blieben, dass diese in den anderen 20 Jahren wol wieder zu einer gleichen Anzahl erwuchsen, dass wenn jeder Krieger auch nur einen Sohn hatte, mit Einschluss der dort mitgezählten Leviten, wol leicht eine Million Unbeschnittener herauskam, die wol unmöglich an einem Tage operirt werden konnten. Die Zeit des Passach, welches seit dem Auszuge aus Aegypten *nur 1 Mal* in der Wüste gefeiert worden war, war da, und um es zu begehen, musste im Allgemeinen zuvor die unerlässliche Bundesoperation angeordnet, von den Israeliten angenommen, wenn auch nur theilweise vollführt werden.

Ueber die „Schmach Aegyptens“ herrschen gar vielerlei Meinungen. Die gewöhnlichste und einfachste ist, dass, da bei den Aegyptern die Beschneidung nicht gebräuchlich war, höchstens bei den Priestern als mysteriöse Ceremonie vorkommend, das Unbeschnittensein als Ausschliessung aus dem göttl. Bunde, als ägyptische Schmach (eine Schmach, die an den Aegyptern hattet,) angesehen wurde, die an diesem Tage Israel abwirft.“ (Dr. Ludwig Philippson. Israelitische Bibel, II. 1. Seite 28 unten.)

вого дня праздника Пятьдесятницы, но такъ коротко, что мы съ того ино заключати должны, что сей праздникъ Пасхи не розличался отъ предыдущихъ въ ничемъ, но обходился такожь такъ, якъ и оныи.

Въ третій разъ упоменается въ св. писаніи ветхого завѣта объ обхожденіи великого праздника Пасхи въ 2. книзѣ Паралипоменонъ, но съ богато большею подробностію, якъ въ предыдущихъ случаяхъ, изъ чего видно, что Израилтяне вже черезъ долгій часъ сей праздникъ не обходили, и всѣ его подробныи принадлежности, хотяй отъ временъ Мойсея въ книгахъ сохраненны, описателю сего праздника и лучше сказавши, автору 2. книги Паралипоменонъ [1]), якъ и всѣмъ Израилтянамъ вообще не были совсемъ знакомы.

И въ истинѣ; праздникъ сеіі обходятъ Израилтяне по долголѣтномъ почитаніи поганскихъ божищь, въ которомъ часѣ они его праздновати призабыли, и для чего въ сей книзѣ не лишь праздникъ Пасхи, но и всѣ богослужебныи обряды такъ обширно излагаются.

Но сей праздникъ есть вообще замѣчателенъ тѣмъ, что весь народъ праздновалъ вторую Пасху, потому что къ первой не были приготовлены ни священники, ни народъ. Тому почалъ благочестивый царь Езекіа по возшествіи на престолъ предъ всемъ о то старатися, чтобы очистити храмъ Господень отъ идольскихъ нечистотъ, внесенныхъ туда его предшественниками [2]).

(Конецъ слѣдуетъ.)

---

[1]) Сіи книги называются по Евр.: dibre hajamim дневники, и здаются походити отъ больше авторовъ, которыхъ имена незнакомы.

[2]) 2 Парал. 29, 1—11.

Starea bisericeĭ Greciei sub domnia Turcilor și în timpul revoluciunii pênă la venirea luĭ Capo d'Istria.

La anul 1453 Maĭŭ 29 căḑú Constantinopole în mâna luĭ Mohamedŭ II., eară minunea architecturei bizantine, biserica sânteĭ înțelepciuni a luĭ Dumneḑeu, se prefăcú în geamia. Europa priviá cu nepĕsare, cum treceá leágănul culturei clasice în mâna varvarilor. Eruditiĭ bizantinĭ, pe câțĭ scăpară de măcelul Turcilor, fugiră în Occidinte și întemeĭară cu desceptarea studiuluĭ clasicŭ cultura modernă, ce chĭămà apoĭ cu treĭ secole maĭ în urmă pre connaționaliĭ lor din letargia sclăvieĭ la vieață nedependinte. Europa se mângâĭá de perderea aceasta cu aurul și argintul Americeĭ, vra să ḑică, cu un câstigŭ problematicŭ.

Năciunea grecească înotá în sânge și contimporaniĭ o socotĭáŭ perdută; dară altŭ-felĭŭ hotărise înțelepciunea dumneḑeĭească neurmată în căile eĭ. Nenorocirea aceasta fu în mâna provedinței mijlocul, de a uní elemintele divergințĭ ale năciuniĭ grecescĭ, carĭ eráŭ amenințate de peire de la anul 1204, asemĕnându-le și consolidându-le sub împilarea jugului varvarŭ și scăpându-le de feudalismul evuluĭ meḑŭ.

Învingĕtorul nu-și întemeĭá cucerirea împerĭuluĭ bizantinŭ decâtŭ pe forța crudă. Relegĭunea, care se contopise de la Constantinŭ celŭ Mare totŭ maĭ multŭ cu ideea de statŭ, apoĭ limba, dátinele, legile și patriotismul, toate eráŭ în contra uĭ. Elŭ căutá să-ĭ împace pre ceĭ învinșĭ, facêndu-le concesiunĭ relegioase și politice.

Mohamed II. li lăsà Grecilor relegiunea și clerul celŭ înfluinte de la Pătriarchŭ și pênă la ușierĭŭ. Clerul superiorŭ formá unŭ felĭŭ de aristocrație, primațiĭ spiretualĭ. La concesiunea aceasta relegiunarĭă adaose elŭ și concesiunĭ politice. Cu ŭă parte din pământul rĕmasŭ fără stăpênĭ îșĭ dotà ostașiĭ meritațĭ, cu alta geamiele sub numirea de „vacuf“; însă ŭă parte considerabilă

rĕmase în posesiunea învinșilor. Eĭ dá la statŭ de pe posesiunea aceasta a cincĭa parte din produse în nume de birŭ, aveáŭ însă dreptul a o trece în moștenirea copiilor și nepoților. Astŭ-felĭŭ rĕmaseră sate și comune întregĭ în mâna Grecilor. În Peloponesŭ, în Grecia continentală (în opusĕciune cu Peloponesul), în partea de a-meadă-dĭ a Epirulŭĭ și în Macedonia se susținú poporăcĭunea rurală liberă cu ŭă formă liberă de administrăciune comunală.

Neputêndŭ Poarta Otomană susținé cu forța platourile resistinte din Macedonia, Etolia, Albania, Epirŭ, Acarnania și din Morea, ea formà ŭă miliția creștină și-ĭ încredința paza părților acelora. Armatoliĭ seaŭ capitaniĭ miliției acesteĭa formáŭ unŭ felĭŭ de aristocrație, primații militarĭ.

Dară mulți, desperândŭ sub jugul turcescŭ, părăsiră vieața comunală și se așĕdară în locurĭ deșerte și necultivate, renunțândŭ la toăte bunurile sociale în schimbul libertății și alŭ nedependinței. Cetele aceste eráŭ așá numiții „Clefți“, analogĭ cu haĭducii noștri din cântecele noastre poporale și din cele sĕrbescĭ (Canitz: Serbien, Donaubulgarien). Astŭ-felĭŭ cresceáŭ brațe și sĕ oțĕliáŭ în luptele cu Turcii pentru liberarea patrieĭ. Pe lûngă muntenĭ îșĭ câstigară privilegie și insulanii. Aiștia resistară Turcilor timpŭ maĭ multŭ și li-se supuseră abiá cu stipulăciunea unor privilegie și a nume, ca Turcii să nu se așede pintre dînșiĭ; eĭ să aibă organele lor proprie de administrăciune, să-și poată rădicá biserice și mônăstirĭ, să tragă câmpanele ș. a.

Și în provincie rĕmaseră câte-vá familie nobile din cele ce scăpară de sabia turcească. Alții câștigară, șervindŭ Turcilor în modŭ nedemnŭ de dînșiĭ, înfluință și avuție; dară și acești primați eráŭ unŭ sprijinŭ pentru consĕrbarea năcĭunalității grece. Eĭ eráŭ consiliariĭ, judecătoriĭ și representanții poporuluĭ grecescŭ rĕcunoscuți și de Turcĭ. Alte familie se așĕdară în Fanarŭ, unŭ cartierŭ în Constantinopole, de unde și numirea de Fanarioți. Fiindŭ Turcia împinsă vrĕndŭ nevrĕndŭ în relațiunĭ cu cele-l'alte puterĭ europene și nevrĕndŭ turcii să se acomodeze a-și câstigá sciințele necesarie, fanarioții, fiindŭ maĭ abilĭ de spiretŭ, sciură profitá de împrejurărĭ și ocupară cu timpul toate posturile pentru comunicăcĭunea și representarea Turcieĭ în afară. Dară ajungêndŭ eĭ ŭă-dată la putere și înfluință, formară maĭ alesŭ de la secolul alŭ 17 încoace unŭ noŭ centru și rázimŭ pentru năciunalitatea lor.

Dară chiarŭ și defectele constituciunii turcesci contribuiră la consolidarea năciunălității grecesci. Nefiindŭ precisată pusĕciunea pașalelor și lipsindŭ controlul, în provincie se întêmpláŭ împilări dese și escese de putere. Cu câtŭ cresceá împilarea, cu atâta maĭ multŭ se stringeáŭ și se lipiáŭ Grecii unul de altul, formândŭ comunități aproape nedepindinți cu căpitanĭ proprii. Căletorii occidentalĭ li admiráŭ înstituțiunile comunale, ce le aveáŭ și-ĭ invidiáŭ chiarŭ din causa aceasta. Așá spiretul de municipalitate erá âncă unŭ făptoriŭ puternicŭ pentru consĕrbarea năciunăletății. [1])

Să ni înfățișămŭ și icoana statuluĭ otomanŭ. Toate câte le garantează statul la alte popoare, siguranța persoaneĭ și a proprietății, libertatea, onoarea, cultura, — acestea atêrnáu în statul otomanŭ de la arbitriul Turcilor. Venalitatea posturilor, mituirea. nedreptatea, împilarea se întălniáŭ în statul otomanŭ pretutindene. Sistemul de stoarcere zugrumá orĭ-ce producțiune și industriă și poate 9 din 10 părți din pământul celŭ maĭ fertilŭ steteáŭ nelucrate. În administrațiune apucături fără sistemŭ și nedumeririĭ, pretutindene unŭ labirintŭ de neconsecințe, pretutindene arbitriul caprițuluĭ și caprițul arbitriuluĭ, precum se respicáŭ diplomații. Blăstĕmul destrugeriĭ întrase în orgănismul statuluĭ otomanŭ.

În dosul principiuluĭ cruțăriĭ creștinilor se ascundeá însă egoismul; căcĭ îĭ erá maĭ comodŭ raseĭ domnitoarĭe a avé ŭă poporăciune creștinească productiva, care să poarte toate sarcinele, deâtŭ să fiă însa-și muncitoarĭă.

Patriarchul trebuĭá să deĭe unŭ tributŭ la înstălare, eară creștiniĭ trebuĭáŭ să-și rĕscúmpere cu banĭ buni libertatea administrăciuniĭ bisericescĭ și a cultuluĭ. Patriarchul, episcopiĭ, mônăstirile și comunale trebuĭáŭ să deĭe mereu la bacșișe, ca să se ápere și să rĕmână scutite de urmările și împilările Turcilor. Darea de capŭ li aduceá aminte creștinilor, că vieața și cultul d-deĭescŭ nu li este decâtŭ ŭă grațiă acordată de oamenĭ.

Bine-cuvêntarea cu ŭă familia numĕroasă în alte locurĭ erá unŭ isvorŭ de bucuriă, aicĭ însă erá ea unŭ isvorŭ de marc îngrijire, și totŭ alŭ cincilea fiiŭ erá hotărîtŭ a fi trecutŭ la Ianicerĭ. Aceasta dare de sânge apĕsá greŭ raiaua de la anul 1650; căcĭ fiiul datŭ Ianicerilor nu maĭ cresceá în relegiunea părinților, ci în cea mohamedană

[1]) Maurer. das griech. Volk vol. I. p. 5—10; Carl Mendelssohn-Bartholdy, Geschichte Griechenlands von der Eroberung Constantinopels etc. I. p. 1—4; pentru cele din urmă Maurer op. ct. p. 57, 58. Mendelssohn-Bartholdy II. p. 248.

și se înstrăină în urmă cu totul de familiă. Durerosŭ este a audí, cum îșĭ străpungeáŭ fiiĭ maicele grece în fața autorităților turcescĭ de recrutare, ca să nu ajungă a fi rușinea patrieĭ. Eară copilele nu eráŭ sigure de lăcomia ochilor desfrĕnațĭ aĭ împilătorilor.

Edificarea și rĕpărarea bisericelor, întrebuințarea publică a simvoalelor și scripturelor și orĭ-ce cultŭ d-ḑeĭescŭ publicŭ, învĕțarea limbeĭ arabice, purtarea armelor și încălecarea cailor, — toate acestea li eráu creștinilor oprite. Chiarŭ veștmintele creștinilor trebuĭáŭ să se deosĕbească la felĭŭ și coloare de ale Turcilor. [1])

Dară în timpurile aceste de adûncă miseriă și amară sclăviă nu-ĭ lipsiá poporuluĭ grecescŭ necĭ-ŭă-dată consolarea și sprijinul. Esistáu ádecă âncă puterĭ morale și sociale, ce îlŭ îmbărbătáŭ și îĭ dá sperânță. Maĭ rĕmăsese biserica, limba și cultura grecească și prin consĕrbarea lor se regenerà și reîntinerí eară năciunea grecească. [2])

Istoriciĭ mărturisescŭ unanimŭ, că biserica a fostŭ rádimul celŭ maĭ puternicŭ pentru consĕrbarea năciunălității grecescĭ, am ḑice, principiul de vieață alŭ năcĭuniĭ.

Ritualul bisericescŭ li înfățișá creștinilor în modŭ simvolicŭ adevĕrurile credinței și li împresioná adûncŭ și misteriosŭ spiretul și ínima. Fiă-care creștinŭ erá legatŭ cu legături nevĕḑute de biserică dela nascere pênă la mormêntŭ, ba chĭarŭ și dincoló de mormêntŭ. Și sĕrbătorile de preste anŭ cu dátinele lor eráŭ așá de contopite cu ideele, simțimintele și ocupăciunile poporuluĭ, încâtŭ se întêmplá adese, precum spune Kanitz în opul său: „Donau-Bulgarien“, că, venindŭ ḑilele cele marĭ, se întorceáŭ renegațiĭ la maica biserică, neputêndŭ resistá fármeculuĭ suvenirilor lor din frageda copilăriă.

Alțiĭ, de și treceáŭ la Mohamedanismŭ, — ceea ce se întêmplá însă la Grecĭ foarte rarŭ — totu-și sĕrbeáŭ împreună cu creștiniĭ ḑilele cele marĭ.

Ceea ce erá biserica față cu singuraticiĭ inși, aceea erá ea și față cu toată turma. Biserica îĭ cuprindeá cu legătură eĭ spirĕtuală pre toțĭ subjugațiĭ. Ea îĭ mângăĭá în suferințele lor, arĕtându-li bucuria, ce-ĭ asceaptă în raĭŭ. Ea li întărĭá patriotismul, cândŭ erá aproape să se stingă de starea nesuferită a presentuluĭ. Ea formá ŭă putere nevĕḑută, ce veghĭá asupra poporuluĭ împrăștiatŭ

---

[1]) Mendelssohn-Bartholdy op. ct. pag. 8—10. G. Gervinus, Geschichte des XIX. Jahrhunderts tom. 5, pag. 7—22.

[2]) Mendelssohn-Bartholdy op. ct. pag. 11.

Consemnăciunea

materiilor din „CANDELA“ pe anul 1884.

Pag.

Discursŭ, ţinutŭ la înstălarea rectoriului universităţii Francisco-Iosefine din Cernăuţi 1

Василій Великій, епископъ кесарійскій 17. 74

Disciplina penitenţială în biserica ort. din timpurile cele mai vechĭ pênă în ḑiŭa de astă-ḑi . . . 26, 83, 149, 222, 280

Catechesele celui între sânţi părintelui nostru Cirilŭ, Archiepiscopul Ierusalimului 38, 95, 171, 234, 288, 352, 427, 499, 569 641, 773

Predică pentru Dumineca 29 după Rusalie 46

Predică ţinută la sânţirea bisericeĭ în Frătăuţi-vechĭ . . . 52

Слово о піяньствѣ 56

Sinodalitatea bisericeĭ creştine 65, 129, 197, 198, 469

Predică în Dumineca lăsatului de carne 103

Cuvêntŭ funebralŭ ţinutŭ la înmormêntarea exarchului şi parochului Georgiŭ Grigoroviciŭ junior 109

Слово въ недѣлю сыропустную 112

Св. Іоаннъ Златоусты архіеп. константинопольскій . 138, 206

Omilia pentru Dumineca 5 a sântului şi marelui postu . . . 167

Prologŭ ţinutŭ în capela seminarială în ajunul ḑileĭ sânţilor treĭ ĭerarchi, Vasiliŭ celŭ mare, Grigoriŭ teologul şi Ioanŭ gură de aurĭ 175

Cuvêntare ţinută în biserica seminarială a Mitropoliei în ḑiŭa patronilor eĭ, Vasiliŭ celŭ mare, Grigoriŭ teologul şi Ioanŭ gură de aur 179

Проповѣдь на III. недѣлю св. и великаго поста или крестопоклонную 184

Cuvêntare pentru Vinerea sântelor patime 243

Ноученіе въ великій Пятокъ 247

Predică pentru Dumineca Pascilor 254

Pag.

Cuvêntŭ funebru ţinutŭ la înmormêntarea căpitanului Sofronŭ Iliuţŭ 258
Materialismul în consecinţele lui practice 263, 329
Празднованіе ветхозавѣтнаго Агнца . . . 275, 338, 411, 485
Душпастырь и учительское его званіе 296, 360
Cuvêntare pentru Dumineca orbului 302
Слово въ день вознесенія Господа 313
Starea bisericeĭ Grecieĭ sub domnia Turcilor şi în timpul revoluciunii pênă la venirea lui Capo d'Istria 345, 420, 492, 554, 624
Cuvêntare ţinută în conferinţa păstorală a protopresviteratului Storojineţŭ 368
Predică pentru Dumineca a II. după Rusalie 377
Слово въ день святыхъ апостоловъ Петра и Павла . . 382
Rĕportul mosaicŭ despre facerea lumiĭ şi sciinţele naturale . 397, 476 610, 673, 731
Григорій Двоесловъ и св. литургія Преждеосвященныхъ Даровъ 435, 506, 562
Predică pentru Dumineca a 6. după Rusalie 442
Cuvêntare ţinută la preveghĭarea pentru serbarea ḑileĭ nascereĭ s. Ioanŭ Botezătorĭului în biserica foasteĭ Mitropolie din Suceavă 448
Проповѣдь на недѣлю 7. по сошествію св. Духа 452
Cuvêntare în ḑiŭa de schimbarea la faţă a Domnului . . . 514
Predică 517
Cuvêntare ţinută în institutul seminarialŭ în amintirea profesorĭului de teologia dogmatică Alecsiu Comoroşanŭ . . . 525
Făcultatea teologică din Cernăuţi şi cele-'lalte şcoale teologice ortodoxe-rĕsăritene 537, 603, 667
Index Zolkieviensis 541, 687, 747
Cuvêntare funebrală rostită la mormêntul profesorĭului de musică Ciprianŭ Porumbescu 577
Predică pentru Dumineca a XIV. după Rusalie 584
Поученіе въ день всемирнаго Воздвиженія честнаго и животворящаго креста Господна 592
О сектѣ Скопцовъ 631
Predică în ḑiŭa sĕrbării s. m. m. Dimitrie 648
Проповѣдь въ недѣлю 19. по пятидесятницѣ 655

Pag.

Cuvêntare funebrală ţinută la înmormêntarea stud. jur. E. cav. de Popovicĭŭ 660
О значеніи и древности дѣйствій, совершаемымъ при освященіи храмовъ 701, 758
Omiliă pentru Dumineca 25. după Rusalie 712
Слово въ праздникъ Архистратига Божія Михаила и прочихъ безплотныхъ силъ 720
Cuvêntare ţinută la sĕrbarea sânţirii bisericeĭ din Ceahorŭ . . 725
Predică pentru Dumineca a 27. după Rusalie 780
Слово на рождество по плоти Господа и Бога и Спаса нашего Іисуса Христа 784
Discursŭ pronunţatŭ cu ocăjunea deschiderii facultăţii de teologiă în Bucurescĭ 791
Cronică 62, 120, 188, 260, 322, 391, 458, 530, 597, 664, 729, 794.

în toate părțile, ea îlŭ ținea cu atâtŭ mai vîrtosŭ la unŭ locŭ, cu câtŭ slăbiá legătura uniunii politice. [1])

După luarea Constantinopolii se încercară Turcii în totŭ chipul a-i aduce pre Greci la apostasia, și pre mulți, chiarŭ din familiele cele aristocratice, îi îndemná egoismul la îmbrățișarea Mohamedanismului. De a-i stêrpí de totŭ pre ceĭ învinși conformŭ cu preceptele profetului, asta nu stá necĭ în puterea necĭ în interesul cuceritoriului. De aceea li lăsá elŭ Grecilor relegiunea părinților cu restringerile dictate de legea Islamului, ádecă să nu aibă voĭă a face cultul devinŭ în publicŭ și a edificá biserice noaŭĕ seaŭ a rĕpará cele vechĭe. Abiá trăctatul de la Cuciuc-Cainargi în anul 1774 delătură restringerea aceasta, fără însă că punctul acesta din tractatŭ să se fiă ținutŭ în samă din partea Turcilor, cum se țineáŭ stipulăciunile cele-l'alte în favoarea creștinilor. [2]) Mohamedŭ II. înțelegeá, că nepĕsarea apusului din causa schismeĭ dintre biserica occidentală și orientală îi făcú cu putință seaŭ îi înlesní foarte cucerirea; de aceea favoariá elŭ desbinarea bisericească, spre a împedecá înțelegerea politică între Orientŭ și Occidentŭ. Și poate chiarŭ alegerea luĭ Genadiŭ de patriarchŭ alŭ Constantinopolii, după-ce elŭ susținú la sinodul din Florența cu atâta delŭ ortodoxia în contra papismului, nu erá numaĭ ŭă întêmplare. Mohamedŭ II. înzestrà pre patriarchŭ, pre sinodŭ și pre clerŭ cu maĭ multe privelegie, de și se puteá vedé și aicĭ numaĭ unŭ actŭ de prudință politică. Elŭ îlŭ făcú pre patriarchŭ capŭ alŭ întregiĭ biserice grecescĭ, care o numescŭ Turcii „Roum“ și pre patriarchŭ „Patrichi Roum“, spre a legá ascultarea năciunii întregĭ de egoismul uneĭ persoane. [3]) Luĭ îĭ plăceá, dacă patriarchul, de asupra căruĭ atêrná sabia turcească, predicá l i b e r t a t e î n c e r ĭ ŭ ș i a s c u l t a r e p r e p ă m ê n t ŭ.

Foarte potrivitŭ dice Prokesch-Osten (Tom I. pag. 3): „Patriarchul și sinodul eráu centrul tuturor creștinilor bisericeĭ orientale. Patriarchul erá pentru eĭ deregĕtoria dată de D-deŭ, erá regele legatŭ alŭ unuĭ poporŭ subjugatŭ“. Emanuilŭ Malacsosŭ ni spune, că Mohamedŭ II. a cerutŭ și ŭă mărturisire a credinței, dară necĭ de cum spre a o cercetá și discutá, precum făceaŭ necontenitŭ latinii.

Alegerea și ordinăciunea clericilor o lăsà Mohamedŭ II. în scirea Grecilor; totu-și n'aveá voĭă necĭ unŭ patriarchŭ, mitropolitŭ

---

[1]) Mendelssohn-Bartholdy op. ct. I. p. 11.
[2]) Maurer op. ct. I. pag. 380 s. ct. pag. 5.
[3]) Mendelssohn-Bartholdy op. ct. I. pag. 3, 11 s. cl.

archiepiscopŭ orĭ episcopŭ să intre în funcțiune înăinte de a primí întărirea Sultanuluĭ. Aceasta o dá Sultanul cu unŭ beratŭ. În beratŭ se numeráŭ toate drepturile și obligăciunile celuĭ ce căpetá întărirea. Beratul îĭ dá dreptul celuĭ întăritŭ a-și aduná emolumintele cuvenite și trebuiá să și-lŭ cúmpere cu ŭă sumă hotărîtă de maĭ înainte. Metropoliții, archiepiscopiĭ și episcopiĭ se înstăláŭ după primirea beratuluĭ de cătră Patriarchŭ. Învestitura patriarchuluĭ o făceá însu-și Sultanul, dându-ĭ unŭ beratŭ, unŭ caftanŭ, unŭ calŭ albŭ și cârja patriarchească.

De jure clerul aveá să și-lŭ aleagă pre patriarchŭ, în faptă însă îlŭ denumiá prea adese-orĭ Sultanul seaŭ Vizirul după placŭ. Apoĭ adese se observá formalitatea, de a-'l îndupleca pre sinodŭ, ca să-'lŭ depună, orĭ de a-lŭ face pre patriarchŭ, ca să demisioneze însu-și. Avemŭ însă mulțime de cadurĭ, în carĭ s'aŭ însultatŭ, măltrátatŭ, depusŭ, esilatŭ seaŭ decăpitatŭ pătriarchĭ, mitropoliți și episcopĭ după arbitriul divanuluĭ. Spre a puté administrá biserica în pace, a face cultul D-deĭescŭ și a se scutí de curse și persecuțiunĭ, da patriarchiĭ totŭ-una la bacșișe și mituirĭ. Așá se prefăcú îmunitatea de maĭ înainte a patriarchuluĭ, de la patriarchul Chilocobaris în coace, într'ŭă dare, care aveá să o plătească fiă-care înainte de denumire.

Poporul se țineá cu pietate fiĭească de principele săŭ spiretualŭ, salutá cu bucuriă suirea patriarchuluĭ pe tronŭ și se întreceá în a-lŭ onorá cu daruri (pocloane, închinărĭ), care eráŭ adese-orĭ de totŭ modeste, constându numaĭ din naturalie și manufacture, precum mastică din Chiosŭ, olive din Atica, lână de la muntele Atos și țesĕture din Asia mică. [1])

Patriarchul ocupá rangul unuĭ pașa cu treĭ codĭ (de calŭ). Elŭ aveá jurisdicțiunea preste turma sa; elŭ puteá condemná la închisoare, muncă silnică și chĭarŭ la moarte. Creștinul condemnatŭ la moarte puteá de altmintrea scăpá de moarte trecêndŭ la Mohamedanismŭ; condemnațiĭ de patriarchŭ n'aveáŭ însă privilegiul acesta. Patriarchul puteá scăpá de moarte chĭarŭ pre unul, ce erá condemnatŭ de turcĭ, schimbându-ĭ pedeapsa cu moarte în muncă silnica pe vieață. Patriarchul erá protectorĭul și representantul tuturor Grecilor pe lângă Poartă, scutindu-i cu întrevenirea sa. Chĭarŭ și ceĭ-l'alțĭ 3 patriarchĭ comunicáŭ cu Poarta numaĭ cu mijlocirea patriarchuluĭ acestuĭa.

---

[1]) Maurer op. ct. pag. 380—382; Mendelss.-Barth. op. ct. I. pag. 12.

Patriarchul stá în fruntea bisericeĭ grecescĭ din diecesa sa, care cuprindeá șĭ biserica regatuluĭ grecescŭ din ḑiŭa de astă-ḑĭ. Elŭ erá președintele sântuluĭ sinodŭ, cândŭ se aduná; supraveghĭá asupra tuturor metropoliților, archiepiscopilor și episcopilor din diecesa sa, avêndŭ dreptul, de a-ĭ discipliná și ordiná; decideá singurŭ seaŭ cu sinodul asupra certelor iscate.

Puterea, ce-ĭ acordá Poarta, erá adese problematică; de aceea rĕcurgeá elŭ maĭ bine la armele spiretuale, cu carĭ căutá să susțină disciplina în biserică; la caḑŭ de neascultare îĭ canonisĭá pre ceĭ neascultătorĭ.

Aflândŭ patriarchul în anul 1567, că creștinii din Creta aŭ maltratatŭ nisce comercianți jidovĭ, ĭ-a mustratŭ cu totŭ adinsul și ĭ-a amenințatŭ, că-ĭ va canonisí. Pasagiul din urmă alŭ scrisoriĭ acesteĭa probează, că biserica grecească n'a perdutŭ necĭ în timpurile întunereculuĭ și ale nenorocirĭĭ consciința misiunĭĭ eĭ celeĭ înalte.

Cuvintele aceste frumoase și de ŭă tolerânță rară, se potŭ aplecá șĭ la alte timpurĭ; ele-sŭ următoarĭele:

„Nedreptatea rĕmâne totŭ-dea-una nedreptate și omul, ce a nedreptățitŭ pre altul, nu se poate justificá cu pretestul, că acela-ĭ de altă relegĭune. Domnul nostru Is. Chr. a ḑisŭ în evangeliul săŭ: Nu faceți rĕŭ nimĕruĭa, pre nimene nu-lŭ defăimați. Elŭ n'a făcutŭ necĭ ŭă distingere și n'a datŭ voĭă celor cuvioșĭ a stricá celor necuvioșĭ“. [1])

(Va urmá.)

---

[1]) Mendelssohn-Bartholdy I. p. 11—13. Maurer I. p. 387, 388.

Catechesele celuĭ între sânțĭ părintelui nostru Cirilŭ, Archiepiscopul Ierusalimului.

(Trăduse după testul originalŭ de M. Bendeschi, ediținnea Migne.)

CATECHESA VI.

p e n t r u c e ĭ c e s t a ŭ s ă s e l u m i n e z e.

(Urmare.)

26. Dară vorbindŭ eŭ de prea multele luĭ rĕutățĭ, adă-țĭ a minte ântâiŭ de hulirea luĭ; alŭ doilea de șerbitutea luĭ (nu că ar fi rușinoasă șerbirea, ci pentru-că erá rĕŭ, că elŭ, șerbŭ fiindŭ, fățăriá libertate). Alŭ treilea de mincĭuna promisiunii luĭ; alŭ patrulea de omorul pruncului și alŭ cincilea de rușinea închisoriĭ. Dară nu erá numaĭ rușinea închisoriĭ, ci șĭ fuga din închisoare. Celŭ ce se ḑiceá Mângăĭătorĭŭ și alŭ adevĕrului luptătorĭŭ fugí.

Elŭ nu erá urmașul luĭ Isusŭ, carele mergeá de bună voĭă la cruce, ci erá cu totul contrarĭŭ, fiindŭ-că fugí. Apoĭ regele Perșilor a pusŭ, ca să-ĭ omoare pre păzitorii închisoriĭ. Manes a fostŭ așá-dară cu fala sa autorul morțiĭ pruncului și cu fuga luĭ șĭ autorul omorîriĭ păzitorilor. Trebuĭe așá-dară oare adoratŭ cela ce a fostŭ causa morțiĭ? Nu trebuĭá elŭ să facă ca Isusŭ și să ḑică: „Dacă mĕ căutațĭ pre mine, lăsați-ĭ pre acestĭa să se ducă? [1]) nu trebuĭá elŭ să ḑică ca Iona: „Luați-mĕ și mĕ aruncați în mare. Poate din causa mea s'a născutŭ viforul acesta?“ [2])

27. Elŭ fuge din închisoare și merge la Mesopotamia, dară-'lŭ șĭ întímpină sabia dreptățiĭ, Episcopul Archelaŭ. [3]) Și tră-

---

[1]) Ioanŭ 18, 18.

[2]) Iona 1, 12.

[3]) „Archelaus entweder Bischof von Kaschar oder von Karrä in Mesopotamien, durch Heiligkeit und Gelehrsamkeit ausgezeichnet, that sich besonders auch hervor als der erste Gegner des Mannes, mit dem er eine öffentliche Disputation hatte. Die Verhandlungen schrieb er dann nieder, und so entstand eine Schrift, die noch vorhanden ist und die Hauptquelle für die Quelle des Manichäismus bildet.“ Nirschl l. c. pag. 141 însemn. 3.

gêndu-lŭ la rĕspundere în fața filosofilor aleși de judecătorĭ și în fața unuĭ auditorĭŭ compusŭ din păgânĭ, ca să nu se pară, că judecându-lŭ crestinĭ, judecătoriĭ ar ținé parte, ḍice Archelaŭ la Manes: „Spune, ce predicĭ“? Dară celŭ ce aveá ŭă gură ca ŭă groapă căscată, a începutŭ maĭântâiŭ cu ŭă hulă asupra creatorĭuluĭ universuluĭ, ḍicêndŭ: „Dumneḍeul testămêntuluĭ vechĭŭ e aflătorĭul relelor“, căcĭ ḍice de sine: „Eŭ sûntŭ focŭ mistuitorĭŭ“. [1]) Înțeleptul Archelaŭ a rĕsfrântŭ hula, ḍicêndŭ: „Dacă Dumneḍeul testămêntuluĭ vechĭŭ se numesce focŭ, după vorba ta, alŭ căruĭ fiĭŭ este celŭ ce ḍice: „Am venitŭ să aruncŭ focŭ pe pământŭ“? [2]) Dacă-ĭ ĭaĭ anume de rĕŭ celuĭ ce ḍice: „Domnul face mortŭ și viĭŭ“, pentru-ce îlŭ onorezŭ pre Petru, carele a sculatŭ pre Tavita și a pedepsitŭ cu moartea pre Safira? Și dacă-'lŭ mustrĭ, pentru-că a gătitŭ focul, pentru-ce nu-lŭ mustrĭ șĭ pre celŭ ce a ḍisŭ: „Plecați ḍela mine în focul celŭ eternŭ“? [3]) Dacă-ĭ ĭaĭ a nume de rĕŭ celuĭ ce ḍice: „Eŭ, Dumneḍeŭ, facŭ pace și urḍescŭ rele“, [4]) atuncĭ esplică-mĭ, de ce ḍice Isusŭ: „N'-am venitŭ să aducŭ pace, ci sabiă“. [5]) Fiindŭ-că spunŭ amêndoĭ totŭ aceea-șĭ, apoĭ e una din doaŭĕ: seaŭ că sûntŭ amêndoĭ bunĭ, pentru-că aŭ vorbitŭ asemenea, seaŭ dacă este Isusŭ scutitŭ de mustrare, pentru-că ḍice aceasta, pentru-ce-lŭ hulescŭ pre celŭ ce ḍice în testămêntul vechĭŭ totŭ aceea-șĭ?“

28. Atuncĭ Manes face la dînsul: „Și ce felĭŭ de D-ḍeŭ face orbŭ? Paulŭ este doară cela ce ḍice: „În carĭ Dumneḍeul lumiĭ acesteĭa a orbitŭ cugetările, ca să nu li lucească lumina evangelieĭ“. [6]) Archelaŭ însă dându-ĭ rĕspunsŭ de frunte, îĭ ḍice: Citesce puținŭ maĭ susŭ: „Eară de este șĭ acoperită evangelia noastră, în ceĭ peritorĭ este acoperită“. [7]) Veḍĭ, că celor ce perŭ, li este ea acoperită; căcĭ „nu trebuĭe aruncate cânilor cele sânte“. [8]) Apoĭ, orbit'a oare numaĭ Dumneḍeul testămêntuluĭ vechĭŭ cugetările necredincĭoșilor? N'-a spusŭ Isusŭ însu-șĭ: „Pentru aceea li vorbescŭ lor în paravole, ca vĕḍêndŭ să nu vadă“. [9]) Voĭá elŭ poate din ură, ca eĭ

---

[1]) Deut. 4, 24.
[2]) Luc. 12, 49.
[3]) Mat. 15, 41.
[4]) Is. 45, 7.
[5]) Mat. 10, 34.
[6]) II. Cor. 4, 4.
[7]) II. Cor. 4, 3.
[8]) Mat. 7, 6.
[9]) Mat. 13, 13; Luc. 13, 10; Marc. 4, 12.

să nu vadă? seaŭ din causa nedemnităţiĭ lor, pentru-că eĭ şi-aŭ închisŭ ochiĭ? [1]) aşá unde este rĕutate de bună voĭă, acoló-ĭ şi detragerea haruluĭ: „Căcĭ celuĭ ce are, i-se va dá, eară de la celŭ ce n'are, şí ceea ce crede a avé, i-se va luá". [2])

29. (Dară dacă ar trebuí ḑisŭ aceasta, precum şí esplică uniĭ [nu-ĭ rea ádecă ḑisa lor]: dacă a şí orbitŭ cugetările necredincĭoşilor, apoĭ le-a orbitŭ de bine, ca să-şĭ îndrepte privirile asupra lucrurilor celor bune. Căcĭ elŭ n'a ḑisŭ: „c'a orbitŭ sufletul lor, ci cugetările celor necredincĭoşĭ. Cele ḑise aŭ acestŭ înţĕlesŭ: orbesce tu cugetările curvarĭuluĭ cele curvarie şi mântuitŭ e omul; orbesce gândul furuluĭ de răpire şi de furtŭ, şi mântuitŭ e omul. Ci tu nu voĭescĭ să pricepĭ aşá? este şi altă esplicare. Şi soarele îĭ orbesce pre ceĭ slabĭ de ochĭ; şi ceĭ ce pătimescŭ de ochĭ orbescŭ, fiindŭ loviţĭ de lumina luĭ, nu că soarele ar produce orbirea, ci pentru-că substânţa ochilor împedecă vederea: aşá şí ceĭ necredincĭoşĭ, fiindŭ bolnavĭ de ínimele lor, nu potŭ priví radele dumneḑeĭetăţii. Nicĭ n'a ḑisŭ: „A orbitŭ cugetările, ca să n'audă Evangelia", ci „ca să nu li lucească lumina evangelicĭ celeĭ măreţe a Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ". [3]) Căcĭ a audí evangelia e permisŭ fiă-căruĭa, însă mărirea evangelieĭ luĭ Christosŭ e rĕsĕrbată numaĭ pentru (învĕţăceiĭ) ceĭ adevĕraţĭ. Domnul a vorbitŭ aşá-dară în paravole la ceĭ ce nu puteáŭ ascultá; învĕţăceilor însă li esplicá elŭ a nume paravolele. Căcĭ strălucirea măririĭ e pentru ceĭ luminaţĭ, eară orbirea pentru ceĭ necredincĭoşĭ. Aceste misterie, ce ţi-le esplică acuma biserica ţie, celuĭ ce te strămuţĭ din treapta catechumenilor, nu este dátină a le esplicá păgânilor. Căcĭ unuĭ păgânŭ nu-ĭ esplicămŭ noĭ misteriele despre Părintele, Fiĭul şi Spiretul sântŭ, nicĭ nu vorbimŭ lămuritŭ de misterie în faţa catechumenilor; ci spunemŭ multe adese-orĭ acoperitŭ, ca credincĭoşiĭ ceĭ, ce sciŭ, să priceapă, eară ceĭ ce nu sciŭ, să nu se váteme).

30. Cu aceste şi cu multe altele se rĕsturná dracul; cu aceste conclusiunĭ l'-a datŭ Archelaŭ la pămêntŭ pre Manes. Elŭ fuge eară şí de aice, elŭ, celŭ ce fugí din închisoare, şi scăpândŭ de advĕrsarĭul săŭ, a ajunsŭ la un satŭ de totŭ sĕrăcăcĭosŭ [4]) ca şer-

---

[1]) Mat. 13, 15.
[2]) Mat. 25, 29.
[3]) II. Cor. 4, 4.
[4]) Unŭ satŭ de totŭ sĕrăcăcĭos: „Vocatur ab auctore, Disput. cum Manete, num. 49, vicus Diodori: ab Epifanio n. 11, Diodoris in Cascharis regione: eodem modo Photius, Hist. Manich., pa. 358, εἰς Διοδωρίδα Καρχάρων.

pele, carele în raiŭ, lăsându-lŭ pre Adamŭ, s'a apropiiatŭ de Eva. Ci Archelaŭ păstoriul celŭ bunŭ, îngrijitŭ de oile sale, audindŭ de fuga luĭ, în-dată în fuga mare s'a răpeditŭ la căŭtatŭ lupul. Manes însă, dărindŭ fără de veste pre contrariul săŭ, aŭ săritŭ afară și a fugitŭ; elŭ a trasŭ însă fuga cea maĭ de pe urmă. Căcĭ trabanții regeluĭ Persilor, căutândŭ cu de amăruntul în totŭ locul, l'-aŭ prinsŭ pre fugariul ista, și judecată, ce aveá să o ĭaĭe elŭ în fața luĭ Archelaŭ, [1]) ĭ-aŭ făcut-o trabanții regeluĭ. E prinsŭ Manes, celŭ ce-ĭ adoratŭ de învĕțăceiĭ săĭ și dusŭ la regele. Regele îĭ bătú fața cu mincĭuna și fuga luĭ, luà în risŭ șerbitutea luĭ, rĕsbunà moartea copiluluĭ săŭ și-lŭ condemnà și pentru moartea păzitorilor închisoriĭ: pune să-ĭ tragă luĭ Manes pelea josŭ în legea Persilor. [2]) Rĕmășița corpuluĭ a fostŭ aruncată să o mânânce ferele, dară vasul gândduluĭ celuĭ de totŭ rĕŭ, pelea, s'a aninatŭ înaintea porților în felĭul unuĭ burdufŭ. Celŭ

Huc Manes ab judicibus quamvis ethnicis causa dejectus, populi in ipsum ruentis furori se subtrahens, fugit. Ibi cum quadam die congregata turba concionaretur, tanto confidentius quod neminem haberet adversarium sibi disserendi vi atque eruditione formidandum; presbyter loci, cui nomen erat Diodoros, quamquis ab Epiphanio vocetur Tryphon, Archelaum hujus rei per litteram certiorem fecit: qui presbyterum primo per litteras confirmavit, suppeditatis armis quibus ille gnaviter cum Mane proelium redintegravit; mox ipse eo accessit, venitque ad locum in quo jam Manes disputationem diei praecedentis cum Diodoro inchoatam continuaturus aderat, jam exorsus loqui. Haec ex Disp. Archelai, num. 39 et seqq.“ Touttée pag. 591 num. 1.

[1]) Judecata, că trebuĭá se oĭaĭe în fața luĭ Archelaŭ: „Nimirum narrat Archelaus, Disp., num. 39, Manetem, postquam in prima disputatione Carrhae habita confutatus, et judicum sententia damnatus fuisset, ab infantibus primum, deinde ab reliqua multitudine ita impulsum et fugatum fuisse, ut nisi turbas compressisset Archelaus, capitis discrimen aditurus fuerit. Epiphanius, haeresi LXVI, num. 11, ait populum voluisse illo tempore lapidibus Manem obruere, sed Marcellum suo conspectu hanc iram repressisse. Iterum vero post collationem in vico Diodori, *turbae volebant Manem comprehensum tradere potestati barbarorum,* id est Persarum, quorum aliqui paulo ante regis mandato Manem requirentes, in eum locum venerant, ac licet Archelai sermonibus teneretur populus, nonnuli tamen eum fugientem sunt insecuti. Archel. num 55. At Epiphanius narrat, num. 11, populum ardentibus ammis Manem discerpere conatum esse. ἐπειρῶντο τὸν ἀλιτήριον διαχειρίσασθαι, sed ipsum manus deorum effugisse.“ Touttée pag. 591 num. 2.

[2]) Conformŭ legilor Persilor: „Nota Persarum in exquisitorum suppliciorum, ac praesertim detrahendae vivo homini cutis usu, suprae caeteros homines ac barbaros crudelitas, de qua testatur Theodoretus in c. VII Dan. v. 5, p. 628. Manetis supplicium referunt Archelaus, Epiphan. Photius. Photius vivo detractam cutem refert; quod et ipsa Persarum crudelitas et regis in Manem ira confirmat: accedit et Epiphanii testimonium, *arundine,* ut longius

ce-și dá nume de Mângăĭătorĭŭ și diceá în toate părțile, că scie cele viitoarĭe, acela a sa fugă și prindere n'a sciut'-o.

31. Aĭ luĭ învĕțăceĭ s'aŭ făcutŭ treĭ: [1]) Toma, Badda și Erma. Nime să nu citească evangelia după Toma, căcĭ nu-ĭ a unuĭa din ceĭ doĭ-sprĕ-ḑece apostolĭ, ci a unuĭa din ceĭ treĭ învĕțăceĭ blăstĕmațĭ aĭ luĭ Manes. Nime să nu se deĭe după Manicheiĭ ceĭ ce ucidŭ sufletele, carĭ cu apele lor de pleavă fățărescŭ tristeața ajunării; [2]) ceĭ ce defaimă pre făcĕtorĭul bucatelor și se îndoapă cu bucatele cele maĭ bune; [3]) ceĭ ce învață, că cine smulge cutare seaŭ cutare plântă, se priface într'însa. Dacă decĭ celŭ ce taĭă plânte seaŭ ce-vá din verdețurĭ se priface într'însele, apoĭ în câte să se prifacă lucrătorĭĭ la pămêntŭ și grădinarĭĭ? În atâtea bagă sécerea grădinarĭul, precum vedemŭ: în care se priface elŭ așá-dară? În adevĕrŭ de rîsŭ sûntŭ învĕțăturele acestea și pline de hulire și de rușine. Totŭ acela-și omŭ, păstorĭŭ fiindŭ de

---

et dirius esset supplicium, *pellem avulsam* memorantis. Cutio illa ex Archilao *medicamentis infecta;* vento, ut refert Photius, innuitque Archelaus, *inflata;* et utris in modum *infartis paleis distenta*, prae foribus ut videtur, regiae suspensa fuit. Manetis mors, quae collationem cum Archelao proxime secuta est, non potest ultra annum 278 differi etc.“ Touttée pag. 591 num. 3.

[1]) Altŭ-felĭŭ este predarea acestuĭ locŭ: „Elŭ aveá treĭ învĕțăceĭ“ etc. la Petru Sicul, și altul e numĕrul învĕțăceilor; eată locul: Ἦν δὲ πρὸ τούτου καὶ ἕτερος τῆς κακίας διδάσκαλος ταύτης, Ζαράνης ὀνόματι, ὁμόφρων αὐτοῦ ὑπάρχων. Μαθηταὶ δὲ τούτου τοῦ ἀντιχρίστου Μάνεντος γεγόνασι δώδεκα· Σισίννιος ὁ τούτου διάδοχος, καὶ Θωμᾶς, ὁ τὸ κατ' αὐτὸν Μανιχαϊκὸν Εὐαγγέλιον συντάξας, Βουδδᾶς τε καὶ Ἑρμᾶς, Ἄδατος καὶ Ἀδήμαντος, ὃν ἀπέστειλεν εἰς διάφορα κλίματα κήρικα τῆς πλάνης. Ἐξηγηταὶ δὲ αὐτῷ καὶ ὑπομνηματισταὶ γεγόνασιν Ἱέραξ καὶ Ἡρακλείδης, καὶ Ἀθώνιος. Ὑπῆρχον δὲ αὐτῷ καὶ ἕτεροι μαθηταὶ τρεῖς· Ἀγάπιος ὁ τὴν Ἑπτάλογον συντάξας, καὶ Ζαρούας, καὶ Γαβριάβιος: Înainte de acesta a fostŭ însă și altul învĕțătorĭŭ a împietățiĭ acesteĭa, anume Zananes, carele erá de aceea-și părere ca acela. Decĭ acestŭ Manes antichristŭ a avutŭ doĭ-sprĕ-ḑece învĕțăceiĭ: Sisiniŭ, carele a urmatŭ luĭ Manes, Toma, carele a scrisŭ pe numele săŭ Evangelia Manicheilor, Badda și Erma, Adantŭ și Ademantŭ, pre care l'a trămisŭ ca predicătorĭŭ alŭ amăgireĭ în diferite regĭunĭ. Consiliariĭ și secretariĭ luĭ aŭ fostŭ: Ierax, Eraclide și Aftonĭŭ. Maĭ aveá și pre alțĭ treĭ învĕțăceĭ: Agapiŭ, carele a compusŭ Eptalogul (Șepte-legĭ), Zarua și Gabriabiŭ“. Vedĭ maĭ pe largŭ: Migne tom. XXXIII pag. 593, num. 2.

[2]) Ŭă bĕutură deosebită ce-și prepăráŭ înși-și și o beá în locŭ de vinŭ, ce-lŭ desprețuĭáŭ ca produsŭ alŭ diavolulŭĭ.

[3]) „Der Manichäismus war Dualismus und Pantheismus zugleich. Alle Dinge der Welt seien von Lichttheilen, Theilen des göttlichen Wesens, erfüllt. Dadurch aber, dass die Auserwählten (electi, im Gegensatze zu den Hörenden, audientes) die Pflanzen geniessen, nehmen sie die in denselben eingeschlossenen Lichttheile in sich auf und erlösen sie. Ihr Essen war daher als eine höchst verdienstreiche Handlung, als eine Erlösung des göttlichen Wesens angesehen. Einige sollen sich daher zu todt gegessen haben“. Nirschl l. c. p. 145 îns. 2.

oĭ, a junghĭatŭ ŭă oale și a ucisŭ unŭ lupŭ: în ce se priface elŭ așá-dară? Mulți din oamenĭ aŭ prinsŭ pesce cu mreja și paserĭ cu vîscul: în ce se prifacŭ eĭ așá-dară?

32. Să rĕspundă fiĭ trândăvieĭ, Manicheiĭ, carĭ nu lucră nimică și mânâncă averile celor ce lucră, carĭ primescŭ cu fețe senine pre ceĭ ce li aducŭ bucate și carĭ li daŭ înapoĭ, în locŭ de bine-cuvêntarĭ, blăstĕmurĭ. Căcĭ dacă vr'unul fără de minte li aduce lor ce-vá, dicŭ eĭ: „Stăĭ unŭ picŭ afară și te voiŭ bine-cuvêntá“, apoĭ luândŭ pânile în mâne (precum ni-aŭ mărturisitŭ ceĭ ce s'aŭ încumințitŭ), dice Manicheul la pâne: „Eŭ nu te-am făcutŭ“ și trămite blăstĕmurĭ la celŭ Prea Înaltŭ și-lŭ blástĕmă pre celŭ ce a făcut'-o, și așá mânâncă din lucrul celŭ de a gata. Dacă desprețuĭescĭ tu bucatele, de-ce cauțĭ cu față senină în față la celŭ ce le aduce? dacă mulțămescĭ celuĭ ce ți-le aduce, de ce-lŭ blástemĭ pre D-deŭ, care le-a urditŭ și le-a alcătuitŭ? și eară dice: „Eu nu te-am sĕmĕnatŭ, sĕmĕnatŭ fiă celŭ ce te-a sĕmĕnatŭ. Eu nu te-am coptŭ în focŭ, coptŭ fiă celŭ ce te-a coptŭ.“ Frumosŭ schimbŭ de mulțămire!

33. Aceste-sŭ marĭ blăstĕmație; ci-sŭ âncă micĭ față cu altele. Eu nu cutezŭ a spune în fața bărbaților și a femeĭelor baĭa lor. Eu nu cutezŭ a spune, în ce întingŭ eĭ smochina, de o daŭ celor nenorociți vaĭ de eĭ. Să vĕ descóperŭ însă numaĭ prin semne. Bărbații ádecă să cúgete la ceea ce li-se întêmplă în visŭ, cară femeĭele la curățirile lor lunarĭc. Ni spurcămŭ în adevĕrŭ gura, vorbindŭ aceste. Au sûntŭ Păgănii maĭ spurcați decâtŭ acestia? Sûntŭ Samaritenii maĭ ticăloși decâtŭ acestĭa? Sûnt Iudeiĭ maĭ nepioși decâtŭ acestĭa? Sûntŭ curvariĭ maĭ necurați decâtŭ acestĭa? Căcĭ celŭ ce a curvitŭ, într'ŭă unică oară, câtŭ ține pofta, gătesce treaba; osêndindu-și însă fapta, pângăritŭ, cum este, scie, că-ĭ trebuĭe baĭă, [1]) și cunoasce scârnavia fapteĭ sale. Insă Manicheul aceste le pune dreptŭ la mijlocul altarĭuluĭ, cum îlŭ crede clŭ, și-și spurcă gura și limba. Și dela așá ŭă gură să ĭaĭ tu învĕțătură, o omule!? Pre acesta, dacă l'-aĭ întêlní cum-vá, să-lŭ săluți tu cu sărutare? Oare deosĕbitŭ de nepietatea luĭ cea-l'altă, nu fugĭ de gura luĭ ast necurată și de ceĭ ce sûntŭ maĭ rĕĭ decâtŭ desfrênații, și maĭ spurcați decâtŭ orĭ-ce muĭere prostituită?

---

[1]) „Balnei usum post foeeatum scelere corpus, non a paganis solum, sed a Christianis etiam adhibitum, testes praeter Cirillum, Chrysosthomus.“ Touttée pag. 598, num. 7.

34. Aceasta o denunță biserica și învață și atinge de spurcăciune, ca să nu te tăvălesci tu; spune ranele, ca să nu te rănesci tu. Dară ție-ți este de ajunsŭ a scí numaĭ; feresce-te însă a pricepe cercândŭ. Tună Dumnedeŭ și noĭ cu toțiĭ tremurămŭ, ear' aceĭa blástĕmă. Fúlgera Dumnedeŭ și noĭ cu toțiĭ ne aruncămŭ la pămêntŭ, ear' aceĭa au de cerĭurĭ limbe chulitoarie. Isusŭ dice de Părintele săŭ: „Celŭ ce rĕsare soarele săŭ preste ceĭ drepți și preste ceĭ nedrepți, și ploaŭă preste ceĭ rĕĭ și preste ceĭ bunĭ; [1]) ear' aceĭa dicŭ, că ploile se nascŭ din turbare amoroasă: și cutează a dice, că se află în cerĭŭ ŭă fecĭoară frumoasă, nu sciu ce, cu unŭ june frumosŭ: și eĭ ar avé pe timpul cămilelor și alŭ lupilor timpurile lor de pofta de rușine: decĭ în timpul erneĭ ar alergá elŭ ca unŭ nebunŭ după fecĭoara aceea; de dînsa dicŭ eĭ, că fuge, de dînsul, că o urmăresce; apoĭ că, fugindŭ, asudă, că din sudorile luĭ acestea este ploaĭea. Acestea stăŭ scrise în cărțile Manicheilor. Acestea noĭ le-amŭ cetitŭ necredêndŭ celor ce ni-le spuneáŭ: pentru siguranța voastră ádecă am cercatŭ noĭ cu totŭ adinsul perdarea lor.

35. Pre noĭ însă să ne ferească Domnul de ŭă eroare ca aceasta: deĭe-vĕ voaŭĕ vrăjmășiă contra diavoluluĭ, ca precum pândescŭ aceĭa călcâĭul, așá să călcați șí voĭ capul lor. [2]) Aduceți-vĕ aminte de cele spuse. Ce acordŭ au ale noastre cu ale lor? Ce are lumina cu întunerecul? [2]) Ce are Sânția biserĭceĭ cu scârnavia Manicheilor? Aice-ĭ ordine, aice-ĭ disciplină, aice-ĭ soliditate, aice-ĭ înfrênare, aice-ĭ și a priví la femeĭă, spre a o poftí, e osêndă; [3]) aice-ĭ căsătoria seriosităților, aice-ĭ stăruință în înfrênare, [4]) aice-ĭ demnitatea îngerească a fecĭoareĭ, aice-ĭ împărtășirea de bucate cu mulțămire, aice-ĭ rĕcunoscință către creatorĭul universuluĭ. Aice se adoară Părintele luĭ Christosŭ; aice se 'nvață frica și tremurul de de celŭ ce face să ploaĭe, aice trămitemŭ mulțămire către celŭ ce tună și fúlgeră.

36. Alàtură-te la oĭ, fugĭ de lupĭ; nu te rĕtrage dela biserică. Uresce și pre ceĭ ce au fostŭ oare-cândŭ în prepusul lucrurilor acestora, și dacă cu timpul nu te-aĭ convinsŭ de căința lor, să nu te li încredĭ fără de nicĭ ŭă socoteală. Ți-s'a predatŭ adevĕrul despre

---

[1]) Mat. 5, 85.
[2]) Fac. 4. 15.
[3]) II. Cor. 6, 14.
[4]) Mat. 5, 28.

monarchiă, cunoasce decĭ plântele învĕțăturelor. „Fiĭ bancarĭŭ bunŭ, carele ține bine, ce-ĭ bunŭ și se feresce de orĭ-ce rĕŭ. [3]) Și dacă aĭ fostŭ tu însu-ți așá, uresce eroarea, după ce aĭ cunoscut'-o. Căcĭ este cale de mântuire, dacă daĭ afară ceea ce verșĭ, dacă urescĭ aceea din ínimă; dacă te ferescĭ de dînșiĭ nu numaĭ cu budele, ci șí cu sufletul; dacă adorezĭ pre Părintele luĭ Christosŭ, pre Dumnedeul legiĭ și alŭ profeților; dacă-'lŭ recunoscĭ de Dumnedeŭ bunŭ și dreptŭ, de celŭ ce este unul și totŭ acela-și. Carele țiĭă-vĕ pre voĭ pre toțĭ, pădîndu-vĕ de toată căderea și sminteală, stătornicĭ în credință, în Domnul nostru Chrisosŭ Isusŭ, căruĭa i-se cuvine mărire în vecĭĭ vecilor. AMINŬ.

(Va urmá.)

---

[3]) Stăruința în înfrênare. „Continentiae nomine voluntariam in viduitatis statu permansionem intelligit. Quod probat instituta ab eo, tum hic, tum similibus verbis cat. 4. n. 26 et cat. 15, n. 22, trium Ecclesiae ordinum, conjugatorum, viduorum, et virginum enumeratis etc.“ Touttée pag. 601 n. 4.

Душпастырь и учительское его званіе.

„Γρηγορεῖτε στήκετε ἐν τῇ πίστει ἀνδρίζεσθε κραταιοῦσθε.“
I. Кор. 16, 13.

(Конецъ.)

Тому долженъ душпастырь усиловатися, чтобы таковыи вѣрныи въ собѣ постоянное желаніе до чѣмъ разъ большой досконалости розгрѣвали, ведля упомненія св. Іоанна: „святый да святится еще“, [1]) и по словамъ апостола: „да любовь ваша еще паче и паче избыточествуетъ.“ [2]) Онъ долженъ по наставленію Христа Спасителя, которий пришелъ въ міръ, „да не только животъ имутъ но лишше (полнѣйшое) имутъ“, вѣрныхъ своихъ до совершенства только постепенно вести, и то такъ, чтобы они предъ всемъ первый степенъ честноти осягнули, зачѣмъ озмутся до большихъ отчесливостей. Прежде имѣютъ они должность съ добрымъ намѣреніемъ наслѣдувати дѣла христовы, зачѣмъ зачнутъ розмышляти высокая; Прежде имѣютъ научитися легшіи вещи терпеливо поносити, зазѣмъ перейдутъ до тягшихъ; предъ всемъ же имѣютъ научитися съ супокойнымъ духомъ терпѣти зачѣмъ схотятъ въ противностяхъ радоватися. Особенно же вымагается отъ душпастыря, чтобы духъ вѣрныхъ чѣмъ разъ больше въ любвѣ Божой розгрѣвался и усунувши всякіи припятствія стремилъ и дойшолъ „къ почести вышняго званія о Христѣ Іс“. [3])

Если же приключится, что вѣрный стремлячій до совершенства христіянского впадетъ — хотяй рѣдше — въ тяжкій грѣхъ, тогда душпастырь, не оказуя даже найменьшого знаку удивленія или негодованія, долженъ его ласкаво пріймити. Нѣтъ бо удивительно, что человѣкъ упалъ, когда тѣло поврежденное

---

[1]) Откр. 22, 11.
[2]) Откр. 1, 9.
[3]) Фил. 3, 14.

отъ юности приклоннымъ есть до злого, — такъ якъ никто удивлятися не будетъ, что слѣпый упалъ въ яму. Больше удивительнымъ есть, что упавшій встаетъ и укрѣпленъ благодатію Божію встыдается своего паденія, протое долженъ душпастырь сей часъ подати такому руку свою.

Не такъ легкимъ дѣломъ есть наверненіе человѣка въ грѣхахъ застарѣлого, тое требуетъ много часу и бобры, працъ и труду. О томъ доказуетъ такъ св. Писаніе якъ и собственное убѣжденіе.

Въ старомъ вже законѣ написано есть, что нечестивыи тяжко исправляются [1]). Въ новомъ же законѣ говоритъ самъ Іисусъ Христосъ: „Всякій творящій грѣхъ стается вязнемъ грѣха“ [2]), а дальше: „Духъ нечистый идетъ и вземлитъ съ собою седмъ иннихъ духовъ лучшихъ себе и вшедши живутъ тамо“ [3]). Также апостолъ говоритъ, что грѣшникъ держимый есть отъ грѣха аки злодѣй [4]). Не легко затымъ возстати грѣшнику, когда бремя злыхъ обычаевъ давитъ его и утискаетъ.

Тое самое потверждаютъ св. Отцы, которыи не послъ внѣшнои дисциплины Церкви, а на основаніи слова Божого сей предметъ розбираютъ. Такъ научаетъ Оригенъ: „Колько разъ душа грѣшитъ, только кратно ранится, а таковыи раны когда мнишъ исцѣлятся? Черезъ похоти мірскія зъумашедшіи и упившіися блудодѣяніемъ мы не можемъ почувствовати, колько скорбей души приставляемъ грѣхами. Для того протягнутися должно и время попеченія и лѣкарство или врачество“. [5]) Подобно говоритъ Амвросій: „Послѣ свидѣтельства слова Божого и розуму нужно есть“, говоритъ онъ, „не вже малой слезы или легкого плачу, но черезъ долгое время умоляти о примереніе“. [6]) Якъ тяжко и повольно поступаетъ наверненіе грѣшника, посвѣдчаютъ и доказуютъ межи инными св. Августинъ и Григорій великій.

Случалося во истину не разъ, что наверненіе застарѣлого и въ лукавствѣ заслѣпленного грѣшника сдѣлалося въ одномъ и томъ часѣ, якъ н. пр. въ разбойнику и Павлѣ, но то было весьма

---

[1]) Екклис. 1. 5. Притч. 23, 6. Іовъ 20, 12.
[2]) Іоанъ 8, 34.
[3]) Маѳ. 12, 45.
[4]) 2 Тим. 2, 26.
[5]) Ом. 8 до кн. Чис. 13, 14.
[6]) Кн. о покут. гл. 9.

рѣдко. Обыкновенно же дѣлается оно отдѣльно, повольно и постепенно, чего же причиною не есть якое нибудь нерадѣніе или лѣность душпастыря, но великая привязанность до грѣховъ и самолюбіе грѣшника. Ибо розположенія душевныи, когда черезъ многократныи пополненія грѣха широко розложатся и въ самомъ сердцѣ глубоко загнѣздятся, не такъ легко и скоро измѣнити даются, тому и грѣшникъ, якъ говоритъ св. Августинъ, отъ своей полураненной волѣ еще черезъ дольшое время колибается межи хотѣніемъ и желаніемъ, и токмо за помощію молитвъ, добрыхъ дѣлъ и покаянія получаетъ успѣшную благодать наверненія. Той бо что сказалъ: „Просите и дасться вамъ, ищите и обрящете, тольцѣте и отверзется вамъ“ [1]) раздѣляетъ великіи дары благодати своей только тамъ, где ихъ горячо и пожадливо выглядаютъ.

Тому то Господь Богъ, токмо тогда Спасителя въ міръ послалъ, когда по многихъ тысящи лѣтъ онъ весьма былъ возжеланный. Такъ и тую землю, что пріобѣцялъ былъ Авраамови, не далъ Господь сей часъ его наслѣдникамъ, но токмо ажь по дольшимъ якъ 40-лѣтномъ ожиданію. Такъ само не отдалъ Онъ Израильтянамъ земли и мѣста Іерусалима, прежде чѣмъ они не плакали, сидя на рѣкахъ Вавилонскихъ, и прежде чѣмъ не воздыхали черезъ 70 лѣтъ въ чужой земли, пригадуя себѣ Сіонъ и возжелая пѣти пѣснь Господеви во святомъ храмѣ Его.

А когда же во всѣхъ дѣлахъ человѣческихъ только тая вещь за дорогоцѣнную уважается, котора по великомъ и долгомъ трудѣ осягается, то и для душпастыря будетъ тимъ большимъ возбужденіемъ къ добродѣтели, чѣмъ дольше онъ навертаючогося грѣшника укрѣпляти и въ рознородныхъ испитаніяхъ потѣшати будетъ, такъ якъ по увѣренію апостола и вѣрныи „терпятъ переслѣдованія и скорбы въ показаніи праведного суда Божія [2]).

Впрочемъ св. Іоанъ Златоустъ, сей мудрый толькователь божественныхъ таинствъ, розвиваетъ и представляетъ образъ священника такъ природно и докладно, что каждый читаючій тіи высокіи мыслы его съ удивленіемъ знайдетъ тамъ представленыи такъ добродѣтели якъ и согрѣшенія свои. Сей святитель оправдая себе передъ другомъ своимъ Василіемъ за подступъ, якій сдѣлалъ сему черезъ уклоненіе свое отъ священства, розбираетъ прикрасно вси труды душпастыря въ духовномъ его званіи и высказуетъ собственную

[1]) Маѳ. 7, 4.
[2]) 2 Солун. 1, 4, 5.

свою немощь и неспособность до того. Онъ пишетъ: „Не можно бо всякихъ людей такъ легко полѣчити, якъ пастырь лѣчитъ овцю. Понеже и тутъ потребно вязати, отъ пищи воздержати, палити, рѣзати, однакожъ власть пріяти лѣкъ не есть у того, который средство подаетъ, только у того, который недугъ терпитъ.... Христіянамъ бо найменше изъ всѣхъ вольно согрѣшенія грѣшниковъ силою исправляти. Мірскіи судіи преступныхъ людей, законно взятыхъ, съ великою силою воздержуютъ, и даже противъ ихъ волѣ удержуютъ отъ прежныхъ нравовъ: тутъ однакоже не принужденіемъ, но убѣжденіемъ подобаетъ такого человѣка къ лучшему привести. Не даютъ бо намъ законы такой власти, согрѣшающихъ воздерживати; противто, хотяй бы и давали, мы ей употреблять не могли бы, понеже Богъ не тыхъ вѣнчаетъ, которыи силою отведены отъ злого, воздержуются, только тыхъ, которыи свободною волею отъ него уклоняются. Для того потребно великого искуства, чтобы убѣдити недужныхъ, добровольно поддатися лѣкамъ священиковъ: и не только то, но такоже, щобы имъ были благодарныи за лѣкъ. Такъ якъ кто связаныи ускочитъ, большое зло причинетъ, такъ кто напоменанія подобно мечу рѣжущіи презираетъ, презрѣніемъ своимъ новую рану собѣ задаетъ, и лѣкъ стается причиною силнѣйшого недуга, ибо нѣтъ такого, кто бы могъ присиловати или противъ волѣ исцѣлити... Сихъ, если скоро поправити схочихъ, даже тои меншои поправы ихъ позбавитъ. Понеже душа внезапно застыженая, попадаетъ ся въ безчувствіе, и вже потому ани ласкавыхъ словъ не слухаетъ, и ани угрозами, ани благодѣяніями не подвижется, только далеко горшою стается оного города, котораго пророкъ упрекаетъ глаголя: „лице жены блудницы бысть тебѣ, не хотѣла еси постыдѣтися ко всѣмъ“ [1]). Сего ради потребно пастыреви великой мудрости и сторичныхъ очей, чтобы со всѣхъ сторонъ состояніе души розпознати“.

Хотяй душпастырь такъ великіи труды въ воспитаніи духовномъ вѣрныхъ своихъ поносити имѣетъ, то однако прислугуютъ ему также многіи средства, которыи въ подвигахъ его духовныхъ успѣшно спомагаютъ.

И такъ прислугуютъ ему на первомъ рядѣ вси тіи науки, которыи онъ въ приготовленіи своимъ до званія своего умственно и нравственно побиралъ, изъ которыхъ одніи служатъ къ теоретическому, другіи къ практическому образованію его.

[1]) Іер. 3, 3.

Образованый душпастырь послѣ современныхъ требованій посѣдаетъ богатый запасъ рознородныхъ наукъ, которыи ему всегда укажутъ, якъ въ розличныхъ случаяхъ и съ розличного рода людми поступати належитъ. Особенно прислугуется ему основное знаніе богословскихъ наукъ, которое утверждаетъ его въ истинахъ вѣры и дѣлаетъ его способнымъ учителемъ для всѣхъ быти, такъ для образованыхъ якъ и необразованыхъ, приданныхъ якъ и сопротивляющихся, даже и для тихъ, что о истинахъ вѣры сомнѣваются. Безъ основного знанія богословскихъ наукъ не можетъ душпастырь духовно воспитовати, такъ якъ до него относятъ ся слова Спасителя: „Слѣпецъ слѣпца аще водитъ, оба въ яму впадутъ“ [1]).

Особенно въ теперѣшномъ времени, когда грубый матеріялисмъ и религійная апатія сильно змагаются, имѣетъ душпастырь въ ползу святой вѣры и самого человѣчества силою животворящого слова Божого, силою основныхъ знаній нравственно богословскихъ наукъ отпырати такъ згубныи напасти отъ вѣрныхъ своихъ и неумѣющихъ научати, заблудшихъ исправляти, колебающихъ покрѣпляти и предохраняти отъ очевиднои погубы. А до того подаетъ средства только основное знаніе св. Богословія.

Извѣстно также, что згубный матеріялисмъ и студеное самолюбіе овладѣло многими христіанами; до того безмѣрныи заботы о сладостяхъ и увеселеніяхъ тѣлесныхъ заслѣпили умы ихъ до того степени, что хотѣлибы усунути тіи обмеженія и постановленія церковныи, которыи грѣховной ихъ склонности припятствовати здаются.

Такимъ ложнымъ ученіямъ и вымаганіямъ противодѣйствовати, всякую грѣховную склонность поборяти и за чистотою вѣры православной наблюдати есть должностію душпастыря, такъ якъ высокое образованіе его довольно средствъ ему подаетъ, а апостолъ выразно напоминаетъ: „Внемлете убо себѣ и всему стаду, въ немже васъ духъ святый постави“ [2]).

А понеже душпастырь есть для паствы своей все, что только отъ человѣка вымагати можно, и учителемъ и служителемъ и судіею, такъ якъ вѣрныи во всѣхъ потребахъ своихъ до него удаются, то въ званію его духовномъ дѣлаютъ велику услугу

---

[1]) Маѳ. 14, 15.
[2]) Дѣян. ап. 20, 28.

также и мірскіи знанія, якіи онъ во время своего образованія на университетѣ пріобрѣлъ.

Дальше спомагаетъ душпастыря любовь, якую онъ для своей паствы чувствуетъ. Безъ любви, о которой говоритъ апостолъ: „Аще языки человѣческими глаголю и ангельскими, любви же не имамъ, бихъ яко мѣзъ звеняци, или кимвалъ звяцаяй“ [1]), былъ бы всякій трудъ его въ религійномъ воспитаніи вѣрныхъ безполезнымъ. Будетъ онъ краснорѣчевый якъ св. Іоанъ Златоустъ, или розумный якъ Соломонъ и ученый якъ найглубше, — слово его не впадетъ въ сердца, не загрѣетъ волѣ до добрыхъ и честныхъ дѣлъ, зъ розуму и науки его не прійдетъ корысти ани для паствы ани для церкви, — скорше можетъ послѣдувати противное. Ибо розумъ и сила безъ любви суть весьма небезпечныи.

Когда Моисею повѣрилъ Богъ народъ Израильскій, рекъ къ нему: „возми ихъ въ нѣдра твои, якоже долницы носитъ дольныя“ [2]) и положилъ относеніе любви межи пастыремъ и стадомъ его. Зъ любви стережетъ душпастырь словесное стадо свое отъ пропасти и вороговъ, отъ хищныцъ волковъ и хитрыхъ лисовъ. Зъ любви радуется онъ, когда паства взрастаетъ въ вѣрѣ, праведности, тверезости и працевитости, — противно же болѣетъ онъ когда она передана порокамъ. Зъ любви слухаетъ она милого голосу пастыря своего, и почитаетъ его отцемъ своимъ.

Любовь дѣлаетъ душпастыря кождои хвилѣ приступнымъ для вѣрныхъ своихъ, усмиряетъ въ немъ гнѣвъ и лагодитъ не годованіе на невдячныхъ. Любовь имѣетъ кождой хвилѣ помощь душевну и тѣлесну, пораду въ потребныхъ душевныхъ и тѣлесныхъ и отвертаетъ грозяцїи небеспеченства. Любовь умѣетъ даже строгость закона лагодно примѣнити, а строгость кары въ лагодный способъ выконати. Любовъ — зыскуетъ сердца и ними владѣетъ.

Въ томъ смыслѣ говоритъ апостолъ: Οὐ γὰρ ἐσμεν ὡς, οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ Θεοῦ κατενώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν [3]) а досвѣдченіе учитъ, что когда душпастырь не притягнетъ къ себѣ вѣрныхъ своихъ любовію, церковь бываетъ порожная. А якая польза, когда бы н. пр.

---

[1]) 1 Кор.
[2]) Числ. 11, 12.
[3]) 1 Кор. 2, 17.

силою нагнано вѣрныхъ въ церковь? Или когда бы стражникъ долженъ былъ удержувати порядокъ и спокой въ церквѣ?

Сильно спомагаетъ душпастыря и мѣстце, где онъ своихъ прихожанъ въ богочестіи и нравственности научаетъ. Найвыгоднѣйше мѣсто есть св. церковь, которая вже сама собою, своимъ внутреннымъ и внѣшнымъ устроеніемъ вліяетъ на человѣка и успособляетъ его до пріятія тихъ наукъ и напоминаній, которыи выголошуются устами священника.

Церковь есть домъ Божій: — въ церквѣ всякій чувствуетъ ся быти въ близи Бога, передъ лицемъ Его, и въ Его дворѣ, — а священника уважаетъ яко посередника межи собою а Богомъ, отъ Бога поставленного говорити и учити слово Его. Въ храмъ Божій кождый съ почтеніемъ вступаетъ и съ увагою слухаетъ слово Божое. Но въ церквѣ побожное чувство человѣка розгрѣвается и подносится еще то богослуженіемъ, которое соединено есть съ проповѣдію слова Божого, — то внутреннымъ церкви, — то примѣромъ всего собранного и молящогося народа.

Кромѣ церкви есть мѣстцемъ воспитанія такожъ и всякое инное, на которомъ душпастырь со своими вѣрными яко пастырь со стадомъ стыкаетъ ся — слѣдовательно и кладбище, и даже домъ всякого прихожанина. На каждомъ изъ тихъ мѣстцъ можетъ душпастырь въ розличный и отвѣтный способъ съ пользою дѣлати, поучати и воспитивати ему увѣренный народъ.

Найбольше однако же спомагаетъ душпастыря благодать Божія, которая такъ на него, якъ и на вѣрныхъ благотворно дѣлаетъ; благодать Божія одушевляетъ, ободрястъ и вдохновляетъ душпастыря, она же приспособляетъ до пріятія науки душпастыря сердце вѣрныхъ и спомагаетъ ведля неи житье свое устрояти. Душпастырь насаджаетъ слово Божое и напаяетъ, а Богъ возращаетъ [1]); со священникомъ трудится благодать Божая, которая тща не есть [2]), и каждый священникъ можетъ надѣятися на пререченіе Іисуса Хр. данное апостоламъ: „Не вы бо будете глаголюціи, но духъ Отца вашего глаголяй въ васъ“ [3]).

Наконецъ спомагаютъ душпастыря въ учительскомъ его званіи также родители, пріятели и вси честныи и добремысляціи люди, которымъ на томъ залежетъ, чтобы добродѣтель и честнота

---

[1]) 1 Кор. 3, 7.
[2]) 1 Кор. 15, 10.
[3]) Маѳ. 10, 20.

христіянская въ обществѣ человѣческомъ утверждалася. Ибо по примѣру первыхъ христіянъ въ Іерусалимѣ составляетъ цѣлая церковь одну родину, связаную союзомъ неложной любви и вспомагается взаимно благами духовными и земными, такъ якъ вси христіяне суть удами одного тѣла, которого головою есть Іисусъ Христосъ. Также и промыслъ Божій спомагаетъ душпастыря, дивными путьми ведучи людей до цѣли. Въ томъ то и причина, что многіи душпастыръ помимо трудностей учительского своего званія, значительныи осягаютъ успѣхи, имѣютъ прихожанъ честныхъ, побожныхъ, религійныхъ, богобоязливыхъ, тверезыхъ и трудолюбивыхъ. Для того долженъ душпастырь, сознаючи трудности своего званія и имѣючи запевненую Божую помощь, съ бодрымъ духомъ ставати на поли своей дѣятельности, взырая на апостола, котрый сказалъ: „Бодрствуйте, стойте въ вѣрѣ, мужайтеся, утверждайтеся“ [1]).

МЕЛЕТІЙ ГАЛИПЪ,
парохъ въ селѣ Волока надъ Черемшемъ.

---

[1]) 1 Кор. 16, 13.

Cuvêntare

ținută de parochul din Hliboca Constantinŭ Sbiera în conferința păstorală a protopresviteratului Storojinețŭ în a. 1876.

„Eŭ sûntŭ păstorĭul celŭ bunŭ."
Ioanŭ c. 10, v. 11.

Cum li plăceá învĕțătorilor Romanilor și Grecilor a învĕlí în fabule și asĕmĕnărĭ adevĕrurĭ amare, spre a le înfățișá în formă placută contimpurenilor lor: așá îĭ plăcú și înțĕlepcĭunĭĭ prea înalte a dumnedeĭesculuĭ nostru Învĕțătorĭŭ a îmbrăcá în icoane și asĕmĕnărĭ adevĕrurile, carĭ propuse altmintrea n'ar fi fostŭ priĭmite de auditorĭĭ luĭ decâtŭ cu nepĕsare.

Astŭ-felĭŭ este și asĕmĕnarea la evangelistul Ioanŭ [1]) despre păstorĭul celŭ bunŭ și celŭ năĭmitŭ.

Isusŭ Christosŭ ca omŭ se înfățișá lipașilor sĕĭ sub icoana plăcută a păstorĭuluĭ. Și în adevĕrŭ elŭ nicĭ n'ar fi pututŭ alege ŭă icoană maĭ acomodată, spre a-și arĕtá rĕferința față cu oamenĭĭ cu destulă chĭarĕtate. Căcĭ precum nu este pentru păstorĭul bunŭ necĭ ŭă afacere maĭ cumpenitoarĭe decâtŭ grija de turma, ce-ĭ este încredințață; precum îĭ este luĭ a minte necontenitŭ a-și duce oile la păscĕtoarea și pașĭunea cea maĭ buna, la isvorul celŭ maĭ límpede, a le ferí și a le scutí de orĭ-ce perichĭŭ, puindu-și în urmă la cadŭ de nevoĭă chĭarŭ și vieața pentru scăparea lor; precum le scie elŭ chĭămá pe nume pre fiă-care și a le mênă în urmă păscute bine în staŭlul lor: așá a fostŭ și vieața D-luĭ nostru Is. Chr. ŭă îngrijire necontenită de neamul omenescŭ celŭ ce erá însĕtatŭ de unŭ ajutorĭŭ maĭ 'naltŭ. Luĭ nu-ĭ erá a minte decâtŭ a nutrí și a întărí cu adevĕrŭ și înțĕlepcĭune spiretul oamenilor, a-ĭ înarmá și a-ĭ scutí de orĭ-ce perichĭŭ, a âmblá după ceĭ rĕtăciți dela turmă, a-ĭ aduce înapoĭ și a-ĭ conduce în urmă pre toți întăriți cu pânea cea cerească la locașurile cele eterne.

---

[1]) Ioanŭ cap. 10, versŭ 11—17.

Dară Isusŭ Christosŭ nu voiá să arete cu icoana păstoriului numaĭ referința sa cu neamul omenescŭ, ci luĭ îĭ maĭ erá a minte a-ĭ ferí pre contimpurenii săĭ de spiretul celŭ degrădatŭ alŭ năimitului, care nu-ĭ pasce pre ceĭ ce îĭ sûntŭ încredințațĭ decâtŭ din causa lâneĭ; carele, de și s'ar părea, că poartă grija de eĭ, în faptă caută totŭ-una numaĭ de ale sale, și carele, necum să aducă jertfă pe'ntru binele comunŭ, stă de fugă, temêndu-se să nu i se pereclite folosul propriŭ.

Fiindŭ-că nu poate prosperá în vieață, ce este mărețŭ și frumosŭ, dacă domnesce spiretul năimitului, și de-oară-ce maĭ cu samă noĭ, venerabililor confrați! sûntemŭ chiămațĭ și așĕdațĭ în fruntea a câte ŭă turmă cuvêntătoariă orĭ maĭ mare orĭ maĭ mică, spre a lucrá, a purtá de grijă și a luptá pentru dînsa ca păstorĭ credincĭoșĭ după esêmplul mărețŭ alŭ Mântuitoriului nostru; de aceea credŭ, că la ocăjunea de astă-dĭ cu greŭ așŭ fi pututŭ alege ŭă temă maĭ acomodată pentru cuvêntarea mea, decâtŭ aceea, de a cercá: cu ce se deosĕbesce activitatea în spiretul Mântuitoriului nostru Isusŭ Christosŭ de activitatea unuĭ năimitŭ.

Spiretului de năimitŭ alŭ fariseului, aceasta se scie, îĭ pĕsá în toate întreprinderile maĭântâiŭ d e p ă r e r e; elŭ în sclăviă scârnavă șerbindŭ fără-de-legiĭ, invidieĭ, lăcomieĭ și desfrênăriĭ, voiá să ascundă înaintea lumiĭ șerbilismul celŭ infamŭ sub masca dreptățiĭ și a virtuțiĭ; de aceea erá despuĭate cugetele luĭ de spiretŭ maĭ 'naltŭ, elomosinele luĭ de amoare, învĕțăturele luĭ de adevĕrŭ, ḑelul luĭ pentru lege de simțul legiĭ, cu unŭ cuvîntŭ, toată activitatea luĭ nu erá decâtŭ ŭă p ă r e r e. Și chiarŭ acestuĭ spiretŭ nedemnŭ i-se opuse Mântuitoriul și condemnândŭ nelegiuirea luĭ, ce să lățiá de'n ce în ce totŭ maĭ multŭ, ḑise de sine: „Eŭ sûntŭ păstoriul celŭ bunŭ“. Și cine oare ar fi pututŭ afirmá aceasta de sine cu maĭ multŭ dreptŭ decâtŭ D-l nostru Is. Chr.? Elŭ nu-și conduceá turma la ŭă pășune, ce, fără să deie sațŭ, să stêrnească numaĭ foamea, ci elŭ îĭ dá totŭ-dea-una nutrimêntŭ tare și traĭnicŭ, nutrimêntŭ pe'ntru vieața eternă; nu vêná după părerea de învĕțătoriŭ alŭ poporuluĭ, ci erá a l ŭ p o p o r u l u ĭ î n v ĕ ț ă t o r ĭ ŭ î n f a p t ă; nu âmblá a fi admiratŭ de omenĭ cu rugă luĭ în fața lumiĭ, ci preferiá a se rugá în sîngurĕtatea grădinelor seaŭ pe culmele tăcute ale muntilor; nu căutá să-ĭ meargă numaĭ vestea de mângăĭătoriŭ, ci erá mângâĭătoriŭ întru adevĕrŭ și cu deplină putere dumneḑeĭească; nu arĕtá ḑelŭ numaĭ la părere pe'ntru legea luĭ Dumneḑeŭ, ci ḑiceá

cu deplină convingere fariseilor prefăcuți: „dați Cesarĭuluĭ cele ce sûntŭ ale Cesarĭuluĭ, și luĭ Dumnedeŭ cele ce sûntŭ ale luĭ D-deŭ“ [1]); așá nu se rĕtrageá elŭ necĭ dela îndĕtoririle cetățeanuluĭ.

Eacă! întru acestŭ chipŭ, venerabililor Confrați! trebuĭe să procedemŭ și noĭ ca păstorĭ adevĕrați aĭ turmelor noastre; să nu âmblămŭ decĭ după părere deșartă, ci să ne ținemŭ din rĕsputerĭ de adevĕrŭ; să nu ne mulțămimŭ cu lauda altora, că sûntemŭ oamenĭ activĭ, că sûntemŭ amicĭĭ poporuluĭ, că sûntemŭ bisericași buni, ci să ni fiă a minte totŭ-dea-una a fi păstorĭ buni în faptă. Deci dacă voimŭ să lucrămŭ în spiretul Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ, să nu ne mulțămimŭ a lucrá numaĭ pentru oare-și-care ocăjune, pentru rĕcunoscință, laudă și meritŭ; căcĭ dacă ne-am bate capul a mântuí astŭ-felĭŭ părerea și a împliní numaĭ litera legiĭ, despuĭați de dĕlŭ apostolicŭ și amoare adevĕrată n'am fi decâtŭ chimvale rĕsunătoarĭe. Din contra mĕsura talentuluĭ fiă căruĭa d'intre noĭ, suma puterilor, îmbinarea tuturor împrejurărilor favoritoarĭe, necesitățile celor ce ni sûntŭ încredințați: — acestea să fiă marginile adevĕrate ale activităților noastre; și dacă am lucrá maĭ puținŭ, decum am puteá, atuncĭ nu ni-ar dá mâna a maĭ afirmá, că ne-am purtatŭ în înțelesul luĭ Isusŭ Christosŭ, de și am purtá în sinŭ câtŭ de multe testimonie culese de icĭ și de coló; căcĭ chĭarŭ cu aceea se destinge activitatea întocmită după spiretul luĭ Isusŭ Christosŭ de acțiunile năĭmituluĭ, că ea nu se mulțămesce cu părerea, ci tinde cu totŭ adinsul a cuprinde în faptă, cu de amĕruntul, totŭ cercul, ce îĭ este destinatŭ. Pe lângă aceea păstorĭul dĕlosŭ nu se sfiĭesce de ostenele și de pedece, ci chĭarŭ în mijlocul perichelor se arată cu multŭ maĭ multŭ, că este hotărîtŭ a se jertví pentru binele altora, unde i-se cere concursul și ĭ-lŭ împune dĕtorința.

De și li împuneá năĭmitul fariseŭ contimpurenilor săĭ unŭ jugŭ nesuferitŭ, totu-șĭ, e sciutŭ, elŭ singurŭ nu voĭá să atingă sárcina necĭ cu degetul; elu-ĭ îndemná pre alțiĭ la bine-facere, la ĭubirea aproapeluĭ, dară singurŭ nu o făceá, ci maĭ vêrtosŭ, unde i-se încrucișá folosul cu virtutea, folosul luĭ învingeá și rĕmâneá deasupra. În deșertul Ierichonuluĭ erá ŭă-dată, cum se scie din paravola cea frumoasă, unŭ omŭ foarte greŭ vulneratŭ și-ĭ trebuiá ajutorĭŭ grabnicŭ; dară petrecêndŭ cine-vá maĭ îndelungatŭ într'unŭ locŭ atâtŭ de periculosŭ, cum erá acela, putea să se teamă de ŭă năvalire noaŭă de hoți: de aceea trece pe lângă omul

[1]) Matfteĭ 22, 21.

acela răpede înainte levitul și preotul învĕlitŭ în superbul straiŭ alŭ fariseului, și nu caută, ci lasă onoarea bine-facerii — cui? eacă! despreţuitului și urgisitului Samarineanŭ. Cum aparŭ aste chipurĭ hîdoase și sfiicĭoase de lumina adevĕrului și despoĭate de spiretul jertfitorĭŭ alŭ dumnedeĭescului nostru Mântuitorĭŭ? Toată vieaţă Mântuitorĭului nostru erá ŭă lipsă și rĕnunţare necontenită, unŭ șirŭ necontenitŭ de jertfirĭ; elŭ, păstorĭul credincĭosŭ, pre carele nu-lŭ dispărţesce de turma sa necĭ grodăvia fortuneĭ, necĭ turbarea ferelor sĕlbatice, elŭ, dumnedeĭescul nostru Mântuitorĭŭ se luptă bărbătesce și hotărîtŭ cu timpul celŭ orbitŭ, pênă-ce-și jertfesce în urmă chĭarŭ vieaţa.

La astŭ-felĭŭ seaŭ la asemene jertfe s'aŭ arĕtatŭ decișĭ și creștinii tuturor timpurilor, dacă eráŭ însufleţiţĭ de spiretul luĭ Isusŭ Christosŭ. Astŭ-felĭŭ aŭ lăsatŭ primiĭ predicătorĭ aĭ Evangeliului toate cele, patria, părinţĭ și, înărmându-se, n'aŭ luatŭ alte arme decâtŭ acele, de care vorbesce apostolul: scutul dreptăţiĭ, pávădă credinţeĭ, coĭful mântuiriĭ și sabia Spiretului, care este cuvêntul luĭ Dumnedeŭ; astŭ-felĭŭ aŭ eșitŭ eĭ ca nisce mĭeĭ între lupĭ, spre a combate cu blândeaţă crudimea varvarilor, spre a alungá cu lumina Spiretului întunericul păgânescŭ, spre a stêrpí cu umilinţa lor mândria îngâmfată a înţelepcĭuniĭ închipuite; și de și prevedeáŭ eĭ, că pe totŭ pașul vor fi urmăriţĭ de despreţŭ și ură, de foame și goletate, de închisoare și moarte: totu-și nu încetáŭ a călcá cu bucuriă în cărările chĭămăriĭ lor și-și jertfiáŭ în urmă, după toate jertfele cele-l'alte, chĭarŭ vieaţa pe'ntru oile lor. Astŭ-felĭŭ întimpinămŭ și în seculele maĭ târdie bărbaţĭ, carĭ abdiceáŭ de voĭă bună la toate comoditățile vieţeĭ, carĭ luáŭ asupra-și cu ínimă voĭoasă suferinţele sĕrăcieĭ și ale răbdăriĭ, carĭ înfruntáŭ și înfrângeáŭ bărbătesce toate contradicerile stricăcĭoase, fiindŭ prea bucroși, că puteáŭ face ce-vá de folosŭ comunŭ, ca puteáŭ lăţí împĕrăţia adevĕruluĭ și a vîrtuţiĭ, că puteáŭ luá jugul depe umeriĭ ceĭ plecaţĭ aĭ patrieĭ, că puteáŭ șterge rușinea depe faţa bisericeĭ luĭ Isusŭ Christosŭ, că puteáŭ mărginí necredinţa și lăţí bine-cuvêntarea cerĭuluĭ. Unde am aruncá ochiĭ în istoria bisericeĭ noastre orĭ chĭarŭ în analele patrieĭ noastre, pretutindene întimpinămŭ monuminte mărețe și semne rare de jertfire devotată, documinte de activitate după esêmplul Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ.

În faţa acestor esêmple marĭ, noĭ, păstoriĭ de astă-dĭ, să ne rĕtragemŭ în ungherĭe, și să nu voimŭ să îmmulţimŭ numĕrul celor aleșĭ?

De parte de noĭ să fiĭă astŭ-felĭŭ de procedura nedeamnă! Avemŭ doară și noĭ de împlinitŭ afaceri totŭ atâtŭ de serioase, ba ne asceaptă poate âncă și altele maĭ cumpenitoarĭe: decĭ ca să străbată binele ŭă-dată cu activitatea noastră, să avemŭ și să pĕstrámŭ în pepturile noastre barbația și stătornicia. Nu-ĭ ce ḑice, multŭ timpŭ va trece, pênă să se stêrpeasca cu totul unele neajunsurĭ, cu carĭ se luptă neamul nostru; pênă să înceteze unele prejudețe, ce se află între ceĭ neculțĭ, și pênă să se maĭ întărească hotarele moralului și ale ordiniĭ, ba poate să fiă și aceea, ca să steĭe ascunsŭ chiarŭ în sinul timpulnĭ de față unŭ grăunte menitŭ să se descopere abĭá în viitorĭŭ ca plântă veninoasă și stricăcĭoasă. Cu toate acestea să ne ținemŭ încredințațĭ, că în mâna noastră stă, ca să rĕsară maĭ curêndŭ ḑorile unuĭ venitorĭŭ maĭ bunŭ, și ca boalele, de carĭ pătimesce timpul nostru să nu tortureze așá de greu și generăcĭunile venitoarĭe; dela activitatea noastră înmulțită și potințată depinde, ca adevĕrul să se lățească în cercurĭ totŭ maĭ largĭ și să se înrădĕcineze, ca virtutea să puĭă stavilă vieței fățarnice și ca spiretul lăsĕtățiĭ orĭ simțualității grosolane și alŭ închipuirii îngâmfate să-și peardă strașnica sa putere, și ca toate urmările stricăcĭoase, carĭ rĕsarŭ din nelegĭuirile aceste, să se rarească din ce în ce tot maĭ tare, încâtŭ să se însenineze cerĭul virtuților.

Să nu uĭtămŭ decĭ necĭ ŭă-dată, că în vieață f ă r ă l u p t ă n u - ĭ î n v i n g e r e! eară de învinsŭ vom puté învinge numaĭ atuncĭ, dacă activitatea noastră nu se va dá înapoĭ în fața jertfelor maĭ grele, dacă vom fi totŭ-dea-una gata a sacrificá pe altarĭul chĭămăriĭ noastre interesele personale, pentruca să rĕsbată cu putere dreptatea și virtutea cu ŭă oară maĭ înainte. Năĭmitul fuge, pentru că e năĭmitŭ și nu-ĭ pasă de oĭ; eară păstorĭul celŭ bunŭ îșĭ pune chĭarŭ vieață pentru oile sale. Eacă! și noĭ numaĭ sub aceasta condicĭune vom fi demnĭ a ne numí învĕțăceĭ aĭ luĭ Christosŭ, numaĭ sub această presupunere se va puté deosĕbí activitatea noastră de cea a năĭmitului.

Dară chĭarŭ observarea astă din urmă ne conduce la cela-l'altŭ puntŭ alŭ privirilor noastre, ádecă la cercarea motivuluĭ, care e basa făptuinței adevĕrate a creștinuluĭ. Acestŭ motivŭ e simțul celŭ viu de dĕtorință și în cadul nostru d e d ĕ t o r i n ț e l e c h ĭ e m ă r i ĭ n o a s t r e și apoĭ perspectiva urmărilor celor bune în folosul comunŭ.

Pecândŭ puterile năĭmitului fariseŭ nu se puneáŭ în mișcare decâtŭ de judecata publicului, din care causă se și schimbá purtarea

lui în totu minutul după făvoarea cea schimbăciosă a mulțimii: dumnedeiescul Mântuitoriu nu aveá altu îndemnu pentru făptuință sa decâtu activarea voinței părintelui său, decâtu simțul viu alu dĕtorințelor sale. „Și alte oi am, dice elu, cari nu sûntu din staulul acesta; și pre acestea trebue să le aducu“ . . .[1]) Astu-feliu vorbesce Isusu și asemene cuvinte aflămu noi pretutindene în evangeliu, ca: „Nu trebuie să facu eu voia celui ce m'au trămisu pre mine?“, ori ca: „Trebue să lucredi pênă e diua, căci vine noaptea, cându nime nu mai poate lucrá“; ori ca: „mâncarea mea este să facu voia celuia, ce m'a trămisu și să sĕvîrșescu lucrul lui.“[2]) Deci cum-că trebue să lucrede în numele Părintelui său ceresc, că are a împlení domîndul lui, eacă! asta erá basa întregei sale activități. Și acestu motivu, anume cugetul, că e voia și porunca lui Dumnedeu, pĕtrunderea de dĕtorință, acestea au fostu îndemnul prea puternicu, ce a pusu în mișcare în toate timpurile puterile futuror adoratorilor celor activi în înțelesul Domnului nostru Isusu Christosu. Dacă apostolii Domnului ar fi voitu să se facă plăcuți înaintea oamenilor, apoi nu ar fi predicatu învĕțătura despre cruce, ci s'ar fi datu după deșertăciunile lumii, ca învĕțătorii cei orbi ai timpului de pe atuncia. Dară ei au primitu demândul dela însu-și Mântuitorîul, a merge în toată lumea și a vestí evangelia la toate neamurile; pĕtrunși deci de cugetarea, ca Dumnedeu trebue ascultatu mai multu decâtu oamenii, diceáu ei fără toată sfiiélă, că absolutu nu potu tacé de toate, câte le-au auditu și le-au vĕdutu, și această cugetare erá îndemnu perpetuu și puternicu pentru voința lor. Dacă s'ar fi datu conduși barbații cei aleși, cari s'au opusu în timpurile mai târdie ori abusurilor contimpurenilor ori prejudețelor diferite ori îngâmfării încăpĕținate a împilatorilor nerușinați, cu unu cuvêntu, dacă s'ar fi datu conduși acei bărbați numai de făvoarea contimpurenilor și de dispusĕciunea majorității: apoi de sigurŭ, că nu ar fi produsu nemicu de treabă și măretu cu activitatea lor, eară noi ne-am plecá poate âncă șí astă-di genunchii 'năintea deităților celor fără de vieață; și astă-di âncă am crede poate, că toată împregiurimea noastră e înarmată și plină de puteri inimice, nevĕdute, âncă șí astă-di am pune în cătusele sclăviei pre frații nostri. Dară cugetul, că preotul e în șerbetu mai înaltu alu dĕtorinței, că lucră în vîrtutea demândului lui D-deu, acestu cugetu a împintinatu

[1]) Ioan 10, 16.
[2]) Ioan 4, 34.

pre bărbații ceĭ aleșĭ aĭ tuturor timpurilor la fapte demne de aducere a minte și carĭ aŭ fostŭ fruptele bine-cuvêntate ale activității lor.

Și acestŭ cugetŭ, acestŭ sîmțŭ viŭ de dĕtorință, să fiă și pentru noĭ primul și celŭ maĭ puternicŭ împulsŭ la toate facerile noastre. Unde se rădică dorință, de a se face plăcutŭ unor persoane maĭ însemnate, ceea ce-ĭ atâtŭ de adese-orĭ motivul năĭmituluĭ la fapte deosĕbite, acoló trebue noĭ să abdicemŭ aplausuluĭ omenescŭ, maĭ alesŭ dacă ar avé să ne mustre consciința, că ni călcămŭ dĕtorințele noastre; unde amuțesce adese limba năĭmituluĭ de frica omenească și tace în fața proĭeptelor și propunerilor, carĭ chĭarŭ, după convingerea luĭ, ar trebuí condemnate, acoló noĭ să vorbimŭ susŭ și tare și să lucrămŭ din străputerĭ, cum ne dice consciința dĕtorințelor noastre. Motivul necuratŭ alŭ ĭubiriĭ de onoare, alŭ egoismuluĭ, alŭ înfricăriĭ seaŭ alŭ plăcerii omenescĭ poate în câtŭ-vá înduplecá la fapte marĭ și admirabile, dar' toate virtuțile acestea, cum li-ar numí cine-vá, nu sûntŭ decâtŭ fără-de-legĭ strălucite, dacă nu rĕsarŭ din sîmțimêntul curatŭ și viŭ de dĕtorință. Înzădar am șí asceptá, că cu astŭ-felĭŭ de fapte să se facă omenimea norocoasă și fericită; de oare-ce astŭ-felĭŭ de îndemnŭ, de șí poate înrîurí în câtŭ-vá asupra voinței, e cu totul nestătornicŭ și nesigurŭ; de oară-ce închipuirea de onoare și de rușine, favoarea omenească și bună aflarea materială sûntŭ prea de adesea supuse schimbăriĭ: de aceea necĭ nu potŭ înduplecá ele la activitate întinsă și firmă; astă-dĭ am trebuí se aplăŭdamŭ aceea ce chĭarŭ erĭ condemnámŭ cu multŭ sgomotŭ, eară în diŭa venitorĭă să ĭubimŭ aceca ce urimŭ astă-dĭ. Ce nu rĕsare din credința, din convingere firmă, din sîmțimêntul viŭ de dĕtorință, asta este după spunerea apostoluluĭ pĕcatŭ. De voimŭ așá-dară să fimŭ activĭ în spiretul D-luĭ nostru Isusŭ Christosŭ și totŭ-ŭă-dată să șí speramŭ, că vom înrîurí cu bine-cuvêntare asupra venitorĭuluĭ: apoĭ să nu ne fiă necĭ unŭ motivŭ maĭ sântŭ, și nemicŭ să nu aĭbă asupra activității noastre ŭă înrîurință maĭ mare ca sîmțimêntul dĕtorinței și chĭămării noastre.

Curăția virtuții noastre însă nu se túlbură necĭ decum, dacă îmbinămŭ cu dînsa idea urmărilor de folosŭ comunŭ, căcĭ astă închipuință este motivul alŭ doile alŭ activității în spiretul Mântuitorĭuluĭ nostru. Folosul propriŭ erá în stare a-lŭ îndemná pre fariseul năĭmitŭ la orĭ-ce faptă grea și a da sborŭ mare voinței luĭ; în-dată-ce însă adurmecá elŭ vr'ŭă daună, erá gata să jertfească intereselor sale chĭarŭ toată împregĭurimea; elŭ puteá suferí să sĕrăcească toți în pregĭurul luĭ, căcĭ vieața aproapelui în ochiĭ luĭ

nu aveá neci unŭ preţŭ. „Năimitul vĕdêndŭ lupul venindŭ lasă oile şi fuge şi lupul răpesce oile şi le rĕsipesce“. Isusŭ însă, păstorĭul celŭ bun şĭ-a dat vieaţa pentru oile sale, sciindŭ, că vieaţa întregeĭ lumĭ depinde dela moartea sa; elŭ se jertfí morţiĭ celeĭ maĭ defăimătoarĭe, morţiĭ celor fără-de-lege, pentru-că scieá înainte ferecitele urmârĭ, carĭ aveáŭ se rĕsară în eternŭ din sângele luĭ jertfitŭ pentru omenime. După acestŭ prototipŭ prea înaltŭ şi neajunsŭ şi-aŭ întocmitŭ activitatea măcarŭ în câtŭ-vá şí bărbaţiĭ ceĭ aleşĭ aĭ neamuluĭ nostru, activitate ale căreĭ urmărĭ de folosŭ comunŭ daŭ dovadă şí în ḑiŭa de astă-ḑĭ de ideele lor prea frumoase. Căcĭ de luămŭ în vedere monumintele cele nenumĕrate de bine-facere şi de evlavia ale timpuluĭ trecutŭ, a cărora mărire şi scopŭ ni facŭ să ni uĭmimŭ şi cu carĭ vedemŭ înbunĕtăţite toate referinţele vieţeĭ noastre, dacă privimŭ la oferirile cele nenumĕrate în folosul bisericeĭ, din carĭ se formà la noĭ aşá numitul fondŭ relegĭunarĭŭ, apoĭ la alte institute de bine-facere, cum sûntŭ spitalele, fundăcĭunile cele felĭurite pentru orfanĭ, sĕrmanĭ, vĕduve ş. a., carĭ toate saŭ creatŭ şi se creadă şí astă-ḑĭ din isvorul celŭ nesecatŭ alŭ simţuluĭ evlaviosŭ şi humanitarĭŭ, dacă privimŭ la toate acestea, întrebămŭ: ce să-ĭ fiă însufleţitŭ pre toţĭ fundătoriĭ institutelor acestor binefăcĕtoarĭe la astŭ-felĭŭ de fapte? oare ce ĭ-a îndemnatŭ a înalţá patria cu jertfe de bună voĭă şi atâtŭ de marĭ şi atâtŭ de multe? A! pare-că le vĕdŭ aceste fiinţe nobile, cum staŭ cu ochĭ strălucitorĭ de bucurĭă şi-ĭ aruncă în venitorĭul depărtatŭ şi cum sûntŭ deplinŭ mulţămite prevedêndŭ, că şí strănepoţiĭ lor ceĭ maĭ târḑiĭ vor gustá din fruptele binefacerilor lor.

Perspectiva urmărilor de folosŭ comunŭ a învăpăĭatŭ pre bărbaţiĭ trecutuluĭ la astŭ-felĭŭ de fapte prea frumoase. Prevederea viitorĭuluĭ aşá-dară să ne îndemne şí pre noĭ la asemene fapte şi la activitate corĕspundĕtoarĭă cu chĭamarea noastră. Să nu ḑicemŭ: puterile ni-sŭ prea mărginite, pentru-ca să producemŭ fapte de acestea. De sigurŭ, fiă-care a vĕḑut mechanismul, unde se prelucră ferul; cu uĭmire observămŭ puterea maşinelor. Dară oare ce-ĭ aceea, ce produce acea turbare a roţilor şi a frânghielor? Eacă! ŭă călculare, ŭa combinare bună: adese e motorĭul primŭ alŭ întregeĭ măşinărie ŭă pană atâtŭ de mică, încâtŭ de abĭá aĭ pute-o observá.

Eacă! În asemene chipŭ putemŭ fi şí noĭ — fiă-care în cercul săŭ — ŭă pană mică şi înriurí asupra fericirii generale.

Se cere să lucrămŭ numaĭ cu ḑelŭ în locul, unde ne-a aşĕḑatŭ Dumneḑeŭ şi să lucrămŭ astŭ-felĭŭ, ca toate în gĭurul noastru să devină din ḑi în ḑi şi din ce în ce totŭ maĭ bune, eară de binele obştescŭ să ne interesămŭ tot-dea-una aşá, ca şi cândŭ ar fi folosul nostru propriŭ; şi pe lângă aceea, înflăcăraţi de asemene amoare, fiindŭ tot-dea-una gata a pune cu bucuriă, averea, puterea, ba chĭarŭ şi vieaţia pe altarĭul binelŭi comunŭ: atunci de ar şi fi ameninţată biserica şi credinţa noastră şi de pericole eterne, totu-şĭ nu-o vor dĕrimá. Căcĭ după cum e blăstĕmul faptelĭ rele a produce în eternŭ numaĭ rele: ast-felĭŭ şi bine-cuvêntarea virtuţiĭ e menită a produce necontenitŭ numaĭ lucrurĭ bune. Să deschidemŭ şí noĭ inima noastră sperânţelor celor frumoase ale Bisericeĭ şi ale poporulŭi nostru, să sprijinimŭ în totŭ chipul înaintarea şi folosul celor ce ni sûntŭ încredinţaţĭ. Dacă păstoriţiĭ noştri vor avé încrederea, că noaĭĕ ne pasă de fericirea lor, dacă vor vedé, cum se topesce inima noastră de sĕlbătĕcirea morală, cum se împlŭ ochiĭ noştriĭ de lacrime în faţa diverselor ticăloşie, de carĭ e bântuitŭ poporul nostru; cum sûntemŭ gata a aduce orĭ-ce jertva de îmbunătăţire, cum ni-ĭ a minte a aţiţá eară sîmţiul pe'ntru relegĭune, virtute, dreptate şi adevĕrŭ, pe'ntru Dumneḑeŭ şi patria: atunci putemŭ fi siguri din partea lor de cea maĭ curată şi călduroasă amoare; ŭă legătură tare şi nedeslegată va legá turma de păstorĭul, căcĭ precum cunoasce şi ĭubesce păstorĭul celŭ bunŭ oile sale, astŭ-felĭŭ cunoscŭ şi ĭubescŭ şí oile pre păstorĭul lor celŭ bunŭ; ele audŭ voacea luĭ şi se duc după dînsul. Eară aceasta amoare dulce o vom gustá neîncetatŭ pênă cândŭ ne va chĭamá dumneḑeĭescul Păstorĭŭ la întoarcerea în locaşurile eterne şi ni va da rĕsplată cea maĭ înaltă şi adevĕrată pentru toată osteneala şí jertfa, şi în adevĕrŭ, ferice de aceĭa, ce vor audí atunci cuvintele Mântuitorĭuluĭ: „Veniţĭ bine-cuvêntaţiĭ părintelŭi meĭ, de mosceniţĭ împĕrăţia cerĭuluĭ.“ Amin.

Predică

pentru Dumineca a II. după Rusalie.

„Și le-a disŭ lor: Veniți după
mine, și vĕ voiŭ face pescarĭ de oamenĭ.“
Mat. 4, 19.

Iubiților creștinĭ!

Isusŭ Christosŭ, Mântuitorĭul nostru, cândŭ a rostitŭ cuvintele aceste înaintea celor doĭ frați, Simonŭ și Andreĭŭ, carĭ se ocupáŭ cu pescuitul, a voitŭ să dică, că vre să li deie ŭă ocupare cu multŭ maĭ aleasă. Simonŭ și Andreĭŭ eráŭ pên'atuncĭ numaĭ nisce oamenĭ simpli, nisce oamenĭ de rôndŭ, carĭ trăiáŭ din lucrul mânelor lor, ádecă eĭ aruncáŭ mrejele, și vindeáŭ pescele, ce-lŭ prindeáŭ, de-și susțineáŭ viața. Necĭ nu eráŭ maĭ multŭ decâtŭ alțĭ lucrătorĭ sĕraci, carĭ nu șciŭ a-dĭ, cu ce să-și astêmpĕre foamea de mâne. Și eacă! de ŭă-dată li deschide Mântuitorĭul altă lume, dicêndu-le: „Veniți după mine, și vĕ voiŭ face pescarĭ de oamenĭ“. Ce misiune înaltă li dă decĭ Domnul nostru Isusŭ Christosŭ unor oamenĭ atâtŭ de neinsĕmnați!

Eĭ aŭ și primit-'o și Mântuitorĭul adese-orĭ li aduceá aminte de dînsa, îndemnându-ĭ la stătorniciă și dicêndu-le „Fericiți veți fi, cândŭ vĕ vor ocărí și vĕ vor urmărí pentru mine și mințindŭ vĕ vor dice orĭ-ce cuvêntŭ rĕŭ în contra voastră. Bucurați-vĕ și vĕ veseliți, căcĭ mare este plata voastră în cerĭurĭ“.[1]) — Dară din ce se cuprindeá chĭămarea lor a nume, asta se face prea învederatŭ din cuvintele Mântuitorĭuluĭ, cândŭ dice: „Mergeți în toată lumea și învățați pre oamenĭ să păzească toate, câte vi le-am poroncitŭ eŭ voaŭe“.[2]) Elŭ li-a împusŭ decĭ misiunea a propagá învățăturele sale, adecă a-ĭ îndreptá pre oamenĭ și a-ĭ duce la calea vîrtuții.

---

[1]) Mat. 5, 11—12.
[2]) Mat. 28, 19—20.

Dar'acum ni se îmbiiă întrebarea: „Incetat-'a oare aceasta misiune cu moartea apostolilor?“ Eacă! ea n'a putută să înceteze, pentru-că biserica luĭ Christosŭ e u r d ĭ t ă ș i î n t e m e ĭ a t ă p e n t r u t o ț ĭ o a m e n ĭ ĭ ș i p e n t r u t o a t e t i m p u r i l e. Însă maĭ vine șí altă întrebare: „Dacă n'a încetatŭ ea cu moartea apostolilor, oare numaĭ câtŭ urmașiĭ apostolilor, ádecă păstoriĭ ceĭ sufletescĭ să o aĭbă?“ Nu! nicĭ aceasta, căcĭ după altă poroncă a Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ, totŭ creștinul e dătorĭŭ a învĕță, a îndreptá pre alțiĭ, și a-ĭ duce la calea mântuiriĭ.

Voĭescŭ dară, ĭubiților creștinĭ! să vorbescŭ maĭ de aproape de a c e a s t ă d ă t o r i n ț ă, și vĕ rogŭ să fiți cu luare aminte.

S. apostolŭ Paulŭ ḑice: „A ș á n o ĭ f i i n d ŭ m u l ț ĭ, s ŭ n t e m ŭ u n ŭ t r u p ŭ î n C h r i s t o s ŭ; ș i f i ă-c a r e e m e m b r u u n u l a l t u ĭ a. D e c ĭ a v ê n d ŭ d a r u r ĭ d e m u l t e f e l ĭ u r ĭ, d u p ă c h a r u l, c e n i e s t e d a t ŭ, s ă l u c r ă m ŭ“.[1]) Din acestea cuvinte rĕese, cum-că fiă-care membru din comunetatea creștinească e îndĕtoritŭ a lucrá după putere, ádecă a îndreptá și a conduce cu cuvêntul și cu fapta pre ceĭ-l'alțĭ membriĭ la calea cea adevĕrată.

Societatea creștinească constă din multe și felĭurite clase de oamenĭ, și membriĭ eĭ sûntŭ pe scara socială unĭĭ maĭ susŭ, eară alțiĭ maĭ josŭ, fiă-care ádecă după condicĭunea și gradul săŭ; între toțĭ însă este ŭă legătură, și astă-ĭ legătura credinței în Is. Chs.

Dară precum nu se potŭ cugetá imperați fără supuși, orĭ diregĕtorĭ fără cetățenĭ, orĭ domnĭ fără șerbitorĭ, orĭ in fine părinți fără copiĭ: așá e cu neputință a cugetá, că faptele, esêmplele și învĕțăturele unora să n'aĭbă înriurință asupra purtăriĭ celor-l'alțĭ; așá încâtŭ că dacă sûntŭ ele bune, aŭ înriurință bună, eară dacă sûntŭ rele, aŭ înriurință rea.

Societatea omenească se asáměnă foarte bine cu trupul omuluĭ. Precum trupul omuluĭ e alcătuitŭ din diferite membre: așá se compune șí societatea omenească din membrĭ diferiți; apoĭ precum totŭ membrul trupuluĭ are ŭă misiune deosĕbită, ce trebuĭe să și-o împlinească, căcĭ altmintrea s'ar slăbí totŭ organismul trupuluĭ: așá șí fiă-care membru în societate trebuĭe să funcțiuneze după regulele și legile, ce-ĭ sûntŭ prescrise. Să ni coborimŭ șí maĭ josŭ și să privimŭ la mecanismul uneĭ mașine. Aice ŭă rotită, dacă

[1]) Rom. 12, 5—6.

nu sĕ învêrtesce seaŭ unŭ șurubŭ, dacă nu ține, cum se cade, apoĭ toată lucrarea mașineĭ e zădărnicită. Dacă rotița însă își urmează rotăciunea regulatŭ și șurubul nu slabesce, atunci lucrarea mașineĭ e bună și spornică. Așá, și âncă într'unŭ gradŭ maĭ înaltŭ, trebuĭe să se întêmple și în societatea omenească, care se compune din ființe înzĕstrate cu minte. Aice fiă-care creștinŭ e dătorĭŭ a se pune în mișcare spre bine si a-ĭ stá altuĭa într'ajutorĭŭ în cele bune atâtŭ cu învĕțătură câtŭ și cu fapta.

Să luămŭ de esêmplu unŭ domnitorĭŭ puternicŭ; în mâna luĭ dace puterea și elŭ li poate face supușilor săĭ multŭ bine, dar'apoĭ și multŭ rĕŭ. Dacă este elŭ rĕŭ și nelegiuitŭ, dacă nesocotesce prescriptele relegiunii, atunci se cufundă din ce în ce totŭ maĭ multŭ în nocanul pĕcatelor, dară nu se cufundă numaĭ câtŭ elŭ singurŭ, ci-ĭ maĭ trage în abisŭ și pre supușiĭ săĭ. Dacă procede însă după prescriptele relegiunii și-și ĭubesce poporul, atunci nu numaĭ că dă legĭ bune, ci maĭ dă âncă și esêmple bune; dacă așá-dară din faptele luĭ se arată credința luĭ cea tare în Dumnedeŭ, ce socotiți, aŭ nu se face bunŭ și poporul, imitându-lŭ în cele bune? Acesta-ĭ și înțelesul cuvintelor Domnului nostru Isusŭ Christosŭ, cândŭ dice: „Vaĭ de omul acela, prin carele vinŭ scándele. Maĭ de folosŭ ĭ-arŭ fi, ca să-și spândure ŭă peatră de moară de gûtŭ, și să se arunce în mare de câtŭ să smintească pre unul din acești micĭ“.[1])

Dară acestea cuvinte se aplică și la diregetorii și la domnii de toată mâna; căcĭ oare chĭămarea domnilor și diregĕtorilor de toată mâna să nu fiă, de a învĕță pre ceĭ ce staŭ sub ascultarea lor și a li sta în frunte cu dreptatea și cu fapta cea bună? Oare ar puté cinevá negá, că ŭă judecată strîmbă, nedreaptă seaŭ ŭă purtare rea din partea lor nu l'ar întărîtá nu numaĭ pre celŭ judecatŭ, ci și pre toțĭ aceĭa, câțĭ ar audí de nedreptățirea luĭ? Și dacă unŭ judecătorĭŭ, chĭarŭ cândŭ júdecă, blástĕmă și batjocuresce, atunci oare celŭ batjocuritŭ orĭ celŭ ce-lŭ ascultă nu se smintesce și nu e împinsŭ a fi poate și maĭ rĕŭ? De aceea prea bine dice sânta scriptură: „Pentru pĕcatele uneĭ țĕre sûntŭ mulțĭ Domnĭ în ea, dară cu omul înțĕleptŭ și cu minte ea cápĕtă stabilitate“.[2])

Chĭămarea cea maĭ înaltă și maĭ grea însă o aŭ părinții. Familia este fundămêntul societățiĭ omenescĭ. Dacă acestŭ fundă-

[1]) Luca 17, 1—2.
[2]) Proverbele 28, 2.

mêntŭ e bunŭ, societatea are durată; dacă este rĕŭ, ea se disface, se dĕrîmă. Părinților! ascultați acestŭ cuvêntŭ și puneți-lŭ la inimă; nu luați ochiul de pre copiĭ voștri, ci deprindeți-ĭ ca pe nisce cetățenĭ fiitorĭ numaĭ la lucrurĭ bune, și feriți-ĭ cu totŭ adînsul de cele rele. Dară vaĭ, în diua de astă-dĭ prea puținĭ părinți își cunoscŭ chiămarea astŭ prea înaltă și împreunată cu multă rĕspundere înăintea lui Dumnedeŭ și a omenilor. Întrebu-vĕ, ce rĕspunsŭ vor dá înăintea înaltului judecătoriŭ, maĭ alesŭ părinții aceĭa ce nu bagă în samă nicĭ-decâtŭ creșcerea copiilor lor, orĭ aceĭa ce comitŭ fapte rele înăintea ochilor lor, orĭ aceĭa ce poartă în gură vorbe spurcăte în fața lor? Aceĭa se facŭ vinovați de doaŭĕ orĭ, ŭă-dată, că pĕcătuiescŭ înși-și, eară apoĭ că maĭ tragŭ în noĭeanul pĕcatelor și alte suflete. Astŭ-felĭŭ causează eĭ mare stricăcĭune și statului, familiei celeĭ marĭ. Putemŭ decĭ dice, că dacă toate esêmplele cele rele sûntŭ stricăcĭoase, apoĭ cu multŭ maĭ stricăcĭoase sûntŭ esêmplele cele ce le dau părinții copiilor lor. De aceea maĭ dicemŭ: Părinților! bagați în samă chiămarea voastră, nu călcați în picĭoare prima dĕtoriă, ce o aveți. Copiĭ voștri, aceste ființe nevinovate, ce pășescŭ abĭá în lume, dela cine să deprindă oare moravurĭ bune și dela cine să căpete învĕțături bune, dacă nu dela voĭ? Cine sĕ li împlânte în inimă, dacă nu voĭ, simburele credinței în Christosŭ, carele rodesce îndoitŭ?

Dară să vedemŭ maĭ bine și urmările cele bune ale împliniriĭ detorinței, ce o are fiă-care creștinŭ, de a îndrepta pre alțiĭ. Isusŭ Christosŭ dice: „Toate câte voiți voĭ să vĕ facă voauĕ oameniĭ, și voĭ faceți-le lor“.[1]) Eacă! maĭ bunŭ sfatŭ decâtŭ acesta nicĭ nu se maĭ poate. E lucru adeveritŭ, cum-că nimene pe lume nu e deplinŭ; căcĭ toată deplinĕtatea e concentrată numaĭ în Isusŭ Christosŭ Mântuitoriul nostru. Așá-dară totŭ omul, de ar fi treapta, ce o ocupă în vieața socială, orĭ și câtŭ de susŭ, e supusŭ greșelelor și se alunecă la pĕcate. Dacă dară care-vá cade într'ŭă greșală și dacă ceĭ-l'alțĭ oamenĭ nu-lŭ júdecă aspru nicĭ nu-lŭ condeamnă, ci din contră îĭ întindŭ mână de ajutoriŭ și-ĭ arată cu bine-voință modul, cum să-și îndrepte greșala: ce socotiți, cu purtarea aceasta nu esc celŭ greșitŭ maĭ răpede din labirintul greșeleĭ sale? Apoĭ câtă inimá bună și câtă căldură nu se arată între celŭ căitŭ și între sfătuitoriĭ luĭ ceĭ priincĭoși! Dară să luămŭ unŭ cadŭ maĭ rĕŭ, și anume, dacă

---

[1]) Mat. 7, 12.

care-vă ar face fără-de-legĭ ḍi după ḍi, fără că să arete vr'unŭ semnŭ de căinţă, eară ceĭ-l'alţĭ oameni cu toate acesteă nu l'ar lăsá în ghĭarele vrăjmaşuluĭ, ci l'ar mustrá necontenitŭ şi l'ar învĕţá şí a-ḍĭ şí mâne, pâná-ce nu l'ar scoate la calea cea bună, la calea vîrtuţiĭ: oare n'ar avé eĭ maĭ mare mulţămire. făcêndŭ aşá, decâtŭ dacă l'ar fi datŭ pe mâna judecăţiĭ, în care. căḍêndŭ poate sufletesce şi maĭ tare, ar rĕmâné perdutŭ poate pentru vecĭniciă? De aceea aduceţi-vĕ a minte totŭ-de-a-una de cuvintele cele frumoase ale Mântuitoriuluĭ: „I u b i ţ ĭ p r e v r ă j m a ş i ĭ v o ş t r i ş i f a c e ţ i-l e b i n e, ş i v a f i m u l t u r ĕ s p l a t a v o a s t r ă î n c e r i u r ĭ ş i v e ţ ĭ f i f i i ĭ c e l u ĭ d e s u s ŭ“.[1])

Într'adevĕrŭ este mare plăcere şi desfĕtare a căută la ŭă comunetate creştinească, unde cu toţiĭ trăiescŭ în armoniă şi tragŭ la cele bune. unde ceĭ bĕtrânĭ conducŭ înţelepţesce pre ceĭ maĭ tinerĭ, unde ceĭ maĭ tarĭ în credinţă îĭ ţinŭ pre ceĭ maĭ slabĭ să nu cadă, unde cu toţiĭ, dela celŭ maĭ micŭ pênă la celŭ maĭ mare, se pĕtrundŭ de iubire şi-şĭ dau mână de ajutorĭŭ în toate greutăţile vieţeĭ. Acoló se poate cunoaşce, că c u v ê n t u l l u ĭ D u m n e ḍ e ŭ a p r i n s ŭ r ă ḍ ĕ c i n ă b u n ă şi că n'a căḍutŭ în spinĭ şi mărăcinĭ. Pe lîngă aceca, că fiă-care membru se bucură de aşá ŭă stare fericită, se maĭ face comunitatea aceea âncă şí mustru de imitare în virtuţĭ crestinescĭ şí pentru alte comunităţĭ bisericescĭ.

Priimiţĭ dară, iubiţilor, învĕţăturele acestea cu inimă bună, cu atâtŭ maĭ multŭ, pentru-că ele sûntŭ spre folosul vostru. Nu uĭtaţĭ esêmplul Domnuluĭ nostru Is. Chs., carele, câtŭ a petrecutŭ pre pământŭ, totŭ-de-a-una a datŭ învĕţături bune, ba a suferitŭ chiarŭ şí moarte, numaĭ că să-ĭ mântuĭească pre ceĭ perduţĭ; eară urmândŭ esêmplulŭ acestŭ măreţŭ, veţĭ avé parte a audí ŭă-dată cuvêntul de mângăĭare: „Bine şerbŭ bunŭ şi credincĭosŭ! întru puţinŭ aĭ fostŭ credincĭosŭ, preste multe te voĭŭ pune, întră întru bucuria Domnuluĭ tăŭ“. Aminŭ.

Averchiu Macoveĭŭ,
vicarŭ paroch. la biserica m m. Dimitrie
în Succavă.

[1]) Luca 6, 35.

СЛОВО

ВЪ ДЕНЬ СВЯТЫХЪ АПОСТОЛОВЪ ПЕТРА И ПАВЛА.

Во всю землю изыде вѣщаніе ихъ
и въ концы вселенныя глаголы ихъ.
Псал. 18, 5.

Нынѣ должны наши сердца, прав. христіане, высокимъ благоговѣніемъ и глубокою благодарностію проникнуты быти, нынѣ ибо совершаетъ наша православная, святая церковь память святыхъ первоверховныхъ апостоловъ Петра и Павла, совершаетъ память великихъ проповѣдниковъ вѣры Христовой. Св. ап. Павелъ, бывшій гонитель Христіанъ, пронесъ благовѣствованіе Христово во многія, самыя отдаленныя страны Азіи и Европы, претерпѣлъ чрезвычайны труды, бѣды и напасти, уловилъ безчисленное множество людей въ спасительны сѣти Евангелія. Св. ап. Петръ проповѣдывалъ въ Палестинѣ, Сиріи, Мисопотаміи и Малой Азіи и окончилъ жизнь свою мученическу въ Римѣ. Много, безчисла много перетерпѣли св. апостолы трудовъ, скорбей и лишеній; ихъ ненавидѣли, гонили и переслѣдовали іудеи и язычники, сбои и чужіе, жрецы бездушныхъ идоловъ, правительства и народы. „Бѣды отъ разбойникъ, бѣди отъ сродникъ, бѣды отъ ꙗзыкъ, бѣды во ґрадахъ, вѣды бъ пꙋстыни, бѣды въ мори, бѣды въ лжебратїи; въ трꙋдахъ множае, въ ранахъ преболѣ, въ темницахъ излиха, въ смертехъ многище“, — такъ описуетъ жизнь свою одинъ изъ празднуемыхъ нынѣ св. апостоловъ.

Въ нынѣшнемъ апостольскомъ чтеніи [1]) говоритъ св. апостолъ Павелъ обширно о апостольскихъ подвигахъ. Св. апостолы переходя съ мѣста на мѣсто съ проповѣдію слова Божія, отъ Іерусалима по всей Іудеи и Самаріи и до послѣднихъ земли, не знали ни покоя ни страха, они должны были боротися съ невѣріемъ и суевѣріемъ іудеевъ, съ идолопоклонствомь и развраще-

[1]) II Кор. 11, 23—28.

ніемъ языковъ, терпѣти всевозможныя лишенія, переносити и раны и узы, они должны были подвергати ежечасно опасностямъ самую жизнь свою. Все тое дѣлали и терпѣли они не для себе, не для своихъ выгодъ, не для своего спасенія, а единственно для спасенія іудеевъ и язычниковъ, и подвиги и труды ихъ не остались безъ благословенныхъ плодовъ. Не прошло и полувѣка отъ начала ихъ проповѣди, — и отъ однаго конца свѣта до другого заблистало яснымъ свѣтомъ ученіе божественнаго Евангелія. Земная жизнь св. апостоловъ окончалась, но не окончалась ихъ спасительная проповѣдь; они оставили по собѣ достойныхъ учениковъ, одушевленныхъ ихъ апостольскою ревностію; они оставили намъ свои боговдухновенныя писанія, въ которыхъ до нынѣшняго дня чуемо ихъ живое и дѣйственное слово, служаще правеломъ вѣры и основаніемъ ученія Церкви Христовой; они оставили въ свое наслѣдство епископовъ и пресвитеровъ, вашихъ духовныхъ священниковъ — душпастырей. Преемниками апостоловъ отже суть епископи и пресвитери, они наслѣдовали тѣ же права и обязанности, якіи даны были апостоламъ Іисусомъ Христомъ, то есть, учити истину вѣры Христовой, совершати таинства и управляти обществами вѣрующихъ, руководя ихъ къ царствію небесному.

Служеніе душпастыря не есть земное но небесное. Высокое званіе есть пасеніе словесныхъ овецъ; священнику увѣряются человѣческіе души съ тѣмъ, чтобы онъ приготовилъ ихъ къ вѣчному спасенію и блаженству. „Пастыри и оучители“ говоритъ св. апостолъ Павелъ: „поставленни къ совершенїю свѧтыхъ въ единствѡ вѣры и познанїѧ Сына Божїѧ, въ мѹжа совершеннагѡ, въ мѣрѹ полнагѡ возраста Христова“ [1]). Душпастырь по своему служенію стоитъ межи небомъ и землею; онъ есть посредникомъ между Богомъ и человѣкомъ, есть орудіемъ, посредствомъ, котораго сообщаются въ человѣку всѣ небесныя милости, а въ особенности благодать Божія, укрѣпляющая, освящающая и руководящая людей ко спасенію. Въ священномъ писаніи пастыри называются дѣѧтелѧми виноградника Христова, солїю земли, свѣтломъ мїрѹ, слѹжателѧми Христовыми и домостроителѧми таинъ Божїихъ.

Душпастырь отже, прав. Христіане, маетъ высокое званіе, онъ насъ совокупляетъ съ блаженствомъ небеснымъ — и по тому то вы должны радо его слова и поученія пріймати, ибо онъ вамъ

[1]) Ефес. 4, 12, 15.

лишь небесную милость и благодать Божію сообщаетъ. Сообщу вамъ нынѣ, правосл. Христіане, полезныя поученія, якія въ день праздника св. апостоловъ Петра и Павла мою душу воспламеняютъ и покажу вамъ, что мы отъ св. апостоловъ одержали, покажу вамъ и способъ, якимъ мы св. апостоламъ за ихъ подвиги поблагодарити должны. Прошу же васъ моимъ словамъ со вниманіемъ слѣдовати.

Св. апостолы проповѣдовали что Господь нашъ Іисусъ Христосъ нашемъ правдивымъ Спасителемъ. Прародители наши Адамъ и Еввa, находясь въ раю сладости, вкушали блаженство и всѣ радости жизни полною чашею, но якъ согрѣшили то все утратили; непослушаніемъ отдалились они отъ Господа Бога, ихъ согрѣшенію послѣдовало помраченіе ума и познанія. Чрезъ первый грѣхъ палъ родъ человѣческій въ заблужденіе и не находилъ больше правую дорогу, ведущую до спасенія и правдиваго отечества, отдалялся онъ все болше и больше отъ своего небеснаго Отца и потопалъ въ грѣховной мерзости и порочности. Перворожденный сынъ Еввы, Каинъ, дѣлается братоубійцемъ, потомки его такъ въ грѣховной грязи тонутъ, что Господь Богъ на беззаконный человѣческій родъ всемірный потопъ насылаетъ. Господь Богъ, въ своей безконечной милости избираетъ себѣ въ Авраамъ особенный народъ, чтобы въ непорочности достойное почитаніе Всевышняго удержати, но и той народъ невыдержуетъ бурю сегосвѣтныхъ искушеній, онъ колибается, оскверняя себе идолопоклонствомъ и иными гидными пороками. Грѣхомъ умъ человѣческій затъмился, духовное око омрачилось, сердце осквернилось и воля къ злому наклонилась.

Въ крайной нуждѣ и отчаяніи умилосердился Господь Богъ надъ грѣшнымъ родомъ человѣческимъ, посилая на землю своего единароднаго Сына Іисуса Христа, чтобъ Онъ грѣшниковъ снова съ Богомъ соединилъ и отъ вѣчной смерти избавилъ. Самъ Спаситель сошелъ на землю. принялъ на себе человѣческое естество для того, чтобы спасти людей, то есть просвѣтити ихъ познаніемъ истины, оправдати ихъ отъ грѣховъ, указати путь и дати средства къ достиженію царства небеснаго. Онъ, единородный Сынъ Божій, Владыка и Творецъ нашъ, — обладай славою и блаженствомъ у Отца Своего прежде сложенія міра ради насъ грѣшныхъ отрекся сей славы, снишелъ до зрока раба, уничижилъ Себе до

вертепа и яслей, до бѣдной жизни странника, и не имущаго гдѣ главу подклонити, смирилъ Себе до крестной смерти со злодѣями, принялъ на себе всѣ грѣхи наши и претерпѣлъ за нихъ всю заслуженую нами казнь, — терпѣливо и кротко переноситъ поруганія и мученія, страданія и болѣзни смерныя отъ тварей Своихъ, которыхъ пришелъ Онъ искупити отъ вѣчной смерти и мученій адовыхъ.

Сего Іисуса Христа, сего Богачеловѣка и Спасителя провозглашали св. ап. Петръ и Павелъ. Они о Искупителѣ рода человѣческаго предъ цѣлымъ міромъ свидѣтельствовали: „Нѣсть бѡ инногѡ имене подъ небесемъ даннагѡ въ человѣцѣхъ, о немже подобаетъ спастисѧ намъ“ [1]). При кождой случайности они лишь о распятомъ Спасителѣ говорили и Его безпредѣлное человѣколюбіе величали.

Христово человѣколюбіе безпримѣрное, божественное! Іисусъ Христосъ имѣлъ силу и власть словомъ истребяти всѣхъ грѣшныхъ и враговъ Своихъ, Онъ не преставалъ щадити и миловати ихъ, скорбѣти и плакати о нихъ и тогда, когда они вели Его на крестную смерть и — распятый на крестѣ — молился за своихъ распинателей. Таковымъ человѣколюбіемъ пламенѣло и Сердце св. апостоловъ. Отъ якъ изображаетъ св. апостолъ Павелъ истинную христіанскую любовь: „любы долготерпитъ, милосердствуетъ, любы не завидитъ, любы не превозносится, не гордится, не безчинствуетъ, не ищетъ своихъ си, не раздражается, не мыслитъ зла, не радуется о неправдѣ, радуется же о истинѣ, любы николиже отпадаетъ.“ И наша любовъ къ ближнему должна быти якъ тая апостольская самотверженна, смиренна и терпѣлива, снисходительна къ недостаткамъ брата своего, великодушна къ его слабостямъ, милосердна къ его немощамъ, готова оказати ему всякую услугу, раздѣлити съ нимъ все, покрывати его согрѣшенія, охотно прощати ему всѣ обиды и озкорбленія, любити самихъ враговъ своихъ, добро творити ненавидящимъ насъ, и молитися за творящихъ намъ напасть.

Христово человѣколюбіе, которое Онъ въ повелѣніи объявилъ: „заповѣдаю вамъ, да любите дрѹгъ дрѹга, ꙗкоже Азъ возлюбихъ вы“, подражали св. апостолы чрезъ цѣлу свою туземную жизнь. И для насъ той примѣръ достоинъ подражанія. Изъ истинной христіанской любви можутъ увидѣти родители, что первый и главный предметъ любви ихъ къ дѣтямъ есть — душа и сердце

[1]) Дѣя. св. ап. 4, 12.

дѣтей, и главная забота о нихъ есть воспитаніе ихъ въ страхѣ Божіемъ, есть обученіе ихъ ко благочестію и попеченіе о вѣчномъ ихъ спасеніи, а не о временныхъ выгодахъ и пользахъ. Пастыри и отцы духовные научаются, что попеченіе о спасеніи ввѣренныхъ имъ душъ христіанскихъ, съ которымъ связано и отъ котораго зависитъ ихъ собственное спасеніе, что погибель душъ христіанскихъ отъ ихъ невниманія и небреженія есть собственная ихъ погибель. Воспитатели юношества увидятъ, якая высокая нагрода у Господа Іисуса Христа ожидаетъ ихъ въ царствѣ Божіемъ, если они наставленіями и примѣромъ своимъ приведутъ ко Христу своихъ питомцевъ, и якое страшное горе ожидаетъ ихъ въ вѣчности, если они соблазнятъ хотя единаго отъ малыхъ сихъ, увидятъ и юноши якимъ страшнымъ бѣдствіемъ угрожаетъ имъ своеволіе, въ якую ужасную бездну зла можетъ привести ихъ одинъ не осторожный шагъ къ пороку. Искренная христіанская любовь дѣлаетъ насъ истинными учениками положившаго за насъ душу Свою Іисуса Христа, она даетъ право именоватися сынами Отца небеснаго, который милосердивъ и благъ есть; она насъ вводитъ въ царство Божіе, она соединяетъ насъ съ Богомъ живымъ нерасторжимымъ союзомъ, она есть самый вѣрный признакъ того, живы ли мы предъ Богомъ или мертвы.

Возлюбленнѣйшіе мои духовны чада! И мы есьмо грѣшниками, а намъ нужно Спасителя! Кождій изъ насъ дожилъ въ теченіи своей жизни таковыхъ хвиль, что онъ въ слѣдствіе своихъ заблужденій и беззаконій весь миръ души потерялъ, и безъ спокоя, якъ той човенъ на бурливомъ океанѣ отчаянно блудилъ безъ всякой надежды на спасительный пристанъ. Гдѣ, въ кого найшолъ онъ въ такомъ безнадежномъ положеніи потѣшеніе и прибѣжище? Лишъ въ Спасителѣ нашемъ Іисусѣ Христѣ, о которомъ св. апостолы свидѣтельствовали и котораго надъ все превозносили, есть наше спасеніе, наше прибѣжище!

Якъ темной ночи безъ свѣтила легко въ пропасть, въ бездну упаси, такъ подобно и намъ, прав. Христіане, каждого времени жалкая погибель грозилабъ, если не была бы зошла ясная, проводная зорница, которая намъ путь истины освѣщастъ, о которой св. апостолы всему свѣту проповѣдывали и которая есть — нашъ Искупитель Іисусъ Христосъ, который говорилъ: Азъ есмь пѫть, и истина и животъ, никтоже прїйдетъ ко отцѹ, токмѡ мною“ [1]).

[1]) Іоаннъ 14, 6.

Онъ, божественный Искупилель, есть тою ясною зорницею, которая насъ свѣтломъ правды освѣщаетъ и насъ безопасно чрезъ жизни темряву до нашего правдиваго отечества, до царства небеснаго провадитъ. Сего бежественнаго благодѣтеля Господа нашего Іисуса Христа, сію нашой жизни отраду и славу св. апостолы всему міру благовѣстили, Его небесныя ученія въ богодухновленныхъ книгахъ списали и Его святую церковь основали, которая въ собѣ все совокупляетъ что до обращенія, исправленія и нашего спасенія намъ нужно есть, которая есть свѣтомъ для сѣдящихъ во тьмѣ.

„Никтоже прїйдетъ ко отцѹ, токмѡ мною“ училъ насъ Спаситель, тое свидѣтельствовали и св. апостолы, называя Сына Божія нашимъ упованіемъ и блаженствомъ. Кто отже желаетъ царство небесное наслѣдити, той долженъ все тое исполнити, что Іисусъ Христосъ дѣлати повелѣваетъ, бо Онъ есть путь истины и животъ и токмо чрезъ него можемо прійти ко Отцу небесному. Кто Господа Бога любитъ, той исполняетъ Его заповѣды и дѣлается наслѣдникомъ вѣчныхъ благъ; кто повелѣнія Господни исполняетъ и Христа ради терпѣнія сноситъ, той со Христомъ прославится, якъ св. ап. Павелъ пишетъ: „Кѣрнѡ словѡ и всѣкагѡ прїѧтїѧ достойнѡ, ѩко Христосъ Іисѹсъ прїйде къ мїръ грѣшники спасти.“ [1]) „Самый дѹхъ послѹшествѹетъ дѹхови нашемѹ, ѩкѡ есмы чада Божїѧ. Аще же чада и наслѣдницы: наслѣдницы оубо Богѹ; Наслѣдницы же Христѹ, понеже съ нимъ страдаемъ, да и съ нимъ прославимсѧ“ [2]).

Якимъ образомъ должны мы, прав. Христіане, наше почитаніе, нашую любовь, нашу благодарность къ св. апостоламъ объявити? Мы должны св. апостоловъ, тыхъ великихъ провозвѣстниковъ слова Божія не словомъ, а дѣломъ, не однимъ возхваленіемъ ихъ добродѣтей и подвиговъ, но подраженіемъ имъ въ своей жизни прославляти. О горкой судьбѣ апостоловъ говорилъ Спаситель Іисусъ Христосъ: „Се азъ посылаю васъ ѩкѡ овцы посредѣ волковъ. . . . Предадѧтъ бо вы на сонмы, и на соборищахъ ихъ бїютъ васъ. И бѹдете ненавидими всѣми имене моегѡ ради: претерпѣвый же дѡ конца, той спасенъ бѹдетъ. Егдаже гонѧтъ вы вѡ градѣ семъ, бѣжайте къ дрѹгїй. . . . Не стѧжате злата, ни сребра, ни мѣди при поясѣхъ вашихъ; ни пиры на пѹти, ни двою ризѹ, ни сапогъ; ни жезлъ“ [3]); св. апостолы Христа ради безъ роптанія все тер-

[1]) I къ Тим. 1, 15.
[2]) Ко Рим. 4, 16. 17.
[3]) Мат. 10, 9—23.

пѣли якъ читаемъ въ посланіи св. ап. Павла къ Коріѳянамъ: „Но ѡѵ всемъ представляюще себе ѩкоже Божіѧ слѹги, въ терпѣніи мнозѣ, въ скорбехъ, въ нѣдахъ, въ тѣснотахъ, въ ранахъ, въ темницахъ, въ нестроеніихъ, въ трѹдѣхъ, ѡѵ бдѣніихъ, въ пощеніихъ, ѡѵ очищеніи, въ разѹмѣ, въ долготерпѣніи, въ благости, въ дѹсѣ сватѣ, въ любви нелицемѣрнѣ, въ словеси истины, въ силѣ Божіей. Ѩкѡ сокровище присно же радѹющеся, ѩко нищи, а многихъ богатяще ѩкѡ ничтоже имѹще а все содержаще“ [1]).

По всей землѣ и ажъ до концевъ вселенной прошла проповѣдь апостоловъ, они пошлы въ слѣдъ за Іисусомъ Христомъ, покинули домы и все свое, что имѣли, не взирая ни на якія бѣдствія, имъ предсказанныя, они обтекли весь міръ съ евангельскою проповѣдію, перенесли безчесленныя лишенія, труды, гоненія, муки и запечатали свою проповѣдъ собственною кровію. И мы, прав. Христіане, принадлежимъ по благодати Божіей къ Церкви апостольской и мы должны съ тѣми мужами докладно познакомитись и ихъ примѣру слѣдовати. Знаемъ ли мы точно жизнь и дѣяніе св. апостоловъ? Знаемъ ли мы ихъ богодухновенныя писанія? Знаемъ ли мы что именно содержится въ ихъ писаніяхъ? Исполняемъ ли на конецъ на дѣлѣ то, что учатъ насъ первоверховныи апостолы?

Знаемъ ли мы жизнь и дѣяніе великихъ учителей нашей вѣры, знаемъ ли мы исторію жизни и подвиговъ празднуемыхъ нынѣ святыхъ апостоловъ Петра и Павла? Исторія сохранила немногія свѣдѣнія о жизни и подвигахъ каждого изъ св. апостолъ, но и тѣ для многихъ изъ насъ неизвѣстными. Св. апостолы оставили послѣ себе богодухновенныя книги. Въ тѣхъ книгахъ излягается вся сушность нашой вѣры, но чи знакомы мы съ тими книгами? Чи знаемъ ли мы что писалъ св. апостолъ Петръ, что писалъ св. апостолъ Павелъ, къ кому и о чемъ они писали? Исполняемъ ли мы на дѣлѣ то что учатъ насъ апостолы въ своихъ писаніяхъ? Мы тогди, прав. Христіане, св. апостоловъ достойно и праведно почитаемъ, когда попечаемся ихъ въ всѣхъ нашихъ дѣлахъ подражати и все, что они учили и въ книгахъ написали точно исполняти.

Что же проповѣдывали св. апостолы? Св. апостолы проповѣдывали лишь чистоту и святость жизни, пребовали умерщвленія въ себѣ злыхъ похотей и страстей, очищенія себе отъ всякой

---

[1]) II. къ кор. 6, 4—10.

скверны плоти и духа: они учили, что ніякое богатство не избавитъ человѣка отъ смерти и суда Божія, что не должно посему прилѣплятися сердцемъ ни къ чему земному, заботитися о стяженіи сокровищъ на землѣ „идѣже червь и тлѣ тлитъ, идѣже татіе подкопываютъ и крадутъ“ а должно шукати царствія Божія и правды Его, стяжати сокровище небесное, горнѣя мудрствовати а не земныя; они требовали самоотверженія, учили смиренію и нищитъ духовной, кротости и терпѣнію, простотѣ сердца и незлобію благодушному перенесенію всѣхъ оскорбленій, напастей и озлобленій, упованію на Бога и примудрости Его всесвятой волѣ. Якъ можна было такихъ людей, яковы были Петръ и Павелъ. передавати поруганію и изтязаніямъ, которыи жили и дыхали такою искренною и теплою, такою чистою и святою, такою плодоносною и благотворною любовію къ Богу и близнимъ своимъ? Міръ и нынѣ тотъ же; гордость житей мая всегда царствуетъ въ сердцахъ людей, она нестарается Христу послѣдовати, свой крестъ въ терпѣніи понести. Ненависть міра ко всему святому, небесному, божественному всегда таже. Теперь правда, что не мучатъ тѣло пытками, не отдаютъ на зъѣденіе звѣрямъ, не сожигаютъ на кострахъ, не распинаютъ на крестахъ; но отвращеніе отъ слова истины и правды, призрѣніе къ христіанскому ученію о кротости, смертіи, долготерпѣніи — всегда тѣ же. И іудеи говорили: если бы мы были во дни отцевъ нашихъ, мы не были бы участниками ихъ въ пролитіи крови пророковъ; но про тое все они гнали, мучили и убивали посланныхъ Господомъ проповѣдниковъ Евангелія.

Мы, прав. Христіане, когда хочемъ память св. апостоловъ почитати, то мы должны примѣру ихъ святой жизни и ихъ богоугоднымъ дѣламъ слѣдовати, мы должны на тое наше вниманіе направити, чтобы наши мысли и чувства никогда между міромъ и Богомъ недвоилися, чтобы мы всегда лишь единому Господу Богу служили и всѣхъ мірскихъ пристрастій, привычекъ и наклоненій отреклися.

Мы тогда оцѣняемъ заслуги св. апостоловъ, когда намъ слово Божіе закономъ жизни дѣлается и мы его благимъ и чистымъ сердцемъ принимаемъ, когда мы все тое, что слово Божіе запрещаетъ, якъ заразливую язву обминаетъ и лишь тое съ усердіемъ исполняемъ что оно повелѣваетъ. Истинное почетаніе великихъ проповѣдниковъ, славы Божія состоитъ не въ словѣ но въ

дѣлѣ, намъ нужно усвоити себѣ ихъ богоподобныя и боголюбезныи добродѣтели, ихъ ревность о славѣ Божіей, ихъ кротость и смиреніе, ихъ незлобіе и терпѣніе, ихъ милосердіе и состраданіе, къ собратіямъ своимъ, ихъ воздержаніе и самоотверженіе, чтобы сдѣлатися подобно имъ, сынами Всевышняго, истинными рабами Господа Іисуса Христа, служити Ему единому преподобіемъ и правдою вся дни живота своего, благоугождати Ему всесердечнымъ послушаніемъ святѣйшей волѣ Его, исполненіемъ святыхъ и животворныхъ заповѣдей Его.

Св. апостолы такъ много понесли трудовъ и лишеній при распространеніи славы Божія по вселенной; потрудилися же и мы съ своей стороны въ изученіи и исполненіи того, чему учили насъ они для нашего спасенія. Тогда не по имени только, но по истинѣ мы будемъ учениками апостольскими, которы разомъ съ св. апостоломъ Павломъ повсюду явно проповѣдиваютъ: „Извѣстихся бо яко ни смерть, ни животъ, ни ангели, ни начала, ниже сили, ни настоящая, ни грядущая, ни высота, ни глубина, ни ина тварь яя возможетъ насъ разлучити отъ любви Божія, яже во Христѣ Іисусѣ Господѣ нашимъ“ [1]). Тогда можемъ мы надѣятись, что наши великіи наставники не отрекутся отъ насъ и не осудятъ насъ, когда въ день суда нашего, возсядутъ вмѣстѣ съ Господомъ на престолахъ своихъ, „егда сядетъ сынъ человѣческій на престолѣ славы своея, сядете и вы на двоюнадесяте престолѣ“ [2]). Тогда и мы сдѣлаемся сынами Отца небеснаго, наслѣдниками всѣхъ сокровищъ и благъ царствія небеснаго и причастниками той славы и блаженства, которою отъ вѣчности наслаждается единородный Сынъ Божій въ лонѣ Отца Своего. Тогда мы можемъ питати надежду, что мы въ мѣстѣ съ св. апостолами получимъ отъ Господа вѣнецъ правды, уготованный всѣмъ возлюбившимъ явленіе Его и сотворившимъ воню Его, возвѣщенную св. апостолами; „Прочее оубо соблюдается ми вѣнецъ правды, егоже воздастъ ми Господь въ день оный, правидный сѣдіа: не токмо же мнѣ, но и всѣмъ возлюбившимъ явленіе Его“ [3]). Аминь.

---

[1]) Къ Рим. 8, 38, 39.
[2]) Мат 19, 28.
[3]) II. Тим. 4, 8.

CRONICĂ.

Sinodul archierescŭ și consiliul nățiunalŭ, aceste doaŭĕ corpurĭ ale patriarchatuluĭ de Constantinopole, aŭ luatŭ hotărire, de a nu păși la alegerea nouluĭ patriarchŭ în locul patriarchuluĭ demisionatŭ Ioachimŭ III., carele a condusŭ Patriarchia dela 4 Optomvre 1878 pênă la 30 Marte 1884, pênă-ce nu se va deslegá definitivŭ cestiunea privilegielor patriarchale. Guvernul otomanŭ, vedêndŭ aceasta, a cerutŭ dela locoțiitorĭul de patriarchŭ, ca să se aleagă ŭă comisiune, cu care să se poate înțelege în privința punctelor din teșcherea, cu carĭ corpurile patriarchale nu sûntŭ împăcate. Punctele acelea se cuprindŭ: 1. în suspinderea drepturilor patriarchuluĭ în cestiunea ereditărilor și testămêntărilor între creștinĭ; 2. în suspinderea dreptuluĭ patriarchalŭ, de a dejudecá preoțiĭ vinovați de crime și delicte; 3. în suspinderea dreptuluĭ patriarchalŭ, de a supraveghiá scoalele creștinescĭ și 4. în reservarea dreptuluĭ pentru guvernŭ, de a dá autorisare, avêndŭ a se face biserice noaŭĕ. Comisiunea s'a alesŭ de sinodul archiereseŭ și de consiliul năționalŭ în persoanele locuțiitorĭuluĭ de patriarchŭ, mitropoliților din Nicomidia și Ianina și ale domnilor Garifalide, Ghenidunia și Sarchite și ministrul otomanŭ a datŭ unele desluciri în sinul comisiunii acesteĭa, rĕspicându-și sperânța, că înțĕlegerea se va realisá. Cu toate acestea însă tare se pare, că cele doaŭĕ corpurĭ ale patriarchatuluĭ se vor ținé de hotărîrea luată și nu vor păși la alegerea nouluĭ patriarchŭ, pênă-ce nu se va deslegá definitivŭ cestiunea privilegielor patriarchale.

Lumea scie, că cultura și vada clerului ortodocsŭ în România e foarte scăpĕtată și cum-că vina ast neertată o poartă cu preferință guvernul de acoló, carele, punêndŭ mâna pe averile mônăstirescĭ și secularisându-le, nu și a bătutŭ capul a t a c e u n ŭ f o n d ŭ a n u m e pentru crescerea și susținerea cuviincĭoasă a clerului conformŭ cu misiunea luĭ cea înaltă, ce o are în societate. Astŭ-felĭŭ

a rĕmasŭ statul acela din capul locului fără de peatra din unghiŭ, de și s'a încercatŭ a luá, în instituciunile sale, formele statelor apusene. Urmarea firească a procedurei acesteĭ nefirescĭ este, că acoló corupciunea socială, în locŭ se scadă, cum erá prea de doritŭ, se îngroașă mereŭ și merge înainte crescêndŭ. Dovada cea maĭ bună sûntă regestrele divorțelor, ce se înmulțescŭ într'unŭ modŭ înfricoșatŭ din anŭ în anŭ. Așá vieața în familia se surpă fatalŭ, eară statul nu-și pune ochiul la starea aceasta, ci o mênă înainte, constituindu-se chiarŭ pe năsipŭ. Dară e de băgatŭ în sama, că în Roma cea vechiă, după mărturia lui Dionisiŭ din Halicarnasŭ și a lui Auliŭ Galliŭ, într'unŭ rĕstêmpŭ îndelungatŭ de 520 de anĭ, nicĭ ŭă căsătoriă nu s'a disfăcutŭ, de care lucru dice Proudhon: „Astŭ-felĭŭ de generăciune a trebuitŭ numaĭ decâtŭ să fiă în stare a cucerí lumea. Dară și acoló slăbindŭ ŭă-dată legăturele căsătorieĭ relegĭoase, a dispărutŭ într'una toată soliditatea și cuviința și totŭ aceĭ bărbațĭ și acele femeĭ, ce răpise oare-cândŭ lumea la admirare cu purtarea lor virtuosă, în urmă eráŭ obieptul disprețuluĭ din causă corupciunii, la care ajunsese".

În fața uneĭ situăciunĭ atâtŭ de triste, nĭ bucurămŭ, cândŭ vedemŭ în biserica ortodocsă de acoló petrecêndu-se câte ŭă acțiune spre bine. A nume în 23 Aprile a. c. s'a pusŭ în orașul Romanŭ temelia Seminariuluĭ clericalŭ. După terminarea sânteĭ liturgie Prea Sânția Sa păr. episcopŭ Melchisedecŭ încungiuratŭ de clerŭ numĕrosŭ s'a dusŭ la locul, unde se construĭesce Seminarĭul, și acoló, fiindŭ de fața ministrul de culte cu mare mulțime de funcțiunărĭ și notabilităților orașênescĭ, a celebratŭ sânțirea apeĭ. Terminându-se actul sânțiriĭ temelieĭ, aŭ ținutŭ apoĭ cuvêntarĭ profesorul Georgĭŭ Radŭ Melidonŭ, ministrul de culte Aurelianŭ și deputatul Străjescul, accentuându-ŭ fiă-carele necesitatea și urginta culturei clericale pentru rădicarea moralității și relegiosității. Anume cetimŭ într'ŭă cuvêntare de acestea pasagĭul următorĭŭ: „Fiă că zidurile acestea, ŭă-dată înalțate, să devină focarĭul de lumină, care să rĕspândească nourul âncă grosŭ alŭ ignorânțeĭ; în ele să crească și să se întărcască apostolĭ adevĕrațĭ aĭ luminceĭ sub înțĕleapta și virtoasa păstoriă a învĕțatuluĭ Inaltŭ Prelatŭ alŭ bisericeĭ Romane, Prea Sânția Sa episcopul Melchisedecŭ!"

În urmă ni-ar fi plecatŭ, dacă am fi pututŭ constátá și ŭă cuvêntare din partea clerului.

Prudința păstorală, ḑelul adevĕratŭ preoțescŭ, consciința activă, amoarea curată cătră poporŭ, curăția și sinceritatea intențiunilor precum și devotămêntul deplinŭ pentru interesele bisericescĭ ale păstorĭului sufletescŭ, potŭ produce în parochia, ce-ĭ este încredințată, de totŭ multŭ bine.

Din multele parochie, ce aŭ păstorĭ bunĭ și carile aŭ demustratŭ, cum-că cuvêntul vieței de vecĭ aŭ aflatŭ în mijlocul lor rĕsunetŭ bunŭ, înșirămŭ de astă-dată parochia Iaslovĕțŭ. Aceasta comună, pe lângă toate că nu ĭ avută, s'a datŭ înduplecată în urma îndemnărilor păstorĭuluĭ eĭ sufletescŭ, Cucerniciei sale părinteluĭ exarchŭ Teodorŭ Usatiuc. carele o păstoresce cu ḑelŭ rarŭ de maĭ bine de 20 de anĭ, de a-și construí cu concurința patronuluĭ, în locul bisericuței celeĭ de lemnŭ ânguste și întunecoase, ŭă biserică măreață și spațioasă și a o îndestrá cu obĭeptele necesarĭe de cultŭ și de înfrumsĕțare. Biserica astŭ noaŭă e sânțită de fericitul Archiepiscopŭ Teoctistŭ în 7/19 Noemvre 1877 și de atuncĭ încoace nu înceteză poporul, condusŭ cu înțĕlepcĭune, a-și arĕtá amoarea cătră locașul luĭ Dumneḑeŭ cu feliurite acte de donăctune și a găsí în purtarea aceasta ŭă deosĕbită mângăĭare sufletească. Pênă acuma a donatŭ totŭ poporul, cu micŭ cu mare, tînĕrŭ și bĕtrânŭ pentru procurarea multor obĭepte bisericescĭ, precum: câmpane, icoane, strane, luminătorĭ, materiĭ ș. a. d. a. suma de 1000 de fl.; eară familiele: Buliga, Hîtul, Prichicĭŭ, Coajă, Moroșanŭ, Sĕcrierĭŭ, Usatiucŭ, Teiberŭ, Stolerĭŭ, Cotoră, Solovĕstru, Poenarĭŭ, Lavricŭ, Petri, Bodnărașŭ, Ianovicĭŭ, Strugarĭŭ, Andrievicĭŭ, Palievicĭŭ. Utale, Vracĭŭ, Magdicĭŭ Simotă, Prințŭ, Leonti, Tomuțŭ, Cocervanŭ, Bețicu și Botoșanŭ aŭ maĭ donatŭ feliurite obĭepte în prețŭ de maĭ bine de 1000 de fl. Cu aceasta ânsă nu s'a închĭăĭatŭ șirul donatorilor, căcĭ cum auḑimŭ, se găteścŭ âncă mulțĭ alțiĭ, a contribuí la rădicarea parochieĭ și a comuneĭ, carea a pusŭ la cale cele necesarĭe, spre a avé în mijlocul eĭ șí ŭă scoală bună.

Ni-a venitŭ în ḑilele din urmă scrisoarea următoarĭa: Âncă în anul trecutŭ, în-dată după Pascĭ, am spusŭ copilelor din clasă VI șí VII a scoaleĭ superioare de fetițe de aice din Cernăuțĭ, cum-că maĭ de de-multŭ damele se întreceáŭ a face lucrurĭ frumoase șí pentru biserică și apoĭ cum-că și ele, lucrândŭ atâtŭ de frumosŭ lucrurĭ de mână, ar puté coase ce-vá pentru biserică. Semincioara aceasta

a picatŭ în pămêntŭ bunŭ, căcĭ copilele în-dată aŭ cerutŭ dela mine mustre, carĭ li le-am șĭ datŭ dintre lucrurile cele vechĭe dela biserica Maĭceĭ Domnuluĭ și dela sântul Nicolaŭ de aicĭ și le-am datŭ brâĭe, fețe de altarĭŭ, epitrachile, acoperiminte de pe s. potirŭ și unŭ aerŭ, carĭ erăŭ toate lucrate de mâna. De aceasta s'a bucuratŭ foarte multŭ șĭ doamna directricea Preier, dicêndŭ, că idea e foarte frumoasă, fiindŭ lucrările acestea de totŭ acomodate pentru scoală. Copilele s'au șĭ apucatŭ în-dată de lucru sub conducerea învĕțătoriței dom. Ioanovicĭŭ. Brava eleva Euf. Dașchevicŭ a făcutŭ unŭ epistrachilŭ, elevele Ilenuța și Maria Ianoșŭ aŭ făcutŭ ŭă fața frumoasă de altarĭŭ, eară eleva Litvinĭucŭ treĭ acoperiminte de potirŭ, carĭ lucrurĭ în scurtŭ timpŭ se vor împărțĭ pela biserice. Apoĭ sub conducerea învĕțătoriței d-neĭ Grilicĭŭ aŭ făcutŭ domnișoara Aspasia Onciul unŭ acoperimêntŭ foarte prețiosŭ pentru potirŭ și domnișoara Olga Levițchi a cusutŭ cu multă măĭestriă unŭ aerŭ după ŭă litografia de d-l Bucevschi; amêndoaŭĕ lucrurile acestea prețioase sûntŭ închinate bisericeĭ s. Nicolaŭ de aice din Cernăuțĭ și vor onorá numele numitelor domnișoarĭe timpŭ foarte îndelungatŭ.

Care ínimă să nu dorească, ca esêmplul acestŭ frumosŭ să nu fiă imitatŭ șĭ aĭurea?

Leonu Popescul, protopresviterŭ.

Fiindŭ Inaltŭ Preasânțiea Sa părintele Archiepiscopŭ și Mitropolitŭ împedecatŭ a călĕtorí în persoană, a bine-voitŭ a dispune, ca Prea Cuviosĭea Sa păr. Archimandritŭ-mitroforŭ A. Ciupercovicĭ să călĕtorească cu exarchul catedralŭ păr. I. Procopovicĭ, archidiaconul Isaia Isopescul și cu patru alumnĭ seminariali la Crișceatecŭ, spre a celebrá acoló în ḑiŭa chramuluĭ bisericeĭ, ádecă în 8/20 Maĭŭ sânta liturgiă în soborŭ și sânțirea apeĭ. Prea Cuviosĭea Sa celebrà sânta liturgia asistatŭ de patru preoțĭ și archidiaconul; predica năinte de sânțirea apeĭ o ținú exarchul păr. I. Procopovicĭ arĕtândŭ, cum trebue să fiă însușită credința noastră, pentru-ca să fiă ea credință adevĕrată. Timpul erá foarte favorabilŭ; eară închínătoriĭ vor fi fostŭ la numĕrŭ cam la 5.000 de oamenĭ.

Jucĭca vechĭă în 9/21 Maĭŭ. În parochia aceasta din protopresviteria Cernăuților s'a ḑiditŭ în timpŭ de doĭ anĭ ŭă biserică noaŭă cu spesele fondului relegĭunarĭŭ, carele a datŭ ca din

partea patronatului 4.000 fl., și ale parochienilor, cari aŭ contribuitŭ 3.000 fl. și 22 de stânjeni de peatră; eară parochul localŭ Cucerniciea Sa păr. Ioanŭ Medvighiŭ a jertfitŭ 300 fl. în numerariŭ, doaŭĕ clopote în preţŭ de 550 fl. și pe lângă aceea vesminte și vase bisericesci, încâtŭ contribuirea Sânţiei sale ajunge cu totul la suma de 1112 fl. v. a.; apoi mai sûntŭ de amintitŭ între persoanele bine meritate de edificarea bisericeĭ acesteĭa silvicultoriul localŭ, d-l Carolŭ Chĭeta, căruĭa ĭ-a succesŭ cu sfatul celŭ bunŭ a-ĭ îndupleca pre creștinĭ a ḍidí biserică de peatră și nu de lemnŭ, precum aveáŭ de gândŭ la începutŭ, și carele și-a datŭ apoi multă ostenéală, de a sporí ḍidirea; în fine sûntŭ demni de laudă mai alesŭ parochienii următorĭ: Georgiŭ alŭ luĭ Iliă Căulă, Dumitru Clemŭ, Toaderŭ Hrehoriuc, Toaderŭ Usaciuc, Georgiŭ Lemenĭ, Toaderŭ Lemenĭ, Ilia alŭ luĭ Toader Clemŭ, Georgiŭ Clemŭ, carĭ aŭ adusŭ âncă jertfe însemnate. Ḍelul persoanelor acestora este esemplu alesŭ de imitare pentru creștinii nostri din parochiele, unde bisericele nu-sŭ mai multŭ corĕspunḍĕtoarie cultului devinŭ.

Fiindŭ gata acestŭ locașŭ dumneḍeiescŭ și înḍestratŭ cu cele necesarie, Inaltŭ Prea Sânţiea Sa păr. Archiepiscopŭ și Metropolitŭ a bine-voitŭ a-lŭ sânţí în 9/21 Maiŭ.

Privighiarea de cu sară o făcú Prea Cuviosia Sa păr. Archimandritŭ-stauroforŭ Mironŭ Calinescu și Prea Cucernicica Sa păr. protopresviterŭ alŭ ţinutului Ioanŭ Olinschi, eară la Sânţire și la sânta liturgiă aŭ asistatŭ: P. C. S. Mironŭ Calinescu, P. C. S. Iuvenalŭ Stefanelli, P. C. S. Ioanŭ Olinschi, exarchul I. Procopovicĭ, spiritualul seminarialŭ, exarchul M. Dracinschi, parochul din Jucĭca noaŭă Hnideĭ, parochul din Linţescĭ A. Caragea, preotul de ajutoriŭ din Rohozna Volcinschi și amêndoi diaconii catedralĭ; cântările chorale atâtŭ la sânţire câtŭ și la sânta liturgiă li-a cântatŭ alumniĭ seminarialĭ. Cuvêntarea festivă o ţinú exarchul I. Procopovicĭŭ și vorbí de însĕmnătatea bisericeĭ, eară la finea sânteĭ liturgie, ţinú Î. P. S. păr. Archiepiscopŭ și Mitropolitŭ altă cuvêntare, în care lăudà ḍelul parochiluĭ localŭ și simţul evlaviosŭ alŭ parochienilor. Cu ocăjunea aceasta fu chirotonitŭ parochul de locŭ în exarchŭ în semnŭ de recunoscinţa pentru meritele sale.

După informările autentice, ce le avemŭ, colegiul profesoralŭ alŭ făcultaţiĭ filosofice a Universităţiĭ de aice, n'a făcutŭ nicĭ unŭ

conclusŭ pentru strămutarea Universităţiĭ acesteĭa în altă parte a Austrieĭ. Senatul academicŭ n'ar fi consimţitŭ nicĭ-decâtŭ cu astŭ-feliŭ de conclusŭ, dacă s'ar fi şĭ făcutŭ, pentru-că după părerea luĭ nu-ĭ nicĭ unŭ motivŭ, de a sĕ îndoí de prosperarea şi esistinţa Universităţiĭ. Senatul acădemicŭ şi-a şĭ rĕspicatŭ aceasta părere într'ŭnă scrisoare dată anume la înaltul Ministeriŭ c. r. de cultŭ şi învĕţămêntŭ.

Redactoriŭ primariŭ responsabilŭ:
Protopresviterul
Artemiŭ Berariŭ.

Redactoriŭ alŭ doile pentru textul slav.-ruseseŭ:
Profesoriŭ de cântarea corală
Isidorŭ Vorobchievicĭ.

Administrătoriŭ şi editoriŭ: Archimandritul-Mitroforŭ
Arcadiŭ Ciupercovicĭ.

Tipografia archiepiscopală în Cernăuţi.

CANDELA.

Jurnalŭ bisericescŭ-literarĭŭ.

Apare ŭă-dată pe lună.

Nr. 7. Cernăuți, 1. Iuliŭ 1884. Anul III.

Rĕportul mosaicŭ despre facerea lumiĭ și sci-inț̦ele năturale.

Nu-ĭ carte atâtŭ de multŭ cernută în sîta criticeĭ omenescĭ ca sânta scriptură și cu deosĕbire ca rĕportul mosaicŭ despre facerea lumiĭ. De acestŭ din urmă afirmă critica necredincĭoș̦ilor, cumcă elŭ stă în contrad̦icere deplină cu resultatele sciinț̦elor năturale și cu deosĕbire cu cele ale astronomieĭ, ale geologieĭ și ale paleontologieĭ. Și spre a popularisá această afirmăcĭune, nu trece anŭ, în care să nu apară cărț̦ĭ scrise în limbagĭul poporuluĭ, cu scopŭ, de a combate autoritatea sânteĭ scripture și învĕț̦ăturele creș̦tinismuluĭ. Totŭ acestŭ scopŭ îlŭ urmăresc̦ș̦í presa periodică, beletristica și sciințifică, care conț̦ine între altele șí articole, ce atingŭ biblia de-a-dreptul, susț̦inêndŭ, că credința creș̦tinuluĭ în cele ce-lĭ învață biblia, nu se unesce cu resultatele sciințifice ale secoluluĭ nostru și cum-că creș̦tinul trebue să rĕnunț̦e orĭ la credința sa relegĭoasă, orĭ la adevĕrurile sciinț̦elor de astă-dĭ. Ba maĭ multŭ, în numele sciinț̦elor năturale (!) se pretinde de unĭĭ, ca să se șteargă chĭarŭ din învĕț̦ămêntul tineretuluĭ istoria biblică despre facerea lumiĭ și a omuluĭ, despre raĭŭ și potopŭ etc., ca nisce lucrurĭ fără înț̦elesŭ — ca nisce mincĭunĭ. [1])

---

[1]) Schleiden, über den Materialismus, p. 8.

Contra învĕțăturelor acestora biblice se îndreaptă mai vêrtosŭ polemica necredincĭoșilor, pentru-că se scie, că cu dînsele stă și pică șí creștinismul. Și fiindŭ polemica purtată cu multă sofistică, ea a aflatŭ șí adepți numĕroși, așá că pentru mulți a devinitŭ, dacă nu întreagă biblia, celŭ puținŭ cartea „Facerii“ unŭ lucru, de care se temŭ, să-lŭ mai ĭaĭe în aperare și așá credința în neadevĕrul eĭ câștigă pre ḍi ce merge totŭ mai multŭ terenŭ. Sub astŭ-felĭŭ de împregĭurărĭ, întrebarea despre referința dintre bibliă și resultatele sciințelor naturale a devinitŭ ŭă întrebare de cea mai mare însĕmnătate. Și cine se încearcă a aduce lumină în întunericul necredinței, ce stă să se lățească totŭ mai multŭ, acela întreprinde ŭă faptă buna și chĭarŭ șí cândŭ întreprinderea nu ĭ-ar reeși după dorință, am trebuí totŭ să ḍicemŭ cu poetul: tamen est laudanda voluntas.

În cele urmĕtoarĭe ne vom ocupá și noĭ cu întrebarea aceasta, și vom demustrá, cum-că contraḍicerea d'intre învĕțăturele bibliei și resultatele sigure ale sciințelor naturale nu este reală, ci numaĭ părută. Altŭ-felĭŭ nicĭ nu se poate. Este doară numaĭ unul și acela-și D-ḍeŭ, care vorbesce cătră noĭ atâtŭ în cărțile biblice câtŭ șí în cele ale naturei.

Observămŭ din capul locului, cum-că descoperirea supranăturală dumneḍeĭească nu tinde a ne înavuți cu sciințe lumescĭ, ci a ni împărtăși adevĕrurĭ relegĭoase-morale, și așá-dară șí biblia n'are a deslegá problemele sciințelor naturale, ci a-lŭ conduce pe creștinŭ la cunoscința făcĕtorĭuluĭ a toate, a luĭ Dumneḍeŭ.

In privința aceasta scrie Nevman: [1]) „Teologia și sciința naturală se mișcă în doaŭĕ câmpurĭ deosĕbite; fiă-care învață nedependinte una de altă și fără a se amestecá una în drepturile celeĭ-lalte“.

„Biblia, observă șí Kurtz, [2]) îșĭ pĕstrează caracterul eĭ relegĭosŭ cu aceea, că nu se ocupă nicĭ decum nu problemele, a cărora

[1]) Die Theologie und die Naturwissenschaft bewegen sich auf zwei gesonderten Gebieten; jede mag auf ihrem Gebiete lehren, ohne eine Einmischung der anderen befürchten zu können. Vorträge und Reden, übersetzt von G. Schündelen (Köln 1860), p. 276.

[2]) Kurtz, Bibel und Astronomie, p. 397: Die Bibel bewährt darin ihren religiösen Character, dass sie nie und nirgends der menschlichen Wissenschaft vorgreift, nie und nirgends Probleme behandelt, deren Lösung der empirischen Forschung obliegt. Darum kann auch kein Resultat dieser mit der Bibel in Widerspruch gerathen, keins einen bedrohlichen Conflict mit der geoffenbarten Wahrheit hervorrufen. Die Offenbarung lässt für die Resultate

deslegare cade în sfera cercetărilor empirice. Din aceasta causă necĭ nu poate vre unŭ resultatŭ de ale lor venĭ în contradicere cu biblia și a provocá vr'unŭ conflictŭ cu adevĕrurile descoperirii. Descoperirea nu stă necĭ pe partea Vulcanismuluĭ necĭ pe partea Neptunismuluĭ; căcĭ ea vorbesce numaĭ de lucrurĭ, ce se ținŭ de relegĭune. Ea decide între Neptuniștĭ și Vulcaniștĭ totŭ atâta, pe câtŭ nu alege necĭ între Homeopați și Allopați.“

Dreptŭ-că vorbindŭ biblia de adevĕrurĭ relegĭoase - morale, de multe orĭ nu poate vorbí de dînsele, fără ca să nu atingă în treacĕtŭ și de obĭeptele năturei. Dară de aicĭ nu resultă, cum-că ea cu aceasta s'ar părăsí terenul propiŭ și s'ar îndesá în alŭ sciințelor năturale.

Dacă ḑice spre esĕmplu Ecclesiastul: [1]) „Toate rîurile curgŭ în mare și marea nu se maĭ împle; la locul, de unde aŭ venitŭ rîurile, acoló se întorcŭ eară-șĭ“, apoĭ, ḑicêndŭ așá, nu voĭesce să ne învețe, cum se nascŭ aburiĭ mării și se prefacŭ eară-șĭ în ploaĭe, adăpândŭ isvoarele și rîurile, ci voĭesce numaĭ să ne învețe, că toate în lume se schimbă după voĭa luĭ D-ḑeŭ și se află într'ŭă cerculăcĭune continuă. Totŭ așá nu se poate pretinde dela sciitoriĭ bibliei, ca eĭ, vorbindŭ de referințe și fenomene năturale, să se rĕspice în terminĭ sciințificĭ, după cum se rĕspică învĕțațiĭ din timpul nostru. In ḑiŭa de astă-ḑĭ bună-oară li este tuturora cunoscutŭ, cum-că pămêntul se învêrtesce împregĭurul soareluĭ, și cu toate aceste nimĕruĭ nu-ĭ vine în minte, a se rĕspicá în viața de toate ḑilele altŭ-felĭŭ de câtŭ, că soarele apune și rĕsare, soarele s'a suitŭ de ŭă prajină, etc. De ce să nu fiă decĭ ertatŭ și psalmistuluĭ a se rĕspicá totŭ așá? De ce să nu ḑică și elŭ în modŭ poeticŭ: „Soarele e ca unŭ mire, ce ese din cămara sa de nuntă, se bucură ca unŭ viteazŭ, făcêndu-și cursul săŭ. De la ŭă margine alŭ cerĭuluĭ pleacă și drumul săŭ și-lŭ închĭeĭă la cea-l'altă margine a luĭ.“ [1]) Și cine să-ĭ ĭaĭe a nume de rĕu luĭ Iosua, dacă dorindŭ ferbinte, ca ḑiŭa să dureze, pênă-ce-și va învinge dușmaniĭ, rĕspică aceasta cu cuvintele: „Soare, opresce-te asupra Ghibeonuluĭ, și tu, lună, în valea Aiaonuluĭ“, și apoĭ împli-

---

der Naturforschung carte blanche. Sie steht weder auf der Seite des Vulkanismus noch des Nuptunismus; sie nimmt nur Partei in Dingen, die die Religion betreffen. Sie entscheidet so wenig zwischen Neptunismus und Vulkanismus, wie zwischen Homöopathen und Allopathen.

[1]) Eccl. 1, 7.

[2]) Pol. 19, 5, 6.

nindu-i-se dorința prin atotŭ-putința dumnedeĭească, spune maĭ departe: „Și soarele se oprí și stătú pênă-ce poporul îșĭ rĕsbună asupra dușmanilor săĭ“. [1])

De care părere va fi fostŭ Iosua și contimpuranii luĭ în privința referinței pămêntuluĭ cătră soare, noauĕ ni-ĭ totŭ atâta, căcĭ scriitorĭuluĭ înspiratŭ nu-ĭ e aminte a dá desluciri astronomice, ci a ni spune numaĭ, că în urma atotŭ-putinței dumnedeĭescĭ a fostŭ ḑiŭa aceea de totŭ lungă. Pentru aceea își îmbracă elŭ spunerea în cuvinte întrebuințate în vieața de toate ḑilele, ca și cum pămêntul ar stá loculuĭ și soarele s'ar învêrtí împregĭurul luĭ.

In acestŭ înțelesŭ poporalŭ vorbesce și Moisi în cap. I. alŭ „Facerii“ de soare și de lună ca de luminătorii ceĭ maĭ marĭ aĭ cerĭuluĭ în referință cătră cele-l'alte stele, nu pentru-că ar fi ele în adevĕrŭ cele maĭ marĭ stele, ci pentru-că ni-se înfățișadă ca cele maĭ marĭ, și pentru-că și astă-ḑĭ, nevorbindŭ ca astronomiĭ, le numimŭ âncă așá. A deduce însă de aicĭ, că după învĕțătura bibliei ar fi soarele și luna în adevĕrŭ cele maĭ marĭ stele, ar fi lucru totŭ așá de rîsŭ, ca și cândŭ am pretinde, că, vorbindŭ Moisi de corpurile cerescĭ, ca scriitorĭŭ înspiratŭ de D-ḑeŭ să se fi rĕspicatŭ în nisce terminĭ, ce astronomiĭ de astă-ḑĭ să le afle corese. In privința aceasta, unul din ceĭ maĭ rĕnumiți învĕțătorĭ aĭ bisericeĭ, sântul Ironimŭ, ḑice următoarĭele: „Multa in scripturis sanctis dicuntur juxta opinionem illius temporis, quo gesta referuntur, et non juxta quod rei veritas continebat“. [2]) Eară astronomul Keppler scrie: [3]) „Astronomia descopere causele lucrurilor năturale, ea cearcă amăgirile optice ex professo. Sânta scriptura, care învață lucrurĭ maĭ înalte, întrebuințază modul deprinsŭ alŭ vorbirii, spre a fi pricepută, și vorbesce de lucrurĭ năturale numaĭ în treacĕtŭ, după mĕsura, cum

---

[1]) Iusua, 10, 12 13.

[2]) In Ier. 28, 10, 11.

[3]) Die Astronomie eröffnet die Ursachen der natürlichen Dinge, sie untersucht die optischen Täuschungen ex professo. Die heilige Schrift, welche höhere Dinge lehrt, bedient sich der gewöhnlichen Redeweise, um verstanden zu werden, und spricht nur ganz beiläufig von natürlichen Dingen nach Massgabe wie sie erscheinen. als wonach der menschliche Sprachgebrauch gebildet ist. Die Schrift würde sich ebenso ausdrücken, wenn auch alle Menschen Einsicht in die optischen Täuschungen hätten. Denn auch wir Astronomen bilden ja nicht in der Absicht die Astronomie aus, um den gewöhnlichen Sprachgebrauch zu verändern, sondern wir wollen die Pforten der Wahrheit eröffnen, ohne jene anzutasten. Wir sagen wie das Volk: Die Planeten stehen still, gehen zurück . . ., die Sonne gehe auf und unter, sie steige zur Mitte des Himmels empor u. s. w. Dieses sagen wir mit dem Volke so wie es

ni-se parŭ. Scripturele s'ar rĕspicá totŭ într'acela modŭ, dacă ar și înțelege toți oamenii amăgirile optice. Căcĭ și noĭ astronomiĭ nu cultivămŭ astronomia cu scopŭ, de a schimbá modul deprinsŭ alŭ vorbiriĭ, ci spre a deschide porțile adevĕruluĭ. Noĭ dicemŭ ca și poporul: planetele staŭ pe locŭ, mergŭ îndereptŭ . . ., soarele apune și rĕsare, se suĭe spre amcadă-dĭ ș. m. d. Aceste le spunemŭ cu poporul așá, cum parŭ ochilor noștri, măcar că nu-sŭ adevĕrate. Cu câtŭ maĭ puținŭ putemŭ pretinde de la scriptura dumnedeĭească, ca, lăpĕdându-se de modul deprinsŭ alŭ vorbiriĭ. să-și mèsure cuvintele după călupul sciințelor năturale și să conturbe numaĭ poporul cu frase întunecate despre lucruriĭ, ce nu le poate pricepe, zădărnicindu-și astŭfelĭŭ numaĭ ținta sa adevĕrată și sublimă.“

Scopul bibliei nu este așá-dară decâtŭ descoperirea adevĕrurilor relegioase-morale și conducerea omuluĭ la cunoscința făcĕtoriului nostru. [1]) Peste acestŭ scopŭ nu trece biblia nicĭ chiarŭ atuncĭ, cândŭ vorbesce de lucruriĭ, ce se ținŭ de sciințele năturale, căcĭ ea amintesce de lucrurile aceste nu pentru înteresul lor sciințificŭ năturalŭ, ci pentru însĕmnătatea lor relegioasă-morală.

Și în adevĕrŭ, dacă cetimŭ cu luare a minte capitolul I alŭ „Faceriĭ“, în contra căruia se îndreaptă maĭ cu samă năturaliștiĭ necredincĭoși, aflămŭ, că toate, câte se cuprindŭ în elŭ, aŭ însĕmnătate relegioasă-morală. Moĭsi începe cartea „Faceriĭ“ cu cuvintele: „Întru începutŭ a făcutŭ D-deŭ cerĭul și pământul.“ Acestŭ adevĕrŭ are însĕmnătate emininte teologică. Ceea ce urmează acesteĭ propusĕciunĭ, nu șerbesce, decâtŭ spre a o lămurí. Omul privesce cerĭul și-'lŭ

---

unseren Augen erscheint, obgleich nichts davon wahr ist, worüber alle Astronomen einig sind. Um wie viel weniger dürfen wir von der göttlich inspirirten Schrift fordern, dass sie mit Hintansetzung des gewöhnlichen Sprachgebrauchs ihre Worte nach dem Leisten der Naturwissenschaft abmesse und mit dunklen und ungehörigen Redensarten über Dinge, welche die Fassungskraft der zu Unterrichtenden übersteigen, das einfältige Volk Gottes verwirre und sich dadurch selbst den Weg zu ihrem eigentlichen und erhabenen Ziele versperre? Gesetzt, ein Religionsstifter wie Moyses wäre bereits im Besitze aller neuern Erkenntnisse der Astronomie und Geologie gewesen, was hätte es genutzt oder vielmehr was hätte es nicht geschadet, wenn er die Sprache des Copernicus, Newton, Laplace, Werner, K. von Buch oder Sir Charles Lyell geredet hätte? Er wäre zweitausend Jahre lang gewiss missverstanden und missachtet worden, und dies alles nur, um dem neunzehnten Jahrhundert einige Satisfaction zu geben; denn das zwanzigste Jahrhundert würde schon nicht mehr die Genugthuung des neunzehnten empfunden haben. Ausland 1861, p. 410.

[1]) Chrisost. Hom. III. in Genes 4,

vede ornatŭ cu soarele, cu luna și cu nenumĕratele stele; îlŭ vede acoperitŭ cu nourĭ, din carĭ cade ploaĭe pe pămêntŭ; și despre toate acestea îĭ spune biblia, cum-că D-ḍeŭ este celŭ ce le-a făcutŭ. Elŭ este celŭ ce a făcutŭ tăria cerĭului și a provĕḍutŭ-o cu apă necesariă pentru rĕcorirea și fruptificarea pămêntului; elŭ este celŭ ce a făcutŭ soarele, luna și toate corpurile cerescĭ, ce luminează pămêntul. Omul vede uscatul și marea, vede uscatul acoperitŭ cu totŭ felĭul de erburĭ și de arborĭ, vede aerul, uscatul și apele înpoporate cu felĭŭ de felĭŭ de vietăți. Și întrebândŭ: de unde să fiă toate aceste? îĭ rĕspunde biblia, că D-ḍeŭ este celŭ ce a făcutŭ, că apele să se strîngă la unŭ locŭ și să se arete uscatul; elŭ este celŭ ce a dispusŭ, ca pămêntul să rĕsară totŭ felĭul de earbă și de copacĭ și să producă sĕmințe după felĭul lor, ca să se îmmulțească. D-ḍeŭ este celŭ ce a făcutŭ mulțimea vietăților, ce trăiescŭ și se mișcă în apă, în aerŭ și pe uscatŭ; celŭ ce le-a bine-cuvêntatŭ și le-a ḍisŭ: cresceți și vĕ îmmulțiți. Elŭ așá-dară li-a datŭ putința, de a se înmulți, și dacă vietățile, ce trăiescŭ astă-ḍi, nu sûntŭ nemijlocitŭ făcute de D-ḍeŭ, totu-și ele toate se tragŭ de la cele ce-sŭ făcute de D-ḍeŭ la începutŭ, și se tragŭ anume în modul voitŭ și ordinatŭ de dînsul.

Totŭ așá și omul, ființa cea maĭ măreață dintre toate ființele pămêntescĭ este făcutŭ de D-ḍeŭ și așijderea bine-cuvêntatŭ, ca să crească, să se înmulțească și să împle pămêntul. Așá-dară toțĭ oamenii, carĭ aŭ trăitŭ maĭ 'nainte, toțĭ, câțĭ trăiescŭ și astă-ḍi pe pămêntŭ, sûntŭ făpturele luĭ D-ḍeŭ, fiindŭ-că se tragŭ cu toții de la părechĭa aceea de oamenĭ, ce erá creată la începutŭ de dînsul. În modul acesta se spețialisează adevĕrul despre facerea lumiĭ și se face maĭ priceputŭ pentru toțĭ oamenii, decâtŭ dacă s'ar rĕstrînge la propusĕcĭunea scurtă și precisă: „Întru începutŭ a făcutŭ D-ḍeŭ cerĭul și pămêntul.“

Totŭ din cause relegĭoase-morale învață maĭ departe biblia, că creăcĭunea lumiĭ s'a făptuitŭ de D-ḍeŭ în rĕstîmpŭ de șese ḍile. Și carĭ vor fi fostŭ oare acele cause relegioase-morale? Rĕspunsul ni-'lŭ dă versul 3 din cap. II alŭ „Facerii“: „Și D-ḍeŭ bine-cuvêntà ḍiua a șeptea și o sânți pre ea; că întru aceasta păusà elŭ de toate lucrările sale“. Aceasta se ḍice așá, nu în înțelesul ca și cândŭ D-ḍeŭ ar fi încetatŭ a maĭ fi activŭ, căcĭ după cuvintele Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ, [1]) elŭ

[1]) Ioan 5, 17.

lucrează necontenitŭ, susținêndŭ și conducêndŭ toate la ținta prefiptă, ci numaĭ pentru-că elŭ a sĕvêrșitŭ în timpŭ de 6 ḑile creăcĭunea universuluĭ în toate părțile luĭ. Acestŭ timpŭ de 6 ḑile este și pentru lucrarea omenească mĕsura cea maĭ potrivită și pentru aceea are și omul să-șĭ mărginească activitatea la 6 ḑile, eară a 7 ḑi să o serbeze spre mărirea luĭ Iehova, în semnŭ de recunoscință și mulțămită pentru bine-facerile luĭ.

Din aceste se vede, că biblia nu ese de felĭŭ din terenul relegiosŭ, dacă specialisează creăcĭunea lumiĭ; și chĭarŭ unde vorbesce de lucrurĭ năturale, nu o face aceasta din punctul de vedere alŭ înteresuluĭ sciințificŭ năturalŭ, ci numaĭ din puntŭ de vedere alŭ momintelor relegioase, ce sûntŭ îmbinate cu dînsele. Adevĕrurile relegioase sûntŭ scopul descopeririĭ d-ḑeĭescĭ; cele-l'alte obĭepte sûntŭ numaĭ mijlocŭ la scopŭ. Pentru aceea amintesce ea dintre lucrările luĭ D-ḑeŭ maĭ alesŭ acelea ce staŭ în oare-șĭ care referință cu omul. De cerĭŭ bună-oară vorbesce biblia numaĭ cu privire la referința luĭ cătră pămêntŭ. În carĭ referințe staŭ corpurile cerescĭ între ŭă-l'altă, orĭ de esistă în ele oare-care vegetăcĭune și ființe, etc. — de toate aceste nu ni spune ea nemică. Totŭ în acestŭ chipŭ se caracterisează istoria biblică și în privința desvoltăriĭ pămêntuluĭ. Totŭ ce ni spune Moisi șĭ în privința aceasta, se mărginesce numaĭ la despărțirea apelor de pămêntŭ, la crearea plântelor și a vietăților. De lă-untrul pămêntuluĭ, de formăcĭunile munților, împărțirea plântelor și a animalelor, etc., nu amintesce Moisi nemică și nu amintesce anume din causă, că n-ar fi avutŭ cunoscință de toate aceste — măcarŭ că aceasta o putemŭ și admite —, ci din causa, pentru că ele n'aŭ însĕmnătate relegioasă și nicĭ nu caracterisează pusĕcĭunea morală a omuluĭ.

Botanicĭi și zoologiĭ se potŭ minuná, seaŭ dacă vor, potŭ să șĭ rîdă de împărțirea plântelor și a animalelor din cartea „Facerii“, — aceasta ânsă nu atinge de felĭŭ autoritatea bibliel, căcĭ scriitorĭul n'a fostŭ înspiratŭ de D-ḑeŭ, spre a scrie unŭ opŭ botanicŭ seaŭ zoologicŭ, ci spre a ni descoperí, că totŭ ce esistă este făcutŭ de Dumneḑeŭ.

Totŭ așá potŭ ḑice șĭ astronomiĭ, ce le place de împărțirea biblică a corpurilor cerescĭ, aceasta âncă nu atinge de felĭŭ autoritatea sânteĭ scripture, căcĭ precum ḑice s. Augustinŭ: Noĭ nu cetimŭ în evangeliŭ, că Domnul ar fi spusŭ: Eŭ vĕ voiŭ trămite

voaŭĕ pre Spiretul sântŭ, ca să vĕ învețe pre voĭ cursul soareluĭ și alŭ luneĭ, așá-dară ca să fimŭ astronomĭ, ci ca să fimŭ creștinĭ bunĭ. [1])

Vorbindŭ decĭ de referința d'intre bibliă și sciințele năturale, este lucrul principalŭ, ca să cunoascemŭ marginele d'intre amêndoaŭĕ. Căcĭ sânta scriptură spune adevĕrurĭ, cu carĭ n'aŭ nemică a face sciințele năturale, și cu carĭ n'aŭ ele nicĭ unŭ amestecŭ. Din altă parte învață șĭ sciințele năturale adevĕrurĭ, cu carĭ n'are eară biblia a se ocupá și în privința cărora n'are nemică a spune. Aceasta se întêmplă șĭ atuncĭa chĭarŭ, cândŭ vorbescŭ amêndoaŭĕ totŭ de unul și acela-și obĭeptŭ. Biblia învață bună oară, că D-dĕŭ ni dă pânea cea de toate dilele; vorbindŭ șĭ sciințele năturale de pâne, ne învață, cum încolțesce pânea, cum rĕsare, cum cresce și cum se coace. Se poate decĭ dice, că fiindŭ una adevĕrată, cea-l'altă să nu maĭ fiă adevĕrată? Noĭ credemŭ, cum-că amêndoaŭĕ învĕțăturele sûntŭ în dreptul și la locul lor. Propusĕcĭunea: „Qui bene distinguit, bene judicat“ este aicĭ cu deosĕbire la locŭ. Căcĭ ca orĭ unde, așá șĭ aicĭ, vorbindŭ de referința d'intre bibliă și sciințele năturale, este cunoscința marginilor lor calea pacĭĭ.

Fiă-ne aice ertatŭ a atinge pe scurtŭ și problema sciințelor năturale, pentru-ca să cunoascemŭ, pênă unde potŭ ajunge cercetările lor, ádecă peste care margine n'aŭ ele voĭa nicĭ dreptŭ a păși. Se înțelege, că pășindŭ pe acestŭ terenŭ, lăsămŭ să vorbească bărbațĭ eruditĭ pe câmpul sciințelor năturale și anume dintr'aceĭa ce în opurile lor nu vădescŭ nicĭ unŭ interesŭ apologeticŭ în favoarea bibliеĭ și a descopeririĭ.

Ținta cercetăriĭ năturеĭ este după Humboldt, [2]) de a cuprinde fenomenele lucrurilor corporale în conexul lor generalŭ și a cunoasce nătura ca ce-vá întregŭ și pusŭ în mișcare de puterĭ înterne. Ea se ocupă decĭ cu lumea vĕdută, cu fenomenele, ce le vedemŭ, ce le audimŭ și le simțimŭ. Lucrurile și fenomenele năturеĭ le constătează, le asemenează și le ordinează sciințele năturale, spre a descoperí legile lor și a rĕduce fenomenele complicate la principie și eleminte simple.

Nu-ĭ nicĭ ŭă îndoĭeală, că în privința aceasta sciințele năturale aŭ făcutŭ progrese minunate. Invențiunile se îmmulțescŭ

---

[1]) De act. c. Fel. Manich. I. 10.
[2]) Cosmos I., p. 11.

și cunoscința sistemului nătureĭ cresce pe ḍi ce merge. [1]) Cu toate acestea nu afirmămŭ, cum-că sciințele năturale s'aŭ apropiĭatŭ de ținta lor, ádecă de cunoscința deplină a obieptelor materiale și a fenomenelor lor, cu atâtŭ maĭ puținŭ de cunoscința tuturor puterilor active în universŭ. [2]) Inventiunile bună oară, ce le-a făcutŭ astronomia cu ajutorĭul telescopuluĭ și alŭ analiseĭ spectrale, sûntŭ de bună samă foarte împortante, cu toate acestea cunoscința însușielor fisice ale corpurilor ceresci este âncă foarte neînsĕmnată, ne maĭ vorbindŭ de istoria formării lor și a locuitorilor lor. [3])

Ce se atinge de cunoscința pământuluĭ și a lăuntruluĭ luĭ, geologia a ajunsŭ multŭ maĭ departe, decâtŭ astronomia în direpcĭunea eĭ. Cu toate acestea pên'acum abĭá poate a ḍecea miĭă parte a pământuluĭ e cercată, cum se cuvine. [4]) Eară câtŭ de adûncimea în pământŭ, pênă la care aŭ pututŭ ajunge geologiĭ cu cercetările lor, ea nu întrece cu multŭ 2000′ sub nivoul mării, așá-dară maĭ puținŭ de $^1/_{11}$ milă și de abĭá a 10.000 parte din rada pământuluĭ. Ceea

---

[1]) Card. Wieseman, Reden und Vorträge, übersetzt von Reusch, pag. 332. Von den Tagen Newtons bis auf unsere Zeit hat man mehr wissenschaftliche Entdeckungen gemacht und eine genauere und ausgedehntere Kenntniss des ganzen Systems der Natur gewonnen, als in Jahrhunderten der früheren Zeit, ja man darf wohl sagen, als seit dem ersten Beginne der Civilisation. Wenn wir Newtons grosse Entdeckungen ausnehmen, so können wir sogar sagen: In wenig mehr als einem Menschenalter hat unser Jahrhundert grössere Entdeckungen gemacht und das Gebiet der exacten Wissenschaften mehr erweitert, als viele Menschenalter vorher, wenigstens seit dem Wiederaufleben der Wissenschaften.

[2]) Wer verbürgt uns, — serie Humboldt — dass auch nur die Zahl der lebendigen, im Weltall wirkenden Kräfte bereits ergründet ist?" Cosmos I, 31.

[3]) „Die Erfahrungen über den Bau der Himmelskörper im Einzelnen sind unbedeutend und wegen mangelhafter, nur aus zu grossen Entfernungen mit unzureichenden Hilfsmitteln möglicher Wahrnehmungen kaum geeignet, uns über die physische Beschaffenheit dieser Körper im Ganzen aufzuklären, geschweige denn von ihrer Bildungsgeschichte, ihren Entwickelungskatastrophen und ihren Bewohnern eine deutliche Vorstellung zu verschaffen," Burmeister, Geschichte der Schöpfung p. 1.

[4]) „Drei Fünftel der gesammten Oberfläche der Erdkugel — serie Huxley — bedeckt das Wasser und es hat sie auf dieselbe Weise bedeckt, seitdem der Mensch seine Beobachtungen aufgezeichnet hat, nicht zu reden von der ganz kurzen Periode, während welcher er geologische Untersuchungen angestellt hat. So sind also drei Fünftel der Erdoberfläche unseren Augen verschlossen. Lassen Sie uns nun die zwei andern Fünftel betrachten, und sehen, in welchen Ländern eine Untersuchung, die den Namen einer geologischen Forschung verdient, statt gefunden hat: Ein grosser Theil Frankreichs, Deutschlands, Grossbritanniens und Irlands, Stücke von Spanien, Italien und Russland sind untersucht worden; aber von der ganzen grossen Masse Afrika's mit Ausnahme einiger Theile der Südspitze wissen wir fast gar nichts; kleine Stücke von Indien; doch nichts von dem grösseren Theile des asiatischen Continents;

ce se află mai în josŭ, ni este totŭ atâtŭ de cunoscutŭ ca și lăuntrul celor-l'alte planete ale sistemuluĭ solarĭŭ. [1])

Sciințele năturale potŭ conchide cu totŭ dreptul din rĕmășițele fosile ale plântelor și ale animalelor, cum-că ele aŭ esistatŭ ŭă-dată, dară nu potŭ demustrá, cum-că aŭ ajunsŭ cu cercetările lor la rĕmășițele fosile cele mai adûncĭ, și cum-că nisce descoperirĭ noaŭe, ce se vor mai face în locurĭ âncă necercate, nu vor duce la alte resultate. [2])

Orĭ și cum, nătura este pentru omŭ, în partea eĭ cea mai mare, ŭă carte âncă închisă, și de și trebue s'o spunemŭ, cum-că s'au făcutŭ progrese marĭ în cetirea și esplicarea cărțiĭ acesteĭa, totu-și nu negămŭ, că avemŭ înaintea noastră âncă foarte multe lucrurĭ de lămuritŭ, dintre carĭ eară vor rĕmâne foarte multe pentru spiretul ominescŭ nisce secrete, așá că cunoscința esactă alŭ cuprinsuluĭ cărțiĭ acesteĭa va fi pentru dênsul unŭ idealŭ pururea nerealisatŭ. [3])

Geologia pe temeĭul cercetărilor făcute și a cunoscințelor câscigate despre puterile și legile active în timpul nostru se maĭ încearcă a descoperí și starea de maĭ 'nainte a pământuluĭ, precum și schimbările, prin carĭ a trecutŭ în desvoltare-ĭ; dară fiindŭ-că cunoscința stărĭĭ de astă-dĭ a globuluĭ nostru e âncă nedeplină, se înțelege, că și conclusiunele, ce se facŭ la periodele de maĭ 'nainte ale istorieĭ pământuluĭ, sûntŭ în mare parte numaĭ ipotese și combinăcĭunĭ fără probe. „Geognosia adevĕrată, dice totŭ Humboldt, [4]) ne învață a cunoasce coaja pământuluĭ, cum este ea în timpul nostru. Aceasta e ŭă sciință așá de sigură, pecâtŭ poate fi sciința fisicală descriptivă. De altă parte totŭ ce privesce

---

Stücke von den nordamerikanischen Staaten und von Canada, aber von dem grösseren Theile des nordamerikanischen Continents und in noch grösserem Verhältnisse von Südamerika — nichts! Unter diesen Umständen ergibt sich, dass selbst bei jener unvollkommenen Kenntniss, die wir haben können, nur etwa der zehntausendste Theil der zugänglichen Theile der Erde gehörig untersucht worden ist. Ueber unsere Kenntniss . . . p. 30.

[1]) Humboldt, Cosmos I., 166. 167. Reusch, Bibel und Natur, p. 37, 38.

[2]) Maĭ pe largŭ despre aceasta la Güttler, pag. 62, 66 — Pfaff, pag. 469 s. c. u.

[3]) „Erfahrungswissenschaften — serie Humboldt — sind nie vollendet. Die Fülle der sinnlichen Wahrnehmungen ist nicht zu erschöpfen; keine Generation wird sich je rühmen können, die Totalität der Erscheinungen zu über sehen.“ Cosmos I, pag. 65.

[4]) Essai geognostique sur le gisement des roches, pag. 5. (după Reusch, pag. 41.)

la starea de mai 'nainte a planetului nostru, este totu așá de nesigurŭ, ca și modul, cum s'a formatŭ atmosfera planetului."

„Noi trebue să concedemŭ cu sinceritate — scrie și Bucklandŭ [1]) — că âncă nu e timpŭ, a stabilí în privința pământului ŭă teoriă deplină și neschimbată, pentru-că âncă nu cunoascemŭ toate faptele sigure, pe carí să putemŭ băsá cu succesŭ astŭ-felĭŭ de teoriă."

De aicĭ se face învederatŭ, de ce ŭă ipotesă o urmează pe alta, și de ce schimbarea teorielor geologice a devenitŭ proverbială. De bună samă, că-i prea multŭ dișŭ, dacă afirmă Lichtenberg, că din cele 50 de ipotese despre formarea pământului, noaŭĕ decimĭ se numeră mai multŭ la istoria spiretului omenescŭ decâtŭ la istoria pământului; [2]) cu toate acestea nesiguritatea cea mare și divergința opiniunilor, ce domnesce astă-dĭ chĭarŭ și în privința multor cestiunĭ fundămêntale, trebue să o admitemŭ cu toțiĭ. [3])

Pentru aceea și sûntŭ năturaliștiĭ ceĭ esacțĭ foarte modestĭ în aprețuirea celor ce le socoate geologia și le dă de resultate sigure, și foarte severĭ în dejudecarea ipoteselor, ce se susținŭ în privința perioadelor de mai 'nainte ale istoriei pământului. [4])

---

[1]) Buckland, Geologie und Mineralogie, d. v. Agassitz, p. 11. „Wir müssen aufrichtig gestehen, dass die Zeit noch nicht da ist, eine vollkommene Theorie der Erde fest und unabänderlich festzustellen, weil wir noch nicht alle die Thatsachen vor uns haben, auf welche eine solche Theorie mit Erfolg gegründet werden kann".

[2]) Lichtenberg, Geologische Phantasien im Göttinger Taschenbuch, pag. 79 după Tholuk, verm. Schr. II, 156.

[3]) Fried. Pfaff se esprimă în precuvêntarea la opul său: „Allgemeine Geologie als exacte Wissenschaft, Leipzig 1875 în următorĭul modŭ: Es ist gewiss eine nicht zu leugnende und auffallende Thatsache, dass trotz der häufig statt fehlender zwingender Beweise angeführten „Uebereinstimmung der Forscher" *nicht eine einzige geologische Erscheinung angeführt werden kann, welche nicht in der verschiedensten und widersprechendsten Weise erklärt würde.* Von der Gestalt und Temperatur der Erde an bis zu den noch vor unsern Augen vor sich gehenden Bewegungen der Erdrinde und den Wirkungen des Wassers *gibt es nicht eine einzige geologische Thatsache, über welche nicht die abweichendsten Theorien aufgestellt wurden und werden, aber keine, die nicht, sowohl begründet sie auch erschien, bezweifelt, dagegen auch keine, die nicht, so schlecht sie auch begründet war, geglaubt wurde.* In jedem der folgenden 16 Kapitel wird man Beweise für diese Sätze finden. Angesichts dieser Thatsachen dürfte es eine wohl aufzuweisende Frage sein: In wie weit kann die gegenwärtige Geologie auf den Namen einer exacten Wissenschaft Anspruch machen?"

[4]) Huxley, über unsere Kenntniss etc. scrie: „Die umsichtigsten von den Männern, die sich mit derartigen Unternehmungen beschäftigen, bestehen mit Recht auf der Behauptung, dass unsere geologische Urkunde noch sehr

Din cele aduse se vede, cum-că și sciința geologică este încă sciință părțială, prin urmare și obiepțiuinle, ce se facŭ pe basa eĭ din partea unor geologĭ contra adevĕrurilor biblieĭ, sûntŭ în partea lor cea maĭ mare numaĭ nisce combinăcĭunĭ. Maĭ alesŭ este dătorința împerativă pentru ceĭ ce aŭ misiunea, a apĕrá raportul mosaicŭ despre facerea și desvoltarea pămêntuluĭ, ca să deosebească cu mare luare a minte ipotesele de adevĕrurĭ și numaĭ pe temeĭul istor din urmă să demustre, cumcă între bibliă și geologiă nu esistă contradicere. Poate că diua de mâne să constăteze neadevĕrul multor teorie geologice, și atuncĭa întrebŭ, ce se va alege din afirmarea de astă-dĭ, că între adevĕrurile sânteĭ scripture și cele geologice n'ar fi esistându necĭ ŭă divergință? Geologia este încă sciință tênĕră, și ar fi de sigurŭ lucru pripitŭ. dacă am priví toate axiomele eĭ actuale de fapte reale și maĭ pe susŭ de toată îndoĭeala. Geologia însă are viitorĭŭ și noĭ nu ne îndoimŭ, cum-că cu câtŭ va progresá ea pe calea adevĕruluĭ, cu atâtŭ maĭ multŭ va și fi în stare a mărturisí de D-deŭ și provedința luĭ în nătură.

Dară orĭ și pênă unde ar ajunge sciințele năturale în urmărirea istorieĭ, a formăciunĭĭ și a desvoltărĭĭ pămêntuluĭ câtŭ și a sistemuluĭ lumiĭ, ele totu-și nu vor ajunge maĭ departe de câtŭ pênă la ŭă substanță și la legile eĭ. De unde-ĭ apoĭ substânța aceea, de unde-sŭ puterile eĭ, de sûntŭ ele fără începutŭ, seaŭ produsu-s'aŭ prin ŭă causalitate afară de dênsele? fostŭ-aŭ legile năturеĭ totŭ-dea-una active în felĭul lor de astă-dĭ?... eacă, aceste-sŭ nisce întrebărĭ, la carĭ sciințele năturale nu-sŭ competințĭ a rĕspunde. Căcĭ în-dată-ce ar rĕspunde, ar și părăsí câmpul cercetărilor empirice și ar trece în celŭ alŭ credințeĭ, seaŭ în celŭ alŭ speculațiunĭĭ. [1]) Năturalistul poate avé în privința întrebărilor amintite

---

unvollkommen ist; denn, ich wiederhole es, es ist nach der Natur der Dinge durchaus unvermeidlich, dass die Urkunde einen höchst fragmentarischen und unvollkommenen Charakter hat. Unglücklicher Weise hat man diesen Umstand beständig vergessen. Männer der Wissenschaft, gleich junger Füllen auf einer frischen Weide, sind geneigt, sich auf einem neuen Felde der Forschung zu erlustigen, im kurzen Galop durchzugehen, ohne sich um Hecken und Gräben im Mindesten zu bekümmern, die reele Grenze ihrer Forschungen aus den Augen zu verlieren und die ausserordentliche Unvollkommenheit dessen, was wirklich bekannt ist, zu vergessen. Geologen haben sich eingebildet, dass sie uns sagen könnten, was auf irgend einem Punkte der Erdoberfläche zu einer gegebenen Zeit vorging; sie haben .... eine Geschichte der Erdkugel construirt, so voll von Fabeln und Wundern, als irgend eine andere Geschichte des Alterthums.“

[1]) Ernst Commer, System der Philosophie II. scrie în privința aceasta: Während die Naturwissenschaft den Wechsel oder die Veränderungen innerhalb

socotințe proprie, dară dacă le are, atunci nu le are ca năturalistŭ, ci ca mărturisitorĭŭ alŭ credințeĭ relegioase seaŭ ca filosofŭ.

„Pentru geologiă, dice O. Frass trebue să esiste corpurile simple ale planetuluĭ; ele sûntŭ punctul fiptŭ alŭ luĭ Archimedes, de unde operează ea maĭ departe. De începutul primŭ alŭ lucrurilor, geologia nu scie spune nemică și în totŭ cadul nu scie nemică maĭ de treabă, decâtŭ ceea ce scie fiă-care acú de de-multŭ, ádecă că: „Întru începutŭ a făcutŭ D-ḑeŭ cerĭul și pământul.“ [1])

Eară a argumêntá că ceea ce nu se poate nimicí, nu se poate nicĭ creá, că materia nu se poate nimicí, prin urmare nicĭ creá; că ceea ce nu se poate creá, este fără începutŭ, așá-dară șĭ fără finitŭ, prin urmare eternŭ, aceasta nu meritá altă combatere, decâtŭ ceea ce a făcut-o Delitzsch [2]); ḑicêndŭ: „nebunia, ce s'a rĕspicatŭ, nu se maĭ poate face, ca să nu se fi fostŭ rĕspicatŭ; ea este decĭ fără finitŭ, prin urmare fără începutŭ — ergo eternă.“

La întrebarea despre originea materieĭ și a legilor eĭ, n'are decĭ năturalistul nicĭ unŭ rĕspunsŭ. [3]) Aice este hotarul, peste care cercetarea empirică nu va puté păși nicĭ ŭă-datá. Aice se sfêrșesce sciința [4]) și începe relegĭunea. Numaĭ relegĭunea are unŭ rĕspunsŭ nerĕs-

---

der Welt zu erkennen hat, fragen wir nach dem Ursprung der Gesammtheit der Weltdinge. p. 23.

[1]) Die einfachen Körper des Planeten müssen der Geologie gegeben werden; das ist der fixe Punkt des Archimedes, von dem aus sie weiter operirt. Ueber den ersten Anfang der Dinge weiss sie nichts anderes, jedenfalls nichts Besseres zu sagen, als was Jedermann schon lange weiss: Im Anfang schuf Gott Himmel und Erde. O. Frass. Vor der Sündfluth, p. VIII.

[2]) Was kein Ende hat, kann keinen Anfang haben, was nicht zerstört werden kann, kann auch nicht erschaffen werden; der Stoff kann nicht zerstört, also auch nicht erschaffen werden; er ist ohne Ende, also auch ohne Anfang; er ist ewig. — Das ist eine Schlusskette, wie wenn ich sagen wollte: Ein einmal ausgesprochener Unsinn kann nicht unausgesprochen gemacht werden; der Unsinn ist also ohne Ende, also auch ohne Anfang, ergo ewig. System der christl. Apolog., Leip. 1869, p. 82.

[3]) Aceasta o esprimă și Darwin, ḑicêndŭ: Gibt es eine Thatsache, oder nur den Schatten einer Thatsache, welche den Glauben unterstützte, dass unorganische Elemente ohne irgend welche organische Wesen und blos unter dem Einflusse bekannter Kräfte ein lebendiges Geschöpf hervorbringen hönnen? Für jetzt ist ein solches Resultat für uns absolut unbegreiflich. Man hat mich getadelt, dass ich den „pentateuchischen“ Ausdruck von einer Urform, der zuerst „das Leben eingehaucht wurde“, gebraucht habe; er ist aber geeignet, das Geständniss auszusprechen, dass wir über den Ursprung des Lebens ebenso wenig wissen, wie über den Ursprung von Kraft und Stoff. După: Karl Ernst v. Baer und der Darvinismus, v. Dr. C. Scheidemacher, 3 Art., Natur u. Offenb. 1877, p. 412.

[4]) O. L. Erdmann, ḑice în privința aceasta în prelegerea sa: Ueber das Verhältniss der naturwissenschaftlichen Forschung zum religiösen Glauben,

turnatŭ la întrebarea de maĭ susŭ, învĕțându, că „D-ḑeŭ a făcutŭ lumea“, și în contra acestuĭ adevĕrŭ relegiosŭ nu se poate obiectá nemică din punctŭ de vedere alŭ sciințelor năturale.

„Se înceală însu-și, ḑice Kurtz, [1]) dacă își închipuĭesce celŭ ce cearcă nătura, seaŭ dacă voĭesce chiarŭ a convinge pre alțiĭ, cum-că cercetările empirice 'l-ar constringe, să nege învĕțătura bibliei despre facerea lumiĭ; nu cercetarea empirică, ci speculăciunea poartă vina negăriĭ“.

În privința începutuluĭ materieĭ și a legilor eĭ n'avem așá-dară a lămurí referința dintre bibliă și sciințeenăturale, ci numaĭ în privința desvoltăriĭ celor ce le-a creatŭ D-ḑeŭ. Dară maĭ 'nainte de a trece la desfășurarea obĭeptuluĭ acestuĭa, voimŭ să atingemŭ măcar pe scurtŭ și înțelesul adevĕruluĭ creștinescŭ despre facerea lumiĭ prin Dumneḑeŭ.

(Va urmá.)

---

amtlicher Bericht über die 34. Versammlung deutscher Naturforscher und Aerzte in Karlsruhe, Sept. 1858. Între altele p. 20: Eine Grenze kann und darf die Naturwissenschaft ihrem Wesen nach nicht überschreiten — ich meine die Grenze, über welche hinaus keine sinnliche Erfahrung und kein auf sinnliche Erfahrung gegründeter Schluss möglich ist . . . . Hier endet die Wissenschaft, hier beginnt die Religion, sie allein hat eine Antwort auf jene Fragen. (Ueber Ursprung der Materie u. s. w.), indem sie uns den Glauben lehrt an Gott den allmächtigen Schöpfer Himmels und der Erden. p. 22. s. c. u. — vedĭ Luthardt I. p. 261. 262.

[1]) Es ist eine blosse Selbsttäuschung, wenn ein Naturforscher sich einbildet oder andern einreden will, die Ergebnisse seiner empirischen Forschung hätten ihn zum Leugner der biblischen Lehre von der Weltschöpfung gemacht; nicht die Empirie ist schuld daran, sondern die Speculation. Bibel und Astronomie pag. 12.

Празднованіе ветхозавѣтного Агнца.

(Продолженіе.)

„Собраша же Левити братію свою, и освятишася по заповѣди царевѣ повелѣніемъ Господнимъ, да очистятъ домъ Божій. И внидоша священницы внутрь церкве Господни, да очистятъ ю, и извергоша всю нечистоту обрѣтенную въ дому Господни и во дворѣ дому Господня: и вземше левити, изнесоша къ потоку Кедрску вонъ. И начаша въ первый день новомѣсячія перваго мѣсяца очищати, и въ день осмый того мѣсяца внидоша во храмъ Господень, и очистиша церковъ Господню во осми днехъ, и въ день шестыйнадесять мѣсяца перваго совершиша. [1])

Отже ажь 16. дня первого мѣсяца (Тишри) было возможно въ первый разъ послѣ такъ долголѣтного идолопоклонства принести жертвы Богу истинному. [2]) Но такъ, якъ уже прошло время, въ которое должно было праздновати Пасху первую, то „посла Езекія ко всему Израилю и Юдѣ, и написа посланія къ Ефрему, и Манассіи, да пріидутъ къ дому Господню во Іерусалимъ, сотворити пасху Господу Богу Израилеву. И усовѣтова царь и князи, и все множество во Іерусалимѣ, творити пасху во вторый мѣсяцъ: Не возмогоша бо сотворити во время свое, яко священницы не очистишася доволни, и людіе не у собрашася во Іерусалимъ.“ [3])

Множество народа собралося по приглашенію царя въ Іерусалимъ, всѣ съ радостію спѣшили приступити къ давно невиданному торжеству. [4]) Снова очистилися и освятилися священники и левити по закону, и въ 14. день второго мѣсяца была празднована Пасха „по заповѣди Мойсея, человѣка Божія“. [5])

Но не всѣ пришедшіи на праздникъ Пасхи успѣли очиститися и хотя по закону нечистыи • не могли вкушати Пасхи,

---

[1]) 2 Парал. 29, 15—17.
[2]) 2 Парал. 29, 21—36.
[3]) 2 Парал. 30, 1—3.
[4]) 2 Парал. 30, 13.
[5]) 2 Парал. 30, 15—16.

но по молитвѣ Езекіи Богъ простилъ то нарушеніе закона и исцѣли люди. И сотвориша сынове Исраилевы обрѣтшіися въ Іерусалимѣ праздникъ опрѣсноковъ седмь дней въ веселіи велицѣ, хваляще Господа на всякъ день, левиты же и священницы во органы Господу.“ [1])

По скончаніи праздника опрѣсноковъ, Езекія еще продолжилъ торжество на 7 дней, для чего кромѣ многочисленныхъ жертвъ опредѣлилъ значительное количество розличныхъ животныхъ для ежедневной праздничной трапезы всему собравшемуся народу, „и бысть веселіе веліе во Іерусалимѣ: яко отъ дней Соломона, сына Давидова, царя Исраилева, не бысть таковый праздникъ во Іерусалимѣ“. [2]) Съ веселіемъ возвратился народъ по домамъ своимъ по окончаніи сего величественного праздника Пасхи.

Въ четвертый разъ упоминается въ св. Писаніи ветхого завѣта о совершеніи пасхального Агнца подъ часъ царя Іосіи, правнука Езекіи, который на 18. году своего царствованія [3]) повелѣлъ всему народу собратися въ Іерусалимъ на праздникъ Пасхи. „И заповѣда царь всѣмъ людемъ, глаголя: сотворите Пасху Господеви Богу нашему, якоже писано въ книзѣ завѣта сего: Яко не бысть пасха сія отъ дней судей, иже судиша Исраилеви, и во всѣхъ днехъ царей Исраилевыхъ, и царей Юдиныхъ. [4]) Снова огласился храмъ торжественными пѣснями пасхальными; до поздной ночи въ 14. день первого мѣсяца священники и левити пребывали въ храмѣ приготовляя по закону агнцевъ пасхальныхъ: „И уготовано бысть служепіе, и сташа священницы въ чинѣ своемъ и левѣти по раздѣленіямъ своимъ по повелѣнію цареву. И пожроша пасху, и проліяша священницы рукама своима кровь, а левити одираху кожы“. [5])

Такъ приготовленную Пасху пекли левити на великомъ огнѣ, и варили жертвы, которыи Исраилтяне кромѣ пасхального Агнца приносити были должны, въ мѣдяныхъ сосудахъ и котлахъ и роздавали печеное мясо сынамъ исраильскимъ; пѣвцы же возвеличали и украшали праздникъ сей пѣніемъ псалмовъ благоче-

---

[1]) 2 Парал. 30, 16—21.
[2]) 2 Парал. 30, 23—27.
[3]) 4 Царст. 23, 23.
2 Парал. 35, 19.
2 Ездр. 1, 22.
[4]) 4 Царст. 23, 21—22.
[5]) 2 Парал. 35, 10—11.

стивого царя и пророка Давида. „И сотвориша сынове Израилевы, иже обрѣтени бяху, пасху во время то, и праздникъ опрѣсноковъ седмь днеи. И не бысть пасхи подобныя той во Израили, отъ днеи Самуила пророка, и вси царіе Израилевы не сотвориша пасхи, юже сотвори Іосія, и священницы и левити и весь Юда и Израиль иже обрѣтенъ бысть, и обитающіи во Іерусалимъ, Господу". [1])

Наконецъ въ послѣдній разъ упоминается о празднику пасхального Агнца въ второй книзѣ Ездры, обхожденному по всѣмъ приписамъ Моисея по возвращеніи изъ плѣни вавилонской и по созданіи второго храма, въ 6. годѣ царствованія Дарія, [2]) но такъ коротко, что должно слѣдовати, что сей праздникъ не отбылся съ тою величественностію и съ тѣмъ великолѣпіемъ, съ которымъ прошлыи праздники обходилися.

Во всѣхъ выше наведенныхъ повѣствованіяхъ не есть нигде близше описано, якъ именно совершалася ветхозавѣтная Пасха. Писатели св. книгъ ветхого завѣта довольствуются тѣмъ короткимъ замѣчаніемъ, что Пасха была празднована „по закону ея и по уставу ея, якоже повелъ Господь Моисею, тако сотвориша сынове Израилевы по заповѣди Моисея, человѣка Божія", [3]) „якоже писано въ книзѣ закона Моисеева", [4]) и только упоминается о замѣчательномъ измѣненіи прежнихъ обычаевъ при описаніи Пасхи подъ часъ царствованія Езекіи, что не самъ народъ, а левити закалали пасхальныхъ агнцевъ и кровь ихъ подавали священникамъ для кропленія алтаря, что представляти имѣло помазаніе дверей домовъ въ Египтѣ. Почему такое измѣненіе сдѣлалося, есть очевидно: бо народъ Израильскій не былъ очищенъ послѣ недавного идолослуженія, а священники и левити, которыи въ томъ короткомъ часѣ леда себе самыхъ передъ Господомъ очистили и освятилися, должны были право заколенія агнцевъ на себе нереняти, и такъ остался той обычай на завсегда за ними. При описаніи Пасхи празднованной при Іосіи упоминается, что левити здерали кожи съ агнцевъ, а священники проливали кровь.

Но на больше измѣнъ или на выразнѣйшіи объясненія, въ якій способъ Пасха обходиласа, не указуется ни въ св. Писаніи

---

[1]) 2 Парал. 35, 13—18.
2 Ездр. 1, 12—21.
[2]) 2 Ездр. 7, 9—14.
[3]) 2 Парал. 30, 16.
2 Ездр. 1, 6.
[4]) 2 Парал. 35, 12.

ветхого завѣта вообще, ни въ поодинокихъ оповѣданіяхъ празднованій пасхального Агнца. И въ св. Писаніи нового завѣта упоминается нѣсколькоразъ о празднованіи Пасхи, [1]) и говорится, что подъ такій часъ здвигалося множество народа Израильского до Іерусалима, изъ чего видно, что въ послѣдное время существованія храма Пасху праздновали ежегодно, а не, якъ тое до плѣни вавилонской бывало, годами оставляли, — но не згадуется ни однимъ словомъ о томъ, якъ Израилтяне сей праздникъ обходили.

Богато больше, или лучше сказавши, весьма выразны объясненія о торжествѣ сего праздника, находимъ мы въ письмахъ и сочиненіяхъ раввиновъ еврейскихъ, которыи выразно указуютъ на всѣ большіи или меньшіи необходимости при празднику Пасхи.

Чи раввины еврейскіи тѣ приписы обхожденія праздника Пасхи и въ истинѣ, якъ они тое утверждаютъ, отъ временъ Мойсея черезъ преданіе получили, чи тѣ приписы отъ давнѣйшихъ временъ, зачавши съ часомъ и съ чѣмъ далѣ больше развывающимся просвѣщеніемъ народа еврейского, образовалися и ними списаны на дальшіи времена сохранилися, не есть для насъ жаднымъ вопросомъ; для насъ естъ великой важности то обстоятельство, что тѣ всѣ побочныи и несущественныи принадлежности сего праздника, хотяй съ послѣднихъ временъ существованія храма и законной Пасхи, сохранилися.

Въ послѣдныи времена существованія храма извѣщалъ синедріонъ всѣхъ Евреевъ розсѣянныхъ по востопѣ и западѣ черезъ ежегодно для того составленныи календари о времени каждого праздника и взывалъ тѣхъ, которыи желали совершати Пасху, заранѣе приходити въ Іерусалимъ. Но понеже нѣкоторыи изъ Евреевъ въ такъ отдаленныхъ сторонахъ проживали, что имъ

---

[1]) Матѳ. 26, 2.
Матѳ. 27, 62.
Марк. 14, 1; 12; 16.
Лук. 22, 1; 7.
Іоанъ 2, 13,
Іоанъ 6, 4.
Іоанъ 11, 55—56.
Іоанъ 12, 1; 12; 20.
Іоанъ 13, 1.
Іоанъ 19, 14.
Іоанъ 19, 31.

годъ было приходити на великій праздникъ Пасхи въ Іерусалимъ, то призначили раввины, что только путь сверхъ 15-ти миль можетъ быти препятствіемъ для прибытія на праздникъ, а всѣхъ прочихъ одолжали сей великій праздникъ ежегодно посѣщати. Притомъ были должны, желавшіи обходити сей праздникъ, приходити не познѣйше полудня 14. дня, потому что съ того времени начиналися необходимыи приготовленія къ самому празднику.

Передъ всѣми приготовленіями къ празднику долженъ былъ у Евреевъ, болѣе приданныхъ отеческому закону, отпускатися въ той день одинъ зъ рабовъ на волю, обычай, который воображая освобожденіе Израильтянъ отъ рабства египетского, ажь до послѣднихъ временъ совершенія законной Пасхи сохранился, якъ мы тое въ св. Писаніи нового завѣта видимъ. [1])

Обитатели Іерусалима праздновали Пасху, по прежнему обычаю, въ своихъ домахъ, и то каждое семейство съ особна, или нѣсколько семействъ разомъ; пришельцы же составляли общества, такъ называемыи сродства, которыи должны были состояти изъ достаточного числа лицъ, чтобы можно было съѣсти цѣлого агнца; именно полагалося не менѣе 10-ти и не болѣе 20-ти участниковъ въ одномъ обществѣ. Каждое общество избирало себѣ главу или распорядителя праздника, который завѣдивалъ всѣмъ порядкомъ, произносилъ установленныи молитвы и обяснялъ значеніе праздника. [2])

Чтобы приходящіи на праздникъ Пасхи въ Іерусалимъ, изъ якой не будь причины опоздившися и 4-ма днями передъ зачатіемъ праздника не надосѣли на мѣсто, не были изъяты отъ празднованія, измѣнили священники древній законъ объ избраніи агнцевъ передъ 4-ма днями и запровадили вмѣсто того звычай: продавати скоты здолныи для всякой жертвы, и здѣсь то приходили входящіи въ Іерусалимъ и выбирали себѣ агнцевъ пасхальныхъ, якъ и иныхъ скотовъ на жертвы приносящіися чтоденно рано и вечеръ подъ часъ праздника.

Безпокойно ожидаютъ всѣ полдня въ 14-ый день когда то по закону приготовленія къ великому празднику начинаются. Наразъ роздается звукъ храмовой трубы, знакъ, что праздникъ надосѣлъ, и собираются мужчины, составляющіи пасхальное

---

[1]) Матѳ. 27, 15—26.
Лук. 23, 17—20.
[2]) Воскресное чтеніе, Кіевъ, 1861—1862. ст. 21 и пр.

общество вмѣстѣ, а глава семейства или общества произноситъ молитву: „Буди благословенъ Ты, о Господи Боже нашь, Царю вѣчный, освятившій насъ Твоими заповѣдями и повелѣвшій намъ извергнути все квасное“. По окончаніи молитвы [1]) зажигаютъ всѣ восковыи свѣчи и въ глубокомъ молчаніи начинаютъ искати по всѣхъ углахъ, щеляхъ и дѣрахъ дома, чи не осталося где чего квасного; если они увѣрены суть, что не знаходится ничто квасное, то нарочно подкидаютъ крошки кислого хлѣба, чтобы исполнити заповѣдь объ изчисканіи и изверженіи Квасного. Все найденное собираютъ въ одно мѣсто и сожигаютъ и вымываютъ всѣ сосуды, въ которыхъ знайшли что небудь кислое. По оконченной роботѣ собираются снова вмѣстѣ и глава произноситъ: „все квасное, находящееся въ домѣ моемъ, видѣнное мною и невидѣнное, да исчезнетъ, и да будетъ якъ прахъ земный!

Наступаетъ вечеръ и сближается уже время заколенія пасхального Агнца; всѣ ждутъ съ нетерпиливостію на знакъ возвѣщающій приближеніе великого праздника; но въ храмѣ еще тихо, тамъ приносится еще по обычаю и въ обычное время всегдашняя вечерняя жертва. Народъ стекается нетерпиливо къ храму и количество его умножается что разъ больше; и въ храмѣ кончается уже приношеніе обычной жертвы. Наразъ роздается голосъ храмовой трубы, яко знакъ, что ежедневняя вечерняя жертва окончилась и наступило время, когда „сынове Исраильсти“ торжественный праздникъ зачинати должны. Народъ раздѣляется на три части, чтобы, на основаніи словъ Мойсея: „и заколютъ то все множество собора сыновъ Израилевыхъ“ порядочно всѣ при заколеніи пасхальныхъ агнцевъ участвовати могли; и входитъ первое отдѣленіе, — и двери храма заключаются.

Священникп, левити, пѣвцы и музыканты занимаютъ свои мѣста, назначенныи имъ закономъ со временъ Мойсея [2]) и Давида, [3]) а народъ вшедшій въ храмъ очикуетъ у дверей начатка заколенія.

---

[1]) Позднѣйше, и то еще передъ разореніемъ Іерусалима ввели раввины, подъ часъ полудня 14-го дня, формальную церемонію, состоящую въ разсказываніяхъ исторій и пѣніи похвальныхъ пѣсень, которыи съ часомъ такъ умножилися, что они польную книгу составляли, и которая то церемонія теперь мѣсто поживанія пасхального Агнца занимаетъ (Филипзонъ, Еврейская библія, I. 1. ст. 357.)

[2]) 2 М, гл. 28.
4 М. гл. 4—5.

[3]) 1 Парал. гл. 23—26.

Передъ жертвенникомъ стоитъ священникъ, отъ которого левити двума рядами ажь до народа поставилися, держа въ рукахъ чаши, назначенныи для принятія крови агнчей; одинъ рядъ тѣхже держитъ чаши серебряннын, другій золотыи.

Теперь произноситъ священникъ предъ престоломъ молитву Господу, по окончаніи которой начальникъ пѣвцевъ возглашаетъ аллилуіа и читаетъ: „Хвалите отроцы Господа....“ (Пс. 112), а народъ отвѣчая повторяетъ послѣ каждого стиха аллилуіа; по окончаніи сего псалма начинаютъ пѣвцы въ сопроводѣ съ причудесными звуками музыкальныхъ инструментовъ слѣдующій псаломъ: „Во исходѣ Израилевѣ изъ Египта“ (Пс. 113) и народъ повторяетъ „Израилевѣ изъ Египта“ а при словахъ: „и дому Іаковля отъ людей варваръ“, народъ возглашаетъ аллилуіа и повторяетъ тое по каждомъ стихѣ до начала слѣдующего псалма (Пс. 114), которое снова повторяетъ вдругъ за пѣвцами весь народъ; въ такій способъ продолжается пѣніе псалмовъ до псалма 117., такъ что съ концемъ послѣдняго псалма перепѣто аллилуіа 123 разы, [1]) по числу лѣтъ Аарона [2]) и во время пѣнія сихъ псалмовъ совершается заколеніе агнцевъ. Каждый, принесшій агнца, самъ закалаетъ его, ближайшій левитъ собираетъ кровь агнцевъ въ свою чашу и, наполнивши ю, подаетъ слѣдующему левиту, принимая отъ него порожную чашу: тотъ снова подаетъ полную чашу своему предъидущему левиту и такъ доходитъ чаша до священника, который, изливше кровь у подножія жертвенника, отдаетъ обратно чашу; въ томъ порядку продолжается дальшое заколеніе агнцевъ. Когда первое отдѣленіе кончитъ, тогда входитъ на мѣсто его другое, по окончаніи сего входитъ третое. Послѣ народа священники и левити приготовляютъ Пасху для себе и всѣхъ служителей храма. По заколеніи своего агнца относитъ его каждый до своего дома или прибытка и печетъ его, но не въ обыкновенный способъ. И въ семъ взглядѣ установили раввины еврейскіи приписы, посля которыхъ печеніе агнцевъ такъ совершатися имѣло: изъ дерева, не имѣющего въ себѣ смолы, дѣлали родъ креста, долшую палъку продѣвали вздолгъ черезъ все тѣло агнца

---

[1]) Въ сихъ шесть псалмахъ есть только 83 стиховъ; изъ чего видно, что нѣкоторыи стихи дѣлили, или что по гдекоторыхъ больше разовъ аллилиіа повторяли.

[2]) 2 М. 7, 7.
5 М. 34, 7. (4 М. 20, 28.)

а другую прикрѣпляли навскось къ переднимъ ногамъ его и такимъ образомъ, якбы на крестѣ, распятого [1]) агнца вѣшали надъ огнемъ и обертали его такъ долго, пока онъ цѣлкомъ не спекся.

Такимъ образомъ была приготовлена существенная часть вечери пасхальной. Теперь одѣваютъ столъ съ агнцемъ пасхальнымъ и ставлятъ на него разнородныи кушанья и присмаки,

---

[1]) Такій образъ распятія пасхального агнца въ видѣ креста не можна приняти яко отъ раввиновъ талмудистовъ мимовольно установленнымъ, но яко образомъ особеннымъ, который уже въ св. Писаніи ветхого завѣта свое основаніе имѣетъ. Такъ было повелѣно Израилтянамъ, когда они изъ Египта выходити имѣли, крестообразно, т. е. на обохъ одворкахъ и на обохъ порогахъ (Исх. 12, 7.) окропляти двери своихъ домовъ, чтобы ангелъ-истребитель, видя знаки агнчей крови на дверяхъ Израилтянъ, переходилъ мимо домовъ ихъ, не дѣлая имъ жадного вреда. О знаменіи креста упоминается и въ книгѣ пророка Іезекіиля, гл. 9., где мы слѣдующее читаемъ: Среди беззаконныхъ и развращенныхъ Іудеевъ временъ пророка Іезекіиля, были и благочестивыи ревнители закона и религіи искренно скорбѣвшіи вмѣстѣ съ пророкомъ объ упадкѣ благочестія въ народѣ. Пророкъ Божій напоминалъ народъ къ поправленію, возвѣщалъ ему страшныи наказанія, но все не помогало: люди не исправлялися. Наконецъ въ видѣніи показано было Іезекіилю, якъ шесть мужей съ сѣкирами въ рукахъ вышли на истребленіе жителей Іерусалима; среди ихъ еще одинъ юноша въ особой одеждѣ и особаго вида, яко начальникъ тѣхъ мужей. Передъ начатіемъ истребленія Господь говоритъ къ юношѣ: „прійди среди града Іерусалима и даждь знаменія на лица мужей стѣнящихъ и болѣзнующихъ среди ихъ“ (ст. 4.). То знаменіе должно было спасти отъ предстоящого истребленія всякого, кто имѣлъ его на лицѣ своемъ: „идите въ градъ — сказано было потомъ исполнителямъ казни — въ слѣдъ его, изсѣцыте, и не пощадите очима вашима, и не помилуйте. Старца, и юношу, и дѣву и младенцы, и жены избійте въ потребленіе: а ко всѣмъ, на нихже есть знаменіе, не прикасайтеся“. (ст. 5—6.)

Якое знаменіе писалося на лицахъ мужей, которыхъ оно должно было спасти, осталось извѣстно пророку Іезекіилю, который всѣ свои видѣнія вмѣстѣ съ фигурою самого знаменіа былъ начерталъ на свиткѣ. При своемъ изясненіи книги пророка Іезекіиля остановился Оригенъ на томъ мѣстѣ, о которомъ мы говоримъ, и по пересматриваніи разныхъ списковъ и переводовъ еврейской Библіи, нашелъ, что въ переводахъ Акилы и Ѳеодотіона послѣ слова „знаменіе“ стоитъ еврейская буква „ת (тавъ)“. На вопросы Оригена, что та буква означати имѣетъ, отповѣдали ученыи Евреи всѣляко; но одинъ изъ нихъ, уже христіанином бывше, говорилъ Оригену, что буква тавъ въ древней еврейской азбукѣ писалася по своему начертанію на фигуру креста, и начертанная на лицахъ мужей „стѣняцихъ о беззаконіяхъ народа“ іерусалимского, была символомъ избавленія ихъ отъ общего истребленія (Смотр. въ твор. Оригена отрывокъ изъ толков. его на книгу прор. Іезекіиля). Новѣйшіи изслѣдованія по тому дѣлу потвердили свидѣтельство еврея-христіанина у Оригена и заключенія самого Оригена.

Das Zeichen sollte den Strafvollstreckern, die Person zu verschonen, dienen. Nach den alten Auslegern bestand es in einem ת (D. Ludwig Philippson, die israelitische Bibel, II. 2. Seite 1167 unt.)

которыи должны составляти праздничную трапезу. Тѣ кушанья были: опрѣсноки, горькіи травы, мяса жертвы мирной, если кто приносилъ ю въ 14-й день, особенный родъ соуса (соса), называвшійся харосетъ, и состоявшій изъ разныхъ солодкихъ и горькихъ плодовъ и уксуса въ воспоминаніе смѣшенія разныхъ веществъ, изъ которыхъ въ Египтѣ дѣлали цеглы, якъ объясняютъ талмудисти; нѣкоторыи прибавляли къ сему сарачинское пшено, другіи рыбу и яйца. [2]) Потому что всѣ съ кушанья, за исключеніемъ опрѣсноковъ и горькихъ травъ, не были опредѣлены закономъ, то каждый приготовлялъ ихъ по своему произволу и достатку. Въ послѣдное время составляло и вино необходимую принадлежность праздника, чтобы всѣ — мужь, жена и дѣти, были веселы и добре разположены во время празднованія пасхального агнца, звычай, который такъ строго соблюдался, что и самый бѣднѣйшій еврей долженъ былъ имѣти преданіемъ опредѣленное количество вина, хотя бы ему приходилося малое количество вина смѣшувати съ богато большимъ количествомъ воды.

(Конецъ слѣдуетъ.)

Доказано теперь, что нынѣшная еврейская буква ת (тавъ) въ древне-еврейской азбукѣ, равно и финикійской, писалася такъ: + или × (Смотри еврейску граматику Гезеніуса. Липскъ 1878. 22. издан. въ приложенной табеллѣ). Но Евреи изгладили букву „тавъ“ изъ своей библіи при самомъ начальномъ появленіи христіанства намѣренно, чтобы не дати христіанамъ оружіе къ обличенію изъ ихъ же библіи (Смотри „Воскресное чтеніе“, Кіевъ, 1862, сторона 406—410).

[2]) Воскресное чтеніе, 1861, ст. 24.

Starea bisericeĭ Greciei sub domnia Turcilor și în timpul revoluciunii pênă la venirea luĭ Capo d'Istria.

(Urmare.)

Dreptul romanŭ maĭ nou acordá clerului puterea, de a funcțiuná ca arbitru în cause civile. Aceasta putere îĭ rĕmase șí sub domnia Turcilor; ba putemŭ chĭarŭ ḑice, că a sporitŭ âncă, fiindŭ-că relegĭunea erá sprijinul principalŭ alŭ conservării năcĭunalității. De aceea episcopiĭ grecescĭ pênă la patriarchĭ eráu pe lângă primați seau împreună cu primații unŭ felĭŭ de diregĕtorĭ în causele civile ale Grecilor, însă tot-de-a-una ca nisce arbitri, cărora li-se supuneáu părțile împricinate de bună voĭă. Conformŭ cu dreptul canonicŭ și cu permisiunea Sultanului se judecáu toate pricinele de căsătoriă și moștenire numaĭ înaintea episcopilor. Contra hotărîriĭ lor se puteá apelá numaĭ la sinodŭ și patriarchŭ.

În multe părți ale Greciei, precum în Nauplia, pe multe însule și în unele regĭunĭ ale Laconieĭ aveáŭ eĭ esclusivŭ jurisdicțiunea în toate causele civile, dară totŭ numaĭ cu înțelegerea împricinaților, așá că pe lângă eĭ nu maĭ esistáŭ alțĭ judecătorĭ grecescĭ. Lor li erá aminte, ca să împace părțile împricinate, spre a le ferí de judecătorĭul turcescŭ (Cadi); căcĭ dreptul, de a decide în ultima înstânță, nu-'lŭ aveáŭ eĭ nicàirĭ. La cadŭ, că împricinații nu se învoĭáŭ cu judecata episcopuluĭ, se duceáu la judecătorĭul turcescŭ.

Dreptŭ-că se comiteáŭ adese șí abusurĭ din partea cleruluĭ, fiindŭ-că mulțĭ din clericĭ eráu oamenĭ venalĭ maĭ alesŭ, pentru-că eráu sĕracĭ. Cu toate acestea creștiniĭ băgáu în sama jurisdicțiunea aceasta ca unŭ scutŭ bine-făcĕtorĭŭ, căcĭ abusurile, ce le făceá clerul, eráu totŭ maĭ ușorŭ de suferitŭ decâtŭ arbitriul Turcilor. Procedura judecătorilor turcescĭ erá scumpă și arbitrarĭă, pentru-că eĭ luáŭ 10 la sută din văloarea lucruluĭ împricinatŭ; de aceea chĭarŭ Turciĭ și jidoviĭ împricinați preferĭáu a se adresá la sinodul patriar-

chalŭ, încredêndu-se maĭ multŭ în dreptatea și nepărtinirea luĭ decâtŭ chĭarŭ în ceea a preveghĭătorĭuluĭ supremŭ alŭ legiĭ turcescĭ (Mufti). [1])

Afară de aceea făceáu episcopiĭ și unŭ felĭŭ de poliția civilă și relegĭoasă. Fiă-care grecŭ căutá la episcopŭ sfatŭ și sprijinŭ. De voĭá grecul să cúmpere seau să vêndă ce-vá, se adresá la episcopŭ, ca să-ĭ facă contractul și să-'lŭ subscriă pentru-ca să aĭbă maĭ bună credință. De erá de alesŭ unŭ tutorŭ pentru unŭ minorŭ, orĭ de prelungitŭ tutoria peste timpul legalŭ, orĭ de cerutŭ socotelă tutoruluĭ seau de cerutŭ vr'unŭ sfatŭ în afaceriĭ tutorescĭ, grecul se adresá la episcopŭ; cândŭ cu făcutul testamêntuluĭ se adresá elŭ la notarĭul episcopuluĭ. Necĭ unŭ actŭ de oare-care însĕmnătate nu se întreprindeá fără sfatul episcopuluĭ. Și apoĭ ádecă la cine aveá să se adreseze elŭ în cadŭ pe nevoĭă, după-ce statul otomanŭ nu îngrijiá de toate acestea? De ar fi datŭ Turciĭ de averile grecilor, ce eráu câte ŭă-dată însemnate și carĭ se miscáu în afaceriĭ de acestea, eĭ de bună samă ar fi cugetatŭ la căĭ noaŭĕ de împilare.

Maurer (op. ct. I., pag 96) și Bartholdy (op. ct. pag. 11) spunŭ, că clefțiĭ și pirațiĭ eráu deprinșĭ a luá cu dĭușiĭ la întreprinderile lor și câte unŭ călugĕrŭ seau preotŭ, spre a dobândí deslegare după plinirea fapteĭ. La aceasta vorbă, ce ar fi în desonoarea clerului grecŭ, e de obsĕrbatŭ, că clefturia la Grecĭ și haiducia la Românĭ, Bulgarĭ și Sĕrbĭ aveá unŭ caracterŭ de apĕrare națională. Ea erá unŭ protestŭ în contra forțeĭ și ŭă rĕsbunare în contra împilătorilor. Asemene fapte se audŭ și í de clerul spăniolŭ, care n'are necĭ pretestul acesta.

Dacă ne reamintimŭ cuvintele patriarchuluĭ de maĭ susŭ, că nedreptatea rĕmâne nedreptate, apoĭ vedemŭ, că biserica ca biserică a desaprobatŭ totŭ-de-a-una călcările legiĭ morale.

Episcopiĭ aveáu întrare la adunările comunale și districtuale cu înfluință mare. Adese căpĕtáu eĭ și posturĭ lumescĭ de notarĭ, câte ŭă-dată, precum în Rumelia și în insule, chĭarŭ și de primarĭ.

La cadŭ, că poporul aveá causă a se plânge în contra unuĭ membru alŭ consiliuluĭ provincialŭ orĭ chĭarŭ în contra voivoduluĭ, se adresá cu suplică la episcopŭ, care o rĕcomândá apoĭ voivoduluĭ seau pașaleĭ. Într'unŭ cuvêntŭ, episcopiĭ eráŭ consiliariĭ, apĕrătoriĭ, ba chĭarŭ adevĕrațiĭ domnitorĭ aĭ poporuluĭ grecŭ în totŭ timpul subjugăriĭ lor.

---

[1]) Mendelssohn-Bartholdy, op. ct. I., pag. 13.

Aceste sûntŭ privelegiele cele însĕmnate, date de Mohamedŭ II. patriarchuluĭ și clerulŭi superiorŭ. Urmașiĭ luĭ Mohamedŭ și maĭ alesŭ Selimŭ I. scurtà unele din privelegie; cu toate aceste episcopilor totŭ li succese a-șĭ câștigá ŭă autoritate generală și a avé ŭă înfluință chĭarŭ asupra domnitorilor turcescĭ, carĭ maĭ nu maĭ cutezáu a-ĭ rĕstringe seau a-ĭ vătĕmá în drepturile lor. Clerul formá astŭ-felĭŭ ună statŭ în statŭ și căutá la orĭ-ce ocajune să apere înteresele poporuluĭ, fiindŭ-că soartea clerulŭi erá strinsŭ legată cu soartea poporuluĭ. Erá ŭă urmare năturală, că poporul să stimeze clerul ca pre apĕrătorul său de arbitriul și crudimea împilătorilor și să se supună bucurosŭ tuturor ordinilor și pretinderilor luĭ. Rĕportul reciprocŭ dîntre scutitorĭŭ și scutitŭ se consolidá pe atâtŭ, pe câtŭ cresceáu și nevoĭele împilării. [1])

Patriarchul stá pe treaptă cea maĭ înaltă ierarchică. Elŭ erá încunjuratŭ de ŭă mulțime de oficialĭ. Pe lîngă dînsul se aflá unŭ consilĭŭ da demnitarĭ spiretualĭ numitŭ sinodul celŭ mare seau sântŭ; elŭ aveá în consiliul acesta președința. Sinodul se cumpuneá din 12 membri, ádecă din Mitropoliții din Eraclea, Nicomedia, Cizicŭ, Calcedonia, Nicea, Cesarea, Larisa, Tesalonicŭ, Adrianopole, Smirna, Efesŭ și Derconŭ. Optŭ dintre acestĭa petrecáu permăninte în Constantinopole și sĕ chĭămáu „ἅγιοι γέροντες“, moșĭ sânțĭ.

Sinodul erá tribunalul supremŭ alŭ clerului și înstânța de apelŭ pentră judecățile date de episcopĭ, archiepiscopĭ și mitropoliți. Elŭ alegeá și depuneá patriarchiĭ la cadŭ de trebuință; elŭ denumiá pre metropoliți, archiepiscopĭ și episcopĭ și administrá averea bisericească, ce erá depusă la uă bancă din capitală și din care făceá divanul adese împrumuturĭ.

Afară de sinodul celŭ generalŭ se maĭ aflá pe lîngă patriarchŭ și altul specialŭ, ádecă alŭ diecesĕĭ sale proprie ca pe lîngă fiă-care episcopŭ. [2])

Veniturile patriarchuluĭ [3]) eráu foarte însĕmnate. Patriarchul moșteniá averea archiepiscopilor, episcopilor, preoților neînsurați și a călugărilor. Apoĭ creștiniĭ cuviosĭ îĭ lăsáu legate,adese-orĭ tare marĭ. Elŭ maĭ luá tacse de ordinăcĭune dela metropoliți, archiepiscopĭ și episcopĭ. În calitate de episcopŭ alŭ Constantinopoliĭ luá elŭ dărĭ de la

---

[1]) 87. Theil der I. Section der I. Section der allgem. Encyclopädie von Ersch & Gruber. Leipzig, Brockhaus, 1869, pag. 31.

[2]) Laurer op. cf. I., 389, 391—393; Mendelsohn-Bartholdy I., p. 13.

[3]) Maurer, op. ct. I., pag. 393—395.

preoțime și stole dela nunți, îmmormêntări ș. cl.; apoi contribuciunile anuale de la toți episcopii diecesei patriarchale și în fine cele de totu alu treilea anu de la fiă-care familiă grecească. Toate veniturile aceste se vĕrsáu în vestieria generală. Vestieria această aveá rĕsurse marĭ și creditu mare. Mulți Greci și Turcĭ îșĭ alocáu banii aicĭ orĭ împrumutáu de aice la cadu de trebuință. Vistierea accasta erá causă principală, că biserica aveá parte de scutul Porții.

Dară cu toate veniturile cele marĭ ale bisericeĭ patriarchale, dĕtoriele eĭ totu cresceáu din di în di din causa dărilor prea grele la Poartă. Dĕtoriele, cu care erá însărcinată biserica patriarchală și carĭ treceáu de la unu patriarchu la altul, se numĭáu, spre a le deosĕbí de celc părticularĭe ale patriarchului, dĕtorie de curte (τὸ χρέος αὐλικόν).

Fiă-care episcopu nou denumitu trebuiá să se lege la plătitu, afară de dările cele-l'alte, și ună sumă oare-care, pentru-ca să se acópere celu puținu procintele dĕtorielor de curte. Legătura aceasta se faceá în scrisu (αὐλικὴ ὁ μολογία) și se dá cámĕtă de la sumă promisă. Inscrisele acestea treceáu din mână în mână și aveáu mare creditu, fiindu-că Greciĭ și Turciĭ preferĭáu a-șĭ alocá așá averea decâtu a cúmpĕrá imobilii, cu carĭ puteáu atrage luarea a minte guvernului celuĭ lacomu.

Maĭ multu decâtu unu milionu de leĭ vechĭ (turcescĭ) de aceste dĕtorie eráu asupra episcopilor din diecesele regatului grecu înainte de a erupe revoluciunea.

Episcopii, archiepiscopii și metropoliții guvernáu bisericele din diecesele lor. Eĭ supraveghĭáu bisericele și învĕțătura bisericească, denumĭáu și ordináu preoți și esercitáu jurisdicțiunea spiretuală.

Metropoliții și archiepiscopii supraveghĭáu și pre episcopii din diecesele lor. Mulți din metropoliți și archiepiscopĭ însă n'aveáu episcopĭ în diecesele lor și episcopilor, ale cărora diecese eráu situate în diecesa unuĭ metropolitu seau archiepiscopu, li pesá puținu de superiorii lor; de aceea metropoliții și arcsiepiscopii îi întreceáu pre episcopĭ numaĭ în titlu și rangu. Din causa această âmblá patriarchul Grigore, care căḑú victima la începutul revoluciunii, să-ĭ facă pre toți prelații asemene și să-ĭ supună deadreptul scaunului patriarchalu.

Precum aveá patriarchul oficialii săĭ, așá trebuiá să aĭbă și fiă-care mitropolitu, archiepiscopu și episcopu; dară în timpurile

din urmă nu mai aveá neci ŭă biserică episcopească atâtea mijloace, ca să se poată încungiurá cu ŭă pompa ca aceasta. Cu toate aceste totŭ eráu câte câți-vá oficiali, între cari ocupá locŭ mai însĕmnatŭ logofĕtul(notarĭul) episcopescŭ, carele compuneá protocoalele în afacerile bisericesci, testămintele și alte documinte.

Sub președința episcopului seau, în lipsa luĭ, sub președința protoșincelului oficialiĭ, primațiĭ și fruntașiĭ țĕreĭ formáu unŭ sinodŭ, care purtá grijă de trebuințele spiretuale ale dieceseĭ și curmá împricinările, ce se înfățișáu. Sinodul acesta erá pentru diecesă totŭ aceea, ce erá sântul sinodŭ pentru întreagă biserica orientală.

Veniturile mitropoliților, archiepiscopilor și ale episcopilor aveáu isvoare felĭurite. Fiă-care biserică cătedrală aveá venitŭ orĭ mai micŭ orĭ mai mare din moșiele bisericesci. Biserica din Corintŭ d. e. aveá unŭ venitŭ anualŭ cam de 1500 tălerĭ spănioli (tălerul spăniolŭ seau colonatul de câte 6 drachme). Biserica de Lacedemonŭ aveá pe la 800; cea din Santorinŭ numai de pe vinŭ pe la 1000 de tălerĭ spănioli. Veniturile aceste i-se venĭáu episcopuluĭ de dreptŭ.

Unŭ venitŭ cu multŭ mai însĕmnatŭ formáu cădualiele episcopilor, carĭ se numĭáu d r e p t u r ĭ e p i s c o p e s c ĭ. Sub titlul acesta încurgeáu de la fiă-care satŭ alŭ dieceseĭ pentru ŭă liturgiă făcută ex officio câte 50—60 leĭ vechĭ și unŭ berbece; pe ŭă liturgiă pentru morți, numita πρόθεσις, 10—15 leĭ vechĭ; pentru unŭ sărindarĭŭ σαρανταλείτουργον 50, 100—200 de leĭ vechĭ. Adese căpĕtá episcopul după dreptul din usŭ chĭarŭ a treĭa parte din moștenire, spre a face liturgie pentru sufletul morților. Câtŭ de prețul liturgielor, se învoiá elŭ anume cu credincĭoșiĭ, ce le cerĭáu. Dândŭ licență de căsĕtoriă, căpĕtá pentru 1ma căsătoriă 5, 10—15 l. v., pentru a 2a 25—50, pentru a 3a 50, 100—200 l. v. Pentru deslegare la cadŭ de pedice cereá elŭ, câtŭ voĭá; totŭ așá și pentru divorțurĭ. Pentru cununiă 15—20 l. v., totŭ atâtŭ și pentru botejunĭ, pentru îmmormêntărĭ 15 l. v.

Afară de aceste mai dá fiă-care familiă grecească câte 10 parale și câte câtŭ-vá sĕcară, oleĭŭ, vinŭ, mĕtesă și alte produse.

In totŭ anul făceáu episcopiĭ doauĕ colecte, una de pascĭ și altă de arĕtarea Domnuluĭ. In unele locurĭ âmbláu episcopiĭ cu agiasmă de la casă la casă. Aceasta ceremoniă îĭ aduceá anume archiereuluĭ din Santorinŭ 4000 de l. v.

Cadualiele înșirate pênă acuma le căpětáu eĭ numaĭ de la parochienĭ.

Afară de aceste li maĭ încurgeá unŭ venitŭ însĕmnatŭ de la clerul dieceseĭ. Totŭ preotul îĭ făceá episcopuluĭ celuĭ nou unŭ darŭ în banĭ, numitŭ filotimonŭ (φιλότιμον) și erá ŭă monetă de aurŭ, orĭ celŭ puținŭ unŭ tălerŭ spăniolŭ; de arětarea D-luĭ îĭ maĭ aduceá apoĭ în totŭ anul unŭ darŭ în banĭ, eară de pascĭ unŭ mielŭ.

Dreptul, de a puté face funcțiunĭ în parochiă, numitŭ batichi (Μπατίχιον μπατίχι) trebuiá preotul să-lŭ [1]) rĕscúmpere cu 10 parale de fiă-care familiă. Bisericele private eráu scutite de batichĭ. Episcopiĭ aveáu dreptul a suspinde preoțĭ din oficiul lor, spre a-ĭ pedepsí; restituirea erá apoĭ îmbinată cu plățĭ.

Pentru ordinaciunea unuĭ preotŭ luáu eĭ câte 100—500 de leĭ vechĭ; pentru a celor însurați și maĭ multŭ.

Și mônăstirile situate în diecesele lor li aduceáu sume însĕmnate. Mônăstirile, carĭ steteáu sub preveghĭarea episcopilor, se numĭáu enoriaca (ἐνοριακά) și li dá dărĭ anuale. Altele numite stavropigia (σταυροπήγια) eráu supuse de a dreptul patriarchuluĭ de Constantinopole. Aceste îĭ ăduceá episcopuluĭ, în a căruĭa diecesă eráu ele situate, numaĭ ŭă-dată unŭ filotimonŭ și anume la denumirea luĭ.

Spre a încăsá toate cadualiele acestea și spre a-și bine-cuvêntá fiiĭ spiretualĭ, episcopiĭ făceáu în totŭ anul câte ŭă visităciune (περιοδία). Visităciunea nou denumituluĭ episcopŭ erá foarte productivă; căcĭ ea întreceá îndoitŭ venitul anualŭ.

După cadualiele acestea se puteáu împărțí episcopiele în 4 clase. Clasa I. cu unŭ venitŭ anualŭ de 80.000 l. v.; a II. cu 60.000; a III. cu 40.000 și a IV. cu 25.000 l. v. La aceste nu sûntŭ socotite veniturile din moșiele episcopieĭ. Dară ele fură cu timpul rĕduse maĭ ântăiŭ, apoĭ de la anul 1770 chĭarŭ confisáate, trecêndŭ în posesiunea geamielor. [2])

La clerŭ se socotiáu, afară de preoțĭ,, diaconiĭ, subdiaconiĭ, lectoriĭ, căntătoriĭ și ușieriĭ. Funcțiunile lor sûntŭ prea cunoscute decâtŭ să le maĭ înșirŭ aicĭ.

Necĭ clerul înferiorŭ nu erá legatŭ cu nesce folosurĭ ce-vá materiale, pentru-ca să-ĭ fiă a minte de ordinea lumească în statŭ. Elŭ erá lăsatŭ în scirea contribuirilor de bună voiă ale poporuluĭ. De aceea eráu și veniturile preoților în diferitele provincie diferite. Unele

[1]) Stricatŭ (μβατίχιόν).
[2]) Mendelssohn Bartholdy, I. pag. 14.

biserice aveáu pămêntŭ, altele nu. Unŭ isvorŭ însĕmnatŭ de venitŭ erá pentru preotŭ vêndarea luminărilor în biserică. Veniturele principale eráŭ însă pretutindene cadualiele pentru funcțiune. Dară ele atĕrnáu de la usul localŭ și eráu diferite după felĭul, timpul și cantitatea dării.

In localitățile cele mai multe căpĕtáu preoții de cununia 3, 5—10 l. v., de botedŭ 3—5 l. v., de îmmormêntări 3—5 l. v., de sărindarĭŭ 6—10 l. v. Totŭ așá căpĕtáu eĭ pentru liturgie, rugăciuni pentru bolnavĭ și pentru agiasma, ce o făceá pe la casă în fiă-care lună. Pe lângă aceasta erá unŭ usŭ lățitŭ, că fiă-care familiă aducea duminica și sĕrbătorea câte ŭă pâne De patru seau cinci orĭ pe anŭ se maĭ făceáu colecte pentru preoți la dile marĭ. In fine se maĭ stringeá de la toată casa oleĭŭ, vinŭ, sĕcară, mĕtasă și alte produse. La acestea sûntŭ de adaosŭ și plățile pentru escomunicăciuni. In Grecia erá ŭă datină, că ceĭ ce n'aveáu probe, spre a documêntá unŭ faptŭ înaintea judecătorieĭ, se adresáu la clerŭ, ca să scomunice pe ceĭ ce nu voĭáu să vorbească seau să-și mărturisească vină. [1])

Parochiele și numĕrul lor n'au fostŭ necĭ ŭă-dată țermurite, de aceea eráu multe, că n'aveáu preoți de felĭŭ, eară altele, că aveáu mare prisosŭ. In Morca d. c. și în Grecia continentală formeáu adese 7, chĭarŭ și 3 case unŭ satŭ și aveáu trebuința de preotŭ. Dară fiindŭ-că maĭ puținŭ decât 50 de familie nu puteáu susține unŭ preotŭ, de aceea rĕmâneáu prea multe biserice fără serviții și lipsite de îngrijirea spiretuală. In însulele mării egeice, carĭ se ținŭ în diua de astă-dĭ de regatul grecŭ, se aflá, precum spunŭ, la ŭă poporăciune de 17,000 de familie 502 de biserice și 630 de preoți. De aceea se veniá pe 26—27 de familie eâte unŭ preotŭ. Causa principală a numĕrului de presosire erá, că însulele nu eráu supuse, ca cele-l'alte părți, rĕstringerilor legiĭ mohamedane la facerea și rĕpărarea bisericelor.

Așá-și zidiră însularii biserice în orașe și sate și ŭă mulțime de paraclise la câmpŭ. In cele-l'alte părți maĭ călcáu creștinii rĕstringerea legiĭ, întocmindu-și biserice chĭarŭ în peșterĭ ca creștinii primitivĭ. Primații își făceáu paraclise pe lângă locuințele lor. Adese eráu preoți proprietarĭ de paraclise, carĭ treceáu apoi ca moștenire la fiiĭ lor ceĭ ce îmbrățișáu caricra preoțească.

(Va urmá.)

---

[1]) Maurer, op. ct. I., pag. 585, 586.

Catechesele celuĭ între sânți părintelui nostru Cirilŭ Archiepiscopul Ierusalimului.

(Trăduse după testul originalŭ de M. Bendeschi, ediția Migne.)

CATECHESA VI.

p e n t r u c e ĭ c e s t a ŭ s ă s e l u m i n e z e.

Ținută în Ierusalimŭ *ex tempore*. Despre „Părintele“ și cetirea din epistola cătră Efesenĭ: „Pentru aceasta plecŭ genunchiele mele cătră Părintele, dela care toată părinția în cerĭŭ și pe pământŭ se numesce ș. m. d. [1])

(Urmare.)

1. De monarchia lui Dumnedeŭ vi-s'a vorbitŭ în diua de erĭ de ajunsŭ: dicŭ de ajunsŭ, nu câtŭ de demnitatea obĭeptului (căci a ajunge la aceasta, îi este năturel muritoarĭe cu totul cu neputință), ci pe câtŭ a stătutŭ în puterea noastră astŭ slabă. Apoĭ am petrecutŭ poticele multŭ rămuriteĭ rĕtăcirĭ a ereticilor fără de Dumnedeŭ, de a cărora spurcăcĭune și veninŭ pentru suflete scuturându-ne și ținêndŭ minte cele ce se întêmplă la dînșiĭ, nu pentru-ca să ni fiă de stricăcĭune, ci pentru-ca să-ĭ urîmŭ cu atâtŭ maĭ multŭ. să ne întoarcemŭ acum eară la noĭ înși-ne și să luămŭ firul învĕțăturelor celor mântuitoarĭe ale credinței celeĭ adevĕrate, împreunându cu demnitatea monarchieĭ prerogativa părintească și credêndŭ î n t r'- u n ŭ D u m n e d e ŭ P ă r i n t e. Căcĭ nu se cuvine a crede numaĭ într'u n ŭ D u m n e d e ŭ, ci trebue să primimŭ cu umilință și aceea, că elu-ĭ Părintele celuĭ Unul-născutŭ, alŭ Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ.

2. Căcĭ într'aistŭ modŭ am cugetá maĭ pre susŭ decâtŭ Iudeiĭ, carĭ bine-că primescŭ în învĕțăturele lor aceea, că este u n ŭ D u m n e d e ŭ (ce lucru mare ádecă, dacă eĭ și de asta s'aŭ lăpĕdatŭ adese-orĭ prin închinarea lor la idolĭ!), dară nu admitŭ aceea, că elŭ e s t e și Părintele Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ, fiindŭ de părere contrariă prorosilor lor propriĭ, carĭ dicŭ în dumnedeĭescile

[1]) Efes. 3, 14.

Scriptură: „Domnul a disŭ cătră mine: Fiiul meŭ escĭ tu, eŭ astă-dĭ te-am născutŭ.“ [1]) Și pênă în diua de astă-dĭ sûntŭ eĭ neastêmpĕrați și se împreună în contra Domnuluĭ și în contra Unsuluĭ săŭ, [2]) socotindŭ, că se potŭ împrietení cu părintele, fără de pietatea cătră Fiiul, nesciindŭ, că nime nu vine la Tatăl decâtŭ prin Fiiul, [3]) carele dice: „Eŭ sûntŭ ușa“ [4]) și „Eŭ sûntŭ calea“. [5]) Așá-dară celŭ ce evită calea, ce duce la Parintele și neagă ușa, cum să se învrednicească de întrarea la Dumnedeŭ? Eĭ contradicŭ și celor scrise în psalmul opt-decĭ și noaŭĕ: „Elŭ va strigá cătră mine: Tu escĭ părintele meŭ, Dumnedeul meŭ și stânca mântuiriĭ mele. Eară eŭ 'lŭ voiŭ faceântâiŭ-născutul meŭ, înaltŭ preste regiĭ pămêntuluĭ“. [6]) Căcĭ dacă ar întortocá eĭ, că acestea ar fi spuse cu privire la Davidŭ seaŭ la Solomonŭ seaŭ și la care-vá din urmașiĭ lor, apoĭ să arete eĭ, cum este tronul celuĭ prorocitŭ după părerea lor ca dilele cerĭuluĭ și ca soarele înaintea mea, și ca luna gătită în eternŭ. [7]) Cum de nu se și rușinează eĭ de ceea ce este scrisŭ: „Din pântece 'nainte de luceafărŭ te-am născutŭ“, nicĭ de ceea: „Va rĕmâné câtŭ stă soarele și luna din generăcĭune în generăcĭune“. [8]) A rĕpurtá aceasta la omŭ, este ŭă îndĕrĕptniciă de totŭ plină și îndesată.

3. Iudeiĭ, dacă voiescŭ, boleasca de obicĭnuita-le boală a necredinței în disele acestea câtŭ și în cele asemene. Noĭ însă să ne îmbrăcamŭ cu pietatea credinței, închinându-ne la Dumnedeŭ unul, la Părintele luĭ Christosŭ, căcĭ pre celŭ ce hărăzesce tuturor puterea de a nasce, pre acela să-lŭ lipsescĭ de astŭ-felĭŭ de demnetate, ar fi necuviosŭ. [9]) Și să credemŭ în unŭ Dumnedeŭ Părintele, ca și pênă-ce vom începe cu cuvêntările noastre de învĕțătură în privința luĭ Christosŭ, să se înfigă în sufletul auditorilor credința despre celŭ Unul-născutŭ, carea nu-ĭ despărțită nicĭ atâtuca de cuvêntările puse la mijlocŭ despre Părintele.

---

[1]) Ps. 2. 7.
[2]) Ps. 2, 2.
[3]) Ioanŭ, 14, 6.
[4]) Ioanŭ, 10, 9.
[5]) Ioanŭ, 14, 6.
[6]) Ps. 89, 26, 27
[7]) Ps. 89, 29, 36
[8]) Ps. 72, 5.
[9]) Is. 66, 9.

4. Numele Părinte îți dă ádecă de ŭă-dată cu rostirea numirii să gândescĭ și la Fiĭul: precum de asemenea, numindŭ cine-vá pre Fiĭul, a gânditŭ în-dată și la Părintele. Căcĭ, dacă este Părinte, de sigur, că este alŭ unuĭ Fiĭŭ; și dacă este Fiĭŭ, de sigur, că este alŭ unuĭ Părinte Fiĭŭ. Pentru-ca să nu gândească așá-dară cine-vá de aceea, că ḑicemŭ așá: „Într'unŭ Dumneḑeŭ, Parinte atotŭ-puternicŭ, facĕtorĭul cerĭuluĭ și alŭ pământuluĭ, tuturor vĕḑutelor și nevĕḑutelor“, apoĭ fiindŭ-că maĭ adaogemŭ: „Și într'unul Domnŭ Isusŭ Christosŭ“, că celŭ Unul-născutŭ ar fi după róndŭ maĭ târḑiŭ decâtŭ cerĭul și pământul: pentru aceea înainte de numirea acelora l'-am numitŭ pre Dumneḑeŭ Părinte, pentru-că, avêndŭ în minte Părinte, să cugetămŭ într'una și la Fiĭul; căcĭ la mijlocŭ între Fiĭŭ și Părinte din cele ce esistă, nu-ĭ nimică. [1])

5. Este așá-dară Dumneḑeu alŭ multora Părinte în modŭ abusivŭ, după natură și adevĕrŭ însă este elŭ Părinte alŭ unuĭa sîngurŭ, alŭ uniculuĭ-născutŭ Fiĭŭ, alŭ D luĭ nostru Isusŭ Christosŭ. A fi Părinte elŭ, n'a dobênditŭ în timpŭ [2]), ci este pururea Părinte alŭ celuĭ Unul-născutŭ. Nu ca cum fiindŭ maĭ 'nainte fără fiĭŭ, s'a făcutŭ maĭ apoĭ Părinte, schimbându-i-se voința: ci înainte de toată simțirea [3]), înainte de timpurĭ câtŭ și de toate securile demnitatea ast părințească o are Dumneḑeu, fălindu-se cu aceasta maĭ multŭ decâtŭ cu cele-l'alte demnități. Nu s'a făcutŭ Părinte din

---

[1]) Aice combate s. Cirilu învĕțătura Gnosticilor, carĭ întrepunŭ între Dumneḑeŭ și Christosŭ maĭ întâĭŭ emanarea Eonilor, formarea materieĭ (ce esistă — după învĕțătura lor — din vecic) și în urma crearea omuluĭ.

[2]) Aice combate s. Cirilu învĕțătura luĭ Ariŭ, carele (ca și Sabelĭŭ) susținea, că Dumneḑeŭ n'ar fi Tată din veciă, ci că a devenitŭ în timpŭ. atuncĭ cândŭ a lăsatŭ Dumneḑeŭ să facă lumea. Veḑĭ și Allzog tom. I. pag. 285: „In einer Unterredung mit seinem Bischof Alexander verwarf Arius die ewige Zeugung des Sohnes, auch seine mit dem Vater *gleiche göttliche Wesenheit.* Zu dieser Ansicht scheint er durch die Ansicht Philo's gekommen zu sein, dass der ewige Gott vermöge der Majestät und Herrlichkeit seines Wesens mit der materiellen Welt in keiner Weise (weder bei der Schöpfung noch bei der Behaltung) in Berührung kommen könne. Da aber die Hervorbringung dieser Welt in seinem Willen lag, so war er genöthigt diese durch ein anderes Wesen vollführen zu lassen, dies sei der Logos der Sohn Gottes“.

[3]) „D. i. die Zeugung des Sohnes aus dem Vater geht voran jeder denkbaren Substanz, wie jeder Gefühlserregung, ist an keine Zeit, wie es bei einer menschlichen der Fall ist, geknüpft, sondern d. h. sie ist eine in jeder Hinsicht *absolute*“. Nirschl, l. c. pag. 153 însemn. 2.

patimă [1]), nu în urma unei îmbrățișări, nu din nesciință, [2]) nu avêndŭ scurgere, nu împuținându-se, nu schimbându-se [3]) (căcĭ totŭ darul desĕvărșitŭ de susŭ este, pogorîndu-se dela Părintele luminelor, la care nu este schimbare nicĭ umbră de mutare.) [4]) Părinte deplinŭ a născutŭ unŭ Fiĭŭ deplinŭ, predându toate celuĭ născutŭ. „Toate ádecă“ dice elŭ „îmĭ sûntŭ predate dela Părintele meŭ“: [5]) și Părintele e onoratŭ de celŭ Unul-născutŭ. „Căcĭ“ dice Fiĭul „eu onorezŭ pre Părintele“; [6]) și eară-și: „Precum eu amŭ păzitŭ preceptele Părintelui meŭ, și rĕmânŭ în dragostea luĭ“. [7]) Decĭ dicemŭ și noĭ într'una cu apostolul: „Bine-cuvêntatŭ fiă Dumnedeul și Părintele Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ, carele este Părintele îndurărilor și Dumnedeu a toată mângâĭarea;“ [8]) și: „Plecămŭ genunchĭele la Părintele, dela care toată semința în cerĭŭ și pe pământŭ se numesce:“ [9]) preamărindu-lŭ noĭ într'una cu celŭ Unul-născutŭ („Căcĭ cine-lŭ neagă pre Părintele, îlŭ neagă și pre Fiĭul:“ [10]) și eară-și „Cine-lŭ mărturisesce pre Fiĭul, îlŭ are și pre Părintele“) [11]), și cunoscêndŭ, „că Domnŭ este Isusŭ Christosŭ spre mărire luĭ Dumnedeŭ Părintele. [12])

6. Să ne închinămŭ decĭ la Părintele luĭ Christosŭ, la făcĕtorĭul cerĭuluĭ și alŭ pământuluĭ, la Dumnedeul luĭ Avraamŭ, Isaacŭ și Iacovŭ, [13]) întru a căruĭa mărire s'a și ziditŭ întâĭul templu aice

---

[1]) Nu din păsiune: „Haec porro Cyrillus adeversus Arium indentit, qui, ut generationem e divinis amoverat, hanc sine passione, sectione et effluxu fieri posse negans, haec omnia catholicae sententiae imputabat in sua et sequaciun ad Alexandrum epistola apud Athenas. Hanc autem per fluxum Filii generationem auctoribus Sabellio et Valentino tribuit Alexander Alexandrinus“. Migne tom XXXIII pag. 610 num. 6.

[2]) Nu din nesciință: Arianŭ ádecă diceáu, că Dumneneŭ ar fi devinitŭ părinte în urma uneĭ deliberăcĭunĭ premerse; decĭ Cirilŭ rĕspinge deliberacĭunea eschidêndŭ astŭ-felĭŭ nesciința.

[3]) „Das Wesen des Vaters erlitt durch die Generation des Sohnes nicht die mindeste Aenderung, es ward dadurch nur, wie es an sich ist, auch das Wesen des Sohnes“. Nirschl, l, c. pag. 153 însemn. 4.

[4]) Iac. 1, 17.

[5]) Mat. 11, 27.

[6]) Ioanŭ 8, 49.

[7]) Ioanŭ 15, 10.

[8]) II. Cor. 1, 3.

[9]) Efes. 3, 14, 15.

[10]) I. Ioanŭ 2, 22.

[11]) Ibid, 23.

[12]) Filip, 2, 11.

[13]) Esir. 3, 6.

din fața noastră. [1]) Căci noi nu suferimŭ pre ereticii, cari taiă testămêntul celŭ vechiŭ dela celŭ noŭ: ci-lŭ vom ascultá pre Chr., carele ḑice de têmplul ista: „N'ați sciutŭ, că mie mi-se cade să fiŭ în cele ce sûntŭ ale Părintelui meŭ“? [2]) și eară-și: „Luați acestea de aice și nu faceți casa Părintelui meŭ casă de negoțŭ.“ [3]) Cu acestea cuvinte a mărturisitŭ elŭ foarte chiarŭ, că ântâiul têmplu în Ierusalimŭ este casa Părintelui săŭ. Dacă cine-vá, pentru-că nu crede, voiesce să căpete mai multe arguminte, că Părintele luĭ Christosŭ și făcĕtoriul lumiĭ este totŭ acela: să-lŭ asculte eară-și pre dînsul însu-și, cum ḑice: „Aŭ doară nu se vêndŭ doaŭe păseruĭce cu unŭ banŭ? și nicĭ una dintrînsele nu cade pe pămêntŭ fără voia Părintelui meŭ celui din ceriuri“, [4]) și: „Căutați la paserile ceriului, că nicĭ nu sămănă, nicĭ nu séceră, nicĭ nu adună în grânarie, și Părintele vostru celŭ cerescŭ le nutresce“; [5]) și: „Părintele meŭ pênă acuma lucrează și eŭ lucrezŭ“. [6])

7. Însă pentru-că cine-vá din nevinovăție seaŭ din vicleniă să nu prepună, că Christosŭ este de ŭă samă în demnitate cu oamenii ceĭ drepți, [7]) din aceea, că ḑice: „Mĕ suiŭ la Părintele meŭ

[1]) „Der Berg Moria, auf dem der Tempel stand, liegt dem Kalvarienberge, auf dem der Auferstehungskirche gegenüber“. Nirschl, l. c. pag. 154 însemn. 4. — Vedĭ și Migne tom. XXXIII. pag. 611, n. 1: „Quamvis templum illud juxta Christi profetiam jam *cecidisse* dicat, manebant tamen grandia ejusdem rudera; nec integra solummodo fundamenta, verum etiam tum exterioris ambitus, tum interioris et secretioris partis templi aedificiorum pars non contemnenda exstabat. At Iuliani temporibus partim Iudaeorum aedem restaurare volentium manu, partim ignibus e coelo et e terra missis, reliquiae templi ad fundamenta usque penitus eversae sunt“.

[2]) Luc. 2, 49.

[3]) Ioanŭ 2, 16.

[4]) Mat. 10, 29.

[5]) Mat. 6, 26.

[6]) Ioanŭ 5, 17.

[7]) Aicĭ aduce Cirilu 'nainte maĭ multe soiurĭ de ereticĭ. Maĭ ântăiu pre *Ebionŭ,* carele ḑiceá că Christosŭ s'a născutŭ din sĕmênța luĭ Iosifŭ, aĭ căruĭ învĕțăceĭ numieáu pre Christosŭ *profetul celŭ curatŭ alŭ adevĕruluĭ;* pre *Cerintŭ,* carele ḑiceá, că Isusŭ ar fi fostŭ fiiul luĭ Iosifŭ și alŭ Marieĭ asemene ca și ceĭ-l'alțĭ oamenĭ; pre *Carpocratŭ,* carele învĕță că Isusŭ s'a născutŭ din Iosifŭ și a fost asemenea celor-l'alțĭ oamenĭ, și s'ar deosĕbi numaĭ într'-aceea, că spiretul săŭ erá rădicatŭ prin ŭă cunoscință și virtute deosĕbită; pre *Theodotŭ tăbăcarĭul,* carele spre a-și micsură infamia sa după ce denegasă pre Christosŭ în timpul persecuțiuniĭ a disŭ că este unŭ omŭ simplu; pre *Artema,* carele ḑiceá, că Christosŭ e omŭ curatŭ născutŭ din fecioară, de-și a vorbitŭ lucruri maĭ însemnate decâtŭ profetŭ; pre *Paul dela Samosata,* carele a re'noitŭ eresia luĭ Artemonŭ, și învĕță că Christosŭ nu-ĭ Dumnedeŭ întrupatŭ, ci *omŭ ḑeificatŭ* în urma meritului săŭ; în urmă pre *Ariŭ* carele învĕță că în Isusŭ a aședațŭ Dumnedeŭ maĭ mare grația decâtŭ în ceĭ-l'alțĭ oamenĭ“. Vedĭ la locul acesta: Migne tom. XXXIII. pag. 613, n. 3.

și Părintele vostru“, [1]) e bine de desfășuratŭ, că una este numirea pentru Părintele, dară variă puterea însemnăriĭ eĭ. Și cunoscêndŭ elŭ însu-și aceasta, a ḍisŭ cu luare a minte: „Mergŭ la Părintele meŭ și Părintele vostru“. N'a ḍisŭ la Părintele nostru, ci, făcêndŭ deosĕbire, a ḍisŭ maĭ ântâĭŭ ceea ce-ĭ este luĭ propriŭ, la Părintele meŭ, ceea ce erá după năturá; apoĭ a adaosŭ: „și Părintele vostru, ceea ce erá în vîrtutea înfiĭariĭ. Căcĭ de și neam învrednicitŭ a ḍice maĭ alesŭ în rugăcĭunĭ: „Părintele nostru, carele escĭ în cerĭurĭ“, [2]) dară darul acesta este din ĭubirea sa de oamenĭ. Noĭ nu'lŭ chĭămămŭ Părinte, ca cândŭ am fi născuțĭ după nătură din Părintele celŭ ce este în cerĭurĭ: ci strămutațĭ fiindŭ cu harŭ părintescŭ din șerbitute în înfiĭare prin Fiĭul și Spiretul sântŭ, ne învrednicimŭ a ḍice astŭ-felĭŭ în urma nespuseĭ sale ĭubirĭ de oamenĭ.

8. Dacă voĭecce cine-vá să scie, în ce modŭ numimŭ noĭ pre Dumneḍeŭ Părinte, să-lŭ asculte pre Moisi învĕțătorĭul celŭ bunŭ, carele ḍice: „Aŭ nu este Părintele tăŭ, celŭ ce te-a câștigatŭ și te-a făcutŭ și te-a întemeĭatŭ“? [3]) și pre profetul Isaia: „Și acuma Doamne, tu escĭ Părintele nostru, noĭ însă lutŭ, toțĭ lucrul mânelor tale“: [4]) foarte chĭarŭ a arĕtatŭ harul profeticŭ, [5]) că nu după nătură, ci în urma grațieĭ luĭ Dumneḍeu și înfiĭăriĭ, îlŭ numimŭ Părinte.

9. Și ca să cunoșcețĭ maĭ apriatŭ, cum-că nu în totŭ locul în sântele scripture se numesce părinte numaĭ părintele celŭ după nătură, ascultă-lŭ pe Paulŭ, carele ḍice: „Căcĭ de-ațĭ avé ḍece miĭ de învĕțătorĭ în Christosŭ, totu-șĭ n'ațĭ avé mulțĭ părințĭ: căcĭ eŭ v'am născutŭ în Christosŭ Isusŭ prin evangeliă“. [6]) Paulŭ a fostŭ ádecă părintele Corintenilor, nu pentru-că ĭ-ar fi născutŭ după carne, ci pentru-că ĭ-a învĕțatŭ și ĭ-a câștigatŭ după Spiretŭ. Ascultă-lŭ șĭ pre Iovŭ, carele ḍice: „Eŭ am fostŭ părinte celor slabĭ“, [7]) elŭ ádecă s'a numitŭ părinte, nu că ĭ-ar fi născutŭ pre toțĭ, ci

---

[1]) Ioanŭ 20, 17.
[2]) Mat. 6, 9.
[3]) II. Lege 32, 6.
[4]) Isaia 64, 8.
[5]) „D. i. der von der Gnade Gottes erleuchtete Prophet“ Nirchl, l. c. pag. 155.
[6]) I. Cor. 4, 15.
[7]) Iov. 29, 16.

pentru-că a purtatŭ grijă de eĭ. Și însu-și unul-născutŭ Fiĭul luĭ Dumnedeŭ, cândŭ stá pironitŭ pe cruce după carne, vĕdêndŭ pre Maria, maică-sa după carne, și pre Ioanŭ celŭ ce-ĭ erá celŭ maĭ dragŭ între învĕțăceiĭ, a disŭ cătră dînsul: „Eacă! maică ta,“ [1]) earĕ cătră Maria: „Eacă! fiĭul tăŭ“; arĕtându-li aplecarea amicală, ce trebuĭe să o aĭbă între ŭă-l'altă, lămurindŭ într'una și ceea ce e disŭ la Luca: „Și eráŭ mirându-se părintele săŭ și maĭcă-sa“: [2]) ceea ce apucă ereticiĭ și dicŭ, că elŭ s'a născutŭ din bărbatŭ și femeĭă. Căcĭ în care chipŭ se chĭamá Maria pentru aplecare eĭ amicală, dară nu pentru-că l'ar fi născutŭ, maica luĭ Ioanŭ: așá se chĭamă și Iosifŭ părintele luĭ Christosŭ, nu pentru-că l'ar fi făcutŭ, căcĭ după evangeliă, „elŭ nu o cunoscú, pênă-ce nu născú pre fiĭul eĭ celŭ ântâĭŭ-născutŭ“ [3]), ci pentru grija, ce a pus'o în privința cresceriĭ luĭ.

10. Aceasta așá-dară fiă-vĕ voaŭĕ spusŭ în treacĕtŭ acum ca de aducere aminte. Să adaogemŭ însă și altă mărturiă de demustrare, că Dumnedeŭ se chĭamă Părintele oamenilor în înțĕlesŭ împropriu. Căcĭ dacă se dice la Isaia cătră Dumnedeŭ: „Căcĭ tu escĭ părintele nostru, căcĭ Avraamŭ nu ne-a sciutŭ și Sara nu ne-a născutŭ“, [4]) oare maĭ este de trebuință a cercá în privința aceasta? Și dacă dice Psalmistul: „Să se túrbure de fața luĭ, a părintelui orfanilor și a judecătorĭului vĕduvelor“: aŭ nu li-ĭ tuturora învederatŭ, că, dacă se chĭamă Dumnedeŭ părintele orfanilor, carĭ nu de multŭ și-aŭ perdutŭ pre părinții lor adevĕrați, că se numesce așá, nu pentru-că ĭ-ar fi făcutŭ, ci pentru-că li poartă de grijă și-ĭ ápĕră? Elŭ este așá-dară, precum am disŭ în înțelesŭ împropriu părintele oamenilor; numaĭ alŭ luĭ Christosŭ părinte după nătură este D-deŭ și nu după adoptare, [5]), alŭ oamenilor în timpŭ, precum dice

---

[1]) Ioanŭ 19, 27, 26.
[2]) Luc. 3, 33.
[3]) Mat. 1, 25.
[4]) Is. 63, 16.
[5]) Asta erá socotința Arianilor, earĕ învĕțáu, că Christosŭ s'a născutŭ în timpŭ și nu este fiiŭ după natură, ci după adopțiunea și grația. Vedĭ *Ilarĭŭ* la Migne tom. XXXIII pag. 617, n. 7: „Aiunt haeretici non ex Deo esse Christum, id est Filium non ex Patre natum neque Deum ex natura, sed ex constitutione esse: adoptionem scilicet ejus in nomine, quia sicut plures Deo filii, ita et hic Filius sit; dehinc liberalitatem in dignitate, quia sicut dii plures sunt, ita et hic Deus sit: indulgentiore tamen in eo et adoptionis et nuncudationis effecto, ut et orae caeteris sit adoptatus et adoptivus aliis major ipse sit Filius etc.“

elŭ însu-șĭ: „Și acuma preamăresce-mĕ tu Părinte la tine însu-ți cu mărirea, care am avut'o la tine maĭ 'nainte de a fi lumea“. [1])

11. Noĭ credemŭ decĭ în unŭ Dumnedeŭ Părinte, nepĕtrunsŭ și nedescrisŭ, [2]) pre care nime din oamenĭ nu l'a vĕdutŭ, pre care celŭ Unul-născutŭ singur ni l-a spusŭ. [3]) Căcĭ fiindŭ elŭ din Dumnedeŭ, a vĕdutŭ însu-șĭ pre Dumnedeŭ, [4]) a căruĭa față o vĕdŭ în totŭ timpul ângerilĭ în cerĭurĭ. [5]) Eĭ însă îlŭ vĕdŭ, fiă-care după mĕsura rangulŭĭ și locului sĕŭ. Dară curația contêmplărĭĭ Părintelŭĭ în adevĕrŭ este rĕsĕrbată Fiĭului împreună cu Spiretul sântŭ.

(Va urmá.)

---

[1]) Ioanŭ, 17, 5.

[2]) „Nepĕtrunsŭ și nedescrisŭ: „Haec verba adjecit Cyrillus, et Patris învisibilitatem consequentibus verbis constituit, credo, *propter Gnosticos*, qui creatorem mundi Deum a Christi Patre in hoc distinguebant. quod iste invisibilis et incomprehensus, ille autem et visibilis esset, et saepe visus in Veteri Testamento. Angelos vero Cyrillus statuit contra Gnosticos Dei conspectu secundum suum modum frui; ac Filium et Spiritum sanctum, contra Arianos et Gnosticos simul, perfectam Patris comprehensionem habere“. Touttée pag. 618, n. 8.

[3]) Ioanŭ 1. 18.

[4]) Ioanŭ 6, 46.

[5]) Mat. 1[illegible], 10.

Григорій Двоесловъ

и св. литургія Преждеосвященныхъ Даровъ.

Въ попередныхъ жизниописаніяхъ, дѣятельности и трудахъ Василія Великаго епископа кесарійскаго и св. Іоанна Златоустаго архіепископа константинопольскаго старались мы докладно об-яснити ихъ подвиги взлядомъ составленія божественныхъ литургій; наша Матерь, православная церковъ имѣетъ еще трету литургію, на Богослуженіе въ святую Четыредесятницу или великій постъ — Литѵргїю Прежделсвященныхъ Даровъ, которая называется литургіею св. Григорія Двоеслова. Нужно отже намъ и на жизни-описаніе подвиги и дѣятельность Григорія Двоеслова незабывати и по достовѣрнымъ жереламъ все тое навести, що онъ сочинилъ, и о томъ спомнути, що съ историческою правдою не согласаесь, т. е. що Григорій Двоесловъ не былъ сочинителемъ св. литургіи Преждеосвященныхъ Даровъ, но що онъ лишь ввелъ въ употребленіе древную литургію Преждеосвященныхъ Даровъ въ римскую церковь [1]).

Григорій Двоесловъ, римскій архіепископъ отъ 590—604 г. сынъ римскаго сенатора Гордіона и самъ сенаторъ и префектъ Рима, сдѣлавшись полнымъ наслѣдникомъ имѣнія родителей, онъ сооружилъ о 7 монастырей въ разныхъ мѣстахъ Италіи въ Сициліи) и самъ постригся и промѣнялъ палаты на тѣсную келью въ одной изъ построенныхъ имъ обителей; въ 577 г. посвященъ въ дїакона-регїонарїа, но вскорѣ по тѣмъ принужденъ былъ покинити монастырское уединеніе. Папа Пелагій послалъ его въ Кон-

---

[1]) Сочинеиія: Историческое ученіе объ отцахъ церкви. Филарета, архіепископа черниговскаго и нѣжинскаго, Разказы изъ исторіи христіанской церкви, и о литургіи Преждеосвященныхъ Даровъ. Николая Малиновскаго были менѣ руководными жерелами при сочиненіи жизнеописанія и дѣятельности св. Григорія Двоеслова.

стантинополь по дѣламъ церкви. Въ продолженіи пребыванія своего въ Константинополѣ, онъ старался пріобрѣсти тогныя свѣдінія объ обрядахъ восточной церкви, гдѣ послѣ апостоловъ процвѣтало столько мужей вѣры.

Въ 585 г. возвратился онъ въ Римъ и въ 590 г. по смерти Пелагія онъ былъ единодушно избранъ на его мѣсто въ архіепископа римскаго. Григорій страшился вегичія и власти; онъ желалъ служити Богу смеренно и подвижническою жизнію, и дѣлалъ все возможное, щобы отклонити отъ себе предложенный санъ; онъ писалъ къ императору Маврикію въ Константинополь, прося его не утвеждати избраніе; скрывался нѣкоторое время въ горахъ; но все было напрасно; и въ 590-мъ году онъ вступилъ ва престолъ римскаго архипастыря. Онъ объявилъ опаснымъ для вѣры блистательный титулъ вселенскаго патрїарха и полагалъ що титулъ сей означаетъ епископа всѣхъ епископовъ и называлъ себе „рабомъ всѣхъ священниковъ.“ Смереніе Григорія было достойно пастыря Хтистова, и однако такъ мало подражали Григорію преемники его, именовавшіеся рабами рабовъ Христовыхъ, на дѣлѣ же бывшіе владыками владыкъ.

Якъ Григорій вступилъ на престолъ римскаго архипастыря было тогда трудное время для Италіи: варвары безпрестанно врывались въ ей придѣли и опустошали ея области; заразительныя болѣзни, голодъ, землетрясеніе, наводненія, довершали бѣдствія несчастнаго края; но всѣ страждущіе находили въ святомъ Григоріѣ отца и утѣшителя. Милосердіе его незнало мѣры, онъ роздавалъ бѣднымъ всѣ доходы свои, вамъ ходилъ за больными и примѣромъ своимъ вызывалъ римское духовенство на такіе же труды.

Постоянно заботялся онъ о распространеніи слова Божія, онъ старался образовати проповѣдниковъ, часто произносилъ поученія народу, обратилъ множество Лонгобардовъ-аріанъ къ вѣрѣ истинной и вліяніемъ сноимъ умѣлъ укрощати жестокость тихъ суровыхъ завоевателей Италіи. Личныя достоинства того великаго епископа много способствовали къ усиленію значенія папской власти вообще.

Дѣло, которое особенно прославило имя Григорія, было обрященіе Англіи. Повѣдаютъ, що еще будучи монахомъ, онъ разъ стрѣтилъ на торзѣ плѣнныхъ юношей, которыхъ продавали въ рабство. Онъ былъ пораженъ ихъ красивою наружностію, спросилъ

откуда ихъ привезли, и христіане ли они. Ему отвѣчали, що они Англы, привезенные изъ далекаго острова, и що они не знаютъ Бога истиннаго; онъ изъявилъ глубокое сожалѣніе, и съ тихъ поръ мысль о благовѣтствованіи въ Англіи не оставила его. Онъ хотѣлъ самъ ѣхати туда проповѣдникомъ; просилъ доставити ему въ Римѣ молодыхъ Англичанъ, щобы образовати изъ нихъ благовѣстниковъ; и въ конецъ, сдѣлавшись папою, поспѣшилъ воспользоватися первымъ благопріятнымъ обстоятельствомъ, щобы осуществити давное намѣреніе свое.

Григорій отправилъ въ Англію сорокъ венедиктинскихъ иноковъ для благовѣствованія; во главѣ ихъ былъ монахъ Августинъ. Въ 597-мъ году римскіе благовѣстники пристали къ берегамъ Англіи и незадолгое время принялъ святое крещеніе король Кентскій Етельбертъ съ великимъ множествомъ народу.

Григорій, храня въ сердцѣ глубокое смиреніе, смотрѣлъ на званіе свое якъ на трудное служеніе Богу и именовалъ и считалъ себе служителемъ служителей Христовыхъ. Въ тое время патріарху константинопольскому было усвоено названіе патріарха Вселенскаго; еще предшественникъ Григорія, Пелагій, возбудилъ по тому поводу споръ и не захотѣлъ признати помѣстнаго собора, который утвердилъ за патріархомъ тое названіе. Папа Григорій тоже писалъ объ томъ къ патріарху Іоанну постнику, и указывалъ на опасность, которая можетъ возникнути для Церкви отъ преимущества одного епископа передъ другими: „если тотъ, котораго называютъ епископомъ Вселенскимъ, впадетъ въ заблужденіе“, писалъ онъ, то вся Церковь ошибется съ нимъ“. Выражая то опасаніе, папа неправельно понималъ значеніе названія Вселенскаго; оно не давало никакой власти: и якъ выраженіе почета, употреблялось и прежде въ отношеніи къ епископамъ великихъ митрополій, въ томъ числѣ и къ папѣ. Но ти слова святаго Григорія вполнѣ осуждаютъ позднѣйшія притязянія римскихъ папъ, которые впослѣдствіи присвоили себѣ и власть и непогрѣшимость, опасную для церкви.

Великій Святитель ревностно вооружался противъ симоніи и въ сочиненіяхъ и на соборахъ; прекращалъ распры; ввелъ лучшій порядокъ въ управленіе церковное; еритиковъ, иногда съ помощію гражданской власти, обращалъ къ правовѣрію.

BIBLIOTECA IUDEANA

Онъ усердно заботился о лучшемъ устроеніи церковнаго Богослуженія; онъ самъ давалъ уроки пѣнія въ основанной имъ пѣвческой школѣ, и до селѣ введенной имъ нашѣвъ извѣстенъ подъ именемъ Грегоріанскагw [1]). Онъ старался исправити римскую службу по образцу восточной, установилъ пѣти антифоны, ввелъ въ употребленіе литургію преждеосвѧщенныхъ даровъ, во дни Четыредесятницы обыкновеніе, которое уже существовало въ нѣкоторыхъ восточныхъ церквахъ. Заслуживши имя Беликаго св. пастырь скончался въ 604-мъ году; онъ оставилъ нѣсколько замѣчательныхъ сочиненій: о таинствахъ; правило пастырское; истолкованіе нѣкоторыхъ книгъ о библіи; разговоры о жизни и чѵдесахъ италійскихъ свѧтыхъ. По той послѣдной книгѣ, заключающей бесѣды или діалоги между двумя лицами, Григорій названъ бесѣдователемъ Двословомъ.

Изъяснительныхъ сочиненій написано св. Григоріемъ есть довольно: онъ обяснилъ книгу „Іова, Пѣснь пѣсней, прокока Іезекіила и Евангеліе“, но не съ глубокимъ знаніемъ писанія [2]) Только объязненіе пѣсни пѣсней и бесѣды на Евангелія отличаются нѣкоторыми достоинствами толкованія. Въ сочиненіяхъ правоученія былъ св. Григоріи дѣйствительно не малымъ.

---

[1]) Dieser von Gregor d. Grossen eigerichtete Gesang, wird *Gregorianischer Gesang,* Cantus Gregorianus, choralis, firmus, planus, romanus, vetus genannt, — nicht als ob Gregor selbst alle darin enthaltenen Weisen erfunden hätte, sondern vielmehr weil die ganze Ordnung dieser neuen gesangreichen und wohlgegliederten Liturgie von ihm herstammt. Daneben werden auch manche der dazu gehörigen Gesänge von ihm selbst verfasst sein, denn er war nicht minder Kenner und Freund der Musik, als von religiöser Begeisterung erfüllt. Sämmtliche Gesänge sammelte er, vermehrte die vier autentischen Kirchentonarten des Ambrosius Bischof zu Mailand um 386 um vier plagalische, verbesserte die Notation (die Neumenschrift) und vereinigte dies Alles in einem Buche, welches Antiphonar genant wurde. Dieses später verloren gegangene Antiphonar, nach ihm das Gregorianische Antiphonar genannt, wurde zu Rom auf dem Altare St. Petri niedergelegt, mit der Bestimmung der gesammten römisehen Kirche für alle Zeiten als feste unabänderliche Norm, als ein Canon des Kirchengesanges zu gelten. In St. Gallen soll authentische Abschrift des Gregorianischen Antiphonars exestieren. Handbuch der Musik-Geschichte von Arrey von Dommer. H. CH. Koch's musikalisches Lexicon.

[2]) И по содержанію и по свидѣтельствахъ древныхъ Григорію принадлежатъ: *а)* изложнніе на блаж. Іова, — *б)* 21 бесѣда на Езекіиля, — *в)* 40 бесѣдъ на Евангеліе, — *г)* Ильдефонсъ пиэалъ, що Григорій въ нравственномъ смислѣ объяснилъ Пѣснь нѣсней. (De script. cap. 1.) Письмо (Lib. 12 Ep. 24.) самаго Григорія говоритъ тоже.

1) Правило пастерское содержитъ наставленія для пастыря. Первая часть говоритъ о томъ, якимъ долженъ быти той, который желаетъ приняти на себе управленіе душами. Вторая — о томъ якъ долженъ вести себе принявшій на себе званіе пастыря. Третья-— о томъ, що пастырь долженъ учити всѣхъ, но не всѣхъ однаково. Четвертая учитъ пастыря зорко смотрѣти за собою, дабы врачуя другихъ, самъ неостался онъ больнымъ или не заразилъ бы собою другихъ. Тое сочиненіе еще при жизни императора Маврикія переведено было на греческій языкъ, а по западѣ оно признано за книгу необходимую для всякаго священника и для всякаго епископа.

2) Разговоры или діалоги о жизни и чѵдесахъ италійскихъ отцевъ въ четырехъ книгахъ, также могутъ быти отнесены къ сочиненіямъ назидательнымъ, такъ якъ содержатъ въ себѣ извѣстія о подвигахъ св. отцевъ и о дѣлахъ благодати Божіей. Повѣствованія свои св. Григорій заимствуетъ частію изъ собственных разговоровъ съ италійскими отдами, частію изъ свѣдѣній, которыя, по ого просьбѣ, доставилъ ему Максиміліанъ, епископъ сиракузскій.

3) Письма св. Григорія, всего до 848, заключаютъ въ себѣ много нравственныхъ наставленій, еще болѣе въ нихъ западнаго благочинія. Такъ въ письмѣ къ восточнымъ патріархамъ прекрасно изображенъ добрый пастырь. Но якъ не глубокій знатокъ св. писанія и догматики Григорій первый сталъ говорити западу объ огнѣ чистительномъ (ignis purgatorius), напрасно указывая на слова писанія. (Кор. 3, 12. 31.) [1])

Св. Григорій старался исправити частію недостаточную, частію испорченую римскую службу, и именно по образцу греческаго богослуженіи [2]). Отъ що самъ писалъ къ сиракузскому епископу: „пѣніе аллилуія, по преданію блаж. Іеронима, взято

---

[1]) Dialog lib. 4.

[2]) Четыре раза издавали съ разныхъ списковъ Сакраментарій Григорія и ни ооно изданіе не сходно съ другимъ. Мураторіевъ текстъ корои, всѣхъ другихъ и конечно ближе другихъ къ подлиннику. *Антифоникъ* св. Григоріа въ первый разъ изд. *Памеліемъ* Liturgicon las. Codon. 1592. Изданіе кард. *Томазія* (Romae 4691) со многими критическими и обяснительными замѣчаоіями повторено: Op. omn. Tomasii T. 4. Въ полномъ изданіи сочиненій Григорія оно — съ тѣми же залѣчаніями. T .3. pag. 653—878. Въ немъ много прйбавокъ ноздних. Avgusti B. 3 Th. 1. f. 256—258. Въ русскомъ переводѣ отдѣльно израны бесѣды Грогорія Двоеслова. Казань. 1861 года.

изъ іерусалимской церкви во время блаженнаго папы Дамаза. Kyrie eleison мы не говорили и не говоримъ такъ, якъ говорятъ греки: у грековъ говорятъ то всѣ вмѣстѣ, а у насъ — клиръ и на то отвѣчаетъ народъ. Столько же разъ говорится еще: Christe eleison, чего у грековъ вовсе нѣтъ .... Молитву Господню потому говоримъ послѣ молитвы, що по апостольскому обычаю ею совершалось освященіе жертвы. Весьма неприличнымъ показалось мнѣ произносити при освященіи молитву, составленную схоластикомъ, а молитвы, преданной самимъ Господомъ, не произносити надъ тѣломъ и кровію Его“... Бенизо, частію поясняя слова Григорія, частію дополняя ихъ, такъ изъображаетъ труды св. Григорія для литургіи: — „блаженный Григорій установилъ въ римской церквн для утѣшенія слушающихъ, пѣти антифонъ, называемый входнымъ introitus; тое взялъ онъ въ медіоланской церкви, а Амвросій взалъ съ востока. Потомъ установилъ, щобы клиръ девять разъ пѣлъ Kyrie eleison“ (вмѣсто восточной эктеніи) „и послѣ апостола Graduale“ (стихъ степеннаго псалма) „и аллилуія, за исключеніемъ времени четыредесятницы до пасхы. въ котрое время положилъ пѣти Tractus“ (печальные стихи с. завѣта). „Послѣ чтенія евангелія, когда приносятся приношенія, уставилъ пѣти Offertorium“ (стихи в. или н, завѣта.) Кромѣ того прибавилъ въ канонѣ: dies que nostros и пр. Установилъ, щобы тое вмѣстѣ съ молитвою Господнею священникъ пѣлъ громко надъ евхаристіею; а слѣдующую затѣмъ молитву Libera nos Domine, ab omnibus malis, которая до него пѣлась громко, велѣлъ говорити тайно. Послѣ преломленія евхаристіи, когда уже пріобщатся, велѣлъ пѣти антифонъ, называемый post comunionem (послѣ пріобщенія).

Теперь обговоримъ литургію Преждеосвященныхъ Даровъ и обяснемо связь, въ якой стоялъ съ тою литургіею св. Григорій Двоесловъ.

Св. литургія Преждеосвященнихъ Даровъ есть тое общественное богослуженіе православныя церкви, при которомъ хлѣбъ и вино для безкровной таинственной жертвы, и потому чинъ приношенія и освященія ихъ не совершается; но предлагаются и потреблаются спасительныя Тайны Тѣла и Крови, освященныя для того богослуженія за день или за нѣсколько дней до его совершенія.

Богослуженіе Преждеосвященныхъ Даровъ торжественно и вмѣстѣ глубокознаменательно въ своихъ священнодѣйствіяхъ, тро-

гательно въ пѣснопѣніяхъ, умилительно въ молитвословіяхъ. Оно потрясаетъ и возбуждаетъ душу, дремлющую въ узахъ плоти; озаряетъ умъ, омраченный житейскою суетностію, размагаетъ и согрѣваетъ сердце, а очерствѣвшое и охладнѣвшее отъ самолюбія; исправляетъ и освящаетъ волю, склонную и привыгную къ грѣховнымъ дѣйствіямъ. Оно представляетъ въ евоемъ составѣ и назначеніи такія особенности, въ которыхъ ясно выражаются чистое ьѣроученіе, истинное благочестіе и мудрое домостроительство православныя церкви; а своею глубокою древностію и повсемѣстнымъ употребленіемъ дѣлаетъ наглядным вселенское единеніе церквей православныхъ.

(Продолженіе слѣдуетъ.)

Predică

pentru dumineca a 6 după Rusalie.

„Și eacă! unii din cărturari au
disu în sîne: „acesta hulesce"".
Matt. IX 3.

Iubiților creștini!

Cine oare audindu în fiă-care duminecă și sĕrbătoare din sânta evangelia învĕțăturele și minunile Domnului nostru Is. Chr. să nu se fiă încredințatu, cum-că elu se îndură de toți, câți scapă la bunĕtatea lui?

Elu a lăsatu măririle cerĭului și s'a pogorîtu pe pămêntu, ca ducêndu foame și sete și suferindu toate neajunsurile, să âmble din satu în satu, din orașiu în orașiu, să învețe adevĕrul și dreptatea și să facă minuni mari; elu a scăpatu pre ceĭ sdrobiți de vrăjmașiu lor, a vindecatu bolnavii, a curațitu leprosii, a întăritu slăbănogii, ba a înviiatu chiarŭ morții.

Toate faptele acestea sûntu proabe nerĕsturnate, cum că D-l nostru Is. Chr. erá pĕtrunsu de mare amoare pentru genul omenescu.

Eacă! și evangelia de astă-di ne spune ŭă faptă de acestea de ale luĭ, ádecă vindecarea unuĭ slăbănogu.

Este însă ŭă împregĭurare deosĕbită, că cu toate proabele, câte le dá Christosu despre adevĕrul învĕțăturelor sale, despre dumnedeirea sa, totu-și se găsiáu oameni, carĭ nu numaĭ că nu primiáu învĕțăturele luĭ. nu numaĭ că nu-ĭ dá onoarea, mărirea, ce i-se cuvineá, dar' âncă îlu și huliáu.

Aceasta s'a întêmplatu și în împregĭurarea vindecării bolnavului din evangalia de astă-di.

Pe cându mulțimea cea mare, vĕdêndu minunea luĭ Christosu, se mirá și-lu măriá pre Dumnedeu, eacă! că unii îlu huliáu și-lu huliáu maĭ de alesu cărturarii, va se dică, oamenii ceĭ maĭ învĕțați.

Împregĭurarea aceasta este bine, iubiților creștinĭ, să o cercetămu acum maĭ de aproape, cu atâta maĭ vêrtosu, pentru-

că de acestea lucruri se petrecu adese-ori chiaru și în diua de astă-di.

Fiți deci cu luare de samă!

Pe timpul veniriĭ Domnuluĭ nostru Is. Chr. pe pământu între iudeĭ erá așá: Mulțimea poporuluĭ jidovescu nu aveá sciință bună și lămurită de Dumnedeu necĭ de dĕtoria omuluĭ față cu Dumnedeu; nu aveá sciința deplină necĭ în trebile cele lumescĭ, necĭ nu erá deprinsu a-și bate capul cu ceea ce ĭ-ar fi de folosu seau de stricăciune; elu se lăsá în scirea altora și se aruncá cu totul în brațele celor câți-vá cărturarĭ, ce-ĭ aveá, încâtu maĭ în urmă, de diceáu cărturarĭ chiaru și nisce nebunie, elu îĭ ascultá cu încredere oarbă și făceá toate cele după voĭa lor. Urmarea purtăriĭ acesteĭa fu, că ceĭ învețați vĕdêndu-se încungĭurați de atâta încredere, prinseră a face speculă cu încrederea aceasta și a se folosí de dînsa maĭ apoĭ curatu numaĭ câtu în folosul lor propriu. Și necĭ nu se puteá altu-feliu! căcĭ poporul apucase de maĭ multe sute de anĭ a primí fără de necĭ ŭă cercetare toate sfaturile, fiă bune, fiă rele, ale cărturarilor. Nime nu maĭ cercá să judece disele și faptele lor, ba după ce se înrădĕcină puterea lor âncă și maĭ afundu, necĭ nu maĭ cutedá cine-vá să li-se pună împrotiva, pentru-că eĭ în-dată pre unu omu ca acela l'-ar fi urmăritu, l'-ar fi asupritu, ba l'-ar fi judecatu chiaru și la moarte.

Pênă într'atâta-lu împilase și încelase cărturariĭ și fariseiĭ pre bietul poporu. Pênă într'atâta ilu călcase, încâtu la urmă necĭ rabiniĭ, ádecă archiereiĭ jidovescĭ nu maĭ cutedáu a se sculá contra lor, ci căutându la puterea și vada cea mare, ce o aveáu, au prinsu a se dá și eĭ după pĕrul lor, făcêndu-se maĭ la urmă și eĭ nisce răpitorĭ și nisce apĕsătorĭ crudĭ la inimă ca și fariseiĭ.

În nisce împregĭurărĭ ca aceste, în adevĕru, numaĭ puterea luĭ Dumnedeu maĭ puteá face și alege ce-vá; de aceea a fostu de mare trebuință, ca să se pogoare din ceriu Domnul nostru Is. Chr., și să descepte și să mântuiească pre poporul istu de totu amăgitu în ale credințeĭ și în ale mântuiriĭ, care apĕsatu și înfricatu, cum erá, nu maĭ aveá altă credința, altă socotință, decâtu aceea, ce ĭ-o împuneáu cu putere legiuitoriĭ luĭ ceĭ nedrepți, cărturariĭ ceĭ fățarnicĭ, fariseiĭ ceĭ încelătorĭ și rabiniĭ ceĭ răpitorĭ. Numcĭ D-l nostru Is. Chr. puteá avé îndrăsnĭeala a li amerință acestor fruntași și căpitanĭ cu: „Vaĭ voaŭĕ“; numaĭ Is. Chr. fiiul luĭ Dumnedeu puteá

cutedá a dice de eĭ în fața poporuluĭ: „Acestŭ neamŭ este vicleamŭ“ [1]) și apoĭ: „feriți-vĕ de cărturarii și fariseii acestia“. Domnul nostru Is. Chr. îĭ și dá pe față fără de toată cruțare, îĭ dá pe acestĭ conducĕtorĭ blăstĕmați aĭ poporuluĭ și arĕtá toate nedreptățile, toate apucăturele și fățăriele lor. Așá de esêmplu, punêndŭ eĭ în spatele poporuluĭ legĭ de totŭ grele și apĕsătoarie, li dicеá Christosŭ: „Vaĭ voaŭĕ, legiuitorilor, căcĭ însărcinați pre oamenĭ cu nisce sár„cine, ce sûntŭ cu anevoĭa de purtatŭ, eară voĭ necĭ cu unŭ degetŭ „nu vĕ atingeți de dînsele“. [2])

Toate onorile și mărirele le trăgeáu eĭ numaĭ la dînșiĭ și aceasta o făceáu eĭ cu atâta fățăria orĭ obrădĭniciă, încâtŭ Isusŭ, învĕțătorĭul adevĕruluĭ și alŭ dreptățiĭ, neputêndŭ suferí lucrurile lor, îĭ înfruntá necontenitŭ cu cuvintele: „Vaĭ voaŭĕ, fariseilor, căcĭ „iubiți scaunele cele maĭ de susŭ în sinagoge și închină„cĭunile în tîrgurĭ“. [3]) „Vaĭ voaŭĕ, cărturarilor și fariseilor fățar„niĭ, căcĭ sûnteți ca mormintele cele ce se arată frumoase pe din „afară, eară pe din întru sûntŭ pline de toată necurățiă; așá și voĭ „din afară vĕ arĕtați oamenilor drepți, eară din lăuntru sûnteți plinĭ de fățăriă și nedreptate“. [4]) Și eară-și vĕdêndu-ĭ Christosŭ, cum se îngâmfá și se trufiáŭ eĭ înaintea poporuluĭ, prefăcêndu-se, că cum ar fi oamenĭ drepți în faptele și judecățile lor, îĭ înfruntá amarŭ ca celŭ ce uresce toată nedreptatea și mincĭunea, dicêndu-li: „Vaĭ „voaŭĕ, cărturarilor și fariseilor fățarnicĭ! căcĭ voĭ mâncați casele „vĕduvelor și cu pricină faceți rugăcĭunĭ lungĭ; pentru aceasta veți „primí șĭ maĭ mare osîndă“; [5]) și-ĭ amerință cu cuvintele: „Vaĭ voaŭĕ, „cărturarilor și fariseilor fățarnicĭ! căcĭ închideți împĕrăția cerĭuluĭ „înaintea oamenilor, căcĭ voĭ nu lăsați pe ceĭ ce voĭescŭ să între“. [6]) Eară cu privire la mântuirea și fericirea pămêntească a oamenilor îĭ numiá Christosŭ pe dînșiĭ povĕțuitorĭ orbĭ, descoperindu-li vicleșugul și rĕutatealor cu cuvintele: „Vaĭ voaŭĕ! căcĭ voĭ încungĭurați marea și „uscatul, ca să vĕ câștigați unŭ lipașŭ, unŭ părtinitorĭŭ, și cândŭ se face „cine-vá, voĭ îlŭ faceți pe dînsul fiĭul ĭadulуĭ maĭ multŭ decâtŭ voĭ“. [7])

---

[1]) Luca 11, 29.
[2]) Luca 11, 56.
[3]) Ibid. 43.
[4]) Mat. 22, 27—28.
[5]) Ibid. 14.
[6]) Ibid. 13.
[7]) Mat. 23, 16.

Răpirea și nedreptatea fariseilor erá bicĭuită de Domnul nostru Is. Chr. necontenitŭ. Toată îngrijirea luĭ erá, de a-lŭ smulge pe poporŭ din rătăcirile, în care erá cufundatŭ de învĕțătoriĭ luĭ ceĭ mincĭunoșĭ, de a desceptá credința cea adevĕrată într'unŭ D-deŭ atotŭ-puternicŭ, atotŭ-sciutorĭŭ, atotŭ-dreptŭ și vecĭnicŭ; de a îmblândí ínimele oamenilor; de a li luminá mintea cea întunecată și a li stêrní judecată cea dreaptă.

Dară pentru-ca să le poată elŭ făptuí toate acestea, trebuiá se arete maĭ ântâĭŭ rĕtăcirea; descoperindŭ însă rătăcirile, trebuiá se descopere și isvorul lor, care eráu legiuitoriĭ, archiereiĭ, cărturarĭĭ șí fariseiĭ ceĭ încărunțiți în rĕutățile și blăstĕmățiele lor.

Poporul, ascultândŭ învĕțăturele Domnuluĭ nostru Is. Chr., din ce în ce s'a desceptatŭ totŭ maĭ multŭ și aflândŭ, că învĕțăturele luĭ vinŭ bine cu cugetul omuluĭ, cu mintea cea sănătoasă și cu descoperirea cea vechiă dumnedeĭească; maĭ vĕdêndŭ minunile, ce le făceá D-l pentru întărirea învĕțăturelor sale; vĕdêndŭ în urmă blândeața, umilința și dragostea, cu care se purtá elŭ față cu oameniĭ, nu au maĭ pututŭ să nu se desfacă de învĕțăturele cele încelătoarĭe și minciunoase, de purtarea cea apĕsătoarĭă și tirană, de rĕutatea și iubirea cea nemĕsurată de mărire a conducĕtorilor săĭ; de aceea nu numaĭ elŭ, poporul, ci chĭarŭ șí uniĭ din fariseĭ și cărturarĭ, din archiereĭ și vameșĭ, din ostașĭ și legĭuitorĭ s'au desfăcutŭ de legăturele cele aspre, în care eráu ținuți strînsŭ, și au îmbrățișatŭ cu plăcere învĕțăturele luĭ Christosŭ, care propuneá și cereá fața cu Dumnedeŭ dragoste și adorare, eară față cu oameniĭ iubire, blândeață și înfrênare.

„Dar' uniĭ din fariseĭ și legĭuitorĭ aŭ lăpĕdatŭ sfatul luĭ Dumnedeŭ“ [1]) va se dică, nu aŭ părăsitŭ calea cea rĕtăcită, parte pentru-că rĕutatea și pátimele, ce-ĭ cuprinsese, î-ĭ copleșise de totŭ, parte pentru-că se temeá, ca nu cum-vá, părăsînd'-o, să-șĭ peardă măririle cele deșerte, cu care se deprinsese atât de tare. Decĭ căutáŭ eĭ maĭ bine toate chipurile, ca să-lŭ depărtede pre poporŭ dela Chr., și să-lŭ depărtede, folosindu-se maĭ ântâĭŭ de defăimare. Așá diceáŭ eĭ poporuluĭ: „din Nazaretŭ poate oare să easă ce-vá bunŭ“?; apoĭ: „Eacă omŭ mâncătorĭŭ și bĕutorĭŭ de vinŭ, amicŭ vameșilor și pĕcătoșilor“. [2]) Și eară-șĭ: „Acesta, de ar fi prorocŭ, ar sci, cine și ce felĭŭ de muĭere este accea ce se atinge de elŭ, căcĭ este pĕcă-

[1]) Luc. 7, 30.
[2]) Ibid. 34, 3.

toasă“. [1]) Eară cu privire la minunile luĭ ḑiceáŭ: „Elŭ scoate draciĭ cu Velḑevulŭ, domnul dracilor“. [2]) Și vĕḑêndŭ eĭ, că cu defaĭmarea nu isbutescŭ nimică, ci că sûntŭ âncă șĭ maĭ tare înfruntaț̆ĭ și totŭ-una daț̆ĭ pe față cu rĕtăcirile lor, s'aŭ apucatŭ de altŭ mijlocŭ șĭ maĭ rĕŭ împrotiva luĭ Christosŭ, ádecă s'aŭ apucatŭ să-lŭ aducă în prepusŭ la împĕrăț̆iă, ca cum ar rĕsculá poporul în contra împĕratuluĭ; dar' neputêndu-șĭ ajunge scopul uecĭ într'acestŭ chipŭ, în urmă în rĕsimț̆ul lor celŭ mare aŭ închĭăĭatŭ, ca să-lŭ omoare.

Cum și în ce felĭŭ șĭ-aŭ ajunsŭ eĭ scopul acesta, aceea o sciț̆ĭ și o cunoasceț̆ĭ destulŭ de bine, ĭubiț̆ilor meĭ, din evangeliele, ce se citescŭ la deniă în Joĭa sĕptĕmâneĭ pátimelor.

Aveț̆ĭ decĭ prea multe probe, pentru-ca să cunoasceț̆ĭ, câtŭ de mare erá rĕutatea celora ce l'aŭ rĕstignitŭ pre Christosŭ, eară de alta parte, câtŭ de nevinovată erá Jertfa aceasta; cu toate acestea e lucru de mare mirare, că unii chĭarŭ din poporŭ, de șĭ vĕḑuse minunile luĭ Christosŭ, de șĭ audise cuvêntările luĭ și purtarea luĭ, totŭ, cândŭ se judecá, îșĭ rădicáŭ gura și strigáŭ: „să se rĕstignească!“ „să se rĕstignească!“ Dară causa principală, pentru care Domnul nostru Isusŭ Christosŭ a fostŭ urgisitŭ, batjocuritŭ, ba chĭarŭ șĭ rĕstignitŭ nu erá pe atâta învĕț̆ătura luĭ cea dreaptă și dumneḑeĭească, câtŭ maĭ vĕrtosŭ teama acelora ce conduceáŭ poporul, că-șĭ vor perde folosul, mărirea și câte maĭ sûntŭ ale deșĕrtăcĭuniĭ lumescĭ, dacă învĕț̆ăturele lor se vor arĕtá, că sûntŭ mincĭunoase. Așá a picatŭ, ĭubiț̆ilor, însu-șĭ Isusŭ, fiĭul luĭ Dumneḑeŭ, jertfă deșĕrtăcĭunilor și mărirlor omenescĭ!

Dară ca Christosŭ, capul bisericeĭ noastre, o păț̆iră șĭ trămișiĭ luĭ, sânț̆iĭ apostolĭ și următoriĭ lor. E destulŭ să vĕ aducŭ aminte numaĭ de doaŭe esêmple. Ioanŭ botezătorĭul îșĭ perdú capul, pentru-că a spusŭ luĭ Irodŭ, că pĕcătuĭesce cu cumnată-sa Irodiada. Apostolul Petru murí spânḑuratŭ pe cruce pentru învĕț̆ăturele luĭ; eacă! așá o păț̆iră maĭ toț̆ĭ apostoliĭ și în urma șĭ foarte mulț̆ĭ episcopĭ și preoț̆ĭ.

Dară cugetaț̆ĭ poate, că în ḑiua de a-ḑĭ predicătoriĭ cuvêntuluĭ și adevĕruluĭ dumneḑeĭescŭ ar fi scutiț̆ĭ de hulire? Nu, nicĭ decâtŭ; căcĭ mincĭună și rĕutate este în gura și în inima celora ce nu

---

[1]) Ibid. 39.
[2]) Luca 11, 16.

li vine la cale orĭ persoana predicătorĭuluĭ orĭ predicarea spiretuluĭ creștinescŭ, pentru-că și eĭ se temŭ, ca nu cum-vá, luminându-se poporul, să fiă împinși și dați în lature, că nu cum-vá să peardă ceea ce li este maĭ scumpŭ decâtŭ poporul, ba ceea ce li este maĭ scumpŭ decâtŭ chĭarŭ sufletul lor, ádecă mărirea și folosul propriu. Și ce rĕtăcire este aceasta! pentru mărire deșarta, pentru folosŭ trecĕtorĭŭ să calce eĭ în picĭoare dreptatea, să întúnece adevĕrul, să roadă la onoarea, la vieața celuĭa ce nu are altă vină decâtŭ doară numaĭ atâta, că este chĭămatŭ de însu-șĭ Dumnedeŭ a luminá mintea și a desceptá cugetul oamenilor!

Bine a dișŭ decĭ Mântuitorĭul Christosŭ învĕțăceilor săĭ, cândŭ lĭ-a dișŭ: „mergeți; eacă! eu vĕ trămitŭ pre voĭ ca nisce mieĭ în mijlocul lupilor“. [1]) Judecați așá-dară și voĭ, ĭubiților, cu totŭ adînsul cele ce vi-le amŭ spusŭ astă-dĭ și încredințându-vĕ de adevĕrul lor, feriți-vĕ de hulă, de pĕcatul istŭ de moarte, feri-vĕ maĭ vêrtosŭ a vĕ a atinge cu nedreptul de preoți, pentru-că eĭ sûntŭ trămisiĭ luĭ Christosŭ, cum se vede apriatŭ din cuvintele sântuluĭ evangelistŭ Luca: „Celŭ ce vĕ ascultá pre voĭ, pre mine mĕ ascultá și celŭ ce vĕ disprețuĭesce pre voĭ, pre mine mĕ disprĕțuĭesce“; [2]) eară câtŭ de preoți, eĭ sciŭ, că au să se suspună din toată inima porunceĭ luĭ Christosŭ, carele dice: „Iubiți pre vrăjmașiĭ voștri, faceți bine celor ce vĕ urescŭ; binecuvêntați pre ceĭ ce vĕ blástĕmă și vĕ rugați peutru ceĭ ce vĕ facŭ nĕcadŭ“, pentru-că „rĕsbunarea este a mea, dice Domnul“. Aminŭ.

Samuilŭ Petroschi,
exarchŭ și parochŭ în Crasna.

---

[1]) Luc. 10, 4.
[2]) Luc. 10, 16.

Cuvĕntare

ţinută în 23 Iuniŭ (5 Iuliŭ) 1883 la preveghĭarea pentru sĕrbarea ḑileĭ Nascerii s. Ioanŭ Betezătorĭuluĭ în biserica foasteĭ Mitropolie din Suceavă, unde se află moascele sântuluĭ Ioanŭ noŭ.

„Veniţĭ la mine toţĭ câţĭ sûnteţĭ ostenitĭ şi însărcinaţĭ şi eu vĕ voĭŭ dá rĕpausŭ“. Mat. 11, 28.

Iubiţilor creştinĭ!

Dela rĕsăritŭ şi dela apusŭ, dela meaḑă-ḑi şi dela meaḑă-noapte v'aţĭ ostenitŭ, făcêndŭ cale lungă, de aţĭ venitŭ şi v'aţĭ adunatŭ în acestŭ locaşŭ sântŭ, înalţatŭ în a. 1523 în laudă luĭ Dumneḑaŭ din umilinţa domnuluĭ Moldoveĭ, Voevoduluĭ Stefan celŭ tênер: — şi-mŭ vine să vĕ întrebŭ, cine v'a chĭămatŭ seaŭ ce v'a adusŭ la acestŭ adăpostŭ, la acestŭ locŭ de pace şi de linisce sufletească? Avut'-aţĭ în minte poate cuvintele sântuluĭ Ioanŭ botedătorĭul, carele strigá oare-cândŭ la rîul Iordanuluĭ: „Pocăiţĭ-vĕ, că se apropiĭă împĕrăţiĭă cerĭuluĭ“? Seaŭ poate aţĭ avutŭ nesce semne din cerĭŭ orĭ vr'ŭă spaĭmă de cutremurŭ, ca în ḑilele cele grele ale Ierusălimuluĭ? Seaŭ poate v'aŭ cuprinsŭ vĕrsările de ploĭ şi sbucnirile de ape, ca în ḑilele luĭ Noe? Seaŭ poate v'a apucatŭ şi v'a mênatŭ înainte ŭă putere păgâna, ca în timpurile cele dintâĭŭ ale creştinătăţiĭ orĭ ca în timpurile cele grele ale neamuluĭ nostru, cândŭ venĭáu rostogul turcilĭ şi tătarilĭ în pămêntul nostru?

Eŭ nu vĕdŭ necĭ una din străşniciele acestea! nu vĕdŭ urgia lor necĭ spaĭma voastră în feţele voastre! Dară vĕdŭ alta, vĕdŭ evlavia inimeĭ voastre, spiretul închinăriĭ, dorul rugăcĭunilĭ: eacă! acestea v'au adus aice şi graĭul celŭ dulce alŭ D-luĭ nostru Is. Chr., carele ḑice: „Veniţĭ la mine toţĭ, câţĭ sûnteţĭ osteniţĭ, şi însărcinaţĭ şi eŭ vĕ voĭŭ dá rĕpausŭ“, ádecă

Veniţĭ la mine ceĭ slăbănogĭ, răniţĭ şi bolnavĭ şi eŭ vĕ voĭŭ vindecá pre voĭŭ;

Veniți la mine ceĭ bântuiți de spirete necurate și eŭ vĕ voĭŭ mântuí pre voĭ.

Veniți la mine ceĭ întristați și amăriți și eŭ vĕ voĭŭ scutí pre voĭ.

Veniți la mine ceĭ împilați și obosiți de ostenelele vieței și eŭ vĕ voĭŭ ușurá pre voĭ.

Veniți la mine ceĭ ce sûnteți pĕtați cu pĕcate și eŭ vĕ voĭŭ curățí pre voĭ.

Eacă! așá îĭ învitá și-ĭ chĭămá pre toți Domnul nostru Is. Chr. în timpul, cândŭ petreceá pe pământŭ, învĕțândŭ și făcêndŭ minunĭ cu putere dumnedeĭească. Eară mulțime mare de oamenĭ din tîrgurĭ și din sate, de pe munți și din văĭ, de-pe-aproape și din depărtare se apropiĭáu de dînsul cu credință și încredere și se rugáŭ în nevoĭele lor, dicênd: „Isuse, fiĭul luĭ Davidŭ, miluĭesce-ne pre noĭ! Isuse, fiĭul luĭ Dumnedeŭ, mântuĭesce-ne pre noĭ“.

Și în adevĕrŭ, ferice de lumea de atuncĭ, cândŭ lumina lumiĭ, Domnul nostru Is. Chr. erá în mijlocul eĭ! Ferice, pentru-că erá bine-cuvêntată!

Atuncĭ, în dilele acelea de bine-cuvêntare și de mântuință, prin cuvêntul prea puternicŭ alŭ D-luĭ nostru Is. Chr., ologilor li-se întorceá într'ărmarea, orbilor vederea, surdilor audul, muților graĭul, smintiților mintea, bolnavilor sănătatea, îndraciților curățirea de spiretele necurate, pĕcătoșilor ertarea de pĕcate: toțĭ, câți se apropĭáu cu încredere și cu credință și se rugáu forbinte, aveáu parte de cele cerute, cum vedemŭ din s. evangeliă, unde dice: „Is. Chr., âmblândŭ prin toate cetățile și orașele, vindecá toată boala și toată neputința dîntre oamenĭ“. [1])

Dară darul tămăduiriĭ de boale, alŭ învĕțăriĭ și mângâĭariĭ, ba necĭ puterea asupra morțiĭ nu și-a oprit-o Domnul nostru Is. Chr. șie-și, ci a dat'-o sânților apostolĭ și printr'înșiĭ și urmașilor lor, dicêndu-le: „Mergeți de învĕțați toate limbele, botedându-ĭ în numele tatăluĭ și alŭ fiĭuluĭ și alŭ s. spiretŭ“ [2]) și: „Mergeți la oile cele rĕsipite ale caseĭ luĭ Israilŭ și mergênd predicați, dicêndŭ: eacă! s'a apropiĭatŭ împĕrăția cerĭurilor. Pre ceĭ bolnavĭ vindecați-ĭ, pre ceĭ leproșĭ curățiți-ĭ, pre ceĭ morți înviĭați-ĭ, demoniĭ scoateți-ĭ: în darŭ ați luatŭ, în darŭ dați“. [3])

---

[1]) Mat. 9, 35.
[2]) Mat. 18, 19,
[3]) Mat. 10, 8.

Aşá-dară necĭ după înălţarea Domnuluĭ nostru Is. Chr. la cerĭŭ n'a rĕmasŭ ceata crestinilor fără ajutorĭŭ dumnedeĭescŭ în bântuĭelele vĭeţeĭ; căcĭ, cum scrie în cartea faptelor apostolice, sânţiĭ apostolĭ, cu puterea şi cu darul priĭmitŭ dela Domnul nostru Is. Chr., pre uniĭ ĭ-aŭ vindecatŭ de felĭurĭ de boale, pre alţiĭ ĭ-aŭ înviĭatŭ din morţĭ, earâ pre alţiĭ ĭ-aŭ învĕţatŭ şi ĭ-aŭ mângăĭatŭ în nĕcaḍurile lor.

După-ce aŭ trecutŭ s. Apostotolĭ din vieaţă, totŭ pe aceea-oară, urmaşiĭ lor, ádecă s. părinţĭ, episcopiĭ şi preoţiĭ învĕţáu şi lumináu, vindecáu de boale trupescĭ şi dá mângâĭare sufletească turmeĭ luĭ Christosŭ.

Decĭ luaţĭ samă, ĭubiţilor meĭ, vistiariul nesecatŭ alŭ tămă-duirilor de boale, alŭ mângăiarii în întristare şi alŭ scăpăriĭ de cursele vicleanuluĭ; apoĭ alŭ ajutoriuluĭ în nĕcaḍurĭ, alŭ scutiriĭ de asuprele şi alŭ scăpariĭ de urgiă; alŭ uşurării de sarcina pĕcatelor, cu unŭ cuvêntŭ, vistiarĭul nesecatŭ alŭ mântuiriĭ, acestŭ vistiarĭŭ scumpŭ şi neprećuitŭ e aşĕḍatŭ şi pĕstratŭ în biserica Domnuluĭ nostru Is. Chr., eară chĭăĭea, cu care se descuĭe acestŭ visitiarĭŭ dumnedeĭescŭ, este rugăcĭunea bisericeĭ, ádecă aice pe pământŭ rugele preoţilor şi ale credincĭoşilor, eară în cerĭŭ rugele şi mijlocirile prea curateĭ Fecĭoare, ale îngerilor şi ale tuturor sânţilor luĭ Dumnedeŭ.

Ca mărturiă, ca mijlocŭ de mântuire, stă şí acestŭ locaşŭ sântŭ acum de 360 de anĭ; aceasta biserica e vechĭa Mitropoliă, care s'a încrednicitŭ a avé, eacă! aice, venerabilele şi cinstitele moaste ale s. m. m. Ioanŭ celŭ Noŭ.

Vedeţi. ĭubiţilor meĭ, din vechime şi de pretutindene veniáu creştiniĭ la acestŭ locaşŭ dumnedeĭescŭ, la aceste venerabile moaste. Eară voĭ v'aţĭ adunatŭ nu numaĭ din ţara astŭ scumpă şi frumoasă, ci şí din mare depărtare, de peste marginile eĭ, şi v-aţĭ adunatŭ fără deosĕbire de limbă şi de lege, ca să cereţĭ mijlocirile s. m. m. Ioanŭ noŭ la părinteĭe celŭ cerescŭ.

În adevĕrŭ! nime nu e în stare a numĕrá uşurările de totŭ felĭul de boale, ce au urmatŭ din apa Siloamuluĭ de aice! Nime nu poate descrie şi arĕtá, cum se cade, mângăĭarea sufletească, cu care au eşitŭ, esŭ şi se ducŭ creştiniĭ din acestŭ Sionŭ alŭ ortodocsieĭ!

De aceea, câţĭ sûnteţĭ în nevoĭe şi în nĕcaḍurĭ, câţĭ pătimiţĭ de boale grele şi sufériţĭ de neputinţă îndelungată, câţĭ sûnteţĭ

amăriți și împilați de grĕutatea pĕcatelor, câți căutați mângâĭarea inimeĭ și mântuința sufletuluĭ: cu toțiĭ veniți și apropĭați-vĕ și acum cu îndrăsneală și cu evlaviă aicĭ, apropiĭați-vĕ cu încredere deplină în puterea și îndurarea luĭ Dumnedeŭ și în rugele de mijlocire ale s. Ioanŭ, pentru-că, după cuvêntul psalmistuluĭ: „Domnŭl îĭ desleagă pre ceĭ ferecați în cătușe, Domnul li dă orbilor vedere, Domnul îĭ rădică pre ceĭ scurpați, Domnul îĭ păzesce pre ceĭ nemernicĭ“. [1]) Eară în evangelia dela Mateĭŭ ne îndeamnă Domnul nostru Is. Chr. însu-și, dicêndŭ: „Cereți și vi-se va dá voaŭĕ; căutați și veți aflá; băteți și vi-se va deschide voaŭĕ“. [2])

Așá să faceți, ĭubiților meĭ! acum și totŭ-de-a-una și darul D-luĭ nostru Is. Chr. va fi cu voĭ cu toți, Aminŭ.

---

[1]) Ps. 154, 8.
[2]) Mat. 7, 7.

Проповѣдь

НА НЕДѢЛЮ 7. ПО СОШЕСТВІИ СВ. ДУХА.

(Сочинилъ А. Манастырскій.)

„. . . Се приведоша къ нему
„(Іисусу) человѣка нѣма, бѣсну-
„ема. И изгнану бѣсу проглагола
„нѣмый.“ (Мав. гл. 9. ст. 32—33.)

Собравшіися во Христѣ!

Въ сегоднешномъ евангеліи видимо мы Христа Спасителя исцѣляющаго двохъ слѣпцей и еще сіи неотойшли, а вже сновь приводятъ до него едного нѣмого, бѣснующагося, т. е. опанованого злыми духами, щобы и сего уврачивалъ божественный Искупитель отъ его тяжелоноснаго недуга. Таковіи несчастливцы, которыхъ Іисусъ неразъ отъ ихъ слабости лѣчилъ, опускали, если напалъ жаръ недуга, свои дома и сродниковъ и ховалися въ пустынныхъ пещерахъ. Приходячи на нихъ вже той мучительный часъ, кидалися они на землю, ужасно очи завертаючи, сѣпали ногами и руками, а пѣна безустанно текла имъ изъ рота, якъ розяреннымъ дикимъ звѣрямъ, такъ, что нѣкто неосмѣлялся, до нихъ приступити. Ихъ вязано неразъ ланцами, но задармо, бо они разтерзивали оковы и бѣсилися тимъ горше. И такихъ несчастныхъ было въ давныхъ часахъ много, якъ свидѣтельствуетъ евангеліе, но многіи изъ нихъ спаслися Іисусомъ, отъ власти діавола.

Минула ли вже въ нашомъ времени тая ужасна власть надъ поодинокими людьми? Неупадаютъ еще и въ нашихъ часахъ дуже много людей въ страсть совсемъ подобную черезъ свою легкомысльность? О правда и сумна правда! Гляньте лише кругомъ кождого села и вы увидите дуже много такихъ несчастливцей, которыи такъ, якъ сей бѣсноватый жіютъ, — они называются пьяницы, а житье ихъ несчастне, помраченне и мерзенне пїанствомъ.

И хочите видѣти, якъ пяница бѣснуется, то можите неразъ при корчмѣ его несчастную страсть побачити. И пяница хитается такъ небезпечно, якъ бѣсноватый, онъ такожь такъ шалѣетъ, падаетъ на землю, завертаетъ страшено очима и пѣна ліется ему изъ рота. Піянсво! О яка то несчастна страсть! и якъ солодко снуетъ она людей въ свои назоры. Они опускаютъ свою родину, свою родиму хатку и сидятъ такъ, якъ бѣснующіися въ пещерахъ пустынныхъ — въ корчмѣ, по шынкахъ. Жаль менѣ за упадающимъ народомъ нашимъ, для того хочу сегодня озброити мой духъ напротивъ піянства, абы вамъ открыти сію мерзску и гыдну страсть.

Не моемъ чиномъ есть, пяницей оскаржувати но ихъ изъ грузи грѣховной поднести, есть моею святою задачію; не менѣ припадлежитъ, злочинство ихъ имъ прокидати, ихъ на все общее обозрѣніе ставити, но ихъ направити есть моемъ званіемъ; мое сердце недозволитъ на тое, чтобъ ихъ въ смѣху, ганьбѣ и руганіы оставити, но оно урадуется, если они познавши свой блудъ снова трезвыми и честными людьми станутъ.

Поговорѣмъ отже сегодня о пїанствѣ и розважмо: Якъ у пяницы

1. Розумъ мрачится, воля слабится и честь потеряется,
2. Здравіе тѣлесне развращается и изникаетъ, а
3. Господарство упадаетъ и маетокъ въ нѣчо розсыплюется.

Послухайте сіи обясненія уважно и увидите піянство въ его найстрашнѣйшихъ послѣдствіяхъ.

I.

Приглянѣмъся пьяницѣ, то увидимо, что пока онъ тверезый, памятаетъ онъ на все; онъ уважаетъ точно на обовязки стана своего, затрудняется пильно и старается быти своимъ дѣтемъ добрымъ отцемъ, своему господарству добрымъ настоятелемъ, а своей громадѣ честнымъ и поважнымъ членомъ. Но якъ только напоился и надпоился тимъ несчастнымъ трункомъ, тою скверною брагою, то заразъ покрывается розумъ его темнотою, онъ забываетъ на свои повинности, забываетъ, что малъ робити, или куды ити, утрачаетъ золотый часъ, который никогда вже невернется, а жена и дѣти очикуютъ его въ дому съ зойками и слезами. Онъ забылъ на нихъ, на своихъ любезнихъ! Пьяного такъ розумъ

опускаетъ, что онъ наветъ незнаетъ, що и коли говорити, а коли молчати, его ротъ завше отвореный, его губы немаютъ засувокъ, и хотя мелькаетъ чтось неразсудного, то все онъ не такъ вже виразно говоритъ, якъ тверезый т. е. онъ утрачаетъ наветъ и бесѣду, той найкрасшій даръ Божій. А той языкъ, который долженъ лише Бога хвалити и людей чтити, онъ говоритъ изъ пьяницы безстыдныи слова, пяный сварится, крычитъ, уриваетъ честь людямъ, а въ конецъ чипляется и переходящихъ дорогою. Онъ забылъ на Бога, незнаетъ вже, чи може на завтра свято яке заходитъ, незнаетъ, чи онъ межи людьми, чи въ полю онъ все забуваетъ, бо сивуха люра всю его память помрачила. Отъ видите якъ пяницы память помрачилась и розумъ затмѣлся: И воля терпитъ тоже въ піянствѣ. Такъ трафляется неразъ, что человѣкъ повертающій съ мукою изъ млына до корчмы вступаетъ, тутъ онъ хотя и зная, что дѣти и жена его неимѣютъ въ дома кусня хлѣба насущного, такъ чарку пильнуетъ, шинкареви муку, липаетъ и голоручь вже надъ ранкомъ до дому съ заморокою вертается. Неослабилася ему черезъ піянство воля? Онъ-бы певно тверезый щось подобного былбы незробылъ. А ослабившися разъ воля у піяка, упадаетъ у него тоже и богобойность и неякое злочувство есть ему страшнымъ. Пьяница крадетъ, пяница убиваетъ, пьяница рабуетъ; гляньте лишь по карныхъ домахъ и тамъ увидите вы множество пьяницъ покутующихъ за свои злочинства, а ихъ зблѣдлыи (лица) черты суть очивидными свѣдками, что-мъ правду говорилъ.

И чижъ можетъ свѣтъ таковому несчастнику, который себе чрезъ свое цѣлое житіе только напиткомъ заливаетъ, якъ скотина жіетъ, свое семейство занедбуетъ, господарствомъ марнуетъ, — якую-сь почесть отдати или его за достойнаго члена человѣчества уважати? Нѣтъ! такъ далеко забувшійся недостоинъ почестей, ибо онъ затеръ, знищилъ на себѣ образъ и подобіе Божіе.

Тому-то когдашніи пріятели пьяницы его брыдятся, тому-то вороги зъ него насмѣваются, тому-то жена и дѣти отъ него утёкаютъ и его соромѣются, тому-то цѣлый свѣтъ его якъ заразу обминаетъ. Св. Іоаннъ Златоустъ сравняетъ пьяницу съ скотиною и кажетъ, что и сія піетъ, но только пока имѣетъ жажду, и тимъ удовлитворяетъ она необходимой потребности, пьяница-же переступаетъ черезъ свою безмѣрность въ напитку и границы неразумной скотины.

II.

Пьяница уничтожаетъ тоже и свое здоровье. Такое погубное послѣдствіе есть природнымъ, бо если человѣкъ безустанно трункомъ напивается, якъ н. пр. горѣлкою, тимъ всеобщимъ напиткомъ нашего простолюдина, котора и частыну отравы въ себѣ содержуетъ, то онъ слѣдовательно тою трутиною свое тѣло наполняетъ оно переходитъ въ его мясо и кровь и скоро вредитъ его здоровью. Жаль, глубокій жаль и печалевое чувство на наше сердце налягаетъ, когда придивимося на розпилаго, пропащаго человѣка; отъ дня до дня мы узнаемо якъ его здоровье уменшается; его здорова, румяна барва въ лицу, перемѣнялась, жолтѣти вже начинаетъ, здается онъ молодымъ старикомъ, живимъ мерцемъ что и отъ вѣтру валится, въ конецъ попадаетъ онъ въ тяжку недугу, котора приводитъ его неразъ и до предвчасного пращаніяся съ свѣтомъ. И непотребно долгого время до такого убѣжденія, кто пережилъ только едну ночь при надмѣрномъ напою, той скаржится вже что сонъ его сбираетъ, что ему въ головѣ якъ въ млинѣ шумитъ, что его тѣло мовъ молоткомъ побитое, что онъ тяжше отдыхаетъ, коло сердца ему млосно стаетъ и онъ незнаетъ, что съ нимъ сталося. Страва ему не до вкусу и онъ вже мовъ переиначеный, не той самый, который былъ.

Якъ пьянство жилы напружаетъ и нервы умертвляетъ, ба даже и цѣлое тѣло своемъ вреднымъ ядомъ нарушаетъ, позналъ я совершенно ажъ тогда, якъ узрѣлъ-емъ 25лѣтного розпилого человѣка, плюгаваго людскаго изверга, ему такъ руки и ноги тряслися мовбы онъ былъ 80 лѣтнымъ старыкомъ. Пьянство продолжаетъ наветъ свои наслѣдствія и на потомковъ, такъ что дѣти пьяка слабшими родятся, якъ дѣти трезвого, бо проклята отрута напоя чрезъ тѣло родителей и на дѣтей переходитъ. Сего ради най насъ неудивлятъ, что люди нашихъ часовъ такъ коротко жіютъ и мы зъ дива ажь руками збиваемо, если видимо, что единъ или двохъ людей въ селѣ дожили до 80 лѣтъ; о, давными часами жили наши прародители и ихъ предки, якъ свидѣтельствуетъ св. писаніе, по 100 и 200 лѣтъ и были въ силахъ, были здоровы, тѣшилися и наслаждалися счастіемъ своихъ правнукъ, но тогда еще небыло горѣлки, житіе небыло еще трункомъ затросно и часы тіи звалися добрыми, а мы о тихъ „добрыхъ часахъ“ лишь снимо вже, бо они подъ таковыми обстоятельствами до насъ неповер-

нутся. Тіи люди, которыи вымавляются: Мы мусимо пити, бо цѣлую седмицу горко наробимося, а горѣлка подкрѣпляетъ силы,— ошибаются дуже, бо горѣлка, якъ неуменшитъ, то певно неукрѣпитъ силы. Единъ только напитокъ, безъ котрого жаденъ человѣкъ жити неможетъ есть вода, а сей есть найздоровѣйшимъ, онъ еще, отъ коли свѣтъ стоитъ, нѣкому незашкодилъ и есть хотя дешёвымъ то для человѣческаго здоровля драгоцѣннымъ напиткомъ.

III.

Піянство шкодливое и для господарства, но чтобы мы съ тою шкодливостю познакомились, нужно намъ въ мисляхъ на подворье добраго господаря вступити и приглянутись подъ часъ его тверезости его порядку, труду и працѣ. Тамъ увидимо хорошу, бѣлу хатчину, въ ней господыня владѣетъ, на передъ дверей играются счастливыи дѣточки, тутъ бачемо кони, коровы, волы овкы, тамъ гамбари, шпѣхляръ, стоги, обороги все въ найлучшомъ порядку, что ажъ сердце радуется и мы себѣ думаемъ: се хата благословенна!

Ажь тутъ за якій-сь часъ той роботящій господарь роспивается, почалъ что дня онъ свой розумъ брагою морочити, мало по мало все за рядомъ продаетъ; а если заглянемъ за нѣсколько лѣтъ снова на то-самое подворье, увидишь — о Боже — что зъ оконъ его хати дивляется инніи лица, намъ незнаемыи, господарство тое прекрасне перейшло въ чужіи руки, а бившій господарь пойшолъ въ коморне сидѣти и заробляетъ себѣ яко наемникъ хлѣбъ свой насущный... Единъ живый образъ, — но въ немъ описана есть, Любезнѣйшіи, несчастная судьба майже всѣхъ нашихъ людей, якъ они видимо въ убожество переходятъ. Сколько-то невдячныхъ сыновъ запродали отцевское добро, свою хату собственную, свою святую прадѣдну землицю, свое поле, которе обрабляли и росили отецъ и мати кровавымъ своемъ потомъ! Майже ежедневно фантуетъ банкъ пожичковый поля и хаты — а зъ якой то причины? Може податокъ за великій? Може земля неродитъ що року Божій даръ? Нѣтъ, лишъ ніянство есть всему причиною. Бо народится отроча, то необходимо должна быти горѣлка; хотяй и недозволяетъ маетокъ, то есть такій, що пожичитъ, а горѣлка муситъ быти, бо дитя-бъ некрещенне; прійдутъ похороны, то мусится пити, бо небыло-бъ поманы; прійдетъ сватьба, то при нежурницы горѣлцѣ заручины, и бракосочитаніе заключаются, а

пропой въ конецъ оканчиваетъ совокупленіе новоженцевъ. Самое имя „пропой“ изявляетъ намъ необходимость горѣлки у нашего селянина. Прійдетъ „храмъ“, найбольшій праздникъ сельской церкви, то ходятъ розпилыи цѣлымъ селомъ и кричатъ, спѣваютъ, незважаючи на торжество церковное. Можетъ ли убогій, который имѣетъ лише кусничокъ поля, удовлетворити таковымъ выдаткамъ? Неупадаетъ-ли такъ бѣднѣйшій господарь скорше, а богатшій позднѣйше въ долги?

А хочете найгоршое о пьяницѣ чути, то знайте, що св. апостолъ Павелъ кажетъ: „Ни злодѣи, ни лихоимци, ни пьяници, ни злорѣчивіи, ни разбойники не наслѣдятъ царствіа Божіа.“ [1]) Чулисьте, въ якій рядъ поставилъ апостолъ пьяницу? Межи злодѣями, лихоимцами, разбойниками будется онъ снаходити, которымъ замкнутся райскія двери.

Піянство есть отже найбольшій грѣхъ и сохрани васъ Боже отъ его злочестивыхъ обятій. Старайтеся лучше такъ себъ изрядно поступати, якъ тое сдѣляле селяни въ селѣ Рошъ на Буковинѣ блызъ Черновецъ. Тамъ завязалъ знаемый народолюбецъ, Господнн надсовѣтникъ краевого суда Питей общество между своими родимцами, въ которое пріймаются честныи члены тамошной веси, обѣцявшіи, нешити горѣлку, своихъ дѣтей до школы посилати и сельскихъ бѣдныхъ вкладками грошевыми въ случаѣ несчастія вспомагати. Що за прекрасный прикладъ для цѣлого буковинскаго народа! Хвалити Господа что такихъ тверезыхъ громадъ на Буковинѣ вже больше знаходится. Загляньте прв. Хр. до Дорошовецъ, до Товтровъ до Суховерхова, до Тоноровцевъ и др. и приконаетися что тамъ где люди мерзкои браги отреклися тамъ благословеніе Божіе осѣняло. Счастливе тое еело, которе такъ скоро пробудилося изъ своего упадку. А если и вы, Любезнѣйшіи, до такъ похвяльного дѣла возметесь и у насъ запровадится таковое общество, то тогда ажь узрите, що тверезость доказати можетъ; добробытъ будетъ у васъ умножатися, вы будете тѣшитися завсегда здоровіемъ, чистымъ розумомъ и будете улюбленными и поважаемыми въ свѣтѣ, а Господь подастъ вамъ по туземскої кончинѣ надгороду вѣчную, зрѣніемъ царствія своего обдаритъ васъ Онъ на вѣки вѣковъ. Аминъ.

---

[1]) I. Коринѳ. 6, 10.

CRONICĂ.

Strămutarea sĕrbătorească a osemintelor P. S. Archipăstorĭ Dositeĭŭ, Teofilŭ și Teoctistŭ din cripta provisorĭă în cripta cea noaŭă a capeleĭ făcute anume în țintirimul comunŭ din Cernăuți. Se apropiĭă acú unŭ deceniu, decândŭ dise unul dintre Archipăstoriĭ nostri: „doresc ŭ să fiŭ și după moarte în mijlocul celora ce ĭ-am păstoritŭ în vieață“, și eacă! Preavenerabilul Consistoriŭ archiepiscopescŭ, îmbrățișândŭ ideă aceea, puse la cale, de se construí pe cimitirul comunŭ de aicĭ ŭă capelă cu ŭă criptă spățioasă pentru îmmormêntarea rĕpăosaților Archiereĭ aĭ Archidiecesĕĭ. Proieptul se și realisà în puținiĭ aniĭ, încât astă-dĭ se rădică în mijlocul cimitirulŭĭ ŭă capelă frumoasă, care e menită să arete, unde păoseză în pace Archiereiĭ țereĭ noastre. Așá fiindŭ capela gata, a aședatŭ Înaltŭ Prea Sânția Sa părintele Archiepiscopŭ și Mitropolitŭ Silvestru cu bună judecată Sâmbĕta Rusalielor, în care să se strămute sĕcriele cu osemintele rĕpăosaților Archipăstoriĭ în cripta eĭ, și a demândatŭ cu unŭ cercularĭŭ anume cătră întreaga Archidiecesă, ca aceea dĭ consânțită amintiriĭ morților să se petreacă pretutindene și de acum înainte în fiă-care anŭ cu solemnetate deosĕbită, făcêndu-se procesiune bisericească la locurile de rĕpaosŭ ale rĕpaosaților și cântându-se parastasul celŭ mare. În Cernăuți s'a petrecutŭ aceasta dĭ în anul curinte după unŭ programŭ stătoritŭ de maĭ înăinte cu pompă rară. Âncă 'nainte de începerea acesteĭ sĕrbăriĭ s'a deschisŭ Joĭ demineață în 24 Maĭŭ (5 Iuniŭ) a. c. în presênța Înaltŭ Prea Sânțieĭ Sale și a uneĭ comisiuniĭ sanitarĭe cripta provisorĭă și scoțindu-se afară sĕcriele cu rĕmășițele Archiereĭului Dositeĭŭ Cherescul și ale Archiepiscopilor și Mitropoliților Teofilŭ Bendella și Teoctistŭ Blajevicĭ, s'aŭ pusŭ pe unŭ catafalcŭ sub unŭ cortŭ pregătitŭ anume și ornatŭ cu embleme de doliu; făcêndŭ apoĭ Eminența Sa rugăciune pentru sufletele lor, rônduí, ca

pênă la momêntul depunerii osămintelor în cripta cea noaŭă să veghieze șese preoți pe rôndŭ lûngă sĕcrie și să facă panachida.

Vineri seară s'aŭ iluminatŭ într'un modŭ splendidŭ atâtŭ mormintele ortodocsilor ornate cu flori și cu cunune câtŭ șí fața ta capeleĭ, cortul de asupra sĕcrielor și cărarea pênă la cripta cea noaŭă, încâtŭ iluminarea dá ŭă privelisce măreață. În amurgul sereĭ în urma demândului Prea Sânției Sale se duse spiretualul seminarialŭ Mihailŭ Dracinschi cu corul alumnilor seminariali, de făcŭ panachidă solemnă. Erá unŭ momêntŭ pĕtrundĕtorĭŭ, cândŭ în tăcerea nopții, la lucĭul miilor de lumine și în fața sutelor de privitorĭ rĕsună cântarea multŭ tînguitoarĭă a troparĭului: „Adusu-mi-am aminte de prorocul, ce strigă“, cu care se întroduse panachida și a căruĭa melodiă e compusă pentru corŭ în modŭ măĭestru de rĕpăosatul artistŭ Ciprianŭ Porumbescu, eară din depărtare străbăteá súnetul doĭosŭ alŭ campanelor tuturor bisericelor ortodocse din orașŭ acompaniândŭ misteriosŭ cântarea de tânguire. Impresiunea momêntuluĭ aceluĭa de sigur nu se va șterge din inima celor, ce aŭ fostŭ de față la acelŭ actŭ funebralŭ și se prevede, că de acum înainte presara sĕrbării amintirii morților în Sâmbĕta Rusalielor va cuprinde între toate sĕrbările de felĭul acesta locul primŭ, producênd efectŭ deosĕbitŭ asupra inimelor credincĭoșilor.

Sâmbĕtă în 26 Maiŭ (7 Iuniŭ) serví în biserica catedrală Înaltŭ Prea Sânțitul Archiepiscopŭ și Mitropolitŭ cu asistință numĕroasă și strălucită s. liturgiă, la care luară parte toate autoritățile diregĕtorielor publice, civile și militarĭe, corporăcĭunile, înstitutele și școalele locale, preoțimea orășană, epitropiĭ bisericelor din căpitală și din suburbĭe, mulțime mare de creștinĭ, amiciĭ, stimătoriĭ și rudele Archiereilor adormiți. După ce sosiră procesiunile bisericescĭ dela cele-l'alte biserice orășene la biserică catedrală împreună cu preoții respectivĭ, se formà una procesiune imposantă spre cimitirĭŭ. Aice oprindu-se ca la cripta provisorĭă, asceptà pênă-ce făcú Prea Sânția Sa panachidă și, rădicândŭ alumniĭ seminarialĭ sĕcriele Archiereilor, păși maĭ departe pênă la capela cea noaŭă, dinăintea căreĭa se făcú maĭântâĭŭ sânțirea apeĭ, Prea Sânția sa sânți apoĭ capela dupră ceremonialul prescrisŭ, oficià parastasul celŭ mare și petrecú sĕcriele cu osĕmintele Archiereilor la locul lor în cripta capeleĭ. În fine dete procesiunea pe cărările cimitiruluĭ,

făcêndu-se ne'ncetatŭ panachida de obștiă pentru ceĭ adormiți și stropindu-se mormintele cu aghĭasmă pênă-ce venĭ la mormêntul, în care sûntŭ depusĕ oasele din cimitirul foasteĭ biserice a Adormiriĭ Maĭciĭ Domnuluĭ de lûngă fôntâna turcească; aice rostindu-se rugăciunile pentru ceĭ adormiți, făcú procesiunea spre capelă, de unde se întoarse înapoĭ la biserica catedrală. Astŭ-felĭŭ se finí ŭă sĕrbare de multă mângăĭare pentru creștinĭ, unŭ actŭ de adevĕrată amoare și pietate față cu defuncții Archiereĭ aĭ Bucovineĭ.

Sĕrbătorile Rusalielor se petrecură aice în biserica catedrală cu solemnetate deosĕbită, pentru-că asta biserică e închinată în amintirea Pogorîriĭ Duhuluĭ s. In presara sĕrbăriĭ sĕvîrșí Preacuvioșia Sa părintele vicarĭŭ archidiecesanŭ și Archimandritŭ-Mitroforŭ Arcadiu Ciupercovicĭ cu asistință rônduĭeala preveghiăriĭ și a litieĭ, eară a doaŭă-di (Duminică) făcêndu-se laudele de demineață cu înnoirea sânțiriĭ, Inaltŭ Prea Sânția Sa părintele Archiepiscopŭ și Mitropolitŭ cu asistință numĕroasă celebrà s. liturgiă și cetí rugăciunile de îngenunchĭăre dela sĕrândă. Lunĭ șervĭ Preacuvioșia Sa părintele Archimandritŭ Arcadiu Ciupercovicĭ s. liturgiă, eară parastasul pentru ctitorĭ, carele urmà nemijlocitŭ șervițuluĭ divinŭ, îlŭ cântà însu-și Inaltŭ Prea Sânția Sa.

In etate de 71 de anĭ și după ŭă activitate de 48 de anĭ în păstoria sufletească rĕpăosà în Storojinețŭ în 26 Maĭŭ (7 Iuniŭ) a. c. în urmă unuĭ morbŭ scurtŭ, dară durerosŭ parochul de locŭ Ioanŭ Filievicĭ, și fu înmormêntatŭ acoló în 28 Maĭŭ (9 Iuniŭ) a. a. Născutŭ în anul 1807 în Presĕcărenĭ din viță preoțească își facú studiele aice în Cernăuțĭ, apoĭ chirotonindu-se în 6/18 Decemvre 1835 în diacon, eară în 5/17 Iuliŭ 1836 în presviterŭ, se decretà administrătoriŭ parochialŭ la Storojineți, unde devení parochŭ și rĕmase activŭ pênă la moarte. La actul înmormêntăriĭ aficià protopresviterul actualŭ alŭ Storojineților, Prea Cucerniciea Sa părintele Ioanŭ Tarnavschi cu maĭ mulțĭ preoțĭ din ținutŭ și rostí atâtŭ cuvêntul funebralŭ în biserică câtŭ și ertăciunile la mormêntŭ. Fiă-ĭ țĕrina ușoară și memoria eternă!

In floarea vieței sale s'a mutatŭ la cele eterne în 5/17 luniŭ a. c. teologul absolvatŭ Vladimirŭ Nastasi. Defunctul erá născutŭ în Vascăuți pe Siretŭ și-și finí studiele teologice la uni-

versitatea din Cernăuți. Înmormêntarea i-se făcú în Vașcăuți în 6/19 Iuniŭ a. c. și funcțiună la acestŭ actŭ de tînguire archipresviterul districtuluĭ Siretuluĭ Prea Cucernicia Sa părintele Dimitriŭ Seleschi cu maĭ mulți preoți; la mormêntŭ rostí unŭ descursŭ frumosŭ catechetul și cooperatorĭul din Sirete Cucernicia Sa părintele Zaharia Voronca. Și ŭă deputățiune de alumnĭ seminarialĭ participà la înmormêntarea aceasta, depunêndŭ în semnŭ de amoare și condolință de-asupra sĕcriĭuluĭ scumpuluĭ lor colegă ŭă cunună de florĭ și esecutândŭ la mormêntŭ ŭă cântată funebrală. Fiă-ĭ țĕrina ușoară!

In 9/21 Iuniŭ a. c. a adormitŭ în Domnul parochul din Roșoșa (Roșĭ) M i h a i l ŭ H a c m a n ŭ în urma unuĭ morbŭ foarte îndelungatŭ în etate de 69 de anĭ. Rĕpăosatul, carele erá maĭ de 10 anĭ ologitŭ, se trăgeá dintr'ŭă familiă stimată și bine-cunoscută în țară și erá născutŭ în Straja în anul 1815. Studiele și-le făcú la institutul din Cernăuți, după a cărora terminare, căsătorindu-se, se sânțí în 6/18 Octomvre 1840 în diaconŭ și rĕmase doĭ anĭ protodiaconŭ episcopescŭ; eară în 22 Noemvre (4 Decemvre) se sânțí în presviterŭ și fú trămisŭ cu administrătorĭŭ parochialŭ la enoria Roșoșa, unde devení parochŭ la anul 1848 și unde petrecú în păstoria sufletească 42 de anĭ. Rĕmășițele luĭ pămêntene fură înmormêntate în Roșoșa în 10/22 Iuniŭ a. a. sĕvêrșindŭ ceremonia funebrală Prea Venerabilitatea Sa părintele archipresviterŭ-stauroforŭ și profesorĭŭ emeritatŭ de teologiă Nicolaŭ Hacmanŭ cu maĭ mulți preoți și archidiaconul din Cernăuți, la care actŭ aŭ fostŭ presenți afară de ŭă mulțime de poporŭ ortodoxŭ și de consătenĭ heterodoxĭ âncă p. t. domniĭ: președintele penitențiarului consiliarĭul supr. M. Piteĭŭ cu câțĭ-vá funcțiunarĭ dela tribunalul țĕreĭ, părintele archimandritŭ și consiliarĭŭ consistorialŭ M. Calinescu, rectorĭul universității V. Repta și maĭ mulți profesorĭ de teologiă, prepușiĭ seminarialĭ, învĕțătoriĭ cu scolariĭ dela scoala de locŭ, multe rude și cunoscuți de aĭ rĕpăosatuluĭ. La mormêntŭ a cuvêntatŭ Prea Cucernicia Sa părintele protopresviterŭ și parochŭ din Cernăuți Leonŭ Popescul. Fiă-ĭ țĕrina ușoară!

In urma prea înaltei decisiunĭ împĕrătescĭ din 8 Iuliŭ 1883 c. n. s'aŭ făcutŭ cu emisul din 2 Augustŭ 1883 c. n. Nr. 706 alŭ Escelinței Sale domnuluĭ ministru de culte și instrucțiune, baronuluĭ

Conradŭ de Eybesfeld maĭ multe observăriĭ la proïeptele de „Statutŭ sinodalŭ“ și de „Regulativŭ pentru jurisdicțiunea sinodală“, carĭ fusese desbătute și primite în primul sinodŭ ordenarĭŭ alŭ provincieĭ besericescĭ gr. or. din Cislatania din a. 1875. Spre a deliberá eară asupra proïeptelor acelora, Inaltŭ Prea Sânția Sa păr. Archiepiscopŭ și Mitropolitŭ Dr. Silvestru Morarĭŭ-Andrievicĭŭ conchĭămà la Viena în sinodŭ pre Prea Sânțiele Sale păr. episcopĭ din Dalmația Dr. Stefanŭ cavalerĭŭ de Kneżevicĭŭ și Dr. Gerasimŭ Petranovicĭŭ, aședându deschiderea sinodului pe diŭa de 3/15 Iuniŭ a. c.

Sosindŭ Prea Sânțiele sale acoló la timpŭ, Dumineca în 3/15 Iuniŭ a. c. se făcú în biserica gr. or. a sânteĭ treimĭ nemijlocitŭ după s. liturgiă „Doxologiă“ de cătră Inaltŭ prea Sânția Sa păr. Archiepiscopŭ și Mitropolitŭ asistatŭ de Prea Sânțiele Sale păr. episcopĭ, de parochul localŭ, păr. Archimandritŭ Filaretŭ Ianulis și de protopresviterul Artemiŭ Berarĭŭ. Finindŭ chorul cântările cu imnul poporalŭ, Prea sânțițiĭ archipăstorĭ se rĕtraseră în capela întocmită anume pentru deliberările sinodale și aice Inaltŭ Prea Sânția Sa păr. Archiepiscopŭ și Mitropolitŭ înaugurà sinodul cu unŭ discursŭ maĭ lungŭ, făcêndŭ cunoscutŭ, că obĭeptul desbaterilor sinodale va fi maĭ ântâĭŭ proïeptul de „Statutŭ sinodalŭ“. Prima ședință sinodală se ținú în 4/16 Iuniŭ a. c. în care se cetí emisul ministerialŭ din 2 Augustŭ 1883, Nr. 706, apoĭ proïeptele de „statutŭ sinodalŭ“ și de „Regulativŭ pentru jurisdicțiunea sinodală“ din a. 1875. In urma disbaterilor, ce se făcură asupra observărilor din emisul ministerialŭ, se uní sântul sinodŭ în următoarĭele conclusiunĭ:

1. Fiindŭ-că determinățiunile din §§. 18—22 aĭ proïeptuluĭ de „statutŭ sinodalŭ“ din a. 1875 în privința chirotonieĭ și întronisăriĭ mitropolituluĭ și a episcopilor noŭ-aleșĭ și denumițĭ se cuvinŭ în statutul organicŭ alŭ provincieĭ mitropolitane, de aceea aŭ să se lase ele din proïeptul de „statutŭ sinodalŭ“.

2. Fiindŭ-că sinodul mitropolitanŭ după aședămintele dreptuluĭ bisericescŭ gr. or. are jurisdicțiune mitropolitană și fiindŭ-că se presupune, cum-că cadurile vor fi de totŭ puține, în carĭ sinodul episcopescŭ va trebuí să decidă în instanța primă și chĭarŭ șĭ în a doaŭa, după-ce în tus-trele diecesele administrăcĭunea bisericea-

scă și jurisdicțiunea spiretuală e bine regulată prin Regulămintele afacerilor consistoriale, de aceea determinățiunile cele mai ființiale din proïeptul de „Regulativŭ pentru jurisdicțiunea sinodală“ sûntŭ de luatŭ în proïeptul de „Statutŭ sinodalŭ“ și proïeptul de „Regulativŭ pentru jurisdicțiunea sinodală“ să se înlăture.

3. Notarĭul sinodalŭ, Protopresviterul Artemiŭ Berarĭŭ are a compune în înțĕlesul conclusiunilor acestora și luândŭ în vedere și observările din emisul ministerialŭ din 2 Augustŭ 1883, Nr. 706 din proïeptele de „Statutŭ sinodalŭ“ și de „Regulativŭ pentru jurisdicțiunea sinodală“ din a. 1875 numaĭ unŭ proïeptŭ de „Statutŭ sinodalŭ“ și a-lŭ cetí în viitoarĭa ședință sinodală.

A doaŭa ședință sinodală se ținú în 8/20 Iuniŭ a. c.

Notarĭul sinodalŭ cetí proïeptul de „Statutŭ sinodalŭ“ compusŭ conformŭ conclusiunilor sinodale din 4/16 Iuniŭ a. c. In desbaterea generală fú discutatŭ proïeptul cetitŭ din maĭ multe puncte de vedere și se recunoscú. că într'însul sûntŭ băgate în samă atâtŭ observările din emisul ministerialŭ din 2 Augustŭ 1883 Nr. 706, câtŭ și determinățiunile dreptuluĭ bisericescŭ gr. or., ce se referescŭ la sinodul mitropolitanŭ. Se făcú decĭ conclusul unanimŭ: Proïeptul de fața de „Statutŭ sinodalŭ“ pentru mitropolia gr. or. a Bucovineĭ și Dalmațieĭ se ĭa de basa pentru disbaterea specială“.

Disbaterea specială urmà în ședința sinodală a treĭa din 9/21 Iuniŭ a. c., în care se discută de a mĕruntul fiă-care paragrafŭ în privința cuprinsuluĭ câtŭ și a stilisăriĭ și se dechĭără priimitŭ. In urmă se făcú cetirea a treĭa a proïeptuluĭ și se dechĭară priĭmitŭ unanimŭ.

In ședința sinodală a patra, care se ținú în 11/23 Iuniŭ a. c. se discutară unele obĭepte, ce se referescŭ la administrățiunea dieceselor și la cultul liturgicŭ, și se făcură âncă și următoarĭele concluse:

1. Fiindŭ regulate reporturile esterne în statŭ ale bisericeĭ rom. cat. câtŭ și a confesiuniĭ evangelice pe calea legislațiuniĭ și fiindŭ neapĕratŭ de trebuința, că regularea aceasta să se facă și pentru biserica gr. or., e de făcutŭ cerere la înaltul ministeriu c. r. de culte și instrucțiune, ca să bine-voïească a aduce în senatul împerialŭ la pertrătare legislativă unŭ proïeptŭ în privința regulării și determi-

năriĭ rĕporturilor de dreptŭ ale bisericeĭ gr. or. din regatele și țĕrele represêntate în senatul împerialŭ.

2. Presupunêndu-se, că statutul sinodalŭ deliberatŭ în ședințele sinodale de acum va căpĕtá sancțiunea Maĭestățiĭ sale împĕratuluĭ, e de pregătitŭ pentru sinodul viitoriŭ, în consunânța cu determinățiunile Statutuluĭ sinodalŭ „Regulămêntul pentru deliberările sinodale“.

3. Fiindŭ necesariŭ și unŭ „Statutŭ organicŭ“ pentru provincia mitropolitană, se împuternicesce înaltŭ prea sânțitul Archiepiscopŭ și Mitropolitŭ a se înțĕlege în privința aceasta cu înaltul guvernŭ împĕrătescŭ și a împărtăși resultatul sinoduluĭ viitoriŭ.

4. Fiindŭ âncă nerealisată propunerea făcută în vêrtutea conclusuluĭ sinodalŭ din a. 1875 în privința constituiriĭ „Sinoduluĭ generalŭ“ alŭ tuturor archiereilor gr. or. din tus-trele mitropoliele Monarchieĭ, e de făcutŭ cerere la înaltul Ministeriŭ de culte și instrucțiune, ca să bine-voĭească a realisá afacerea aceasta.

5. Sinodul consimțesce cu părerea prea Sânțieĭ sale păr. episcopŭ Gerasimŭ Petranovicĭŭ, de a împărtăși chirotonia în diaconŭ și presviterŭ clericuluĭ vĕduvitŭ Nicolaŭ Babics din diecesa sa.

6. Fiindŭ supuse jurisdicțiuniĭ Mitropolieĭ acesteĭa bisericele parochiale gr. or. ale sânteĭ treimĭ și s. George din Viena, e de rugatŭ înaltul ministeriŭ c. r., ca să bine-voĭească a încorporá în provincia aceasta bisericească și comunitățile bisericescĭ gr. orient. din Trieste.

7. Prea Sânțiele Sale episcopiĭ Stefan cavaleriŭ de Kneževicĭŭ și Gerasim Petranovicĭŭ spunŭ, cum-că paușalul de câte 500 fl. de călătoriă și de petrecere în Vieana nu le ajunge și facŭ cererea, ca înaltŭ prea Sânția Sa păr. Archiepiscopŭ și Mitropolitŭ să li mijlocească la înaltul guvernŭ unŭ adaosŭ de 300 fl.

În ședința ultimă, ce se ținú în 12/24 Iuniŭ a. c. se puseră la cale nisce lucruri formale.

Proĭeptul de „Statutŭ sinodalŭ“ s'a înaintatŭ în doaŭĕ copie înaltuluĭ Ministeriŭ c. r. și e sperânță, că sancțiunea Maĭestățiĭ Sale împĕratuluĭ va urmá în timpŭ scurtŭ; sancțiunându-se, se va publicá și în jurnalul acesta.

Înaltŭ Prea Sânția Sa păr. Archiepiscopŭ și Mitropolitŭ a sositŭ dela Viena în 16/28 Iuniŭ în sănătate deplină.

Parastasul anualŭ și sânțirea monumêntuluĭ mormêntalŭ a profesoruluĭ de musică Ciprianŭ Porumbescu. Vineri în 25/6 Maiŭ a trecutŭ anul, de cândŭ răpăosà C i p r i a n ŭ P o r u m b e s c u. Luni în 28/9 Maiŭ a. c. neconsolatul luĭ părinte îĭ făcŭ parastasul de unŭ anŭ și sânțirea monumêntuluĭ mormêntalŭ. Biserica și curtea eĭ erá plină de poporŭ; ŭă împresiune bună a făcutŭ corul scolarĭŭ stupcanŭ, cântândŭ pe schimbate, la strana dreaptă băĭațiĭ, la cea stângă copilele, partea sânteĭ liturgie până după evangelia; cea-l'altă parte o cântà corul gimnasiaștilor din Suceavă. Unŭ simțimêntŭ de deosĕbită bucuria îți inundá inima, audîndŭ pe de ŭă parte vocile dulcĭ ale copilelor și ale băĭaților contopindu-se în armonia cea maĭ plăcută, eară pe de altă parte unŭ sêmțimêntŭ de amară durere îți mênà lacrimele în ochĭ, cugetândŭ, că celŭ ce împreună cu părintele sĕŭ formase acele vocĭ tinerele întru preamărirea luĭ Dumnedeŭ dace acum de unŭ anŭ de dile în sinul pămêntuluĭ! In timpul împărțiriĭ anoforiĭ amêndoaŭĕ corurile amentite cântară pe rôndŭ „Imnul bisericeĭ“ și „Imnul scoaleĭ“, testurile și melodiele părinteluĭ parochŭ de locŭ. După aceea părintele protopresviterŭ alŭ Humoruluĭ sânțí cu patru preoțĭ ântâĭŭ apă, apoĭ monumêntul mormêntalŭ. Mormêntul profesoruluĭ Ciprianŭ se află aproape de biserică încinsŭ de grilagĭul, ce încungĭură mormintele familieĭ Porumbescu. Crucea rădicată pe mormêntul luĭ Ciprianŭ e de peatră și poartă în fața pe trupină ŭă tablă de metalŭ cu înscripcĭunea aurită: „La revedere, ĭubite fiĭule! la revedere, ĭubite frățioare!“. Pe piedestal în față e o liră de metalŭ aurită și încungĭurată de ŭă conună de laurĭ, înfășată cu o pantlică de metalŭ aurită cu epigrama: „Armoniele tale, lácrimele noastre“. Sub această liră se află ŭă tablă de metalŭ cu înscripcĭunea totŭ aurită: „Ciprianŭ Porumbescu, născ. 2 Oct. 1854, răp. 25 Maiŭ 1883. Sus pe cruce e pusŭ arcișŭ tricolorul de metalŭ, pe carele se cetesce ultima strofă din „Cântecul Tricoloruluĭ“, cuvinte și musică de însu-și răp. Ciprianŭ. Preste monumêntŭ erá rĕdicatŭ unŭ arcŭ, învĕlitŭ în gĭulgĭŭ albŭ și înfășatŭ cu ŭă girlandă de rose și bărbănocŭ și pre arcŭ eráŭ așĕdate cununele trămise din maĭ multe părțĭ.

In fața mormêntului erá masa cu pomenele, în stângă și în dreaptă eĭ eráŭ alte mese cu pălăriuțe, schimburĭ, fuste, tulpănele și utensiliĭ de scoală menite a se împărți „de sufletul luĭ Ciprianŭ“ între 40 de scolerași și scolerițe sĕrace din Stupca.

Finindu-se sânțirea crucii și a petreĭ mormêntale, se făcură rugăciunile parastasuluĭ, după carĭ părintele Constantinŭ Morariŭ, amicul și colegul de seminariu alŭ rĕpăusatuluĭ Ciprianŭ, începú predica funebrală, dară o începú abiá după-ce-și învinse emoțiunea profundă, ce-ĭ cuprinsese întregŭ sufletul; aice urmà unŭ momêntŭ străordinariŭ de pĕtrunḑĕtoriŭ. Între întroducțiunea prediceĭ ádecă și între predica însa-și, facêndŭ oratorul ŭă pausă scurtă, se rădicà la 'nălțimea arculuĭ de deasupra monumêntuluĭ portretul ĭubituluĭ Ciprianŭ, în mărimea omuluĭ, în cadre marĭ aurite, ornatŭ cu tricolorul de mătasă, și trămisă de damicelele române, elevele rĕpăusatuluĭ Ciprianŭ, din Brașovŭ. La rădicarea portretuluĭ și desvĕlirea luĭ nu vedeáĭ la nime nicĭ chĭarŭ la bieții satenĭ ochiĭ fără lácrime, eară părintele, fratele și sora bietuluĭ Ciprianŭ trebuĭáŭ sprijiniți, căcĭ durerea îĭ învinsese de totŭ.

Părintele Morariŭ își continuà predică, dară nu numaĭ elŭ erá adûncŭ mișcatŭ de cele ce le aduceá în memoria rĕpăusatuluĭ, dară și întregŭ publicul, până și ceĭ de altă lege și limbă, de cariĭ se afláŭ mulți de față din localitățile de prin împregĭurŭ. Cuvêntul părinteluĭ Morariŭ a fostŭ cuvêntŭ maĭestru și va fi pomenitŭ în Stupca multŭ timpŭ! Urmară după aceea și doaŭă discursurĭ adûncŭ simțite și bine rostite, unul de academicul Lazarŭ Rotopanŭ, și cela-l'altŭ de abiturientul din Suceava Ioanŭ Bumbacŭ, eară cântându-se ultima strofă din „cântecul tricoloruluĭ“:

Ear' cândŭ, fraților m'-oĭŭ duce
Dela voĭ și-a fi să morŭ
Pe mormêntŭ atuncĭ să-mĭ puneți
Mândrul nostru „tricolorŭ“.

unŭ fecĭorŭ stupcanŭ, asistatŭ de alți doĭ, aduse unŭ tricolorŭ de metalŭ, mare și prea frumosŭ, de-lŭ depuse Rotopanŭ pe mormêntul luĭ Ciprianŭ. Fiindŭ acestŭ momêntŭ unŭ momêntŭ de mișcare puternică, unele dame, între care și una dela Iași, trebuiră duse dela locul plângeriĭ.

După aceea aŭ fostŭ cetite la vr'ŭă 30 din cele 73 de adrese de condolență, sosite păr. Iracliŭ dela moartea luĭ Ciprianŭ și pênă în acelŭ momêntŭ din felĭurite părți locuite de românĭ, între carĭ una dela laureatul V. Alesandri de cuprinsul: „Ŭă comoară de armoniĭ luà Ciprianŭ cu sine în mormêntŭ“, ba șĭ din țĕre străine și anume una din Tirolŭ, doaŭĕ din Italia, una din Heidelberg și una din Reval în Estlandia; așá de mare simpatiă aveá rĕpăosatul la toți, câți apucase a-lŭ cunoasce după blânda și atragĕtoarea luĭ fire seaŭ după clasicele luĭ lucrărĭ!

Redactoriŭ primariŭ responsabilŭ:
Protopresviterul
Artemiŭ Berariŭ.

Redactoriŭ alŭ doile pentru textul slav.-rusescŭ:
Profesoriŭ de cântarea corală
Isidorŭ Vorobchievicĭ.

Administrătoriŭ și editoriŭ: Archimandritul-Mitroforŭ
Arcadiŭ Ciupercovicĭ.

Tipografiea archiepiscopală în Cernăuți.

CANDELA.

Jurnalŭ bisericescŭ-literarĭŭ.

Apare ŭă-dată pe lună.

Nr. 8. Cernăuți, 1. Augustŭ 1884. Anul III.

Sinodalitatea bisericeĭ creștine.

(Urmare.) [1])

Cum-că chĭarŭ în acelea părți ale bisericeĭ ortodoxe, unde, întru aplecarea principiuluĭ de sinodaletate, după mĕsura recerințelor actuale și, după cum se înțelege de sine, între márginile defipte de așĕdămintele canonice universale, esistă și funcțiunează și adunărĭ bisericescĭ sub numirea de congrese, sinoade diecesane, protopresbiterale și parochiale, sinoadele eparchiale mitropolitane totu-și sûntŭ susținute în autoritatea și vigoarea lor canonică, aceasta se vede din constituirea sinoadelor eparchiale pe lûngă cele treĭ Mitropolie

---

[1]) În num. 4 pag. 202 alŭ „Candeleĭ“ din 1 Aprilĭu a. c., unde s'aŭ înșiratŭ datele statistice în materia sinoadelor mitropolitane, s'aŭ scăpatŭ din vedere la tipărire datele statistice, referitoarĭe la biserica ortodoxă din împeriul Rusieĭ; acestea date se îndeplinescŭ aice precum urmează:

Biserica ortodoxă din împeriulŭ Rusieĭ, la a căreĭa organisare, după desființarea Patriarchatuluĭ, s'a luatŭ de basă, precum se vede, „sistemulŭ episcopalŭ“. constă preste totŭ din 54 diecese, d'intre carile 4 și anume cele de Chievŭ, Novgorodŭ, Moscva și Petruburgŭ cu titulul de Mitropolie sûntŭ de *clasa primă,* 19 diecese cu titulul de Archiepiscopie și Episcopie sûntŭ de *clasa a doaua,* eară 27 diecese episcopale, dintre carile câte-vá poartă titulul de Archiepiscopie, sûntŭ de *clasa a treĭa.*

Afară de acestea maĭ este Exarchatul Grusieĭ, a căruĭa rĕșĕdință este în Tiflisŭ cu 4 diecese episcopale.

ortodoxe din monarchia c. r. Austro-Ungară. Eară spre ilustrarea acestuĭ asertŭ, presêntămŭ aice

Statutul sinodalŭ

alŭ Mitropolieĭ greco-orientale a Bucovineĭ și Dalmațieĭ.

Mitropolia.

§. 1.

Biserica episcopală a Bucovineĭ, cu resoluțiunile prea înalte dintr'a 11 Septemvre 1870 și 23 Ianuarĭŭ 1873, rădicată la demnitatea de Mitropoliă, eară cu prea înaltul diplomŭ împerialŭ dintr'a 30 Marte 1874 confirmată în aceasta demnitate, are rangul, posițiunea și drepturile uneĭ Mitropolie greco-orientale actuale.

§. 2.

Mitropolia ca provinciă bisericească constă:

a) din diecesa greco-orientală a Bucovineĭ cu rĕșĕdința archiepiscopală în Cernăuțĭ;

b) din cele doauĕ diecese greco-orientale în Dalmația cu rĕșĕdințele episcopale în Zara și Cattaro.

§. 3.

Mitropolia aceasta, în relațiunile erarchice, este coordinată Mitropolieĭ Sêrbe din Carloviță și Mitropolieĭ Române din Sibiĭŭ (Hermannstadt), ea este decĭ în posesiunea îndependinte a jurisdicțiuniĭ, ce-ĭ compete după constituțiunea mitropolitană a biserieeĭ greco-orientale.

§. 4.

Elemintele constitutive ale acesteĭ Mitropolie, ádecă Archiepiscopĭa din Cernăuțĭ și Episcopiele de Zara și Cattaro, și în subordinarea ulterioară Protopresbiteriele, Mŏnăstirile și Părochiele

---

Organisarea formală a provincielor mitropolitane cu sinoade anuale episcopale, pe basele canonice ale sistemuluĭ mitropolitanŭ, nu esistă, ci toate diecesele, tără deosĕbire de titulul, ce-lŭ poartă Archipăstoriĭ respectivĭ, sûntŭ subordinate immediatŭ unuĭ Sinodŭ permanentŭ, carele constă din 12 membri, ádecă 10 Archiereĭ și 2 Protopresbiterĭ. Acestŭ Colegiu cu numirea: „Свя-тѣйшій правительствующій всероссійскій Сунодъ“, la carele este agregatŭ și Procuratorul imperialŭ, este înzestratŭ cu toate atributele înstanțeĭ supreme spiretuale. (Христіанское чтеніе 1858, Marte.)

din numitele trei diecese rĕmânŭ neatinse prin statutul sinodalŭ presêntŭ.

Sinodul mitropolitanŭ.

§. 5.

Supremul organŭ spiretualŭ constitutivŭ alŭ provinciei bisericescĭ (§. 2.) în afacerile administrăţiunii bisericescĭ şi ale jurisdicţiunii spiretuale este Sinodul greco-orientalŭ mitropolitanŭ.

§. 6.

Sinodul mitropolitanŭ (§. 5) constă:

a) din Archiepiscopul şi Mitropolitul greco-orientalŭ din Cernăuţi;
b) din Episcopul diecesanŭ greco-rientalŭ din Zara;
c) din Episcopul diecesanŭ greco-orientalŭ din Cattaro.

Este însă concesŭ atâtŭ Mitropolitului câtŭ şí Episcopilor diecesanĭ a-şĭ aduce la consultările sinodale câte unŭ demnitarĭŭ presbiteralŭ din diecesele lor, însă numaĭ cu votŭ consultativŭ.

§. 7.

În acordŭ cu prescriptele canonice ale bisericeĭ greco-orientale sinodul mitropolitanŭ se face anualminte uă dată.

Dacă însă starea afacerilor spiretuale în provincia bisericească ar concede să se amênă într'unirea anuală a Episcopilor, atunci sinodul se poate face şí în perioade maĭ lungĭ.

§. 8.

Cu privirea la posiţiunea geografică a provinciei bisericescĭ şi la referinţele speciale ale membrilor sinodalĭ, sinodul mitropolitanŭ se într'unesce de regulă în biserica părochială greco-orientală a s. treimĭ din Viena, cetatea căpitală şi rĕşĕdinţială a împeriului.

Rĕmâne însă neopritŭ Mitropolitului, în conţelegere cu Episcopiĭ diecesanĭ, a face sinodul şí în altă localitate din cuprinsul provinciei bisericescĭ.

§. 9.

Conchĭamarea sinodului cu determinarea localităţiĭ, a dileĭ şi a obĭeptelor de consultare se face din partea Mitropolitului după înţĕlegerea premergĕtoarĭă cu Episcopiĭ diecesanĭ.

Maĭ înainte de ce trămite scrisoarea de conchĭămare are Mitropolitul să facă notificare despre aceasta Ministrului c. r. de culte şi înstrucţiune.

§. 10.

Mitropolitul deschide și închide sinodul, elŭ ocupă scaunul presidialŭ și conduce consultările.

§. 11.

Conformŭ decisiunilor anterioare (§. 9 și 10) sinodul mitropolitanŭ, în timpul de vacanță a scaunuluĭ archiepiscopalŭ, nu se poate face. Asta nu se poate nicĭ atuncĭ, cândŭ âmbele Episcopie sufragane seaŭ chĭarŭ numaĭ una dintr'însele este vacantă.

§. 12.

Locotenența în sinodŭ a Episcopilor sufrăganĭ prin demnitarĭ presbiterialĭ din diecesele lor este concesă. În cadurile acestea delegatul are a se legitimá cu mandatul scrisualŭ alŭ Episcopuluĭ respectivŭ.

§. 13.

Locotenența în sinodŭ a Archiepiscopuluĭ și Mitropolituluĭ în cadul de împedecare poate âncă avé locŭ prin unŭ demnitarĭŭ presbiterialŭ din diecesa archiepiscopală. In cadul acesta președința în sinodŭ și conducerea trătărilor o predă Mitropolitul Episcopuluĭ diecesanŭ, carele este seniorŭ în demnitatea archiereascá.

Protocoalele sinodale concerninți, după închĭăĭarea consultărilor, sûntŭ de presêntatŭ Mitropolituluĭ spre îndrumare ulterioară (§. 17), în cadurĭ anumite spre esecutarea concluselor.

§. 14.

De cercul de activetate alŭ sinoduluĭ mitropolitanŭ se ținŭ toate afacerile spiretuale ale provincieĭ bisericescĭ, carĭ, conformŭ dreptuluĭ bisericescŭ greco orientalŭ, sûntŭ subpuse consultărilor sinodale ale Episcopilor diecesanĭ și cadŭ în competința administrațiuniĭ mitropolitane regulate, nefiindŭ în contrădicere cu legile respective de statŭ.

Agendele sinoduluĭ mitropolitanŭ sûntŭ anume următoarĭele:

1. Deslucirea întrebărilor iscate în provincia bisericească pe terenul credinței creștine (doctrineĭ dogmatice) și resolvirea lor în înțelesul sânteĭ scripture și alŭ așĕdămintelor positive ale bisericeĭ greco-orientale;

2. Suprăveghĭarea ritualuluĭ liturgicŭ la administrarea s. săcrăminte și la facerea altor acte liturgice și funcțiunĭ păstorale; de asemene discutarea, precisarea și în genere orônduirile referitoarĭe la

cultul esteriorŭ, în acordŭ cu normele liturgice generale ale bisericeĭ ortodoxe orientale;

4. Consultarea și determinarea orônduirilor generale întru sporirea moravurilor creștine și a vîrtuților evangelice în poporul provincieĭ bisericescĭ;

4. Emiterea normelor spre sporirea disciplineĭ spiretuale în clerŭ. Normele acestea se referŭ la cualificăcĭunea candidaților de preuție pentru primirea chirotonieĭ și în genere pentru împlinirea chĭămăriĭ lor spiretuale ca învĕțătorĭ, administrătorĭ aĭ s. săcrăminte și ca modeluri de viețuire relegĭoasă-morală;

5. Consultarea despre organisarea înterioară a înstitutelor preuțescĭ de cultură și educățiune;

6. Discutarea întrebărilor sulevate în provincia bisericească pe terenul dreptuluĭ bisericescŭ greco-orientalŭ și aplănarea certelor iscate prin întrebările acelea;

7. Supraveghĭarea administrățiunii spiretuale în cuprinsul provincieĭ bisericescĭ și regularea eĭ în înțelesul prescriptelor positive ale biscrĭceĭ și ale statuluĭ;

8. Propunerĭ relative la modificările organice în elemintele constitutive ale Mitropolieĭ;

9. Judecata spiretuală în cadurĭ de certe de natură bisericească și în causele disciplinarĭe ale persoanelor preuțescĭ, și anume:

A) ca forŭ judecătorialŭ mitropolitanŭ de prima înstanță:

a) în certele, carĭ s'ar puté iscá în genere între Episcopiĭ diecesanĭ;

b) în cadurĭ de certe de competință, carĭ s'ar iví pe terenul administrățiuniĭ bisericescĭ și jurisdicțiuniĭ spiretuale între autoritatea diecesană și ver-unŭ elemêntŭ organicŭ subordinatŭ (mônăstire, protopresbiteriă, părochiă);

c) în cadurĭ, cândŭ s'ar presentá plângerĭ din partea unor preuți seaŭ creștinĭ de confesĭunea gr.-or. în contra unuĭ Episcopŭ diecesanŭ seaŭ în contra unuĭ Consistorĭŭ diecesanŭ pentru abusŭ de puterea spiretuală;

d) în cadurĭ, cândŭ unŭ Episcopŭ s'ar acusá de conduită necanonică;

e) în cadurĭ, cândŭ e vorba de delăturarea uneĭ disordine, observate în esercițul jurisdicțiuniĭ spiretuale prin unŭ Consistorĭŭ diecesanŭ seaŭ a unor abaterĭ cunoscute ale Episcopilor dela așĕdămintele canonice;

B) Ca forŭ judeţialŭ mitropolitanŭ de înstanţa a doauă funcţiunează sinodul ca apelatoriŭ canonicŭ pentru persoanele preuţescĭ şi pentru toţĭ creştiniĭ de confesiunea greco-orientală din diecesele acesteĭ provincie bisericescĭ, carĭ se simtŭ atinşĭ prin sentinţele în causele disciplinarĭe ale forurilor spiretuale diecesane (Consistorielor diecesane) seaŭ prin oare-carĭ alte decisĭunĭ şi dispositĭunĭ în afacerile bisericescĭ, relative la persoanele lor.

§. 15.

Indreptariŭ pentru consultările şi decisiunile sinoduluĭ mitropolitanŭ în afacerile, ce cadŭ în cercul luĭ de activitate (§. 14) sûntŭ aşedămintele positive ale dreptuluĭ bisericescŭ greco-orientalŭ, precum şi legile de statŭ, decĭ normele generale obligătoarĭe în p u b l i c o e c c l e s i a s t i c i s şi prescriptele speciale, emise de statŭ pentru biserica greco-orientală.

§. 16.

Trătările sinoduluĭ mitropolitanŭ în regulă nu sûntŭ publice. Rĕmâne însă în socotinţa sinoduluĭ, de a admite ca auditorĭ la consultările sinodale persoane de starea preuţească şi chĭarŭ şĭ de cea secularĭă, carĭ sûntŭ de confesĭunea greco-orientală şi se rĕcomândă prin relegiositatea şi pietatea lor.

§. 17.

Conclusele sinoduluĭ mitropolitanŭ despre afacerile (§. 14), carĭ nu se referŭ la obieptele credinţeĭ şi ale moravurilor creştine, câtŭ şĭ acele ce nu s'au făcutŭ în esercitarea jurisdicţiuniĭ competente (§. 14 p. 9) aŭ lipsă de prea înalta aprobare împerială, spre a fi în de obştie oblegătoarĭe şi esecutate în provincia bisericească.

In scopul acesta, după-ce se închidŭ sinoadele, resultatele lor, acludêndu-se şi protocoalele respective de consultare în copie videmate, se presêntă la înaltul locŭ pe calea ministruluĭ c. r. de culte şi înstructĭune.

§. 18.

După prea înaltă aprobare împerială (§. 17) conclusele sinodale, conformŭ cu nătura afacerilor, se publică după regulele prescrise şi se esecută prin autorităţile competinţĭ.

§. 19.

Pre lûngă îndreptăţirile sinodale, spuse în determinăţiunile anterioare, îĭ maĭ competŭ Archiepiscopuluĭ şi Mitropolituluĭ âncă unele prerogative speciale şi anume:

1. Representațiunea provinciei bisericesci în reportul ei cu Mitropolia Sêrbă de Carlovițŭ și cu Mitropolia Română de Sibiiŭ (Hermanstadt), câtŭ și la festivități bisericesci și ocăjuni publice în statŭ;

2. Conducerea și supraveghiarea supremă a afacerilor bisericesci în cuprinsul provinciei bisericesci și representarea ei în reportul oficialŭ cu Administrațiunea c. r. supremă de culte;

3. Resolvirea întrebărilor și aplănarea certelor, a cărora amênare pênă la întrunirea sinodului mitropolitanŭ nu este consultă. Mitropolitul însă, dacă nu ar fi premersŭ consîmțemêntul Episcopilor pe calea de corespundință, are să facă notificare despre cele dispuse la proxima întrunire sinodală și să ceară consîmțemêntul succedentŭ cu dispositiunile făcute;

4. Esercitarea dreptului de devoluțiune în caduri, cândŭ Episcopii diecesani ar întrelăsá reaședarea vr'unui oficiŭ bisericescŭ, de ar și fi necesariă;

5. Conducerea și trătarea agendelor curinți ale Mitropoliei;

6. Investirea unui demnitariŭ presbiteralŭ din diecesă archiepiscopală cu funcțiunile de Cancelariŭ mitropolitanŭ și sinodalŭ, carele are a prepărá propunerile pentru consultările sinodale, a compune protocoalele ședințelor și ale trătărilor, a referí conclusele sinodului, și în genere a purtá agendele de cancelariă ale Mitropoliei.

§. 20.

Determinațiunile speciale în privința procedurei la consultările sinodale câtŭ și în privința trătării și esecutării agendelor, carile cadŭ după statutul presentŭ în cercul de activitate alŭ Mitropoliei, se vor stătorí prin unŭ regulativŭ interiorŭ, a cărui compunere și primire, în acordŭ cu acestui statŭ sinodalŭ, se lasă în competința sinodului.

§. 21.

Statutul sinodalŭ presentŭ, după învestirea lui cu prea înaltă sancțiune imperială, întră în vigoare cu ḑina publicării lui. —

(Va urmá.)

Rĕportul mosaicŭ despre facerea lumiĭ și sciințele năturale.

(Urmare.)

Credêndŭ creștinul în Dumnedeŭ, Făcĕtorĭul cerĭuluĭ și alŭ pămêntuluĭ, se înțĕlege, că nu gândesce la Dumnedeul Panteismuluĭ, care ar esistá în legile lumiĭ și în spiretul omenescŭ, așá că totŭ ce ar vedé, să-ĭ fiă însu-șĭ Dumnedeŭ. Nu gândesce necĭ la D-deul Deismuluĭ, care din momêntul, ce ar fi creatŭ lumea, ar fi lăsat'o în scirea legilor, ce i lear fi datŭ, fără a se maĭ interesá de dînsa, ci gândesce la Dumnedeul celŭ adevĕratŭ, la D-deul celŭ ce a creatŭ, susține și conduce toate. Acestŭ D-deŭ este din eternŭ ființa cea maĭ deplină, viează prin sine și de sine însa-șĭ, este nedepedinte și nemărginită; este ființă personală, înzĕstrată cu înțĕlegință nefinită, cu voĭă absolută, așá că face toate, câte le voĭesce, cum le voĭesce, și pentru-că le voĭesce; elŭ esistă din eternŭ cu necesitate și nimĕruĭ, afară de luĭ, i-se cuvine esistință necesariă. Elŭ îșĭ este sie-și singurŭ de ajunsŭ, este prin sine și în sine însu-șĭ și nu are trebuință de nimene și de nimică. Totŭ ce esistă afară de Dumnedeŭ, esistă numaĭ în urma unuĭ actŭ liberŭ alŭ voĭeĭ luĭ absolute, nu esistă decĭ în urma uneĭ necesităț̆ĭ, ce ar fi esistatŭ în Dumnedeŭ însu-șĭ seaŭ afară de dînsul. Dumnedeŭ a pututŭ creá ceea ce a creatŭ, și pentru-că a creatŭ ceea ce a creatŭ puteá creá, în urma atotŭ-putințeĭ și a voințeĭ sale neatêrnate, și altă lume, altŭ-felĭŭ formată, altŭ-felĭŭ organisată. Ceea ce a creatŭ însă, este dovadă de atotŭ-putința, de înțĕlepcĭunea și bunătatea luĭ nemărginită. Fiăcare obieptŭ, mare orĭ micŭ, fiă-care soare și fiă-care firŭ de earbă a începutŭ să esiste atuncĭa, acoló și tocma așá, cum, unde și cândŭ a voitŭ Dumnedeŭ. Căcĭ atotŭ-putințeĭ luĭ îĭ este totŭ atâtŭ de ușorŭ a creá orĭ unŭ sistemŭ solarĭŭ orĭ unŭ firŭ de earbă. Elŭ a pututŭ creá din nemică această lume, precum o vedemŭ astă-dĭ, deplinŭ ordinată, deplinŭ organisată, deplinŭ desvoltată. Elŭ puteá creá șĭ numaĭ nisce eleminte simple, carĭ înzestrându-le

cu legĭ și puterĭ necesarĭe, să le lase după voința sa, ca să se desvoalte pe încetul, pênă să ajungă la starea determinată a desvoltării lor. Și una și alta ĭ-a fostŭ luĭ Dumnedeŭ totŭ una de ușorŭ, și ceea ce a creatŭ, a atêrnatŭ numaĭ de la înțelepcĭunea și voința luĭ absolută.

Legile, ce sûntŭ active în lume, sûntŭ legile luĭ și în locul lor, dacă ar fi voitŭ, ar fi fostŭ rônduitŭ alte legĭ. Cele ce esistă însă, esistă numaĭ prin atotŭ-putință luĭ și ele vor rĕmâné active pênă atuncĭ, pênă cândŭ îĭ va plăcé luĭ. Căcĭ Dumnedeŭ poate, dacă voĭesce, să le schimbe seaŭ să le suspindă în totŭ momêntul. Elŭ toate le vede, toate le conduce și pentru toate grijesce. Atotŭ-putința, înțelepcĭunea și bunĕtatea luĭ nemărgniită este ceea ce a creatŭ toate din nemică și susține corpurile cerescĭ în cursul lor, ceea ce îmbracă crinii câmpuluĭ și nutresce păserile cerĭuluĭ; fără scirea și voĭa luĭ Dumnedeŭ nu pică necĭ ŭă păsere la pămêntŭ și necĭ unŭ firŭ de pĕrŭ din capul omuluĭ.

Eacă! în câte-vá trăsure icoana luĭ Dumnedeŭ, care după sânta scriptură și după învĕțătura unanima a sânților părinți și a învĕțătorilor bisericescĭ este Făcĕtorĭul cerĭuluĭ și alŭ pămêntuluĭ, alŭ vĕdutelor tuturor și nevĕdutelor. (Sim. v. N. C.) Și cine crede așá în D-deŭ, acela de sigurŭ, că nu află necĭ ŭă contrădicere între învĕțătura bibliel și sciința nătureĭ. Căcĭ unul și acela-și este autorĭul lor, Dumnedeŭ. Și dacă totu-și s'ar păré, că am dá aice de vr'ŭă contrădicere, atuncĭ să ne aducemŭ aminte de ceea ce a observatŭ s. Augustinŭ cu cuvintele: „Dacă se face vre ŭă obiecțiune contra autorității s. scripture, atuncĭ fiă ea orĭ câtŭ de artificĭoasă, totu-și e numaĭ părută.“ [1]) Și ce a observatŭ păr. Augustinŭ, aceea aŭ întărit'-o mulțĭ năturaliștĭ vechĭ și noĭ și cu deosĕbire ceĭ

---

[1]) Ep. 149 ad Marcell. In privința aceasta scrie și Euler în opul săŭ: „Rettung der göttlichen Offenbarung gegen die Einwürfe der Freigeister“, §§. 39, 40, 44 următoarĭele: „Was die von den Freigeistern vorgebrachten Schwierigkeiten und scheinbaren Widersprüche anbetrifft, welche sie in der heil. Schrift anzutreffen vorgaben, so wird nicht undienlich sein, zuvörderst zu bemerken, dass sich keine so fest gegründete Wissenschaft findet, gegen welche nicht ebenso wichtige und noch wichtigere Einwürfe gemacht werden könnten. Ja, es lassen sich darin solche scheinbare Widersprüche ausfinden, welche dem ersten Anblick nach unlöslich scheinen. Da man aber diese Wissenschaften bis auf ihre ersten Gründe untersuchen kann, so wird man in den Stand gesetzt, dergleichen Schwierigkeiten völlig zu heben. Wenn man aber noch nicht vermögend wäre, dieses zu thun, so würden doch diese Wissenschaften nichts von ihrer Gewissheit verlieren. Warum sollte denn der heil. Schrift durch ähnliche

ce aŭ făcutŭ învenţĭunile cele maĭ însĕmnate pe câmpul sciinţelor năturale. Aşá bună-oară Roger, Baco de Verulam, Copernicŭ, Keppler, Galilei, Cuvier, Ampére, Agassiz, ete. etc. [1])

După ce am atinsŭ pe scurtŭ partea generală a obieptuluĭ acestuĭa, trecŭ la obiecţĭunile, ce se facŭ din partea năturaliştilor necredincĭoşĭ contra învĕţăturelor bibliei despre facerea lumiĭ şi în speţialŭ despre desvoltarea planetuluĭ nostru.

Dară spre a avé orientare maĭ bună, avemŭ să petrecemŭ:

I. Obiecţiunile din partea Astronomieĭ;
II. Obiecţiunile din partea geologieĭ şi
III. Obiecţiunile din partea paleontologieĭ.

I.

Obiecţiunile din partea Astronomieĭ.

Este maĭ pe susŭ de toată îndoĭeala, că D-ḑeŭ a voitŭ, cum-că omul să-ĭ cunoasce operele, şi să le cunoască, după câtŭ îĭ este luĭ de trebuinţă, ca uneĭ fiinţe finite, ce este. Dintr'însele să cunoască elŭ apoĭ puterea şi înţĕlepcĭunea Făcĕtorĭuluĭ, să-lŭ mărească şi să-lŭ adoreze. Aceasta este în adevĕrŭ ocupăcĭunea cea maĭ sublimă a omuluĭ şi semnul caracteristicŭ alŭ fiinţeĭ luĭ. De aceea şí aflămŭ unele concepute despre mărimea şi construcţĭunea lumiĭ chĭarŭ la popoarele cele maĭ vechĭe ale Orientuluĭ, carĭ fură desvoltate cu timpul maĭ de parte de Grecĭ şi de Romanĭ. La Grecĭ Pitagora şi Anaxagora aŭ combinatŭ, că pămêntul ar trebuí să se rotească în gĭurul osieĭ sale, eară soarele l'aŭ ţinutŭ eĭ de unŭ corpŭ maĭ mare decâtŭ Peloponesul. Maĭ târḑiŭ Philolaŭ, Hipparchŭ şi după dînşiĭ Ptolomeu, representantul vechĭuluĭ sistemŭ, ce se formase despre universŭ, au presimţitŭ chĭarŭ rotăcĭunea duplă a pămêntuluĭ, [2]) presimţire, ce a fostŭ adeverită în timpul maĭ noŭ cu lucrările luĭ Copernicŭ [3]) († 1543),

---

Einwendungen sogleich alles Ansehen benommen werden?" Compar. şi Hettinger, die Dogmen des Christenthums. I. p, 197, s. c. u., unde se aducŭ foarte multe de citate aceste.

[1]) Vedĭ Reusch, Bibel und Natur, p. 50—63, unde sub titulul: „Naturwissenschaft und Glaube keine Gegensätze", se înşiră aproape 60 de învĕţaţĭ maĭ însemnaţĭ din timpul maĭ vechĭŭ şi noŭ, germânĭ, francesĭ, englezĭ, italienĭ, din Europa şi din America, carĭ toţĭ testează, că între rĕportul mosaicŭ despre facerea lumiĭ şi resultatele sciinţelor năturale nu esistă contrăḑicere.

[2]) Vedĭ: Baaders Lehre vom Weltgebäude verglichen mit neueren astronomischen Lehren, von Dr. A. B. Lutterbeck, Prof an der Univ. Giessen. Frankfurt 1866. Artic. în foaĭa Natur und Offenbarung, 1866, p. 557 s. c. u.

[3]) Precum fiă-care teoriă noauă îşĭ are nu numaĭ adepţĭ dară şi contrarĭ, aşá şi noul sistemŭ astronomicŭ alŭ luĭ Copernicŭ a avutŭ pe lângă adoratorĭ

Keppler († 1630), Galilei și Newton († 1727). In urma învențiunilor geniale ale bărbaților acestora fu delăturatŭ sistemul solarĭŭ alŭ luĭ Ptolomeu și înlocuitŭ cu celŭ ce poartă numele luĭ Copernicŭ. Acestŭ sistemŭ fu desvoltatŭ maĭ departe de Kant, Laplace, Herschel, Gauss și Mädler.

Nu întrămŭ în desfășurarea sistemuluĭ astronomicŭ de astă-dĭ — căcĭ aceasta nu se ține de problema noastră, — ci trecemŭ deadreptul la obiecțiunile, ce se facŭ pe basa luĭ contra bibliei. Se dice, cum-că în ochiĭ luĭ Moisi pământul ar fi centrul universuluĭ și cum-că milioanele de corpurĭ cerescĭ n'ar fi decâtŭ nisce obiepte accidentale, nisce lumine și semne, ce-ĭ servescŭ omuluĭ de rĕstimpurĭ, dile și anĭ. Aceasta este prea adevĕratŭ și adaugemŭ âncă, cum-că Moisi nu s'ar fi fostŭ rĕspicatŭ altŭ-felĭŭ chĭarŭ necĭ în cadul, dacă ar fi șĭ avutŭ cunoscință de toate ipotesele astronomieĭ de astă-dĭ. Moisi ádecă n'a scrisŭ carte pentru astronomĭ, ci pentru unŭ poporŭ întregŭ, ba pentru toate popoarele pământuluĭ, căcĭ descoperirea, care se ocupă cu cerĭul și cu pământul în înțelesul maĭ înaltŭ alŭ cuvântuluĭ, este destinată pentru toate popoarele. De bună samă, că pământul din punctŭ de vedere astronomicŭ este numaĭ unŭ planetŭ și anume unŭ corpŭ dintre cele maĭ micĭ corpurĭ cerescĭ, decĭ cu atâta maĭ puținŭ se poate elŭ considerá de centrul universuluĭ. Pentru Moisi însă este elŭ locul celŭ maĭ principalŭ din universŭ, fiindŭ-că-ĭ terenul întregeĭ istorie, ce se nărează în cărțile cele sânte și la care rĕportul despre facerea lumiĭ este numaĭ întroducere. Din punctŭ de vedere relegĭosŭ putemŭ adauge, că pământul este șĭ pentru noi centrul universuluĭ în înțelesŭ maĭ înaltŭ, este așá dicêndŭ Iudea Universuluĭ, fiindŭ-că aicĭ i-s'a descoperitŭ Dumnedeŭ omuluĭ, aicĭ s'a pogorîtŭ însu-șĭ Fiĭul luĭ D-deŭ și a plinitŭ mântuința neamuluĭ omenescŭ, mântuința, ce s'a întinsŭ asupra întreguluĭ universŭ. Apoĭ maĭ este pământul șĭ unicul corpŭ cerescŭ în sistemul nostru solarĭŭ, care-ĭ aptŭ pentru desvoltarea vieței, cum e ceea a omuluĭ. Aceasta o învață însa-șĭ astronomia

---

și mulțĭ contrarĭ. Afirmarea unora însă, că Copernicu ar fi avutu multe de suferitu din causa noului său sistemŭ nu-ĭ adevĕrată. (Vedĭ: Kurze Darstellung der Geschichte der Astronomie, von C. Düsing, Artillerie-Major a. D., publicată în foaĭa Natur und Offenbarung, 1860, p. 424.

[1]) Nu-ĭ adevĕratŭ necĭ de Galilei, că pentru teoriele sale ar fi fostŭ aruncatŭ în închisoare, din care causa și-ar fi fostŭ perdutŭ vederea ochilor. Vedĭ totŭ, Düsing's kurze Darstellung der Astronomie.

modernă, susținêndŭ, că toate corpurile cerescĭ, afară de planete, s'ar aflá âncă în ŭă stare fluidă-înfocată și ar fi așá-dară nepotrivite pentru vieața organică. [1])

In geografia fisică bine-că Palestina ocupă unŭ locŭ subordinatŭ între alte țĕre, și Vefleemul unŭ locŭ âncă maĭ neînsemnatŭ între orașele pămêntuluĭ, dară în istoria relegĭuniĭ înseamnă Palestina, leaganul creștinismuluĭ, maĭ multŭ decâtŭ America, și Vifleemul, locul nascerii Mântuitorĭuluĭ lumiĭ, maĭ multŭ decâtŭ London, Paris, Viena și toate orașele cele maĭ marĭ. Și așá și pămêntul poate să ocupe între cele-l'alte corpurĭ cerescĭ în privința mărimiĭ unŭ locŭ foarte neînsemnatŭ: dară în rĕportul mosaicŭ despre facerea lumiĭ însamnă elŭ maĭ multŭ decâtŭ orĭ-care stea, ba maĭ multŭ decâtŭ întregŭ sistemul nostru solarĭŭ. Ceea ce sûntŭ stelele de sine și între ŭă-laltă, ceea ce sûntŭ ele în spațul cerĭuluĭ, aceea o poate cercetá astronomia în voĭa cea bună. Pre scriitorĭul înspiratŭ nu-lŭ înteresează necĭ sistemul luĭ Ptolomeu, necĭ celŭ alŭ luĭ Copernicŭ, ci-'lŭ înteresează numaĭ ŭă unica întrebare, și anume întrebarea: ce sûntŭ stelele pentru omŭ și anume pentru omul ca șerbŭ alŭ luĭ Dumnedeŭ, precum îlŭ numesce biblia. Și în privința aceasta ni spune Moisi, că stelele sûntŭ, ca să lumineze în întunerecul nopțiĭ, ca să șerbească de orientare călĕtorĭuluĭ și corabierĭuluĭ și ca omul să cunoască în acelea lucrurĭ mărețe atotŭ-putința, înțĕlepcĭunea și bunĕtatea nemărginită a Creatoriuluĭ a toate, a luĭ Dumnedeŭ, să-'lŭ mărească și să i-se închine luĭ. In acestŭ înțĕlesŭ vorbesce Moisi maĭ departe șĭ de luminătoriĭ ceĭ marĭ aĭ cerĭuluĭ, de soare și de lună, și amintesce de cele-l'alte stele numaĭ în treacĕtŭ. „Soarele și luna, dice s. Ioanŭ gura de aurŭ, se numescŭ luminătoriĭ ceĭ marĭ, nu cu privire la cantitatea lor, ci cu privire la activitatea și puterea lor, căcĭ dacă șĭ sûntŭ alte stele maĭ marĭ decâtŭ luna, totu-șĭ înfluința luneĭ se simțesce maĭ multŭ pe pămêntŭ decâtŭ înfluința celor-l'alte stele (afară de soare) și apoĭ ea maĭ apare șĭ simțurilor maĭ mare". [2])

In privința aceasta dice șĭ Galilei: [3]) „Daca ascrie s. scriptura de maĭ multe orĭ luĭ Dumnedeŭ însu-șĭ nisce atribute, ce nu i se

---

[1]) Pfaff, p. 204, ibd. fünf Vorträge, p. 30.

[2]) Hom. 6, în Gen.

[3]) Naturforschung und Bibel in ihrer Stellung zur Schöpfung von Prof. Dr. B. Schäfer in Münster. Ŭă înteresantă recensiune a opuluĭ se află: Nat. und Off. 1878, p. 14, 1ș.

cuvinŭ în realitate (părere de rĕŭ, mâniă, etc.) și dacă o face aceasta numaĭ spre a se acomodá înțĕlesuluĭ poporalŭ, de ce să nu fi pututŭ ea ascrie, totŭ din considerarea nesciinței poporuluĭ, soareluĭ și luneĭ, vorbindŭ de dînsele, nisce atribute, ce diferescŭ de cele ce li-se cuvinŭ în realitate? Dacă ḑice ea așá-dară de soare; cum-că stă loculuĭ, eară de pămêntŭ, că se miscă, de aicĭ nu resultă necĭ ŭă scădere pentru autoritatea s. scripture, pentru-că ea rĕspică numaĭ ceea ce se arată simțurilor mulțimiĭ".

Maĭ bine decâtŭ cu aceste doauĕ autorități nu se poate combate obiecțiunea, ca cum biblia ar învĕțá sistemul falsŭ alŭ luĭ Ptolomeŭ.

Ce se atinge de aceea, că după bibliă ar fi esistatŭ pămêntul înainte de ce ar fi esistatŭ soarele, observămŭ, că cu acestŭ adevĕrŭ alŭ rêportuluĭ mosaicŭ consună și astronomia modernă, căcĭ teoria luĭ Kant-Laplace despre desvoltarea corpurilor ceresceĭ susține în principiu succesiunea asta, ádecă maĭ ântâiŭ esistința pămêntuluĭ și apoĭ a soareluĭ. [1]) Dreptŭ că și teoria această este âncă numaĭ ŭă ipotesă, și-ĭ ŭă ipotesă fără de temeĭŭ pentru creștinul credincĭosŭ cu atâtŭ maĭ multŭ, cu câtŭ Laplace singurŭ nu face într'însa locŭ luĭ D-ḑeŭ. Maĭ departe se aduce înainte, cum-că după rĕportul mosaicŭ aŭ fostŭ de trebuință 5 ḑile pentru desvoltarea pămêntuluĭ, eară pentru toate stelele cele-l'alte numaĭ ŭă unică ḑi, pecândŭ astronomia ar fi aflatŭ tocma contrariul, și anume, că corpurile ceresceĭ s'ar fi desvoltatŭ din starea gazotică, în care s'aŭ aflatŭ la începutŭ, în decursŭ de milioane de anĭ, pênă aŭ ajunsŭ prin îndesirea și închĭăgarea materieĭ originale la starea lor de față. Ce să rĕspundemŭ la această obiecțiune?

În cele ḑise amŭ atinsŭ, că, de și sûntŭ însĕmnate inventiunile, ce le-a făcutŭ astronomia în ḑilele noastre cu ajutoriul telescopuluĭ și alŭ analiseĭ spectrale, [2]) totu-și toate, câte le învață ea în privința istorieĭ formărĭĭ stelelor și a catastrofelor, prin carĭ arŭ fi trecutŭ ele în desvoltarea lor, nu sûntu decâtŭ nisce ipotese și combinăciunĭ, care cu greŭ se potŭ dovedí, parte din causa depărtărĭĭ de totŭ mare a corpurilor, parte din causa mijloacelor prea modeste, de care dispune astronomia, spre a-și întemeiá combinăciunile de felĭul acesta pe fapte sigure maĭ pe susŭ de toată îndoeĭala. [3]) Și dacă

---

[1]) Maĭ pe largŭ la Lücken, p. 56 s. c. n.

[2]) Comp. Natur und Offenb. 1868, 154. Pfaff, die neuesten Forschungen etc. p. 1.

[3]) Burmeister, Geschichte der Schöpfung p. 1.

totu-și ĭ-ar succede oare-cândŭ sciinței astronomice a se rădicá pênă la treapta, încâtŭ să demustre adevĕrul ipoteselor, ce le susține în privința stării primitive a corpurilor cerescĭ și a desvoltării lor ulterioare, atuncĭ creștinul nu ar avé decâtŭ să sălute cu bucuriă și mângăĭare acestŭ progresŭ alŭ spiretuluĭ omenescŭ, căcĭ ar avé motive maĭ multe, de a lăudá și a mulțămí luĭ D ḍeŭ, care 'l'-a făcutŭ pre omŭ părtașŭ de bucuriele creațiunii și a lucrărilor mânelor sale.

Pênă cândŭ însă rĕmâne obĭecțiunea de susŭ ŭă ipotesă neînteme ĭată, pênă atuncĭ decade și pentru noĭ dĕtorința, de a lămurí referința dintre dînsa și rĕportul mosaicŭ. Aicĭ observămŭ numaĭ, că scopul luĭ Moisi n'a fostŭ, de a ne învĕță, cum s'aŭ desvoltatŭ corpurile cerescĭ, ci luĭ ĭ-a fostŭ a minte numaĭ a propune adevĕrul nestrămutatŭ, că D-ḍeŭ n'a creatŭ numaĭ pămêntul, ci și toate corpurile cerescĭ, care prin atotŭ-putința luĭ aŭ devenitŭ în ḍiŭa a patra luminătorii pămêntuluĭ și semne pentru rĕstimpurĭ, ḍile și anĭ. În rĕportul mosaicŭ nu cetimŭ, că D-ḍeŭ ar fi ḍisŭ: „Să se facă luminătorĭ pe întinsul cerĭuluĭ, și să despartă . . . . . ", ci cetimŭ: „Să se facă luminătorĭ pe întinsul cerĭuluĭ, **ca** să despartă ḍiua de noapte", așá-dară ca corpurile cerescĭ, care le-a făcutŭ din nemică prin atotŭ-puternicul săŭ cuvêntŭ, să devină stele pentru pămêntŭ. [1]) Totŭ în felĭul acesta se rĕsfrânge maĭ departe și ob-

---

[1]) Cu privire la obĭecțiunea năturaliștilor îndusă maĭ susŭ, rĕspunde teologul Kurtz în opul săŭ: Bibel und Astronomie, p. 101 în următorĭul modŭ: Eben darum, weil die Beschreibung des vierten Tagwerkes von Sonne und Mond sowohl wie von den Sternen sich ausschliesslich an das hält, was sie für die Erde sind, und nicht im mindesten darauf Bezug nimmt, was sie für sich sein sollen, eben darum muss es als eine ungehörige Folgerung bezeichnet werden, wenn man sich darauf steifen wollte, Sonne und Mond sowohl wie der gesammte Fixsternhimmel seien erst am vierten Tage, d. h. nachdem die Erde als Weltkörper völlig ausgebildet war, wirklich geschaffen, d. i. erst jetzt aus dem Nichts ins Dasein gerufen worden. Wie die Urkunde nichts darüber aussagt, was diese Himmelskörper für sich sind, so sagt sie auch nichts darüber, wann und wie sie zu dem geschaffen seien, was sie für sich sind. Zwar wird das vierte Tagewerk, gerade wie alle anderen, durch das schöpferische „Gott sprach: es werde" eingeführt, aber es steht auch dabei, was und wozu die Sterne werden sollen, nämlich zu Leuchten, die da scheinen auf Erden. Wenn sie das früher nicht waren, sondern erst jetzt wurden, so ist den Worten der Urkunde völlige Genüg geschehen; denn dies jetzt erst eintretende, erst jetzt regulirte und fixirte Verhältniss des Sternenhimmels zur Erde ist ebensowohl ein Act und Ergebniss schöpferischer Thätigkeit, wie die Regulirung des Verhältnisses zwischen Licht und Finsterniss, zwischen Land und Meer. — So heisst es auch „Gott setzte sie in die Rakiah des Himmels", — ganz natürlich; denn da die Rakiah den Erdhimmel bezeichnet, der erst am zweiten Tage

iecțiunea, că fără de soare n'ar fi cu putință, ca să fiă fostŭ esistatŭ lumina și schimbarea ḍileĭ cu noaptea în cele din-'ntâiŭ treĭ ḍile ale Faceriĭ. Observămŭ, că în cele dintâiŭ treĭ ḍile neci nu este vorbă de ŭă schimbare a ḍileĭ cu noaptea, după cum se înțelege în timpul nostru, ci numaĭ de despărțire între lumină și întunericŭ, carĭ le numesce Dumneḍeŭ ḍiua și noaptea. [1]) Și cum-că lumina n'ar fi cu putința fără de soare, aceasta nu o potŭ afirmá sciințele năturale; căcĭ noĭ scimŭ, că lumina se produce și prin procese chemice orĭ prin puterĭ electrice și așá-dară nu ĭ legată numaĭ decâtŭ de soare. Totŭ așá nu potŭ ele demustrá, că în cele treĭ ḍile dintâiŭ ale „Faceriĭ“ n'ar fi esistatŭ lumina fără de soare, și aceasta cu atâtŭ maĭ multŭ nu o potŭ demustrá, fiindŭ-că ele înse-șĭ dechĭară cu sinceritate, că nu cunoscŭ modul, în care-șĭ produce soarele lumina. [2]) Apoĭ mulțĭ năturaliștĭ între carĭ și Hum-

---

geschaffen war, so konnten die Sterne, wenn sie auch vor dem zweiten Tage schon da waren, noch nicht als die Rakiah stehend angesehen werden, sondern konnten erst ihre Stellung an diesem Himmel einnehmen, sobald sie für die Erde etwas zu sein anfingen. Nicht minder leicht und ungezwungen erklärt sich auch das „Gott machte Sonne, Mond und Sterne“ im Vers 16; denn für die Erde richtete er sie erst jetzt zu, und für die Erde fingen sie erst jetzt an vorhanden zu sein. Es ist aber keineswegs damit ausgeschlossen, dass sie zu dem, was sie für sich sind, schon früher gemacht waren. Es bleibt also unentschieden, ob Sonne, Mond und Sterne erst nach der Erde erschaffen seien, oder ob sie zwar schon vor der Erschaffung (?) der Erde in völlig ausgebildetem Zustande da waren, aber erst jetzt ihre Bestimmung für die Erde ihnen gegeben wurde, oder endlich ob ihre Ausbildung mit der Erde gleichzeitig vorgegangen und mit ihr gleichen Schritt gehalten, so dass also am vierten Tage erst die Ausbildung beider so weit vorgeschritten war, dass sie von jetzt an in das ihnen bestimmte bleibende Verhältniss zu einander treten konnten.“ Aceasta parere o esprimă și Vosen, das Christenthum, p. 749. Reusch, profes. de teologia la Univers. Bonn în opul său Bibel und Natur pag. 142 este totŭ de aceea socotință. — Asemene și Fr. Reinhard: Der biblische Schöpfungsbericht vor dem Tribunal der Naturforscher, die grosse Frage unserer Tage. Art. în foaĭa Natur und Off. 1882 p. 500.

În genere observămŭ, că cu socotința luĭ Kurtz, prof. de teol. din Dorpat, consună maĭ toțĭ teologiĭ bisericeĭ apusene; ea se propune și în școale. Cu toate acestea ea nu-ĭ decâtŭ ŭă opiniune teologică, dară nicĭ decum dogma bis. Teologiĭ bisericeĭ noastre catolice dreptŭ măritoarĭe sûntŭ multŭ maĭ riguroșĭ și maĭ precauțĭ în esplicarea rĕportuluĭ mosaicŭ și se rĕținŭ în esegesă de combinărĭ de felĭul acesta. Veḍĭ Macarie, Handbuch zum Studium der christl. Orthodox.-dogm. Theologie, trădusă de Dr. Blumenthal, 1875, p. 84, 85.

[1]) Fac. 1, 4. 5.

[2]) Koppe, Ges. Naturwiss. I. 85. Unĭĭ, precum Mädler în op. Ges. Naturwiss. III. 563. — Delitzsch, Genesis p. 93 susținŭ, că isvorul luminеĭ nu ĭ însu-șĭ corpul soareluĭ, ci unŭ felĭŭ de gazŭ luminătorĭŭ, de care este încunjuratŭ corpul soareluĭ numită fotosferă, în contrastŭ cu atmosfera pământuluĭ. Această socotință s'a combătutŭ apoĭ pe temeĭul cercetărilor făcute cu ajutorĭul analiseĭ spectrale. Kirchhoff și alțiĭ susținŭ, că soarele ar constá

boldt, [3]) aŭ aflatŭ în lumina nordică și în alte fenomene arguminte, că planetul are afară de lumina, ce o primesce de la soare, âncă și lumină propriă. Fiindŭ deci chiarŭ după mărturiele năturaliștilor feliuritŭ isvorul luminei, întrebămŭ: este întemeiată obiecțiunea năturaliștilor necredincioși, că 'nainte de desvoltarea deplină a sistemului nostru solariŭ n'ar fi fostŭ cu putința să esiste lumina? Dacă a esistatŭ însă lumina pe pământŭ și 'nainte de facerea soarelui și cu dînsa de bună samă și căldura, megnetismul și electricitatea, apoi a pututŭ să esiste pe pământŭ și vegetăciunea, produsă de Dumnedeŭ în diua a treia. Dreptŭ că astă-di, pentru-ca să crească și să se desvoalte plântele, este de trebuință lumina și căldura soarelui; dară dacă lumina și căldura trebuincioasă pământului n'aŭ fostŭ înainte de soare legate de soare în feliul de astă-di, atunci și vegetăciunea n'a fostŭ ca astă-di dependinte de soare. [1])

(Va urmá.)

---

dintr'unŭ simbure vêrtosŭ orĭ fluidŭ, care s'arŭ aflá în ŭă ferbințeală străordinarĭă și ar fi încunjuratŭ de unŭ gazŭ (fotosfera) înfocatŭ, a cărui temperătură ar fi maĭ joasă decâtŭ cea a simburelui însu-și. Vedĭ Natur u. Off. 1867, 352.

[1]) Kosmos I. 207.

[2]) Pfaff, Schöpfungsgeschichte, p. 623.

Празднованіе ветхозавѣтного Агнца.

(Конецъ.)

„Собраша же левити братію свою, и освятишася по заповѣди царевѣ повелѣніемъ Господнимъ, да очистятъ домъ Божій. И внидоша священницы внутрь церкве Господни, да очистятъ ю, и извергоша всю нечистоту обрѣтенную въ дому Господни и во дворѣ дому Господня: и вземше левити, изнесоша къ потоку Кедрску вонъ. И начаша въ первый день новомѣсячія перваго мѣсяца очищати, и въ день осьмый того мѣсяца внидоша во храмъ Господень, и очистиша церковь Господню во осьми днехъ, и въ день шестыйнадесять мѣсяца перваго совершиша“. [1]) Глава семейства или общества произноситъ благодарственную молитву надъ виномъ: „Благословенъ буди Ты, Господи, сотворившій плодъ лозы! благословенъ буди за сей благій день и за святое званіе, которое Ты далъ намъ къ радости и возстановленію! благословенъ буди Ты, о Господи, освятившій Израиля и времена!“ [2]) По сихъ словахъ всѣ выпиваютъ по стакану вина. Потомъ умываютъ всѣ руки, при чемъ предсѣдатель произноситъ: „Благословенъ буди Ты, о Господи, освятившій насъ Твоими заповѣдями и повелѣвшій намъ умывати руки“.

Умывши руки, глава семіи или общества беретъ нѣсколько горькихъ травъ, благодаритъ Господа за созданіе плодовъ земныхъ вознесеніемъ соотвѣтной молитвы и, омочивши тѣже въ такъ названный харосетъ, съѣдаетъ невеликій кусокъ, и подаетъ по ряду и всѣмъ прочимъ соучастникамъ вечери, чтобы и они отъ тѣхъ горькихъ травъ вкушали и себѣ припоминали, якъ горько когда то ихъ праотцы въ рабствѣ египтянскомъ перебывали.

Въ такій способъ начинаютъ они вечерю в о з н а м ѣ ренно, и то для того, чтобы дѣти удивлялися сему незвычайному

---

[1]) 2 Парал. 29, 15—17.

[2]) Смотри: „*Rituale für die beiden Abende des Ueberschreitungs-Festes, nebst Beifügung aller Gebräuche*“ von Jacob Schlossberg. Wien 1860.

началу ей и тѣмъ побуждалися пытати, откуду ведетъ особенный той звычай свое начало. Если же не станетъ дѣтей, то вопрошаетъ жена или кто нибудь изъ присутствующихъ о значеніи сего дивного пиршества, а глава семіи или общества отвѣчаетъ: „Ото чѣмъ ночь сія отличается отъ другихъ ночей: во всѣ другіи мы ѣмо квасный хлѣбъ и опрѣсноки, а въ сію только одни опрѣсноки. Во всѣ другіи ѣмо всякіи травы, а въ сію ночь только горькіи. Во всѣ другіи ночи ѣмо мы мясо, будь жареное или вареное, а въ сію только печеное. Во всѣ другіи ночи не омочаемъ мы горькіи травы въ харосетъ, а въ сію два разы. Во всѣ другіи только разъ умываемъ руки, а въ сію два разы. Во всѣ другіи ночи ѣмо или сидя, или возлежа, а въ сію только возлежа“. По сихъ торжественно вознесенныхъ различіяхъ между пасхальнымъ и прочими вечерами глава обращается къ дѣтямъ и молодшимъ вообще, и, сообразуясь съ ихъ возрастомъ и понятіями, роскладаетъ имъ голосно и вразумительно причину того вечера и его особенный родъ торжества и говоритъ: „Мы всѣ были рабами, якъ той рабъ или та раба (указывая на присутствующего тамъ раба или рабу), но въ ночь сію Богъ избавилъ насъ и извелъ въ свободу“. И начинаетъ теперь всѣмъ присутствующимъ подробно розсказывати о рабствѣ отцевъ своихъ въ Египтѣ, особенно же, якимъ способомъ достался они до Египта, обясняюще подробно слова въ Второзавѣтѣ гл. 26, ст. 5 и 6: „Сирію остави отцевъ мой [1]) и сниде во Египетъ и обита тамо въ числѣ маломъ и бысть тамо въ языкъ великъ, и во множество много и велико. И озлобиша насъ Египтяне, и смириша ны, и возложиша на ны дѣла жестокая;“ — далѣ розсказуетъ имъ о гоненіяхъ и угнетеніи тѣхже изъ стороны Египтянъ, о чудесномъ освобожденіи ихъ изъ Египта, о всѣхъ благодѣяніяхъ Божіихъ къ народу, о чудесахъ, которыи Господь Богъ черезъ Мойсея передъ Фараономъ дѣлалъ, о выходѣ ихъ изъ Египта и чудесномъ ихъ переходѣ черезъ червоное море, о законодательствѣ Божомъ и о посвященіи Израиля въ народъ Божій.

Потомъ указывая на подкладаныи кушанія, говоритъ: „то Пасха, которую мы вкушаемъ, потому что Господь прешелъ мимо домовъ отцевъ нашихъ въ Египтѣ“; поднимая рукою горькіи

---

[1]) Т. е. Яковъ, наслѣдникъ Авраама походящего родомъ изъ Мезопотаміи и странствовавшего отъ мѣста до мѣста по звычаю своихъ предшественниковъ.

травы, которыи мы вкушаемъ во воспоминаніе того, что Египтяне сдѣлали горькою жизнь отцевъ нашихъ въ Египтѣ“; поднима опрѣсноки, произноситъ: „то опрѣсноки, которыи мы вкушаемъ въ воспоминаніе того, что тѣсто отцевъ нашихъ не имѣло времени скиснути прежде, чѣмъ Господь открылъ Себе и избавилъ насъ отъ руки Египтянъ и потому мы должны благодарити Его, прославляти, восхваляти, славословити, почитати, величати за то, что онъ сотворилъ всѣ сіи чудеса для отцевъ нашихъ и для насъ; за то, что перевелъ насъ отъ рабства въ свободу, отъ печали къ радости, отъ плача въ торжество, отъ тьмы во свѣтъ, отъ угнетенія въ избавленіе. Потому мы должны взывати Ему: аллилуіа, хвалите Господа, хвалите рабы Господа, хвалите имя Господне, аллилуіа!“ Тогда начинаютъ всѣ пѣти псалми 112 и 113, и заключаютъ ихъ словами: „благословенъ буди Господи Боже нашъ, Царю Вѣчный, изведшій насъ и отцевъ нашихъ изъ Египта и доведшій насъ до сей ночи, чтобы мы вкушали опрѣсноки и горькіи травы“. По оконченіи сей церемоніи пютъ всѣ второй стаканъ вина.

Снова умываютъ руки а голова семіи или общества подноситъ два опрѣсноки, ломитъ изъ нихъ одинъ на двѣ части и полагаетъ на оставшійся цѣлый говоря: „Благословенъ буди Ты о Господи Боже нашъ, изведшій хлѣбъ отъ земли и освятившій насъ Твоими заповѣдями и повелѣвшій вкушати опрѣсноки“, и всѣ присутствующіи вкушаютъ опрѣсноки и горькіи травы.

Теперь зачинаютъ по произношеніи выше помянутой благодарственной молитвы ѣсти мирныи приношенія 14-ого дня, послѣ чего голова произноситъ молитву: „Благословенъ буди . . . . и повелѣвшій намъ вкушати пасху“, и дозволяетъ такимъ способомъ вкушати пасхального Агнца. Послѣ яденія сего послѣдного не ѣдятъ больше ничего, но умываютъ руки и пютъ третій стаканъ вина — читая надъ нимъ благодарственную молитву — такъ названную „чашу благословенія“, и заканчаютъ вечерю четвертымъ стаканомъ вина, такъ названнымъ „чашею хвалы“, потому что при немъ поютъ псалмы (114 до 117-го) хвалебныи, и читаютъ еще на конецъ молитву: „Господи Боже нашъ, Тебе восхвалятъ всѣ дѣла, и святыи Твои и праведныи, исполняющіи волю Твою, всѣ съ восклицаніемъ восхвалятъ Тебе, благословятъ, возвеличатъ, прославятъ и воспоютъ имя славы Твоея; ибо благо хвалити

Тебе, утѣшительно пѣти имени Твоему. Изъ вѣка во вѣкъ Ты Богъ еси. Благословенъ буди Ты Господи Царю, которому подобаетъ хвала. Аминь. Души всѣхъ живущихъ благословятъ имя Твое, Господи Боже нашъ, и духъ всякой плоти прославитъ и вознесетъ память Твою. Ибо во вѣкъ Ты Богъ, и кромѣ Тебе не имѣемъ царя, искупителя или спасителя. Буди благословенъ, Господи Боже нашъ, Царю вѣчный. Аминь!“

Сею молитвою заканчаютъ вечерю въ ей головной и посля приписовъ раввиновъ обхождающейся части, и всѣ встаютъ отъ стола и удаются до спочинку. Но кто изъ старшихъ лицъ хочетъ, можетъ къ польному своему задоволненію еще и пятый стаканъ вина выпити, но долженъ есть при томъ и великое аллилуіа отъ 120 до 137-го псалма спѣвати.

На другій день, т. е. въ 15-й день Низана или первый день опрѣсноковъ, спѣшили мужчины уже съ ранкомъ до храма, чтобы тамъ принесенію мирныхъ жертвъ присутствовати, которыи изъ воловъ, овецъ и другихъ жертвенныхъ животныхъ состояли и необходимую принадлежность праздника опрѣсноковъ составляли. Прочее время сего дня должны были Іудеи отъ всѣхъ обычныхъ роботъ воздержуватися и сей день, называвшійся даже субботою, ровно якъ и 7-й день опрѣсноковъ, называвшійся праздникомъ исходнымъ, наровнѣ съ субботою праздновати.

По принесеніи мирнихъ жертвъ въ семъ дни, могли далекіи припельцы возвращатися по своимъ домамъ; больше благочестивыи же Іудеи оставлялися черезъ всѣ 7 дней опрѣсночныхъ въ Іерусалимѣ, а гдекоторыи даже и до послѣдного дня праздника пятидесятницы, праздновавшогося черезъ 7 недѣль, зачавши отъ другого дня опрѣсноковъ (16-го Низана), въ который начиналася жатва на поляхъ.

Обрядъ начала жатвы былъ раввинами еврейскими также описанъ и совершался строго посля ихъ приписовъ на разсвѣтѣ 16-го дня того мѣсяца, разрѣшаючи такимъ способомъ употребленіе новогo хлѣба въ домашнемъ быту. Послѣ сего и народъ начиналъ жати на своихъ поляхъ, и всѣ пристували къ своимъ обычнымъ занятіямъ до 7-го дня такъ, что только одны опрѣсноки о праздннику Пасхи напоминали. Вообще старалися Евреи, на основаніи Втор. 16, 11—14. всѣ сіи дни проводити въ найбольшомъ возвеселеніи и для того взаимно посѣщали и угощали другъ друга.

Такъ праздновали Евреи Пасху въ послѣдное время существованія храма.

Но всѣ сіи по преданію соблюдавшіися обряды праздника Пасхи, не предписанныи закономъ Мойсеевымъ, хотя и признаются раввинами за необходимы, не составляютъ сущности сего праздника. По закону Мойсееву были для праздника Пасхи, того великого еврейско-народного торжества въ память ихъ чудесного освобожденія изъ подъ тяжкого ига рабства въ земли египетской, — существенно необходимы: агнецъ, опрѣсноки и горькіи травы, и потому только сіи принадлежности праздника имѣютъ особенное таинственное значеніе.

Праздникъ пасхального Агнца имѣлъ первоначально, якъ и всѣ праздники, чи то еврейскіи, чи то поганскіи, историческое значеніе и служилъ въ ежегодное воспоминаніе избавленія первенцевъ еврейскихъ отъ смерти, нашедшей на первенцевъ египетскихъ; и чудесного изшествія Евреевъ изъ Египта, изъ дому тяжкого тѣлесного рабства. Но въ томъ простомъ историческомъ значеніи сего праздника скрывается глубокій таинственный смыслъ прообразовательный, который насъ на издревле обътованное искупленіе отъ душевного рабства грѣха и виновника его діавола отъ проклятія и вѣчной погибели напоминаетъ.

Якъ самый Агнецъ, такъ и всѣ обряды соединенныи съ празднованіемъ Пасхи, служили очивидно прообразомъ Господа и Спасителя нашего, Іисуса Христа. Ибо Онъ представленъ былъ, передъ судилищемъ правды своего Отца, яко жертва святая и чистая, „яко овча на заколеніе ведеся“; ни одного слова ропота или жалобы не исходило изъ пречистыхъ устъ Его, во время страданій, „яко агнецъ прямо стригущему его безгласенъ: тако не отверзаетъ устъ своихъ“; [1]) Ему „не пребиша голеней“, также якъ агнцу пасхальному не сокрушалъ костей. Пречистая кровь Его, пролитая за насъ на крестѣ, избавляетъ насъ отъ власти діавола и даруетъ намъ вѣчное спасеніе, подобно тому, якъ кровь агнца, которою крестообразно окроплены были двери домовъ израильскихъ, избавила отъ погубленія первенцевъ еврейскихъ и всѣхъ Израилтянъ освободила отъ ига египетского.

Что нѣкоторыи изъ благочестивыхъ Израилтянъ еще въ ветхомъ завѣтѣ розумѣли прообразовательное значеніе Пасхи и

---

[1]) Ис. 53, 7., Ліян. 8, 32.

уже въ то время взирали, очами вѣры, черезъ сѣнь Агнца пасхального, яко прообраза, на Мессію, Господа Іисуса Христа, имѣвшого пролити пречистую кровь Свою на крестѣ, видимъ изъ словъ пророка Исаіи (53, 7), пророка Іереміи (11, 19; 18, 23) и другихъ подобныхъ пророчествъ. Со времени пришествія Христова было прообразовательно значеніе Пасхи ясно указано сперва Іоанномъ Предтечею словами: „се агнецъ Божій, вземляй грѣхи міра“, [1]) потомъ событіями страданія и смерти Господа.

Св. апостолы и евангелисты счаста указывали въ своихъ писаніяхъ на то значеніе Пасхи, такъ: Мато. 26, 63; 27, 12; Марк. 14, 61; Діян. 8, 32; 1. Кор. 5, 7; Евр. 9, 14; 25; 1 Петр. 1, 19; 2, 22; 1 Іоаннъ 1, 7; Апок. 1, 5; 5, 9—10. Потому въ послѣдствіи времени и св. Отцы, имѣвшіи случай говорити о Пасхѣ ветхозавѣтной или о страданіяхъ Господнихъ, изъясняли прообразы въ Пасхѣ и исполненіе въ страданіяхъ Господа Іисуса; потому самая даже часть, вынимаемая нами изъ просфоры и назначаемая для присуществленія въ тѣло Христово на божественной литургіи, называется нами не иначе, якъ Агнцемъ святымъ, ибо Онъ былъ въ истиннѣ Агнцемъ своего Отца.

Знаменательность праздника Пасхи разомъ съ другими безчисленными обѣтованіями, пророчествами, прообразами должна бы была указати Іудеямъ на Агнца Божія вземшого грѣхи міра, якъ указалъ на Него Его Предтеча, но они слѣпы, ведомыи вождями слѣпыми, имѣли очи видѣти и не ведѣли, имѣли уши слышати и не слышали и не познали Прообразованного, когда онъ явился среди ихъ, отвергли Его, вознесли на крестъ и до сихъ поръ блудятъ въ мрацѣ невидѣнія, которая есть большая и опаснѣйшая отъ рабства египетского.

И что же сталося съ ихъ праздниками? Совершилося надъ ними слово Господне: „новомѣсячій вашихъ и праздниковъ вашихъ не навидитъ душа моя“. [2]) А они все еще думаютъ угодити Богу безмысленнымъ поддержаніемъ древныхъ праздниковъ законныхъ.

Впрочемъ, нынѣшное ихъ празднованіе Агнца пасхального совсѣмъ отличается и отъ древного библійского и отъ послѣдующого раввинского. Вмѣсто Агнца пасхального и мирныхъ при-

---

[1]) Іоаннъ 1, 29.
[2]) Іс. 1, 14.

ношеній, они предлагаютъ два блюда мяса якого нибудь животного, заколенного раввиномъ или рѣзникомъ, но не изъ рода священническаго, потому что вже давно забыты ихъ родословія. Въ ихъ молитвахъ пасхальныхъ слышатся возклики отчаянія и безнадежности, а воспоминанія ихъ объ освобожденіи изъ Египта, которыи прежде имѣли силу и значеніе, напоминаютъ ихъ теперь о ихъ совершенномъ оставленіи въ рабствѣ душевномъ, — и рѣдко которыій изъ нихъ не сознается, что обряди ихъ не имѣютъ теперь ніякого значенія, что они сами ясно видятъ пустость своей нынѣшной религіи и что ихъ только якая-то закоренѣлая привязанность къ преданіямъ человѣческимъ въ тойже религіи одержуетъ.

ОРЕСТЪ КОЗАКЪ,
богословъ.

Starea bisericeĭ Greciei sub domnia Turcilor și în timpul revolucĭiunii pênă la venirea luĭ Capo d'Istria.

(Urmare.)

Cum am amintitŭ, necĭ clerul înferiorŭ nu erá legatŭ de statŭ cu foloase materiale. Pe câtŭ de modeste eráŭ veniturile preutuluĭ, pe atâtŭ de puținŭ i-se șĭ cereá, spre a primí ordinăcĭunea ca părinte (πάπας), ádecă: îĭ erá de ajunsŭ catechismul luĭ Moghilă, rônduĭeala liturgieĭ și consciința curată. De aceea necĭ n'aveá „părintele“ pretensĭunea. de a înaintá, ci se mărginĭá într'unŭ cercŭ micŭ de activitate. Preoțiĭ se destingeáŭ puținŭ de ceí-l'alțĭ credincĭoșĭ; eĭ făceáŭ dumineca și sĕrbătoarea liturgiă, eară în ḑilele de lucru îșĭ căutáŭ de meseriă. Eĭ luáŭ parte la lucrările și recreăcĭunile poporuluĭ și îĭ înspiráŭ unŭ ḑelŭ dreptŭ-că plinŭ de căldură, dară fără de luminele necesarĭe. Prin familiă eráŭ eĭ strînsŭ legațĭ de comună. După plinirea șervițuluĭ divinŭ în câte unŭ paraclisŭ de pe câte unŭ colnicŭ de lûngă satŭ luáŭ eĭ parte la toate plăcerile și desfĕtările parochienilor. Eĭ eráŭ cu poporul una. Astŭ-felĭŭ erá clerul înferiorŭ prin pusĕcĭunea, mijloacele de traĭŭ și sĕrăciă sa, care se potrevĭá cu a poporuluĭ, constrînsŭ a se identificá cu interesele luĭ, a suferí împreună și a aținá spiretul de contrădicere pe tăcute și în secretŭ pênă să sbucnească în flácăre. D. A. Pichler ni spune [1]) basatŭ pe opiniunea luĭ Maurer, după care se pare că urmează șĭ Mendelssohn-Bartholdy, că abĭá 10 dintr'ŭă miĭă de preoțĭ sciáŭ să-șĭ subscriă numele și ceĭ ce sciáŭ atâta, purtáŭ ca semnŭ de erudicĭune înaltă unŭ călămărĭŭ la brâŭ. Dară părerea aceasta se cere rectificată în onoarea clerului grecescŭ, căcĭ altmintrea ni-am formá ŭă ideă falsă despre cultura luĭ. Admitŭ, că cultura clerului erá în multe privințe foarte mâncă, dară nu

[1]) Geschichte der kirchlichen Trennung zwischen dem Orient und Occident. II. pag. 386.

concedŭ, că escepțiunĭ onorfice n'ar fi esistatŭ. Să ne aducemŭ numaĭ-câtŭ aminte de literații cei numeroșĭ dintre clerŭ, carĭ își primĭáŭ cultura la universitățile din Italia, Anglia, Germania și Franția într'unŭ timpŭ, cândŭ se concentrá toată vieața năcĭunală numaĭ în biserică; aceĭa venindŭ ŭă-dată a casă, se îngrijĭáŭ maĭ ântâĭŭ de înstrucțiune, întemeĭându scoale și alte înstitute de cultură.

Așá se întemeĭà la anul 1814 pentru sporirea culturei între Grecĭ ŭă societate cu numele „filomusa“, alegêndu-se de președinte renumitul lordŭ Guilfordŭ, guvernătorĭul anglesŭ în însulele ĭonice. Barbatul acesta, căpetândŭ scire de alegerea asta, pronunță următoarĭele cuvinte memorabile în lauda clerulŭĭ elinŭ: „Căcĭ la care poporŭ aŭ arĕtatŭ preoțiĭ atâta dĕlŭ pentru filosofiă, așá și din principĭŭ, câtŭ aŭ arĕtatŭ aĭ voștri, carĭ aŭ dedicatŭ șĭ ŭă mônăstire pentru societatea „filomusa“; unŭ lucru d-dĕĭescŭ aŭ făcutŭ eĭ și sûntŭ convinsŭ, că întreagă biserica Elinelor de acum înainte va imitá aceasta. Căcĭ relegĭunea este fundămêntul filosofieĭ adevĕrate și alŭ vieței politice“.[1]) Altŭ argumêntŭ în favorea clerulŭĭ este, că și pe timpul revolucĭunĭĭ care trebuĭá să fiă nepriincĭosŭ pentru întreprinderĭ de cultură, n'a încetatŭ interesul luĭ pentru școale. Unŭ clerŭ decĭ, care arĕtá atâta interesŭ pentru sciință, nu puteá să fiă așá de ignorantŭ, cum ni-'lŭ descrie Maurer.

Câtŭ de monachĭ, eĭ se țineáŭ de regulele s. Vasiliŭ. După modul petrecerĭĭ lor orĭ în cumunitate mônăstirească deplină orĭ în mônăstire cu chĭeltuĭelele lor proprie orĭ în singuritate eremitică se împărțiáŭ eĭ în κοινοβιακοί, ἰδιόρρυθμοι și ἀσκῆται. Despre împărțirea mônăstirilor în enorica (episcopescĭ) și stavropigia (patriarșescĭ) am atinsŭ. Unele stavropigie stá âncă șĭ sub scutul ctitoruluĭ și alŭ urmașilor luĭ și se numĭáŭ κτητορικά. Pe lîngă aceste se maĭ afláŭ și mônăstirĭ închinate (μετόχια), filiale, carĭ vĕrsáŭ veniturile lor, după cum eráŭ închinate, orĭ la mônăstirea sântuluĭ mormêntŭ în Ierusalimŭ orĭ la cea din muntele Sinai.

Primirea în mônăstire nu se întêmplá totŭ-dea-una în conformitate cu regulele canonice. Monachul celŭ tênĕrŭ erá adoptatŭ de altul maĭ bĕtrânŭ, care-'lŭ învĕțá și-lŭ întroduceá în vieața mona-

---

[1]) Τὰ σωζόμενα ἐκκλ. συγγραμμ. Κονσταντίνου Οἰκονόμου τομ. II. τριακονταετηρὲς ἐκκλεσιαστική (1821—1852). σελ. 33, σημ. β.

chească și căruĭa îĭ erá supusŭ. De regulă li-se dá unora destinațiunea de copiĭ pentru monachiă, câte-ŭă-dată chĭarŭ și înainte de nascere. Eĭ și împliniáŭ votul părinților lor, întrândŭ în starea monachească orĭ primindŭ celŭ puținŭ humele de botedŭ călugĕrŭ καλόγερος, spre a-și împăcá consciința, Monachiĭ se bucuráŭ de respectŭ foarte mare atâtŭ la Grecĭ câtŭ și la Turcĭ. Eĭ duceáŭ în mônăstirĭ în partea cea maĭ mare ŭă vieață contemplativă, petrecêndu-și timpul cu rugăcĭunĭ, agricultură, pescuitŭ și cu lucru de mână și ilustrândŭ ast-felĭŭ preceptul moralŭ: „ora et labora“.

In privința lor îmĭ pare Mendelssohn-Bartholdy (op. ct. ct. I. p. 15—18) cam durŭ. Elŭ spune, că mônăstirile eráŭ numaĭ nisce asile de trândăviă, în carĭ duceáŭ monachiĭ ŭă vieață vegetativă, ce s'ar puté asĕmĕná cu cea a plântelor și că de aceea și patriotismuluĭ lor îĭ lipsiá stimulul esternŭ alŭ nevoieĭ. In unele cadurĭ aceasta puteá fi adevĕratŭ, dară eráŭ și multe escepțiunĭ, precum admite elŭ însu-și în onoarea monachilor.

Năcĭuniĭ grecescĭ ĭ-a fostŭ și-ĭ este foarte aminte de limbă. Greciĭ se țineáŭ de limba lor cu atâta ținăcetate, încâtŭ suferĭáŭ maĭ ușorŭ orĭ-ce împilare decâtŭ sugrumarea eĭ. Chĭarŭ din vechime esistá, pe lângă limba cea clasică, limba cea vulgarĭă. Limba academieĭ diferĭá de limba din piață și dela țară. Probe în privința aceasta aflămŭ în comediele luĭ Aristofane anume în păsăgĭele, unde face elŭ să vorbească unŭ Scitŭ, țĕranĭ și țĕrance. Eară Ioanŭ Chrisostomŭ, predicândŭ în Antiochia, fu întreruptŭ de ŭă muĭere, care îlŭ rugà să învețe într'-ŭă limbă maĭ pricepută de poporŭ și așá Demostenele bisericeĭ trebuí să se acomodeze idiomuluĭ vulgarĭŭ. Limba însă se corupse din ce în ce totŭ maĭ multŭ. Maĭ alesŭ în versurile politice se înlocuí cantitatea cu accentul. De la luarea Constantinopoliĭ, unde se pĕstrase limba clasică, limba vulgarĭă ese din întunerecŭ; unŭ momêntŭ însĕmnatŭ este întroducerea eĭ în sanctuarĭul literăturеĭ.

Acestŭ împulsŭ venĭ din partea patriarchuluĭ Cirilŭ Lucavisŭ; elŭ o întrebuințá în scrierile sale și încurajá la trăducerea s. scripture în limba vulgarĭă.

Cirilŭ Lucarisŭ după ŭă vieață fortunoasă căḍú, dară principiele luĭ fură apĕrate de învĕțăceiĭ luĭ și strebătură la alesiĭ năcĭuniĭ.

Altŭ momêntŭ însemnatŭ pentru desvoltarea limbeĭ erá studiul limbeĭ grecescĭ celeĭ clasice. Limba grecească cea clasică erá în

ochiĭ altor popoare unŭ tesaurŭ, din care scoteáŭ modele neprețuite; cu atâtŭ multŭ trebuiá ea să producă la grecĭ efecte fărmĕcătoarĭe. Regenerarea limbeĭ vulgarĭe prin cea clasică erá temelia cea maĭ sigură a regenerării năcĭunale, producêndŭ unŭ simțŭ noŭ de comunitate și unŭ centru de uniune între membriĭ ceĭ împrăștiațĭ aĭ poporuluĭ.

Dară erá de decisŭ maĭ ântâiŭ ŭă cestĭune deosebită. Principiul, de a regenerá limba vulgarĭă prin cea clasică, erá recunoscutŭ; însă în privința stiluluĭ erá diversitate. Unĭĭ voĭáŭ să scriă în idiomul modernŭ anume așá cum se vorbĭá; alțiĭ voĭáŭ să-'lŭ înavuțească cu espresĭunĭ și frase învechite și neusitate. Corais, oraculul năcĭunĭĭ grecescĭ, resolvà în fine cestĭunea asta, dândŭ stiluluĭ direpcĭunea cea adevĕrată și scriindŭ într'ŭă limbă, care satisfăceá cerințelor învețaților câtŭ șĭ ale poporuluĭ. [1])

Pênă la începutul secolului alŭ 17 literatura avcá caracterŭ teologicŭ, pentru-că în biserică se concentrá toată viața năcĭunală, eară literatura profană, pe câtŭ erá și înfluințată, cum erá, de romantica occidentală, vădĭá gustŭ coruptŭ.

In secolul alŭ 17 Cirilŭ Lucarisŭ ĭĭ dă ŭă direpcĭunea maĭ năcĭunală cu întroducerea în scriere a limbeĭ vulgarĭe. Eară pe lângă materiă teologică începe a înfluință favorabilŭ asupra vicțeĭ înțelesuale studiul logiceĭ, fisiceĭ, filologieĭ și alŭ filosofieĭ.

Pe la finea secolului alŭ 17 și la începutul secolului alŭ 18 ca radimŭ providențialŭ alŭ poporuluĭ grecescŭ ni-se înfățișază familia Maurocordatŭ. Membriĭ familieĭ acesteĭa împreunáŭ călitățile rare ale sciințeĭ și ale putințeĭ, ale teorieĭ și ale pracseĭ și se distingeáŭ între alțĭ cu aspirăcĭunile lor năcĭunale. Alecsandru Maurocordatŭ ajunse la pusĕcĭunea cea maĭ 'naltă pe lângă Poartă, la înfluință și avuția. Elŭ avú ocăjune a ușurá miseria conaționalilor săĭ și a înaintá rĕnascerea năcĭunĭĭ sale cu scrierĭ și cu înființarea multor scoale. In Constantinopole, Patmosŭ, Ianina, Larisa, Salonichi, Târnovŭ și Adrianopole se rădicară scoale răpede una după altă. Și luĭ i-se cuvine meritul, de a fi datŭ împulsŭ la regenerarea limbeĭ vulgarĭe cu ajutorĭul celeĭ clasice.

Esêmplul luĭ desceptà unŭ șirŭ de literațĭ însemnațĭ; dintre ceĭ maĭ distinșĭ sûntŭ teologiĭ din Corfu, Eugeniu Vulgaris și Niceforŭ Theotokis. Eĭ se numĭáŭ chĭarŭ părințiĭ sciințelor esacte la

[1]) Mendelssohn-Bartholdy, op. ct. I. pag. 29.

Grecĭ. Amêndoĭ se luptară energicŭ în contra têmpiriĭ și apatieĭ clerului. Dară liberalismul în relegiune aduse liberalismŭ și în politică și toți eráŭ uniți în idea, de a liberá patria, de și nu se uniáŭ âncă în calea, cum să o realiseze. Se asceptá ajutoriŭ din afară. Unii, ca ceĭ doĭ literați, ce ĭ am numitŭ, speráŭ totul dela Russia, alții își îndreptáŭ vederile spre Franția. [1])

Direpciunea aceasta a literaturei însă nu erá scutită de pericole. Unul erá, că ea puteá ușorŭ degenerá în pedantismŭ neproductivŭ; altul erá împregiurarea, ca ideele enciclopediștilor și scepticiilor se susțineáŭ și puteáŭ paralisá totŭ delul patrioticŭ, maĭ alesŭ pe timpul, cândŭ în Turcia se agetáŭ proĭepte de reforme și de fusiune între Grecĭ și Turcĭ.

E bine însă a aveá ŭă ideă și de desvoltarea materială a poporului grecescŭ; de-oară-ce desvoltarea înțelesuală și cea materială se condicĭunează și se prijinescŭ reciprocŭ.

Pênă la pacea dela Cuciuc-Cainargi erá totŭ comerciul în mânele occidentalilor; Grecii șerbiáŭ numaĭ ca samsarĭ. Tractatul amintitŭ, cum se scie, deschise Rușilor Dardanelele. Grecii apoĭ, înzĕstrați cu patente rusescĭ, prinseră a trece cu năile lor Dardanelele sub scutul pavilionului rusescŭ. Așá pe timpul revolucĭuniĭ francese totŭ comerciul cu grănele rusescĭ trecŭ deplinŭ în mânele Grecilor. Maĭ alesŭ Grecii insulanĭ sciáŭ frustrá orĭ-ce concurință din partea celor-l'alte năcĭunĭ. Invoĭelele juste dintre comerianți, căpitanĭ și mateloți desvoltară toată virtuositatea Grecilor în năvigăcĭune. Poarta li dete în urmă dreptură egale ca și celor-l'alte năcĭunĭ, spre a li împedecá emigrarea în Rusia orĭ trecerea sub scutul rusescŭ. Așá li succese lor după ŭă încordare stătornică a întemeĭá ŭă companiă de comercĭŭ și maĭ multe ramurĭ de industriă.

Cu comerciul și industria ajunseră Grecii însă și la marĭ averĭ. Comunicăcĭunea cu diferite țĕre și năcĭunĭ le lărgí cercul vederiĭ. Cerințele vieței sporiră la dînșiĭ. Fiiĭ comercianților avuți studiară în Parisŭ, Viena, Lipsia, Triestŭ, Livorno și München și așá trebuiá să se descepte într'înșiĭ rușinea de starea cea înjositá de a casă.

Ceĭ învețați cunosceáŭ interesele cele maĭ vitale ale poporului; eĭ sciáŭ, că comerciul și navigăcĭunea sûntŭ anchirele speránței. Eĭ trătáŭ decĭ despre materie, ce puteáŭ fi de folosŭ ocupăcĭunilor practice.

---

[1]) Gervinus op. ct. V. pag. 82 scl.

Pe atunci nu se află mai nici ună comună grecească mai însemnată, care să nu aibă câte ună școală, eară oamenii cei avuți se întreceaŭ în donăciuni pentru școale.

De la revoluciunea francesă încoace năciunea grecească scăpă din nedumerire aflându-și în fine ținta și punctul ei de unime. Idea regenerării politice erá scînteia electrică, care vêriá vieață și dá direpciune elemintelor năciunii. Familia Ipsilanti cultivá cu deosebire idea aceasta și caŭtá să o realiseze pe calea diplomatică. Rigasŭ sciú apoi s'o arunce in poporŭ cu poesiele și cânticele sale frumoase și însuflețitoarie, carî devenirá foarte curêndŭ populariе și produserá ună ferbere viiă în toate păturele năciunii. Elŭ dreptŭ-că căḑú în ŭrmă martirŭ alŭ ideelor sale, însă sêmênța sêmênată de dînsul aduse fruptŭ bunŭ.

Dară soarele, ce apărú cu mare strălucire pe orizontul năciunii grecescî, erá Adamantiosŭ Coraïs. Atențiunea întregeî năciunî erá ațințită la dînsul ca la unŭ oracolŭ. În ochiî luî Coraïs basa liberării erá progresul spiretualŭ, care'lŭ înaintá elŭ cu ună activitate literariă străordinariă. Opurile luî originale, trăducerile clasicilor și vederile luî deveniră odorŭ prețiosŭ năciunalŭ. Elŭ și vĕḑŭ, înainte de a murí, fruptul politicŭ alŭ culturei grecescî, lupta pentru nedependință, ce o preparase pe terenul literariŭ, lupta, de la care atêrná, precum accentuá elŭ: „Totul, patria, soțiele și copiii, sântele și mormintele părinților".

Turcii, câți aŭ descalecatŭ în Europa, aŭ rĕmasŭ totŭ-de-a-una bărbarî. Ună contopire între Grecî și Turcî erá cu neputință. Așá se putú consĕrbá năciunea grecească ca statŭ în statŭ. Noi am consideratŭ elemintele, factoriî și desvoltarea acestuî statŭ grecescŭ în statul otomanŭ și am vĕḑutŭ, că basa, pe care îșî întemeiá dominăciunea istŭ din urmă preste celŭ dîntaiŭ, erá forța crudă. Începêndŭ a slăbí puterea aceasta, trebuiá să slăbească și legătura dintre amêndouĕ statele. Esêmple viiĕ aveáŭ Greciî prea multe în satrapiî turcescî, într'unŭ timpŭ, când lucrá în Turcia puterea centrifugală. Esêmplul luî Pasvanŭ Oglu din Vidin, luî Ali Pașa din Ianina și alŭ luî Mehmedŭ Ali din Egipetŭ trebuiá să li arete Grecilor calea scăpăriî.

Adevĕrata causă a revoluciunii erá sporirea mijloacelor grecescî și scăderea celor turcescî. Trebuiá să vină unŭ momêntŭ, cândŭ să steie mijloacele amênduror în equilibru și altŭ momêntŭ apoi,

cândŭ să fiă cele grecescĭ superioare celor turcescĭ seaŭ să se socoată celŭ puținŭ a fi astu-felĭŭ.

A desceptá aceasta idea la Grecĭ și a prepărá momêntul eruperĭĭ revoluciunĭĭ, erá problema Eterieĭ. Eteria erá ŭnă societate bine organisată și lățită preste totŭ locul, unde se aflaŭ Grecĭ. Ocăjunea pentru erumpere o oferí însa-și Poarta, voindŭ să-'lŭ pedepsească pre Ali Pașa din Ianina, pre satrapul eĭ celŭ renitente.

(Va urmá.)

Catechesele celuĭ între sânți părinteluĭ nostru Cirilŭ Archiepiscopul Ierusalimuluĭ.

(Trăduse după testul originalŭ de M. Bendeschi, ediținnea Migne.)

CATECHESA VII.

p e n t r u c e ĭ c e s t a ŭ s ă s e l u m i n e z e.

Ținută în Ierusalimŭ *ex tempore*. Despre „Părintele“ și cetirea din epistola către Efesenĭ: „Pentru aceasta plecŭ genunchiele mele către Părintele, dela care toată părinția în cerĭu și pe pămêntŭ se numesce ș. m. d.

(Urmare.)

12. După-ce a ajunsŭ cuvêntarea mea la acestŭ punctŭ și aducêndu-mĭ aminte de cele ce le dișeĭŭ cu puținŭ maĭ 'nainte, că Dumnedeŭ se numĭá părintele oamenilor: mĕ uĭmescŭ tare de nerecunoscința oamenilor. Dumnedeŭ ádecă din nespusă îndurare a încuviințatŭ să se numească părintele oamenilor: celŭ ce este în cerĭurĭ alŭ celor de pe pămêntŭ, celŭ ce a făcutŭ veacurile alŭ celor ce sûntŭ în timpurĭ, celŭ ce ține pămêntul în pumnŭ, [1]) alŭ celor ce sûntŭ pe pămêntŭ ca lăcustele. [2]) Omul însă, părăsindŭ de totŭ pre părintele celŭ cerescŭ, a dișŭ către lemnŭ: „Părintele meŭ escĭ tu“; și către peatră: „Tu m'aĭ făcutŭ“. [3]) Și mi-se pare, de accea dice Psalmistul către genul omenescŭ: „Și uĭtă poporul tăŭ și casa părinteluĭ tăŭ, [4]) pre careți-l'aĭ făcutŭ spre perdare“.

13. Însă nu numaĭ lemne și petre, ci unĭĭ l'-aŭ alesŭ părinte chĭarŭ și pe Satană, pre perdĕtorĭul sufletelor; către acestĭa a dișŭ Domnul mustrândŭ: „Voĭ faceți lucrul părinteluĭ vostru“, [5]) ádecă alŭ dĭavolului, carele este părintele oamenilor nu după nătura, ci după amăgire. Căcĭ precum s'a numitŭ Paulŭ părintele Corintenilor [6])

---

[1]) Iaca 40, 12.
[2]) Iaca 40, 22.
[3]) Ier. 11, 27.
[4]) Psal. 45 10.
[5]) Ioanŭ 8, 41.
[6]) I. Cor. 4, 15.

pentru învĕţătura-i pioasă, aşá se numesce şí dĭavolul părintele celor ce aleargă împreună cu dînsul de bună voĭă. Noĭ ádecă nu-i suferimŭ pre ceĭ ce înţĕlegŭ rĕŭ ḑisa aceea: „Din aceasta îĭ cunoascemŭ pre fiiĭ luĭ Dumneḑeŭ şí pre fiiĭ dĭavolului“, [1]) ca şí cândŭ ar fi uniĭ dintre oamenĭ din natură orĭ mântuiţĭ orĭ perduţĭ. Căcĭ nu împinşĭ, ci de voĭă bună venimŭ la aceasta înfiĭare: necĭ vêndĕtorĭul Iuda [2]) nu erá din natură fiĭŭ alŭ dĭavolului şi alŭ perḑării, [3]) căcĭ altmintrea la începutŭ n'ar fi scosŭ elŭ dracĭ în numele luĭ Christosŭ. Sataná ádecă nu scoate pre Sataná, [4]) şi necĭ Paulŭ n'ar fi trecutŭ dela urmărire la predicare. Ci cu totul de voĭă bună se face înfiĭare, cum ḑice Ioanŭ: „Eară câţĭ l'aŭ primitŭ, li-aŭ datŭ puterea să fiă fiiĭ luĭ Dumneḑeŭ, celor ce credŭ în numele luĭ“, [5]) căcĭ nu înainte de a crede, ci din credinţa lor s'aŭ învrednicitŭ eĭ a fi fiiĭ luĭ Dumneḑeŭ cu totul de voĭă bună.

14. Aceasta cunoscêndŭ-o noĭ aşá-dară, să ne facemŭ vrednicĭ de înfiĭarea luĭ Dumneḑeŭ. Aşá câţĭ sûntŭ conduşĭ de spiretul luĭ Dumneḑeŭ, sûntŭ fiĭ luĭ Dumneḑeŭ. [6]) Căcĭ nu ne este de folosŭ a avé numele de Creştinĭ, de nu urmează şí faptele noastre, ca să nu ni-se ḑică sí noauĕ oare-cândŭ: „Dacă aţĭ fi fiĭ luĭ Avraamŭ, aţĭ face şí faptele luĭ Avraamŭ“. [7]) Căcĭ dacă-lŭ numimŭ părinte pre celŭ ce júdecă, fără să caute la faţa omuluĭ, după fapta fiă-căruĭa, apoĭ să petrecemŭ timpul străinĕtăţiĭ noastre cu frică, [8]) nu ĭubindŭ lumea, necĭ cele ce sûntŭ în lume. Căcĭ dacă ĭubesce cine-vá lumea, nu este într'însul ĭubirea către Părintele. [9]) Să dămŭ decĭ dară, ĭubiţilor fiĭ, mărire Părinteluĭ din cerĭurĭ cu faptele noastre: ca să vadă eĭ faptele noastre cele bune şi să-lŭ preamărească pre Părintele nostru celŭ din cerĭurĭ. [10]) Să aruncămŭ toată grija noastră spre dinsul, [11]) căcĭ scie Părintele nostru, ce ni trebuĭe. [12])

---

[1]) I. Ioanŭ 3, 10.
[2]) Luc. 6, 16.
[3]) Ioanŭ 17, 12.
[4]) Mac. 3, 23.
[5]) Ioanŭ 1, 12.
[6]) Rom. 8, 14.
[7]) Ioanŭ 8, 39.
[8]) I. Pet. 7, 17.
[9]) I. Ioanŭ 2, 15.
[10]) Mat. 5, 16.
[11]) Petru 5, 7.
[12]) Mat. 6, 8.

15. Onorându însă pre Părintele cerescu, să onorămu și pre părinții noștri cei după carne, [1]) căci Domnul însu-și a rônduitu pre înțelesu în lege și profetu, dicêndu: „Onorează pre Părintele și pre maïca ta, ca să-ți fiă bine și să trăiescï mulți anï pe pământu“. [2]) Și de aceasta poruncă să asculte dintre cei de față mai alesu cei ce aŭ tată și maïcă. Fiilor! ascultați pre părinții voștri în toate: Căci aceasta este plăcutu Domnului. [3]) Domnul ádecă n'a disu: Celu ce iubesce pre tată și pre maïcă, acela nu-i vrednicu de mine, [4]) ci ca să nu înțelegï rĕu din nesciință ceea ce-i bine scrisu, a mai adaosu: „mai multu decâtu pre mine“. [5]) Căci dacă părinții de pe pământu poartă în minte lucrurï contrarïe Părintelui celui din cerïurï, atunci trebuïe urmatu disei acesteïa. Dacă însă, neîmpedecându-ne eï la pietate, ne purtămu cu nemulțămire, uïtămu de binefacerile lor pentru noï și nu-i bagămu în samă, atunci are locu sentința: „Celu ce blástĕmă pre tată seaŭ pre maïcă, cu moarte să moară.“ [6])

16. A creștinilor prima pietate ca vêrtute este, de a-i onorá pre părinți, de a rĕmunerá ostinelele celor ce ni-aŭ datu viața și a contrebuí din toate puterile la într'armarea lor. Căci de le-am și dá câtu de multu, dară a-i nasce, cum ne-aŭ născutu eï pre noï, asta n'am puté-o necï uă-dată; ca și eï avêndu parte de într'armare dela noï, să ne întărească cu bine-cuvêntările cele ce le-a răpitu înțelepțesce Iacovu, punĕtorïul de pédică: [7]) și ca, primindu Părintele din cerïurï bună voință noastră, să ne facă vrednicï a lumină ca soarele cu ceï drepți în împĕrăția Părintelui nostru: [8]) căruïa mărire împreună cu Unul-născutu și Mântuitorïul Isusu Christoșu și cu sântul și de viață făcĕtorïul Spiretu, acuma și purerea și în vecï vecilor. Amin.

---

[1]) Evr. 12, 9.
[2]) Eșirea 20, 12.
[3]) Efes. 6, 1.
[4]) Mat. 10, 37.
[5]) Acela-șu.
[6]) Eșirea 21, 17; Levit. 20, 9; Mat. 15, 4.
[7]) Facerea 25, 25. 27.
[8]) Mat. 13, 43.

CATECHESA VIII.

pentru cei ce stau să se lumineze.

Ținută în Ierusalimu ex tempore: „atotu puternicu“ și cetirea din Ieremia: „Dumedeul mare și puternicul Domnu. Mare în svaturi și puternicu în fapte, celu atotu-puternicu, Domnul celu cu mare nume“ ș. m. d. [1])

1. Cu aceea, că credemu într'unu Dumnedeu, curmămu toată rĕtăcirea închinării la mulți dei, folosindu-ne de aceasta armă în contra Păgânilor și în contra a toată puterea protivnică a ereticilor; cu aceea, că adaogemu „într'unu Dumnedeu Părintele“, ne luptămu contra celor din tăiarea-împregiuru, cari-lu neagă pre unul născutu Fiiu alu lui Dumnedeu. Căci, cum s'a vorbitu în diua de eri și pênă să deslucescu cele ce se atingu de Domnul nostru Isusu Christosu, am arĕtatu chiaru cu aceea, că am disu **Părinte**, că elu este Părinte alu unui Fiiu, că precum înțelegemu, că este Dumnedeu, așá să cunoascemu, că are și Fiiu. Mai adaogemu ânsă la aceea, că elu-i atotu-puternicu: aceasta o dicemu din causa Păgânilor și totu-ŭă-dată și a Iudeilor și a tuturor ereticilor.

2. Unii dintre Păgâni ádecă au disu, că Dumnedeu ar fi sufletul lumii; [2]) ear' alții că puterea lui s'ar întinde numai la ceriu, [3]) și necі-decum și pe pământu. Și unii, rĕtăcinud-se cu aceia, întrebuițându rĕu disa, ce dice: „Și adevĕrul tău pênă la nouri“, [4]) au cutezatu a pune hotaru provedinței lui Dumnedeu la nouri și la ceriu și a înstrăiná dela Dumnedeu cele ce-su pe pământu: uitându de psalmul ce dice: „Dacă mĕ suiu la ceriu, tu acoló escі, de mĕ scoboru în iadu, de față escі“. [5]) Așá dacă nu-i nimicu mai înaltu decâtu ceriul și apoi dacă mai adâncu decâtu pământul este iadul, celu ce este domnu peste cele mai de josu, are în mână și pământul.

3. Ereticii eară, cum s'a spusu mai 'nainte, nu recunoscu apoi unu D-deu atotu-puternicu. Căci atotu puternicu este acelu ce este domnu preste toate, care are putere preste toate. Ei ádecă

---

[1]) Ierem. 32, 19. 19.

[2]) „Hoc Cicero lib. I Academic. quasi commune Academicorum et Peripateticorum decretum ponit. Quod a Pithagora acceptum liber I. De nat deorum. *Pithagoras. inquit, censuit Deum animum esse per naturam rerum omnium intentum· et commeantem*“. Touttée pag. 626, num. 6.

[3]) Aice pare Cirilu a socoti pre Aristotele și pre Iudei. Vedi la locul acesta mai pe largu: Migne tom. XXXIII, pag. 626 însemn. 7.

[4]) Ps. 36, 5.

[5]) Ps. 139, 8.

ḑicŭ, că unul este domnitoriul sufletuluĭ, altul oareșĭ-care alŭ corpuluĭ și nicĭ pre unul dintr'amêndoĭ nu-lŭ ținŭ deplinŭ, pentru-că fiă-căruĭa nu ĭ-ar fi ajungêndŭ orĭ una orĭ alta. Căcĭ celŭ ce are putere asupra sufletuluĭ, dacă n'are putere asupra corpuluĭ, cum să fiă atotŭ-puternicŭ? Apoĭ celŭ ce domnesce peste corpurĭ, dară n'are putere preste spirete, cum să fiă atotŭ-puternicŭ? Dară îĭ dovedesce pre acestĭa Domnul spunêndŭ din protivă: „Temeți-vĕ maĭ multŭ de celŭ ce poate aruncá și sufletŭ și trupŭ în gheena. [1]) Așá dacă n'are Părintele Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ puterea asupra amêndurora, cum le supune pe amêndoauĕ pedepseĭ? Căcĭ cum să poată, luândŭ unŭ corpŭ străinŭ, să-lŭ arunce în gheena, dacă n'ar legá dintâiŭ pre celŭ tare și n'ar prădá vasele luĭ?“ [2])

4. Insa sânta scriptură și dogmele adevĕruluĭ rĕcunoscŭ unŭ Dumnedeŭ, carele direge toate cu putere, carele însă rabdă multe de aceea, pentru-că voĭesce. Are ádecă putere și preste ceĭ idololatri, dară îĭ rabdă din îndulginţă; are putere și preste ereticiĭ, carĭ se lápĕdă de dînsul, dară îĭ rabdă, pentru-că-ĭ îndelungŭ-răbdătoriŭ; are putere și preste dĭavolŭ, îlŭ rabdă însă, pentru că-ĭ îndelungŭ-răbdatoriŭ; nu rabdă, pentru-că ar fi neputincĭosŭ învinsŭ. Elŭ este ádecă începutul formăcĭunĭĭ luĭ Dumnedeŭ, [3]) făcutŭ, ca să fiă batjocuritŭ nu de dînsul însu-șĭ, căcĭ elŭ-ĭ nevrednicŭ, ci de ângerii, ce sûntŭ creaţĭ de dînsul. Dară l'-a lăsatŭ să vieze, ca să se întêmple doauĕ lucrurĭ: elŭ însu-șĭ să se rușineze maĭ multŭ, fiindŭ învinsŭ, eară oamenii să se încoroneze. O prea înțeleaptă provedinţă a luĭ Dumnedeŭ! care voința cea rea o ĭa de fundămêntŭ pentru mântuirea credincĭoșilor. Căcĭ precum a luatŭ elŭ voința cea plină de ură frățească a fraţilor luĭ Iosifŭ de fundămêntŭ pentru dispusecĭunile sale și permițêndu-li a vinde din ură pre fratele lor. a pusŭ fundămêntu, de a face rege pre acela ce a voitŭ elŭ: așá a datŭ elŭ voĭă dĭavolului, să se lupte, ca să se încununeze ceĭ ce vor învinge; și ca după lupta celŭ ce-ĭ învinsŭ de ceĭ maĭ micĭ să se împle de maĭ mare rușine; oamenii însă să fiă tare laudaţĭ, pentru-că aŭ învinsŭ pre archangelul de odinioară.

5. Nimică așá-dară nu s'a scosŭ de sub puterea luĭ D-deŭ: căcĭ de dînsul dice s. scriptură: „Că toate sûntŭ supuse ție“, [4])

---

[1]) Mat. 10, 28.
[2]) Mat. 12, 29.
[3]) Ionŭ 40, 14.
[4]) Ps. 119, 91.

unul Fiĭul săŭ numaĭ [1]) și unul Spiretul săŭ sântŭ sûntŭ afară de toate acestea. Toate câte șerbescŭ, îĭ șerbescŭ Domnitoriuluĭ prin unul săŭ Fiĭŭ în Spiretul sântŭ. Dumnedeŭ are așá-dară putere preste toate și rabdă din îndelungă-răbdare șí pre ucigașĭ șí pre hoțĭ șí pre curvarĭ, hotărîndŭ timpul terminuluĭ, în care va rĕsplătí fiăcăruĭa: ca ceĭ ce aŭ priĭmitŭ terminul de maĭ mulțĭ anĭ, dară aŭ inimă nedispusă la penitință, să se dejudece maĭ aspru. Regĭ aĭ oamenilor sûntŭ ceĭ ce domnescŭ pe pământŭ, dară nu fără puterea cea de susŭ. Aceasta a cunoscutŭ oare-cândŭ din speriința Nabuchodonosorŭ, cândŭ a dișŭ: „că împĕrăția luĭ e împĕrăția vecĭnică și puterea luĭ din generăcĭune în geneĭăcĭune“. [2])

6. Nu este averea, necĭ aurul, necĭ argintul alŭ dĭavolului, [3]) precum credŭ uniĭ. Căcĭ „toată lumea cu comoarele eĭ sûntŭ ale celuĭ credincĭosŭ, [4]) celŭ necredincĭosŭ n'are necĭ unŭ obolŭ: maĭ necredincĭosŭ dccâtŭ dĭavolul nu-ĭ însă nimică; bine dice D-deŭ prin profetul: „Alŭ meŭ este aurul și alŭ meŭ argintul și-lŭ daŭ cuĭ voĭescŭ“. [5]) Tu întrebuințează-lŭ numaĭ bine și argintul nu este de defăĭmatŭ: dară cândŭ întrebuințezĭ rĕŭ ceea ce-ĭ bunŭ, atuncĭ nevoindŭ tu să mustrĭ spesarea ta, întorcĭ mustrarea fără a avé frică de Dumnedeŭ asupra Făcĕtorĭuluĭ. Se poate cine-vá îndreptá șí cu banĭ. „Am flămênditŭ și mĭ-ațĭ datŭ să mănâncŭ“: [6]) de sigur din banĭ. „Am fostŭ golŭ și m'ațĭ îmbrăcatŭ:“ [7]) de sigur din banĭ. Maĭ voĭescĭ să sciĭ, că baniĭ deschidŭ ușa la împĕrăția cerĭurilor? „Vinde“ dice elŭ „ceea ce aĭ și dă sĕracilor și veĭ avé comoară în cerĭurĭ“. [8])

7. Asta e dișŭ de mine contra ereticilor, carĭ afurisescŭ avuțiele, baniĭ și corpurile. Căcĭ nu voĭescŭ să fiĭ tu nicĭ șerbul banilor, nicĭ ca să le privescĭ ca inimice celea ce-țĭ sûntŭ date ție

---

[1]) „Filium ac Spiretum diserte eximit a generali rerum omnium servitute, cuique servitutis ratio, rebus omnibus creatis ex eo quod sint creatae conveniat, cat. 10, n. 10, in de signitur non solum Filium, sed et Spiritum sanctum e rerum creatarum numero excipiendum esse. Hanc profesionem opponit impiae Arianorum assertioni, qui Filium et Spiritum sanctum Patris imperio et principatui subjectos esse et dissimiles docebant“. Toutlée p. 630 n. 7.

[2]) Dan. 4, 23.

[3]) „Als Erzeugnisse des Teufels: ein manichäischer Lehrsatz“. Nirschl l. c. pag, 165 însemn. 3.

[4]) Prov. 17, 6.

[5]) Luc. 4, 6.

[6]) Mat. 25, 35.

[7]) Mat. 25, 36.

[8]) Mat. 10, 21.

dela Dumnedeŭ spre serviciŭ. Să nu dicĭ aşá-dară oare-cândŭ, că banii sûntŭ aĭ diavolului. Căcĭ de ar şí dice elŭ: „Toate aceste ţi-le voiŭ dá ţie, pentru-că-mĭ sûntŭ predate“; [1]) totu-şĭ se poate respinge aistŭ cuvêntŭ alŭ luĭ; căcĭ celuĭ mincĭunosŭ nu-ĭ de credutŭ. [2]) Insă nevoitŭ de puterea celuĭ ce erá de faţă, a spusŭ adevĕrul, căcĭ n'a disŭ: „Toate aceste ţi-le voiŭ dá, pentru-că sûntŭ ale mele“; ci „pentru-că-mĭ sûntŭ predate“: elŭ ádecă n'a răpitŭ stăpânirea asupra lor, ci a mărturisitŭ, că pên'acuma îĭ sûntŭ date în samă şi dispune de dînsele. [3]) Să arete însă la timpŭ potrivitŭ esplicătoriĭ, orĭ de mintesce elŭ seaŭ spune adevĕrul.

8. Este aşá-dară unŭ Dumnedeŭ. Părintele, celŭ atotŭ-puternicŭ, de care aŭ cutedatŭ ereticiĭ a vorbí de rĕŭ. Eĭ ádecă aŭ cutedatŭ a-lŭ batjocurí pre Domnul Savaoftŭ, carele şede preste chiruvimĭ: [4]) aŭ cutedatŭ a-lŭ hulí şí pre Domnul Adonaĭ: [5]) aŭ cutedatŭ a-lŭ hulí pre Dumnedeul celŭ puternicŭ, lăudatŭ de proroci. Tu însă închină-te la unŭ Dumnedeŭ atotŭ-puternicŭ, la Părintele Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ. [6]) Fugĭ de rĕtăcirea închinăriĭ la mulţĭ deĭ şi de toată eresia şi spune ca Iacovŭ: „Voiŭ chĭămá pre Domnul celŭ atotŭ-puternicŭ în ajutorĭul meŭ, pre celŭ ce a făcutŭ lucrurĭ marĭ şi necuprinse, mărete şi minunate, carĭ n'aŭ numĕrŭ. [7]) Şi „Pentru aceste toate fiă onoare celuĭ atotŭ-puternicŭ“, [8]) căruĭa i-se cuvine mărire în vecĭĭ vecilor. Amin.

---

[1]) Mat. 4, 5; Luc. 4, 6.

[2]) „Schon Irenaeus und dann andere Väter erklärten wirklich diese Worte für eine Lüge des Lügengeistes“. Touttée la Nirschl p. 165, însemn. 5.

[3]) „Cyrill huldigt mit vielen anderen Vätern der Meinung, der Teufel habe vor seinem Falle, als einer der höchsten Engel, einen bestimmten Theil der Welt zur Verwaltung erhalten, und diese sei ihm zum Theile auch nach dem Falle geblieben, weil ihn Gott nicht der ganzen Macht berauben wollte, damit er von den Menschen überwunden und beschämt werde, und damit die Menschen selbst die Siegeskrone sich verdienen.“ Nirschl l. c. p. 165, îns. 6.

[4]) Is. 6, 2; Ps. 80 1.

[5]) Adonaĭ însemnează în limba evraică: „Domnul“.

[6]) Rom. 15, 6.

[7]) Iovŭ 5, 8, 9.

[8]) Iovŭ 37, 22.

Григорій Двоесловъ

и св. литургія Преждеосвященныхъ Даровъ.

(Продолженіе.)

Литургія Преждеосвященныхъ Даровъ своимъ началомъ восходитъ къ первымъ вѣкамъ Христіанства. Знаменитый изслѣдователь церковной древности Симеонъ епископъ Солунскій возводитъ происхожденіи того богослуженія ко временамъ апостольскимъ и говоритъ: Преждеосвященная литургія произошла издревле и отъ апостольскихъ преемниковъ, якъ и молитвы ея свидѣтельствуютъ. Тое преданіе древнѣйшее, и мы вѣруемъ, що она подлинно апостольская, установленная для самого поста, щобы плакати а не праздновати намъ въ дни плача“ [1]).

Константинопольскій патріархъ Михаилъ Керуларій то же самое повторяетъ: „Литургія Преждеосвященныхъ Даровъ есть древная и древлепреданная, извѣстная св. церкви Божій еще до самыхъ тайноводственниковъ нашихъ, якъ то Великаго во Святыхъ отца нашего Златоуста, и украшенія славному кесарійскому Первосвятительскому Престолу, Великаго отца нашего Василія. То видно изъ 49 правила св. Собора, бывшаго въ Лаодикіи Фригійской . . . и изъ того, що во всѣхъ св. церквахъ носится молва изъ неписаннаго преданія, будьто питаемая по перенесеніи Преждеосвященныхъ Даровъ на святый жертвенникъ тайная молитва принадлежитъ святому Аѳанасію, который, будучи еще діакономъ съ честію присутствовалъ на святомъ всеселенскомъ Соборѣ, бывшемъ въ Никеѣ. Та самая молитва находится также и въ нѣкоторыхъ древнихъ несьменныхъ служебникахъ (εὐχολογίοις) съ именемъ того же святаго Аѳанасія“. Михаилъ Керуларій утверждаетъ даже, що то тайнодѣйствіе по своему происхожденію современно уста-

---

[1]) Отв. на вопр. 55.

новленію четыредесятницы и вмѣстѣ съ нею учрежденно и заповѣдано апостолами. [1])

Не треба думати, що литургія Преждеосвященныхъ Даровъ была изложена письменно св. апостолами. Тое былобы не согласно съ древнимъ, строго сохраняемымъ правиломъ церкви — все скрывати предъ ворогами Христіанства. Такожъ не треба и тое думати, що литургїя Преждеосвященныхъ Даровъ была устно предана апостолами въ томъ именно видѣ, якъ она совершается въ настоящее время. Извѣстно що послѣ апостоловъ пастыри церкви долго не имѣли опредѣленнаго богослужебнаго чина, и при самомъ совершеніи Евхаристіи произносили молитви собственными словами, слѣдуя своему одушевленію. Тое можно видѣти изъ словъ св. Епифанїя, писанныхъ къ Іоанну, епископу іерусалимскому: „Когда мы совершаемъ молитву по обряду таинствъ, тогда якъ о всѣхъ, такъ и о тебѣ, говоримъ: сохрани его проповѣдующа истину, или такъ: Ты Господи, сотвори и сохрани, да проповѣдуетъ онъ слово истины; — смотря потому, якъ требуетъ того связъ и теченіе рѣчи“. [2])

Вообще въ первые вѣка христіанства весь чинъ богослуженія устроялся по благоусмотрѣнію предстоятелей частныхъ церквей, якъ сказалъ св. Кипріанъ на соборѣ карѳагенскомъ (258 г.): „каждый епископъ имѣетъ власть совершати свободно все, що разсудитъ“, [3]) Церковный писатель Сократъ говоритъ: „що Апостоли предоставили тѣ остановленія волѣ и благоразумію каждого“ [4]).

Подобнымъ правомъ пользовались и св. Василій и Іоаннъ Златоустъ, якъ составляли свои молитвы для священнослуженія. Притомъ они заботилися только о томъ, щобы не противорѣчити, апостоламъ ни въ содержаніи, ни въ способѣ изложенія ихъ молитвъ.

Все тое доводитъ, що литургія Преждеосвященныхъ Даровъ если можетъ быти названа апостольскимъ учрежденїемъ, то только въ общемъ своемъ составѣ и въ главныхъ своихъ частяхъ.

Що важнѣйшія части св. литургіи Преждеосвященныхъ Даровъ имѣютъ апостольское происхожденіе, тое не подлежитъ ни

---

[1]) Leon Allat. de Missa Praesanctificatorum sub finem libri de Ecclesiae Occidentalis et Orientalis perpetua consensione an. 1648 pag. 1572 et 1578.
[2]) Epiph. Epist. ad Iohan. Ep. Hieros.
[3]) Pemdect. Beveregii T. I.
[4]) Socrat. Hist. Eccles. Lib. V. cap. 22.

малѣйшему сомнѣнію. Мы видимъ въ самой глубокой древности обыкновеніе посылати чрезъ діаконовъ св. тайны къ небывшимъ въ церкви. Еще **Юстинъ Мученикъ** засвидѣтельствовалъ, що св. Дары послѣ пріобщенія всѣхъ присутствовавшихъ при совершеніи литургіи, посылаемы были чрезъ діаконовъ и не бывшимъ въ церкви.“ [1])

Древніе христіане пріобщались Преждеосвященными Дарами при такихъ общественныхъ богослуженіяхъ, при которыхъ не совершалось таинственное освященіе хлѣба и вина; то въ тихъ богослужебныхъ собраніяхъ можно видѣти начало и образецъ настоящей литургіи Преждеосвященныхъ Даровъ.

Когда же именно явилася литургія Преждеосвященныхъ Даровъ якъ особенное богослуженіе, назначенное для совершенія въ извѣстные дни, съ точностію опредѣлити тое время довольно трудно. Впрочемъ извѣстно что въ концѣ VII. вѣка, именно со времени собора трульскаго (691 г.) литургія Преждеосвященныхъ Даровъ является уже всеобщимъ богослуженіемъ вселенской церкви; потому що той соборъ между прочимъ утвердилъ такое постановленіе. Во всѣ дни св. четыредесятницы, кромѣ субботы и недѣли и святаго дня Благовѣщенія, св. литургія да бываетъ не инная якъ Преждеосвященныхъ Даровъ. [2])

Еще ранѣе собора трульскаго является тая литургія въ обширномъ употребленіи, особенно на Востокѣ.

Въ первой половинѣ VII. вѣка она была во всеобщемъ употребленіи въ церквахъ іерусалимскихъ, якъ свидѣтельствуетъ жившій въ тое время **Софроній патріархъ іерусалимскій**: „Нынѣ“, говоритъ онъ, „болѣе прочихъ въ уважаніи священнодѣйствіе Великаго Василія и Іоанна Златоустаго съ литургіею Преждеосвященныхъ“. [3])

Въ церкви александрійской литургія Преждеосвященныхъ Даровъ была въ употребленіи также за долго до собора трульскаго. Въ александрійскомъ времянникѣ, [4]) подъ третьимъ годомъ царст-

---

[1]) Апол. I. ч. 67.

[2]) 6 вселенск. собора прав. 52.

[3]) Объ одеждахъ и литургіи, — сочиненіе, недавно изданное Майемъ — Specilegium romanum, T. IV. pag. 32. См. Христ. чтен. 1849 г. Янв. Отд. III, О трудахъ св. Іоанна Златоустаго по устройству общественнаго богослуженія. стр. 14.

[4]) Той александрійскій времянникъ, Chronicon alexandrinum, называемый также пасхальнымъ Chronicon paschale, или сицилійскимъ Календаремъ Fasta Sicula, древностію своею восходитъ къ 618 году, коимъ и окончается.

вованія Ираклія, соотвѣтствующимъ 612 году по рожд. Христовомъ написано отъ що: „Въ той годъ, при Сергіѣ патріархѣ константинопольскимъ, отъ 4 дни первой недѣлѣ постовъ начали пѣти послѣ „Да исправится“ во время перенесенія Преждеосвященныхъ Даровъ изъ сосудохранилища на жертвенникъ (послѣ того якъ священникъ кажетъ: „по дару Христа твоего“, тотчасъ народъ и начинаетъ): нынѣ сила небесныя съ нами невидимо служатъ: себо входитъ Царь Славы. Се жертва тайнам совершенна доносится. Вѣрою и любовію приступимъ, да причастницы жизни вѣчныя бѫдемъ Аллилуя. [1])

Въ церкви константинопольской та литургія, безъ всякаго сомнѣнія, было въ употребленіи до Собора трульскаго. Тос можна видѣти изъ того же свидѣтельства александрійской литописи, гдѣ упоминается о константинопольскимъ патріархѣ, вѣроятно, потому, что онъ именно установилъ пѣти на литургіи Преждеосвященныхъ „Нынѣ сылы небесныя“. Но кромѣ того общее преданіе, що въ концѣ VI. вѣка ев. Григорій Великій бывши въ Константинополѣ, изложилъ письменно чинъ Преждеосвященної литургіи.

Що литургія Преждеосвященныхъ совершалась до собора трульскаго и въ церквахъ антіохійскихъ, объ томъ нѣтъ историческихъ извѣстій, лишь тое заимо, що вже въ IV. вѣкѣ на соборѣ въ Лаодикіи фригійской постановлено было не совершати полной литургіи въ дни четыредесятницы кромѣ субботы и недѣли и гдѣ по всей вѣроятности, присутствовали на соборѣ епископы сосѣдныхъ съ Лаодикіею церквей антіохійскихъ.

Что касается церквей римскихъ, то извѣстно, що до собора трульскаго въ церквахъ галльскихъ и испанскихъ, подчиненныхъ римскому первосвященнику, употреблялось весьма долго даже послѣ собора трульскаго и послѣ того, якъ вже римская церковь значительно удалилась въ своемъ богослуженіи отъ церквей восточныхъ: у Галловъ до 780 года, и Испанцевъ до 1080 года. [2]) Тѣмъ можно утверждати, что литургія Преждеосвященныхъ употреблялась въ Римѣ. Доводитъ тое не лишь то, що св. Григорій, написавшій въ Константинополѣ литургію Преждеосвященныхъ,

---

[1]) Chronicon paschale, pag 385, 386, 390.

[2]) Истор. первоб. церкви. — Маціевскаго Annales de philosophie chrétienne. T. XIV. num. 81, 31 Mars. 1847. an. Archéologie chrétienne.

послѣ былъ римскимъ Первосвятителемъ, якъ и тое, що въ дошедшемъ до насъ Сакраментаріѣ Григорія Великаго находится и литургія Преждеосвященныхъ, положенная совершатися въ великій пятокъ, и совершаемая даже до настоящаго времени въ церквахъ римско-католическихъ. Правда, та литургія не походитъ на греческую; но при томъ треба замѣтити, що римское богослуженіе постоянно измѣнялось, и що служебникъ Григорія Великаго потерпѣвъ весьма значительныя измѣненія.

И такъ литургія Преждеосвященныхъ Даровъ еще задолго до собора трульскаго находилась въ обширномъ употребленіи въ церквѣ вселенской, хотя и не во всѣхъ частныхъ церквахъ употреблялась, якъ видно изъ самаго постановленія трульскаго, коимъ предполагается съ одной стороны що та литургія общеизвѣстна, а съ другой, що не вездѣ совершалась.

Изслѣдователи церковныхъ древностей обыкновенно ищутъ начало литургіи Преждеосвященныхъ Даровъ въ первыхъ вѣкахъ христіанства. Левъ Аллаціи думаетъ, що Сократъ въ своей исторіи упоминаетъ объ той литургіи, когда говоритъ, что „въ Александріи въ среду и пятокъ читаются писанія, и учители обясняютъ прочитанное, и все богослуженіе совершается кромѣ таинствъ. Мнѣніе Льва Алляція есть только догадка.

Многіе церковные писатели видятъ указаніе на литургію Преждеосвященныхъ въ слѣдующемъ постановленіи собора лаодикійскаго: не подобаетъ въ четыредесятницу приносити святый хлѣбъ, развѣ токмо въ субботу и въ день воскресный. [1]) Константинопольскій патріархъ Михаилъ Керуларій прямо говоритъ: „Литургія Преждеосвященныхъ есть древность, преданная изъ начала — то видно изъ 49 правила собора лаодикійскаго, бывшаго въ Фригіи“. Алексѣй Аристенъ говоритъ о томъ же лаодикійскомъ постановленіи: „Во время четыредесятницы хлѣбъ не приносится, но Преждеосвященная совершается“. [2]) Матѳей Властарь говоритъ: „Хлѣбъ не должно приносити или совершати полную литургію въ ти дни четыредесять дней, кромѣ субботъ и дней воскресныхъ“. [3])

Православная церковъ содержитъ преданіе, що чинъ литургіи Преждеосвященныхъ изложенъ святымъ Григоріемъ, первымъ того

---

[1]) Соб. Лаод. прв. 49.
[2]) Leon Allas, de Miss. Praesanctif. cap. XII. pag. 1570
[3]) Nomo can. lit. T. cap. 5.

имени папою римскимъ, проименованнымъ Двословомъ и Великимъ. Потому-то и на отпустѣ той литургіи призывается имя иже во святыхъ отца нашего Григорїа Двослова, и послѣ благодарственныхъ молитвъ, слѣдующихъ за тимъ отпустомъ, читается тропарь тому же самому святому. [1])

Кромѣ того, въ прологѣ, въ жезнеописаніи св. Григорія Двослова находится слѣдующее сказаніе: Глаголютъ же, яко литургія поется въ Римлянѣхъ, яже есть въ великій постъ. Сей естъ законоположивый ея, яже и доселѣ ими держится. [2])

Исправляя должность апокризіарія въ Константинополѣ, въ продолженіе трехъ лѣтъ св. Григорій узналъ совершенно тое богослуженіе, постигъ высокое внутренное его значеніе и рѣшился ввести литургію Преждеосвященныхъ Даровъ въ церкви римской. Для того онъ перевелъ чинъ той литургіи въ опредѣленный порядокъ и изложилъ письменно. Поелику же греческая церковь до того времени не имѣла письменнаго чина той литургіи, и не находила въ другихъ церквахъ; потому и ввела у себе въ употребленіе. Отъ греческой церкви вскорѣ заимствовали тотъ чинъ и многія другія, на пр. іерусалимская и александрійская, якъ то можна видѣти изъ свидѣтельства іерусалимскаго патріарха Софронія и александрійской лѣтописи; а соборъ трульскій назначилъ тотъ чинъ для употребленія всей вселенской церкви. По тому то церковь, въ благодарность св. Григорію за его попеченіе и труды — привести въ надлежащую ясность и опредѣленность чинъ Преждеосвященныхъ Даровъ, испрашивая его молитвъ, и вмѣстѣ внушая вѣрующимъ благодарныя чувствованія къ святому, за то богослуженіе, при которомъ они молились.

Помѣстилъ ли св. Григорій Двословъ тотъ чинъ Преждеосвященныхъ въ своемъ Сакраментаріѣ, рѣшительно сказати, бо неизвѣстно намъ, чи собиралъ онъ свой Сакраментерій въ одну книгу. До насъ не дошло ни одного списка Григоріевской литургіи, который восходилбы къ тому времени, когда еще та литургія не подвергалась ниякимъ измѣніямъ. Самый древнѣйшій изъ тихъ списковъ, Розрада презвитера, написанъ во второй половинѣ IX. вѣка, уже послѣ того якъ Григорїй III. (737—744) и Адріанъ I. (772—795) сдѣлали значительныя измѣненія въ литургіи

---

[1]) См. въ служебникѣ: Бож. литург. Преждеосв. отпускъ и молитвы благод.

[2]) Прологъ 12 Марта.

св. Григорія. Розрадъ, переписывая дошедшій до него Сакраментарій Григорія, принужденъ былъ раздѣлити свой списокъ на двѣ части, изъ коихъ въ первой помѣстилъ то, що по его мнѣнію принадлежитъ св. Григорію, а во второй помѣстилъ прибавленія къ Сакраментарію, сдѣланныя въ послѣдствіи.

Изъ всего видно, що литѵргїа Преждеосвященныхъ Даровъ въ главныхъ частяхъ своихъ произошла отъ апостоловъ, а въ послѣдующіе вѣка совершенно развилась въ своемъ составѣ; но до временъ Григорїа Великаго сохранялась въ православной церкви только чрезъ ѵстное преданіе и чрезъ ѵпотребленіе, и въ первый разъ явилась въ письменни въ церкви вселенской, когда св. Григорій изложилъ письменно древній чинъ того богослѵженїа, и завѣщалъ его церкви римской.

Теперъ слѣдуетъ разсмотрѣти самое назначеніе и употребленіе литургіи Преждеосвященныхъ.

Въ настоящее время тое богослуженіе обыкновенно совершается въ среду и пятокъ чрезъ всю святую четыредесятницу, и въ первые три дни страстной седмицы. Но соборъ трульскій дозволилъ совершати его во всѣ дни святыя четыредесятницы, кромѣ субботы и недѣли и святаго дня Благовѣщенія.[1]) Изъ 32 правила Никифора, патріарха константинопольскаго, можно видѣти, що литургія Преждеосвященныхъ Даровъ совершалась прежде и на сырной недѣлѣ въ среду и пятокъ. Въ томъ правилѣ сказано: Надлежитъ поститися монахамъ въ среду и пятокъ сыропустныя седмицы, и по совершеніи литургіи Преждеосвященныхъ вкушати сыръ и яйца. Симеонъ солѵнскій свидѣтельствуетъ также, що до него никогда совершалась литургія Преждеосвященныхъ и въ великій пятокъ страстныя седмицы. „Въ тотъ день мы приняли“, говоритъ онъ, „предлагати и литургисати Преждеосвященные Дары, якъ написано во многихъ древнихъ уставахъ; нынѣ однако же не бываетъ того, послѣ монашескаго іерусалимского устава“.[2]) Александрїйскій лѣтописецъ говоритъ, що пѣснь „Нынѣ силы небесныя“ поется не только въ посты, на Преждеосвященныхъ, но и въ другіе дни, когда только совершается литургія Преждеосвященныхъ.[3]) Но вѣроятно и лѣтописецъ, называя постами дни святыя четыредесятницы другими днями называетъ сырной и страстной седмицы.

---

[1]) 6 вселенс. соб. прав. 52.
[2]) Отв. 56.
[3]) Chronicon paschale pag. 385, 386.

Въ древности святая четыредесятница изчислялась различно.

Хотя четыредесятный постъ первоначально установленъ св. апостолами, изъ подражанія сорокадневному посту Спасителя, и 69 апостольское правило говоритъ: „Аще который епископъ, или презвитеръ, или діаконъ, или иродіаконъ, или чтецъ, или пѣвецъ четыредесять дней не постится, да извергненъ будетъ; аще же мірскій человѣкъ не постится, да отлучится“;[1]) однакожь въ первые вѣка христіанства опредѣлился произвольно и разнообразно.

Симеонъ солунскій, слѣдуя уставу, принятому нашею православною церковію, исчисляетъ дни четыредесятницы слѣдующимъ образомъ:[2]) „Четыредесятница начинается отъ понедѣлника первыя седмицы (послѣ сырной недѣли) и кончается въ пятокъ шестыя седмицы. При томъ включаются дни воскресные и субботніе; по тому що и въ ти дни ми руководствуемся правилами вкушая пищу дважды въ день и соблюдаемъ поетъ, воздерживаясь отъ мяса, сыра и рыбы. И Спаситель постился сряду четыредесять дней и ночей. То предали намъ Климентъ римскій, преемникъ Петровъ въ постановленіяхъ, и всѣ отцы; также божественный Савва и Дамаскинъ Іоаннъ, чрезъ іерусалимскій уставъ, и испо-вѣдники самобратія Іосифъ солунскій и Ѳеодоръ Студитъ написали свои священныя пѣсни и самогласны на дни четыредесятницы: а въ пятокъ Лазаревъ изложили для пѣнія: душеполезную совершившіе четыредесятницу“.

(Конецъ слѣдуетъ.)

---

[1]) По свидѣтельству Бл. Іеронима Epist. ad Marcellam и св. Льва Великаго Serm. 42 vel 6 de Quadragesima, четыредесятницы получила начало отъ апостоловъ, въ подражаніе и память сорокадневнаго поста Христова. Объ томъ постѣ находятся многія свидѣтельства у писателей II., III. и IV. вѣка, Иринея, Тертуліана, Діонисія александрійскаго, Меѳодія, Минуція, Оригена, Василія Великаго, Григорія Богослова, Амвросія Медіоланскаго, Іоанна Златоустаго и др.

[2]) Отв. 52.

Cuvêntare

în ḑiŭa de schimbarea la fața a Domnuluĭ.

„Acesta este fiĭulŭ meŭ celŭ ĭubitŭ, întru carele bine am voitŭ, pre acesta să-lŭ ascultațĭ.“

Mat. 17, 5.

Ĭubiţilor aŭditorĭ!

Astă-ḑĭ, cândŭ în totŭ împeriul nostru rĕsună campanele din turnurile bisericelor, cândŭ în întreagă ţara noastră se audŭ cântărĭ de laudă şi mulţămită, când fiă-care inimă cunoasce glasul acesta, astă-ḑĭ rivalisează şí căpitala noastră cu căpitala împeriuluĭ întru sporirea acesteĭ solemnităţĭ, pentru-că astă-ḑĭ sĕrbează biserica noastră ŭă sĕrbătoare duplă, ŭă sĕrbătoare împĕrătească! Sĕrbătorea schimbărĭĭ la faţă a Domnuluĭ şi împĕratuluĭ cerescŭ, Isusŭ Christosŭ, şi sĕrbătoarea nascerĭĭ Domnuluĭ şi împĕratuluĭ nostru pămêntescŭ, Franciscŭ Iosifŭ I. Ce bucuriă mare! Acoló se suĭe fiĭul omenescŭ la tatăl sĕŭ cerescŭ, ca să primească din-noŭ mărturia, că Elŭ este mântuitorĭul lumiĭ şi împĕratul împĕraţilor; aice se coboară şi se nasce unŭ fiŭ, carele încurêndŭ are să primească mărturia, că este alesul luĭ D-ḑeŭ şi celŭ maĭ bunŭ împĕratŭ între împĕraţiĭ pămêntescĭ! Acoló se prochĭamă sĕrbătoresce, că vechĭul testămêntŭ are de acum să înceteze şi istŭ noŭ, înfiinţatŭ de Isusŭ Christosŭ, are să între în vieaţă; aice — şi într'unŭ modŭ misteriosŭ — se pregătesce copilul, ca şí elŭ, deviindŭ împĕratŭ, să facă, ca să înceteze vechĭul sistemŭ de domnire şi să se înaŭgureze celŭ noŭ de înfiĭare şi amoare! Acoló documêntează părintele celŭ cerescŭ, că Isusŭ Christosŭ este fiĭul luĭ Dumneḑeŭ, prin ḑisa: „Acesta este fiĭul meŭ celŭ ĭubitŭ, întru carele bine am voitŭ, pre acesta să-'lŭ ascultaţĭ“; şi aice — prin înalta sa milă, că dela noŭ născutul sĕŭ servŭ, Franciscŭ Iosifŭ I., nu va luá mâna sa, ci-lŭ va unge întru împĕratŭ, ca să-lŭ asculte toţĭ supuşiĭ luĭ!

Eată bucuriă! eată veseliă!

Astă-ḑi, ĭubiţilor meĭ, sûntŭ 54 de anĭ, de cândŭ s'a născutŭ împĕratul nostru, şi aproape 36 de anĭ, de cândŭ s'a făcutŭ Elŭ prin mila luĭ Dumneḑeŭ domnul şi stăpânul nostru! Mulţămită ceriuluĭ, că tocma Elŭ a fostŭ chĭămatŭ să ne fiă împĕratŭ! Mulţămită luĭ D-ḑeŭ, că tocma Elŭ s'a făcutŭ regele nostru! Mulţămită D-luĭ, că mâna sa a rĕmasŭ cu Elŭ şi că tronul luĭ a stătutŭ totŭ-de-auna neclintitŭ, ca ŭă stâncă tare, de care se frângŭ toate valurile măriĭ!

Da, dară frica luĭ D-ḑeŭ şi dragostea câtră aproapele a fostŭ gândirea luĭ! Dreptatea şi blândeaţa vieaţa luĭ! Şi acestea toate la unŭ locŭ temelia statuluĭ luĭ!

Aceasta a produsŭ pace, unire şi mulţămire în ţară! A făcutŭ, că să ḑică şí celŭ neputinciosŭ: Sûntŭ viteazŭ. [1]) A făcutŭ, ca s'a întemeĭatŭ unŭ statŭ, carele prin dreptate, înfrăţire şi ordine, poate fericí popoarele, ce le cuprinde!

Dară unde domnesce astŭ-felĭŭ de unire şi de ordine, unde se socotŭ cu toţiĭ membrĭ aĭ unuĭ corpŭ, se onorează şi se ĭubescŭ între ŭă-l'altă, apoĭ ĭubescŭ şi onorează pre împĕratul, capul lor, şi în urmă unde se privescŭ toţi la unŭ locŭ ca membriĭ uneĭ împĕrăţie, alŭ căreĭa unicŭ capŭ şi guvernatorĭŭ este Dumneḑeŭ, — acoló este şí ajutorĭul Domnuluĭ şi bine-cuvêntarea luĭ Dumneḑeŭ! Acoló este Maĭestatea împĕrătească numaĭ ŭă icoana a Maĭestăţiĭ d-ḑeĭescĭ, şi lumina e numaĭ unŭ reflexŭ alŭ luminеĭ celeĭ strălucitoarĭe a luĭ Dumneḑeŭ!

Acoló ascultă şí supuşiĭ de împĕratul lor nu de frica legiĭ omenescĭ, ci de frica legiĭ d-ḑeĭescĭ; acoló se pleacă eĭ guvernuluĭ luĭ nu în urma poruncеĭ, ci în urma ḑiseĭ ap. Petru: [1]) „Plecaţi-vĕ la toată ḑidirea omenească pentru Domnul; orĭ împĕratuluĭ ca celuĭ ce are maĭ multŭ, orĭ domnilor ca celor trămişĭ de dînsul — că aşá este voĭa luĭ Dumneḑeŭ. Ca nisce sloboḑĭ şi nu ca cum aţĭ avé sloboḑenia acoperimêntul rĕutăţiĭ, ci ca şerbiĭ luĭ Dumneḑeŭ. Pre toţĭ cinstiţi, fraţia ĭubiţĭ, de Dumneḑeŭ temeţi-vĕ şi pre împĕratul cinstiţĭ!“

Da, aşá trebuĭe să fiă şi aşá a şí fostŭ în ţara aceasta! Ca ŭă familia aŭ vieţuitŭ toţĭ la unŭ locŭ! Nimene nu s'a despărţitŭ, ci toţĭ aŭ ĭubitŭ pre împĕratul ca pre părintele lor, din toată inima şi din totŭ sufletul! Precum s'a rĕcunoscutŭ în cerĭŭ numaĭ unŭ D-ḑeŭ ca stăpânul tuturora, aşá am rĕcunoscutŭ şí aice pe pământŭ numaĭ pre împĕratul nostru de suveranul nostru; precum luminează în cerĭŭ

[1]) I. Petr. 2, 13.

numaĭ unŭ sore, aşá am privitŭ şi noĭ numaĭ pre regele nostru de luminătorĭul nostru; şi precum e condusa fiă-care casa bună numaĭ de unŭ părinte, aşá ni-am condusŭ şí noĭ numaĭ de împĕratul nostru! Seaŭ poate este de trebuinţa ca să descriŭ fidelitatea şi devotămêntul Bucovinenilor faţă cu împĕratul? Poate să arĕtŭ unirea, înfrăţirea şi răvna lor, cum şĭ-aŭ căutatŭ norocirea şi onoarea în norocirea şi onoarea întregului împerĭŭ? şi ce abnegacĭune a arĕtatŭ fiă-carele şi cum a jertfitŭ totŭ, ce aveá, vieaţa şi sângele pentru împĕratul, pentru binele comunŭ; oare acestea toate nu vĕ sûntŭ cunoscute, trebuĭe poate să vĕ maĭ fiă dovedite? Nu!

Cum aŭ trăitŭ Bucovinenii, cum s'aŭ onoratŭ şi s'aŭ ĭubitŭ între ŭă-l'altă, cum aŭ lucratŭ, aŭ onoratŭ şi ĭubitŭ pre împĕratul şi cum aŭ lăsatŭ eĭ toate ale sale şi aŭ alergatŭ la stăpânul lor, cândŭ erá vorba de scăparea patrieĭ şi a caseĭ luĭ, acestea sûntŭ prea stiute şi cunoscute fiă-căruĭa dintre noĭ, fiă-căruĭa Bucovineanŭ!

De aceea şí bine-cuvêntarea luĭ Dumneḑeŭ a fostŭ totŭ-de-a-una cu ţara aceasta şi cu părinţiĭ noştri, a fostŭ totŭ-de-a-una, pentrucă rĕverinţa şi ascultarea cătră ceĭ maĭ marĭ a fostŭ prima lor virtute cetăţĕnească! Și aceasta virtute, aceasta credinţă moştenită şi alipirea de casa împĕrătească şi de scumpă noastră patria, voimŭ să o pĕstrămŭ şi să o ţinemŭ şí noĭ, ca şí sângele, ca şí credinţa părinţelor noştri! La aceasta unire şi ascultare ne legămŭ şí noĭ cu toţiĭ, ca şí părinţiĭ noştri, şi ḑicemŭ, că totŭ-de-a-una vom fi credincĭoşĭ împĕratuluĭ şi dinaştieĭ prea înalte, dinastieĭ habsburgice!

Eară acuma veniţĭ toţi, ĭubiţilor meĭ, dela rĕsăritŭ şi dela apusŭ; veniţĭ toţi, carĭ trăiţĭ ca gemenĭ şi ca fraţĭ bunĭ în ţara aceasta, carĭ onoraţĭ şi ĭubiţĭ pre gloriosul nostru monarchŭ, veniţĭ, ca să mulţămimŭ cerĭuluĭ, că ni-l'a pĕstratŭ în deplină putere şi sănătate, şi rugându-ne din noŭ, să ḑicemŭ: „Împĕrate cerescŭ, dăruĭesce împĕratuluĭ nostru sănătate şi ḑile sĕnine, ţine-lŭ sub scutul tĕŭ, lasă-'lŭ să domnească înaintea ta în linesce şi ocrotesce cu mâna ta puternică înalta luĭ casă! Tu, o Doamne, bine-cuvintează pre împĕratul nostru şi împreună cu dînsul şí popoarele luĭ cele ĭubitoarĭe şi credincĭoase, acum şi pururе şi în vecii vecilor“. AMIN.

Dr. Emilianŭ Voĭuţchi.

Predică

„Eŭ sûntŭ păstorĭul celŭ bunŭ,
„păstorĭul celŭ bunŭ sufletul şi-lŭ
„pune pentru oĭ“. Ioanŭ 10, 11.

Iubiţilor creştinĭ!

Domnul nostru Isusŭ Christosŭ, viindŭ pe pămêntŭ şi âmblândŭ între oamenĭ, li-a datŭ învĕţăturele, ce li erá de nevoĭă pentru mântuirea şi fericirea lor. Sciindŭ elŭ însă, cum-că mintea omuluĭ este întunecată, prin urmare cum-că nu este în stare să-'lŭ priceapă, cum se cuvine, s'a folositŭ de multe-orĭ, cândŭ învĕţá, de asĕmĕnărĭ şi esêmple. Aşá vedemŭ în sânta evangeliă, că elŭ s'a folositŭ şí de asĕmĕnarea cea frumoasă, în care ḑice, că elŭ este păstorĭul celŭ bunŭ, care-şi pune sufletul pentru oile sale. Şi în adevĕrŭ, sub care icoană şĭ-ar fi pututŭ arĕtá dumneḑeĭescul mântuitorĭŭ grija şi amoarea cea mare pentru genul omenescŭ decâtŭ dacă nu sub icoana unuĭ păstorĭŭ bunŭ.? Ce nu face ádecă păstorĭul celŭ bunŭ pentru turma sa? Elŭ poartă grija de dînsa din toată inima, ducêndu-o la păşĭune bună şi adapându-o cu apă curată; apoĭ dacă se întêmplă, de rĕtăcesce vr'ŭă oaĭe dela turmă, orĭ dacă se perde vr'una în adevĕrŭ, atuncĭ câtă părere de rĕŭ nu are elŭ; elŭ nu are astĕmpĕrŭ şi se teme, ca ferele sĕlbatice să nu deĭe peste dînsa şi să o rupă seaŭ să nu deĭe într'unŭ locŭ deşertŭ şi sterpŭ, unde să nu aĭbă necĭ apă necĭ păşune şi să moară de foame şi de sete. „Nu“ ḑice elŭ: „necĭ bucurĭă, necĭ pace nu am, pênă ce nu-mĭ voĭŭ găsí oaĭea“. De aceea lasă elŭ toată turmă, se duce peste văĭ şi peste dealurĭ, prin codrĭ şi desimĭ şi se duce cu inima ruptă, căutândŭ în totŭ locul, doară de ar dá de oaĭea cea perdută; şi dacă o ḑăresce, eacă! inima îĭ vine la locŭ şi îĭ prinde a bate de bucurĭă; în-dată se apropiă de dînsa, o ĭa pe umere şi o duce cu grabă la turmă înapoĭ. De bucurĭă apoĭ îşĭ chĭamă vecinĭĭ şi prietinĭĭ, de se bucură cu dînşĭĭ, că şi-a găsitŭ oaĭea, şi bucurându-se li ḑice: eacă! „eŭ mĭ-am aflatŭ oaĭea cea perdută“. (Luca 15, 16.) Elŭ maĭ face şí aceea, că, întêmplându-se să se

arunce vr'unŭ lupŭ în mijlocul turmeĭ, că sare în-dată şi-şĭ ápĕră turma din rĕsputerĭ; elŭ nu se cruţă şi nu se feresce, ci-şĭ pune chĭarŭ vieaţă pentru dînsa.

Vedeţi, ĭubiţilor! asta-ĭ icoana, ce ni-o dă şí D-l nostru Isusŭ Christosŭ despre păstorĭul celŭ bunŭ; şí de aceea, dacă ḑice elŭ: „eŭ sûntŭ păstorĭul celŭ bunŭ“, o! ce mângăĭare mare nu-ĭ aceasta pentru noĭ! Căcĭ, dacă Domnul nostru Is. Chr. este păstorĭul celŭ bunŭ, apoĭ elŭ se şí îngrijesce de noĭ, ceĭ ce sûntemŭ turma luĭ, şi se îngrijesce cu aceea-şĭ grija şi amoare, cu care să îngrijesce orĭ-ce păstorĭŭ bunŭ de oile sale, şi noĭ ni putemŭ pune aşá-dară într'însul toată încrederea noastră. Domnul nostru Isusŭ Christosŭ ca păstorĭul celŭ bunŭ va şí fi obĭeptul vorbiriĭ mele de astă-ḑĭ şi voĭŭ arĕtá anume:

I. Cum-că elŭ ni ĭubesce pre noĭ, ceĭ ce sûntemŭ oile luĭ;
II. cum-că ni duce la păşunea cea maĭ bună;
III. cum-că pre ceĭ ce sûntemŭ rĕtăciţĭ, ni caută şi ni duce eară la turma luĭ cea sântă; şi
IV. cum-că şĭ-a pusŭ chĭarŭ sufletul pentru noĭ.

Aceste toate le aflămŭ deplinŭ la Domnul nostru Isusŭ Christosŭ. Desfăşurundu-le decĭ, poftescŭ a mĕ ascultá cu luare amiute.

I.

Domnul nostru Isusŭ Chrstosŭ a avutŭ mare dragoste pentru genul omenescŭ. Căcĭ de ce a lăsatŭ elŭ mărirea cerĭuluĭ şi s'a pogorîtŭ pe pământŭ? De ce s'a înjosîtŭ, luândŭ asupra-şĭ chipŭ de şerbŭ? De ce s'a datŭ morţiĭ celeĭ mai crude? Eacă! nu alta decâtŭ amoara luĭ cea înflăcărată pentru genul omenescŭ a fostŭ ceea ce l'a făcutŭ, ca să se jertfească. Christosŭ ne-a ĭubitŭ în adevĕrŭ „şi s'a datŭ“, cum ḑice s. apostolŭ Pavelŭ, „pentru noĭ aducere şí jertfă luĭ Dumneḑeŭ“. (Efes. 5, 2.) Din dragoste pentru noĭ se nasce elŭ într'unŭ locŭ foarte de rôndŭ; din dragostea pentru noĭ petrece într'ŭă ţară străină, ca să scape de sabia regeluĭ Irodŭ; din dragoste pentru noĭ cutrieră treĭ anĭ de ḑile toată ţara Iudeilor, vestindŭ evangelia; elŭ petrece nopţĭ întregĭ în rugăcĭunĭ, face nenumĕrate minunĭ, apoĭ sufere toate greutăţile şi neajunsurile lumiĭ şi în urmă moare pe cruce moartea de ruşine a unuĭ făcĕtorĭŭ de rele numaĭ dĭn dragoste pentru noĭ. Eacă! ce dragoste mare! ŭă dragoste în adevĕrŭ, cu care alta în lume nu se maĭ poate asĕmĕná. Şi de ce oare să ni fi ĭubitŭ Is. Chr. aşá de tare? Făcutŭ-am poate vr'unŭ lucru, ca să meritămŭ dragostea luĭ ast fără de

mărginĭ? Nu, ĭubiţilor, căcĭ ce puteámŭ face noĭ, înşi-ne nisce fiinţe pĕcătoase şi nemulţămitoarĭe?

Puneţi-vĕ ochĭul bună-oară la unŭ verme, ce s'ar târâí în pulbere pe dinăintea noastră, şi apoĭ luaţĭ samă, oare nu v'aţĭ mirá tare, dacă s'ar găsí care-vá între noĭ şi ar ḑice: „eu-lŭ ĭubescŭ din toată inima pe vermele ista, ce se târâĭe pe dinaintea mea". Apoĭ oare nu v'aţĭ mirá şí maĭ tare, dacă nu numaĭ ar ḑice, dară dacă ar şí dá din amoare pentru dînsul, pentru-ca să trăĭească, şi averea şí totŭ binele, ce ar avé, ba în urmă chĭarŭ şí vĭeaţa, ḑicŭ, nu v'aţĭ mirá oare de totŭ tare de asta purtare? Nu numaĭ că v'aţĭ mirá, dară aţĭ ḑice de bună samă: „eacă! omului acestuĭa nu-ĭ ajunge ce-vá, elŭ nu-ĭ cu toată mintea, dacă face aşá unŭ lucru". Dară să sciţĭ, că cu multŭ maĭ puţinŭ şi cu multŭ maĭ neînsemnatŭ decâtŭ cumŭ-ĭ vermele acela faţă cu noĭ, este omul faţă cu Domnul nostru Isusŭ Christosŭ; omul e âncă maĭ rĕŭ şi maĭ netrebnicŭ decâtŭ vermele acela; căcĭ elŭ, vermele nu vătĕmă pre nimene necĭ nu face nimeruĭa vr'unŭ rĕŭ, precum se întêmplă, de facemŭ noĭ unul altuĭa. Căutaţĭ numaĭ, cum se petrecŭ lucrurile în toate ḑile; cutare se scoală şi-lŭ înegresce pre vecinul săŭ, căutândŭ adese-orĭ mijloacele cele maĭ mîrsave, ca să-lŭ înjosească înaintea lumiĭ, şi ne maĭ băgândŭ în samă, că, făcêndŭ aşá, nu vede bârna în ochĭul săŭ propriŭ, dară vede aşchiea în ochĭul vecinuluĭ săŭ şi o face poate âncă şí maĭ mare, decumu-ĭ întru adevĕrŭ; eată! câtŭ de rĕŭ este omul, pentru-că, necunoscêndu-şĭ pĕcatele sale, caută numaĭ la faptele altora, ca să aĭbă măcar câtŭ de puţină pricină, de a vorbí de rĕŭ, ca să-şĭ îndestuleze limba cea spurcată şi necurată. Dară faţă cu D-ḑeŭ este elŭ âncă şí maĭ rĕŭ. Nu destulŭ, că a fostŭ depărtatŭ dela faţa luĭ prin pĕcatul strămoşescŭ, ci âncă şí acuma necontenitŭ se totŭ depărtează cu îndĕrĕptniciă, neîmplinindŭ voĭa luĭ cea sântă, călcândŭ poruncele luĭ şi neascultândŭ de glasul cugetuluĭ săŭ, care este voacea luĭ D-ḑeŭ. Vedeţĭ, ĭubiţilor! aşá este omul şi dacă-ĭ aşá, oare nu-ĭ elŭ maĭ rĕŭ decâtŭ vermele, ce se târâĭe în pulbere? Dară să privimŭ maĭ departe referinţa noastră faţă cu D-ḑeŭ. D-ḑeŭ e făcĕtorĭul nostru şi noĭ sûntemŭ făpturele luĭ; toate, câte le avemŭ şi ce sûntemŭ, dela dînsul le avemŭ şi prin'trînsul sûntemŭ; elŭ n'are necĭ ŭă trebuinţa de noĭ, şi de n'am fi noĭ, chĭarŭ de n'ar fi lumea întreagă, D-ḑeŭ totŭ ar rĕmâné acela ce este din vecĭ şi nu s'ar schimbă cu nemică. Aşá-dară ce este omul faţă cu Dumneḑeŭ? elŭ-ĭ ŭă nemică toată. Pentru aceea strigă psalmistul cu uĭmire: „Doamne, ce este omul, că te-aĭ cunoscutŭ luĭ, seaŭ fiĭul omuluĭ, că-'lŭ socotescĭ pre elŭ?" (Ps. 143, 4.) Şi pe lîngă toate acestea, că sûntemŭ ŭă nemică toată faţă

cu Dumneḑeŭ, şi pe lîngă toată nemulţămirea noastră faţă cu dînsul, Domnul nostru Isusŭ Christosŭ totu-şĭ se îndură de noĭ, se pleacă cu inima la noĭ şi se jertfesce pentru noĭ.

Judecaţĭ acuma înşi-vĕ, ĭubiţilor! se maĭ poate asĕmĕná dragostea aceasta cu altă dragoste în lume? De bună samă, că nu! Decĭ nu trebuĭe oare în adevĕrŭ să ḑicemŭ: „O! Doamne tu eştĭ păstorĭul celŭ bunŭ, celŭ ce ne ĭubescĭ pre noĭ, ceĭ ce sûntemŭ oile tale!“

II.

Însă păstorĭul celŭ bunŭ nu numaĭ îşĭ ĭubesce, dară să şí îngrijesce de oĭle sale şi caută pentru dînsele păşunea cea maĭ bună. Aceasta o face şí Domnul nostru Isusŭ Christosŭ; ba face âncă şí maĭ multŭ, căcĭ ḑice: „eŭ sûntŭ pânea vieţeĭ; cela ce vine la mine, nu va flămênḑí, şi cela ce crede întru mine, nu va însĕtá necĭ ŭă-dată“. (Ioanŭ 6, 39.) Elŭ ni dă darurile şi mijloacele de mântuire cu prisosŭ şi ni dă toate, câte ni sûntŭ de trebuinţă, spre a ajunge la vieaţa de vecĭ. Elŭ a poroncitŭ apostolilor şi urmaşilor lor, ca să vestească învĕţăturele luĭ cele sânte la toate popoarele pămêntuluĭ. Dară oamenĭĭ, nebăgându învĕţăturele acastea în samă, cadŭ şi pĕcătuĭescŭ, cum vedemŭ, că să întêmplă chĭarŭ în toate ḑilele: — Eĭ, nu-ĭ elŭ oare celŭ ce face cu puterea sa d-ḑeĭească, ca să se curăţească eĭ eară? Ba mĭĭ de necredincĭoşĭ şi pĕcătoşĭ îĭ mulţămescŭ luĭ, că-şĭ schimbă vieaţa cea pĕcătoasă şi că află eară mântuire; mulţămescŭ maĭ de alesŭ învĕţăturelor luĭ, carĭ le-aŭ predicatŭ la începutŭ nisce bărbaţĭ, ce nu aveáŭ necĭ ŭă vaḑă în lumea aceasta. Însă pe lîngă acestea ni dă Domnul nostru Isusŭ Christosŭ şí altă hrană sufletească; elŭ a aşĕḑatŭ sântele săcrăminte, care asémenea isvoarelor de apă nesĕcată stîngŭ setea cea sufletească, şi, curăţindu-lŭ pre omŭ de orĭ-ce pĕcate, îlŭ sânţescŭ şi-lŭ împacă eară cu Dumneḑeŭ.

Omul de abĭá se nasce şi să şí curăţesce în s. taină a boteḑuluĭ de pĕcatulŭ strămoşescŭ şi aşá îmbrăcatŭ în veşmêntul nevinoväţieĭ se numĕră la turma luĭ Christosŭ; în sânta taină a miruluĭ cápĕtă elŭ darul, de a păḑí credinţa. Şi dacă cade în pĕcate, apoĭ se poate eară rădicá şi împăcá cu Dumneḑeŭ prin sânta taină a pocăinţeĭ. Chĭarŭ cândŭ e morbosŭ, făcêndu-se părtaşĭŭ de sânta ungere, se întăresce maĭ alesŭ sufletesce. Vedeţĭ, ce darurĭ şi ce hrană sufletească ni dă noauĕ Isusŭ Christosŭ spre mântuirea noastră! Şi ce se ḑicŭ de sânta taină a comunicătureĭ, în care ne dă elŭ însu-şĭ trupul şi

sângele său spre hrana sufletului nostru? Cine să nu se mire aşá-dară şi să nu se uĭmească de atâta dragoste d-ḑeĭească!

Apoĭ aţĭ auḑitŭ voi, ĭubiţilor, de bună samă de mulţĭ bărbaţi şi muĭerĭ, că şi-aŭ datŭ averea sĕracilor şi că, rĕmâindŭ în urma înşi-şĭ sĕracĭ, aŭ trebuitŭ să sece bine-facerile lor. Darurile Domnului nostru Isusŭ Christosŭ însă nu sûntŭ aşá, ele nu se sfêrşescŭ necĭ ŭă-datá. O! ce bunĕtate mare! D-ḑeŭ celŭ atotŭ-puternicŭ, nu destulŭ, că ni-a datŭ noauĕ toate, câte ni trebuĭescŭ aicĭ pe pământŭ ci ni-a maĭ datŭ âncă şi pre fiĭul său unul-născutŭ, ca să ne facemŭ eară-sĭ părtaşĭ de aceea fericire, ce a avut'-o strămoşiĭ noştri în raĭŭ. Aşá Domnul nostru Is. Chr. este în adevĕrŭ păstorĭul celŭ bunŭ, carele-şĭ duce oile la păşunea cea maĭ bună.

III.

Dară maĭ băgaţĭ în samă şí aceea, câtŭ de înduratŭ păstorĭŭ este Domnul nostru Is. Ch.! Cu ce grija mare nu caută elŭ oile sale cele rĕtăcite! Chĭarŭ pentru-că se îngrijiá elŭ tare de ceĭ rĕtăciţĭ, carturariĭ şi fariseiĭ, de pe timpul luĭ, nu cautáŭ la dînsul decâtŭ cu mare dispreţŭ şi-lŭ defăimáŭ, ḑicêndŭ, că petrece, mănâncă şi bé cu ceĭ pĕcătoşĭ; fariseiĭ ádecă, trebuĭe să sciţĭ, că îlŭ ţineáŭ pre omul pĕcătosŭ cu totul nedemnŭ, ca cine-vá să maĭ petreacă cu dînsul, cu atâtŭ maĭ puţinŭ, ca să mănânce şi să beĭe cu dînsul; de aceea aŭ şí întrebatŭ eĭ pre învĕţăceiĭ D-luĭ nostru Isusŭ Christosŭ, ḑicêndŭ: „pentru-ce mănâncă şi bé învĕţătorĭul vostru cu vameşiĭ şi cu pĕcătoşiĭ? (Mft. 9, 11.) Aşá sûntŭ oameni şí în ḑiua de astă-ḑĭ, cariĭ ca fariseiĭ din timpul D-luĭ nostru Is. Chr. se ţinŭ maĭ pe susŭ decâtŭ alţĭ oameni, de şí poate-sŭ şí maĭ stricaţĭ la inima decâtŭ fariseiĭ. Dară cu îngâmfare, aşá nu s'a purtá Domnul nostru Is. Chr.; elŭ nicĭ nu băgá în samă aruncarea fariseilor, că âmblă cu ceĭ pĕcătoşĭ, ci adese-orĭ ḑiceá: „n'aŭ trebuinţă ceĭ sănătoşĭ de doftorŭ, ci ceĭ morboşĭ; milă voĭescŭ, eară nu jertfă, că n'am venitŭ să chĭămŭ pre ceĭ drepţĭ, ci pre ceĭ pĕcătoşĭ la pocăinţă". (Maft. 9, 12—13.) Elŭ aşá-dară pre ceĭ pĕcătoşĭ nu-ĭ despreţuiá, ci îĭ primiá cu amoare; elŭ îĭ căutá în totŭ locul, şedeá cu dînşiĭ la masă şi întrebuinţá toată ocăḑunea, ca să-ĭ înveţe şi să-ĭ ducă la mântuire. Noĭ vedemŭ maĭ alesŭ, cu ce cruţare mare a tratatŭ elŭ pre preacurva în têmplu. Elŭ nu ca să o înfrunte aspru, ci a apĕrat'-o âncă înaintea Iudeilor, ḑicêndu-le: „celŭ ce este fără de pĕcatŭ între voĭ, acela să arunce ântăiŭ peatra asupra eĭ", (Ioanŭ 8, 6.) şi apoĭ rădicându-se, a ḑisŭ muĭerii: „muĭere, unde sûntŭ pârîsiĭ tăĭ, nime nu

te-a osânditŭ? eară ea a ḑisŭ: nimene, Doamne; şi ĭ-a ḑisŭ eĭ Isusŭ: neci eŭ nu te osândescŭ; du-te şi de acuma să nu maĭ pĕcătuĭesci". (Ioanŭ 8, 11.) Apoĭ cu ce dorŭ mare nu asceptá elŭ pre muĭerea aceea la fôntâna luĭ Iacovŭ, ca să-ĭ poată dá apa cea viĭa a credinţeĭ, a pocăinţeĭ şi a mântuiriĭ; şi eară cu ce blândeaţă mare nu vorbĭá elŭ cu apostolul Petru, ca să-lŭ aducă la cunoscinţa greşeleĭ luĭ! Cu unŭ cuvêntŭ, pretutindene, pe unde a âmblatŭ Domnul nostru Isusŭ Christosŭ şi câtŭ a învĕţatŭ, neci ŭă-dată n'a primitŭ cu cuvinte aspre pre omul pĕcătosŭ, dară căitŭ; aşá aducêndu-ĭ ŭă-dată unŭ omŭ slăbănogŭ, care ḑăceá în patŭ, ĭ-a ḑisŭ elŭ slăbănoguluĭ: „îndrăznesce fiĭule, eartă-ţi-se ţie pĕcatele tale". (Mft. 9, 3.) Aşijderea a ḑisŭ Isusŭ unuĭa dintre ceĭ ce eráŭ rĕstigniţĭ cu dînsul, dară carele se căise: „amin, ḑicŭ ţie, astă-ḑĭ împreună cu mine veĭ fi în raĭŭ". (Luca 23, 43.)

IV.

Eată! ĭubiţilor, cu ce amoare şi cu ce grijă mare, caută elŭ de oile sale rĕtăcite. Neci atâtŭ însă nu-ĭ destulŭ, elŭ a făcutŭ âncă şí maĭ multŭ, căcĭ ḑice: „păstorĭul celŭ bunŭ îsĭ pune sufletul pentru oile sale". Ca să vedeţĭ, că-ĭ aşá, cum ḑice, rădicaţĭ ochiĭ voştri încoace, ca să vedeţĭ, cine este rĕstignitŭ pe cruce? Oare nu-ĭ Domnul nostru Isusŭ Christosŭ păstorĭul nostru celŭ bunŭ? Eacă! elu-ĭ întru adevĕrŭ. Însă cum de a trebuitŭ să moară elŭ pe cruce şi să moară ŭă moarte atâtŭ de înfiorătoarĭă? Să fi făcutŭ elŭ oare vr'unŭ lucru atâtŭ de mare, încâtŭ Iudeiĭ nu puteáŭ decâtŭ să-lŭ hotărească la aşá ŭă moarte? Nu, elŭ n'a făcutŭ nimicŭ rĕŭ, elŭ a fostŭ cu totul nevinovatŭ, căcĭ a fostŭ de totŭ sântŭ, a fostŭ, cum ḑice sântul apostolul Pavelŭ, „unŭ archiereŭ cuviosŭ fără de rĕutate, fără de spurcăcĭune, osebitŭ de ceĭ pĕcĕtoşĭ şi maĭ înaltŭ decâtŭ cerĭurile". (Evreĭ 7, 26.) Elŭ aşá-dară puteá ḑice în faţa inimicilor săĭ: „cine dintre voĭ mĕ vĕdesce pre mine de pĕcate". (Ioanŭ 8, 46.) Vedeţĭ dară, că nu elŭ este causa, ci pĕcătoşiĭ de noĭ am fostŭ aceĭa, pentru cariĭ s'a datŭ elŭ la moarte, şi s'a datŭ, pentru-ca să ne mântuĭească de pedeapsă cea eternă, seaŭ, cum ḑice profetul Isaĭă: „elŭ s'a ranitŭ pentru pĕcatele noastre şi a pătimitŭ pentru fără-de-legile noastre, certarea împăcăriĭ noastre pre dînsul şi cu rana luĭ noĭ toţĭ ne-am vindecatŭ".

Dacă am căutá, ĭubiţilor, în toată lumea şi am cercá întêmplările din toate timpurile şi ale tuturor popoarelor, n'am aflá nicăirĭ aşá ŭă amoare. Luaţĭ sama şí voĭ singurĭ: pute-aţĭ aflá vr'unŭ omŭ, fiă elŭ în domniă câtŭ de mare ori între alţiĭ celŭ de pe urmă, ca

să-şĭ pună vieaţa luĭ pentru celŭ ce ar fi hotărîtŭ la moarte! În zădarŭ aţĭ cercá, că aşá ŭă pildă nu aţĭ mai aflá. Ce nu s'a aflatŭ însă să facă unŭ omŭ măcarŭ în toată lumea, aceea a făcutŭ Is. Chr. păstorĭul nostru celŭ bunŭ; căcĭ elŭ singurŭ a ḑisŭ: „eŭ punŭ vĭeaţa mea pentru oile mele“, şi întru adevĕrŭ elŭ a şí împlinitŭ ceea ce a ḑisŭ, murindŭ pe cruce şi îndeplinindŭ mântuirea noastră. Şi oare puté-amŭ acuma căutá la sânta cruce, fără ca să ne pĕtrundemŭ de mulţămire şi de amoare pentru dînsul? Şi Domnul nostru Isusŭ Christosŭ, de a şí muritŭ pe cruce, amoarea luĭ pentru noĭ totŭ n'a încetatŭ. Elŭ s'a dusŭ la tatăl celŭ cerescŭ, ca să ne pregătească şí noauĕ unŭ locŭ, cum ḑice însu-şĭ, ca să fimŭ şí noĭ acoló, unde este elŭ. De-a-dreapta tatălui şede elŭ acuma, încununatŭ cu mare mărire, şí pentru aceea scrie sântul Ioanŭ: „fiilor meĭ, acestea vi-le scriŭ voauĕ, ca să nu pĕcătuiţĭ, şi dacă cine-vá va pĕcătuí, mângăĭătorĭŭ avemŭ cătră tatăl pre Is. Chr. celŭ dreptŭ; şi acesta este curăţire de pĕcatele noastre“. (I. epist. 2, 1—2.) Aşá-dară să nu desperămŭ, de şí am fi abătuţĭ dela calea cea adevĕrată, ci să căutămŭ şi să ne îndreptămŭ eară prin pocăinţă; să urmămŭ ádecă glasuluĭ d-ḑeĭescŭ şí dulce alŭ păstorĭuluĭ nostru, ca să ne facemŭ ŭă-dată părtaşĭ de cununa cerească.

Ḑiceţĭ acuma şí voĭ înşi-vĕ, nu este Domnul nostru Isususŭ Christosŭ păstorĭul celŭ maĭ bunŭ? În adevĕrŭ, nimene nu se maĭ poate îndoí, că elŭ este. Elŭ ni dă nenumĕrate darurĭ şi mijloace ca să âmblămŭ pe căile cele drepte şi să ne ajungemŭ scopul nostru de mântuire, şi dacă rĕtăcimŭ dela turma luĭ, dându-ne prinşĭ în mreJele sataneĭ şi ale lumiĭ, elŭ ne caută şi ne întinde mâna de ajutorĭŭ, pentru-că elu-ĭ atotŭ-înduratŭ, şi voĭesce, ca toţĭ să ăjungemŭ la cunoscinţa adevĕruluĭ şi să fimŭ fericiţĭ; elŭ şi-a vĕrsatŭ pe cruce sângele săŭ, pentru-ca noĭ să dobêndimŭ ertarea pĕcatelor înaintea tatălui celuĭ cerescŭ şi să rĕmânemŭ în ceata celor aleşĭ.

După aceste, ce le-aţĭ auḑitŭ pênă acuma, trebuĭe să mărturisiţĭ, că Domnul nostru Isusŭ Christosŭ a vorbitŭ adevĕratŭ, cândŭ a ḑisŭ: „eŭ sûntŭ păstorĭul celŭ bunŭ, păstorĭul celŭ bunŭ îşĭ pune sufletul pentru oĭ“. Dară pe de altă parte sûntemŭ noĭ oare cu toţii oile luĭ? Oare iubimu-lŭ noĭ pre dînsul? Nĭ deschidemŭ oare inima, cândŭ ne chiamă vestitorii luĭ? Dreptŭ că se află în turma cea mare a D-luĭ nostru Is. Chr. de aceĭa ce cu adevĕratŭ sûntŭ oile luĭ; dară pe lîngă aceştĭa câţĭ nu maĭ sûntŭ oare şí de aceĭa ce, ne maĭ gândindŭ la Domnul nostru Isusŭ Christosŭ, trăĭescŭ în îmbuĭbare, în fără-de-legĭ

şi în cele maĭ marĭ lucrurĭ rele, şi-'şĭ înpetrescŭ inima aşá, încâtŭ nime nu maĭ este în stare, a li-o muĭá şi a li-o îmblânḑí. Vaĭ şi amarŭ are să fiă ânsă de acestia, cândŭ va vení Domnul nostru Is. Chr. şi li va ḑice la judecata cea de pe urmă: „duceţĭ-vĕ dela mine, blăstĕmaţilor, în focul celŭ eternŭ, care este pregătitŭ diavoluluĭ şi ângerilor luĭ“. (Mft. 25, 41.) Decĭ să ne propunemŭ, ĭubiţilor, de acuma înainte a fi oile cele bune ale păstorĭuluĭ nostru celuĭ de totŭ bunŭ; să urmămŭ totŭ-dea-una după glasul luĭ, pentru-că în ḑiua judecăţiĭ să stămŭ de-a-dreapta luĭ şi, întrândŭ în ceata cea aleasă, să locuimŭ împreună cu dînsul în locaşurile fericirĭĭ vecĭnice. AMIN.

Grigorĭŭ Hostĭucŭ.
parochŭ.

Cuvêntare

ținută de Cucernicia sa păr. spiretualŭ M. Dracinschi

în institutul seminarialŭ în 1/13 Noemvre 1881

în amintirea profesorulŭi de teologia dogmatică Alecsiu Comorosanŭ.

Iubiților auditorĭ!

Înainte de 5 anĭ, cândŭ am priimitŭ chĭămarea, de a ocupá locul de spiretualŭ în acestŭ institutŭ, n'am credutŭ, că voĭŭ avé să împlinescŭ ŭă dĕtorință atâtŭ de tristă față cu bărbatul destinsŭ, carele mi-a premersŭ în acestŭ postŭ onorificŭ — dicŭ, n'am credutŭ, că voĭŭ avé să dedicŭ umbreĭ luĭ chĭarŭ de pe acestŭ locŭ unŭ necrologŭ! De cândŭ amŭ ocupatŭ eŭ locul ista, ce l'a părisitŭ elŭ, spre a urmá destinăcĭunii, de a fi luminătorĭul aspiranților de preoția în dogmele credinței noastre mîntuitoarĭe, m'am apropiatŭ de dînsul totŭ-de-a-una cu ŭă deosĕbită sfiială, maĭ cu samă, pentrucă îmĭ aduceámŭ aminte de caletățile cele frumoase, ce lŭ decoráu pre premergĕtorĭul meŭ, carele erá adevĕratŭ păstorĭŭ sufletescŭ, preotŭ cu totul devotatŭ sântului altarĭŭ, conducĕtorĭŭ precautŭ, învĕțătorĭŭ bine-voitorĭŭ și amicŭ sîncerŭ alŭ tineretului; de aceea mĕ întrebámŭ adese-orĭ, de-mĭ va fi datŭ să-i ocupŭ locul cu demnetate, să conducŭ pre ceĭ, ce mi-sŭ încredуți, în spiretul luĭ și după macsimele luĭ și de-mĭ va fi datŭ să părăsescŭ șĭ eŭ ŭă-dată cu cugetŭ curatŭ postul meŭ ca dînsul și să am îndestulare deplină, că am lucratŭ lucrul unuĭ servŭ credincĭosŭ! De câte orĭ mĕ suĭámŭ aice, cugetámŭ cu respectŭ și cu dragoste la dinsul și căutamŭ cu totŭ adinsul să corĕspundŭ intencĭunilor, ce le aveá elŭ cu elevii săĭ; eară în afacerile mele spiretuale mĕ petreceá și mĕ încurăjá la totŭ lucrul bunŭ fața luĭ cea blândă, ba mĕ faceá să am ŭă presîmțire de aceea mulțămire dulce, ce o are omul, cândŭ vede,. că ostenelele nu-ĭ rĕmânŭ fără de succesul doritŭ! Apoĭ sciindŭ-'lŭ, că-și petrece vieață greŭ, pătimindŭ, nu uĭtámŭ să mĕ rogŭ la prea bunul Dumnedeŭ, ca să-'lŭ rădice din patul durerilor,

să-ĭ curme boala cea grea, să-ĭ dăruĭească sănătate și să-ĭ îndelunge ḑilele vieţeĭ spre binele bisericeĭ, spre vaḑa stăriĭ preoţescĭ, spre bucuria auḑitorilor și spre mângăĭarea familieĭ și a amicilor săĭ. Astŭ-felĭŭ cugetámŭ și tăceámŭ eŭ, cândŭ eacă! îmĭ vĕḑŭ nimicită toată sperânţă prin repăosarea luĭ din ḑilele trecute, încâtŭ astă-ḑĭ mĕ apropiŭ de acestŭ locu, ḑepe care cuvêntá elŭ ŭă-ḑată cu atâta succesŭ, cu inimă-mĭ stășiĭată de ḑurere, ca să ḑeplângŭ perḑerea luĭ nereparabilă. Moartea, ce aḑuce în lume atâta plânsŭ și tânguire, atâta tristeaţă și nefericire, atâta spaĭmă și groaḑă, ea a stînsŭ ḑe astă ḑată și și-a luatŭ ŭă jertfă aleasă, apunêndŭ ŭă lumină strălucitoarĭă, amuţindŭ ŭă gură elocinte, încetândŭ a bate ŭă inimă nobilă; ea a răpitŭ unŭ spiretŭ agerŭ, a curmatŭ firul vieţeĭ unuĭ bărbatŭ alesŭ și bărbatul acestŭ scumpŭ și ḑestinsŭ, ĭubiţilor meĭ auḑitorĭ, vĕ este tuturora prea bine-cunoscutŭ și numele luĭ îlŭ rĕspicŭ aice cu reverinţă profundă și cu pietate deplină, elŭ este: A l e c s i u C o m o r o ș a n ŭ! Decĭ umbreĭ și amintiriĭ luĭ voĭescŭ să ḑedicŭ eŭ în oara aceasta cuvêntul meŭ în semnŭ ḑe ĭubire și ḑe recunoscinţă pentru totŭ binele, ce 'l'-am priĭmitŭ ḑela dînsul.

Născutŭ din viţă preoţească în satul Comănescĭ la a. 1842, n'a ajunsŭ rĕpăosatul nicĭ etatea ḑe 40 ḑe anĭ, încâtŭ s'a mutatŭ ḑela noĭ la locașurile cele vecĭnice chĭarŭ în floarea vieţeĭ omenescĭ. Tênĕrul studinte simţí, după-ce priĭmise în casa părinţească crescere bună și-și terminà studiele gimnasiale, ŭă aplecare deosebită la starea preoţieĭ și întrà cu 18 anĭ în înstitutul seminarialŭ. Cunoscêndŭ maĭ ḑe aproape, ce felĭŭ ḑe însușietăţĭ se cerŭ ḑela cela ce vre să fiă urmașŭ adevĕratŭ alŭ luĭ Christosŭ, se nevoí cu totŭ adinsul a și-le împropiă după putinţă și a se ocupá necontenitŭ cu obĭeptele teologieĭ, ca să fiă ḑeplinŭ versatŭ în sanctuarĭul credinţeĭ creștine. Așá-și finí studiele sale teologice la a. 1864. se preuţí și întrà în activetate păstorească la enoria Horecea; totu-și atâtŭ ca păstorĭŭ sufletescŭ, câtŭ șí ca catechetŭ la școala copilelor și la școala cântorală ḑe aice, unḑe fu ocupatŭ pênă la a. 1867, nu uĭtá elŭ ḑe ocupăcĭunea sa sciinţifică, ci în studiu seriosŭ șí necontenitŭ îșĭ lărgí totŭ una cercul cunoscinţelor sale așá, încâtŭ supunêndŭ elŭ în rĕstimpul acesta ministerĭuluĭ ḑe culte și ḑe invĕţămêntŭ unŭ elaboratŭ escelinte din speţialetatea teologieĭ ḑogmatice, fu în-ḑată chĭămatŭ la Viena, ca să-și continue acoló studiele și să se cualifice

pentru catedra dogmaticeĭ la înstitutul teologicŭ de atuncĭ. Intorcêndu-se din Viena după unŭ anŭ de ḑile, fu întrodusŭ in a. 1868 ca păstorĭŭ sufletescŭ la enoria Bilca, de unde apoĭ se strămută la a. 1871 ca catechetŭ la gimnasiul din Suceavă; acoló vĕduví și in anul următorĭŭ vení ca spiretualŭ la seminarĭul acesta. Supĕrarea cea adûncă, ce-ĭ căṣumase perderea scumpeĭ sale soṭie câtŭ și ne-contenită ocupăcĭume îĭ frânseră puterile trupescĭ aṣá, încâtŭ vieaṭa și-o susṭineá în urmă numaĭ cu rĕmeḑie artificioase, rĕtrăgêndu-se cu totul dela plăcerile lumiĭ. Și cu toate acestea elŭ nu se lăsá de oficĭul și de studiul sĕŭ, ci âncă cu maĭ mare ḑelŭ și adinsŭ căŭtá să-și ajungă ṭînta aspirăcĭumilor. Aṣá întrândŭ în pensiune la a. 1874 profesorĭul Ioanŭ Calincĭucŭ, se denumí elŭ de profesorĭŭ suplinte pentru teologia dogmatică la înstitutul teologicŭ, apoĭ la a. 1875 de profesorĭŭ străordinarĭŭ la facultatea teologică, eară la a. 1880 de profesorĭŭ ordenarĭŭ, în care însușietate îlŭ și ajunsĕ cruda moarte!

Eacă! ĭubiṭilor meĭ, în puṭine trăsure activetatea bărbatuluĭ acestuĭa, carele prea timpurĭŭ și-a finitŭ cursul vicṭeĭ. Timpŭ de totŭ scurtŭ e acesta, ce și-l'a petrecutŭ âncă în durerĭ, suferinṭe și nĕcaḑurĭ, și totu-și destulŭ de lungŭ, ca să lase după dinsul frupte mânoase. Toată însărcinarea și toată deregĕtoria, ce o primí în samă, îĭ dă acestŭ atestŭ de laŭdă. Ca păstorĭŭ sufletescŭ a sciutŭ elŭ pretutindene să-și căștige cu prudinṭa sa încrederea, ascultarca și amoarea păstoriṭilor, ca catechetŭ să descepte, să desvĕlească și să întărească în inimele cele fragede ale școlerilor sîmṭul relegiosetăṭiĭ și alŭ moraletăṭiĭ, ca spiretualŭ seminarialŭ să conducă pe clevĭ pe calea vîrtuṭiĭ și a progresuluĭ, ca preotŭ alŭ altarĭuluĭ dumneḑeĭescŭ să însufleṭească pre creștinĭ și să descepte într'înșiĭ reverinṭă și evlaviă pentru lucrurile cele sânte, ca profesorĭŭ de teologiă să plântede în inimele aŭḑitorilor dorinṭă viiă de sciinṭă lămurită în cele ale credinṭeĭ ortodocse, ca părinte a fostŭ bunŭ, îngăduitorĭŭ și ca prietenŭ sincerŭ, prevenitorĭŭ și gata la orĭ-ce jertve; ca omŭ de stare respectuosŭ și în totŭ oficiul săŭ acuratŭ și nepreocupatŭ. Vĭeṭuirea luĭ erá curĕspunḑĕtoarĭă cu convingerile, ce-și dobêndise, și cu macsimele creștinescĭ, aṣá că într'însul vedeáĭ oglindindu-se toate principiele morale ale creștinismuluĭ; eară vorba luĭ erá totŭ-dea-una serioasă, aleasă, prin urmare atrăgĕtoarĭă și încredinṭătoarĭă. Dreptatea îlŭ caracterisá în toate afacerile,

prudința în toate mișcările și înțelepciunea în toate cuvintele. Inteligința sa înaltă, chiarétatea espresiunilor, agerimea, cu care pétrundeá și lămuriá locurile cele grele ale sânteĭ scripture și captivá atenciunea auditorilor săĭ la desfășurarea materielor celor maĭ grele din dogmele creștine, făceá, că acestŭ ramŭ alŭ teologieĭ să fiă ascultatŭ și studiatŭ cu deosebită plăcere și să se ascepte, că în scurtŭ timpŭ va apăré dela dînsul șí unŭ opŭ pentru teologia dogmatică, cândŭ eacă! cruda moarte vine, de nimicesce toate asceptările noastre și ne străpune în mare dolĭŭ și durere, căcĭ am perdutŭ cu toțiĭ pe bărbatul alesŭ și unicul în felĭul săŭ, carele îndemná la progresŭ și cultură și ferĭá de regresŭ și nesciință! Din bărbatul destinsŭ, ale căruĭ cuvinte pline de învețătură le primĭámŭ cu atâta pietate, a căruĭa față o privĭámŭ odinioară cu atâta simpatiă, alŭ căruĭa esteriorŭ ni însuflá atâta stimă, ĭubire și veneracĭune, eacă! nu ne rémâne acuma decâtŭ ŭă umbră, ŭă amintire, unŭ visŭ, unŭ nume! Dară biserica noastră dreptŭ-credincĭoasă a perdutŭ în persona luĭ unul din ceĭ maĭ bunĭ fiĭ, facultatea teologică pre bărbatul sciinței, auditoriĭ unŭ profesorĭŭ elocinte, starea preoțască unŭ membru alesŭ, caŭsa năcĭunală unŭ fiĭŭ devotatŭ și omenimea unŭ sporitorĭŭ alŭ progresuluĭ și alŭ luminărиĭ; pentru-că elŭ sciú în toate împrejurările vieței să se facă după cuvintele apostoluluĭ „tuturor toate“ și să-șĭ căștige în mijlocul acelor, între carĭ petreceá păstorindŭ, învețândŭ, luminândŭ și educândŭ încrederea, amoarea, stima, reverința și devotarea colegilor, elevilor și prietenilor sĕĭ; de aceea îĭ vor pĕstrá cu toțiĭ ŭă amintire deamnă de numele luĭ mărităŭ și de lucrătivetatea luĭ bine-cuvêntată, și maĭ cu samă nu va uĭtá de dînsul institutul acestŭ, ádecă voĭ, ĭubiților auditorĭ, carii îĭ dĕtoriți adûncă mulțămită pentru multe bine-facerĭ, voĭ veți onorá amintirea luĭ prin împropriĭarea vîrtuților luĭ alese și prin adoptarea macsimelor luĭ de vieață. Și deșí este efectul morții, că învĕlesce ca intr'ŭă ceață seaŭ într'unŭ vĕlŭ de uĭtare pe toți, câți îșĭ daŭ năturei acestŭ tributŭ tristŭ și tânguitorĭŭ, totu-șĭ nu poate ea stârpí din inimele noastre recunoscința, stima și veneracĭunea, ce o dĕtorimŭ bărbaților noștri celor bunĭ, nu poate șterge din memoria noastră întipăritura cea adûncă, ce o lasă lucrătivetatea lor, nu poate năduși în noĭ sîmțul de ĭubire și de adorare pentru dînșiĭ, ci ni constringe cu atâta maĭ multŭ a ni arĕtá rĕcunoscătorĭ și demnŭ de felĭuritele lor bine-facerĭ prin imitarea vieței și a activității lor strălucite.

Și așá și acestuĭ bărbatŭ meritatŭ, carele ni șervesce în toată privința de modelŭ de imitare, să-ĭ rădicămŭ în inimele noastre unŭ monumêntŭ strălucitŭ de neuĭtare și mărire; să-ĭ sĕrbămŭ amintirea cu imnurĭ de laŭdă și cu fapte demne de numele luĭ; să urmămŭ cu inimă duĭoasă învĕțăturele luĭ frumoase și folositoarĭe și să le ținemŭ ca ŭă moscenire dreaptă pentru călĕtoria vieței noastre, să bine-cuvêntămŭ numele luĭ multŭ onoratŭ, să ne rugămŭ luĭ Dumnedeŭ, ca să-ĭ dee pentru luptele și ostenelele luĭ cununa cerească și să'l puĭe în ceata dreptilor, eară pomenirea luĭ fiă între noĭ din neamŭ în neamŭ!

CRONICĂ.

Sĕrbarea ḑilei nascerii s. Ioanŭ botedătorĭul în Suceava în 24 Iuniŭ (6 Iuliŭ) a. c. Spre ḑiua nascerii s. Ioanŭ botedătorĭul pergrinează la Suceava mii şi mii de creştinĭ din toată Bucovina şi din ţĕrele învecinate România, Ardealŭ, Băsărabia şi Galiţia, spre a se închiná la preavenerabilele moasce ale s. m. m. Ioanŭ Noŭ şi a avé parte de însănătoşare trupească şi de recreare sufletească. Înaltŭ Prea Sânţia Sa părintele Archiepiscopŭ şi Mitropolitŭ Silvestru, în vederea acestuĭ momêntŭ prea cumpenitorĭŭ şi sciindŭ bine, ce înrîurire bine-făcĕtoarĭă are fapta Archierulŭi asupra sîmţuluĭ relegĭosŭ-moralŭ, dacă se arată însu-şĭ în mijlocul poporuluĭ şi-'lŭ învaţă adevĕrata pietate şi cinstire de Dumneḑeŭ, se folosesce totŭ-de-a-una de aceasta ocăjune, de a se duce la Suceavă, a se închiná la s. moasce şi a conduce în persoană toată sĕrbarea în biserica vechĭeĭ Mitropolie. Şi de astă dată călĕtorí într'acoló Înaltŭ Prea Sânţia Sa cu suită numĕroasă Sâmbătă în 23 Iuniŭ (5 Iuliŭ) a. c. şi fu întimpinatŭ la gara Iţcanĭ de representanţiĭ deregĕtorielor orăşene şi civile din Suceava, de funcţionariĭ dela gară, de archimandritul de la biserica vechĭeĭ Mitropolie, de igumenul s. mônăstirĭ Dragomirna, de protopresviterul ţinutuluĭ cu maĭ mulţĭ preoţĭ şĭ de alţĭ onoraţiorĭ din gĭurul Sucevei, şi petrecutŭ sĕrbătoresce la vechĭa Mitropoliă, unde, întrândŭ în biserică, ţinú după doxologiă unŭ cuvêntŭ pĕtrunḑĕtorĭŭ înaintea poporuluĭ adunatŭ. La 7 oare sară făcú Prea Cuvioşia Sa păríntele Archimandritŭ-Mitroforŭ Dariŭ asistatŭ de clirul regularĭŭ, ce stă sub conducerea luĭ, rônduĭeală preveghĭării, carea se începú cu ŭă cuvêntare rostită de predicătorĭul catedralŭ din Cernăuţŭ, păr. exarchŭ Ioanŭ Procopovicĭ, eară litia o făcú însu-şĭ Înaltŭ Prea Sânţia Sa. A doauă-ḑi Dumineca Prea Sânţitul Archiepiscopŭ şi Mitropolítŭ cu asistinţa părintelui archimandritŭ şi consiliarĭŭ consistorialŭ M. Calinescu, archimandritului şi igumenului s. mônăstirĭ Sucevița I. Filipovicĭŭ, protopresviterului Sucevei I. Mandaşevschi, protopresviterului Artemiŭ Berariŭ, exarchului şi parochului G. Hnideĭŭ din Seletinŭ, exarchului Ioanŭ Procopovicĭ, parochului

din Zaharescĭ C. Berarĭŭ, spiritualuluĭ seminarialŭ şi exarchuluĭ M. Dracinschi, archidiaconuluĭ I. Isopescul, diaconilor I. Ianovicĭŭ, Sidorovicĭŭ şi Curĕrarĭŭ, 2 lectorĭ, 2 cantorĭ şi 4 cântăreţĭ seminarialĭ celebrà s. liturgiă, în decursul căreĭa fu chirotonitŭ unŭ ĭerodiaconŭ în ĭeromonachŭ şi unŭ monachŭ în ĭerodiaconŭ, eară la cumunicândă ţinú predica festivă parochul din Stroĭescĭ Ioanŭ Berarĭŭ. La 11 oare eşí procesĭunea cea mare cu s. moasce la locul sânţirii apeĭ, unde cuvêntà exarchul Ioanŭ Procopovicĭ; de acoló se întoarse conductul prin strada Armenimeĭ şi cea capitală la biserică. Festivitatea o închĭăià cu ŭă avorbire maĭ scurtă însu-şĭ Înaltŭ Prea Sânţitul Archiereŭ, îndemnândŭ pre toţĭ la stătorniciă în credinţă şi la fapte bune şi împărtăşindŭ bine-cuvêntarea archierească. Lumĭ, fiindŭ Înaltŭ Prea Sânţia Sa ocupatŭ cu alte afaceri archipăstorale, făcú în locu-ĭ părintele archimandritŭ alŭ mônăstirii Sucevița, Ilarionŭ Filipovicĭ cu asistinţă a doĭ preoţĭ şi a unuĭ diaconŭ înnoirea sânţirii bisericeĭ s. Ioanŭ botedătorĭul, ce se rĕpărase de curêndŭ.

Aceasta biserică e zidită la a. 1643 de Vasile, Voevodul Moldoveĭ, cu Doamna Rucsanda pe locul, ce se numĭá pe atuncĭ grădina Doamneĭ. În timpul Domnieĭ luĭ Grigorĭŭ Ghica Voevodŭ s'a aprinsŭ têrgul şi a arsŭ şí biserica aceasta. Aşá a rĕmasŭ ea descoperită pênă la Domnia luĭ Grigorĭŭ Ioanŭ Voevodŭ, cândŭ igumenul Iorestŭ, fiindŭ pe atuncĭ Mitropolitŭ Gavriilŭ, unchĭul Voevoduluĭ Grigorĭŭ Ioanŭ, a acoperit'-o, a împodobit'-o şi a înzĕstrat'-o cu cărţĭ şi cu clopote din averea sa şi cu ajutorĭul creştinilor, carĭ aŭ dăruitŭ în scopul acesta orĭ banĭ gata, orĭ din vite, orĭ din pâne. Igumenul Iorestŭ a făcutŭ în urma din biserica aceasta mônăstire, înzĕstrându-o cu curte spaţioasă şi cu chilie. Aceste sciri le avemŭ din Pomelnicul scrisŭ de călugĕrul Narcisŭ în anul 1764.

Rĕpărătura de acuma s'a făcutŭ maĭ alesŭ cu întrevenirea evlaviosuluĭ creştinŭ, negustorĭuluĭ George Drîmbeĭŭ din Suceava.

Cu prea înaltă resoluțiune din 22 Iuniŭ a. c. Maĭestatea Sa împĕratul denumí consiliarĭŭ la Consistorĭul archiepiscopescŭ din Cernăuţĭ pe parochul din Dorna D i o n i s i ŭ cav. de B e j a n ŭ. Noul funcţĭunarĭŭ, carele făcuse împreună cu alţĭ 6 concurinţĭ unŭ esamenŭ formalŭ şi fusese propusŭ pentru numitul postŭ şí cu privire la studiele juridice, ce le are depuse Marţi în 17/29 Iuliŭ a. c. la 10 oare înainte de ameadă-dĭ jurământul în biroul archiepiscopescŭ în fiinţa de faţă a Înaltŭ Prea Sânției Sale părinteluĭ Archiepiscopŭ şi

Mitropolitŭ, a delegatuluĭ guvernuluĭ, d-luĭ consiliarĭŭ Oristŭ Reni, a gremiuluĭ consistorialŭ şi catedralŭ şi a prepuşilor seminarialĭ. Înaltŭ Prea Sânţia Sa desfăşurà într'ŭă avorbire corespunqĕtoarĭă sferă lucrăţivităţiĭ, ce o are unŭ consiliarĭŭ consistorialŭ. Formula jurămêntuluĭ o cetí părintele archimandritŭ şi consiliarĭŭ M. Calinescu, eară părintele Bejanŭ, mulţămindŭ prea graţiosuluĭ Împĕratŭ şi Înaltŭ Prea Sânţieĭ Sale păr. Archiepiscopŭ pentru chĭămarea la unŭ postŭ atâtŭ de înaltŭ, promise a-şĭ încordá toate puterile întru sporirea binelui bisericeĭ şi alŭ patrieĭ. Comisarĭul adause âncă unele cuvinte acomodate împregĭurării şi cu aceasta se finí actul instălării.

Pentru postul de predicătorĭŭ în limba română și de deutoreuon la biserica catedrală a Archiepiscopieĭ şi Mitropolieĭ aŭ întratŭ în concurinţă 9 candidaţĭ, carii cu toţii, făcêndŭ elaboratul domesticŭ, s'aŭ supusŭ atâtŭ clausureĭ câtŭ şi propunerii orale în biserica catedrală. Înaltŭ Prea Sânţia Sa părintele Archiepiscopŭ, carele a fostŭ de faţă la perorările acestea, s'a bucuratŭ de emularea candidaţilor şi în fine li-a adresatŭ cuvinte de recunoscinţă şi de încurăjare.

In 29 luniŭ (II luliŭ) a. c. trecú din vieață parochul din Iaslovĕţŭ T e o d o r ŭ U s a t ĭ u c ŭ în urma unuĭ morbŭ cumplitŭ în etate de 54 de anĭ. Înzĕstratŭ cu cultură adûncă sciințifică și morală, purtatŭ de spiretul adevĕratŭ alŭ creștinătății și ornatŭ cu frumoase însușie și vîrtuți, a fostŭ rĕpăosatul modelŭ de preotŭ bunŭ, consciincĭosŭ ostenitorĭŭ în viĭa Domnuluĭ, învĕțătorĭŭ elocinte și înțeleptŭ alŭ turmeĭ sale cuvêntătoarĭe, rĕspânditorĭŭ ḑelosŭ alŭ luminei adevĕruluĭ, șerbitorĭŭ credincĭosŭ alŭ altarĭuluĭ dumneḑeĭescŭ, apĕrătorĭŭ caldŭ alŭ asupriților, sprijinitorĭŭ puternicŭ alŭ sĕracilor, mângăĭătorĭŭ dulce alŭ

orfanilor și nenorociților, părinte blândŭ alŭ familieĭ sale și acestea toate a fostŭ elŭ nu în mărirea, lauda și folosul săŭ propriŭ, ci în lauda luĭ D-ḍeŭ, în mărirea și înflorirea bisericeĭ luĭ Christosŭ; elŭ și-a sacrificatŭ toată vieața regenerăriĭ părochieĭ sale, care erá maĭ înainte decăḍută în toată privință. — Elŭ erá născutŭ în 20 Fevruarĭŭ 1830 în Vășcăuți pe Ceremușŭ. După terminarea studielor teologice fu sânțitŭ în diaconŭ în 1/13 Ianuarĭŭ. eară în presbiterŭ în 6/18 Ianuarĭŭ 1857 și rônduitŭ administrătorĭŭ la Arbore, unde petrecŭ pênă la a. 1863 și de unde se strămută ca parochŭ la Iaslovĕțŭ. Atragêndŭ atențiunea scaunuluĭ spiretualŭ asupra-și. fu chĭămatŭ la anul 1870 și înstalatŭ ca rectorŭ definitivŭ la înstitutul seminarialŭ; dară amoarea către păstoriții săĭ de maĭ înainte, carĭ îĭ condusese cu multă prudință păstorală și carĭ îlŭ cereáŭ cu mare însistință înapoĭ la păstoriă, îlŭ înduplecà a părăsí toate rangurile și avantagiurile viitoriului și a se întoarce înapoĭ la opul începutŭ, spre a-lŭ continuá conformŭ ideelor sale. Conferirea demnității ierarchice de exarchŭ archiepiscopescŭ și 15 recunoscințe și decrete de laudă súntŭ martorĭ elocinți pentru activetatea neobosită a rĕpăosatuluĭ întru împlenirea consciincĭosă a îndĕtoririlor sale păstorescĭ; eară lacrimele și oftările poporuluĭ păstoritŭ, mulțimea participanților de toată starea din satele învecinate la actul îmmormêntăriĭ aŭ arĕtatŭ aeve golul, ce rĕmâne după dînsul, aŭ demustratŭ stima, simpatia și influința morală, ce a avutŭ în cercul activitățiĭ sale. Pênă la rĕsuflarea cea depe urmă și-a pĕstratŭ consciința netulburată și și-a luatŭ într'unŭ modŭ foarte duĭosŭ rĕmasŭ bunŭ dela familia și dela turma sa, pregătindu-se cu nespusă abnegare și dispunere admirabilă pentru calea vecieĭ. Immormêntarea luĭ s'a făcutŭ în Iaslovĕțŭ în 1/13 Iuliu la 11 oare înainte ae ameaḍă-ḍĭ, conducêndŭ ceremonia funebrală Preacucernicia Sa părintele archipresviterŭ-stauroforŭ Ioanŭ Mandrilă asistatŭ de 14 preoțĭ. Cuvêntul funebralŭ îlŭ rostí Cucernicia Sa părintele parochŭ din Satulmare Vasiliu Tomiucŭ, eară corul alumnilor seminarialĭ cântà la mormêntŭ întru unŭ modŭ de totŭ pĕtrunḍĕtorĭŭ ŭă cântată funebrală.

Fiă-ĭ memoria bine-cuvêntată și țĕrina ușoară!

La școala reală gr. or. din Cernăuți aŭ fostŭ cu închiĭarea anuluĭ scolasticŭ din urmă 171 de studinți; între acestĭa aŭ fostŭ numaĭ 21 gr.-orientalĭ. La școala reală înferioară din Sirete aŭ fostŭ eară între 65 de studinți numaĭ 11 gr.-orientalĭ. La gim-

nasiul de statŭ din Rădăuți aŭ fostŭ între 179 de studinți 63 gr.-or., eară la gimnasiul gr.-or. din Suceava aŭ fostŭ de toți numaĭ 163 gr.-or. Este decĭ învederatŭ, că școalele aceste aŭ fostŭ frecuentate de foarte puținiĭ gr.-orientalĭ și vina e în partea preoțimiĭ, care nu poartă interesŭ de ajunsŭ pentru causa înaintăriĭ și a cultureĭ; pĕnă cândŭ să fiă totŭ așá?

Cu ocăjunea distribuiriĭ premielor la eleviĭ și elevele școalelor secundarie și primarie din Bucurescĭ aŭ ținutŭ discursurĭ eruditul bărbatŭ Hĕjdeŭ și ministrul Chițu. Spre capĕtul cuvêntăriĭ d. Hĕjdeŭ este următoriul păsagiŭ: „Unŭ alŭ doilea punctŭ, D-le ministru. In a. 1877 aĭ luatŭ parte în persoană la unŭ șirŭ de ședințe ale consiliuĭ generalŭ, în carĭ s'a desbătutŭ cestiunea seminarielor. Retrăgêndu-te din ministeriŭ, seminariele aŭ mersŭ din ce în ce maĭ rĕŭ. Și totu-și după țĕranŭ și cu țĕranul împreună preotul de mirŭ, clerul cetățanŭ, doftorul sufletescŭ alŭ acelora, carĭ din fericire maĭ credŭ în vieața sufletească. are nevoĭă de maĭ multă lumină, cere maĭ multă lumină și meritä a căpĕtá multă lumină. Chițu va terminá ceea ce a începutŭ Chițu“.

Ministrul Chițu rĕspunde la păsagiul acesta cu următoarĭele cuvinte: „Ca unŭ corolariŭ la învĕțămêntul poporuluĭ vom căutá să reorgănisămŭ seminariele, carĭ d i n n e n o r o c i r e aŭ fostŭ prea multŭ negligiate și carĭ tocmaĭ, fiindŭ-că sûntŭ destinate a ní dá pre preotul de mirŭ, pe clerul cetățeanŭ, pe doftorul sufletescŭ, cum dice dl. Hêjdeŭ, m e r i t ă t o a t ă s o l i c i t u d i n e a. Inaltarea nivelului înstrucțiuniĭ clerului e în legătură cu îmbunĕtățirea sorțiĭ luĭ și proĭectul de lege deja votatŭ de senatŭ va fi de sigurŭ luatŭ în desbatere de camera legislativă în sesiunea viitoarĭă“.

Clerul ortodocsŭ din România asceaptă de multŭ timpŭ îmbunĕtările, ce nu trece cu vederea a i-le promite fiă-care ministru. Dară maĭ de folosŭ și de maĭ mare laudă ar fi, dacă promiterile s'ar trăduce ŭă-dată în fapte. In cadul acesta profitul statuluĭ ar fi maĭ mare decâtŭ alŭ clerului. Ce-ĭ ádecă statul, ce-ĭ poporul fără clerŭ luminatŭ și delosŭ?

Câți-vá creștinĭ evlavioșĭ din comuna Pestișanĭ în România aŭ dăruitŭ pentru susținerea unuĭ preotŭ la biserica cu hramul St. Nicolaŭ de acoló 17 p o g o a n e d e p ă m ê n t ŭ, dechĭarându-lŭ pentru eternitate proprietate neînstrăinată a bisericeĭ aceleĭa. Dăru-

itorii sûntŭ Vasile alŭ lui Ioanŭ Brândanŭ, Petru Angliţoiŭ. Nicolaŭ Brândanŭ, Ioanŭ Vladŭ, Florea Brândanŭ, Neagoe Brândanŭ, Nicolaŭ Scânteia, Constantinŭ Popa, Constantinŭ Diaconescu, Ioanŭ Pârvul Brândanŭ, Ilinca Stocleiŭ şi Dumitru Urechiă.

Aceasta nu-i unica dăruire, ce s'a făcutŭ în România în timpul din urmă din partea privaţilor pentru susţinerea preoţilor; cu toate acestea pênă ce nu va vení statul cu ameliorările sale sistematice, biserica ortodocsă de acoló totŭ nu va eşí din tânjirea periculoasă, în care se află.

Sânţia sa păr. diaconŭ catedralŭ Ignatie Ianoviciŭ, cu întrevenirea Inaltŭ Prea Sânţiei Sale păr. Archiepiscopŭ şi Mitropolitŭ, s'a perfecţionatŭ în pictură, în şirŭ de câţi-vá anĭ, la academia artelor frumoase în Viena. Ramul Sânţiei sale este cu preferinţă pictura bisericească. Noi avemŭ ocăjune a întrá adese în casele creştinilor noştri dela ţară şi a vedé, ce icoane aŭ eĭ şi la ce se închină. Las-că sûntŭ foarte difoarme şi coloritul lor fără de nicĭ unŭ gustŭ esteticŭ, dară apoi în lipsa de icoane potrivite, de ale noastre, maĭ vedemŭ atârnate pe părepi şí chipurĭ de ale bisericeĭ apusene, carĭ alterează consciinţa de ceea ce este ortodocsu şi etero-docsŭ. Misiunea preoţilor e cu deosĕbire, a luá sama şí la aceasta împregĭurare şi a-ĭ îndrumá pe oamenĭ la calea cea bună. Părintele Ignatie Ianoviciŭ e gata a priimí comande; atelierĭul sânţieĭ sale e în casele preoţescĭ ale reşedinţeĭ archiepiscopescĭ aice în Cernăuţĭ.

Redactoriŭ primariŭ responsabilŭ:
Protopresviterul
Artemiŭ Berariŭ.

Redactoriŭ alŭ doile pentru textul slav.-rusescŭ:
Profesoriŭ de cântarea corală
Isidoru Vorobchievicĭ.

Administrătoriŭ şi editoriŭ: Archimandritul-Mitroforŭ
Arcadiŭ Ciupercovicĭ.

Tipografiea archiepiscopală în Cernăuţĭ.

CANDELA.

Jurnalŭ bisericescŭ-literariŭ.

Apare ŭă-dată pe lună.

Nr. 9. Cernăuți, 1. Septemvre 1884. Anul III.

Făcultatea teologică din Cernăuți și cele-l'alte școale teologice ortodoxe-rĕsăritene.

(Estrasŭ din cuvêntarea rostită de profesorĭul Euseviŭ Popovicĭ la înstălarea lui ca Rectorŭ alu Universităţiĭ din Cernăuţĭ pentru anul 1880/81.)

Folosul, ce a rĕsăritŭ pentru teologia bisericeĭ noastre din înălţarea fostului institutŭ teologicŭ de aicĭ la rangŭ de făcultate teologică, nu constă numaĭ în aceea, că s'a măritŭ prodata şcoaleĭ, încâtŭ ádecă chĭămarea uneĭ facultăţĭ este nu numaĭ a învĕţá ramul eĭ de sciinţă, ci şĭ a-lŭ desvoltá la unŭ gradŭ sciinţialŭ totŭ maĭ înaltŭ; nicĭ constă folosul numaĭ în aceea, că s'a înavuţitŭ planul de studie, că s'a împlţitŭ personalul învĕţătorescŭ, că s'aŭ deschisŭ porţile învĕţătorieĭ academice şĭ pentru învĕţătorĭ voluntarĭ, ce se numescŭ docinţĭ privaţĭ, că s'a acordatŭ învĕţătorilor libertatea, de a-şĭ lărgí lucrăţivitatea învĕţătorească, eară studinţilor libertatea, de a-şĭ lărgí studiele preste márginile cerinţelor legale, că prin dreptul făcultăţiĭ, de a creá doctorĭ în teologiă, s'a datŭ tineretuluĭ teologicŭ îndemnŭ, de a-şĭ maĭ adûncí cunoscinţele, eară soţietăţiĭ putinţa, de a cunoasce maĭ uşorŭ pre teologiĭ maĭ zeloşĭ şi maĭ temeĭnicĭ: ci unŭ folosŭ foarte însĕmnatŭ şi fiinţialŭ constă şí în întrolocarea şcoaleĭ teologice în organismul uneĭ univer-

sităţi, în legătura organică a făcultaţii teologice cu ŭă făcultate filosofică şi cu ŭă făcultate juristică-politică. Căci cine să nu cunoască, că preotul, spre a puté corĕspunde misiunii sale în totŭ cuprinsul eĭ, are trebuinţă precâtŭ de ŭă adevĕrată chiămare lăuntrică şi de ŭă aleasă crescere relegioasă-morală şi clericală, pre atâtŭ şi de ŭă înaltă şi întinsă cultură sciinţială, nu numaĭ teologică, ci şi universală? Cine să nu cunoască, că sciinţa teologică însa-şĭ, spre a nu rĕmâné îndĕrĕptul celor-l'alte sciinţe şi spre a stá la înălţimea cerinţelor timpuluĭ, are trebuinţă de contactŭ ne'ntreruptŭ şi de comunicăciune viă cu cele-l'alte sciinţe, nu pentru-ca să împrumute din ele ipotese nesigure şi părerĭ schimbăcĭoase, ci pentru-ca să poată cunoasce şi folosí toate resultatele lor cele adevĕrate şi sigure, eară teoriele cele neadevĕrate şi ne'ntemeĭate, cari-'şĭ întindŭ înrîurinţa şí în sfera eĭ, să le poată dejudecá agerŭ şi rĕspinge cu arme sciinţiale?

Dară unde potŭ candidaţiĭ de preoţiă să-şi câştige maĭ deplinŭ acea întinsă cultură sciinţială, ce li este de trebuinţă, şi unde potŭ representanţiĭ sciinţeĭ teologice să o desvoalte pre aceasta în contactŭ maĭ nemijlocitŭ cu cele-l'alte sciinţe şi folosindŭ maĭ uşorŭ toate ajutoarĭele sciinţiale decâtŭ la ŭă universitate? Spre a puté însă apreţuí dreptŭ însĕmnătatea facultăţiĭ noastre teologice pentru cultura clerului şi pentru desvoltarea teologieĭ, să aruncămŭ ŭă privire asupra celor-l'alte şcoale teologice, ce maĭ esistă astă-dĭ în biserica ortodoxă-rĕsăriténă.

Ŭă universitate cu făcultate teologică ortodoxă-rĕsăriteană maĭ esistă âncă numaĭ în Atena. [1]) Întemeĭată la a. 1837 fu ea întocmită după modelul universităţilor germâne, maĭ alesŭ după-ce la universităţi germâne învĕţase acum pênă atuncĭ mulţi Grecĭ şi la ele 'şĭ căpĕtase cultura sciinţială întreagă seaŭ celŭ puţinŭ cea din urmă şi mulţi dintre profesoriĭ noaŭeĭ universităţi şi anume profesoriĭ de teologiă nu maĭ puţinŭ decâtŭ ceĭ de alte sciinţe.

Învĕţămêntul secundarĭŭ, pregătitorĭŭ pentru studiul universitarĭŭ, se începe în Grecia la unŭ felĭŭ de progimnasie, numite şcoale elinescĭ, cu unŭ cursŭ de treĭ anĭ şi se finesce la gimnasie cu unŭ cursŭ de patru anĭ. Limba grecească noaŭă şi vechĭă, relegĭunea, geografia şi istoria, aritmetica,

---

[1]) Astă dĭ ne bucurămŭ a puté dice, că esistă acumŭ atare universitate şi în Bucurescĭ. Cuvêntarea însă s'a rostitŭ la a. 1880 şi de această împrejurare rugămŭ să se ţiĭă samă şi în privinţa celor-l'alte date cuprinse în estrasul de susŭ.

elemintele istorieĭ nătur̆ale şi ale fisiceĭ, limba francesă, începuturile limbeĭ latine, musica, desĕmnul şi caligrafia sûntŭ obĭeptele învĕţămêntuluĭ de progimnasie, pecândŭ la gimnasie pe lûngă obĭeptele, ce se învaţă la gimnasiele noastre superioare, se maĭ propune ca obĭeptŭ oblegatŭ şi limba francesă, eară pentru viitorii studinţĭ de teologiă şi ce-vá din limba evreească, şi se face la cápĕtul cursuluĭ unŭ esaminŭ de măturetate.

Studiul la făcultatea teologică însa-şĭ, durează treĭ anĭ, pentru candidaţiĭ de doctoratŭ patru anĭ, în care timpŭ studintele de teologiă este dĕtorĭŭ să audă la făcultatea filosofică psichologia, logica, metafisica, filosofia morală, filosofia dreptuluĭ, istoria universală, matematica elementarĭă, fisica esperimentală, în urmă filologia latină şi greacă, la făcultatea juristică dreptul bisericescŭ, eară la făcultatea sa propriă, ádecă la cea teologică, limba evreească, studiul biblicŭ alŭ legiĭ vechĭe şi alŭ celeĭ noaŭe, istoria bisericească, patrologia, archeologia bisericească, teologia dogmatică şi etică, dogmatica compărătivă şi teologia practică. Dacă cine-vá, după-ce a petrecutŭ treĭ anĭ la făcultate, aspirează la gradul de magistru seaŭ după petrecere de patru anĭ la gradul de doctorŭ, trebue maĭ ântâĭŭ să documinteze cu atestate câştigate dela profesoriĭ făcultăţiĭ filosofice, că poşede cunoscinţele recerute în obĭeptele, ce erá îndĕtoritŭ a le audí acoló, apoĭ trebue să se supuĭă unuĭ esaminŭ scrisualŭ de clausură şi unuĭ esaminŭ guralŭ rigorosŭ din toate obĭeptele teologice şi din filologia latină şi grecească, eară dacă aspiră la doctoratŭ, să înfăţişeze âncă şí ŭă disertăcĭune nimerită şi să susţiĭă asupra eĭ cu resultatŭ bunŭ ŭă disputăcĭune publică; după acestea depuindŭ juruinţa prescrisă, 'şĭ primesce diplomul, diplomul de doctorŭ însă numaĭ, dacă a întratŭ maĭ ântâĭŭ şí în starea clericală.

Ca focarĭŭ pentru cultivarea sciinţeĭ teologice făcultatea teologică dela universitatea din Atena s'a probatŭ pe deplinŭ şi în privinţa spiretuluĭ, a zelului şi a metoduluĭ sciinţialŭ n'a făcutŭ ruşine nicĭ vechiuluĭ geniu grecescŭ, nicĭ modernelor sale învĕţătoriţe, ádecă universităţilor germâne, cu toate că cercul celŭ rĕstrînsŭ de cititorĭ, ce-'lŭ potŭ aflá produsele literarĭe ale teologieĭ grecescĭ noaŭe, îngreuĭându darea lor la lumină, n'a pututŭ să nu împedece şi să nu desbărbăteze multŭ producţiunea literarĭă a făcultăţiĭ şi a afiliaţilor eĭ. Ceea ce însă n'a pututŭ dá regatului grecescŭ făcultatea teologică din Atena, aceea este unŭ clerŭ de păstoriă, unŭ clerŭ pariochialŭ cu cultură sciinţială, pentru-că acoló

chiarŭ şí episcopii, de carii dreptŭ că se află peste 30, sûntŭ sălăriaţi foarte modestŭ, eară clerul parochialŭ trăiesce numaĭ din taxe de epitrachilŭ. Din această causă făcultatea poate fi unŭ seminariŭ numaĭ de profesorĭ, de episcopĭ şi de atarĭ clericĭ, carĭ nu staŭ prea departe de episcopĭ şi de profesorĭ în rangŭ şi în dotare. De aceea şí în ceĭ 33 de anĭ de'ntâĭŭ aĭ esistinţeĭ sale, ádecă pênă la a. 1870 făcultatea n'a avutŭ decâtŭ 232 de auditorĭ, dintre carii numaĭ 10 câştigară unŭ gradŭ academicŭ, dară âncă şí dintre ceĭ 10 graduaţĭ erá cam a treĭa parte nu din Grecia, ci din străinĕtate. Dela 1870 încoace a maĭ propăşitŭ cercetarea făcultăţii şi de bună samă şí gradele academice vorŭ fi maĭ căutate celŭ puţinŭ dela a. 1878 încoace, de cândŭ se cere, ca episcopŭ să nu se maĭ facă decâtŭ celŭ ce va fi câştigatŭ la făcultatea teologică din Atena seaŭ la altă făcultate teologică ortodoxă-răsăriteană gradul de doctorŭ seaŭ celŭ puţinŭ de magistru în teologiă, orĭ va fi avêndŭ dela ŭă universitate apuseană doctoratul de filosofiă şi totŭ ŭădată va fi studiatŭ de ajunsŭ şí teologia.

Pentru crescerea clerului parochialŭ esistă în Grecia ŭă şcoală teologică mijlociă şi patru şcoale teologice înferioare. Cea de'ntâĭŭ cu cursul de cinci anĭ este în Atena şi se numesce şcoală clericală Rizariană, fiindŭ îndestrată de cătră patrioticii fraţi Rizari. În ea se primescŭ progimnasiaştĭ absolvaţĭ, carii facŭ apoĭ prin ceĭ 4 anĭ de'ntâĭŭ aĭ cursuluĭ studie gimnasiale, eară în alŭ cincile anŭ studie teologice, cele din urmă de regulă sub conducerea profesorilor dela făcultatea teologică. Şcoalele clericale cele înferioare cu cursul de patru anĭ nu sûntŭ decâtŭ nisce progimnasie, în carĭ se împărtăşesce şí unŭ învĕţămêntŭ elementariŭ în teologiă. Atâtŭ şcoala Rizariană, câtŭ şí şcoalele clericale cele înferioare sûntŭ totŭ ŭă-dată convicte seaŭ, cum le ţicŭ la apusŭ, seminarie de băĭaţĭ. Dară şí absolvenţii acestor şcoale se hotărescŭ numaĭ a rare orĭ a întrá în serviţul bisericescŭ plătitŭ atâtŭ de rĕŭ şi întrebuinţează pentru alte chiămărĭ studiele gimnasiale seaŭ progimnasiale făcute în şcoalele clericale, lăsândŭ preoţia la oamenĭ, carii n'aŭ nicĭ studie progimnasiale şi dândŭ astŭ-felĭŭ lumiĭ, dacă ar maĭ fi de trebuinţă, ŭă adeverire maĭ multŭ, că nu este de ajunsŭ să aĭbă ŭă ţară numaĭ şcoale teologice, pentru ca să aĭbă unŭ clerŭ cultŭ, ci maĭ trebue spre acestŭ scopŭ şí ŭă corĕspunţĕtoarĭă întreţinere pentru clerŭ.

(Va urmá.)

Index Zolkieviensis.

Aşá vom numí unŭ documêntŭ, care alcătuitŭ la anul 1783 în Zolkiew cuprinde sumariul actelor şi alŭ inventarĭelor vechĭeĭ mitropolie de Suceava, precum şí alŭ scrisorilor oficiale şí private relative la interesanta persoană a pribeaguluĭ mitropolitŭ Dositeĭŭ, toate pe atunci aflătoarĭe în Zolkiew, făcêndŭ parte de archivul principilor Radziwill.

Aceste şire întroducŭ fără îndoĭeală unŭ continginte noŭ în sfera cercetărilor istorice, deschidêndŭ calea spre unŭ archivŭ, care cuprinde în parte bogăţia documêntală a vechĭeĭ mitropolie moldovenescĭ, ce pareá a avé menirea, de a rĕmânĕ, fără chipŭ şi urmă, ŭă existenţă ilusiorică de poveste. Dară existinţa indicelui Zolkiewean în sine, apoĭ maĭ cu samă cunoscinţa motivelor, carĭ aŭ datŭ nascere alcătuiriĭ luĭ, sûntŭ puncte precise de plecare şi orientare pentru acelŭ ce ar voí în sfêrşitŭ să scoată la lumină acestŭ depositŭ preţiosŭ, dară datŭ uĭtăriĭ. Dacă din nefericire lipsa originalelor ar fi positivă şi constatată, indicele Zolkiewean ar primí rolul de înlocuitorĭŭ alŭ lipselor şi instrumêntŭ de corectură în privinţa copielor eventualŭ existente. În vederea acestor eventualităţĭ văloarea acesteĭ publicaţiuni ese din dimensiunea eĭ proprie şi rĕclamă ŭă luare aminte şi îngrijire deosĕbită.

Manuscriptul, ce-'lŭ poşedemŭ şi-'lŭ dămŭ publicităţiĭ cuprinde ḑece coale nepăginate şi marĭ, de hârtiă groasă şi gălbiă, prinse toate la ŭă-l'altă. Originalul presêntă ŭă înălţime de 32 cm. 5 mm. şi ŭă lăţime de 20 cm. 5 mm. Caracterele sûntŭ destulŭ de descifrabile şi aŭ pretutindene uniformitatea unuĭ condeĭŭ, pecăndŭ negreala pe alocure a apucatŭ a se înălbí şi a se şterge. Foile hârtieĭ arată doaŭĕ semne transparente feliurite, unŭ lucru, ce pentru ântăĭul momêntŭ face să nască idea, că sûntemŭ în faţa semnelor a doaŭĕ fabrice deosĕbite. Asupra acesteĭ împrejurărĭ ne lămurimŭ însă uşorŭ din numĕrul egalŭ, în care aparŭ amêndoaŭĕ semnele în totalul manuscriptuluĭ, de unde ne putemŭ convinge în urma uneĭ examinărĭ fugitive, cum-că numaĭ amêndoaŭĕ foile aceleĭa-şĭ coale se deosĕbescŭ în pri-

vinţa semnuluï transparente, rĕpeţindu-se aceea-şĭ apăriţiune din coală în coală. Astŭ-felĭŭ arată fiă-care coală unŭ duplu semnŭ de fabrică, care nu întrelăsămŭ a-'lŭ rĕproduce şi anume:

Semnul foiĭ ântăiŭ:

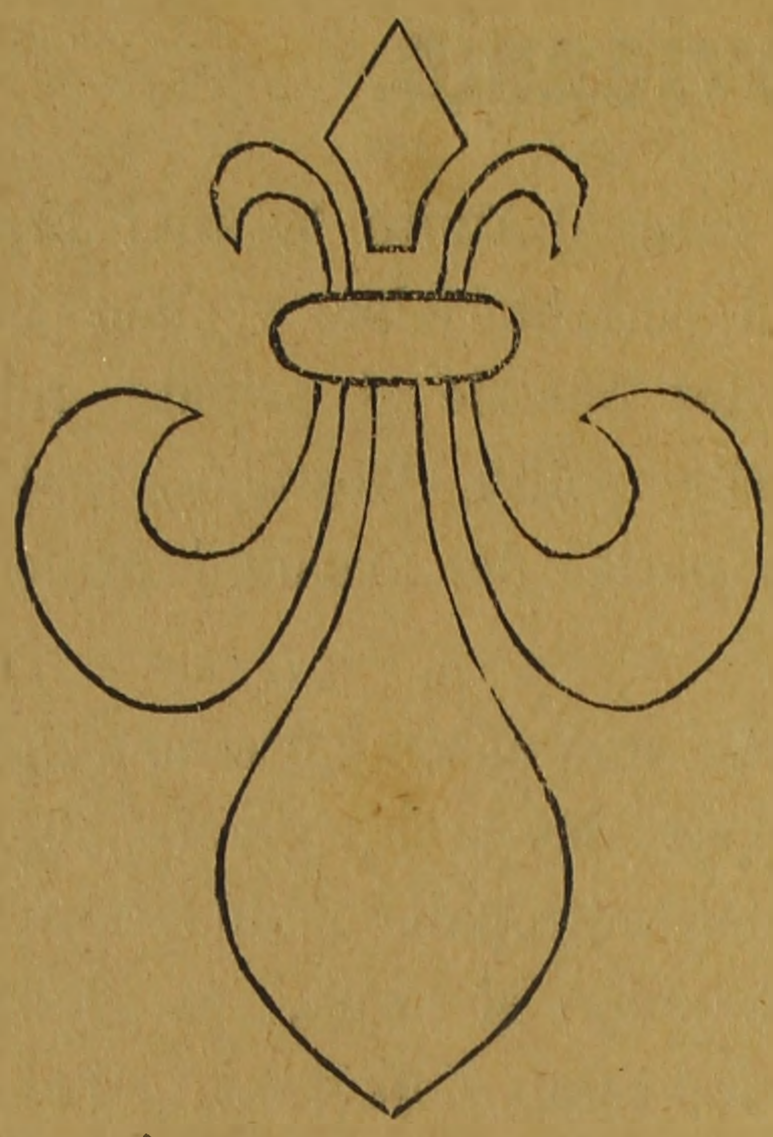

Semnul foiĭ a doaŭĕ:

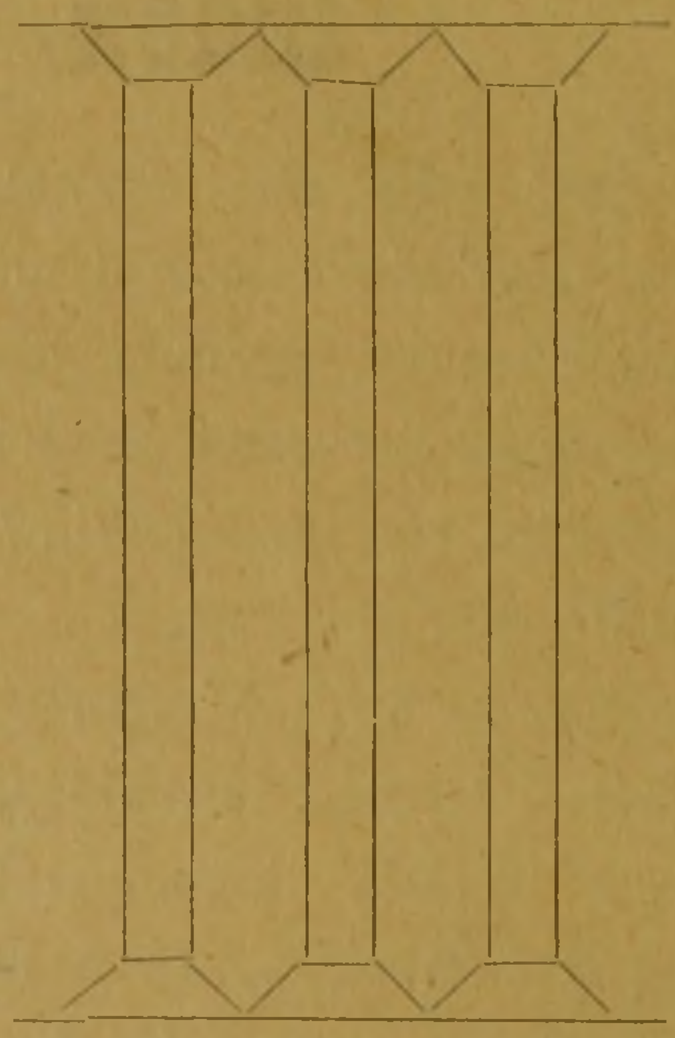

Numaĭ optŭ-spră-ḑece foĭ sŭntŭ scrise; foĭa noaŭĕ-spră-ḑecea cuprinde pe ântăĭa eĭ pagină numaĭ câte-vá şire de sfĕrşitŭ, este însă de interesŭ deosĕbitŭ, fiindŭ-că ne descopere numele alcătuitorĭului indicelui Zolkiewean. Pagina a doaŭa a foiĭ a noaŭĕ-spră-ḑecea precum şi întreagă foaĭea a doaŭĕ-ḑĕcea sŭntŭ goale şi nu presĕntă nemică remarcabilŭ. Pentru a descrie maĭ acuratŭ manuscriptul de faţă amŭ întrodusŭ în textul, ce-'lŭ publicămŭ la vale păginarea noastră, care lipsesce în originalul presĕntŭ, dară trebuĭe admisă pentru a indicá, pĕnă unde vinŭ pe ŭă pagină materiele cuprinse în indice.

Indicele Zolkiewean este scrisŭ în limba germână. Sub rĕportul limbeĭ presĕntă elŭ doaŭĕ particularităţĭ, ce reesŭ din logica împrejurărilor, şi anume: 1. Stilŭ greŭoĭŭ, dară dispusŭ a cuprinde amĕnunţimĭ, lucrurĭ caracteristice pentru obiceĭul stilisticŭ alŭ birocraţilor de atuncĭ. 2. Fraseologiă adese-orĭ străină, ce arată înfluinţa limbeĭ leşescĭ. Din indicarea destulŭ de precisă a cuprinsuluĭ fiăcăruĭ documĕntŭ aflătorĭŭ în archivul de Zolkiew se presupune, că indicele este lucratŭ cu îngrijire şi de unŭ omŭ cu cunoscinţă de causă. Numaĭ modul, cum aŭ fostŭ transcrise numirile proprie, nu ne eartă să avemŭ ŭă ideă favorabilă despre cunoscinţele paleografice ale alcătuitorĭuluĭ, maĭ cu sama întru câtŭ privesce nomenclatura

satelor, care în multe locurĭ ni-se pare greşită. Se înţĕlege, că ŭă încercare, de a restabilí adevĕratele numirĭ, nu poate încăpé în cadrul acesteĭ publicăţiunĭ, şi anume din următoarĭele cause: 1. Este această publicaţĭune scoaterea la lumină a unuĭ documêntŭ seau maĭ bine ţisŭ a uneĭ copie poate, care pentru-ca să se poată întrebuinţá, rĕcere esactitate şi neschimbare. 2. Este valoarea acestuĭ documêntŭ de ŭă-cam-dată provisorică, căcĭ în eventualitatea aflărĭĭ documintelor originale lipsele şi greşelele se potŭ rĕpará autenticŭ. În împrejurările actuale restabilirea adevĕratelor numirĭ în cele maĭ multe caţurĭ ar rĕcere ŭă munca, ce ar stá afară de orĭ-ce proporţĭune faţă cu obĭeptul eĭ şi cu toate acestea acele n'ar fi în stare să producă în totŭ-de-a-una unŭ rĕsultatŭ necontestatŭ. Aceasta este raţĭunea, ce ni-a făcutŭ a suspinde orĭ-ce încercare de rĕstabilire şi a presêntá chĭarŭ şí în trăducerea noastră română numirile proprie aşá, precum sûntŭ scrise în manuscriptul originalŭ. Observările, ce ni-se vor păré necesarĭe, le vom notá în adaosurĭ sublinearĭe.

Indicele Zolkiewean este alcătuitŭ, după cum amŭ amintitŭ, în anul 1783 la Zolkiew. Manuscriptul conţine şí ţiŭa, în care s'a finalisatŭ alcătuirea, care este 3 Ianuarĭŭ. Necĭ în privinţa autorului necĭ a scopuluĭ, pentru a căruĭ ajungere a fostŭ redactatŭ actul, nu sûntemŭ în nedumerire, graţiă exactităţiĭ oficiale. Indicele este făcutŭ în urma unuĭ mandatŭ guvernialŭ („auf hohe Guvernial-Anordnung“) de unŭ orĭ-şí-care Ioanŭ Anastasiŭ Manovarda, c. r. casierĭŭ alŭ oraşuluĭ Leovŭ. Persoana acestuĭ oficiantŭ polonŭ dela sfĕrşitul secululuĭ trecutŭ apare astŭ-felĭŭ pe nevrute în orizontul preliminarĭelor cercetărĭĭ istorice.

După aceste puţine dară suficiente îndicărĭ asupra patrieĭ, a autoruluĭ şi a menirĭĭ actuluĭ ne vomŭ permite a adaoge şi a rĕcapitulá următoarĭele în scop, de a clarificá situaţĭunea pe deplinŭ:

I. Manuscriptul, ce-'lŭ poşedemŭ şi de care ne servimŭ la publicaţĭunea de faţă, nu este astŭ-felĭŭ întocmitŭ, încâtŭ să se poată luá după semnele, ce le are, decisiune în privinţa originalităţiĭ luĭ. Este adevĕratŭ, că sigilul lipsesce şi locul, unde ar trebuí să fiă, este numaĭ indicatŭ prin „L. S.“, dară această lipsă se poate esplicá, cândŭ este vorba de sigilul uneĭ persoane private. Pe de altă parte esistă maĭ multe indicaţĭunĭ negative în făvoarea opiniunĭĭ, că manuscriptul de faţă este chĭarŭ originalul isvoritŭ din pana luĭ Manovarda. Aceste semne sûntŭ: 1. lipsa totală a orĭ-cărĭĭ îndegetărĭ seaŭ alu-

siuni la împrejurarea, că actul de faţă este ŭă copiă. Aceasta lipsă ar fi negligenţă neertată, dacă ar provení, precum în caḑul de faţă, din partea unuĭ copistŭ birocratŭ. Praxa germână a fostŭ prea scrupuloasă decâtŭ se putemŭ admite această eventualitate pentru orĭ-ce caḑŭ ; numaĭ într'unŭ caḑŭ unicŭ amŭ fi aplecaţĭ a face ŭă concesĭune, şi anume atuncĭ, cândŭ copia ar provení dela scriitorĭul originaluluĭ. Motive psichologice ni parŭ a esplicá atuncĭ lipse de felĭul acesta. 2. Iscălitura este pusă purŭ şi simplu ; în caḑŭ, dacă actul ar fi numaĭ ŭă simplă copiă făcută după unŭ originalŭ, ar fi fostŭ ŭă cerinţă a praxeĭ îndelungate a adaoge la „Johann Anastasius Manovarda“ încă unŭ „m. p.“ Numaĭ în singurul caḑŭ, cândŭ copia ar fi făcută de însu-şĭ Manovarda, ar puté lipsí acestŭ adaosŭ. Resultatul decĭ pare a fi, că documêntul de faţă este învêntarĭul originalŭ, făcutŭ de Manovarda din mandatul guvernuluĭ austriacŭ, seaŭ celŭ puţinŭ ŭă copiă făcută de dînsul de pe lucrarea luĭ originală.

II. Manuscriptul are în frunte următoarĭa înscripţiune : „Innhalt, deren sämmtlich im Fürst-Radziwillischen Archivo zu Zulkiew vorgefundenen, die Suczawaer Mitropolie betreffenden Urkunden und zwar:“ (Sumarĭul tuţuror documintelor, aflate în archivul principilor Radziwill din Zolkiew, ce privescŭ Mitropolia din Suceava şi anume:). Noĭ, pentru ca să-ĭ dămŭ ŭă cualificare propriă, 'l'-am numitŭ după proveninţa luĭ : „Index Zolkieviensis“. Însemnămŭ aceasta îndeosebĭ, pentru a nu dá locŭ la neînţelegere.

III. Data alcătuirĭĭ este după manuscriptul, ce-'lŭ poşedemŭ, 3 Ianuarĭŭ 1783. În „Schematismus der Bucovinaer gr.-or. Archiepiscopal-Diöcese für das Jahr 1884“ pag. 32, unde este vorba de moaştele s. Ioanŭ celuĭ noŭ aflămŭ următoarĭele : „Die Reliquien des Heiligen wurden . . . . . über die Reclamation des Radauzer Bischofs Dositheiu und der Gemeinde Suceava, aber auf Befehl Weiland Kaisers Josef II. im Jahre 1783 von Zolkiew, im nunmehrigen österreichischen Kronlande Galizien, nach Suceava in die obige Kirche (ehemalige Metropolitankirche) übertragen“. Autenticitatea afirmărilor istorice aflătoarĭe în şemătismul diecesanŭ şi relative la evenimintele din epoca austriacă a Bucovineĭ este garantată prin actele consistorĭuluĭ diecesanŭ, pe alŭ cărora temeĭŭ s'aŭ scrisŭ aceste notiţe cronografice. Conferindŭ în fine amêndoauĕ datele, înţelegemŭ îndemnul alcătuirĭĭ indicelui şi câştigămŭ unŭ preţiosŭ punctŭ de plecare în cercetările eventuale.

IV. Documintele, alŭ cărora sumarĭŭ ni este pĕstratŭ în adesŭ numitul indice, sûntŭ scrise parte în limba slavoană şi greacă, parte

în cea română. Aceasta ne împărtăşesce alcătuitoriul indicelui în ună notă la sfêrşitul manuscriptului, după cum se va vedé maĭ la vale. Sub acestŭ rĕportŭ aflămŭ în cuprinsul indicelui unele indicaţiuni, ce daŭ locŭ la conclusiuni destulŭ de interesante. Aşá de esêmplu citămŭ Nr. 99 din Fasc. Lit. A.: „Ioan Miron Barnowsky Mogila schenkt der Metropolie zu Suczawa ad sanctum Georgium et Ioannem novum seine erbliche 2 Dörfer Bossansche und Ungaraszy ddto. Jassy 7134 den 11. Febr.“ apoĭ ad 99: „Derselbe detto detto in der Moldauschen Sprache ddto. Jassy 7134 den 17. Febr“. Conferirea acestor doaŭĕ sumarĭe ni arată resistinţa limbeĭ slavoane faţă cu curentul naţionalisătoriŭ şi reuşirile eĭ, de a-şĭ manţiné, de şí numaĭ cu întrerumperĭ, primatul eĭ formalŭ. În limba greacă parŭ a fi scrise cele treĭ monitoarĭe patriarchale adresate mitropolitului pribeagŭ la anul 1688. (Veḑĭ Fasc. Lit. B. Nr. 205.)

Câtŭ pentru documintele maĭ interesante, alŭ cărora cuprinsŭ este atinsŭ în sumarĭele indicelui, relevămŭ aicĭ în prima liniă chrisoavele pênă la Bogdanŭ celŭ Chiorŭ (excl.). Din aceasta categoriă se află în archivul principilor Radziwill, după rĕportul luĭ Manovarda optŭ-spră-ḑece chrisoave domnescĭ şi unŭ actŭ privatŭ. Din acestŭ número vinŭ pe Alexandru celŭ Bunŭ patru documinte ($\frac{6911}{7\text{ Ian.}}$, $\frac{6936}{9\text{ April}}$ $\frac{6937}{20\text{ April}}$, $\frac{6937}{15\text{ Oct.}}$). Cu toate că fiă-care documêntŭ din acele vremurĭ încă prea puţinu cunoscute are unŭ deosĕbitŭ preţŭ pentru cercetătoriĭ istorieĭ moldovenescĭ, nu ne putemŭ oprí decâtŭ asupra unuĭa, care se distinge prin ună notiţă, ce ne aduce scire despre vĭeaţă familiarĭă a luĭ Alexandru celŭ Bunŭ. Acestŭ chrisovŭ este din anul 6937 Oct. 15 şi cuprinde dania făcută de cătră Alexandru-Vodă soţieĭ sale Maria. (Veḑĭ Orig. Pr. Nr. 32.) Căsătoria luĭ Alexandru-Vodă cu Ringala, sora regeluĭ polonŭ, este documêntată. Afară de aceea avemŭ scire despre întâĭa soţiă a luĭ Alexandru, ce moare, după cum se pare, la anul 1415, numită Ana. (Veḑĭ Wickenhauser, Moldova I. Wien 1868, pag. 59.) Astŭ-felĭu sûntemŭ în stare, a avé cunoscinţă destulŭ de deplină despre vĭeaţa conjugală a luĭ Alexandru celŭ Bunŭ şi a stătorí chĭarŭ maternitatea copiilor luĭ. Documintele aflătoarĭe dela urmaşiĭ luĭ Alexandru celŭ Bunŭ şi pênă la Stefanŭ celŭ Mare vor avé, scoase ună-dată la lumină, ună însĕmnânţă hotăritoarĭă poate pentru cronologia atâtŭ de încurcată a aceleĭ vremĭ. Ele sûntŭ şepte şi anume şese documinte originale (Ilie-Vodă $\frac{6940}{14\text{ Aug.}}$; Stefan Vodă $\frac{6942}{11\text{ April}}$, $\frac{6952}{8\text{ April}}$,

$\frac{6960}{25\text{ April}}$; Bogdanŭ Vodă $\frac{6959}{3\text{ April}}$; Alexandru Vodă $\frac{6961}{5\text{ Mart}}$) şi ŭă copiă (veḑi Fasc. Lit. B. 144). Dela Stefanŭ celŭ Mare sûntŭ trecute în indice sumariele a lor şepte chrisoave ($\frac{6966}{12\text{ Mart}}$, $\frac{6968}{1\text{ Iuli}}$, $\frac{6973}{15\text{ Ian.}}$, $\frac{6981}{11\text{ Oct.}}$, $\frac{6987}{20\text{ Dec.}}$, $\frac{7005}{28\text{ Dec.}}$, $\frac{7011}{26\text{ Aug.}}$); aşá-dară suma totală este optŭ-spră-ḑece chrisoave domnescĭ. Afară de aceste cuprinde îndicele sumariul unuĭ actŭ privatŭ din $\frac{6969}{21\text{ Febr.}}$.

Dară partea cea maĭ împortantă a archiveĭ de Zolkiew este în afară de orĭ-ce comparare aceea ce cuprinde actele relative la persoana renumituluĭ mitropolitŭ Dositheĭŭ. Aproape la vr'ŭă sută de indicăţiunĭ aflămŭ îu ducumêntul publicatŭ maĭ la vale ce privescŭ persoana eminentuluĭ bărbatŭ bisericescŭ şi literatŭ. Din aceste „acta Dositheana“ vom relevá aicĭ numaĭ cele maĭ importante. Din ŭă însemnare făcută de Dositheĭŭ pe unŭ chrisovŭ dela Ioanŭ Radul Vodă aflămŭ, că fuga luĭ Dositheĭŭ în Polonia s'a întêmplatŭ în Septemvre anul 7194. (Veḑi Orig. Pr. Nr. 39 Notandum.) Ŭă lumină viiă rĕvarsă asupra situaţiuniĭ politice de pe vremea venirii Leşilor şí asupra atitudiniĭ luĭ Dositheĭŭ poronca stricta a luĭ Constantinŭ Cantemirŭ, de a se întoarce Dositheĭŭ immedicatŭ în ţară ($\frac{7195}{23\text{ Dec.}}$, $\frac{7195}{11\text{ Ian.}}$), asemenea şí mustrările patriarchale, de care a fostŭ acuma vorba. Aceste se întregescŭ cu ŭă scrisoare a mitropolituluĭ cătră Patriarchul de Ierusalimŭ, în care îlŭ roagă să-'lŭ dispenseze de anathemă, descoperindu-ĭ motivele, carĭ îlŭ facŭ să nu se poată întoarce în ţară. Toată vĭeaţa pribeaguluĭ este ascunsă în teancurile unuĭ archivŭ străinŭ; publicarea acestor acte ni-ar pune în sfêrşitŭ în stare, a apreţiá dreptŭ tendinţa politică a acestuĭ prelatŭ memorabilŭ. Afară de acestŭ rĕspunsŭ cătră patriarchul de Ierusalimŭ se maĭ află vr'ŭă câte-vá epistole de ale luĭ Dositheĭŭ cătră persoane din ţară; partea cea maĭ mare însă a actelor Dosithene cuprinde scrisorĭ adresate cătră Dositheĭŭ. Dacă pe basa exploraţiunilor bogate, ce le va puté face în urma ŭă pana ghibace, va fi cu putinţă, a zugravi portretul istoricŭ alŭ luĭ Dositheĭŭ, dreptŭ şi fără partinire, astŭ-felĭŭ precum trebuĭe să-lŭ cunoască istoria, unŭ golŭ simţitŭ se va împlé în analele istorieĭ moldovenescĭ în genere şi în ale celeĭ bisericescĭ în specie.

Şi astŭ-felĭŭ dămŭ publicităţii manuscriptul, care l'amŭ numitŭ „Index Zolkieviensis“ de'npreună cu trăducerea română, ce n'amŭ creḑut'-o de prisosŭ:

Innhalt deren sämmtlich im Fürst-Radziwillischen Archivo zu Zulkiew vorgefundenen, die Suczawaer Metropolie betreffenden Urkunden, und zwar:

1. Bogdan Wojwod und Hospotar der Moldowlachia verleihet die Helfte seines Dorfes Chuchureszty nächst Plotuneszty einer sicheren Anna, Tochter des Stanin ddto Jassy anno a conditione mundi 7016 den 5. Febr.
2. Johann Radu Michny Wojwod verleihet der Metropolie zu Suczawa Sub Patrocinio St. Georgii Martyris, allwo der Leib des heil. Joan-novy lieget, ein Dorf Zabolotyny ohnweit der Stadt Suczawa am Flusse Suczawa und zwar zur beständigen Anschaffung des Weyrauchs, und der Lichter zu dem heiligen Joan Nowy, nebst dem bestättiget obgedachter Wojwod die sogenannte Grundstücke Bojana Wladyka unter dem Tyrgu-Jassy, welche der alte Alexander Wojwod zum Andenken; als er sich nemlich mit seinen Bojarn und ganzen Volke auf sothane Bojana zu Empfang des heil. Joann nowy begabn, der obgedachten Suczawaer Metropolie geschenket hat. Nich minder confirmiret selber die an sothane Metropolie von dem alten Alexander Wojwod und seinem Sohne Bogdan be-

Sumariul tuturor documintelor aflate în archivul principilor Radziwill din Zolkiew, ce privescŭ mitropolia de Suceavă şi anume:

Privilegie originale.

1. Bogdanŭ Voevodŭ şi Hospodarŭ alŭ Moldovlachiei hărăzesce jumĕtate din satul seŭ Chuchurescĭ de lîngă Plotunescĭ Aneĭ fiiceĭ luĭ Staninŭ ddto Iaşĭ anno a conditione mundi 7016 Febr. 5.
2. Ioanŭ Radu Michnea Voevodŭ, hărăzesce metropolieĭ de Suceava sub patrocinio s-ti Georgii martyris, unde ḑacŭ moascele s. Ioanŭ novi unŭ satŭ anume Zaboloteni pe apa Suceveĭ, nu departe de tĕrgul Sucevei, ca să fiă venitul în totŭ de-a-una pentru procurarea tĕmâeĭ şi a luminelor pe lîngă s. Ioanŭ celŭ noŭ; afară de aceea confirmă susŭ pomenitul Voevodŭ locurile numite Bojana Vladica din gĭosŭ de Tĕrgu-Iaşĭ şi aŭ fostŭ hărăzite metropolieĭ de Suceava de cătră Alexandru Vodă celŭ Bĕtrânŭ, ca să fiă de pomenire şi anume cândŭ a eşitŭ elŭ cu boĭeriĭ sĕĭ şi cu întregul porŭ la suspomenita Bojana pentru de a întimpiná pe s. Ioanŭ celŭ noŭ. Nu maĭ puţinŭ confirmă acela-şi dania satuluĭ Pasharyie făcută metropolieĭ de cătră Alexandru Vodă celŭ Bĕtrânŭ şi

schehene Donation des Dorfes Pasharyie ddto Jassy 7132 März 26.

fiiul sĕŭ Bogdanŭ ddto Iaşĭ 7132 Mart 26.

3. Joan Miron Barnowsky Mowilla Wojwoda confirmiret das Dorf Bojana Wladyka zur Suczawaer Metropolie, ddto. Jassy 7135 den 6. October.

3. Ioanŭ Mironŭ Barnovschi Movilă Voevodŭ confirmă metropolieĭ de Suceava satul Bojana Vladica ddto Iaşĭ 7135 Oct. 6.

*1 [1])

*1.

4. Joan Jeremie Mogila Wojwoda verleihet der Metropolie zu Suczava Sub Patronicio S-tum Georgi Martyris et Joannis novi das nächst des Flusses Pruth gelegene Dorf Kosteleny, dann am eben demselben Flusse gelegene andere Dorf Keuesztyi dem Romaner Bisthume ad S-tum Parascaevam ddto. Jassy 7114 den 12. Juni.

4. Ioanŭ Ieremie Movilă Voevodŭ hărăzesce metropolieĭ de Suceava sub patrocinio s-ti Georgii martyris et Ioannis novi satul Costeleni pe Prutŭ: în urmă satul Cheuescĭ totŭ pe acelŭ rîŭ episcopieĭ de Romanŭ ad s-tum Paraschevam ddto Iaşĭ 7114 Iuni 12.

5. Ioan Radul Wojwoda bestättiget die auf das Dorf Bossanczy, so im Suczawaer Bezirk von dem Alexander Iliasch, dann Stephan Tomschewicz Wojwoden gegebene Privilegium für den Herrn Miron Barnowsky Hatman und Parkalab von Suczawa, ddto. Jassy 7132, den 24. März.

5. Ioanŭ Radu Voevodŭ confirmă unŭ privilegiŭ alŭ boerĭuluĭ Mironŭ Barnovschi hatmanŭ şi părcălabŭ de Suceava, privitorĭŭ la satul Bosance situatŭ în ţinutul Suceveĭ, ce a fostŭ miluire dela Alexandru Iliaş şi apoĭ dela Stefanŭ Tomşevicĭ ddto Iaşĭ 7132 Mart. 24.

6. Stephan Wojwoda privilegiret das Dorf Roszyoryia so über den Thal Rypczynska liegend, nebst einem Antheile vom Bienen-Garten für den Theo-

6. Stefanŭ Voevodŭ acoardă satuluĭ Roşiorĭ, ce-ĭ situatŭ deasupra văiĭ „Ripcinsca“ precum şi uneĭ părţĭ de prisacă unŭ privilegiu în favoarea luĭ Theodotŭ

[1]) Semnul * cu numĕrul respectivŭ indică pênă unde vine autograful pe fiă-care pagină. Întroducerea acesteĭ păginărĭ amŭ credutu-o necesarĭă.

dotum Peruczanul ddto. Suczawa 6981, den 11. October.

7. Ioan Miron Barnowsky Mohyla Wojwoda schenket dem heil. Ioan nowy, so in der Suczawaer grossen Metropolitan - Kirche lieget, sein eigenes Dorf Bossanczy nebst Hungaraszy, welches ihme, bevor als er noch, kein Wojwod ware, von dem Alexander Iliasch Wojwoden für besondere Verdienste geschenket worden, und bestättiget den Besitz der Pojana Wladyka ohnweit der Stadt Jassy, welche von dem alten und guten Alexander Wojwoden dem heiligen Ioan nowi zum Andenken, als er ihm mit dem Mitropoliten, Bischofen und ganzen Volke bis dahin entgegen gegangen, geschenket worden. Anbey giebt selber 100 Stück Schafe; 100 Bienenstöcke, und

Peruceanul ddto Suceava 6981 Oct. 11.

7. Ioanŭ Mironŭ Barnovschi Movila Voevodŭ hărăzesce s. Ioanŭ novi, ce se află în biserica cea mare mitropolitană din Suceava a luĭ dreaptă ocină Bosance dimpreună cu Hungaraşi ce 'i-aŭ fostŭ luĭ dăruită maĭ înainte de-a fi Vodă de Alexandru Iliaşŭ pentru deosĕbitele luĭ merite, şi confirmă posesiunea loculuĭ „Pojana Vladica“ nu de parte de Iaşĭ, ce a fostŭ hărăzită s. Ioanŭ novi de cătră Voevodul Alexandru celŭ bĕtrânŭ şi bunŭ întru pomenire, cândŭ i-a eşitŭ înainte pênă acoló cu metropolitul, episcopiĭ şi cu poporul întregŭ; acela-şĭ adaoge apoĭ 100 de oĭ, 100 stupĭ de albine şi

* 2.

10 Kühe zur Verrichtung ein und anderer Andachten ddto. Jassy 7135, den 10. April.

* 2.

10 vace pentru sĕvêrşirea unor rugăcĭunĭ ddto Iaşĭ 7135 April 10.

8. Ioan Miron Barnowsky Wojwod confirmiret die bey der Suczawaer Mitropolitan-Kirche ad S-tum Georgium, allwo der Leib des heil. Ioan nowy lieget, gestiftete Kirchen-Nothwendigkeiten, als: Beleuchtung, Weyrauch und dergleichen, ddto. Jassy 7135, den 12. April.

8. Ioanŭ Mironŭ Barnovschi Voevodŭ confirmă miluirile făcute bisericeĭ mitropolitane de Suceava, unde ḑacŭ moascele s. Ioanŭ celŭ noŭ, pentru trebuinţele bisericescĭ, ádecă de lumine, tămâĭă etc. ddto Iaşĭ 7135 April 12.

9. Stephan Wojwoda privilegiret drey Dörfer Russy, Buczumy und Bregowany für den Radul Gribowitz Stellnick ddto. Suczawa 6987, den 30. Dec.

9. Stefanŭ Voevodŭ privilegează în favoarea stolniculuĭ Radu Gribovicĭ treĭ sate: Rusi, Bucĭiumĭ şi Bregovanĭ ddto Suceava 6987 Dec. 30.

10. Bogdan Wojwoda privilegiret das Dorf Mikleszty nebst attinentĭa dem Bojarn Kolz, ddto. Suczawa, 6959, den 3. April.

10. Bogdanŭ Voevodŭ privilegează în favoarea boĭerĭuluĭ Colţ satul Micleşti cu atinenţele ddto Suceava 6959 April 3.

11. Stephan Wojwoda schenket der Metropolie zu Suczawa ad S-tum Georgium einen Bienen-Garten ddto. Suczawa, 6973 den 15. Jänner.

11. Stefanŭ Voevodŭ dăruesce metropolieĭ de Suceava ad s-tum Georgium ŭă prisacă ddto Suceava 6973 Ianuarĭŭ 15.

12. Ioan Alexander Illiasch Wojwoda schreibet der Geistlichkeit die Ordnung vor, ddto. Jassy, 7174, den 18. August.

12. Ioanŭ Alexandru Iliaşŭ Voevodŭ stătoresce orônduirĭ pentru clerŭ ddto Iaşĭ 7174 Aug. 18.

13. Alexander Wojwod schenket seinem Bisthume zwey Dörfer Awereszty am Flusse Suczawa und Hreckoje ohnweit der Stadt Suczawa, ddto. Suczawa, 6911 den 7. Jänner.

13. Alexandru Voevodŭ hărăzesce episcopieĭ sale doauĕ sate Averescĭ pe apa Sucevei şi Hreckoje nu de parte de oraşul Suceava ddto Suceava 6911 Ianuarĭŭ 7.

14. Bogdan Wojwod bestättiget die durch den Suczawaer Metropoliten Theophan und dessen Vorfahren Georgie für daselbstige Metropolie erkaufte Weingärten ddto. Jassy 7078, den 15. März.

14. Bogdanŭ Voevodŭ confirmă metropolieĭ de Suceava vîele cumpĕrate de cătră metropolitul Teofanŭ şi înăintaşul luĭ George ddto Iaşĭ 7078 Mart 15.

15. Ioan Radul Wojwoda confirmiret die durch den alten Alexander Wojwod für die Mitropolitan-Kirche ad S-tum Georgium zu Suczawa, allwo der heilige Ioannes nowi lieget, gestiftete Kirchen-Nothwendigkeiten, als: Beleuchtung,

15. Ioanŭ Radul Voevodŭ confirmă instituţiunile bĕtrânuluĭ Alexandru Voevodŭ privitoarĭe la biserica mitropolitană ad s-tum. Georgium din Suceava, unde dacŭ moascele s. Ioanŭ novi, şi anume pentru trebuinţele luminatuluĭ,

*3.

Wein, Weyrauch z. z. ddto. Suczawa 7133, den 15. Sept.

16. Peter Wojwoda bestättiget die von dem Hrn. Onophrio Barbowski Portar von Suczawa an die Suczawaer Mitropolitan-Kirche ad S-tum Georgium beschehene Donation der unteren Helfte des Dorfes Opryszekany samt denen hierzu gehörigen Mühlen nächst des Flusses Szumus, ddto. Suczawa, 7038 den 22. August.

17. Stephan Wojwoda bestättiget der Suczawaer Metropolie ad S-tum Georgium zugehörige theils erkaufte, theils geschenkte und theils für andere Realitaeten vertauschte Güter, und zwar Wledeny samt Mühlen und Serbyi am Flusse Seret. Awaresztyi nebst Mühlen am Flusse Suczawa, dann auf dem Szumus nächst der steinernen Brücke oberhalb Bohryneszty das Dorf Mihajeszty samt Mühlen und Zugehör. Wereszczekany samt Mühlen am Flusse Seret, Ungureny, dann einen Bienen-Garten, Batykowa genannt. Die Wein-Gärten bey dem Uhrylower Berge. Zykow minor zum Kloster Putna, und schenket eben dieser Mitropolitan-Kirche 6 Ziegeuner-Familien ddto. Suczawa 6966, den 12. März.

*3.

ale vinului, tămâeĭ s. a. m. ddto Suceava 7133 Sept. 15.

16. Petru Voevodŭ confirmă dania făcută bisericeĭ metropolitane de Suceava de cătră boĭerĭul Onufrie Barbovschi portarĭŭ de Suceava cuprinḑêndŭ jumĕtatea de josŭ a satuluĭ Oprişecani dimpreună cu morile apărţiitoarĭe situate pe apa Şumusuluĭ ddto Suceava 7038 Augustŭ 22.

17. Stefanŭ Voevodŭ confirmă metropolieĭ de Suceava ad s-tum Georgium maĭ multe moşie, ce sûntŭ parte cumpĕrate, parte dăruite şi parte schimbate şi anume Vledenĭ dimpreună cu morĭ şi Serbiĭ pe apa Siretuluĭ, Averescĭ dimpreună cu morĭ pe apa Suceveĭ, maĭ în urmă pe apa Şumusuluĭ maĭ în susŭ de Bohrineşti, unde vine podul de piatră, satul Mihaĭescĭ cu morĭ şi pertinenţe; Vereşcecani cu morĭ pe apa Siretuluĭ, Ungureni, în urmă ŭă prisacă, ce'ĭ ḑicŭ Baticova. Viĭele de lûngă dealul Uhrilov. Jikov minor la mônăstirea Putna, [1]) şi dăruesce numiteĭ mitropolie 6 sălaşe de ţiganĭ ddto Suceava 6966 Mart 12.

[1]) Stilisarea confusă a originalului germânŭ nu permite decâtŭ ŭă traducţiunea literală.

18. Stephan Wojwoda bestättiget den Besitz des Dorfes Michaiesty zur Suczawaer Mitropolitan-Kirche ad S-tum Georgium ddto. Suczawa 6973, den 11. April.

18. Stefanŭ Voevodŭ confirmă bisericeĭ mitropolitane de Suceavă ad s-tum Georgium posesiunea satuluĭ Mihaĭescĭ ddto Suceava 6973 April 11.

19. Derselbe verordnet, dass die zur Suczawaer Mitropolie gehörigen Zigeuner zu keinen andern als zu Metropolie-Bedienstungen sollen angewendet werden. ddto. Suczawa, 6968 den 1. July.

19. Acela-şĭ orônduesce, cum-că ţiganiĭ poşluşnicĭ aĭ mitropolieĭ de Suceavă numaĭ la slujbele mitropolieĭ să fiă supuşĭ ddto Suceava 6968 Iuli 1.

20. Stephan Wojwoda bestättiget den Besitz des Dorfes Lipiesztyam Flusse Seret für den Michael Mundry ddto. Jassy 7005, den 28. Jänner.

20. Stefanŭ Voevodŭ confirmă luĭ Mihaĭ Mundri posesiunea satuluĭ Lipieştĭ pe apa Siretelui ddto Iaşĭ 7005 Ianuare 28.

*4.

*4.

21. Ioan Wasille Wojwoda befreiet die zu der Suczawaer Mitropolitan-Kirche ad S-tum Georgium, allwo auch der heil. Leib des S-tum Ioannis nowi befindlich, gehörige sogenannten Poslusznikenvon allen Landes-Giebigkeiten und Roboten und bestimmet sie bloss für die Metropolie, nicht minder bestättiget selber den Besitz des Dorfes Pojana Wladyka zur obgedachten Metropolie ddto. Jassy 7145, den 7. April.

21. Ioanŭ Vasile Voevodŭ scutesce pe poşluşniciĭ bisericeĭ mitropolitane de Suceava, unde ḑacŭ moascele s. Ioanŭ novi, de toate dările obştescĭ şi augaria şi li împune lor numaĭ slujbele mitropolitane; asemene confirmă elŭ numiteĭ mitropolie posesiunea satuluĭ Pojana Vladica ddto Iaşĭ 7145 April 7.

22. Ioan Peter Wojwoda schenket das Dorf Durneszty nebst Mühlen bey Zyzyia der Metropolitan-Kirche ad S-tum Georgium zu Suczawa, ddto. Suczawa, 7038, den 20. August.

22. Ioanŭ Petru Voevodŭ dăruesce satul Durnescĭ cu morĭ lîngă Zizia bisericeĭ mitropolitane ad s-tum Georgium ddto Suceava 7038 Aug. 20.

23. Ein sicherer Szyndraka schenket der Suczawaer Metropolitan-Kirche ad S-tum Georgium einen Bienen-Garten Balikowagenannt am Flusse Bachlui ddto. Suczawa 6969 den 21. Februar.

23. Unŭ oare-care Şindraca dăruesce mitropolieĭ de Suceava ad s-tum Georgium ŭă prisacă numită Balicova pe apa Bahluĭuluĭ ddto Suceava 6969 Febr. 21.

24. Ioan Peter Wojwoda schenket dem Illie Krymkowicz Diak das leere Ort Ungaraszy nächst des Flusses Suczawa, ddto. Jassy 7095, den 12. April.

24. Ioanŭ Petru Voevodŭ dăruesce diaculuĭ Ilie Crimcovicĭ pustiul Ungaraşĭ pe apa Suceveĭ ddto Iaşĭ 7095 April 12.

25. Stephan Wojwoda privilegiret die Dörfer Wlineszty und Nahoroye nächst des Flusses Seret für den Thoman Ginde, ddto. Suczawa 6960, den 25. April.

25. Stefanŭ Voevodŭ privilegează satele Vlinescĭ şi Nahoroĭe aproape de apa Suceveĭ în favoarea luĭ Toma Ginde ddto Suceava 6960 April 25.

26. Ioan Alexander Wojwod schenket dem Bojarn Barnowsky Parkalab zu Chotin 2 Dörfer Bossansze ohnweit der Stadt Suczawa, ddto. Jassy 7129, den 15, Juny.

26. Ioanŭ Alexandru Voevodŭ dăruesce boerĭuluĭ Barnovschi, părcălabŭ de Chotinŭ 2 sate Bosance nu departe de Suceava ddto Iaşĭ 7129 Iuni 15.

27. Stephan Wojwoda vertauschet seine zwey Dörfer Wereszekany samt Mühlen, so am Ufer des Flusses Seret, und Ungureny gegen das zur Suczawaer Metropolie ad S-tum Georgium gehörige Dorf klein Zykow samt Mühlen am Flusse Suczawa und privilegiret obgedachte

27. Stefanŭ Voevodŭ schimbă ale sale doaŭĕ sate Vereşecanĭ cu morĭ pe apa Sireteluĭ şi Ungureni pentru satul Jicov minor pe apa Suceveĭ apărţiitorĭŭ mitropolieĭ de Suceava şi priviligează susnumitele

*5.

2 Dörfer

ddto. Suczawa 6987, den 20. September.

*5.

2 sate

ddto. Suceava 6987, Sept. 20.

(Va urmá.)

Starea bisericeĭ Greciei sub domnia Turcilor și în timpul revolucĭiunii pênă la venirea luĭ Capo d'Istria.

(Urmare.)

Revolucĭunea grecească se deosĕbesce de cele din Şviţera, Olanda şi America, pentru-că mişcarea erá consciută din capul loculuĭ de ceea ce voĭesce, ádecă liberarea de sub jugul Agarenilor, pe cândŭ cele amintite trecură din fasă în fasă, pênă-ce ajunseră la idea liberării. Am vĕḑutŭ prepărarea eĭ pe terenul literarĭŭ. Eteria o prepărase şí pe terenul politicŭ, unindŭ maĭ toată năcĭunea grecească sub conducerea misterioasă a domnieĭ nevĕzute „ἀόρατος ἀρχὴ“. Grecii profitară de lupta Porţiĭ cu satrapul din Ianina Ali-Paşa, şovăindŭ cândŭ într'ŭă laturę cândŭ în alta, spre a se armá. După căderea tiranuluĭ din Ianina Poarta nu maĭ aveá cu cine să-ĭ ţină pe grecĭ în frĕŭ. Ŭă ferbere cuprinseĭ toate spiretele. În principatele române, unde întrà cu domniĭ Fanarioţĭ şí cultura grecească, lupta şí erupsese. Lipsiá âncă numaĭ scânteĭa, care se facă, că materia aglomerată să se aprindă. Bărbaţĭ curăgĭoşĭ se puseră în fruntea mişcării.

Pentru mine este de interesŭ rolulŭ, ce-lŭ jucà clerul cu ocă-junea aceasta.

Pichler [1]) ni spune, că Patriarchul şi maĭoritatea cleruluĭ n'a voitŭ şi necĭ nu voĭesce pênă'n ḑiŭa de astă-ḑĭ să scie de eliberarea păstoriţilor săĭ. Dară dacă a scăpatŭ năcĭunea grecească de slavisare, probândŭ continuitatea spiretuală cu Greciĭ anticĭ, apoĭ am avé motive a ne îndoí de ceea ce spune Pichler. Elŭ opinează, că aceasta aparinţă este a se esplica din pusĕcĭunea, în care se aflá clerul şi poporul sub domnia Turcilor, purtândŭ poporul toată sarcina sclăvieĭ, eară clerul fiindŭ mijlocul, spre a-lŭ apĕsá. Părerea aceasta însă este de rĕdusŭ la mĕsura eĭ cuvenită.

---

[1]) op. ct. II. pag. 343.

Aserţiunea aceasta puteá fi a nume adevĕrată, de câte orĭ se întêmplá să ocupe oamenĭ nedemnĭ scaunele clerulŭĭ superiorŭ prin simoniă. Adese-orĭ însă se întêmplá, că şí oamenii ceĭ demnĭ trebuĭáŭ să vorbească şi să se poarte altŭ-felĭŭ, decum le dictá convingerea şi ĭubirea de nĕcĭune din causă, că sabia luĭ Damocle atêrná deasupra capuluĭ lor. Ce ar fi folositŭ sĕcrificarea vieţeĭ lor în caḑurĭ de acestea? Oare n'ar fi produsŭ eĭ ŭă opusecĭune nesocotită, apoĭ ŭă împilare şí maĭ mare a creştinilor? Pe lîngă esêmplele cele multe de însulte, mĕltrătărĭ, depunerĭ, esilărĭ şi uciderĭ de episcopĭ, carĭ ni le-a pĕstratŭ istoria şi carĭ nu se vor fi întêmplatŭ din causă, că victimele ar fi lucratŭ după placul Turcilor, trebue să considerămŭ şí rolul, care-lŭ jucà clerul la prepărarea, erumperea şi în decursul revolucĭunii, pentru-ca să putemŭ fi drepţĭ faţă cu dînsul.

Preoţii şi călugĕrii cutreeráŭ provinciele, căŭtândŭ să căştige membri pentru Eteriă, precum se poate vedé din esêmplul luĭ papa Gheorghie. Elŭ, unŭ preotŭ simplu sciú în decursŭ de 2 lune să căştige 15.000 de membri pentru Eteriă.[1]) Eară Metropoliţii şi episcopii cereáŭ e pe amvonŭ scutul şi ajutorul celuĭ Prea'naltŭ pentru lupta viitoarĭă. Antimŭ Comninul, episcopul din Elosŭ, compuse şí ŭă rugăcĭune, ce se citĭá totŭ-dea-una după paraclisŭ. [2])

Archimandritul Dicheosŭ, numitŭ papa Flesasŭ, dete împulsul la erumperea revolucĭunii în Peloponesŭ, aprinḑêndŭ spiretele cu orăcĭunile şi istorisirile sale cele emfatice.

Germanosŭ, mitropolitul din Calavrita, sânţí steagurile însurginţilor şi înarborà solemnŭ crucea ca sĕmnŭ de luptă în stradă sântuluĭ Gheorghe din Patre, deslegà de pĕcate pre toţĭ, câţĭ se mărturisiră şi împărţí la unŭ altarĭŭ de brasde şi umbritŭ de laurĭ sânta cuminecătură Dete şí deslegare de postŭ pe viitorĭŭ, ca să prindă fiă-care la puterĭ, de oară-ce erá amenințată relegĭunea şi vieaţa fiă-căruĭ, pentru-ca să apere patria şi altarĭul. Făcú apoĭ şí apelul căldurosŭ către Grecĭ, ḑicêndu-lĭ: „Haĭde Grecilor! Voĭ fiĭ aĭ eroilor! Fiă-care să-şĭ încingă sabia; căcĭ maĭ bine este a murí cu armele'n mâne decâtŭ a se uĭtá la miseria patrieĭ şi profanarea sântelor! Haĭde! rumpeţĭ lanţurile, sfărmaţĭ jugul celŭ împusŭ; căcĭ noĭ sûntemŭ moştenii şi comoştenii luĭ Chr.! Este lucru d-ḑeĭescŭ, care sûnteţĭ chĭămaţĭ a-lŭ apĕrá!“

---

[1]) Maurer op. ct. I. pag. 467.

[2]) Mendelssohn-Bartholdy pag. 180. Κωνστ. Οἰκονόμος op. ct. II. pag. 16. nota α.

Maĭ făcú elŭ altŭ apelŭ cătră consuliĭ Europeĭ în următoriĭ terminĭ: „Vĕḑêndu-se poporul creştinŭ alŭ Grecilor din ḑi în ḑi maĭ multŭ împilatŭ de Turcĭ, s'a rĕsculatŭ în unanimitate, spre a murí orĭ a lăpĕdá jugul. Avemŭ firma încredere, că puterile creştine vor rĕcunoasce causa noastră, că este dreaptă şi nu ne vor împedecá, ci maĭ vîrtosŭ ne vor sprijiní, aducêndu-şĭ aminte de serviciele, carĭ aŭ adusŭ strămoşiĭ nostri omenimiĭ“. [1])

Aşá pretutindene erá clerul în fruntea mişcăriĭ; căcĭ erá lupta nu numaĭ pentru dobêndirea libertăţiĭ politice, ci şí a celeĭ relegioase. Călugĕriĭ maĭ alesŭ, carĭ păreáŭ înainte adûnciţĭ în apatiă, luară în momêntul de pericolŭ, după esêmplul archimandrituluĭ Grigori Dicheosŭ, sabia în dreapta şi sânta cruce în stânga şi plecară la luptă.

Clerul dá luptătorilor îmbărbătare şi măngăĭare relegioasă în greutăţile şi pericolele luptelor şi ale întreprinderilor pe mare şi pe uscatŭ.[2])

Aşá deveni lupta pentru libertate ŭă luptă adevĕratŭ relegioasă.

De aceea clerul a şí avutŭ foarte multŭ de suferitŭ, căcĭ toată urgia şi rĕsbunarea Turcilor se vĕrsá asupra luĭ. Prima victimă fu patriarchul Grigoriu alŭ V., înainte de călugĕrire Gheorghi Anghelopul. Elŭ erá de locŭ din Dimitsana în Arcadia şi se distingeá prin seriositate, severitate morală şi silinţă. Astŭ-felĭŭ ajunse elŭ de josŭ pênă la gradele ĭerarchice cele maĭ 'nalte. Şi cu toate că a datŭ doveḑĭ de buna-voinţă şi loĭalitate cătră Poartă prin scomunicarea luĭ Ipsilanti şi a rebelilor, totu-şĭ fu prinsŭ după plinirea sânteĭ liturgie în ḑiŭa de pascĭ, apoĭ măltratatŭ şi spănḑuratŭ de portalul de mijlocŭ alŭ bisericeĭ din Fanarŭ spre batjocura şi ocara întregeĭ creştinĕtăţĭ. Omorirea-ĭ fu motivată cu următoarĭele cuvinte scrise pe ŭă hărtiă atêrnată de cadavru: „Este foarte probabilŭ, că este unul din conjuraţĭ; Poarta este din multe motive convinsă, că a luatŭ parte la conjurare, pentru-că e din Peloponesŭ, unde a eruptŭ însurecţiunea“.

Acestŭ cadayru, după ce stătuse 3 ḑile spănḑuratŭ şi însultatŭ, fu datŭ jidovilor din Constantinopoli, ca să-lŭ taĭă în bucăţĭ şi să-lŭ arunce la cânĭ, carĭ foĭáŭ cu miile prin capitală. Jidovii însă îlŭ tărăiră prin stradele Constantinopoliĭ, strigândŭ: „Aşá păţescŭ ceĭ ce se rĕscoală în contra Sultanuluĭ“. Greciĭ, vĕḑêndŭ aceasta batjocură, âmbláŭ să-lŭ rĕscumpere cu

---

[1]) Pichler op. ct. pag. 347, 348. Mendelssohn-Bartholdy op. ct. pag. 191, 192.

[2]) Κωνστ. Οἰκον. op. ct. II. pag. 20 nota α; pag, 32 nota β.

100.000 l. v. de la jidovĭ, dară jidovii îlŭ aruncară maĭ bine în mare. Ŭă naĭe grecească, trecêndŭ în urmă pe lângă cadavru şi cunoscêndu-lŭ îlŭ aduse la Odesa, unde fu îmmormêntatŭ din ordinul Ţarului cu pompă mare, asistândŭ şí clerul rom.-cat. şi predicătorul protestantŭ. [1])

Aceea-şĭ soarte aŭ avut'-o şí alţĭ 6 clericĭ superiorĭ. Toţĭ archiepiscopiĭ şi episcopiĭ, carĭ se aflaŭ în capitală pentru sĕrbarea pascilor fură uniĭ aruncaţĭ în temniţă, alţiĭ ucişĭ. Mitropoliţiĭ, carĭ aŭ subscrisŭ actul de scomunicare alŭ însurginţilor, fură aruncaţĭ în închisoare ca părtaşĭ la trădarea patriarchuluĭ. În Adrianopoli, unde petreceá în esilŭ patriarchul Cirilŭ, fu spânduratŭ elŭ, apoĭ 3 episcopĭ şi 40 de fruntaşĭ grecescĭ. Numĕrul victimelor numaĭ din clerul maĭ 'naltŭ treceá preste 80 şi eráŭ Mitropoliţĭ, archiepiscopĭ, esarchĭ şi episcopĭ; uniĭ fură sugrumaţĭ, alţiĭ spânduraţĭ şi eară-şĭ alţiĭ decapitaţĭ. [2])

În-dată după esecutarea patriarchuluĭ Sultanul dete ordinul, ca să se dĕrîme toate bisericele creştine aflătoarĭe în capitală. Turciĭ prădară maĭ întâiŭ toate odoarele şi sântele vase, apoĭ profanândŭ bisericele în modŭ brutalŭ, le aprinseră şi le dĕrîmară. 16 biserice fură distruse cu desĕvêrşire. [3])

Îndreptăţirea revoluciunii, ţice Pichler, nu se poate contestá, dacă considerămŭ împilările ce se făceaŭ relegiuniĭ şi năciunii, şi năzuinţa Turcilor manifestată la orĭ-ce ocăjune, de a-ĭ stînge pre Grecĭ. Iustificarea erá basată pe dreptul d-ţeĭescŭ şi năturalŭ; căcĭ scrisŭ este: „Maĭ multŭ trebuĭe să ascultămŭ pre D-ţeŭ decâtŭ pre oamenĭ. [4])

Mulţimea poporuluĭ şi capiĭ luĭ eráŭ în adevĕrŭ pĕtrunşĭ de convingerea, că lupta este pentru ce-vá sântŭ, ce-vá d-ţeĭescŭ.

Anume, înainte de a începe revoluciunea, se întêmplară maĭ multe fenomene năturale. În Ţecemvre anul 1820 a fostŭ unŭ cutremurŭ de pământŭ. Isvoare de apă ferbinte sbucniră din pământŭ, stăncĭ şi lacurĭ dispărură. În sinul de la Halcionŭ scăţú răpede marea şi crescú totŭ pe atâtŭ de răpede, eară unŭ tubŭ marinŭ amenință Achaia cu înundare. Poporul se uĭtá la fenomenele aceste cu presimţirĭ. Pre creştinĭ şi Turcĭ îĭ cuprinse presimţirea, că se prepară schimbărĭ sociale şi politice. Uşorŭ erá aşá-dară să ajungă Greciĭ la convingerea, că

---

[1]) Mendelssohn-Bartholdy op. ct. I. pag. 213, 214. Pichler op. ct. II. pag. 350—352.

[2]) Maurer op. ct. I. pag. 467, 460.

[3]) Pichler op. ct. II. pag. 352.

[4]) Pichler op. ct. II. pag. 348.

unŭ destinŭ d-ḑeĭescŭ îĭ îndeamnă a se rădicá în contra necredincĭoşilor; [1]) şi convingerea aceasta transpiră din următoarĭele esêmple:

Colocotronisŭ ḑiceá: „Dumneḑeŭ a subscrisŭ libertatea Grecieĭ şi nu o va revocá“. În lupta de la Valtetsi stá la îndoĭeală Greciĭ nedeprinşĭ cu focul şi vĕḑêndŭ maĭ mulţĭ căḑuţĭ în luptă. Atuncĭ Colocotronisŭ sărută pre ceĭ căḑuţĭ, ḑicêndŭ: „Sûntŭ sânţĭ, carĭ vor întrá ca martirĭ în raĭŭ“. [2]) Altă dată fiindŭ părăsitŭ de amicĭi săĭ, întră elŭ într'ŭă capelă a maĭceĭ D-luĭ, care stá la unŭ cápĕtŭ de satŭ. Aicĭ se închină şi se roagă elŭ din adûncul inimeĭ pentru liberarea patrieĭ, dară de ŭă-dată îĭ pare, că l'a aŭḑitŭ „Panagia“, şi parŭ-că arŭ fi avutŭ ŭă revelăcĭune d-ḑeĭească. Momêntul acesta îĭ erá apoĭ adûncŭ împrimatŭ şi neuĭtatŭ pênă la moarte. [3])

Mişcarea purtată de simţimintele şi convingerile aceste puteá să producă ŭă înspiracĭune şi unŭ eroismŭ, de care să se uĭmĭească lumea şi care să se poată asĕmĕná cu cele maĭ frumoase fapte din anticităte.

Dară de şí s'aŭ luptatŭ greciĭ cu toţiĭ şi s'aŭ sacrificatŭ cu mare abnegăcĭune, totu-şĭ aŭ pusŭ mâna pe toate foloasele şi averile numaĭ primaţiĭ lor militarĭ şi civilĭ, încâtŭ numaĭ domniĭ se schimbară fără că să slăbească greutatea jugulŭĭ, sub care gemeá poporul.

Primaţiĭ militarĭ şi civilĭ se certáŭ între ŭă-l'altă pentru putere. Câtŭ timpŭ se învoĭáŭ eĭ, erá şí ţara liniscită. Eĭ conchĭămáŭ adunărĭ năcĭunale orĭ spre a-şĭ justificá purtarea, orĭ spre a compune guverne noaŭe în înţĕlesul partideĭ celeĭ maĭ puternice. Dară adunările năcĭunale la Astrosŭ în anul 1823, la Epidaurŭ în anul 1826 şi adunările desbinate de la Ermione şi Egina în decursul anilor 1826 şi 1827 sĕmĕnáŭ maĭ multŭ a câmpie de luptă, pe carĭ se luptáŭ nisce întriganţĭ pentru suprema putere în statŭ, decâtŭ a adunărĭ părlămêntarĭe.

Bărbaţiĭ de la putere se schimbáŭ răpede unul după altul şi eĭ ne aflândŭ destulŭ rázimŭ în lă-întru, îlŭ căŭtáŭ în afară. Aşá se formară partide, una anglesă, alta francesă şi a treĭa rusească.

Pe totŭ timpul certelor şi luptelor acestora ţineá lupta cu Turcia înainte, care amenințá a-ĭ stînge pe grecĭ cu totul.

Sub aceste împregĭurărĭ îlŭ salută poporul împilatŭ pre Capod'Istria ca pre ângerul mântuitorĭŭ [4]), cândŭ fu alesŭ preşedinte în noul statŭ.

---

[1]) Mendelssohn-Bartholdy I. pag. 179.
[2]) Mendelssohn-Bartholdy op. ct. I. pag. 184.
[3]) Mendelssohn-Bartholdy op. ct. I. pag. 195.
[4]) Maurer op. ct. I. pag. 441—444.

Câtŭ de nûmĕrul dieceselor, regatul grecescŭ din ḑiŭa de astă-ḑĭ cuprindeá înainte de revoluciune 48 de mitropolie, archiepiscopie şi episcopie şi anume: 26 în Peloponesŭ, 11 în Elàda continentală şi 11 în însule; şi nûmĕrul acesta s'a pĕstratŭ pênă la reginţa regeluĭ Otonŭ.

În Peloponesŭ se aflaŭ 9 mitropolie, 3 archiepiscopie şi 14 episcopie. Diecesele eraŭ următoarĭele: Mitropoliele: Corintul, Monemvasia, Paleo-Patre, Lacedemonia, Christianopoli cu Arcadia, Naŭplia cu Argosŭ, Olene, Reomŭ cu Prastŭ şi Tripoli; Archiepiscopiele: Acovi, Dimitsana şi Zarnata; Episcopiele: Damala, Andrusa, Maina, Elosŭ, Vresteni, Cariupoli, Maltsini, Chernitse, Corone, Methone, Platse, Laghia cu Milea. [1])

În continentul Eladeĭ sûntŭ între cele 11 diecese 4 mitropolie şi 7 episcopie. Mitropoliele: Atina, Tebe, Neo-Patre şi Arte. Episcopiele: Talantionŭ, Saloni, Zituni, Lidoriki, Litsa şi Agrafi, Mendenitse, Arte şi Radovistiosŭ. [2])

Diecesele în însulele, care trecuraŭ la regatul Eladeĭ, sûntŭ 11 la numĕrŭ. Dintre aceste 7 mitropolie: 1. Eghina şi Indra, 2. Tzia, 3. Sifnosŭ şi Milosŭ cu Miconŭ, 4. Androsŭ şi Sirosŭ, 5. Tinosŭ, 6. Santorinŭ şi 7. Euripos; 4 episcopie: 1. Paronacsia, 2. Scopelosŭ, 3. Scirosŭ şi 4. Caristosŭ. [3])

Împărţirea aceasta în diecese nu corĕspundeá însă împărţiriĭ politice şi nu se aflá în vr'ŭă relăciune hotărită cu aceasta.

Mitropoliţiĭ şi archiepiscopiĭ Eladeĭ nu aveáŭ necĭ nu puteáŭ avé comunitate cu biserica din Constantinopoli şi cu tronul icumenicŭ în totŭ timpul, câtŭ dură rĕsboĭul. Eĭ nicĭ nu comemoráŭ după ordinul canonuluĭ numele canonicŭ alŭ celuĭ ce erá în patriarchiă; fiindŭ-că

---

[1]) La Maurer sûntŭ în Peloponesŭ numĕrate 10 mitropolie şi numaĭ 10 episcopie. La mitropolie este trecută şi archiepiscopia Dimitsana. Archiepiscopiĭ nu se numescŭ de felŭ. Archiepiscopiele Zarnata şi Acovi sûntŭ trecute la episcopie.

[2]) Mitropolia Arteĭ cuprindeá şi Naupactul. Arta însa-şĭ nu se ţineá de regatul Eladeĭ, pecândŭ Naupactul cu ŭă parte a diecesei s'a încorporatŭ la regatŭ. Asemene veni şi ŭă parte din episcopia Radovistiosŭ la regatŭ, eară altă parte rĕmase la delimitare afară de regatŭ. Maurer l. c. nûmĕră âncă 4 mitropolie. dară numaĭ 6 episcopie.

[3]) Maurer nûmĕră 6 mitropolie, 2 archiepiscopie, şi 3 episcopie. Preste totŭ scoate Maurer 20 de mitropolie, 2 archiepiscopie şi 19 episcopie; pe cândŭ Iconomŭ 20 de mitropolie, 3 archiepiscopie şi 25 de episcopie. Eŭ amŭ urmatŭ luĭ Iconomŭ, fiindŭ-că este maĭ demnŭ de credinţă ca grecŭ şi clericŭ decâtŭ Maurer, care îşĭ întemeĭează datele sale, precum spune însu-şĭ, pe informăciunĭ.

necĭ nu primĭáŭ după dátină aşá numitele epistole de însciinţare. Adese nu scieáŭ necĭ nu auḑĭáŭ eĭ în sgomotul armelor de numele celuĭ ce urmá în scaunul patriarchescŭ. După moartea de martirŭ a patriarchuluĭ Grigorĭŭ pênă la sosirea preşedinteluĭ Capo d'Istria în Elada, în rĕstimpŭ de cam 7 anĭ, aŭ fostŭ următoriĭ patru patriarchĭ: Eugeniŭ din Pisidia, care urmà nemijlocitŭ luĭ Grigoriŭ în anul 1821, după acesta Anthimŭ dela Smirna, maĭ târḑiŭ dela Chalcedonŭ în anul 1822, apoĭ Chrisanftŭ dela Sere în anul 1823 şi după acesta Agaftanghelŭ dela Adrianopoli în anul 1827.

De aceea amintĭáŭ pe a locurĭ şi maĭ alesŭ în însule şi în mônăstirile Stavropighieĭ la actele sânte pênă la unŭ timpŭ oare-care din reverinţa mare pre rĕnumitul Grigoriŭ, privindu-lŭ şí după moarte, ca cum ar fi în vieaţă. Ceĭ maĭ mulţĭ amintĭáu: „totŭ episcopatul ortodocşilor.“ [1])

Pe de altă parte eară-şi biserica patriarchală din Constantinopoli nu puteá avé comunicăcĭune cu episcopiĭ Eladeĭ rĕsculate necĭ în scrisŭ în urma grozăvielor de totŭ felĭul, ce aveá ea să le sufere pentru causa elină, încâtŭ patriarchiĭ dorĭáŭ, că nicĭ de numele lor să nu se maĭ facă amintire la însurginţĭ, temêndu-sĕ, că nu cum-vá să fiă socotiţĭ urḑitorĭ şi părtaşĭ aĭ revoluţiuniĭ ca fericitul Grigoriŭ. Fiindŭ eĭ defăimaţĭ la Poarta otomană, care erá foarte înverşunată, necĭ nu maĭ trămiteáŭ Metropoliţĭ la metropoliele vĕduvite din Elada şi la caḑŭ, că eĭ ar fi şí trămisŭ, Greciĭ nu ĭ-ar fi primitŭ.

Şi aceasta o ḑice Iconomŭ nu fără causa, căcĭ după legile rĕsboĭuluĭ, carĭ sûntŭ comune tuturor popoarelor, beligeranţiĭ nu aŭ necĭ unŭ amestecŭ unul cu altul.

Firesce, că din causa aceasta, câtŭ durà lupta, Eliniĭ aveáŭ în prepusŭ totŭ ce veniá din Constantinopoli ca cursă înşelătoarĭe şi pedică pentru nedependinţa politică, pentru care se luptáŭ. [2])

---

[1]) Aceasta se îndătinează în biserică, cându moare seau se depune unŭ patriarchŭ și se hotăresce de sinodŭ cine-vá din archiereĭ de locotenentŭ pênă se alege succesorul. Eráu însă uniĭ, carĭ, de și trăiáu âncă Metropoliții lor (precum alŭ Corintuluĭ și alțiĭ), comemoráŭ așișdere totŭ episcopatul în contra canoanelor.

[2]) Iconomŭ este teologŭ conservativŭ și contrarĭŭ sĕpărăriĭ biericeĭ eline dela cea din Constantinopoli. Elŭ numesce sepărarea aceasta (în prefața la opul săŭ pag. 4) schimbare arbitrarĭă, imităcĭune necuvenită (a celeĭ rusescĭ), fără trebuință și necanonică. De aceea necĭ nu se învoĭesce elŭ cu numĕrarea anilor nedependințeĭ bisericescĭ dela ântâĭul anŭ alŭ revolucĭuniĭ, ci se pune să demustre, că jurisdicțiunea patriarchuluĭ a fostŭ ne'ntreruptŭ

Cu toate acestea sântul mirŭ îlŭ luá biserica Eladeĭ şí acum dela Constantinopoli. Aceasta se vede din petiţiunea ministrului cultelor cu data din 25 Octomvre 1824 cătră corpul esecutivŭ şi din decretul corpuluĭ acestuĭa, ca să se însărcineze medicul Gerasimŭ Panasŭ, care plecá atuncĭ la Constantinopoli, cu aducerea sântuluĭ mirŭ, de care fiindŭ lipsite unele biserice, nu li-se puteá împărtăşí copiilor botedaţĭ d-deĭească taĭnă a mirului. [1])

(Va urmá.)

în vigoare din împrejurarea, că în ţinuturile, în carĭ întráŭ Turciĭ, se trămiteáŭ episcopĭ din Constantinopoli.

Altŭ-felĭŭ ni spune Kiriakosŭ în δοκιμιον ἐκκλ. ἱστορίας Ατῆναι 1871 pag. 333. Elada devenindŭ liberă, se cuvenĭá să aĭbă şi biserică liberă. Dependinţa bisericească de Constantinopoli erá cu neputinţă a o aduce în armonia cu constituciunea, ce erá din vechime în vigoare în biserica orientală.

[1]) Οἰκονομ. op. ct. pag. 9, §. 8.

Григорій Двоесловъ

и св. литургія Преждеосвященныхъ Даровъ.

(Конецъ.)

Чему же назначено исключительно для Четыредесятницы богослуженіе Преждеосвященныхъ Даровъ? Два собвра, лаодикійскій и трульскій, подаютъ намъ отвѣтъ. Первый опредѣляетъ: не подобаетъ въ Четыредесятницу приносити святый хлѣбъ, развѣ токмо въ субботу въ день воскресній; [1]) второй еще яснѣе говоритъ; во всѣ дни св. Четыредесятницы, кромѣ субботы и недѣли, св. литургія да бываетъ не иная, якъ Преждеосвященныхъ Даровъ. [2])

Св. литургія Преждеосвященныхъ Даровъ есть вечернее Богослуженіе, она заключаетъ въ себѣ Вечерню и нѣкоторую часть полной литургіи. По тому она должна быти совершаема въ вечернемъ собраніи, должна начинатися въ третьемъ часу по полудни, и окончиватися при захожденіи солнца, въ тое самое время, когда по древнимъ установленіямъ Церкви, розрѣшастся дневный постъ Четыредесятницы и дозволяется принимати пищу. [3])

Литургія Преждеосвященныхъ начинается якъ полная литургія возглашеніемъ діякона: благослови Владыко! Священникъ, ставъ предъ св. престоломъ возглашаетъ знаменуя крестъ св. евангеліемъ; Благословенно Царство Отца и пр. Хоръ отвѣтствуетъ: Аминь.

Послѣ того совершается Вечерня въ обыкновенномъ порядкѣ читается 103 псаломъ: Благослови душе моя Господа. Слѣдуетъ велика ектенія и возгласъ яко подобаетъ тебѣ.

По окончаніи эктеніи читаются 15 псалмовъ Давидовихъ, названныхъ пѣснями степеней; то чтеніе называется также стихословіемъ и раздѣляется на три части и составляетъ три антифона во славу св. Тройцы. [4])

---

[1]) Прав. 49.
[2]) Прав. 51.
[3]) Сил. Сол. 55. Ерм. Past. Similit. V. Св. Амвросій Serm. XXVI.
[4]) Сим. Сол. гл. 49. о Храмѣ.

Каждая часть стихословія заключается короткимъ славословіемъ и пѣніемъ аллилуіа, т. е. словами: Слава Отцу . . . троекратное возглашеніе аллилуіа и слава Тебѣ Боже.

Послѣ кождаго антифона бываетъ малая эктенія.

Въ самомъ же началѣ чтенія или стихословія псалмовъ священникъ открываетъ ковчесъ, въ которыхъ хранится Преждеосвященный хлѣбъ. Но тутъ нужно сказати якъ тотъ св. хлѣбъ для литургіи Преждеосвященныхъ приготовляется.

Онъ приготовляется при совершеніи Проскомидіи на литургіи св. Василія Великаго или св. Златоуста, въ то же время, когда приготовляетси Агнецъ, назначаемый для совершающейся полной литургіи. Когда священникъ рѣжетъ хлѣбъ для литургіи Преждеосвященныхъ, то повторяетъ всѣ слова, якіи произноситъ, приготовляя первый хлѣбъ для той литургіи, которою совершаетъ. Знаменуя троекратно коніемъ печать хлѣба, произноситъ столько же разъ: въ воспоминаніе Господа и Бога, и Спаса нашего Іисуса Христа и все прочіе. Приготовавши тотъ агнецъ, священникъ полагаетъ его на дискосъ разомъ съ первымъ, и потомъ начинаетъ приготовляти другій агнецъ для другой Преждеосвященной литургіи а послѣ продолжаетъ совершати проскомидію по обыкновенному порядку. Во время освященія Даровъ священникъ знаменуя ихъ крестомъ руки, по призваніи на нихъ св. Духа, безъ всякаго измѣненія произноситъ слова: сотвори убо хлѣбъ сей честное тѣло Христа твоего, и не говоритъ: хлѣбы сіи. Когда священникъ возноситъ святые Дары, то въ мѣстѣ съ ними возноситъ и Агнецъ назначенный для литургіи Преждеосвященныхъ; а когда раздробитъ Агнецъ, назначенный къ потребленію при совершеніи настоящій литургіи, вложитъ часть его въ святую Чашу и волѣетъ теплотѣ; тогда беретъ лѣвою рукою святый хлѣбъ, назначенный для литургіи Преждеосвященныхъ, а правою рукою беретъ св. лжицу, и омочивъ се въ Пречистой Крови, крестообразно прикасается ею святому Хлѣбу въ страну, крестообразно надрѣзанную. Соединенное такимъ образомъ Пречистое Тѣло съ Пречистою Кровію полагается въ ковчегъ, и сохраняется до того времены, въ которое должна совершатися литургія Преждеосвященныхъ.

И такъ во время чтенія псалмовъ священникъ вынимаетъ изъ ковчега Преждеосвященный Хрѣбъ и благоговѣйно полагаетъ его на дискосъ, а въ св. чашу вливаетъ вино и воду, не произ-

нося никакихъ словъ. Потому беретъ кадильницꙋ, кадитъ звѣздицꙋ и покровы и покрываетъ дискосъ и чашу, ничего не произнося, только: молитвами св. отецъ нашихъ Господи Іисꙋсе Христе Боже нашъ помилꙋй насъ. Все то совершаетъ священникъ на жертвенникѣ.[1])

Когда кончится стихословіе псалтири, тогда поется вечерній 140 псаломъ: Господи возвахъ къ тебѣ, ꙋслиши мѧ. Къ тому псалму, присоеденяются стихи изъ другихъ псалмовъ, и поются пѣснями новозавѣтными, которые называются стихирами.[2]) Пѣніе стихиръ заключается славословіемъ и пѣнію въ честь Богоматери.

Во время всего того пѣнія діяконъ воскуряетъ фиміамъ и кадитъ алтарь, св. иконы и народъ.[3])

По окончанію пѣнія и кажденія отверзяются царскіи двери, и чрезъ нихъ совершается входъ. Священникъ изходя изъ алтаря сѣверными дверьми, предъ священникомъ идетъ діяконъ съ кадильницею или съ евангеліемъ, если будетъ чтеніе изъ него.[4]) Діякону предшествуетъ свѣщеносецъ со свѣщею; по мысленной молитвѣ священника діяконъ возглашаетъ: Премꙋдрость прости![5]) По совершеніи входа спѣвается пѣснь священника Аѳиногена († 169 г.) въ которой Іисусъ Христосъ называется тихимъ свѣтомъ святыя славы, исповѣдуется Сыномъ Божіемъ, и въ которой вмѣстѣ съ Іисусомъ Христомъ прославляется вся св. Тройца.[6])

По окончеиіи той пѣсни священникъ и діяконъ отходятъ къ горнемꙋ мѣстꙋ и становятся къ западу. Діяконъ возглашаетъ: воймемъ! а священникъ привѣтствуетъ всѣхъ благожеланіемъ мира Хоръ: и дꙋхови твоемꙋ; діяконъ: премꙋдрость! Чтецъ произноситъ

---

[1]) Нынѣ обыкновенно хранятся св. Дары на престолѣ и тутъ полагаются на дискосъ на распростертомъ Антиминсѣ; на дискосѣ они переносятся на жертвенникъ, а тамъ покрываются звѣздицею и покровами. См. Чинъ Преждеосвященныхъ въ Служебн. священнич. 1817 г.

[2]) Στιχιρὰ — многостишіе, пѣснь, состоящая изъ многихъ стиховъ.

[3]) Въ самой глубокой древняости Фиміамъ былъ поиносимъ въ жертву Богу, и употреблялся не только въ церкви Ветхозавѣтной (Исх. 30, 1. 7. 8) но даже у язычниковъ (Терт. Апологт. гл. 25). Самъ Богъ заповѣдалъ Моусею кажде утро и вечеръ приносити жертву Фіміама. Въ церкви христіанской Фіміамъ употребляется также съ самаго начала Христіанства (Праг. ап. 4).

[4]) Евангеліе читается на литургіи Преждеосвященныхъ тогда только, когда празднуеття якому-либо Святому, и еще въ первые для страстныя Седмицы.

[5]) Тое возглашеніе находится во всѣхъ древнихъ литургіяхъ Іакова, Петра, Марка (Bibl. vet. Patr. T. II).

[6]) Нов. Скр. Ч. 2. гл. I. §. 21.

прокименъ. За прокименомъ слѣдуетъ чтеніе изъ книги Бытія. Во время того чтенія Царскія Двери бываютъ затворенны; а потомъ снова отворяются, и поется другой прокименъ.

Послѣ того прокимена діяконъ, обращаясь къ священнику, возглашаетъ повелите! Священникъ: премудрость прости! потому обращаясь лицемъ къ народу, держа въ рукахъ возженную свѣчу съ кадиломъ, говоритъ: свѣтъ Христовъ просвѣщаетъ всѣхъ! и робитъ крестообразное знамье.

Послѣ чтенія изъ книги Притчей священникъ предъ св. престоломъ начинаетъ съ умиленіемъ пѣти: Да исправится молитва моя, яко кадило предъ Тобою, воздѣяніе рукъ моею жертва вечерняя. Яко поется та пѣснь, всѣ находящіися въ церкви стоятъ на колѣнахъ и молятся Богу: одинъ предстоятель не приклоняется и стоитъ предъ пристоломъ, держа кадилницу съ фиміямомъ. По окончеіи сей пѣсни повторяетъ се правый хорь, и въ тое время вся правая сторона народа стоитъ на ногахъ, а лѣвая на колѣнахъ. Послѣ того поетъ лѣвый хоръ да исправится... а вся лѣвая сторона стоитъ на ногахъ, а правая на колѣнахъ молится. Такимъ же образомъ пѣвецъ продолжаетъ пѣти стихи: положи Господи храненіе устамъ моимъ... и не уклони сердце мое въ словеса лукавствія... а послѣ него правый и лѣвый хоръ поочередно повторяютъ: Да исправится молитва моя. Священникъ во все тое время стоитъ предъ пристоломъ съ кадиломъ, потомъ онъ приблизившись къ жертвеннику, кадитъ предъ св. дарами. а якъ пѣвецъ снова начнетъ пѣти: „да исправится молитва моя...“, отдаетъ кадило діякону, а самъ падаетъ на колѣна и совершаетъ на самомъ дѣлѣ молитвенное воздѣяніе рукъ. Въ тое время всѣ безъ исключенія молятся съ колѣнопреклоненіемъ, даколѣ хоръ не начнетъ допѣвати послѣднія слова: „воздѣяніе руку моею жертва вечерняя“.

Діяконъ затворивъ Царскія Врата и ставши предъ ними на амвонѣ, возглашаетъ: рцемъ вси отъ всея души, отъ всего помышленія нашего рцемъ и пр. Въ тоже время священникъ растворяетъ Антиминсъ. [1])

Потомъ діяконъ повелѣваетъ оглашеннымъ выйти изъ храма а вѣрныхъ снова призываетъ къ молитвѣ. Мѣсто херувимскія пѣсни поется: нынѣ силы небесныя съ нами невидимо служатъ; се

---

[1]) Служебн. Священнич. Божественныя литургіи Преждеосященныхъ.

бо входитъ Царь славы, се жертва тайнам совершенна дориносится.[1]) Подъ время якъ поется тая пѣснь діяконъ вошедши въ алтарь, отверзаетъ Царскія Двери, и кадитъ предъ пристоломъ, предъ жертвенникомъ и предъ священникомъ; потомъ становится сбоку священника предъ пристоломъ, и трикратно оба покланяются, трикратно повторяя воспѣваемую пѣснь.

Помоливше́сь, оба отходятъ къ св. жертвеннику, священникъ кадитъ предъ святими дарами, произнося 50 псаломъ; потомъ отдаетъ діякону, и возлагаетъ на плечо ему воздухъ; а самъ беретъ въ правую руку св. дискосъ съ св. Тайнами, и поставляетъ себѣ на голову, а въ лѣвую руку беретъ св. Чашу съ виномъ и изходитъ изъ алтаря сѣверными дверями. Шествіе совершается съ молчаніемъ, и прирываетъ начатую пѣснь; лишь только свѣщеносицъ и діяконъ выйдутъ изъ алтаря, хоръ и весь народъ падаютъ на землю, совершая поклоненіе.

Когда священникъ внесетъ божественныя Тайны въ св. алтарь Царскими Вратами, тогда всѣ возстаютъ, и хоръ допѣваетъ свою пѣснь: вѣрою и любовїю приступимъ, да причастници жизни вѣчныя бѫдемъ, аллилѫ.

Послѣ входа Царскія Врата снова затворяются, и закриваются завѣсою; священникъ, поставивъ дискосъ и чашу на престолѣ, покриваетъ ихъ воздухомъ, не произнося при томъ никихъ словъ, а потомъ кадитъ предъ св. Дарами, возглашаетъ молитву святаго Ефрема Сиріянина; Господи и Кладико живота моего... и полагаетъ три великіе поклона.

Понеже на литургіи Преждеосвященныхъ приносятся на престолъ Дары уже освященные, то и опускаются всѣ эктеніи и молитвы, положенныя на полной литургіи послѣ херувимской пѣсни; потому-що онѣ относятся къ освященію Даровъ, котораго тутъ не бываетъ.

На литургіи Преждеосвященныхъ не поется также и символъ Вѣры; потому що въ первые четыре вѣка онъ читался лишь при крещеніи, а при богослуженіи общественномъ началъ входити въ употребленіе уже въ концѣ пятаго и въ продолженіе шестаго вѣка.[2]) Вошедши въ послѣдствіи времени въ составъ

---

[1]) Chronicon. Paschale pag. 385,—390.

[2]) Въ Постановленіяхъ Апостольскихъ не упоминается ни о Символѣ, ни о молитвѣ Господной. Первый ввелъ чтеніе Символа прибогослуженіи Петръ Фуллонъ, епископъ антіохійскій около 471 года. Потомъ около

литургіи Василія Великаго и св. Златоуста, онъ не былъ внесенъ св. Григоріемъ Двоесловомъ въ литургію Преждеосвященнихъ; по тому-що чтеніе Символа отъ самаго начала обыкновенно соединяемо было съ лобзаніемъ мира, совершавшимся и совершающимся тотчасъ послѣ того, якъ священникъ возгласитъ: возлюбимъ другъ друга да единомыслїемъ исповѣми — Отца и Сына и Святаго Духа, Троицѣ единосущнѹю и нераздѣльнѹю.

На литургіи Преждеосвященныхъ прямо слѣдуетъ моленіе приготовленное ко святому Причастію. Діяконъ возглашаетъ эктенію и молится съ народомъ; въ тое время также молится священникъ и возглашаетъ, щобы Господь сподобилъ насъ съ дерзновенїемъ и неосѹжденно призивати Его, Небеснаго Отца. Слѣдуетъ молитва Господня Отче наш а священникъ заключаетъ се славословіемъ пресвятыя Троицы.

Потомъ онъ привѣтствуетъ предстоящихъ миромъ и молится тайно по возглашенію діякона.

Потомъ священникъ и діяконъ трижди покланяются, произнося: Боже очисти мѧ грѣшнаго. Послѣ того священникъ съ страхомъ и благоговѣніемъ влагаетъ руку потъ Воздухъ, покривающій св. Тайны и касается животворящаго хлѣба. Въ то время діяконъ возбуждаетъ всѣхъ присутствующихъ къ благоговѣйному вниманію, возглашая: вонмемъ! а священникъ возгласно произноситъ: Преждеосвященнаѧ Святаѧ Святымъ! Хоръ поетъ: единъ святъ, единъ Господь Іисусъ Христосъ, во славѹ Бога Отца, аминь; а потомъ начинаетъ пѣти: вкусите и видите яко благъ Господь, аллилуіа.

Потомъ раздробляетъ священникъ Агнецъ Божій, влагаетъ часть Агнца въ св. Чашу не произнося ниякихъ словъ, между тѣмъ якъ при совершеніи полной литургіи сначала назнаменуетъ влагаемою частью крестъ надъ чашей, а влагая произноситъ: исполненїе Духа святаго. По вливанію теплоты слѣдуетъ причащеніе св. Таинъ якъ на литургіи св. Василія Великаго и Іоанна

---

510 или 511 года Тимоѳей епископъ константинопольскій первый повелѣлъ читати Символъ на литургіи въ своей церкви. (Theod. Lect. H. E. lib 11 n. 32. 43.). Соборъ Константинопольскій бывшій въ 536 году, упоменяетъ, що въ его время пѣли Символъ между чтеніемъ евангелія и поминальниковъ (Concil. T. V. pag. 185); въ испанскихъ церквахъ чтеніе Символа прибогослуженіи введенно по опредѣленію 3 Толедскаго собора, около 589 года (Concil. T. V. pag. 1009).

Златоустаго. Для желающихъ причаститися св. Таинъ раздробляетъ священникъ части св. Даровъ НІ и КА.

Потомъ, отверзши Царскіи Врата, діяконъ изъ чашею произноситъ: со страхомъ Божіемъ и вѣрою приступите! Хоръ поетъ: благословлю Господа на всякое время, выну хвала Его во устѣхъ моихъ; хлѣбъ небесный и чашу жизни вкусите и видите яко благъ Господь. Аллилуіа.

Священникъ благословляетъ всѣхъ присутствующихъ молитвою къ Богу: Спаси Боже люди Твоя... потомъ кадитъ св. Дары, а послѣ отдаетъ кадило діякону и поставляетъ ему на голову св. дискосъ со звѣздою и покровами. Діяконъ все то относитъ на св. жертвенникъ. Священникъ взявше св. чашу и обратившесь къ народу возглашаетъ: всегда, нынѣ... Хоръ поетъ: да исполнятся... Діяконъ возглашаетъ эктенію, въ тое время складаетъ священникъ св. Антиминсъ и глаголитъ возгласъ. Священникъ: миромъ изыдемъ! Народъ: во имени Господнемъ и по молитвѣ хоръ трикратно восклицаетъ: буде има Господне... прочіе и Отпустъ.

Отъ Богослуженіе, которое издревле совершаетъ Православная Церковь во святую Четыредесятницу, которое на каждаго православнаго христіянина такъ спасительно своими священнодѣйствіями, пѣніями и молитвами дѣйствуетъ, що онъ всегда при богослуженіи св. литургіи Преждеосвященныхъ Даровъ глубокое сердечное сокрушеніе и раскаяніе во грѣхахъ чувствуетъ и котора въ первый разъ явилась въ песьмени въ Церкви вселенской, когда св. Григорій Двоесловъ изложилъ пясменно древній чинъ того Богослуженія и завѣщалъ его Церкви римской.

ИСИДОРЪ ВОРОБКЕВИЧЪ,
протоіерей и ц. к. профессоръ.

Catechesele celuĭ între sânți părintelui nostru Cirilŭ Archiepiscopul Ierusalimuluĭ.

(Trăduse după testul originalŭ de M. Bendeschi, ediținea Migne.)

CATECHESA IX.

p e n t r u c e ĭ c e s t a ŭ s ă s e l u m i n e z e.

Ținută în Ierusalimŭ *ex tempore*. Despre „Făcĕtorĭul cerĭuluĭ și alŭ pămêntuluĭ, vĕdutelor tuturor și nevĕdutelor“; și cetirea din Iovŭ: „Cine este celŭ ce ascunde de mine unŭ svatŭ, cuvintele, ce le ține în inimă, socoate, că va ascunde?“ [1]) ș. m. d.

(Urmare.)

1. A-lŭ vedé pre Dumneḑeŭ cu ochĭ trupescĭ, e cu neputinţă: căcĭ ce este fără corpŭ, nu poate cădé sub ochĭ de carne, ceea ce a mărturisitŭ însu-şĭ unul-născutŭ Fiĭu alŭ luĭ Dumneḑeŭ, ḑicêndŭ: „Nime n'a vĕḑutŭ pre Dumneḑeŭ oare-cândŭ“. [2]) Căcĭ de ar şĭ înţĕlege cine-vá după aceea ce este scrisŭ în Ezechiilŭ, cum-că Ezechiilŭ a vĕḑutŭ; dară ce ḑice scriptura? „A vĕḑutŭ asĕmĕnarea mărirĭĭ Domnuluĭ,“ [3]) nu pre însu-şĭ Domnul, ci asĕmĕnarea mărirĭĭ şi nu mărirea însa-şĭ, precum este ea în adevĕrŭ. Şi vĕḑêndŭ numaĭ asĕmĕnarea mărirĭĭ şi nu mărirea însa-şĭ, a căḑutŭ de frica la pămêntŭ. Dacă decĭ vederea asĕmĕnărĭĭ ĭĭ împleá pre prorocĭ cu frica şi cu spaĭmă de moarte, apoĭ de sicurŭ, dacă ar cuteḑá care-vá să-lŭ vadă pre D-ḑeŭ,ar şĭ încetá a trăí după cele scrise: „Nime nu va vedé faţa mea, fără ca să moară.“ [4]) Pentru aceea a întinsŭ Dumneḑeŭ, din ĭubirea sa de totŭ mare de oamenĭ, cerĭul ca ŭă perdeá înaintea dumneḑeirĭĭ sale, ca să nu perimŭ. Nu o spunŭ eŭ aceasta, ci prorocul a ḑisŭ: „De aĭ deschide cerĭurile, groază de tine ar cuprinde munţĭĭ şi s'ar topí“. [5]) Şi ce te mirŭ, dacă Ezechiilŭ,

---

[1]) Iovŭ 38, 2.
[2]) Ioanŭ 1, 18.
[3]) Ezech. 2, 1.
[4]) Acela-şĭ.
[5]) Is. 64, 1.

asĕmĕnarea măririi vĕdêndu-o, a căduto? cândŭ i-s'a arĕtatŭ luĭ Daniilŭ Gavriilŭ, carele nu erá decâtŭ şerbitorĭul Domnuluĭ, elŭ în-datá s'a şí spăriatŭ şi a căduto pe faţă: şi prorocul n'a cuteţatŭ să rĕspundă, pênă ce îngerul nu s'a ghemuitŭ în formă de fiiŭ de omŭ. [1]) Dacă Gavriilŭ, făcêndu-se vĕdutŭ, însuflá groază la profeţi, oare nu perĭáŭ toţi, dacă s'ar fi arĕtatŭ Dumneḑeŭ însu-şĭ, după cum erá?

2. Este decĭ cu neputinţă a vedé nătura dumneḑeĭească cu ochĭ trupescĭ; a vení însă dela operele dumneḑeirii la închipuirea puteriĭ luĭ, este cu putinţă, după Solomonŭ, care ḑice: „Din mărimea şi frumuşeaţa făpturelor se cunoasce după analogiă ziditorĭul lor". [2]) Elŭ ádecă n'a ḑisŭ, că ziditorĭul se cunoasce din făpture, ci a adaosŭ: după analogiă. Căcĭ Dumneḑeŭ se arată fiă-căruĭa cu atâtŭ maĭ mare, cu câtŭ maĭ mare cunoascere cápĕtă omul despre făpture; şi cândŭ se înalţă cu sufletul prin cunoascere maĭ mare, cápĕtă şí de Dumneḑeŭ ideă maĭ mare.

3. Şi voĭescĭ tu să cunoscĭ, că este cu neputinţa a cuprinde nătura luĭ Dumneḑeŭ? Ceĭ treĭ tineri din cuptĭorĭul de focŭ, lăudându'-lŭ pre Dumneḑeŭ, ḑicŭ: „Fiĭ bine-cuvêntatŭ, tu, celŭ ce privescĭ peste abisurĭ, şĕḑêndŭ pe chiruvimĭ". [3]) Spune-mĭ, care este nătura cheruvimilor, şi atuncĭ să ĭaĭ sama la celŭ ce şede pe dînşiĭ. Eĭ bine, Ezechiilŭ prorocul a şí datŭ descripcĭunea lor, după câtŭ ĭ-a fostŭ cu putinţa, ḑicêndŭ: patru feţe are unul, de omŭ, de leŭ, de vulturŭ şi de viţelŭ, [4]) şi şese aripe unul şi ochĭ aŭ eĭ din toate părţile, şi sub fiă-care este ŭă roată împărţită în patru părţi. Şi cu toate că profetul a făcutŭ descrierea aceasta, noĭ totu-şĭ nu putemŭ âncă pricepe, cetindu-o. Dacă nu putemŭ pricepe tronul, care l'a descrisŭ, cum să-'lŭ putemŭ cuprinde pre celŭ ce şede pre dînsul, pre D-ḑeŭ, celŭ ce este nevĕḑutŭ şi nedescrisŭ? Este decĭ cu neputinţă a cercetá cu de amĕruntul nătura luĭ Dumneḑeŭ: însă a-ĭ trămite laudă pentru lucrurile cele făcute, ce le vedemŭ cu ochiĭ, e cu putinţă.

4. Acestea vi-le spunŭ din causa urmăriĭ credinţeĭ noastre, şi pentru-că ḑicemŭ noĭ: Credemŭ într'unŭ Dumneḑeŭ, părintele atotŭputernicŭ; făcĕtorĭul cerĭuluĭ şi alŭ pămêntuluĭ, vĕḑutelor tuturor şi nevĕḑutelor: pnntru-ca să ni aducemŭ a minte, că elu-ĭ părintele Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ şi elu-ĭ celŭ ce a făcutŭ cerĭul

---

[1]) Dan. 8, 17; 10, 15—16.
[2]) Inţel. 13, 5.
[3]) Dan. 3, 55.
[4]) Ezech. 1, 6.

şi pămêntul; şi ca să ne întărimŭ din causa abaterilor ereticilor celor fără de Dumneḑeŭ, carii aŭ cuteḑatŭ să-lŭ defăime pre măiestrul celŭ atotŭ-înţeleptŭ alŭ întregŭ universuluĭ acestuĭa; carĭ binecă vĕdŭ cu ochĭ trupescĭ, sûntŭ însă învêrtoşăţĭ la ochiĭ minţiĭ.

5. Ce aŭ eĭ ádecă să ĭaĭe anume de rĕŭ lucruluĭ istuĭ de totŭ mare alŭ luĭ Dumneḑeŭ? Eĭ, pre cariĭ deşĕrturile cerĭuluĭ, privindu-le, ar trebuí să-ĭ uĭmească: cariĭ ar trebuí să se'nchine celuĭ ce a pusŭ acoló cerĭul ca ŭă boltă, [1]) carele a făcutŭ din nătura curgĕtoarĭă a apelor ŭă materiă de cerĭŭ, ce nu cade. Căcĭ D-ḑeŭ a ḑisŭ: „Să se facă tăria în mijlocul apeĭ“. [2]) Dumneḑeŭ a ḑisŭ ună-dată: şi stă şi nu cade. Apă este cerĭul, eară de focŭ sûntŭ cele ce-sŭ pe dînsul, soarele, luna şi stelele; şi cum aleargă cele de focŭ în apă? Eară de se îndoĭesce cine-vá de nătura contrarĭă a foculuĭ şi a apeĭ, aducă-şĭ aminte de focul, carele pe timpul luĭ Moĭsi în Egiptŭ flăcărá în grindina [3]) şi caute la a luĭ Dumneḑeŭ atotŭ-înţĕleaptă creare. Căcĭ fiindŭ-că erá trebuinţă de apă, avêndŭ pămêntul să se lucre, a făcutŭ cerĭul susŭ aposŭ, pentru-ca cândŭ va fi trebuinţă de udarea ploilor pentru regĭunea pămêntuluĭ, să fiă cerĭul pentru aceasta din fire de-a-gata.

6. Eĭ ce? aŭ nu trebue să se mire celŭ ce se uĭtă întinsŭ şí la formăciunea soareluĭ? arĕtându-se elŭ ádecă ca unŭ fundŭ micŭ, cuprinde în sine mare putere; ivindu-se de la rĕsăritŭ şi trămiţêndu-şĭ lumina pênă la apusŭ. A caruĭa rĕsăritŭ de demineaţă descriindu-'lŭ Psălmitul dĭceá: „Elŭ este ca unŭ mire, ce ese din cămara sa de nuntă; [4]) elŭ ádecă descrieá dulcea lucoare şi stêmpĕrata caldură a primeĭ luĭ înfăţişărĭ, ce se arată oamenilor; căcĭ cândŭ trece prin regiunea de ameaḑă-ḑĭ, adese şi fugimŭ de árşiţa luĭ: cândŭ însă rĕsare, este tuturor plăcutŭ, arĕtându-se ca unŭ mire. Ĭa sama şí la rônduĭeala luĭ cea bună (însă nu pe atâtŭ la a luĭ, ci la a aceluĭa, ce ĭ-a chotărîtŭ cursul prin poroncă); cum făcêndu-sĕ elŭ vara maĭ susŭ, face ḑilele maĭ lungĭ, dândŭ oamenilor îndĕmânare la lucrărĭ: cum îşĭ strîmteazĕ earna cursul, nu ca să ţină timpul friguluĭ maĭ lungŭ, ci ca nopţile, maĭ marĭ fiindŭ, să steĭe într'ajutorĭŭ oamenilor la uşurare de ostenele, câtŭ şi pămêntuluĭ la rodirea produselor. Veḑĭ încă, cum se pĕrôndă ḑilele una după alta în ordine bună: vara mărindu-se, ear earna micşorându-

[1]) Is. 40, 22.
[2]) I. Moisi 1, 6.
[3]) II. Moisi 9, 32.
[4]) Ps. 19, 5.

se, primăvara şi toamna însă hărăzindu-şĭ una alteĭa asemenea întervale. Şi nopţile eară-şĭ facŭ asemene lucru, încâtŭ şi Psalmistul ḑice de dînsele: „Ḑiua ḑileĭ varsă cuvêntŭ, şi noaptea noptiĭ aduce sciinţă“.[1]) Aşá numaĭ câtŭ nu li strigă ele eretícilor, ce n'au urechĭ, şi li ḑicŭ cu ordinea lor cea bună, că nu este altŭ Dumneḑeŭ care-và afără de celŭ ce a zidiţŭ lumea şi a pusŭ chotare, cela ce a rônduitŭ toate cele.

7. Nime însă să nu-'lŭ sufere pre celŭ ce ar ḑice, că altul este făcĕtorĭul luminеĭ,[2]) şi altul alŭ întunereculuĭ; ci aducă-şĭ aminte de Isaĭa celŭ ce ḑice: „Eŭ sûntŭ Dumneḑeul celŭ ce a făcutŭ lumina şi a creatŭ întunerecul“.[3]) De ce escĭ, omule, nemulţămitŭ cu aceasta? de ce-ţĭ cade greŭ timpul, ce-ţĭ este datŭ de rĕpaosŭ? Şerbŭ n'ar căpĕtá dela stăpânĭ rĕsuflare, dacă întunerecul numaĭ decâtŭ n'ar aduce-o aşĕḑată de maĭ 'nainte, Cum întinerimŭ noĭ adese noaptea, după-ce ne-am ostenitŭ ḑiua: şi celŭ ce în ḑiua de erĭ a fostŭ storsŭ de puterĭ, demineaţă se face tare de rĕpaosul nopţiĭ? Ce este maĭ bine de întrebuinţatŭ la înţĕlepţire decâtŭ noaptea? Căcĭ într'însa ni înfăţişămŭ adese-orĭ cele ce se atingŭ de Dumneḑeŭ; într'însa facemŭ cetirea şi meditarea asupra cuvintelor dumneḑeĭescĭ. Cându-ĭ mintea noastră maĭ bine încordată la cântatŭ psalmĭ[4]) şi la rugăciune? oare nu noaptea? Cândŭ ni aducemŭ aminte maĭ adese de pĕcatele noastre? oare nu noaptea? Să nu fimŭ decĭ dară de socotinţa cea blăstĕmată, că ádecă altul ar fi făcĕtorĭul întunereculuĭ; căcĭ speriinţa arată, că elŭ este bunŭ şi de folosŭ foarte mare.

8. Eĭ ar trebuí nu numaĭ să se uĭmească şi să admire formăciunea soareluĭ şi a luneĭ, cí şí horele bine rônduite ale stelelor, şi cursurile lor ne'mpedecate şi rĕsăritul fiă-căreĭa la timpŭ potrivitŭ. Şi cum sûntŭ unele semne de vară, altele de earnă; şi cum arată unele timpul de sĕmĕnatŭ, earâ altele daŭ semnŭ la începutul năĭegăriĭ; şi omul şĕdêndŭ în naĭe şi plutindŭ pe valurile nemărginite, caută la stele şĭ-şĭ direge naĭea. Frumosŭ maĭ spune Scriptura de lucrurile acestea: „Şi să fiă şi de semne, şi de timpurĭ, şi de anĭ“,[5]) ear nu de fabule pentru

---

[1]) Ps. 19, 2.

[2]) De aceasta socotință erau Manicheiĭ, carĭ recunosceáŭ lumina și întunerecul. bunul și rĕul, Dumnedeu și materia de doaŭĕ principie deosebite.

[3]) Is. 45, 7.

[4]) „Pia haec quae numerat noctis exercitia, vel in privatis aedibus, vel in ecclesia, sacris illis, quas vetusti auctores commemorant, per vigilationibus fiebant“. Migne tom. XXXIII, pag. 646 num. 7. „Die Nachtwachen in den Kirchen vor hohen Festtagen (vigiliae) wurden unter Gebet und Psalmengesang gehalten. Aehnlich geschah es auch in Privathäusern“. Nirschl l. c. p. 172 însemn. 1.

[5]) Facerea 1, 14.

astrologiă şi nascere. Ĭa sama, câtŭ de frumosŭ ni-a hărăḑitŭ elŭ lumina ḑileĭ cu înfăţişarea eĭ câte puţinŭ; căcĭ nu vedemŭ soarele de-ŭă-dată rĕsărindŭ; ci apucă 'nainte oare-care lumină mică, ca luminiţa ochiuluĭ, deprinḑêndu-se maĭ âmtâĭŭ, să se poată uĭtá la ŭă strălucire maĭ mare; pe cum a micşuratŭ elŭ întunerecul nopţiĭ prin strălucirile luneĭ.

9. Cine este tatăl ploiĭ? cine-ĭ acelŭ ce a născutŭ picăturele de roaŭă? [1]) cine-ĭ acelŭ ce a îndesatŭ aerul în nourŭ [2]) şi a poroncitŭ să poarte apele ploilor? care mênă une-orĭ dela meaḑă-noapte nourĭ, ce lucescŭ ca aurul, care câte-ŭă-dată îĭ schimbă într'ŭă formă, apoĭ eară-şĭ îĭ preface în feliurite figure de rotocane şi în altele? Cine este celŭ ce poate numĕrá nouriĭ cu deplină cunoscinţă? De care lucru se ḑice la Iovŭ: „Elŭ cunoasce deosĕbirile nourilor“, [3]) elŭ a plecatŭ cerĭul la pămêntŭ; [4]) şi: „carele numĕră nouriĭ cu deplină cunoscinţă şi nu s'aŭ spartŭ nourŭ sub dînsul“. [5]) În nourĭ se află ádecă atâtea mĕsure de ape şi nu se spargŭ, ci vinŭ gĭosŭ pe pămêntŭ cu rônduĭeală cea maĭ bună. Cine este celŭ ce scoate vênturile din comorele lor? [6]) Cine este, cum am ḑisŭ, celŭ ce a făcutŭ picăturele de roaŭă? din alŭ cuĭ pântece ese ghĭaţa [7])? căcĭ apoasă este substânţa eĭ, şi tăriă eĭ ca de peatră. Şi apa se face une-orĭ nea ca lâna, une-orĭ lucră în şerbeţul celuĭ ce présură négura ca cenuşă, [8]) une-orĭ se schimbă în substânţă petroasă; pentru-că elŭ direge apa orĭ-şi-cum ar voí. Simplă e nătura eĭ, eară lucrarea eĭ tare puternică. Apa este în viţă de viă vinŭ, care desfĕtează inima omuluĭ, şi în olivĭ oleĭŭ, care face să strălucească faţa omuluĭ; şi se schimbă în pâne, care întăresce inima omuluĭ, şi în felĭŭ de felĭŭ de produceri de frupte.

10. În faţa acestor lucrurĭ ce-ĭ de făcutŭ? să-'lŭ hulimŭ pre făcĕtoriul lor, seaŭ maĭ vêrtosŭ să i-ne închinămŭ? Dară pênă acum n'am vorbitŭ âncă de lucrurile cele nearĕtate ale înţĕlepcĭuniĭ luĭ. Privesce-mĭ primăvara şi florĭ de totŭ felĭul, ce se deosebescŭ între ŭă-'laltă cu toată asĕmĕnarea lor: roşaţa cea de totŭ viiă a tran-

[1]) Iovŭ 38, 28.

[2]) Îndeasă aerul în nourĭ etc.: „Nubes ex concreto aĕre furi, easdemque utrium more, imbrium aquas gestare, communis inter veteres opinio Hebraeorum systemati conformis, sed consultioris philosophiae principiis proscripta“, Migne tom. XXXIII, pag. 647, num. 1.

[3]) Iovŭ 37, 16.

[4]) Iovŭ 38, 37.

[5]) Iovŭ 26, 8.

[6]) Ps. 134, 8.

[7]) Ps. 147, 16,

[8]) Ps. 147, 16.

dafirului, albeaţa cea de totu curată a crinului. Acestea-su dintr'ua ploaie şi dintu'unu pământu, cine-i celu ce le deosebesce, celu ce le produce? Ia-mi în sama acurateaţa: din unica substanţă a pomului ua parte este de scutire, alta pentru frupte alese şi unul este maiestrul. A unui butucu de viia ua parte e pentru ardere, ua parte pentru odrasle, ua parte pentru frundişu, ua parte pentru cârligaşe, ua parte pentru strugu. Uimesce-te şi de învelişul foarte desu alu nodurilor trestiei, care l'-a facutu maiestrul. Dintr'unu pământu esu afara târâtoarie şi fere sélbatece, şi animale domestice şi lemne şi bucate şi auru şi argintu şi arama şi feru şi peatra. Una este firea apelor şi din ea este substânţa înotătoarielor şi sburătoarielor, încâtu precum înoată acele în ape, aşá sboară şí păserile în aeru.

11. Această mare, larga şi întinsă, acoló târâitoarie fără de numeru! [1]) Cine poate descrie frumuseaţa pescilor, ce se află într'însa? cine poate descrie mărimea chiţilor şi firea animalelor amfibice, cum trăiescu atâtu pe pământu uscatu, câtu şí în ape? Cine poate descrie adâncimea şi largimea marii, seau năvala valurilor nemesurate? şi totu-şi stă între hotarîele sale din causa celui ce i-a disu: „Pena aice să vii şi mai departe să nu trecí, ci în tine însa-ţi se vor frânge valurile tale“. [2]) Ea şí arată chiaru cuvêntul poronceí, ce îi este împusu şi lasă, după ce a gătitu de năvălitu, prin valurile sale în ţermurile sale oare-care liniă vederată, ca şi cum ar arétá, că n'a trecutu hotarele prescrise.

12. Cine poate scoate cu mintea nătura păserilor din aeru? Cum întorcu unele încoace şi încoló ua limbă cântâreaţă, eară altele sûntu împestriţate la penele lor cu feliu de feliu de coloritură, altele, rădicându-se în sboru susu în aeru, stau neclintite ca unu uliu: căcí din poronca dumnedeiească stă uliul neclintitu cu aripele întinse, ţintindu ochii în giosu spre părţile de cătră ameaţă-ţi. [3]) Cine dintre oameni poate privi vulturul rădicatu în susu? [4]) Dacă tu nu poţi pétrunde cu mintea ta pre cea mai neraţională dintre paseri rădicată susu, cum voiescí să cuprinţi pre făcétoriul a toate?

13. Cine dintre oameni scie măcaru numele tuturor ferelor sélbatece? Seau cine poate pétrunde firea fiă-căreia? Dacă nu cunoascemu măcaru numele ferelor sélbatece, cum să cuprindemu pre

---

[1]) Ps. 104, 25.
[2]) Iovu 38, 11.
[3]) Iovu 39, 26.
[4]) Iovu 39, 27.

făcĕtorĭul lor? Una este poronca luĭ Dumneḑeŭ, care ḑice: „Să producă pămêntul fere sĕlbateçe, animale domestice şi tărâitoarĭe după felĭul lor, [1]) şi fiinţe diverse s'aŭ făcutŭ dintr'unŭ isvorŭ cu ŭă unică poroncă, oaĭe de totŭ blândă şi leŭ cruntŭ şi în vietăţile neraţionale diverse porniri, imitări ale diverselor voiri omenescĭ; încâtŭ vulpea arată viclenia, ce este la oamenĭ; şerpele pre aceĭ ce aruncă sĕgeţĭ veninoase în amiciĭ lor; calul nechĭezătorĭŭ pre ceĭ ce sûntŭ desfrênaţĭ între junĭ. Furnica cea de totŭ ĭute, ca să stêrnească pre celŭ leneşŭ, pre celŭ trândavŭ; căcĭ cândŭ petrece cine-vá tinereţele fără lucru, atuncĭ să cápete învĕţătură dela vietăţile neraţionale, ruşinatŭ de sânta scriptură, care ḑice: „Mergĭ la furnică, leneşule, şi întrece-te cu dînsa, vĕḑêndŭ căile eĭ, şi fiĭ maĭ înţĕleptŭ decâtŭ dînsa. [2]) Vĕḑêndŭ ádecă, că aceea îşĭ strînge la comoară nutreţul la timpŭ potrivitŭ, imitează-o şi adună-ţĭ comoară de frupte de fapte bune pentru vecurile viitoarĭe. Şi eară-şĭ: „Mergĭ la albină şi învaţă, câtu-ĭ de harnică, [3]) cum sboară la florĭ de totŭ felĭul gĭurŭ împregĭurŭ şi pune la unŭ locŭ mĭerea de folosul tăŭ; ca âmblândŭ şí tu împregĭurul sântelor scripture, să prinḑĭ cu mânele mântuirea ta, şi săturându-te bine cu dînsele, să spuĭ: „Câtŭ de dulcĭ sûntŭ gûtuluĭ meŭ ḑisele tale! maĭ multŭ sûntŭ gureĭ mele decâtŭ mĭere şi fagurŭ“. [4])

14. Aŭ nu-ĭ aşá-dară măĭestrul maĭ vêrtosŭ vrednicŭ de mărire? Căcĭ' ce? Dacă şí tu nu cunoscĭ fiinţa tuturorŭ lucrurilor, apoĭ să fiă acum şí cele făcute de nimică? Poţĭ tu ádecă cunoasce vêrtutea tuturorŭ plântelor? Seaŭ poţĭ tu cunoasce totŭ folosul, ce rĕsare din fiă-care vietate, chĭarŭ şí din viperile veninoase li-s'aŭ produsŭ oamenilor leacurĭ pentru mântuire. Dară mi-aĭ ḑice: Grozavŭ maĭ este şerpele! Teme-te de Dumneḑeŭ, şi elŭ nu-ţĭ va puté stricá. Scorpia împunge: teme-te de Dumneḑeŭ şi nu te va împunge. Leul este cruntŭ: Teme-te de Dumneḑeŭ şi elŭ se va pune lîngă tine gĭosŭ ca lîngă Daniilŭ. Este în adĕvĕrŭ de admiratŭ şí vêrtutea vietăţilor; cum aŭ unele în ghimpĭ, ca scorpia acul; altele eară aŭ puterea în dinţĭ; eară-şĭ altele se ápĕră cu unghiĭele; puterea basiliscului stă în căutătură. Cunoasce decĭ din creăcĭunea aceasta felĭurită puterea Făcĕtorĭului.

15. Dară poate tu nu le cunoscĭ acestea şi nu-ţĭ pasă nimică de vietăţile, ce sûntŭ afară de tine. Întră în fine în tine însu-ţĭ şi cu-

---

[1]) I. Moisi 1, 25.
[2]) Prov. 6, 6.
[3]) Prov. 6, 8.
[4]) Ps. 109, 103.

noasce pre măĭestrul din fiinţa ta. Ce este în făptura corpuluĭ tăŭ de mustratŭ? Stăpânesce-te, şi nimică rĕŭ nu se va arĕtá din mădulările tale. La începutŭ erá Adamŭ în raĭŭ golŭ cu Eva, însă nu dín causa mădulărilor fu elŭ lăpedatŭ. Nu sûntŭ doară mădulările vina pĕcatuluĭ, ci ceĭ ce întrebuinţează rĕŭ mădularile: înţeleptŭ este celŭ ce a făcutŭ mădulăríle. Cine este celŭ ce a pregătitŭ pentru născutul copiilor cotiturele mitreĭ? Cine-ĭ acela ce însufleţesce pre fĕtul ne'nsufleţitŭ într'însa? Cine este acelŭ ce ne-a urdítŭ cu muşchĭ şi cu oase, şi ne-a îmbrăcatŭ în pele şi carne; [1]) carele de ŭă-dată cu nascerea prunculuĭ scoate din ţîţă isvorĕ de lapte? Cum cresce fĕtul în pruncŭ şi acesta în june, apoĭ în bărbatŭ, şi acesta eară se schimbă în bĕtrânŭ, fără ca să bage cine-vá sama la deosebirea schimbăriĭ ḑi după ḑi! Cum se preface ŭă parte de nutreţŭ în sânge, ŭă parte se deosĕbesse pentru deşĕrtare, ŭă parte se schimbă în carne! Cine este celŭ ce agetează ínima cu miscare ne'ncetată? Cine este celŭ ce a scutitŭ atâtŭ de înţelepţesce frăgedeaţa ochilor cu învĕlitoarea pleopelor? Căcĭ în privinţa întocmiriĭ variate şi minunate a ochilor cu anevoĭă aŭ esplicatŭ cărţile cele voluminoase ale medicilor. Cine a rĕspânditŭ unica rĕsuflare în totŭ corpul? Tu veḑĭ, o omule, pre măĭestrul, veḑĭ pre Făcĕtorĭul celŭ înţĕleptŭ.

16. Aceasta ţĭ-a desfăşuratu acuma cuvêntarea mea, lăsându-se multe şi alte lucrurĭ nenumerate; şi mal cu samă necorporale şi nevĕḑute: ca să urescĭ pre ceĭ ce hulescŭ asupra măĭestruluĭ celuĭ înţĕleptŭ şi bunŭ: şi ca să observŭ din cele ce s'aŭ vorbitŭ şi s'aŭ cetitŭ, şi din cele ce veĭ puté însu-şĭ aflá seau înţĕlege, din mărinirea şi frumuşeaţa făpturelor prin analogiă pre autorul lor; plecându genunchiĭ cu frică naintea făcĕtorĭuluĭ a toate, ḑicŭ celor simţitoarĭe şi înţĕlegĕtoarĭe, celor vĕḑute şi nevĕḑute, cu limbă recunoscĕtoarĭă şi bine-cuvêntătoarĭă să laudĭ ne'ntreruptŭ pre Dumneḑeŭ, ḑicêndŭ: „Câtŭ de minunate sûntŭ lucrurile tale Doamne! toate întru înţĕlepcĭune le-aĭ făcutŭ“. Căcĭ ţie se cuvine onoare, mărire şi maĭestate acum şi pururea şi în veciĭ vecilor AMIN.

---

[1]) Iovŭ 10, 11.

Cuvêntare funebrală

rostită în Stupca de preotul Constantinŭ Morariu în 28 Maiu (9 Iuniu) 1884 la mormêntul profesorului de musică Ciprianŭ Porumbescu cu ocăsiunea aniversării morții lui, a sânțirii crucii mormêntale și a celebrării parastasului.

Iubiților și întristaților ascultători!

Scurtă și plină de amăriciuni este vieața. Cu boale, necaduri, cu totu feliul de nenorociri e presurată calea ei. Și dacă ajunge omul a-și rădimá trupul sbuciumatŭ de cârja bĕtrâneților, află, că dilele sĕnine, ce le avú, sûntŭ foarte puține, cum o spune și regele maurŭ, carele a aflatŭ, că în vieața-i de 80 de ani n'a avutŭ decâtŭ patru dile de adevĕrată fericire. Dară ori câtŭ de dureroase ar fi loviturele, ce silitŭ este omul să le primească, ele totu-și se potŭ âncă rĕpará; numai ŭă lovitură, singura moarte, cândŭ cade asupra omului, nu o mai poate înlătură: ghiarele morții puterea omenească nu le mai sdrobesce.

O cumplitŭ destinŭ! Astă-di omul e sănătosŭ și cu bucuriă în față și în inimă și plinŭ de sperânțe frumoase, ca cumu-i pomul înfloritŭ în aerul caldŭ alŭ primăverei; astă-di urdesce el cu mintea la planuri pe deci de ani înainte și mâne furtuna morții vine de-lŭ spulbera cu ŭă suflare ca pleava în vêntŭ.

Eacă, întristaților ascultători, așá unŭ pomŭ înfloritŭ erá și prea iubitul nostru frate Ciprianŭ; dară și pe dînsul la ajunsŭ furtuna morții, și l'a ajunsŭ, chiarŭ atunci, cândŭ ni erá mai scumpŭ. Vineria aceasta e și anul, de cândŭ dace elŭ sub această peatră rece, plânsŭ și jelitŭ de adûncŭ lovitul lui părinte și de frățini, regretatŭ de țara noastră, de biserica noastră și de totŭ neamul românescŭ. Dicŭ anume de totŭ neamul românescŭ și o dicŭ cu deplină încredințare, căci ori unde ați merge pintre români, fiă în țara această, fiă în Ardealŭ, Ungaria, Banatŭ ori în România, pretutindene ați audí vorbindu-se cu mare părere de rĕŭ de perderea atâtŭ de timpuriă a artistului nostru Ciprianŭ Porumbescu, și de ce? pentru-că rĕpaosatul în scurta-i vieața de 29 ani a lucratŭ bărbatesce și a lucratŭ pentru rădícarea și propâșirea națiunii sale.

Fiă-care dintre noĭ şcie, că copiĭ chĭarŭ de micĭ arată, la ce stare sûntŭ chĭamaţĭ pentru viitorĭŭ. Aşa vĕdescŭ uniĭ, că aŭ să fiă ŭă-dată buni lucrătorĭ de pămêntŭ; alţiĭ, că au să fiă meşterĭ iscusiţĭ; eară alţiĭ, că, plăcêndu-li cartea, au să muncească cu mintea. Câtŭ de rĕpăosatul, elŭ în-dată de micŭ dete doveḑĭ, că-ĭ place şcoala şi cu deosĕbire scoala cea frumoasă a musiceĭ, şi luĭ atâtŭ de dragă ĭ-a fostŭ musica, că, înfrâţindu-se ŭă-dată cu dînsa, nu s'a maĭ despărţitŭ de frumuşeţele eĭ, şi chĭarŭ pe patul morţiĭ, numaĭ cu câte-vá ḑile înainte de a-şĭ dá sufletul, a compusŭ âncă unŭ cântecŭ doĭosŭ, cu care şĭ-a luatŭ rĕmasŭ bunŭ dela vieaţă şi dela toate.

Darŭ poate m'aţĭ întrebá: ce este musica şi de sûntŭ oameni, ce se ocupă cu dînsa toată vieaţa? apoĭ de ce treabă-ĭ ea? ce folosŭ aduce? şi dacă aduce, care anume este folosul eĭ?

Eacă, ĭubiţilor meĭ, musica este ŭă scânteiă cerească, menită să-ĭ luminedḑe omuluĭ calea, ce-lŭ apropiă de Dumneḑeŭ. Musica-ĭ doară ceea ce nasce bucuria, ce îndulceşce amarul suferinţeĭ, potolindŭ mânia şi alte pátime, vindecându dureri trupescĭ şi sufleteşcĭ, rădicându inimele şi spiretele pe raḑele aurite ale mângâeriĭ. Cu felĭurita şi norocita combinare a şepte tonurĭ şi cincĭ jumĕtaţĭ de tonurĭ, fantasia artistuluĭ naşce melodie, ce deşceaptă şi întărescŭ virtuţi, carĭ de altŭmintrea nu s'arŭ maĭ treḑí în sufletul omuluĭ.

Mărturie pentru ceea ce ḑicŭ sûntŭ atâtŭ în istoria cea sântă câtŭ şí în cea lumească. Împĕratul Davidŭ anume şĭ-a cântatŭ psalmiĭ, însoţîtŭ de harpa sa şi a rĕvĕrsatŭ multă alinare şí în inima nenorocituluĭ rege Saul, de care ḑice sânta scriptură: P e n t r u n e a s c u l t a r e s p i r e t u l l u ĭ D u m n e ḑ e ŭ s ' a d e p ă r t a t ŭ d e l a S a u l ş i u n ŭ s p i r e t ŭ r ĕ ŭ d e l a D u m n e ḑ e ŭ î l ŭ m u n c ĭ á. Şi cândŭ spiretul celŭ rĕŭ v e n ĭ á a s u p r a l u ĭ S a u l, D a v i d ŭ l u á h a r p a ş i c â n t á c u m â n a s a, ş i S a u l s e u ş u r á ş i - ĭ e r á b i n e, ş i s p i r e t u l c e l ŭ r ĕ ŭ s e d e p ă r t á d e l a d î n s u l. Chĭarŭ din acestŭ esêmplu putemŭ înţĕlege, câtŭ de mare este înrîurirea, ce o are musica asupra omuluĭ. Dară maĭ alesŭ istoria profană ni dă ḑece şi sute de probe de adevĕrate minunĭ produse de musică. Aşá cetimŭ, că viteazuluĭ grecŭ Achile, cândŭ se aprindeá de mâniă, musicantul Chironŭ îĭ cântá cu ghitara, ca să-lŭ alineze. Plutarchŭ povestesce, că musicantul Therpandru, chĭămatŭ din Lacedemona în Lesbosŭ, a liniscitŭ cu dulceaţa vociĭ sale ŭă rĕscoală întreagă. Unŭ renumitŭ împrovisătorĭŭ Florintinŭ erá, că se găsĭá câte ŭă-dată

în neputinţă absolută, de a puté produce ŭă sîngură strofă de cântecŭ; dară cândŭ în acestea momінte veniá musicantul Nardini, de-ï cântá pe violină nisce arie anumite, atunci fantasia împrovisătorĭuluĭ se aprindeá şi făceá minunĭ. Homerŭ rĕporteaḑă, că fiiĭ luĭ Autolucusu aŭ alinatŭ cu cântece suferinţele cele crude ale luĭ Ulisse, produse de muşcătura unuĭ porcŭ sĕlbaticŭ. Apoĭ unŭ anume Dodardŭ vorbesce în „Memoriele academieĭ de sciinţe din Parisŭ“ de unŭ misicantŭ distinsŭ, carele aveá nisce frigurĭ îngrozitoarĭe, ce din ḑi în ḑi deveniáŭ maĭ amenинţitoarĭe. Bolnavul cerêndŭ cu stăruinţă să i-se cânte câte-vá bucăţĭ de musică, medicul consimţí în cele din urma şi în-data ce începú musica să cânte, bolnavul se maĭ liniscí, convulsĭunile îĭ încetară, faţa îĭ luà unŭ aerŭ surîḑĕtorĭŭ şi nu maĭ avú frigurĭ totŭ timpul, câtŭ ţinú concertul. Se înţelege de sine, că acestŭ medicamêntŭ s'a repeţitŭ şi după ḑece ḑile de musică bolnavul erá aproape cu desevêrşirea însănătoşatŭ.

Dară să-lŭ întrebămŭ pe unŭ poporŭ întregŭ, anume pe poporul românŭ, cum a petrecutŭ elŭ şi şĭ-a alinatŭ focul suferinţelor de sute de anĭ? eacă rĕspunsul:

„De cândŭ erámŭ âncă micŭ,
Doĭna sciŭ şi doĭna ḑicu
Şĭ cu doĭna mĕ plătescu
De ŭă ḑi de boĭerescu!“

Mângăĭarea, ce ĭ-o da românuluĭ cântarea jalniceĭ doine, e atâtŭ de mare, încâtŭ crede, că şí vitele de muncă prindŭ putere la greŭ, cândŭ îlŭ audŭ pe stăpânŭ, cântândŭ; căcĭ ḑice cântecul maĭ departe:

„Boiĭ meĭ, cândŭ audŭ doĭna,
Ară ţelina şi moĭna . . . .“

Să ne întrebămŭ în fine pre noĭ înşi-ne, au nu ne simţimŭ inima rădicată la cerĭŭ, cândŭ audimŭ cântărĭ bisericescĭ frumoase? Orĭ nu ne pĕtrundemŭ de taĭnică înduĭoşare şi bucuriă, cândŭ audimŭ cântece frumoase, ḑise bine din gură seaŭ pe vr'unŭ înstrumêntŭ? Da, tâmpită arŭ trebuí să fiá inima noastră, ca să nu sêmţească dulcele fărmecŭ alŭ musiceĭ şi mângâĭarea, ce o dă aceasta măĭestriă dumneḑeĭească. Decĭ cu dreptŭ ḑice unŭ renumitŭ scriitorĭŭ: „Dă-mĭ musică şi poesiă şi eŭ voĭŭ preface earna în primavara şi pustiĭul într'-unŭ paradisŭ“.

Eacă! musica chiarŭ a fostŭ, Intr. Asc.! logodnica cea maĭ scumpă a rĕpaosatuluĭ. pe care a ĭubitŭ-o cu totŭ focul sufletuluĭ sĕu.

Ear' lupta pentru vĭeaţa a începutŭ-o rĕpăosatul în anul 1860, cândŭ întrà în scoala normala dín Ilişescĭ în vêrsta de şese anĭ. Dumitru Cernăuţanŭ — vrednicul învĕţătorĭŭ de atuncĭ dela scoala românească din Ilişescĭ — îlŭ pregătí pre rĕpăosatul să poată face esamenul, spre a întrá în gimnasĭŭ, eară Simonŭ Maier, învĕţătorĭŭ dela scoala evangelică de acoló îlŭ învĕţà puţinŭ timpŭ a cântá pe vioară. După treĭ anĭ, anume în anul 1863, rĕpăosatul întrà în scoala gimnasială din Suceavă, unde, pe lângă învĕţăturele de scoală, nu încetá a se deprinde şi în musică pe draga luĭ vioară şi pe pĭano. atâtŭ cu ajutorĭul învĕţătorilor câtŭ şí sîngurŭ. După ce sfêrşí gimnasĭul, întrà în anul 1873 în teologiă şi în seminarĭul din Cernăuţĭ. Aicĭ Ciprianu începŭ a dá dovedĭ, că şĭ-a adunatŭ acum multă sciinţă de musică, căcĭ compuse felĭurite cântărĭ bisericescĭ şi lumescĭ, dintre carĭ unele le şí tipărí. Şi cântările luĭ bisericesc rĕsună şí astă-dĭ prin bisericele din Cernăuţĭ, Braşovŭ şi de pe aĭurea şi o! câtŭ de dulcĭ, mângâĭătoarĭe şi de pĕtrunzĕtoarĭe la inima maĭ sûntŭ ele! Îmĭ aducŭ bine aminte, că ŭă-dată la pascĭ se puse Ciprianŭ se aşede pe note „Christosŭ aŭ învĭatŭ“. La vecernĭă în ziŭa învĭărĭĭ, chorul seminarialŭ cântá aceea cântare de bucurĭă în catedrală la strana din dreapta lângă tetrapodŭ, ear' Înaltŭ P. S. S. părintele nostru mitropolitŭ de acum — pe atuncĭ archimandritŭ diecesanŭ — fiindŭ aproape de chorŭ, miruindŭ poporul, şi încântatŭ de cântarea aceea, cu faţă şi voace plină de bucurĭă zise de repĕţite orĭ: „maĭ cântaţĭ, maĭ cântaţĭ, că-ĭ tare frumosŭ!“ În anul 1882, pe cândŭ rĕpăosatul se aflá în Braşovŭ, punêndŭ pe note axionul pascilor „ângerul aŭ strigatŭ“ şi cântându-lŭ în biserica s. Nicolaĭ din Braşovŭ unŭ chorŭ de 40 cântăreţĭ, românii Braşovenĭ aŭ fostŭ aşá de pĕtrunşĭ, încâtŭ se duseră la Ciprianŭ, de-ĭ mulţămiră cu lacrime în ochĭ.

Sfârşîndŭ rĕpaosatul teologia, se duse la Viena, ca să înveţe filosofia, să-şĭ îndeplinească studiele musicale la conservatorĭŭ, ádecă la cea maĭ înaltă şcoală de musică, şi totŭ ŭă-dată să înveţe musica maĭ înaltă bisericească, pentru care scopŭ Î. P. S. S. părintele mitropolitŭ îĭ mijlocí dela ministerĭŭ unŭ stipendiu de 300 fl. pe anŭ. Rĕpăosatul corespunse pe deplinŭ asceptărilor tuturora şi în anul 1881 se re'ntoarse dela Viena acasă cu prea frumoase atestate atâtŭ din studiul filosofieĭ câtŭ şí din musica bisericească.

Vedeţi dară, că rĕpăosatul şi-a fostŭ pregătitŭ treĭ stărĭ; elŭ puteá să fiă preotŭ, puteá fi profesorŭ de gimnasiŭ, puteá fi profesorŭ de musică, stărĭ care din care maĭ frumoase; elŭ şi-a alesŭ însă starea de profesorŭ de musică, care îĭ erá luĭ de totŭ dragă. Pe cândŭ se aflá ádecă rĕpăosatul încă în Viena, îlŭ îndemnà unŭ amicŭ să primească profesura de musică la şcoalele centrale române din Braşovŭ, în focarĭul acela de românismŭ. Asta a fostŭ bucuria luĭ, şi Ciprianŭ o primí, făcêndu-se într'una şí directorŭ alŭ chorului dela biserica s. Niculaĭŭ de acoló.

Aşá neobositul nostru artistŭ îşĭ vĕdŭ împlinită dorinţa cea maĭ ferbinte. Inima luĭ, ínima prea fericitului sĕŭ părinte, inimele tuturor celor ce-lŭ cunosceáŭ, eráŭ pline de bucuriă, vĕdêndu-lŭ la unŭ postŭ atâtŭ de onorificŭ, ba ḑicŭ şi maĭ multŭ, naţiunea noastră întreagă privĭá cu dragoste şi încredere la artistul Porumbescu, carele cu câţi-vá anĭ înainte începuse a brăzdá înţĕlenitul câmpŭ alŭ musiceĭ românescĭ şi a aruncá într'însul sĕmênţa culeasă anĭ întregĭ de muncă grea de lupte şi de suferinţe şi cu toţiĭ vedeámŭ sĕmênţa aceea încolţindŭ, înflorindŭ şi aducêndŭ roduriĭ alese. Dară ce aveá să se întêmple? Artistul asudă multŭ, ne maĭ luândŭ sama, că munca prea încordată stoarce puterile omuluĭ; pe dînsul îlŭ atacă ŭă boală de peptŭ. Medicii îlŭ sfătuĭescŭ să-şĭ întrerumpe lucrările, să se ducă în Italia, să-şĭ rĕpărеḑe sănătatea. Artistul hesiteaḑă, în urmă se duce, petrece acoló patru lune şi anume dela Ḑecemvre 1882 pênă la Marte 1883, dară vaĭ, elŭ nu se maĭ folosesce. Deci se întoarce la casă părinţească aice în Stupca, unde cutrierase ŭă-dată doalurile şi văile cântândŭ, vine şi cade greŭ la patŭ, ca să nu se maĭ scoale; aşá bunul Ciprianŭ răḑimatŭ de peptul rănitŭ alŭ părintelui sĕŭ îşĭ dă blândulŭ sĕŭ sufletŭ în mânele Creatorĭuluĭ!

O, grea lovitură pentru părinte şi poporŭ! Câte nopţĭ nedormite, câte sbucĭumărĭ, câte ostenele, câte greutăţĭ şi alte neajunsurĭ a trebuitŭ să îndure bĭetul părinte, pênă să-şĭ vadă copilul profesorŭ şi câtă bucuria vĕḑêndu-lŭ la şcoalele centrale din Braşovŭ! Şi apoĭ câtă sperânţa şi câtă propăşirea în musică naţiunală nu legá poporul nostru de numele luĭ! Darŭ cândŭ vieaţa îĭ erá artistuluĭ maĭ dulce, cândŭ ádecă abĭa păşise pe pragul vieţeĭ, cândŭ sĕmênţa ostenelelor luĭ începuse a dá roduriĭ maĭ simţite: atuncĭ, vaĭ! să răpede cruda moarte, de-ĭ curmă firul vieţeĭ, aruncândŭ jale şi întristare în miĭ şi miĭ de inime. În miĭ şi miĭ de inime, căcĭ numele rĕpăusatuluĭ erá cunoscutŭ nu numaĭ întregeĭ românimĭ, ci şi multor străinĭ prin clasi-

cele luĭ lucrărĭ, ceea ce dovedescŭ între altele şi preste 70 de adrese de condolenţă trămise din feliurite părţi părintelui luĭ Ciprianŭ, necrologele gazetelor românescĭ şi ale celor străine. Regrete profunde a lăsatŭ aşá-dară artistul Porumbescu în urmă-şĭ. Şi acum să nu-lŭ regretămŭ maĭ alesŭ noĭ, carĭ ḑiceámŭ: eacă artistul nostru? Să nu ne pară rĕŭ, cândŭ vedemŭ şcoala musiceĭ românescĭ cufundată în dolĭŭ? Să nu-l regretămŭ, cândŭ scimŭ bine, că Ciprianŭ, cum ḑice foarte nemeritŭ marele nostru cântăreţŭ Vasile-Alecsandri — „a luatŭ ŭă comoară de armonii cu sine în mormêntŭ!“ Aproape 200 de cântece a compusŭ răpăosatul, carĭ încântă şi vorŭ încântá inimele tuturorŭ acelora ce le cunoscŭ şi le vorŭ cunoasce. Şi dacă a lucratŭ elŭ atâtŭ de multŭ într'ŭă vieaţă atâtŭ de scurtă, câtŭ nu arŭ fi pututŭ lucrá, de nu-lŭ smulgeá moartea din mijlocul nostru?

Mare, într'adevĕrŭ, de totŭ mare este perderea, ce nĭ-a căşunatu-o moartea fratelui nostru Ciprianu, căcĭ golul lăsatŭ de elŭ, cine scie cândŭ are să se împle!

Dară de alte parte scimŭ cu toţiĭ, că nicĭ unŭ firŭ de pĕrŭ nu pică din capul omuluĭ fără voĭa luĭ Dumneḑeŭ, scimŭ că nimicŭ nu-ĭ, ce amŭ pute ḑice, că este „alŭ nostru“, ci toate sûntŭ în mâna celuĭ Atotŭ-puternicŭ. Dragŭ şi scumpŭ a fostŭ Ciprianŭ părintelui sĕŭ, frăţinilorŭ sĕĭ, naţiunii sale; dragŭ şi scumpŭ a fostŭ elŭ tuturora câţĭ l'aŭ cunoscutŭ încâtŭ cu moartea luĭ în adevĕrŭ ne-a certatŭ D-ḑeŭ, dară D-ḑeŭ ne şi ĭubesce, căcĭ ni strigă cu tăriă: *Luaţĭ pildă şi învĕţaţĭ din scurta vieaţă a acestuĭ tênĕrŭ, ce preţŭ au ḑilele vieţeĭ voastre! Înţelegeţĭ, că toată înţelepcĭunea, bunĕtăţile şi odoarele pământuluĭ nu-sŭ în stare a vĕ adunâ comorĭ în cerĭu, dacă nu veţĭ avé ĭubire, fără de care totŭ şi toate nimică sûntŭ; 24 de anĭ a muncitŭ acestŭ tênerŭ, adunându-şĭ învĕţături, căcĭ pofta învĕţăture ĭ-a fostŭ ĭubirea şi ĭubirea ĭ-a fostŭ păzirea legilorŭ eĭ. Elŭ a aprinsŭ în sufletul sĕŭ lumina sciinţeĭ, care „înmulţesce durerea“, darŭ n'a pus'-o sub obrocŭ, ci a lăsat'-o să luminedze tuturorŭ în casa de-apropeluĭ sĕŭ, căcĭ şĭ-a aprinsŭ şi 'n inimă lumina ĭubirĭĭ pentru de-rpropele sĕŭ. Precum credinţa fără de fapte nu poate să aĭbă vieaţă. De acea, fiilorŭ meĭ să nu ĭubiţĭ cu cuvêntul nicĭ cu limba, ci cu fapta şi cu adevĕrl', şi „toate, câte vĕ sûntŭ la îndĕmână, faceţi-le cu toată puterea voastră“! Luaţĭ pildă dela necaḑurile şi suferinţele adormituluĭ, cum au lucratŭ în elŭ „răbdarea, proba şi sperarea“ şi să sciţĭ că „din focul nenorocirilorŭ nasce flacăra ĭubirĭĭ“, căcĭ „prin măchnirea feţeĭ inima maí bună se face“. Învĕţaţĭ dela ĭubitul, pe care vi-l'amŭ luatŭ, că afară de ceĭ şese anĭ aĭ copilărieĭ nicĭ ŭă ḑi nu ĭ-a trecutŭ fără muncă, căcĭ mare este legea, ce v'amŭ dat' o, să vi agonisiţĭ pânea întru sudoarea feţeĭ. pênă vĕ veţĭ întoarce în pământul, din care sûnteţĭ luaţĭ!“*

Aşá ne mângâĭă glasul dumneḑeĭescŭ în durerea, ce o simţimŭ de moartea ĭubitului nostru Ciprianŭ. Să ni întipărimŭ acestea învĕţături adîncŭ în inimă noastră şi să-lŭ rugămŭ pre prea bunulŭ D-ḑeŭ ca să ni ajute a ni îndreptá paşii vieţeĭ noastre după dînsele. Eară adormitului să-ĭ ḑicemŭ: rĕpaŭsă în pace prea ĭubite, şi din locul luminosŭ, unde se adăpostesce blândul tĕŭ sufletŭ, roagă-te părintelui cerescŭ să trămită roaŭa mângâĭării în inimele scumpilor tĕĭ, arse de focul morţii tale, eară tuturor fraţilor tĕĭ de unŭ sânge să li deĭe s i m ţ i r e ş i p u t e r e a-ţĭ urmá totŭ-dea-una faptele ĭubirii. Aminŭ.

Predică

pentru Dumineca a XIV. după Rusalie.

„Atuncĭ a ḑisŭ împĕratul slugilor: legându-ĭ mânele şi picĭoarele, luaţi-'lŭ pre elŭ şi-'lŭ aruncaţĭ întru întunerecul celŭ maĭ din afară, acoló va fi plânsŭ şi scârşnirea dinţilor.“

Mat. 22, 13.

Iubiţilor parochienĭ!

Din cuvintele aceste ale s. evangelie se arată foarte lămuritŭ, cum-că este şí unŭ locŭ de pedeapsă; şi pentru-ca să nu ne îndoimŭ niciĭ de aceea, că muncele ĭadului sûntŭ vecĭnice, maĭ ḑice sânta scriptură rĕspicatŭ, cum-că drepţiĭ vor merge la vieaţa vecĭnică, eară pĕcătoşiĭ la munca cea vecĭnică, unde vermele nu doarme şi focul nu se stînge neciĭ-ŭă-dată. Dară dacă n'arŭ spune s. scriptură de asta chĭarŭ nimică, totu-şĭ am simţí şi ni spune mintea, cum-că trebuĭe să fiă ĭadul. Noĭ vedemŭ ádecă adese-orĭ în lumea aceasta, cum-că oamenii ceĭ rĕĭ şi blăstĕmaţĭ nu ducŭ niciĭ ŭă nevoĭă, ci maĭ vêrtosŭ, cum-că o ducŭ tare bine şi trăĭescŭ fără de niciĭ ŭă grijă, unŭ lucru, ce n'arŭ fi să fiă, de-oară-ce după dreptate ar trebuí să o ducă eĭ aşá de rĕŭ, pe câtŭ li sûntŭ şí vorbele şí faptele de rele, şi de aceea urmeaḑă numaĭ decâtŭ, cum-că eĭ în lumea cea-l'altă să viĭă într'unŭ locŭ, unde să-şĭ ĭaĭe rĕsplată pentru faptele lor cele rele, ádecă să între la ĭadŭ.

De ĭadŭ şi de muncele luĭ cele straşnice v'amŭ cuvêntatŭ eŭ pên'acum în maĭ multe rônduriĭ; astă-ḑĭ mi-ĭ aminte să vi-ĭ arĕtŭ pre nenorociţiĭ aceĭ ce-sŭ în calea ĭadului şi aceştĭa sûntŭ anume:

I. oamenii ceĭ fără de credinţă, apoĭ

II. oamenii ceĭ fără de nădejde şi în sfêrşitŭ

III. oamenii ceĭ fără de dragoste.

Ca să vĕ folosiţĭ şí de cuvêntarea de astă-ḑĭ, vĕ rogŭ să fiţĭ cu multă luare aminte!

I.

De cându e lumea, ţotŭ-de-a-una aŭ fostu oamenĭ de aceĭa ce se trăgeáŭ totŭ-una la ĭadŭ cu purtarea şi cu faptele lor şi nicĭ nu aŭ fostŭ puţinĭ oamenii aceĭa. Aceasta o mărturisesce chĭarŭ Domnul nostru Isusŭ Christosŭ, cându ḑice în evangelia de astă-ḑi, că „puţinĭ sûntŭ aleşĭ“. Dară cu mare părere de rĕŭ vĕdŭ, cum-că şí în ḑiŭa de astă-ḑi sûntŭ mulţi, carĭ păşescŭ cu mare nepĕsare în cale asta spre peire vecĭnică, şi ce-ĭ lucru maĭ mare, eĭ păşescŭ într'însa vêrtosŭ şi nu voĭescŭ să creadă, că sûntŭ într'însa, ci socotŭ, cum-că totu nu sûntŭ aşá de rĕĭ şi de blăstĕmaţĭ, ca să aĭbă în urmă parte de ĭadŭ. Eacă! acestŭ-felĭŭ de oamenĭ sûntŭ ceĭ ce-sŭ fără de credinţă.

Dară celŭ ce nu crede, ḑice Domnul nostru Isusŭ Christosŭ, acela e şi judecatŭ. Cine nu vre aşá-dară să fiă judecatŭ, ci să se apropiă de Dumneḑeŭ, trebuĭe maĭ ântăiĭŭ să creadă, cum-că este Dumneḑeŭ; de aceea ḑice s. scriptură: „Şi aceasta este vieaţa de vecĭ, ca omul să cunoască pre unul adevĕratul Dumneḑeŭ, şi pre carele l'-a trămisŭ, pre Isusŭ Christosŭ“. Dară eacă! mulţi, foarte mulţi oamenĭ sûntŭ âncă, dintre cariĭ uniĭ nu credŭ în Dumneḑeŭ, alţiĭ nu credŭ în d-ḑeĭescul Mântuitorĭŭ, eară alţiĭ nu credŭ în toate câte le spune s. scriptură.

Toţĭ oamenii aceştĭa, pentru-că nu credŭ, nu sûntŭ cu nimică maĭ bunĭ decâtŭ păgânii, căcĭ numaĭ păgânii nu credŭ, că e Dumneḑeŭ, că este Mântuitorĭul lumiĭ. Dară pe de altă parte aceea să o sciţĭ, cum-că biserica luĭ Christosŭ e ca corabia luĭ Noe; cine nu găsesce într'însa locŭ, pere de bună samă, cum au peritŭ în potopul lumiĭ toţĭ, câţĭ aŭ rĕmasŭ afară de corabia aceea.

Sûntŭ mulţĭ creştinĭ, ce audŭ poruncele luĭ Dumneḑeŭ şi le cunoscŭ, dară ce folosŭ, eĭ nu trăĭescŭ, cum spunŭ poruncele acelea. Eĭ mărturisescŭ cu gura, că-sŭ creştinĭ, faptele şi purtarea lor însă arată curatŭ, că nu-sŭ creştinĭ. Şi să vedeţĭ, cum!

Spuneţi-'mĭ, ce este învĕţătura luĭ Christosŭ? Aşá-ĭ, că ea-ĭ povĕţuitoarĭa, ce-ĭ arată creştinuluĭ, cum să se poarte şi ce să facă, ca să fiă bunŭ şi să dobêndească ŭă-dată împĕrăţia cerĭuluĭ? Dacă e aşá, ea nu-ĭ oare într'una şí povĕţuitoarĭa luĭ, care îlŭ feresce şí de nenorocirea cea vecĭnică, ádecă de ĭadŭ? De aceea dacă voĭesce creştinul să scape de munca ĭadului, trebuĭe să se ţină de învĕţătura luĭ Christosŭ şi să-şĭ întocmească vieaţa cu totul după dînsa; eară dacă nu o bagă în samă, eacă! că se apropiă totŭ maĭ multŭ de per-

ḑare, de ĭadŭ şi aceasta o mărturisesce rĕspicatŭ Domnul nostru Isusŭ Christosŭ, ḑicêndŭ: „Fiă-care pomŭ, ce nu aduce frupte bune, se taĭă şi'n focŭ se aruncă“. Vra se ḑică: creştinul, carele nu gândesce nicĭ nu vieţuĭesce, nicĭ nu lucră, cum spune învĕţătura luĭ Chr., nu poate avé parte de fericire. De aceea maĭ ḑice Isusŭ: „Nu totŭ acelŭ, ce-'mĭ ḑice: Doamne! Doamne! va întrá întru împĕrăţia cerĭuluĭ, ci numaĭ celŭ ce face voĭa tatăluĭ meŭ celuĭ cerescŭ“. Adecă nu va fi fericitŭ acela ce se îndreaptă cătră Dumneḑeŭ numaĭ câtŭ cu buzele şi cu gura, ci acelŭ ce trăĭesce după voĭa luĭ cea sântă, împlenindŭ poruncele luĭ.

Poate socotiţĭ şí voĭ, ĭubiţilor meĭ, că dacă sûnteţĭ botezaţĭ şi vĕ aflaţĭ în sînul bisericeĭ celeĭ adevĕrate, dacă âmblaţĭ la biserică şi ascultaţĭ s. liturgiă, dacă vĕ mărturisiţĭ pĕcatele şi vĕ împărtăşiţĭ cu s. taĭne, dacă spuneţĭ rugăcĭunile sara şi demineaţă; ḑicŭ, poate şi voĭ socotiţĭ, cum-că dacă le faceţĭ toate acestea, sûnteţĭ şí creştinĭ buniĭ? Eŭ vĕ spunŭ însă, că, dacă socotiţĭ aşá, vĕ cam amăgiţĭ, pentru-că nu-ĭ destul atâta, ca să fiţĭ creştinĭ, ci se maĭ cere, ca să aveţĭ şi simţŭ şi duchŭ creştinescŭ, ádecă să faceţĭ şí fapte bune. Eacă! Eŭ l'-am sciutŭ pe unŭ omŭ, că chĭarŭ spre ḑiŭa dumineceĭ se duceá la furatŭ şi adoŭa-ḑi, cum sĕ ḑărĭá de ḑi, luá ŭă luminiţă de ceară în mână şi veniá la biserică, de o lipiá la icoana Domnuluĭ nostru Isusŭ Chr. şi se închiná, bătêndŭ chĭarŭ şí mêtane. Întrebu-vĕ: aveá acestŭ omŭ duchŭ creştinescŭ? Erá elŭ creştinŭ bunŭ?

Eŭ amŭ maĭ cunoscutŭ şí altŭ omŭ; omul acela se trăgeá la biserică în toată duminecă şi sĕrbătoarea şi nu s'arŭ fi lăsatŭ în postul celŭ mare nicĭ-ŭă-datá neîmpărtăşitŭ cu sântele taĭne, dară elŭ n'arŭ fi întinsŭ mâna de ajutorĭŭ sĕracilor şi nevoĭeşilor nicĭ-ŭă-datá, Doamne apere şi feresce. Vĕ întrebŭ eară: aveá poate omul acela duchŭ creştinescŭ erá elŭ creştinŭ bunŭ? Eŭ ḑicŭ, că nu, pentru că apostolul Iacovŭ ḑice: „că credinţa fără de fapte este moartă“.

Şi omul din evangelia de astă-ḑi a luatŭ parte la ospĕţul celŭ mare în curtea împĕrătească, dară elŭ totu-şĭ a fostŭ legatŭ şi aruncatŭ în întunerecul celŭ din afară; pentru-că nu toţĭ, câţĭ sûntŭ chĭămaţĭ, sûntŭ într'una şí aleşĭ! Prin urmare nu vĕ mândriţĭ, ĭubiţilor meĭ, numaĭ cu credinţa voastră, ádecă cu aceea, că sûnteţĭ creştinĭ. De şi credinţa este unŭ darŭ mare de la Dumneḑeŭ, dară ea-ĭ darŭ numaĭ pentru omul acela ce se îndreaptă în adevĕrŭ şi trăĭesce după poruncele eĭ; omul trebuĭe aşá-dară să şi lucre aşá, cum crede.

căcĭ altmintrele totŭ rĕmâne în calea perdării, ádecă a ĭadului şi cu dînsul s'ar întêmplá nesmintitŭ ceea ce ḑice Mântuitorĭul, ádecă, că mulţĭ vor vení de la rĕsăritŭ şi de la apusŭ, şi se vor odihní cu Avraamŭ, Isaacŭ şi Iacovŭ, eară fiiĭ luminei vor fi aruncaţĭ în întunerecul celŭ din afară. Numaĭ celŭ ce se poate laudá pe lŭngă credinţă şí cu fapte bune şi plăcute luĭ Dumneḑeŭ, numaĭ acela cu adevĕratŭ crede şi aceasta credinţă 'lŭ va mântuí şi va fi ferice în vecĭ.

II.

În calea spre ĭadŭ păşescŭ şí aceĭa ce-sŭ fără de nădeḑde creştinească. A nădĕḑduí e totŭ atâta câtŭ a asceptá unŭ bine nevĕḑutŭ şi vecĭnicŭ; a băgá în samă bunurile pămêntescĭ numaĭ întru atâta, încâtă ĭĭ sûntŭ omuluĭ de trebuinţă, ca să-şĭ ajungă scopurile pămêntescĭ; a nu le rĕsîpí, dacă le are, dară nicĭ a nu âmblá după dînsele peste fire, dacă nu le are; a-şĭ îndreptá ochiĭ la cerĭŭ; a vieţuí aice ca unŭ drumeţŭ, ce-i în calea spre împĕrăţia cerĭuluĭ; eacă! acestea, ce le ḑicŭ, sûntŭ totŭ atâta, câtŭ a nădĕḑduí! Şi cine nu nădĕḑduesce astŭ-felĭŭ, de bună samă e în calea spre ĭadŭ.

Dreptŭ, că Dumneḑeŭ nu ni opresce, ca să avemŭ averĭ şi bunurĭ pămêntescĭ, pentru-că Elŭ singurŭ ni-le şí dă; decĭ nu e nicĭ decâtŭ pĕcatŭ, dacă cine-vá e bogatŭ şi cuprinsŭ bine. Dară cu toate acestea ḑice ap. Paulŭ, că toţĭ câţĭ îşĭ batŭ capul a se înbogăţí, adese orĭ cadŭ în mrejele diavoluluĭ. Eară Domnul nostru Isusŭ Christosŭ ḑice rĕsveditŭ, cum-că maĭ lesne va trece funia corăbieĭ prin urechĭa aculuĭ, decâtŭ ca să între bogatul întru împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ. Şi oare dece ḑice elŭ aşá? Ḑice, pentru-că omul, ca ŭă fiinţă plină de pofte şi de dorinţe lumescĭ, sbucĭumându-se după bogăţiă, î-şĭ lípesce inima aşá de tare de dînsa, încâtŭ uĭtă de Dumneḑeŭ, uĭtă de sufletŭ, uĭtă de pocăinţă, nu se maĭ rădică la cele ceresci, ci maĭ vêrtosŭ îşĭ face cerĭŭ din pământul istŭ trecĕtorĭŭ.

Dară, omule! cu ce să-ţĭ rĕsplătească Dumneḑeŭ purtarea asta? Vreĭ poate să te facă mosceanŭ şi cetaţeanŭ împĕrăţieĭ celeĭ cerescĭ şi vecĭnice, pentru-că strîngĭ numaĭ-câtŭ avere, pentru-că mănâncĭ şi bĕĭ bine, pentru-că-ţĭ petrecĭ ḑilele vieţeĭ în desfĕtarea şi dulceaţa lumiĭ acesteĭa? Poţĭ nădĕḑduí una ca aceasta, dacă, fiindŭ crestinŭ, sciĭ preabine, că împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ este simbria, ce o căstigĭ ḑilnicŭ cu muncă şí sudoare, că ea-i ŭă cunună pentru ŭă luptă lungă, că ea-i prefacerea munceĭ în odihnă, a nĕcaḑuluĭ în fericire, a lacrimelor în mângâĭare?

Şi păgânii, ceĭ ce-sŭ cu socoteală, îşĭ petrecŭ vieaţă în bine şi plăceri, fără să-şî rĕsipească averile. Păganiĭ însă, precum ḑice apostolŭ Paulŭ, sûntŭ oamenĭ fără de nădejde şi a trăí ca păgâniĭ, e totŭ atâta câtŭ a păşí pe calea spre ĭadŭ. De aceea cu bucuriă să ni aducemŭ aminte de ferecitul Lazarŭ, carele se odihniá cu Avraamŭ, eară cu marĭ fiorĭ de omul celŭ bogatŭ, carele oftá în munca ĭaduluĭ. Şi de ce oftá? Ce rĕŭ făcuse omul acela? Sânta evangeliă nu spune, că elŭ ar fi trăitŭ în fără-delegĭ, nicĭ părintele Avraamŭ nu-'lŭ învinovăţesce cu vr'ŭă faptă rea, din pricina căreĭa ar fi întratŭ în ĭadŭ, ci numaĭ îĭ ḑice: „adu-ţĭ aminte, fiĭule, că aĭ luatŭ cele bune în vieaţa ta“. Elŭ erá ádecă avutŭ, fără ca să-şĭ fi căştigatŭ averea cu răpire nedreaptă; elŭ mâncá şi beá bine, pentru-că aveá de unde, însă fără ca să-şĭ easă din fire; elŭ se îmbrăcá în haĭne frumoase şi scumpe, însă fără ca să înşele pre cine-vá. Vedeţĭ! nicĭ cu unŭ cuvêntŭ nu spune evangelia, că ar fi făcutŭ lucrurĭ de acestea.

Dar' luaţĭ samă, la pragul uşeĭ luĭ se aflase unŭ sĕracŭ cu numele Lazarŭ, carele nu căpĕtase nicĭ sfĕrnăturele din masa luĭ. Nu e voarbă în s. evangeliă, că sĕracul ar fi cerutŭ şi bogatul nu ĭ-ar fi datŭ; nicĭ pentru aceasta nu-'lŭ mustră Avraamŭ. Unica luĭ sminteala erá, că a trăitŭ în bĭelşugŭ şi că, fără să facă ce-vá rĕŭ, n'a făcutŭ nimĕruĭa nicĭ unŭ bine.

Cine ar socotí, că şí astŭ-felĭŭ de vieată să-'lŭ ducă pe omŭ la ĭadŭ, şi eacă, totŭ îĭ aşă. Aşá a trăí se chĭamă, a trăí fără de nădejde. Cine crede şi nădĕjduesce a avé parte de altă vieaţă, acela nu se cufundă cu totul în desfĕtările şi plăcerile este trecĕtoarĭe din vieaţa aceasta şi nu uĭta nicĭ cu dispreţuĭesce cele din vieaţa cea-l'altă.

Dară câţĭ creştinĭ nu-sŭ şi'n ḑiŭa de astă-ḑĭ, că se desmeardă în visurile plăcute ale lumeĭ acestia, câţĭ bogaţĭ şi avuţĭ nu-sŭ, că nu maĭ gândescŭ la vieaţa din lumea cea-l'altă!

Pre acestĭ creştinĭ oameniĭ de rôndŭ îĭ númĕră âncă la creştiniĭ ceĭ bunĭ, pentru-că nu-ĭ vĕdŭ facêndŭ nisce fapte rele; dară cu toate acestea, pentru-că îşĭ petrecŭ vieaţa ca bogatul din evangeliă, nu vor avé parte de împĕrăţia cerĭuluĭ, ci de sortea cea nefericită a bogatuluĭ aceluĭa. Sûntŭ alţiĭ, cariĭ, pe lângă astŭ-felĭŭ de vieţuire, maĭ sûntŭ âncă răpitorĭ, înşĕlătorĭ, necumpĕtaţĭ, desfrênaţĭ s. a, eacă! pre acestĭa îĭ asceaptă osêndă îndoită. Sûntŭ âncă alţĭ oamenĭ, carĭ nu se númĕră la ceĭ avuţĭ şi bogaţĭ, nicĭ nu gustă din plăcerile lumiĭ acesteĭa, aŭ însă unŭ dorŭ, ŭă sete nespusă a face avere, şi eacă şí astŭ-felĭŭ de creştinĭ păşescŭ adese orĭ pe calea spre ĭadŭ. Adûnciţĭ, cum sûntŭ, în trebile şi grijele neguţitorieĭ, a le gos-

podăriei şi în alte chivernisiri nu mai aŭ timpŭ a gândí la sufletul lor şi la vieaţa din lumea cea-l'altă, chiarŭ ca şi ceĭ avuţi.

Acestĭ oamenĭ vieţuescŭ cu toţiĭ ca păgânii fără de nădejde, numaĭ cu aceea deosĕbire, că ceĭ dintâĭu uĭtă de Dumneḑeŭ din pricina lipseĭ, sĕrăcieĭ şi dorului din cale afară de avere.

Dară descepta-ţi-vĕ Iubiţilor, şi luaţĭ samă, că pre omul din evangelia de astă-ḑi, pentru-că erá îmbrăcatŭ în haina cea pĕtată de toată ḑilele, l'aŭ scosŭ şi l'aŭ aruncatŭ în întunerecul celŭ din afară. Apoĭ maĭ luaţĭ samă: oare nu sûntŭ grijele, dorinţele şi sbuciumările voastre ca şí haĭna cea pĕtată a omuluĭ aceluĭa? Cu aceste haĭne îmbrăcaţĭ, voiţĭ voĭ să vĕ arĕtaţĭ la ospĕţul celŭ înfricoşatŭ alŭ împĕratuluĭ celuĭ cerescŭ, de nu maĭ gândiţĭ la podoaba sufletuluĭ vostru? Nu aşá, ĭubiţilor meĭ, ci căutaţĭ maĭ întâĭŭ împĕrăţia cerĭuluĭ, báteţi-vĕ după dînsa şi aceasta să vĕ fiă grija şi nădejdea voastră de căpitănia şi cele-l'alte vi-se vor adaoge voaŭĕ. „Ce ar folosí omuluĭ“ ḑice doară dumnedeĭescul Mântuitorĭŭ, „de ar dobêndí (omul) lumea toată, dar' sufletul şi-l'ar perdé“. Bunurĭ, care nu le nădĕjduimŭ, necĭ nu le ĭubimŭ; şi ce nu ĭubimŭ, necĭ nu dorimŭ; şi ce nu dorimŭ, necĭ nu căutămŭ şi necĭ nu aflămŭ. Deci toţĭ câţĭ nu nădĕjduiţĭ bunurĭ cerescĭ şi vecĭnice, necĭ nu le doriţĭ şi necĭ nu le căutaţĭ şi de aceea păşiţĭ pe nesimţite şi âmblaţĭ în căile ĭadului.

III.

Dară şi ceĭ fără de dragoste âmblă în căile ĭadului. Dacă voĭescĭ să fiĭ fericitŭ în vecĭ, păzesce poruncele. Porunca cea din-'ntâĭŭ, cea maĭ mare este: „Să ĭubescĭ pre Domnul Dumneḑeul tĕŭ din toată inima ta, eară pe aproapele tĕŭ, ca pre tine însu-ţĭ“. Aşá-dară şí ceĭ fără de dragoste cătră Dumneḑeŭ şi cătră aproapele nu potŭ întrá în vĭeaţa de vecĭ.

Dară cine să nu ĭubească pre acela ce ne ĭubesce pre noĭ? Şi de asta doară nu se îndoĭesce nime, cum-că Dumneḑeŭ ne ĭubesce pre noĭ. Elŭ a făcutŭ cerĭul şi pământul, şi toate, câte sûntŭ în cerĭŭ şi pe pământŭ, sûntŭ ale luĭ. Elŭ este Domnŭ şi stăpânŭ preste toate şi poate face ce voĭesce. Elŭ din dragoste l'a făcutŭ pre omŭ după chipul şi asĕmĕnarea sa, ĭ-aŭ datŭ trupŭ şi sufletŭ, vĭeaţa şi tărĭă; pentru omŭ a făcutŭ Elŭ toate vietăţile şi plântele pământuluĭ, ca să aĭbă şí hrana de toate ḑilele şi nu trece necĭ ŭă ḑi, necĭ unŭ oară, ba necĭ ŭă clipă fără de unŭ darŭ dumneḑeĭescŭ. Necĭ n'are Dumneḑeŭ maĭ mare

bucuriă decâtŭ dacă omul se învrednicesce de darurile luĭ şi le primesce cu mulţămită. Dragostea însă cea maĭ deplină a doveditŭ-o Dumneḑeŭ cu aceea. că a trămisŭ pre unul născutŭ fiiŭ şi l'a datŭ la moarte pe cruce pentru rĕscumpĕrarea neamuluĭ omenescŭ de osênda pĕcatuluĭ. Cu unŭ cuvêntŭ, Dumneḑeŭ este prea-puternicul, prea-bunul şi prea-înduratul nostru părinte. Şi cu ce să-ĭ mulţămească făptura făcĕtorĭuluĭ eĭ de bine? Cu nemică alta decâtŭ cu dragoste, şi ce-ĭ dragostea cătră D-ḑeŭ? Asta o spune singur Is. Chr., ḑicêndŭ: „Celŭ ce plinesce poruncele mele, acela este celŭ ce mĕ ĭubesce". Aşá-dară numaĭ atunce putemŭ ḑice, că-lŭ ĭubimŭ pre Dumneḑeŭ, dacă împlinimŭ voĭa luĭ, ce este cuprinsă în poruncele luĭ. Cine nu-lŭ ĭubesce pre D-ḑeŭ, împlinindŭ poruncele luĭ, nu e fiiul luĭ D-ḑeŭ, ci fiiul osêndeĭ.

Dar' este în calea spre ĭadŭ şí acela, ce nu ĭubesce pre aproapele sĕŭ. Isusŭ Christosŭ ḑice: „Porunca noaŭĕ vĕ daŭ voaŭĕ, ca să vĕ ĭubiţĭ unul pre altul". Aceste cuvinte le-a rostitŭ Isusŭ nu numaĭ cătră apostolĭ, ci şí cătră toţi creştinii, aşá-dară şí cătră noĭ. Isusŭ numesce dragostea, care trebuĭe să o aĭbă creştinul pentru altŭ omŭ, „porunca noaŭă"; vra să ḑică, ŭă poruncă aleasă, însemnată, maĭ de capitaniă, care maĭ cu samă trebuĭe să o împlinească creştinul, dacă-ĭ e aminte a fi fericitŭ.

Dacă luămŭ sama la lume, eacă! aflămŭ, că prea puţinĭ creştinĭ se potŭ lăudá cu dragostea cea adevĕrată cătră aproapele. Rĕul acesta isvoresce din inimă împetrită. Ŭă samă nu numaĭ că nu-lŭ ĭubescŭ pre aproapele dară âncă îlŭ şí urescŭ; dară ura, mânia, duşmănia, pisma, zavistia, rĕsbunarea şi alte pátime, ce sûntŭ împrotiva dragostiĭ, toate la unŭ locŭ îlŭ ducŭ pre omŭ de a dreptul la ĭadŭ. Nu vĕ amăgiţĭ necĭ nu vĕ închipuíţĭ, cum-că-'lŭ ĭubiţĭ pre Dumneḑeŭ, dacă-'lŭ uriţŭ pe aproapele vostru; căcĭ „cum poate cine-vá să-'lŭ ĭubească pre Dumneḑeŭ, pre carele nu-'lŭ vede, dacă pre aproapele, pre carele îlŭ vede, îlŭ uresce".

Fiă aproapele vostru orĭ-şi-cum, aĭbă elŭ orĭ-şi-ce pátime, facă-vĕ scîrbă şi nĕcaḑurĭ, ura voastră pentru dînsul totŭ n'are desvinuíre, pentru-că ḑice Mântuitorĭul: „Iubiţĭ pre vrăjmaşiĭ voştri, faceţĭ bine celor ce vĕ urĕscŭ pre voĭ".

Sciŭ, că nu-sŭ mulţĭ de aceĭa între voĭ, ce-sŭ înduşmaniţĭ între ŭă-'laltă, dar' câţĭ şí sûntŭ, aŭ nu ḑicŭ eĭ aşá: „Eŭ nu-sŭ mâniosŭ

pe dînsul, n'amŭ nemică cu omul acela, nu-ĭ facŭ nemică, necĭ de bine, necĭ de rĕŭ; îĭ daŭ pace, deĭe-'mĭ şí elŭ pace". Eŭ însă vĕ întrebŭ: oare aşá grăĭesce celŭ ce are dragoste? Oare aţĭ maĭ vorbí nisce vorbe ca acestea, dacă aţĭ avé dragoste adevĕrată între ŭă-l'altă? Dacă aţĭ avé dragoste pentru vrăjmaşiĭ voştri? De bună sama, că nu!

Ascultaţĭ, ce maĭ ḑice Domnul nostru Is. Chr. şi cum are să judece elŭ la judeţul celŭ depre urmă. Elŭ nu are să osêndească numaĭ pre ceĭ cu pĕcate grele, ci şi pre ceĭ ce n'aŭ făcutŭ faptelə îndurăriĭ şi li va ḑice: „Duceţi-vĕ dela mine blăstĕmaţilor în focul celŭ vecĭnicŭ; căcĭ flămêndŭ amŭ fostŭ şi nu m'aţĭ ospĕtatŭ, însetatŭ amŭ fostŭ şi nu mi-aţĭ datŭ de bĕutŭ, golŭ amŭ fostŭ şi nu m'aţĭ îmbrăcatŭ ş. m. d., că ce n'aţĭ făcutŭ unuĭa dintre fraţiĭ meĭ, mie nu mĭ-aţĭ făcutŭ". Eacă! aşá are să ḑică Isusŭ ŭă-dată!

Credŭ, că acum aţĭ preceputŭ, cine este în calea ĭadului. Toţĭ o batŭ, câţĭ nu credŭ de felĭŭ seaŭ nu credŭ toate, câte ni le-a spusŭ Dumneḑeŭ prin fiĭul sĕŭ, Domnul nostru Is. Chr., toţĭ o batŭ, câţĭ vieţuĭescŭ în desfĕtările bielşugului, fără să li pese de ceĭ sĕracĭ şi lipsiţĭ; toţĭ, câţĭ cufundaţĭ din cale afară în grijele lumiĭ acesteĭa, nu doresc ŭ, necĭ nu caută altă vĭeaţa maĭ fericită şi vecĭnică; în urmă o batŭ toţĭ, câţĭ nu numaĭ că nu-'lŭ ĭubescŭ pre aproapele lor, dară âncă îlŭ şí urescŭ. Aşá-dară toţĭ câţĭ sûntŭ fără de credinţă, toţĭ câţĭ sûntŭ fără de nădejde şi toţĭ câţĭ sûntŭ fără de dregoste batŭ calea ĭadului.

Rogu-vĕ aşá-dară, ĭubiţilor! Desceptaţĭ-vĕ, fiţĭ trejĭ la minte şi cercaţĭ adese, cum vĕ este credinţa, nădejdea şi dragostea voastră. Cercaţĭ şi ispitiţĭ necontenitŭ şí cu luare aminte adûncul inimeĭ voastre. Dacă aflaţĭ în mintea voastră unŭ gândŭ, ce nu se potrivesce cu credinţa cea adevĕrată, dacă daţĭ în inima voastră de nisce poafte, dorinţe, ce-sŭ urîte, de cu bună vreme lăpĕdaţĭ-le, părăsiţĭ-le, stêrpiţĭ-le şi întoarceţĭ-vĕ curêndŭ dela calea cea lunecoasă, ce duce la întunerecul celŭ din afară şi vecĭnicŭ, unde va fi plânsŭ şi scârşnirea dinţilor. Aceasta să vĕ fiă grija cea de căpitaniă, siguri fiindŭ, cum-că toate, câte le aŭ făgăduitŭ Isusŭ, de bună samă le va şi împliní, căcí apriatŭ ḑice: „Cerĭul şi pământul vorŭ trece, eară cuvintele mele nu vorŭ trece". AMIN.

Georgiŭ de Reus,
parochŭ în Costișa.

Поученіе

въ день всемірнаго Воздвиженія честнаго и животворящаго креста Господня.

„Кресту Твоему покланяемся, Владыко.“

Погляньмо на гору Голгоѳу, тамъ увидимо, прв. христіане, три кресты, на середномъ зъ тихъ виситъ гвоздями прибитый Спаситель Міра, которого жиды для большого стыда между двома разбойниками распяли.

Послѣ погребенія Іисуса Христа, не извѣстно, куда сокрытъ крестъ Его. Евангелисты объ томъ не споминаютъ. Только по темнымъ преданіямъ слышно было, что онъ гдѣто зарытъ іудеями. Такъ прошло около трехъ вѣковъ, пока не всупилъ на престолъ римскій императоръ Константинъ Великій. Идучи войною на тирана Максентія онъ и все его войско увидѣли лучезарный крестъ поверхъ солнца, составленной изъ звѣздъ, съ надписью на немъ: „**симъ побѣждай!**“ Константинъ устроивъ великолѣпную хоругвъ, и осѣнивъ ею свои легіоны, смѣло вступилъ въ сраженіе и побѣдителемъ вошилъ въ Римъ. На тріумфальныхъ вратахъ его онъ воздрузилъ крестъ съ надписью: „**симъ спасительнымъ знаменіемъ градъ сей освобожденъ отъ ига мучительскаго.**“ Приписывая ту и другія побѣды силѣ креста, Константинъ возымѣлъ твердое намѣреніе отыскати тотъ истинный крестъ, на которомъ былъ распятъ Спаситель Міра. Тотъ благочестивый трудъ приняла на себе осьмидесятилѣтная мать его, императрица Елена и благодать Божія помогла ей въ томъ богоугодномъ дѣлѣ.

Въ 326 г. она прибыла изъ Рима въ Палестину, съ тѣмъ, чтобы освятити себе поклоненіемъ мѣстамъ страданія и славы Христовой и употребити всѣ усилія къ отысканію честнаго креста Его. Но якъ открыти тое сокровище? Послѣ долгихъ, безполезныхъ заботъ, ей указали на одного престарѣлаго еврея, по имени

Іуду, который зналъ опредѣленно изъ письменныхъ сказаній и преданій своихъ предковъ, гдѣ сокрытъ крестъ Господень. Но и Іуда сначала отзывался совершеннымъ невѣдѣніемъ, и долго оставался непреклоннымъ ни къ просьбамъ, ни къ увѣжаніямъ царицы; на конецъ, довели его до сознанія. Онъ превелъ царицѣ къ сѣверовосточной сторонѣ Голгоѳы, и указывая на капище Венеры, построенное тутъ язычниками во время гоненій на христіанъ съ злобою сказалъ: здѣсь, на томъ мѣстѣ, вы найдете крестъ вашего Христа. Сломали капище, стали рыти землю, и послѣ долгихъ, усиленныхъ трудовъ, якъ вже тратили всякую надежду на успѣхъ, отрыли три креста. Но на которомъ изъ нихъ былъ распятъ Іисусъ Христосъ, оставалось неизвѣстнымъ; съ виду всѣ три креста були равны, совершенно однаковы а дощечка, которая прибита була ко кресту Спасителя съ надписью: Іисусъ Назарянинъ Царь Іудейскій лежала отдѣлно. Самъ промысль Божій разрѣшилъ то недоумѣніе. Сперва испытали силу крестовъ надъ одною больною благочестивою женщеною, потомъ надъ мерцемъ, котораго несли на ногребеніе. На обоихъ возлагаемы були одинъ за другимъ всѣ три креста; первые два не помогли больной, не оказали помощи и умершему: третій — крестъ Источника жизни, Побѣдителя смерти, даровалъ болящей здоровье, умершему жизнь.

Можно себѣ представити, якою радостію исполнились христіане и якимъ ужасомъ поражены були невѣрующіе видя тѣ велекія чудеса креста Господня. Всѣ спѣшили облобызати его, прикоснутися къ нему, или хоть взлянути на него; но якъ тѣснота отъ множества народа не позволяла удовлетворити желаніямъ кождаго, то патріархъ іерусалимскій Макарій ставъ на возвышенное мѣсто, воздвигъ т. е. поднялъ Честное-Древо, и показывая его стоявшимъ вдали, всѣхъ благословлялъ имъ; народъ же, осѣняя себе знаменіемъ креста, благоговѣйно восклицалъ: Господи помилуй! То торжественное дѣйствіе и дало названіе празднику Всемірнаго Воздвиженія Честнаго, Животворящаго креста Господня.

Такъ и сегодня беретъ священникъ въ руки святый крестъ, воздвыгаетъ его до горы и показуетъ всѣмъ знаходящимся людемъ въ церквѣ, а народъ споглядаючи на тое честное и животворящое дерево, кланяючися честному кресту свѣваетъ: Господи помилуй. Отъ того часу празднуетъ церковь святая сегодѣшній день урочисто и називаетъ его всемірное т. е. въ цѣломъ свѣтѣ воздвиженіе

честнаго и животворящого Креста. Триста годовъ потому напали Персы на Іерусалимъ и заграбили между дорогими вещами такожь и крестное дерево, которое было сложено въ великолѣпно созданной церквѣ на гробъ Спасителя. Четырнацять годовъ находился крестъ святый въ рукахъ поганьскихъ, наконецъ приказалъ царь Ираклій людемъ молитися и постити, а самъ пустился съ войскомъ противъ Персовъ; онъ побѣдилъ поганьского ворога и отнялъ крестъ святый. Сновъ повстала между народомъ велика радость, бо сновъ увидѣлъ онъ крестъ святый въ Іерусалемѣ, а хрестіане постановили себѣ въ знакъ вдячности къ Богу за опредѣленую имъ помочь въ день праздника воздвиженія честнаго и животворящого креста постити. Тутъ причина, по чему церковь святая намъ приказуетъ сегоднѣшній день завше съ постомъ обходити.

Думаю что докладно я вамъ, прв. христіане, исторію и важность нынѣшняго великаго праздника представилъ. Теперь хочу и вамъ еще о важности св. креста говорити и то показати, что за значенье маютъ святыи кресты на церквахъ и для чого святыи кресты на кладбищахъ или цминтарахъ люди ставляютъ.

Если человѣкъ дорою идетъ, и его розличныи гадки занымаютъ и увидитъ зъ далека на церквѣ крестъ святый, то повенны всѣ житейскіи гадки его оставляти, бо крестъ святый ему знати даетъ, что тутъ домъ Божій находится, а вступивше до церквы, чтобы памяталъ, що онъ війшолъ до самого Бога. Тому то должностью каждого христіанина есть, съ вѣрою и побожностію въ храмъ Божій вступати. Креста святый, стоящій на церквѣ напоминаетъ насъ, чтобы мы хотѣвше съ Богомъ черезъ молитву въ церквѣ розмавляти, всѣ гадки и сердце отъ земскихъ вещей отдалили, и ихъ къ вѣчной отчинѣ вознесли. Крестъ святый стоитъ дальше по тому на церквѣ, ибо онъ есть пальцемъ Божіемъ, грозящій всѣмъ, которые до церкви только съ повиности приходятъ, понеже они только съ тѣломъ тутъ находятся, а духъ ихъ тѣмъ часомъ о помноженю маетку, о поправѣ господарства, о гостинѣ, о забавахъ, о утѣхахъ тѣлеснихъ попечается, или даже съ непрестойними и бридкими гадками бавится. Много суть и такихъ людей, которые вступивше до церкви, забуваютъ на тое святое мѣстце, на которомъ находятся, вытаются, смѣются, обговоруютъ своего ближняго, не слухаютъ св. Богослуженіе, и потому еще

мають отвагу на Господа нарѣкати, если яка заслужена кара на нихъ спадитъ. Не робѣтъ такъ, прв. христіане, но если прійшлисьте до церкви, то зоберѣтъ всѣ ваши гадки къ Богу, покиньти всякіи клопоты по словамъ святой церквы: „Всякое нынѣ житейское отложимъ попиченіе“ и отдайте поклонъ Господеви, а отдайте его съ сокрушенымъ и смеренымъ сердцемъ, погадайте о своихъ злыхъ учинкахъ, покайтеся, поправтися, постановѣтъ себѣ гадку больше не грѣшити и промавляйте слова Мытаря до своей души: Боже милостивъ бѫди мнѣ грѣшномѫ. Наконецъ крестъ святый воздвиженный на церквѣ говоритъ и показуетъ намъ дорогу, что отчина наша не есть тутъ въ сей долинѣ слезъ и болѣзнь, но тамъ въ небесномъ царствѣ, и что мы на тую дорогу только черезъ церковь святую ступити можемо. Для того же не шукаймо нашого счастья ни въ господарствѣ, ни въ маетку, ни въ чести, ни въ славѣ, бо наше правдивое счастье высше есть, куда той крестъ святый стремитъ. Якъ дерево корни свои въ землю пускаетъ, а галузьемъ все высше инеся, такъ повенны и мы христіане после приказу божаго на земли руками працовати, „Понеже ты заповѣдь мою переступилъ, то теперъ будешъ въ потѣ чола твоего хлѣбъ насужній заробляти, ажь доки не вернемся въ землю, изъ которой взять есть,“ но духомъ что разъ высше и высше возносится и такимъ образомъ наше вѣчное отечество осягнути.

Крестъ святый стоитъ на цмитары для того, чтобы мы памятали, что той самъ Господь, котрый насъ створилъ, намъ поживлѣнье, здоровье и маетокъ даетъ, что онъ и по нашой смерти нашимъ владѣтелемъ. Тому не гадай себѣ, грѣшный человѣче, что умераючи все съ тобою закончилось; крестъ бо воздвиженный на цментары, на твоей могилѣ выразно тебѣ побѣдаетъ, что по смерти тѣла, душа твоя передъ справедливымъ судіею станетъ и счетъ здавати будетъ за всѣ твои дѣла, и горе тебѣ, если услышишъ грозный голосъ Господа: „Иди гетъ отъ мене проклятый въ огонь вѣчный, уготованый діяволу и ангеломъ его.“

Крестъ святый на цментари далѣе до насъ сильно промовляетъ, что и мы конечно тамъ спочивати будемо, и что всѣ наши маетки, утѣхи, честь и слава, сваволя и роспуста въ гробѣ кончутся, и что мы съ кождымъ днемъ и годиновъ къ той темной могилѣ преближаемся. А еднакожь, мало людей, котрыи о смерти гадаютъ? Много людей на свѣтѣ находятся, которые такъ жіютъ, якъ бы вже тутъ на вѣки жити мали, они угождаютъ только

своимъ ненасытнымъ похотямъ и страстьямъ, зниважаютъ правду и добродѣтель, переступаютъ заповѣдь любовы и милосердія къ блежнему, оглушаютъ голосъ совѣсти и забываютъ слова праведного Іова: Я есмь подорожній, якъ и всѣ отцы мои, скоро минаютъ дни мои, а на конци не лишится менѣ ничого иного, только гробъ.

Крестъ святый на цминтари соединяетъ въ конецъ насъ живыхъ съ усопшими. Если идешъ христіянине коло цвинтаря а увидишъ тамъ крестъ святый, то твоею святою повиностью есть коротку, по сердечну молитву за всѣхъ, которые тамъ въ могилахъ почиваютъ, сими словами промовити: „Со святыми упокой Христе души усопшихъ рабъ твоимъ, идѣже нѣсть болѣзнь, ни печаль, ни воздыханіе, ни жизнь безконечная“.

Празднуючи сегодня „Всемірное воздвиженіе честнаго и животворящого креста“, слышалисьте мои возлюбленные, что за значенье маютъ кресты стятыи на церквахъ и цмингарахъ, и для чого они тамъ ставляются.

Прошло триста лѣтъ съ тѣхъ поръ якъ Іисусъ Христосъ вошелъ въ славу Свою, а животворящій крестъ Его находился въ уничиженіи; Іисусъ Христосъ пребывалъ на небѣ, а крестъ Его скрывался въ нѣдрахъ земли, а объ орудіи спасенія не зналъ никто изъ вѣрующихъ. Мать Константина Великаго святая Елена тое драгоцѣнное сокровище, животворящій крестъ Христовъ изъ тьми на свѣтъ двигнула, чтобъ милліоны вѣрующихъ его лобызали и ему поклонялися.

Будемъ и мы, братія, мати всегда крестъ Христовъ предъ очема, будемъ якъ можно чаще поклонятися ему и лобызати его. Крестъ Хр. видѣнный на небѣ императоромъ Константиномъ, даровалъ ему побѣду, а вырытый изъ земли исцѣлилъ больную и воскресилъ мертвеца. Станемъ и мы взирати на него очами вѣры, и мы побѣдимъ враговъ видимыхъ и невидимыхъ; станемъ лобызати его сердцемъ и устами, и мы исцѣлимся отъ болѣзней духовныхъ и тѣлесныхъ. Будемъ благоговѣйно ограждати себе знаменіемъ креста „да изображаемъ его на челѣ и на всемъ, на хлѣбѣ, который вкушаемъ, на чашахъ, изъ которыхъ пьемъ, да изображаемъ при входахъ и выходахъ, когда ложимся спати и встаемъ, когда находимся въ пути и отдыхаемъ. Онъ есть великое предохраненіе, данное бѣднымъ въ даръ и слабымъ безъ труда. Тое знаменіе побѣда для вѣрующихъ и страхъ для злыхъ духовъ“. Аминь.

Ѳеодоръ Семанюкъ
завѣдатель въ Миліевѣ.

CRONICĂ.

Sĕrbarea ḑileĭ nascerii Maĭestăţiĭ Sale Impĕratuluĭ nostru Franciscŭ Iosifŭ I. în 6/18 Augustŭ a. c. Aniversarea ḑileĭ nătale a Augustuluĭ Împĕratŭ în ḑiŭa schimbării la faţa a Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ dă împerĭuluĭ ocăjune a-şĭ manifestá simţimintele sale profunde de loĭaletate, de amoare şi simpatiă pentru bunul şi gloriosul Domnitorĭŭ, şi anume cu sĕrbarĭ bisericescĭ, cu felĭurite petreceri şi cu acte umanitarĭe. Şi în ţara noastră se sĕrbeaḑă ḑiŭa aceasta pretutindene cu mare entusiasmŭ şi solemnitate, căcĭ pregraţiosuluĭ nostru Împĕratŭ avemŭ a-ĭ mulţămí consoledarea noastră confesională, naţională, economică şi totŭ avantagĭul spiretualŭ, ce-'lŭ dobêndimŭ pe teremul sciinţelor. De aceea se şí grăbescŭ în ḑiŭa aceasta cu toţiĭ maĭ întâĭŭ la biserica şi rădică la cerĭŭ din toată inima rugĭ firbinţĭ pentru vĭeaţa, sănĕtatea, pacĭnica şi îndelunga domniă a multŭ ĭubituluĭ şi adoratuluĭ Împĕratŭ, apoĭ se facŭ presêntăcĭunĭ înaintea deregătorielor publice, spre a pronunţá devotămêntul omagialŭ, în fine se adună la diverse petreceri publice şi sĕrbeaḑă în modŭ demnŭ ḑiŭa ast' de bucuriă, înfiinţându conformŭ cu întenţiunile marinimoase ale Maĭestăţiĭ Sale acte umane şi resoluţĭunĭ frumoase. Jurnalele locale şi cele de afară înregestreaḑă cu satisfacţĭune deosĕbită din anŭ în anŭ dările de samă despre sĕrbările aceste patriotice, laudă loĭaletatea şi umanetatea poporuluĭ bucovineanŭ şi-'lŭ încurăjază pe calea pornită, ca în concurinţă deamnă de laudă să-şĭ arete fidelitatea neclintită cătră tronŭ şi Împĕratŭ. Şi de astă dată s'a sĕrbatŭ ḑiŭa aniversarĭă a nascerii Maĭestăţii Sale c. r. apostolice în totŭ locul, eară în Cernăuţĭ îndeosebĭ cu pompă aleasă, făcêndu-se în toate bisericele sânta liturgiă şi doxologiă soleamnă şi punêndu-se în cale şí sĕrbărĭ filantropice, maĭ alesŭ în folosul soţietăţii „Crucea roşă". În ḑiorĭ de ḑi detunară 36 de împuşcături din tunurile divisiunii regemêntuluĭ 9 de artileriă, şi vestiră sosirea sĕrbăriĭ destinse; eară sunetul melodiosŭ alŭ câmpanelor tuturor bisericelor din oraşŭ şi din suburbie, carele se îngână cu detunările artilerieĭ, învitá creştiniĭ la rugă.! În trăsura de gala vení la 9 oare Înaltŭ

Prea Sânţitul Archiepiscopŭ şi Mitropolitŭ Silvestru la biserica catedrală şi celebrà cu asistinţa numĕroasă s. liturgiă şi doxologia cea mare, la care erá de faţă: Illustratea Sa c. r. preşedinte alŭ ţĕreĭ baronul I. de Alesani cu consiliariĭ şi amploĭaţiĭ guverniali, căpitanul ţĕreĭ baronul Alesandru de Vasilco cu delegaţiĭ dietali, preşedintele penitenţiarĭuluĭ localŭ M. Piteĭŭ cu consiliariĭ şi diregĕtoriĭ tribunaluluĭ ţĕreĭ şi ăĭ altorŭ diregĕtorie auxiliare de locŭ, rectorul universităţiĭ V. de Repta cu profesoriĭ teologieĭ, nobilimea, represêntanţiĭ scoalelor mijlocie şi primarie, represêntanţiĭ comuneĭ orăşene şi foarte multŭ poporŭ, edeficându-se cu toţiĭ de cântările liturgice şi ale imnului poporalŭ, esecutate cu bravură deosĕbită de soţietătea filarmonică „Armonia“. După terminarea doxologieĭ trecú Înaltŭ Prea Sânţia Sa, fiindŭ însoţitŭ de clerŭ, în palatul guvernialŭ, unde rĕspicà în faţa preşedinteluĭ ţĕreĭ în numele propriŭ, alŭ clirului şi alŭ poporuluĭ dreptŭcredincĭosŭ felicitările omagiale pentru persoana Augustuluĭ Împĕratŭ Franciscŭ Iosifŭ I.

Cu prea înalta resolucĭune împĕrătească din 21 Augustŭ a. c. s'a sancţionatŭ „Statutul sinodalŭ“ pentru Mitropolia gr. or. a Bucovineĭ şi Dalmaţeĭ; cum e cunoscutŭ, acestŭ statutŭ a fostŭ desbătutŭ şi priĭmitŭ în şedinţele sinoduluĭ episcopescŭ, care s'a ţinutŭ în luna luĭ Iuniŭ a. c. în Viena; cuprinsul luĭ e tipăritŭ în traducere românească în Nr. 8 alŭ jurnaluluĭ acestuĭa.

Înaltŭ Prea Sânțitul Mitropolitŭ alŭ Moldoveĭ și Suceveĭ părintele Iosifŭ comunicà acestuĭ scaunŭ spiretualŭ,cu scrisoarea din 22 luliŭ a. c. Nr. 1260, cum-că conformŭ notificăriĭ ministeriuluĭ de culte din România a rĕpăosatŭ în Rusia Stefanŭ Francŭ, supusŭ austriacŭ şi a lăsatŭ diferite sume, spre a se distribuí la maĭ multe biserice armene şi la sĕraciĭ din Iaşi, Botuşanĭ şi Suceavă, asemnândŭ pentru localetatea din urmă 200 de ruble. Parochiatul din Suceavă fu însciinţatŭ de acestŭ legatŭ şi împuternicitŭ a descurcá afacerea în înţĕlesul testătoriuluĭ.

Lectorul și teologul absolvatŭ Ilarionŭ Straticĭucŭ a rĕ- păosatŭ în Voloca pe Ceremoşŭ după unŭ morbŭ îndelungatŭ în 9/21 Augustŭ a. c. Cu defunctul candidatŭ de preoţia, carele erá născutŭ în 30 Iuniŭ (12 Iuliŭ) 1851 în Voloca pe Ceremoşŭ şi

şi-a făcutŭ studiele teologice în Cernăuţi ca alumnŭ seminarialŭ în anii 1877—1881, eşí eară-şĭ unul din rôndul aspiranţilor consciincĭoşĭ, carĭ, cunoscêndu-şĭ problema chiămării viitoarĭe, se punŭ la lucru cu tăria şi seriositate, spre a aduce ŭă-dată cu activetatea lor păstorească bisericeĭ, patrieĭ şi stării preoţescĭ folosŭ, stimă şi vaţă! Defectul corporalŭ, de carele erá nelisnicitŭ în anii din urmă, se înrădĕcinà totŭ maĭ adûncŭ, pênă-ce în urmă îlŭ făcú să-şĭ deĭe năturei tributul. Îmmormêntarea urmà în Voloca în 11/23 Augustŭ, funcţiunândŭ la actul funebralŭ preoţimea învecinată în fiinţa de faţă a uneĭ mulţimĭ marĭ de poporŭ de locŭ şi de publicŭ alesŭ. Parochul localŭ Cucernicia Sa părintele M. Halipŭ ţinú în biserică cuvêntul funebralŭ, eară la mormêntŭ pronunţà altŭ cuvêntŭ parochul din Carapcĭŭ pe Ceremoşŭ, Cucernicia Sa păr. M. Cupceanco.

Fiă-ĭ ţĕrina uşoară şi memoria eternă!

Cu ocăjunea venirii Maĭestăţii Sale c. r. apostolice la Aradŭ în 7/19 Augustŭ a. c., spre a asistá la manevrele militarĭe de acoló, a mersŭ în numele bisericeĭ ort.-or. române din Ardealŭ şi Ungaria Eşcelinţa Sa Înaltŭ Preasânţitul Mitropolitŭ şi Archiepiscopŭ păr. Mironŭ Romanŭ, eară în numele celeĭ ort.-or. sĕrbescĭ din Croaţia şi Slavonia Escelinţa Sa Înaltŭ Preasânţitul Mitropolitŭ şi Patriarchŭ alŭ Sêrbilor păr. Ghermanŭ Angyelicĭ, fiă-care cu ŭă deputăţiune aleasă, spre a-lŭ bine-vêntá pre prea luminatul Împĕratŭ şi a-şĭ rĕspicá omagiele. Eşcelinţa Sa părintele Archiepiscopŭ şi Mitropolitŭ Mironŭ a rostitŭ următoaria avorbire omagială: „Maĭestatea Voastră cesarĭă şi apostolicoregească! Preagraţioase Doamne! În numele bisericeĭ gr.-or. din Ungaria şi Transilvania venimŭ cu supunere omagială a Vĕ sălutá pre Maĭestatea Voastră, regele nostru încoronatŭ, patronul nostru părintesce îngrijitorĭŭ — a Vĕ sălutá în acestŭ ţinutŭ locuitŭ compactŭ de credincĭoşiĭ nostri. Ereditatea cea maĭ preţioasă, ce ni-a rĕmasŭ dela străbunii nostri: credinţa şi alipirea cătră tronul strălucitŭ alŭ Maĭestaţii Voastre căştigă la aceasta ocajune în pĭeptul preoţimiĭ şi alŭ credincĭoşilor nostri unŭ nutremêntŭ din constătarea, că deşí Maĭestatea Voastră de astă-dată Vĕ îndreptaţĭ prea înalta atenţiune maĭ cu samă asupra braveĭ armate, care împune pretutindene respectŭ, totu-şĭ graţia acesteĭ cercetărĭ părintescĭ înundă cu raḑele sale fericitoarĭe şi vetrele armateĭ, totalitatea locuitorilor din acestŭ ţinutŭ şi împregĭurime.

Fiă pentru totŭ-dea-una bine-cuvêntată glorioasă domnire a Maĭestăţiĭ Voastre! Înţĕleapta îngrijire părintească, ce o purtaţĭ, verse puterĭ spiretuale şi materiale în popoarele credincĭoase ale patrieĭ noastre, ca acestea sub scutul constituţiunii şi alŭ legilor să se poată desvoltá şi prin puterea cultureĭ şi a buneĭ stărĭ comune să poată lucrá totŭ-dea-una în unire pentru prosperarea scumpeĭ noastre patrie. Şi cândŭ noĭ, pentru a manifestá de noŭ simţemintele sincere ale bisericeĭ gr.-or. române din patriă, nestrămutata ĭubire, credinţă şi devoţiune cătră augusta persoana şi înaltul tronŭ alŭ Maĭestăţiĭ Voastre, ne luămŭ voĭă, de a ne presêntá înaintea feţeĭ Maĭestăţiĭ Voastre preagraţioase, rugămŭ pre atotŭ-puternicul Dumneḑeŭ, ca să Vĕ ţiiă pre Maĭestatea Voastră spre fericirea patrieĭ şi a bisericeĭ noastre naţionale la mulţĭ anĭ în cea maĭ bună sănĕtate! „Să trăĭască Maĭestatea Sa“! La acestea cuvinte ale Mitropolitului Mironŭ a rĕspunsŭ Maĭestatea Sa în următorĭul modŭ: „Vĕ primescŭ graţiosŭ omagiele şi asigurările de fidelitate, pentru-că nu mĕ îndoĭescŭ, cum-că D-Voastră veţĭ conduce consolidarea totŭ maĭ firmă a bisericeĭ D-Voastre numaĭ într' astŭ-felĭŭ de direpcĭune, ce va serví binele tronului şi alŭ patrieĭ şi interesele credincĭoşilor D-Voastre. Fiţĭ convinşĭ, că stărunţele D-Voastre în aceasta privinţă potŭ totŭ-dea-una contá la graţia şi scutul meŭ“.

Totŭ camŭ în acela-şĭ felĭŭ, numaĭ cu provocarea la referinţele bisericeĭ sêrbescĭ, se rĕspică şí Înaltŭ Preasânţitul Mitropolitŭ din Carloviţŭ Ghermanŭ Angyelicĭ înaintea augusteĭ persoane a preagraţiosului Împeratŭ, carele rĕspunse aşá: „Primescŭ cu plăcere asigurarea de alipire cu credinţă cătră tronŭ, de-oară-ce sûntŭ convinsŭ de sinceritatea eĭ şi sciŭ, că D-Voastră în cercul credincĭoşilor D-Voastre lucrăţĭ în modŭ vrednicŭ de toată recunoscinţă, pentru-că credincĭoşiĭ, fără de a-şĭ stirbí simţemintele lor relegiose şi naţionale, să fiă şí cetăţenĭ credincĭoşĭ aĭ ţĕreĭ. Conţedŭ şí în viitorĭŭ la aceasta fidelitate din poartea credincĭoşilor D-Voastre şi Vĕ asigurŭ cu plăcere şi maĭ departe de graţioasa mea bună-voinţă“.

In gazeta „Tutova“ cetimŭ următoarĭa notiţa: „Să găsesce depusŭ în Iaşĭ, la Scoala de belle-arte, unŭ Epitafŭ alŭ Mântuitorului, ŭă lucrare de ŭă rară artă şi frumuseţă admirabilă, făcutŭ de ŭă doamnă română de pe Racova, istorica vale a gloriosului Erou alŭ Moldoveĭ, Stefanŭ celŭ Mare.

Doamna Soltana Lazu, născută Sofronie, este autoara acestui preţiosŭ odorŭ relegiosŭ, lucratŭ de propriele sale mâne în cursŭ de şese anĭ.

Epitafulŭ în cestiune începŭ a se lucrá âncă în anulŭ 1877, pe timpulŭ rĕsboĭuluĭ Românо-Turcŭ şi abĭá pe la finele anuluĭ încetatŭ se terminà.

Lăsândŭ la ŭă parte bogăţia acestuĭ epitafŭ, (căcĭ este lucratŭ numaĭ în mătasă grea şi firŭ de aurŭ), dară lucrarea luĭ artistică, în privinţa efigielor de sânţĭ, potrivirea nuanceloră de culorĭ, fineaţa cususureĭ, care formează unŭ totŭ armonicŭ, ce atrage atenţiunea privitorĭuluĭ, maĭ-că nu s'arŭ putè rĕsplătí în valoarea luĭ adevĕrată.

Directorulŭ scoaleĭ de belle-arte din Iaşĭ, precum şĭ maĭ multe persoane de distincţiune, carĭ aŭ vĕdutŭ această lucrare de ŭă rară delicateaţă şi fineaţă artistică, şi-aŭ exprimatŭ admiraţiunea lor cătră distinsa autoară a epitafuluĭ.

Amŭ dorí din sufletŭ ca asemene lucrărĭ de mână, ce facŭ onoare nu numaĭ Onor. Doamne Lazu, dară întregeĭ naţiunĭ, să fiă imitate de maĭ multe Doamne române“.

A eșitŭ de sub tiparĭŭ și se află de vêndare la autorul opul de mare meritŭ: „A r c h e o l o g i a b i b l i c ă“ cumpusŭ şi înzestratŭ cu doaŭĕ mape şi cu ŭă tablă de Isidor O n c ĭ u l, c. r. prof. p. o. la făcultatea teologică gr.-or. din Cernăuţi. Preţul pentru Austro-Ungaria 6 fl., pentru România 15 fr.

In tipografiea archiepiscopală din Cernăuți este locŭ pentru învĕţăceĭ de întrodusŭ în arta tipografieĭ. Se cere, ca respectivíĭ să fiă de 14 anĭ trecuţĭ şi să poată cetí şi scrie românesce şi nemţesce; carĭ vor sci şi a treĭa limbă, vor fi preferiţĭ. Timpul învĕţărиĭ durează 4 anĭ. În anul ântăĭŭ vor fi rĕmuneraţĭ şi apoĭ din anŭ în anŭ totŭ maĭ bine şi ádecă după purtarea şi iscusinţa lor. Înformările maĭ de aproape le dă Administrăciunea tipografieĭ archiepiscopale.

Redactorĭŭ primarĭŭ responsabilŭ:
Protopresviterul
Artemiŭ Berarĭŭ.

Redactorĭŭ alŭ doile pentru textul slav.-rusescŭ:
Profesorĭŭ de cântarea corală
Isidorŭ Vorobchĭevicĭ.

Administrătorĭŭ și editorĭŭ: Archimandritul-Mitroforŭ
Arcadiŭ Cĭupercovicĭ.

Tipografiea archiepiscopală în Cernăuţĭ.

CANDELA.

Jurnalŭ bisericescŭ-literarĭŭ.

Apare ŭă-dată pe lună.

Nr. 10. Cernăuți, 1. Optomvre 1884. Anul III.

Făcultatea teologică din Cernăuți și cele-l'alte școale teologice ortodoxe-rĕsăritene.

(Estrasŭ din cuvêntarea rostită de profesorĭul Euseviu Popovicĭ la înstălarea lui ca Rectorŭ alŭ Universităţiĭ din Cernăuţĭ pentru anul 1880/81.)

(Urmare.) [1])

În Rusia esistă numaĭ la doaŭĕ universităţi, ádecă la cea din Dorpat şi la cea din Helsingfors, câte ŭă făcultatea teologică protestantică, eară la toate universităţile cele-l'alte nu se află făcultăţi teologice, ci numaĭ câte doaŭĕ catedre teologice, una pentru teologia sistematică şi altă pentru istoria bisericească, alăturate la făcultatea istorică-filologică.

Dreptŭ făcultăţi teologice ortodoxe funcţionează patru şcoale teologice înalte sepărate, numite academie „spiretuale“ seaŭ bisericescĭ, la Petersburgŭ, Moscva, Chievŭ şi Cazanŭ. Fiă-care dintre acestea este maĭ vechiă decâtŭ universitatea din locŭ, precum în generalŭ în Rusia şcoalele bisericescĭ sûntŭ maĭ vechĭe decâtŭ cele lumene. Şi această împregĭurare de'mpreună cu organisarea sepărată, ce o are acoló acum din vechime starea bisericească întreagă, sámĕnă să fiă şí

[1]) In partea premergĕtoarĭă, ce s'a tipăritŭ în Nr. 9 pe fața 540 șirul 8 de susŭ în locŭ „dintre ceĭ 10 graduați“ citesce „dintre ceĭ 232 de auditorĭ precum și dintre ceĭ 10 graduați“.

causa, din care pênă acum nu s'aŭ înfiinţatŭ făcultăţi teologice pe lângă universităţi, cu-toate-că acum împĕrăteasa Ecaterina II. în a. 1765 luase hotărîrea aceasta, trămiţêndŭ, spre a o puté realizá, 16 teologi tineri, ca să studieze în străinĕtate, şi făcêndŭ să se elucre şi să i-se subştearnă de către sinodul diregĕtoriŭ rusescŭ unŭ planŭ de întocmire pentru făcultatea proïectată, eară în timpul celŭ mai noŭ âncă se făcură feliurite propuneri în aceea-şi direpciune, între altele şí propunerea în adevĕrŭ foarte plausibilă, ca de ŭă-cam-dată academiele să rĕmâiă neatinse şi numai pe lângă ele să se înfiinţeze şí făcultăţi teologice la unele universităţi, spre a puté face proba, unde ar puté înăintá mai bine teologia, în academie biscricesci seaŭ la universităţi. Altmintre academiele acestea, şí aşá isolate, cum sûntŭ ele, nu sûntŭ de feliŭ şcoale teologice înalte de lăpĕdatŭ. Ele aŭ fostŭ supuse la reforme de îmbunĕtăţire de mai multe ori, de pe urmă dată în a. 1869, şi pentru întreţinerea lor se chieltuïesce aproape de $^1/_2$ de milionŭ de ruble pe anŭ. Eară întocmirea lor stă în cea mai strînsă legătură cu întocmirea tuturor şcoalelor bisericesci, ale cării trăsure căpitale sûntŭ următoarîele:

Toate şcoalele bisericesci sûntŭ supuse nu ministeriului luminării, ca cele lumene, ci sinodului diregĕtoriŭ, carele stă nemijlocitŭ sub împĕratul. Menirea principală a şcoalelor bisericesci este, a dá cultura trebuincioasă copiilor de funcţionari bisericesci şi anume principalminte pentru chiămarea bisericească, măcar-că şí copiilor din alte stări li este deschisă întrarea în aceste şcoale precum şí în starea bisericească, eară copiilor de funcţionari bisericesci li stă în voiă, a întrá şí în şcoale lumene şi a-şi alege şí ŭă chiămare lumeană.

Şcoalele bisericesci se treptează în „institute“ seaŭ progimnasie bisericesci, în seminarie bisericesci şi în academie bisericesci, cari toate sûntŭ într'una şí convicte.

În „institutele“ seaŭ progimnasiele bisericesci se primescŭ copii de 10 pênă la 12 ani, carii sciŭ cití, scrie, puţinŭ computá şi poşedŭ cele mai neapĕrate cunoscinţe religionarie. Cursul institutelor durează 4 ani şi cuprinde pe lângă învĕţămêntul de religiune, de ritualŭ şi de cântare bisericească âncă şí învĕţămêntul de limba rusească, cea slaveană-bisericească, cea latină şi cea greacă, precum şí de aritmetică, geografiă şi caligrafiă.

Ceï ce aŭ absolvatŭ aceste progimnasie seaŭ poşedŭ de aiure cunoscinţele, ce se câştigă în ele, potŭ trece la şcoalele bisericesci

cele de treaptă nemijlocitŭ mai înaltă, ádecă la seminarïe, de carï se află în Rusia 53 şi în carï — după reforma din a. 1867 — se face maï âmtâïŭ unŭ cursŭ gimnasialŭ de 4 anï şi apoï unŭ cursŭ teologicŭ de 2 anï şi se câştigă astŭ-felïŭ calificarea pentru şerviţul păstorescŭ celŭ comunŭ. Obïeptele, ce se învaţă în ceï 4 anï de'ntâïŭ, sûntŭ: limba şi literatura rusească, limba latină şi cea greacă, limba germâna seaŭ cea francesă după voïa seminaristuluï, matematica, fisica, istoria universală şi cea rusească, logica, psichologia, ŭă privire preste sistemele filosofice şi prin toţï 4 anïi esplicarea sânteï scripture; eară obïeptele celor 2 anï următorï sûntŭ: limba evreească şi esplicarea sânteï scripture, din carea celŭ puţinŭ cărţile istorice ale legiï celeï noauĕ aŭ a se esplică după testul originalŭ grecescŭ, istoria grecească universală şi cea rusească, teologia fundămêntală, teologia dogmatică şi cea etică, citirea părinţilor bisericeï grecescï din testul originalŭ, liturgica, omiletica, mânuducerea practică pentru păstoria de suflete, pedagogica şi didactica; pe lûngă acestea se maï învaţă prin totŭ cursul seminerialŭ cântarea bisericească, desemnul şi gimnastica. Învĕţătoriï pentru obïeptele lumene ale seminarïelor se formează pe la universităţi, eară ceï pentru obïeptele teologice pe la academiele bisericescï.

Dintre seminariştiï absolvaţi ceï maï aleşi se trămitŭ ex officio la şcoala bisericească cea maï înaltă, la una din cele 4 academie, spre a primí acoló cultură teologică maï deplină; însă şí seminariştï absolvaţï netrămişï ex officio precum şi gimnasiaştï absolvaţï potŭ cere primirea în academiă, supuindu-se, ca şi ceï trămişï ex officio, unuï esaminŭ de primire. Toţï ceï ce reesŭ la acestŭ esaminŭ, se primescu ca „studinţï“ seaŭ auditorï ordinarï aï academieï; ceï ce reesŭ maï bine, cápĕtă câte unŭ locŭ din cele 460 de locurï fără plată, ce sûntŭ sistemisate la cele 4 academie, pecândŭ ceï-l'alţï studiează cu chïeltuïeala lor propriă seaŭ cu unŭ stipendïŭ particularïŭ, în care modŭ studiáŭ bună oară în a. 1878 139 de tinerï. Cursul e de 3 anï, eară pentru ceï ce aspirează la unŭ gradŭ academicŭ, de 4 anï.

Cultura teologică maï înaltă, ce o câştigă cine-vá la academiele bisericescï, nu se întinde la teologia întreagă, ci numaï la ŭă parte dintr'însa, şi precum la noï făcultatea filosofică constă din unŭ depărţimêntŭ filologicŭ-istoricŭ şi din altul matematicŭ-fisicŭ, aşá şí fiă-care din academiele aceste bisericescï se închïăïă în treï despărţiminte, în celŭ „teologicŭ“, celŭ „istoricŭ-bisericescŭ“ şi celŭ „practicŭ-bisericescŭ“ seaŭ, cum s'ar dice la noï, în celŭ pentru teologia sistematică, celŭ

pentru teologia istorică şi celŭ pentru teologia practică, măcar-că sûntŭ şí obĭepte, carĭ sûntŭ oblegate pentru tustrele despărţimintele. Obĭepte de acestŭ felĭŭ din urmă sûntŭ: studiul biblicŭ, teologia fundămêntală, logica, psichologia, metafisica, istoria filosofieĭ, pedagogica, limba şi literatura latină şi cea greacă şi după alegerea studinteluĭ seaŭ limba germână seaŭ cea francesă seaŭ cea angleză. Din contra oblegate numaĭ pentru u n ŭ despărţimêntŭ sûntŭ: 1. pentru depărţimêntul „teologicŭ“ seaŭ alŭ teologieĭ sistematice: teologia dogmatică cu istoria dogmelor, teologia morală, teologia comparativă, patristica, limba evreească şi archeologia biblică, cele treĭ din urmă, precâtŭ se vede, ca sciinţe ajutoriale la studiul fôntânelor teologieĭ; 2. pentru despărţimêntul „istoricŭ-bisericescŭ“ seaŭ alŭ teologieĭ istorice: istoria biblică a legiĭ vechĭe şi a celeĭ noauĕ, istoria bisericească, istoria bisericeĭ rusescĭ, istoria şi rĕfrângerea rascoluluĭ seaŭ a schismeĭ rusescĭ, istoria polititică universală, istoria politică rusească; 3. pentru despărţimêntul „practicŭ-bisericescŭ“ seaŭ alŭ teologieĭ practice: teologia păstorală, omiletica şi istoria retoriceĭ bisericeĭ rĕsăritene şi apusene, archeologia bisericească şi liturgica, dreptul bisericescŭ, teoria stilului şi istoria literatureĭ rusescĭ cu ŭă privire preste cele maĭ însemnate literature străine, limba rusească şi dialectele slăvene.

De aicĭ se vede, că cultura teologică u n i v e r s a l ă în Rusia se câştigă numaĭ în seminarĭe şi prin urmare nu este decâtŭ de nivelŭ secundărĭŭ, eară cultura teologică înaltă seaŭ aceea, ce se câştigă la academiă, nu este cultură teologică universală, ci numaĭ formare de teologĭ specialiştĭ, anume de învĕţătorĭ de teologiă pentru universităţĭ, academie şi seminarĭe şi de literaţĭ bisericescĭ, pe temeĭul uneĭ culture teologice universale de nivelŭ secundarĭŭ. Pe lângă aceasta programul de învĕţământŭ alŭ academielor bisericescĭ, orĭ şí câtŭ de avutŭ este, şi orĭ şí câtŭ tinde elŭ a înlocuí pentru teologŭ şí făcultăţile lumene, totu-şĭ are lipse simţite. Aşá bună oară studiul biblicŭ este represêntatŭ în elŭ într'unŭ modŭ relativŭ vitregŭ, şi toată filologia biblică cuprinde numaĭ limba evreească; aşá viitorĭul istoricŭ bisericescŭ dreptŭ că aude în academiă istoria biblică a legiĭ vechĭe şi a celeĭ noaue, istoria bisericească universală, istoria bisericeĭ rusescĭ, istoria rascoluluĭ, istoria politică universală şi istoria politică a Rusieĭ, însă nu aude şí sciinţele ajutoriale istorice, neapĕrate pentru studiul fôntănelor istorieĭ bisericescĭ, nu aude paleografia, diplomatica, chronologia şi cele-l'alte. Şi măcarcă academielor li este ertatŭ a întroduce cu încuviinţarea sinodului diregĕtorĭŭ ele înse-şĭ în învĕţământul lor obĭepte noauĕ seaŭ schimbărĭ,

şi măcar-că ele în decursul celor 10 anĭ aĭ duratei planuluĭ de maĭ susŭ aŭ întrebuinţatŭ de altmintrea destulŭ de bine libertatea aceasta, totu-şĭ spre îndreptarea lipselor amintite necĭ una dintre ele, precâtŭ sciŭ, n'a făcutŭ nemică. De altă parte cu toate scăderile acestea academiele aŭ formatŭ foarte bunĭ teologĭ specialiştĭ şi procedŭ cu mare rigoare, cândŭ daŭ mărturie de calificare. Cine, plinindŭ anul alŭ treilea academicŭ, nu depune cu resultatŭ d e s t i n s ŭ esaminul legĭuitŭ, de carele se ţine şi dejudecarea scrisuală a unuĭ opŭ sciinţialŭ, acela se demite în-dată cu titulul unuĭ „studinte actualŭ alŭ academieĭ“ şi nu poate aspirá la ŭă profesură teologică necĭ măcar într'unŭ seminarĭŭ, necum la ŭă şcoala maĭ înaltă, necĭ poate fi admisŭ la câştigarea unuĭ gradŭ academicŭ. Eară ceĭ ce depunŭ esaminul numitŭ cu notă de destingere, maĭ rĕmânŭ în academiă âncă unŭ anŭ şi îşĭ alegŭ unŭ obĭeptŭ specialŭ alŭ despărţimêntuluĭ săŭ, din carele sub conducerca profesorilor atíngĕtorĭ se prepară pentru gradele academice şi pentru profesură. După trecerea anuluĭ acestuĭa alŭ patrulea supuindu-se cu bunŭ resultatŭ unuĭ esaminŭ rigorosŭ din obĭeptul celŭ alesŭ, studintele câştigă gradul unuĭ candidatŭ de teologiă, eară dacă maĭ înfăţişează în acela-şĭ timpŭ seaŭ maĭ târdiŭ şí ŭă disertăcĭune nimerită din obĭeptul săŭ, susţiindu-o şí guralŭ în ŭă disputăcĭune publică cu cunoscinţă de lucru şi cu îndĕmânĕtate, devine magistru de teologiă. Vrêndŭ să câştige şí doctoratul, trebue să înăinteze totŭ dín acelŭ obĭeptŭ ŭă noauă disertăcĭune seaŭ unŭ opŭ maĭ mare şi aprobându-se şí această lucrare sciinţială, trebue să o ápere eară cu succesŭ în ŭă disputăcĭune publică faţă cu oponenţĭ oficialĭ şi voluntarĭ. Dreptŭ aceea gradele academice în teologiă aŭ, ca şí studiul teologicŭ academicŭ însu-şĭ, în Rusia caracterŭ specialisticŭ, şi academiele bisericescĭ rusescĭ sámĕnă şí în această privinţă cu făcultăţile noastre filosofice, carile şí ele împărtăşescŭ doctoratul pe temeĭul studielor, disertăcĭunilor şi esaminelor rigoroase specialistice. Doctoratul „honoris causa“ se conferesce de academiele bisericescĭ numaĭ la literaţĭ teologicĭ însĕmnaţĭ. Dară privilegĭele gradelor academice, carile, precum se vede, nu se câştigă uşorŭ, sûntŭ atâtŭ de marĭ, încâtŭ nu e ce-vá rarŭ, să vedĭ bărbaţĭ, ce sûntŭ acum profesorĭ străordenarĭ la ŭă şcoală înaltă seaŭ archimandriţĭ, supuindu-se disputăcĭunii publice, spre a devení doctorĭ. Fiă-care magistru de teologiă, carele este de stare preoţească — căcĭ sûntŭ şí candidaţĭ magistri şi doctorĭ de teologiă lumenĭ, — este decoratŭ cu ŭă cruce la îmbumbătoare, doctorul de teologiă de aceea stare cu ŭă cruce la peptŭ. Posturile învĕţătorescĭ de pela seminarĭe şi

academiĭe precum şí dirĕgătoriele bisericescĭ maĭ înalte sûntŭ deschise numaĭ celor cu gradŭ academicŭ, pecândŭ în posturile, ce sûntŭ deschise şí celor fără de gradŭ academicŭ, ceĭ cu gradŭ academicŭ aŭ adausurĭ la sălarĭe şi alte precăderĭ.

Foarte bine înzĕstrate sûntŭ academiele bisericescĭ în Rusia cu personalŭ învĕţătorescŭ şi cu aparatu sciinţialŭ.

Personalul lor învĕţătorescŭ se formează nu numaĭ în sinul lor propriŭ, ci şí pela universităţĭ rusescĭ şi străine, şi adese se „comandează“, cum se ţice în stilul curialŭ de acoló, în scopul studielor chĭarŭ şí profesorĭ activĭ la călĕtoriĭ prin patriă seaŭ prin străinĕtate. Pe lângă fiă-care din cele patru academie sûntŭ sistemisaţĭ 9 profesorĭ ordenarĭ, 9 profesorĭ străordenarĭ, 8 docinţĭ sălăriaţĭ şi pentru limbele moderne străine 3 lectorĭ; afară de aceştia se maĭ potŭ abilitá docinţĭ privaţĭ, câţĭ voĭescŭ; în a. 1878 funcţionáu la cele patru academie preste totŭ 23 de docinţi privaţĭ. Fiă-care profesoriŭ ordenariŭ trebuĭe să aĭbă gradul de doctorŭ, fiă-care profesoriŭ străordenariŭ precum şí fiă-care docinte sălăriatŭ celŭ puţinŭ gradul de magistru, eară fiă-care docinte privatŭ celŭ puţinŭ gradul de candidatŭ. De este elŭ însă clericŭ seaŭ lumeanŭ, e totŭ atâta; profesoriĭ de filologiă şi învĕţătoriĭ limbelor moderne potŭ fi chĭarŭ şí de altă credinţă. Profesoriul seaŭ docintele sălăriatŭ citesce 3—4, celŭ multŭ 6 oare pe sĕptĕmână; dară pentru aceea se şí ţine în cea maĭ acurată evedinţă, câte oare în fiă-care lună n'a cititŭ şi din care causă, şi se consamnă această pênă şí în acele reporturi anuale, ce se publică.

Nu sûntŭ ne'nsĕmnate bibliotecele academielor bisericescĭ, dacă se ĭa în privire, că ele sûntŭ bibliotece speciale teologice. Biblioteca principală a academieĭ din Petersburgŭ numĕrá în a. 1874 38.580 de tomurĭ, între carile 3406 manuscripte; cam totŭ atâtea tomurĭ numĕrá în a. 1879 biblioteca principală a academieĭ din Chievŭ afară de diarĭe, culegerĭ de mape, manuale, manuscripte şi unele alte; bibliotecele celor-l'alte doauĕ academie âncă nu sûntŭ cu multŭ mai sĕrace. Academia din Chievŭ poşede şi unŭ museŭ archeologicŭ bisericescŭ înfiinţatŭ nu de multŭ, carele numĕrá în a. 1879 pela 7500 de obĭepte archeologice.

Dară cele patru academie desvoaltă şí ŭă lucrăţivetate viă pe câmpul cercetărilor şi facerilor sciinţiale, pentru carĭ li-se acoardă în modŭ destulŭ de munificentŭ mijloacele bănescĭ şi autorisările rĕcerute. Eară ele înse-şĭ, spre a-şĭ ajunge ţinta, se întărescŭ prin denumire de

mĕdulară onorară, înfiinţează soţietăţi învĕţate pentru scopură sciinţiale speciale, escriŭ premie pentru deslegarea unor prebleme maĭ grele şi edaŭ acum de ḑecĭ de anĭ fiă-care câte unŭ ḑiarĭŭ teologicŭ sciinţialŭ de cuprinsŭ şi conţinutŭ însemnatŭ. Ḑiarĭul, ce se edă de academia din Petersburgŭ, se afla acum (1880) în alŭ 60. anŭ alŭ esistinţeĭ sale. Afară de aceasta academiele edaŭ şí ḑiarĭe teologice poporale şi trădu-cerĭ rusescĭ ale sânteĭ scripture, ale părinţilor bisericescĭ şi ale actelor sinoadelor celor vechĭe, eară mĕdularii lor ordenarĭ şi onorarĭ precum şí doctorii, magistrii şi candidaţii lor nu lipsescŭ a publicá şí în particularĭŭ opurĭ teologice, alŭ căror preţŭ sciinţialŭ se recunoasce şí de teologĭ germânĭ destinşĭ, cum e bună oară unŭ Harnack. Mare luare a minte şi seriosŭ studiu acoardă teologiĭ rusescĭ tuturor apărerilor maĭ însemnate nu numaĭ în literatura teologică ortodoxă-resăritenă, ci şí în literatura teologică, filosofică, fisică şi istorică germână, anglesă şi francesă, din care causă limbele numite se şí propunŭ nu numaĭ în academiele, ci şí în seminarĭele bisericescĭ, şi fiă-care studinte academicŭ precum şí fiă-care seminaristŭ este îndĕtoritŭ a învĕţá celŭ puţinŭ una din ele.

Cu toată lucrăţivetaţea aceasta îmbucurătoarĭă a academielor bisericescĭ socotinţa comună, chiarŭ şí a teologilor din Rusia, este, că şcoalele teologice înalte de acoló ar puté face cu multŭ maĭ multŭ, dacă s'ar aflá în legătură universítarĭa, şi că crescerea cea isolată a clerului este în dauna bisericeĭ, depărtându-se şi înstrăinându-se clerul de soţietatea cea cultă şi neputêndŭ apoĭ înriurí asupra eĭ în modŭ destulŭ de eficace. Sepărarea şi isolarea această tristă în îmbinare cu întreţinerea âncă neajungĕtoarĭă a uneĭ părţĭ marĭ a clerului de păstoriă se socoate a fi şí causa de frunte, din care nu se apleacă la studiul teologieĭ decâtŭ numaĭ de totŭ puţinĭ dintre absolvenţii şcoalelor secundarĭe lumene, pecândŭ din contra ceĭ maĭ bunĭ dintre alumniĭ seminarĭelor bisericescĭ fug la universitate şi se prindŭ de chiămărĭ lumene.

(Va urmá.)

Rĕportul mosaicŭ despre facerea lumiĭ şi sciinţele năturale.

(Urmare.)

Ni spunŭ însă, că noĭ cu observările noastre, ce le facemŭ, nu delăturămŭ încà contraversa dintre bibliă şi astronomiă, căcĭ năturalistul nu poate admite alte legĭ pentru árboriĭ şi plântele, ce s'aŭ prefăcutŭ în cărbunĭ de pământŭ, decâtŭ totŭ acelea, ce esistă şí astă-ḑĭ pentru árboriĭ şi plântele noastre.

Spre a satisface acesteĭ pretensiunĭ a naturaliştilor şĭ-aŭ luatŭ unii esegeţĭ apusenĭ refugĭul la esplicarea aşá numită „ideală“ a rĕportuluĭ mosaicŭ şi aŭ ḑisŭ, că cele şese ḑile ale „Facerii“ n'ar însĕmná pĕrioade de timpŭ, ci şese mominte, logicŭ diferite, seaŭ şese lucrărĭ principiale ale luĭ Dumneḑeŭ. De susţinutŭ este, adaogŭ eĭ, numaĭ número l lor de şese, eară în privinţa succesiunii chronologice se poate face sciinţelor năturale orĭ-ce concesiune ar cere-o ele.

Cum-că esplicarea aceasta ideală a ḑilelor „Facerii“ este contra regulelor esegetice, vom arĕtá în altŭ locŭ. Aicĭ observămŭ numaĭ, că din respectul cuvenitŭ biblieĭ, ca carte scrisă sub înspirarea dumneḑeĭească, s'aŭ pronunţatŭ contra esplicării „ideale“ nu numaĭ teologĭ, dară şí năturaliştĭ.

Într'unŭ modŭ originalŭ se încearcă năturalistul Dr. C. Güttler a demustrá armonia dintre astronomiă şi bibliă, cu privire la obĭecţĭunea, ce i-se face biblieĭ, că susţine esistinţa plântelor înainte de cea a soareluĭ. Acceptândŭ Dr. C. Güttler ipotesa luĭ Kant-Laplace despre formarea sistemuluĭ solarĭŭ, care după socotinţa luĭ ar fi cea maĭ raţională din toate ipotesele de felĭul acesta, ḑice, că cu ajutorĭul acesteĭ ipotese şi alŭ versuluĭ primŭ din „Facere“: „La începutŭ a făcutŭ Dumneḑeŭ cerĭul şi pământul“, ádecă materia, din care aveá să se desvoalte universul întregŭ după voĭa luĭ D-ḑeu, se potŭ deslegá foarte uşorŭ greutăţile, ce se facŭ dîn âmbele părţĭ. [1])

---

[1]) In dem Laplace'schen Weltentstehungsprocess und der Auffassung, welche wir dem ersten Verse de Genesis gegeben haben, finden wir für beide Schwierigkeiten eine äusserst befriedigende, vielleicht die einzig mögliche, Lösung. Nehmen wir mit Laplace an, dass im Anfange keine selbst-

Dacă acceptămŭ cu Laplace, afirmă Dr. C. Güttler, că la începutŭ n'aŭ fostŭ luminătorĭ de sine stătătorĭ, precum soarele şi stelele, ci numaĭ ŭă materiă gazotică, ce erá împrastiată prin universul întregŭ, şi dacă primimŭ, cum-că aceea materiă, îndesându-se, s'a înfocatŭ şi aşá-dară a rĕspânditŭ lumină şi căldură; dacă susţinemŭ, că dintr'însa s'aŭ desfăcutŭ şi s'aŭ formatŭ apoĭ cu timpul singuritele corpurĭ strălucitoarĭe, — atuncĭ ne aflămŭ în cea maĭ bună înţelegere pe de ŭă parte cu pretensiunile sciinţeĭ, eară pe de altă parte cu textul biblicŭ.

Moisi sîngurŭ, adaoge Dr. C. Güttler, face deosĕbire între Or (אוֹר), lumina din ḑiua cea dintâĭa şi între Maor (פָּאוֹר), purtătorĭul lumineĭ din ḑiua a patra. Elŭ necĭ nu istorisesce arĕtarea lumineĭ cu cuvintele bara (בָּרָא), a creá, seaŭ asah (עָשָׂה), a face, precum istorisesce despre cele-l'alte lucrărĭ dumneḑeĭescĭ, ci întrebuinţeaḑă verbul substantivŭ haĭah (הָיָה), a fi, a se întêmplá. Corpul soarelŭĭ din ḑiua a patra se deosĕbesce aşá-dară apriatŭ de lumină, luată în înţelesŭ generalŭ. „Mem“ locale în „Maor“ desamnă locul, de unde purcede lumina, aşá-dară locul lumineĭ, isvorul lumineĭ, corpul lumineĭ. Dumneḑeu n'a creatŭ decĭ pentru măteriă ŭă putere noauă, lumina, căcĭ însuşia, de a luminá, a avut'-o materiă chĭarŭ dela începutul eĭ, precum a avutŭ ea şĭ puterea gravităcĭunĭĭ şi a espansiunĭĭ. Dară pentru micul corpŭ cerescŭ, ádecă pentru pămêntŭ a fostŭ unŭ timpŭ, în carele necĭ elŭ singurŭ nu dá lumină necĭ nu erá luminatŭ de oare-care altŭ corpŭ cerescŭ. „Întunecime adûncă, ḑice Burmeister, [1]) acoperĭá atuncĭ suprăfaţă planetuluĭ nostru, şi ŭă-dată închĭăgându-se ea, fluidul înfocatŭ întornŭ alŭ pămêntuluĭ nu maĭ erá în stare a rĕspândí în afară lumina sa“. În atmosfera gazotică se aflá ŭă mulţime aşá de mare de aburĭ, încâtŭ eĭ întreceáŭ în desime cu multŭ négurele noastre cele maĭ dese. Astŭ-felĭŭ li erá raḑelor soareluĭ cu neputinţă să străbată atmosfera gazotică şi să ajungă pênă la pămêntŭ. Cuvintele: „Să fiă lumină“, aŭ ḑecĭ să fiă aşá înţelese, că lumina materieĭ, ce se aflá în depărtare mare dela pămêntŭ, a străbătutŭ atuncĭântăĭa-şĭ dată mulţimea aburilor deşĭ, ce acoperĭáŭ pămêntul închĭăgatŭ, dară âncă fără de vegetăcĭune şî fără de animale. În urma

---

ständigen Leuchten, wie Sonne und Sterne, vorhanden waren, sondern nur eine fein zertheilte, bei der Verdichtung in Gluth gerathende und daher Licht und Wärme verbreitende Gasmasse, aus der sich die einzelnen Lichtkörper allmählig ablösen, so befinden wir uns mit der Forderung der Wissenschaft wie mit dem Texte der Bibel im besten Einvernehmen s. c. u. Dr. C. Güttler, Naturforschung und Bibel in ihrer Stellung zur Schöpfung. 1877, p. 54. c. u.

[1]) Geschichte der Schöpfung pag. 330, 352.

diferitelor procese chemice se rădicară eară-şĭ nourĭ noĭ; lumina dispărú şi locul eĭ îlŭ cuprinse eară-şĭ întunerecul. După unŭ timpŭ a învinsŭ eară-şĭ lumina asupra întunerecului. În urmă lupta dintre âmbele părţĭ s'a terminatŭ în favoarea luminei, care începú apoĭ regulatŭ a luminá cândŭ ŭă parte cândŭ alta a pământuluĭ. Moişi necĭ n'ar fi pututŭ esprimá maĭ bine şi maĭ precisŭ referinţa aceasta dintre lumină şi întunerecŭ, decâtŭ prin cuvintele: „Şi Dumneḑeŭ despărţí lumina de întunerecŭ“. Socotinţa astronomieĭ, că lumea în toate părţile eĭ s'a desvoltatŭ în acela-şĭ timpŭ, este unŭ adevĕrŭ, ce nu se poate negá.

Şi Dr. C. Güttler, spre a arĕtá, cum-că socotinţa sa câtŭ şí cea a luĭ Burmeister n'ar contraḑice învĕţăturei bisericeĭ creştinescĭ despre facerea lumiĭ, se maĭ provoacă la Origene, [1]) Vasile celŭ Mare [2]) şi Cesarĭu [3]) şi ḑice, că acestĭ marĭ învĕţătorĭ bisericescĭ ar fi susţinutŭ âncă, cum-că soarele ca corpŭ luminătorĭŭ a esistatŭ înainte de ḑiua a patra; raḑele luĭ ânsă aŭ fostŭ împedecate a străbate atmosfera chaotică. „Atmosfera chaotică s'a subţiatŭ în ḑiua dintâĭa aşá de tare, încâtŭ raḑele soareluĭ aŭ pututŭ străbate şi ajunge pênă la pământŭ, fără ca să se fiă pututŭ vedé şi deosĕbí faţa soareluĭ; aceasta a fostŭ cu putinţa de abĭá în ḑiua a patra. Idea s. Augustinŭ despre ŭă esistinţă primordială, fără de formă, dară aptă a avé vieaţă şi formă, n'ar fi, decâtŭ fundămentul filosoficŭ pentru teoria propusă de Kant şi Laplace cu 1400 de anĭ maĭ târḑiŭ“.

În modul acesta ar consuná cu astronomia succesiunea ḑilelor bibliei. Posibilitatea uneĭ vegetăciunĭ criptogame nu se poate trage la îndoĭeală, dacă aŭ esistatŭ condiciunile eĭ fundămêntale: căldura şi lumina. Chĭarŭ şí formula: „Şi a fostŭ sara şi demineaţa“ se poate esplicá literalŭ. Dară, adaoge Dr. C. Güttler, cu-toate-că pământul se rotiá în gĭurul corpuluĭ săŭ centralŭ, schimbarea luminei cu întunerecul în cele dintâĭŭ treĭ ḑile n'a trebuitŭ să se rĕpeţească în timpŭ de totŭ câte 24 de oare, precum trebuĭe sá susţinemŭ dela a patra seaŭ a cincea ḑi înainte.

Astŭ-felĭu crede Dr. C. Güttler a fi demustratŭ armonia dintre rĕportul biblicŭ şi astronomiă cu privire la controversa de maĭ susŭ. Nu vom negá intenţĭunea cea bună şi mângăĭătoare a demustrăreĭ acesteĭa; dar' orĭ de are ea fundamêntŭ solidŭ şi aşá-dară de este ea de acceptatŭ, este altă întrebare.

---

[1]) Orig. Periarch. IV. c. 16, Tom. 1, p. 174. Ed. Bened.
[2]) St. Vasile, Hexaemeron 1617, Tom. 2, p. 23.
[3]) St. Caesarius, Dialog. I. Bibliotheca Patr. Gallandi 1770, Tom. IV. p. 27.

Ca să cunoascemŭ bine vălоarea demustrăriĭ acesteĭa, este de trebuinţa, ca să cunoascemŭ maĭ ântâĭŭ însa-şĭ teoria luĭ Kant-Laplace despre formareasis temuluĭ nostru solarĭŭ.

Ea este următoarĭă:

Sistemul nostru solarĭŭ să fiă fostŭ după teoria aceasta la începutŭ unŭ globŭ gazoticŭ imensŭ. Prin concentrăţiunea substânţelor s'a formatŭ u n d e-v á unŭ centru şi maĭ tărdiŭ unŭ meḑŭ vêrtosŭ. Prin oare-care putere din afară — poate că şí prin atracţiunea altor asemenea meḑurĭ maĭ depărtate — a începutŭ globul a se rotí în gĭurul osieĭ sale şi aşá a se înfocá. Rotăcĭunea dintru-'nceputŭ a fostŭ puţinŭ întensivă. Îndesându-se însă gazul cu timpul şi devenindŭ volumele luĭ totŭ maĭ micŭ, rotăcĭunea a ajunsŭ să fiă totŭ maĭ răpede, eară puterea centrifugală totŭ maĭ mare. Globul a luatŭ forma sferoidică, asemenea formeĭ uneĭ linţĭ. Îndesându-se apoĭ masa globuluĭ totŭ maĭ multŭ şi mărindu-se în aceea-şĭ proporţiune şí răpejunea rotăcĭunĭĭ şi cu aceasta şí puterea centrifugală a părţilor periferice, a trebuitŭ într'unŭ timpŭ oare-care să întreacă puterea centrifugală pre cea centrípetală. Urmarea a fostŭ, că din masa întreagă s'a desfăcutŭ ŭă parte periferică în forma unuĭ cercŭ. Prin confusiunĭ din afară a căpĕtatŭ acestŭ cercŭ maĭ târdíŭ spărture; cercul s'a ruptŭ în unul seaŭ maĭ multe locurĭ, formândŭ totŭ atâtea globurĭ de sine stătătoarĭe. Aşá-dară cercul desfăcutŭ de massa globuluĭ s'a prefăcutŭ seaŭ în unŭ unicŭ noŭ sferoidŭ maĭ mare cu ŭă rotăcĭune duplă, una în gĭurul osieĭ sale şi alta în gĭurul globuluĭ rĕmasŭ, seaŭ elŭ s'a prefâcutŭ în unŭ númĕrŭ oare-care de sferoide maĭ micĭ, rotindu-se toate într'ŭă distânţă cam asemenea de mare în gĭurul centruluĭ lor comunŭ şi în gĭurul osieĭ lor.

Pe cândŭ se petreceá aceasta la periferia globuluĭ celuĭ mare, elŭ îşĭ prourmá rotăcĭunea maĭ departe. Rotăcĭunea îĭ deveniá maĭ întensivă din causă, că volumele luĭ se totŭ micşurá, parte prin concentrăcĭune necontenită, parte prin perdere de materiă, causată prin desfacerea cercului perifericŭ.

După oare-care timpŭ se rĕpeţí fenomenul de maĭ înainte; puterea centrifugală învinse eară-şĭ asupra celeĭ centripetale, şi la periferiă se desfăcú unŭ cercŭ noŭ, care se formà în felĭul de maĭ 'nainte în unul seaŭ mai multe globurĭ. Fenomenul acesta se rĕpeţí apoĭ de atâtea orĭ, de câte-orĭ ajungeá puterea centrifugală să fiă maĭ mare decâtŭ cea centripetală şi a încetatŭ de abĭá atuncĭ, cândŭ corpul centralŭ ajunse să fiă aşá de micŭ, încâtŭ nu maĭ erá cu putinţă, ca să se maĭ desfacă dintr'însul oare-care părţĭ.

Totŭ acestŭ procesŭ s'a rĕpeţitŭ apoĭ şí la planeţiĭ perifericĭ, făptuindŭ formarea trabanţilor (lunelor), care se rotescŭ dimpreună cu centrul lor specialŭ în gĭurul soareluĭ, alŭ centruluĭ lor comunŭ. (Cercul luĭ Saturnŭ înfăţişează unŭ trabantŭ âncă nedesvoltatŭ. [1]) Acuma de abĭá a ajunsŭ să fiă stătorită pentru totŭ-dea-una referinţa dintre soarele centralŭ şi planeţiĭ prifericĭ, ádecă sistemul solarĭŭ erá deplinŭ.

Eacă în scurtŭ ipotesa luĭ Kant-Laplace despre formarea sistemuluĭ nostru solarĭŭ. Dară în privinţa stării, ce a premersŭ esistinţeĭ globuluĭ gazoticŭ, precum şí a moduluĭ formării corpurilor cerescĭ, ce se află afară de sistemul nostru solarĭŭ, s'a reţinutŭ Laplace de orĭ-şi-ce combinărĭ. Maĭ târdiŭ ipotesa luĭ Kant-Laplace fu acceptată de astronomĭ ca teoriă pentru formarea tuturor corpurilor cerescĭ. Eĭ dicŭ anume, că pentru probalitatea eĭ vorbesce împregĭurarea, că toţĭ planeţiĭ se rotescŭ în unŭ planŭ, ce trece prin centrul soareluĭ, apoĭ că soarele, planeţiĭ şi trabanţiĭ (afară de ceĭ aĭ luĭ Uranŭ) se rotescŭ în direpcíunea dela vestŭ cătră ostŭ.

Dară probabilitatea ipoteseĭ acesteĭa se trage la îndoĭeală din partea multor învĕţaţĭ; [2]) eĭ ţicŭ, că chĭarŭ esistinţa atoamelor originale, ce ar fi fostŭ împrăştiate prin spaţul universuluĭ, nu este, decâtŭ ŭă presupunere, ce nu se poate adeverí. Eară modul, cum s'ar fi fostŭ întrunitŭ atoamele şi ar fi fostŭ formatŭ unŭ globŭ imensŭ, este, după legile difusiunii gazelor, neesplicabilŭ. Gazele după firea lor trebue, în locŭ să se concentreze, să se totŭ laţească în spaţul universuluĭ. [3]) Dacă se ţice, că gazele aŭ luatŭ oare-

---

[1]) Alţiĭ consideră cercul luĭ Saturnŭ de resultatŭ alŭ uneĭ pustiirĭ, ce să petrece pe acestŭ planetŭ. Vedĭ Dr. C. Güttler, ibid. p. 13.

[2]) Ulrici, Gott und die Natur, p. 200; Froschammer, das neue Wissen und der neue Glaube, 1873, p. 51. Huber, Zur Kritik moderner Schöpfungslehren, 1875, p. 28. D. Güttler, p. 14.

[3]) „Es ist leicht einzusehen, dass die gemeine Anziehungskraft uns aus einem gleichförmig vertheilten Gase keine gesonderten Weltkörper macht, und zwar aus einem doppelten Grunde nicht. Einmal ist es ja das zur Natur und zum innersten Wesen der Gase gehörende dass sie sich der Schwere entgegen immer weiter und weiter auszudehnen suchen, und dann ist in einem g l e i c h m ä s s i g, im ganzen Raum vertheilten Gase jedes Atom unter den ganz gleichen Verhältnissen, d. h. jedes wird gleich stark nach allen Seiten hin angezogen, keines kann sich deswegen bewegen und dem andern nähern. Wir sehen daraus, in keiner Weise kommen wir durch die Kräfte der Materie allein aus dem Zustande heraus, zu welchem uns doch die Verfolgung ihres Entwicklungsganges nach rückwärts als zu ihrem Anfangsstudium hindrängt, dem Zustande einer gleichmässig im Raume vertheilten Gasmasse. Der Grund, dass die Materie aus diesem Zustande herausgekommen ist, liegt nicht in ihr selbst, mit anderen Worten, die Welt hat sich nicht selbst gemacht.“ Dr. F. Pfaff, Schöpfungsgeschichte etc., p. 731.

cându forma globului, atunci e eară-şi întrebarea: cum s'aŭ pututŭ formá u n d e-v á meḑurĭ vêrtose prin concentrăciunea substânţelor, după-ce scimŭ, că ŭă reacţiune chemică spontană n'a pututŭ să afle locŭ, pentru-că materia gazotică erá subţiată în gradul celŭ maĭ înaltŭ. [1])

Şi apoĭ ce ar fi să-şĭ închipuiească omŭl sub „puterea esternă", de care se ḑice, că ar fi adusŭ globul în rotăciune? Totŭ aşá nu esplică nemică şí atracţiunea altor asemenea meḑurĭ depărtate, pentru-că însă-şĭ formarea acestor meḑurĭ nu se poate esplicá.

Dacă se ḑice maĭ departe, că prima causă a formăriĭ universuluĭ a fostŭ atracţiunea atoamelor, atunci puterea centrifugală, care a fostŭ dependinte de puterea atracţiunii, a trebuitŭ se totŭ crească în aceea-şĭ mĕsură, în care cresceá şí puterea atracţiunii. Desfacerea cercurilor însă este cu putinţă numaĭ în caḑul, dacă nu cresce puterea centrifugală în mĕsura, în care cresce cea centripetală. Totŭ aşá nu esplică teoria lui Kant-Laplace, în care modŭ s'aŭ iscatŭ confusiuni în cercurile desfăcute, cum a venitŭ, de s'a adunatŭ materia cercurilor în unul seaŭ maĭ multe locurĭ, şi cum de s'aŭ prefăcutŭ cercurile în unul seaŭ maĭ multe globurĭ.

Din acestea se vede, că numaĭ cu ajutorĭul puterilor materiale nu-ĭ neci într'unŭ chipŭ cu putinţă a esplicá formarea lumiĭ din starea gazotică, presupusă de teoria luĭ Kant-Laplace. Însu-şĭ Güttler ḑice, că teoria aceasta nu poate rĕmâné în forma, ce ĭ-aŭ datŭ-o Kant şi Laplace, şi că cere âncă multe modificărĭ. Noĭ ne aflămŭ doară abiá la începutul cercetărilor stelelor fixe, şi afară de aceasta maĭ avemŭ âncă de învinsŭ ŭă mulţime de greutăţĭ. [2])

Dacă este deci-dară teoria luĭ Kant-Laplace ŭă ipotesă, a carii probabilitate o neagă mulţĭ învĕţaţĭ; dacă ea, după mărturia năturaliştilor nu poate rĕmâné în forma eĭ de astă-ḑi, întrebămŭ: este consultŭ, a demustrá pe temeĭul eĭ armonia dintre bibliă şi sciinţele năturale? Noĭ credemŭ, că nu, şi sûntemŭ de socotinţă, că este maĭ bine şi maĭ în interesul biblieĭ şi alŭ sciinţeĭ, ca să asceptămŭ, pênâ-ce ni-se va înfăţişá teoria luĭ Kant-Laplace nu ca ipotesă combătută, ci ca adevĕrŭ constătatŭ prin fapte sigure Şi noĭ avemŭ firma sperântă, că adeverindu-se ŭă-dată

---

[1]) „Die Physik erklärt die Annahme, Granite und Glimmerschiefer seien einmal fein zertheilte Gase gewesen, für möglich und wendet auch nichts gegen die Berechnung ein, dass der 80.000millionste Theil eines Grans fester tellurischer Substanz eine Kubikmeile erfüllen musste, als die Materie unseres Sonnensystems gleichmässig den Umfang der Uranusbahn erfüllte. Dr. Güttler pag. 13.

[2]) Ibid. pag. 24, 25.

teoria luĭ Kant-Laplace, demustrarea armonieĭ dintre dînsa şi rĕportul biblicŭ va fi foarte uşoară şi va demustrá din noŭ, că între adevĕrurile sciinţeĭ năturale şi cele ale bibliеĭ nu poate să esiste nicĭ cea maĭ mică contrăḑicere, de-oară-ce ele âmbele, după cum am maĭ observatŭ, aŭ pre unul şi acela-şĭ autorĭŭ, pre D-ḑeŭ. Eară a esplicá textul biblicŭ după unele presupuneri nedovedite şi a ḑice, că schimbarea ḑileĭ cu noaptea din cartea „Facerii“ ar fi identică cu străbaterea din cândŭ în cândŭ a luminеĭ prin aburiĭ gazoticĭ, este lucru câtŭ să poate de arbitrarĭŭ, şi pentru aceea noĭ nu-lŭ putemŭ acceptá.

Dară Dr. C. Güttler se provoacă, cum amŭ vĕḑutŭ, la autorităţĭ bisericescĭ şi ḑice, că Origene, Vasile celŭ Mare şi Cesarĭŭ ar învĕţá âncă, că soarele a esistatŭ maĭ înainte de ḑiŭa a patra, numaĭ că raḑele luĭ n'ar fi pututŭ străbate atmosfera chaotică a pămêntuluĭ. Însă pe câtŭ scimŭ, ortodoxia luĭ Origene este suspicioasă, şi pentru aceea nu m'aşŭ prea încumĕtá a mĕ răḑimá în autoritatea lui.[1]) Scrierile luĭ Cesarĭŭ eară-şi nu le-amŭ avutŭ la mână, ca să-lŭ fi pututŭ consultá. Dară Vasile celŭ Mare este în biserica crestinească ŭă autoritate aşá de mare, încâtŭ, dacă ar convení socotinţa luĭ cu cea a lui Güttler şi Burmeister, n'aşŭ maĭ stá necĭ unŭ momêntŭ la îndoĭeală, a mĕ lipí de dînsa.

Şi cum esplică Vasile celŭ Mare cuvintele bibliеĭ: „Pămêntul erá nevĕḑutŭ şi fără formă“? Elŭ ḑice, că pămêntul erá nevĕḑutŭ, pentru că erá acoperitŭ şi anume acoperitŭ nu poate cu focŭ, căcĭ focul are însuşia de a luminá, eară nu a întunecá. Totŭ aşá n'a fostŭ necĭ aerul causa, din care erá pămêntul nevĕḑutŭ, căcĭ aerul este rarŭ şi străveḑíŭ. Prin urmare nu ni rĕmâne alta decâtŭ a crede, că pămêntul a fostŭ acoperitŭ cu apă şi anume cu apă adûncă, din care causă a fostŭ pămêntul nu numaĭ nevĕḑutŭ, dară şi fără de formă.[2])

---

[1]) Origene să ḑică, că „necĭ unŭ omŭ cu minte nu va gândi, că ḑiŭa ântăĭa, a doaŭa şi a treĭa ar fi esistatu fără soare, lună şi stele“. Peri arch. IV. c. 16. Tom. I. p. 174. Ed. Bened.

[2]) Εἰπὼν, Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν πολλὰ ἀπεσιώπησεν, ὕδωρ, ἀέρα, πῦρ, τὰ ἐκ τούτων ἀπογεννώμενα πάθη· ἃ πάντα μὲν ὡς συμπληρωτικὰ τοῦ κόσμου συνυπέστη τῷ παντὶ δηλυνότι παρέλιπε δὲ ἡ ἱστορία, τὸν ἡμέτερον νοῦν γυμνάζουσα πρὸς ἐντρέχειαν, ἐξ ὀλίγων ἀφορμῶν παρεχομένη ἐπιλογίζεσθαι τὰ λειπόμενα. Ἐπεὶ οὖν οὐκ εἴρηται περὶ τοῦ ὕδατος, ὅτι ἐποίησεν ὁ Θεὸς, εἴρηται δὲ ὅτι ἀόρατος ἦν ἡ γῆ· σκόπει σὺ κατὰ σεαυτὸν τίνι παραπετάσματι καλυπτομένη οὐκ ἐξεφαίνετο. Οὔτε οὖν πῦρ αὐτὴν καλύπτειν ἠδύνατο. Φωτιστικὸν γὰρ καὶ καταφάνειαν παρέχον οἷς ἂν προσγένηται μᾶλλον ἤσκοτῶδες τὸ πῦρ. Οὐ μὴν οὔδε ἀὴρ προκάλλυμα ἦν τότε τῆς γῆς. Ἀραιὰ γὰρ καὶ διαφανὴς τοῦ ἀέρος ἡ φύσις, πάντα τὰ εἴδη τῶν ὁρατῶν δεχομένη καὶ ταῖς τῶν ὁρώντων ὄψεσι παραπέμ-

Eară de aerŭ mai ḑice, că erá fără de lumină. [1]) Şi venindŭ a vorbí de cuvintele: „Şi Dumneḑeŭ a ḑisŭ să fiă lumină“, nu le esplică, după cum crede Güttler, aşá, că lumina soareluĭ ar fi străbătutŭ atunci ântăĭa-şĭ dată mulţimea aburilor deşĭ, ce acoperiáŭ pământul, ci ḑice apriatŭ, că prin acelea cuvinte a creatŭ D-ḑeŭ substânţa luminei şí a delăturatŭ întunerecul. [2])

Eară esplicândŭ cuvintele: „Şi D-ḑeŭ numí lumina ḑiuă; şi întunericul îlŭ numí noapte“, ḑice st. Vasile între altele: „Dreptŭ că, după crearea soareluĭ, ḑiua este aerul iluminatŭ de soare, cândŭ acesta lucesce pe cerĭŭ asupra pământuluĭ, eară noaptea întunerecul pământuluĭ, care începe după apusul soareluĭ. Atuncĭa însă se făceá ḑiua, şi acesteĭa îĭ urmá noaptea nu în urma mişcăriĭ soareluĭ, ci în urma aceleĭ prime lumine create, care se rĕvarsá şi eară-şĭ se rĕtrăgeá după mĕsura hotărîtă de Dumneḑeŭ“. [3])

Astŭ-felĭu esplică s. Vasile celŭ Mare versul 2 din Cap. I. alŭ „Facerii“ şi cum vedemŭ, esplicarea luĭ nu consună cu socotinţa Dr. Güttler şi necĭ cu cea a luĭ Burmeister, ci ea consună maĭ vêrtosŭ cu observările, ce le am făcutŭ noĭ.

Maĭ observămŭ, că cu socotinţa luĭ Güttler consună şí unĭĭ teologĭ apusenĭ. Aşá bună-oară ḑice iesuitul F. Hummelauer, că soarele şi prin urmare şí toate corpurile cerescĭ ar fi esistatŭ înainte de ḑiua a patra şi că soarele însu-şĭ ar fi fostŭ causa schimbăriĭ ḑileĭ cu noaptea şí în cele dintâĭŭ treĭ ḑile ale „Facerii“; adaoge ânsă, că schimbarea aceasta s'ar fi întêmplatŭ într'unŭ modŭ, ce âncă nu s'ar fi pututŭ pri-

---

πουσα. Λειπόμενον τοίνυν ἐστὶ ποιεῖν ἡμᾶς ὕδωρ ἐπιπολάζειν τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς γῆς οὔπω πρὸς τὴν οἰκείαν λῆξιν τῆς ὑγρᾶς οὐσίας ἀποκριθείσης. Ἐκ δὲ τούτον οὐ μόνον ἀόρατος ἦν ἡ γῆ, ἀλλὰ καὶ ἀκατασκεύαστος. S. Basilii Magni, Homil. II. in Hexaemeron, 3, 11—15.

[1]) Ἀόρατος ἦν ἡ γῆ, φησί. Τίς ἡ αἰτία; Ἐπειδὴ ἄβυσσον εἶχεν ἐπιπολάζουσαν ἑαυτῇ. Ἀβύσσου δὲ ἔννοια τίς; Ὕδωρ πολὺ δυσέφικτον ἔχον ἑαυτοῦ τὸ πέρας ἐπὶ τὸ κάτω. Ἀγλ' ἔγνωμεν πολλὰ τῶν σωμάτων καὶ δι' ὕδατος λεπτοτέρου καὶ διαυγοῦς πολλάκις διαφαινόμενα. Πῶς οὖν οὐδὲν μέρος τῆς γῆς διὰ τῶν ὑδάτων ἐδείκνυτο; Ὅτι ἀλαμπὴς ἔτι καὶ ἐσκοτισμένος ἦν ὁ ὑπὲρ αὐτοῦ κεχυμένος ἀήρ. ibd. II. 4, 30—21.

[2]) Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς· Γενηθήτω φῶς. Πρώτη φωνὴ Θεοῦ φωτὸς φύσιν ἐδημιούργησε, τὸ σκότος ἠφάνισε, τὴν κατήφειαν διέλυσε, τὸν κόσμον ἐφαίδρυνε, πᾶσιν ἀθρόως χαρίεσσαν ὄψιν καὶ ἡδεῖαν ἐπήγαγεν. ibd. II. 7.

[3]) Καὶ ἐκάλεσε ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. Νῦν μὲν λοιπὸν μετὰ τὴν ἡλίου γένεσιν ἡμέρα ἐστὶν ὁ ὑπὸ ἡλίου πεφωτισμένος ἀὴρ ἐν τῷ ὑπὲρ γῆν ἡμισφαιρίῳ λάμποντος, καὶ νῦξ σκίασμα γῆς, ἀποκρυπτομένου ἡλίου, γινόμενον. Τότε δὲ οὐ κατὰ κίνησιν ἡλιακὴν, ἀλλ' ἀναχρομένου τοῦ πρωτογόνου φωτὸς ἐκείνου, καὶ πάλιν συστελλομένου κατὰ τὸ ὁρισθὲν μέτρον παρὰ Θεοῦ, ἡμέρα ἐγένετο, καὶ νῦξ ἀντεπήει. ibd. II. 8. 56. 57.

cepe cu simţurile. [1]) Şi în altŭ locŭ maĭ ḑice, că stelele nu eráŭ vĕḑute pe pământŭ, ochĭul nu puteá priví în faţă pre domnitorĭul ḑileĭ şi necĭ cerĭul înstelatŭ, căcĭ mulţimea nourilor, — produsul ḑileĭ a doauĕ — ar fi împedecatŭ străbaterea raḑelor lor. Nourii deşĭ, ce acoperĭáŭ suprafaţa pământuluĭ, s'ar fi disfăcutŭ de abiá în ḑiua a patra şi atuncĭ ântăĭa-şĭ dată se arĕtà pe cerĭŭ soarele strălucitoarĭŭ, eară noaptea luna şi stelele eráŭ vĕḑute. [2])

Nu-ĭ vorbă, că conjecturele aceste ale teologoluĭ Hummelauer sûntŭ artificĭoase; pĕcatŭ numaĭ, că pentru adevĕrul lor lipsescŭ orĭ şí ce arguminte positive biblice.

Moisi scrie despre lucrarea luĭ D-ḑeŭ din ḑiua a patra:

„Şi Dumneḑeŭ ḑise: Să se facă lnminătorĭ pe întinsul ceriuluĭ, ca să despartă ḑiua de noapte, şi carĭ să serve de semne pentru timpurĭ, ḑile şi anĭ; Şi se fiă luminătorĭ pe întinsul cerĭuluĭ, ca să lumineze pe pământŭ, şi să făcú aşá. Şi Dumneḑeŭ făcú pre ceĭ doĭ luminătorĭ marĭ; pre luminătorĭul celŭ mare, ca să guverneze ḑiua şi pre luminătorĭul celŭ maĭ micŭ, ca să guverneze noaptea; făcú şí stelele. Şi-ĭ puse pre eĭ Dumneḑeŭ în întinsul cerĭuluĭ, ca să lumineze pământul; Şi să guverneze ḑiua şi noapte, şi să despartă lumina de întunerecŭ; şi vĕḑú Dumneḑeŭ, că aceasta este bine. Aşá fu sara şi fu demâneaţa ḑiua a patra“ [3])

În adevĕrŭ mare fantasiă ni ar trebuí, ca să putemŭ stoarce din cuvintele acestea socotinţa luĭ Hummelauer.

Dacă aŭ constatŭ toate, câte ni le spune „Facerea“ despre lucrările dumneḑeĭescĭ din ḑiua a patra numaĭ în desfacerea de sine

---

[1]) „Gegenwärtig wird allgemein zugegeben, dass die Sonne bereits vor dem vierten Tage existirte und somit auch schon vor dem vierten Tage in einer, freilich mit den Sinnen noch nicht erreichbaren Weise die Ursache des Wechsels von Licht und Finsterniss sein konnte; dann .... dass dieser Wechsel gleich am ersten Tage in der Achsendrehung der Erde und dem Vorhandensein eines ausserirdischen Ausstrahlungscentrums, welches eben die Sonne selbst war, seine Ursache hatte.“ Der biblische Schöpfungsbericht, ein exegetischer Versuch, 1877, p. 102.

[2]) „Der Genesis zufolge erreichte bereits am ersten Tage das Licht der Sonne, also wohl auch der übrigen Gestirne, unseren Planeten. Wenn trotzdem für das Auge des irdischen Beobachters die Gestirne noch nicht da sind, wenn er noch nicht der Herrscherin des Tages, noch nicht dem nächtlichen Himmelsheere in's Antlitz geschaut hat, so liegt der Grund dafür im Zustande der Erde selbst. Die dichten Wolkenmassen, die Ausgeburt des zweiten Tages, haben sich noch nicht zertheilt: am vierten Tage weichen sie endlich und zum ersten Male zeigt sich strahlend die Sonne am Himmel, ziehen am Abende Mond und Sterne am Himmel herauf.“ ibid. q. 44.

[3]) Fac. 1, 14—19.

a nourilcr deşi — produsul ţileï a doauë — şi aceasta anume numaï pentru-că să se poată vedé pe pămêntŭ soarele strălucitoarïŭ şi toate corpurile, care acum de multŭ strălucïáŭ în toată frumuseaţa lor pe întinsul cerïuluï, atuncïa necï nu maï poate să fiă vorba de ŭă activitate a lui Dumneţeŭ din ţiua a patra în înţĕlesul adevĕratŭ alŭ cuvêntuluï. Nu ţicemŭ, cum-că abïá în ţiua a patra ar fi creatŭ Dumneţeŭ din nemică substânţa, din care s'aŭ formatŭ corpurile ceresci, pentru-că cuvintele: „La începutŭ creà Dumneţeŭ cerïul şi pămêntul“ esprimă apriatŭ creaţiunea întregeï subştânţe, din care aveá să se desvoalte întregŭ universul după voïa absolută a luï. Dumneţeŭ. [1]) Dară precum nu ni spune rĕportul mosaicŭ de felïŭ nemică, cum-că soarele şi toate corpurile ceresci ar fi fostŭ esistatŭ înainte de ţiua a patra, totŭ aşá nu ni spune de felïŭ nemică, cum-că printr'însele s'ar fi fostŭ căusatŭ schimbarea ţilei cu noaptea!

Din contra elŭ ni spune apriatŭ, că corpurile ceresci, a căror substânţă fu creată la începutŭ, [2]) aŭ devenitŭ în ţiua a patra prin atotŭ-puternicul cuvêntŭ alŭ luï Dumneţeŭ luminătoriï pămêntuluï şi semne pentru rĕstîmpurï, ţile şi anï, ceea ce ele maï înainte de ţiŭa a patra n'aŭ fostŭ. Acesta este resultatul activităţiï creătoarïe a luï D-ţeŭ din ţiua a patra, totŭ aşá, precum regularea di'ntre lumină şi întunerecŭ, di'ntre uscatŭ şi mare, şi pentru aceea sĕ şí face întroducerea la ţiŭa a patra totŭ aşá, precum şí la toate cele-l'alte ţile ale „Faceriï,“ cu cuvintele: „Şi Dumneţeŭ ţise: Să se facă . . .“

Altă obiecţiune contra bibliei o deducŭ uniï din rĕstêmpurile cele lungï, carile îï sûntŭ de trebuinţă luminei stelelor fixe, ca să ajungă pênă la pămêntŭ. Astronomiï învaţă, că lumina stelelor fixe şi anume a celor maï de aproape ajunge pêna la pămêntŭ de abïá după optŭ pênă doï-sprĕ-ţece anï, a stelelor maï depărtate după maï multe miï de anï, eară a stelelor căiï robilor (drumul laptelui) după maï multe milioane de anï. [3]) Cu toate aceste sûntŭ ele vĕţute de omŭ, de cândŭ esistă elŭ.

Prin urmare stelele acelea aŭ trebuitŭ să fiă esistatŭ cu multe milioane de anï înainte de omŭ, eară nu cum ne învaţă Moisi.

---

[1]) St. Vasile celu Mare, Hexaem I. c. 7.

[2]) Fac. 1, 1.

[3]) Mädler voïesce a fi aflatŭ, că lumina nebuloaselor ar ajunge pênă pe pământŭ în 80 de milioane de anï, seaŭ în minimumŭ 32 de milioane de anï; cele 80 de milioane de anï daŭ în mile geografice unŭ numĕrŭ de 21 cifre, Reusch, ibd. p. 143.

Spre înfrângerea acesteĭ obiecţiunĭ şĭ-au luatŭ mulţĭ teologĭ latinĭ refugĭul la ŭă esplicare foarte liberă a celor şese ḑile ale „Faceriĭ“ şi aŭ ḑisŭ, că sub aceste n'ar fi de înţĕlesŭ ḑile de câte 24 de oare, ci perioade de timpŭ nedeterminatŭ de lungŭ, şi că aşá-dară ar fi fostŭ destulŭ şi prea destulŭ timpŭ, ca să ajungă şí raḑele stelelor celor maĭ depărtate pênă la pământŭ maĭ înainte de crearea omuluĭ.

Esplicarea aceasta a bibliei este cunoscută sub numele de teoriă „concordistică“. De teoria aceasta vom vorbí maĭ pe largŭ în forma în altŭ locŭ; în treacĕtŭ observămŭ în genere, că nu o putemŭ acceptá aceasta, şi anume nu numaĭ din cause esegetice, ci şí din temeĭurĭ paleontologice.

Noĭ nu vom trage la îndoĭeală adevĕrul computărilor astronomice, necĭ nu vom negá, că n'ar fi stele, a cărora lumină ar ajunge pênă la pământŭ după legile naturale în timpŭ de maĭ multe mii de anĭ; dară vom întrebá, de ce să nu fiă pututŭ creá atotŭ-puternicul Dumneḑeŭ stelele aşá, ca lumina lor să fiă ajunsŭ pe pământŭ în acela-şĭ momêntŭ, în care aŭ fostŭ ele create, eară pentru respândirea ulterioara a luminelĭ, să fiă rônduitŭ acelea legĭ, carĭ le-a descoperitŭ astronomia prin cercetările sale? [1]) Să nu uĭtămŭ, ce ḑice sânta scriptura: „Nepĕtrunse sûntŭ judecăţile luĭ Dumneḑeŭ şi neurmărite căile lui“. [2]) „Unde eráĭ, cândŭ amŭ întemeĭatŭ pământul, spune, de aĭ pricepere! cine a hotărîtŭ mĕsurele luĭ, de sciĭ? . . . Atuncia, cândŭ stelele demineţeĭ cântáŭ în chorŭ cântare de laudă . . . şi toţĭ fiiĭ lui Dumneḑeŭ dá strígĕte de bucuriă?“ [3])

---

[1]) Aceasta ideă respicată de unŭ năturalistŭ anglezŭ o reproducŭ în limba germâna: „Warum sollte Gott diese Sterne nicht gleich geschaffen haben können, dass von dem ersten Augenblicke ihrer Existenz an ihre Strahlen bis zur äussersten Entfernung reichten, und dass das Licht, welches jetzt von ihnen zu uns dringet, sich in den Spuren bewegt, welche der erste, mit dem Sterne aus der Hand des Schöpfers hervorgegangene Lichtstrahl für die folgenden gebahnt hat?“ C. B., Geology etc. pag. III. Wagner, Geschichte der Urwelt I., 512, comp. Reusch, ibd. 144.

Dr. C. Güttler înfrânge obiecţiunea cu ajutorĭul ipotesei luĭ Kant-Laplace şi anume în modul următorĭu:

„Nehmen wir mit Laplace die gleichzeitige Ausbildung der Himmelskörper aus einer Urmaterie in zeitlich nicht messbaren Entwicklungsperioden an, so könnte der Lichtstrahl Bilionen von Jahrtausenden und noch mehr Zeit erfordern, um aus dem Kosmos kommend, einen Eindruck auf das menschliche Auge zu machen, ohne dass daraus etwas gegen Anordnung und Göttlichkeit des mosaischen Schöpfungsberichtes gefolgert werden darf.“ Ibd. p. 56.

[2]) Rom, 11, 33.

[3]) Iov, 38, 4—7.

Descoperinţa dumneḑeĭească, cum vedemŭ, învaţă apriatŭ, că noĭ n'avemŭ dreptul, a dejudecá lucrările luĭ Dumneḑeŭ după mĕsura noastră, şi că din punctul nostru de vedere nu putemŭ decide, ce a fostŭ potrivitŭ cu înţĕlepcĭunea şi puterea dumneḑeĭească şi ce n'a fostŭ potrivitŭ. De a începutŭ Dumneḑeŭ a creá pămêntul şi cele-l'alte corpurĭ cerescĭ cu multe miĭ de anĭ înainte, de a creatŭ pre omŭ şi de a făcutŭ Dumneḑeŭ aceasta în adevĕrŭ numaĭ aşá şi nu altŭ-felĭŭ, noĭ nu scimŭ, şi necĭ nu putemŭ aflá temeĭurile, din carĭ să fiă lucratŭ Dumneḑeŭ aşá şi nu altŭ-felĭŭ. De aceea facemŭ noĭ maĭ bine, dacă rĕcu-noascemŭ cu profundă umilinţă marginirea noastră înaintea fiinţeĭ nepĕ-trunse a luĭ Dumneḑeŭ, decâtŭ să ḑicemŭ cu îngâmfare: eu nu pricepŭ din care cause a lucratŭ Dumneḑeŭ chĭarŭ aşá şi nu altŭ-felĭŭ, prin urmare Elŭ necĭ n'a făcutŭ aşá.

Se maĭ ḑice, că în ochiĭ luĭ Moisi ceriul erá unŭ corpŭ vêrtosu, numitŭ firmămêntu. Întrebămŭ însă: nu-ĭ este ertatu oare şi naturalistului a vorbí de bolta cerĭului, de rĕsăritul soarelui, etc.? Şi apoĭ din care causă să nu-ĭ fiă ertatŭ învĕţătorĭului unuĭ poporŭ, a întrebuinţá espresĭunĭ simbolice şi a se acomodá privirilor şi cuvintelor deprinse în limba acelui poporŭ? În speţialŭ observămŭ, că cuvêntul evraicŭ „r a k i a“ însamnă ce-vá întinsŭ şi este, cum a afirmatŭ Keppler, espresiunea cea maĭ potrivită, spre a desĕmná spaţul nemĕsuratŭ. [1])

Necĭ nu credemŭ, că Moisi ar fi ţinutŭ cerĭul în adevĕrŭ de corpŭ vêrtosŭ, de firmămêntŭ în înţelesul unor năturaliştĭ.

Cu aceasta amŭ terminatŭ obiecţiunile, ce se facŭ din partea astronomieĭ moderne contra rĕportuluĭ mosaicŭ despre facerea lumiĭ şi după câte le-amŭ adusŭ înainte, ḑicemŭ, că nu poate să fiă vorba de ŭă contraḑicere reală între bibliă şi resultatele sigure ale cercetărilor astronomice. Aceasta o spunemŭ cu atâtŭ maĭ vêrtosŭ, de oare-ce înşi-şĭ corifeiĭ sciinţeĭ astronomice aŭ fostŭ de socotinţa noastră. Aşá ḑice bună-oară Copernicŭ în opul săŭ, dedicatŭ episcopuluĭ românŭ Paulŭ III.: „Dacă ar fi să fiă, ca nesce oamenĭ guralivĭ, dară fără de cunoscinţă matematică, să-şĭ aroage ŭă judecată şi, rĕstălmăcindŭ cu scopŭ oare-care locŭ din s. scriptură, să cuteze a-mĭ luá anume de rĕŭ şi a-mĭ atăcá această întreprindere, atunci nu mĕ voiŭ interesá de dînşiĭ, ci din contra voiŭ despreţuí judecata lor ca ne'nţĕleaptă“. [2])

---

[1]) Epit. Astron. Copern. Linz 1618, pag. 495; după Fr. Bernhard Natur und Offenbarung 1882, pag. 497.

[2]) Naturforschung und Bibel etc. de Dr. B. Schäfer, Natur und Offenbarung 1878, 182.

Foarte frumosŭ să rĕspică şí astronomul I. Mädler, [1]) ḑicêndŭ: „Cerïurile spunŭ mărirea luĭ Dumneḑeŭ,“ astŭ-felïŭ a cântatŭ psalmistul; şi dacă astronomia e de origine cerească, apoi să se şí arete deamnă de aceasta origine. Ea din parte-şĭ să cultive cunoscinţa de Dumneḑeŭ, descoperindŭ adevĕruri, ce ne facŭ cunoscuţĭ cu operele luĭ cele marĭ, şi desfâşurândŭ legĭ, ce poartă numele de legĭ fisice, nu pentru-că nătura însa-şĭ le-ar fi aşĕḑatŭ, ci pentru-că D-ḑeŭ i-le a prescrisŭ năturei.“

De aceea-şĭ socotinţă a fostŭ şí Rud. Wagner, [2]) Gust. Ad. Drechler şi alţiĭ. Drechler ḑice în opul săŭ „Katechismus der Astronomie“ aşá: „Astronomia ne învaţă a priví cu admirare depărtările neměsurate ale cerĭuluĭ acoperitŭ cu stele şi împle ínima noastră de venerăcĭune adûncă cătră Dumneḑeŭ, a căruĭa voinţa domnesce în legile universuluĭ. Într'-una ni însuflă însă şí respectŭ faţă cu puterea spiretuluĭ omenescŭ, căruĭa ĭ-a succesŭ a pĕtrunde cu cercetările sale în adûncimile universuluĭ. Dară de altă parte îĭ arată ea omuluĭ totŭ-ŭă-dată şí micimea precum şí mărginirea luĭ la unŭ punctŭ de totŭ micŭ alŭ Creaţĭuniĭ, conducêndu-lŭ la umilinţa adevĕrată, fără a-lŭ abate, de a priví şí maĭ departe cerĭul înstelatŭ.“ [3])

Câtŭ de sublime şi de raţionale sûntŭ aceste socotinţe faţă cu frivolităţile îngâmfate, bună-oară ale luĭ Jean Jacques Rosseau,

---

[1]) Die Himmel erzählen die Ehre Gottes, so sang schon der alte Psalmist; und wenn die Astronomie vom Himmel stammt, so zeige sie sich dieses Ursprungs würdig. Sie fördere ihrerseits Gotteserkenntniss, indem sie Wahrheiten erforscht, die uns mit seinen grossen Werken bekannt machen und Gesetze entwickelt, die den Namen Naturgesetze führen und mit Recht führen, nicht weil die Natur sie selber gesetzt, sondern weil Gott sie ihr vorgeschrieben hat. I. Mädler in den Ges. Naturwiss. III. 551.

[2]) Nie bin ich in meinem fester und entschiedener werdenden Glauben an die Wahrheiten der Schrift, auch in der schliesslichen Anschauung der natürlichen Dinge irre geworden. R. Wagner, in den Jahrb. für deutsche Theologie 1872. pag. 186. Vedĭ Reusch, B. u. N. pag. 56 etc., unde se aducu înainte maĭ multe autorităţĭ de aceste.

[3]) „Die Astronomie lehrt uns die unermessliche Ausdehnung des Sternenhimmels mit staunender Bewunderung betrachten, erfüllt unser Herz mit inniger Ehrfurcht gegen Gott, dessen Wille in den Weltgesetzen beruht, flösst zugleich Achtung ein vor der Kraft des menschlichen Geistes, der mit seinem Forscherblick in die Tiefen des Weltalls einzudringen vermocht hat, obschon sie auch die Kleinheit des Menschen und reine Beschränkung auf einen in der Schöpfung verschwindenden Punkt in einer Weise zeigt, die ihn zur wahren Demuth führt, ohne ihn von der weiteren Betrachtung des gestirnten Himmels abwendig zu machen.“ Katechismus der Astronomie, Belehrungen über die gestirnten Himmel, die Erde und den Kalender, p. 4, de Gust Ad. Jahn, Sechste verbesserte und vermehrte Auflage, bearbeitet von Adolf Drechsler. Mit einer Sternkarte und 145 Abbildungen. Leipzig, Verlag von I. I. Weber 1880.

carele îlŭ provocá pre nemuritoriul Newton, pre celŭ ce din veneră̆ciune adûncă cătră fiinţa d-ţeĭească nu esprimà numele luĭ D-ţeŭ, fără să-şĭ descopere capul, „că să-ĭ arete mâna, ce a asvêrlitŭ planetele în direpciunea tangenteĭ căilor lor! . . .“

În adevĕrŭ miserabilă ar fi sciinţa, ce ar preferí să ignoreze cu mândriă causa creatoarĭă şi ordinătoarĭă a lumiĭ, fără de care cunoscinţă ea necĭ nu-şĭ poate pricepe obĭeptul. Cuvintele Ecclesiastuluĭ din mărimea şi frumuseaţa făpturelor cunoascemŭ pre făcĕtoriul lor“, (cart. înţel. II.) le putemŭ aplecá cu deosĕbire la ceĭ ce se ocupă cu cercetarea spaţuluĭ neměsuratŭ alŭ universuluĭ şi cu călcularea căilor corpurilor cerescĭ.

„Cine să nu se simţească atrasŭ cătră celŭ Atotŭ-înaltŭ prin privirea neîncetată, orĭ maĭ bine ţicêndŭ, prin petrecerea cu universul, şi cine să nu fiă condusŭ la admirarea architectuluĭ, care a creatŭ toate, în care este fericirea cea maĭ înaltă, şi în care culmineazŭ totŭ binele? Căcĭ n'ar ţice psalmistul dumneţeĭescŭ, că este încântatŭ de creaţiunea luĭ Dumneţeŭ şi că saltă de bucuriă la privirea operelor mânelor luĭ, dacă n'am fi rădicaţĭ printr'însele la privirea bunuluĭ celuĭ maĭ înaltŭ însu-şĭ.“ [1])

Astŭ-felĭŭ scrie Copernicŭ, pre care Keppler îlŭ numesce bărbatŭ cu spiretŭ liberalŭ şi care a fostŭ într'una spiretŭ vrednicŭ alŭ luĭ Dumneţeŭ, alŭ năturei şi alŭ sciinţeĭ. Spiretul luĭ liniscitŭ fiă esêmplu pentru aceĭa ce se ocupă cu sciinţele, ca şí eĭ să cultive şi să sprijinească bunurile cele maĭ nobile ale omenimiĭ totŭ cu acela-şĭ scopŭ şi aceea-şĭ ardoare, cu care le-a cultivatŭ şi sprijinitŭ întemeĭătoriul astronomieĭ moderne, marele şi neuĭtatul Copernicŭ.

(Va urmá.)

---

[1]) Wer sollte nicht durch die stete Betrachtung fast möchte ich sagen durch den Umgang mit dem Weltall zum Höchsten angetrieben und zur Bewunderung des Baumeisters geführt werden, der alles geschaffen, in dem die höchste Glückseligkeit ist, in dem alles Gute gipfelt? Denn nicht würde der gotterfüllte Psalmist selbst singen, er sei entzückt in Gottes Schöpfung und frohlocke bei dem Werke seiner Hände, wofern wir nicht durch sie zur Anschauung des höchsten Guten gleichsam emporgetragen würden. Nicolaus Copernicus, von Prof. Dr. Schauz. Nat. und Off. 1867.

Starea bisericeĭ Greciei sub domnia Turcilor și în timpul revolucĭiunii pênă la venirea luĭ Capo d'Istria.

(Finitŭ.)

Adunarea năcĭunală de la Epidaurŭ (1822) prochĭămà de relegĭune în vigoare pe teritorĭul Eladeĭ pre cea orientală (fără a amintí ce-vá de dependința bisericeĭ de la patriarchatul din Constantinopoli) și tolerânță față cu fiă-care relegĭune și cu ceremoniele și actele eĭ cele sânte.[1]) Curêndŭ însă se convinseră Elinii, că aŭ mersŭ prea departe cu tolerânța lor; căcĭ în a doaŭa adunare năcĭunală de la Astrosŭ (1823) propuse preotul Iconomŭ amêndămințe la articolele din constitucĭune privitoarĭe la tolerânță, care fură și primite. Amêndămintele restrictive eráŭ îndreptate în contra catolicilor din însulele mării Egeice și în contra străinilor, ce se stăbilĭáŭ în Elada. Aceștĭa ádecă, băsându-se pe articolele din constitucĭune, ce gărântáŭ tolerânță relegioasă și admiterea cultelor, puteáŭ cere neavêndŭ têmple proprie, să-și facă cultul relegiosŭ chĭarŭ în bisericele ortodocșilor, înterpretându în modŭ sofisticŭ articolul amintitŭ, seaŭ cruțându spesele pentru edificarea unor têmple proprie. Apucătura aceasta însă erá în contra relegĭunii și causeĭ juste, și dintr'însa puteá urmá deteriorarea dogmeĭ ortodocse în Elada; de accea se primí amêndămêntul următorĭŭ: „zidindŭ din mijloacele lor cu permisiunea guvernuluĭ têmplele, ce li sûnt necesarĭe."

Alta modificare privĭá articolele, care îĭ dechĭăráu de Elinĭ pre toțĭ, câțĭ venĭáŭ din afară seaŭ pribegĭáŭ în Elada, încâtŭ străinii aveáŭ dreptul la toate oficiele și așá ușorŭ puteá încăpé puterea de statŭ în mâna lor. Se primí decĭ amêndămêntul, ca „să se admită la oficiele superioare numaĭ îndigenii, pe cândŭ străinii să poată dobândí numaĭ cele înferioare." [2])

---

[1]) Οἰκονομ. op. ct. pg. 9. §. γ.
[2]) Οἰκονομ. pg. 29 și 30.

Am vĕdutŭ, că înainte de revoluciune episcopii nu se interesáu decâtŭ prea puținŭ de superiorii lor. Metropoliții și archiepiscopii eráu numaĭ în titlu și rangŭ superiorĭ episcopilor și de aceea se gândiá patriarchul Grigoriu a-ĭ face pre toți asemene și a-ĭ supune scaunuluĭ patriarchescŭ. Caracterul federativŭ conveniá maĭ multŭ spiretuluĭ particularisticŭ alŭ Grecilor. Aceasta aveá însă avantagiele și scăderile sale.

Câtŭ de diregerea bisericelor în timpul revoluciunii, episcopii și-le conduceáu după ordinea cea vechiă a bisericeĭ. [1])

In locul celor optŭ episcopĭ ținuți prinși în Tripolița de la mijlocul luneĭ luĭ Marte 1821, dintre carĭ, la luarea orașuluĭ acestuĭa în 23 Septemvre 1821 de către Elinĭ, nu scăpară decâtŭ treĭ de abiá viĭ ca nisce schelete și apoĭ în locul episcopilor canonicĭ, carĭ muriră cu timpul, fură așĕdați locotenințĭ. [2])

Maĭ tărdiŭ eșí chĭarŭ și unŭ ordinŭ enciclicŭ dela ministrul cultelor, ca în totŭ timpul lupteĭ să nu se chirotonească de felĭŭ nicĭ unŭ episcopŭ; [3]) de aceea se ocupáŭ toate episcopiele vĕduvite cu administrătorĭ seaŭ locotenințĭ luați în unele locurĭ din archiereiĭ ceĭ fără de funcțiune, în altele din protosingeliĭ localĭ cu cosimțimêntul credincĭoșilor și a guvernelor provisorĭe, ce urmáu unul după altul. [4])

Preste episcopiĭ și archiereiĭ canonicĭ rĕmași câtŭ și peste locotenenții puși în eparchiele vêduvite preveghiá ministrul cultelor.[5]) Oblegăciunile luĭ se vĕdŭ din §. 7 alŭ planuluĭ de orgănisăciune generală a guvernuluĭ provisoriŭ, citatŭ în decretul ministruluĭ și anume: Ministrul cultelor este oblegatŭ a supraveghiá decisiunile guvernuluĭ, carĭ privescŭ resortul săŭ; să îngrijească pentru administrarea bisericelor și a mônăstirilor, despre care voĭesce guvernul să ĭaĭe decisiunĭ; dĕtorință neapĕrată are elŭ să îngrijĭască în totŭ chipul, ca să vestească sântul clerŭ poporuluĭ Elinŭ respectŭ, ascultare și iubire, care le dĕtoresce elŭ guvernuluĭ legaĭŭ alŭ Eladeĭ, de la care atêrnă bună starea luĭ. De aceea a primitŭ guvernul credința relegioasă, ca să edifice din lăuntru puterea, ce se cere pentru ŭă lucrare neîmpedecată și să se pună în respectŭ la cele-l'alte năciunĭ. In fine este dĕtorĭŭ a propune guvernuluĭ spre aprețuire ŭă schiță

---

[1]) Οἰκονομ. op. ct. pg. 8. §. β'
[2]) Οἰκονομ. pg. 7. §. α.
[3]) Οἰκονομ. pg. 13. E.
[4]) Οἰκονομ. pg. 14. §. ς.
[5]) Οἰκονομ. pg. 27. §. ιβ.

despre cele ce privescŭ relegĭunea și să îngrijească despre cele ce privescŭ ministerĭul sĕŭ. [1])

Ântâĭul ministru la culte a fostŭ de la 12 Ianuarĭŭ 1822 pênă la anul 1825 Iosifŭ episcopul Andruseĭ. [2]) Elŭ demisionà din causa discordielor ivite în Peloponesŭ și îĭ urmà în ministerĭu Iona, episcopul Damaleĭ permutatŭ la Nauplia. [3]) Acesta stătú la ministerĭŭ pênă la anul 1826 18 Aprile; de atuncĭ încetà ministeriul cultelor împreună cu cele-l'alte ministerie și se înstituí ŭă comisiune, ce guvernà statul pênă la alegerea și venirea președintelŭĭ Capod'istria. [4])

In rĕsboaĭele contra Turcilor și în luptele Elinilor între ŭă-l'altă fu adese-orĭ călcatŭ în picĭoare respectul buneĭ ordine bisericescĭ de mirenĭ, câte ŭă-dată chĭarŭ și de unĭĭ clericĭ, precum se întêmplă în rĕsboaĭe lunge și neordinate. Păstorĭĭ bisericescĭ aveáu puțină putere seau li lipsiá de felĭŭ, ca să împedece neordinele provenitoarĭe din causa rĕsboĭuluĭ, care surpă toate, dĕrimă ordinea morală și obiceĭurile și esistențe întregĭ. [5])

Disciplina bisericească decădú foarte. Călugărĭĭ părăsiáu mônăstirile și âmbláu prin țară în contra regulelĭ și votuluĭ depusŭ. Cu acestĭa se întrolocară âncă și episcopiĭ și călugărĭĭ refugiți din Turcia, carĭ cu toțiĭ voĭáu să trăĭească din spatele poporuluĭ sĕrăcitŭ. [6])

Bisericele fură desbrăcate la începutul rĕsboĭuluĭ de prețioase și de vasele lor de aurŭ și de argintŭ afară de masa altarĭŭluĭ, căcĭ din ordinul guvernuluĭ se strînseră 2400 de litre seaŭ 800 de ocale de argintŭ, pentru-că să se bată monete. Argintul acesta însă perí la încursiunea neamicilor asupra orașuluĭ Argosŭ. [7])

In decursul rĕsboĭuluĭ fură dĕrîmate foarte multe biserice și anume în Peloponesŭ de Egipteanul Ibraimŭ, în Elada continentală de ducele Cutachis, eară în însulele mărĭĭ Egeice de flota turcească și africană. [8])

Spre a delătură disordinea și relele cele multe, se făcură maĭ multe încercărĭ. Se sperá în fine multŭ de la ŭă deregĕtoriă bisericească.

---

[1]) Οἰκονομ. pg. 10. nota β.
[2]) Οἰκονομ. pg. 11. A.
[3]) Οἰκονομ. pg. 38. §. ϑ.
[4]) Οἰκονομ. pg. 41. §. ιβ.
[5]) Οἰκονομ. pg. 27. §. ιβ.
[6]) Maurer op. ct. I. 475, §. 185.
[7]) Οἰκονομ. pg. 14 și nota ρ.
[8]) Οἰκονομ. pg. 40. §. ια.

Se votà și unŭ proïeptŭ de lege în corpul legĭuitorĭu pentru adunarea episcopilor, spre a cercetá anume necesitățile și drepturile ĭerarchieĭ din Constantinopoli și ale celeĭ din Elada; însă proïeptul rĕmase nevaledŭ, prin urmare neesecutatŭ. [1])

In a doaŭa adunare năcĭunală după maĭ multe discusiunĭ în 7 Aprilie 1823 se însărcinà ministrul cultelor, ca să propună guvernuluĭ unŭ planŭ de organisăcĭune bisericească. Intențiunile aceste manifestáŭ căutarea unuĭ capŭ vĕdutŭ, uneĭ diregĕtorie bisericescĭ energice și esperte, care să conducă pe lûngă ministeriul cultelor afacerile bisericescĭ în timpurile cele grele ale rĕsboĭuluĭ. Insă și aceasta îngrijire pentru biserică fu zădărnicită chĭarŭ prin grozăviele rĕsboĭuluĭ și prin nevoĭele, ce se ivĭáu din causa rĕsboĭuluĭ. Biserica rĕmase negrijită ca maĭ nainte și târâită ca ŭă naĭe neîncărcată și lăsată în scirea schimbărilor viforoase ale politiceĭ. [2])

Abĭá în a treĭa adunare năcĭunală de la Ermione în a. 1827 se realisà formularea uneĭ schițe de organisăcĭune bisericească. A nume cincĭ archiereĭ făcură ŭă peticĭune către adunarea năcĭunală. Intr'aceasta îșĭ rĕspică eĭ îngrijirea de mântuirea credincĭoșilor, carĭ, luptându-se vitejesce pentru libertatea politică, s'au subjugatŭ de pátimele fără-de-legiĭ și șĭ-aŭ perdutŭ adevĕrata libertate, în care ĭ-a liberatŭ Cr., și cerŭ, ca adunarea națională să ĭaĭe mĕsure cuvenite. Adunarea năcĭunală însărcinà chĭarŭ pre episcopiĭ, carĭ petițională, cu căutarea mĕsurelor, și eĭ se grăbiră a supune adunăriĭ schița de organisăcĭune bisericească, constându din 24 de articole. In articolele aceste propunŭ eĭ unŭ sinodŭ seaŭ ŭă comisiune din 3 seaŭ 5 archiereĭ. Acesta sinodŭ să conducă biserica și afacerile bisericescĭ ale Eladeĭ. Dară și aceasta schiță nu ajunse a fi realisată pênă la venirea președinteluĭ Capod'istria. [3])

Ministriĭ cultelor, carĭ amêndoĭ erâŭ episcopĭ, avură a se luptá în contra amestecului din partea guvernelor în afacerile bisericescĭ. Cadurile speciale sûntŭ:

Cu ocăsĭunea sistărilor de chirotonie. [4]) A nume murindŭ episcopul de la Corone, care se aflá în diecesa mitropolieĭ Paleo Patre, erá întrebarea, cine să denumească pre locotenentŭ, guvernul seaŭ Metropolitul? [5])

---

[1]) Οἰκονομ. pg. 11—13 Γ. Δ., și nota α.
[2]) Οἰκονομ. pg. 28, 29. §. α.
[3]) Οἰκονομ. pg. 42—47.
[4]) Οἰκοπομ. pg. 11. nota β.
[5]) Οἰκονομ. pg. 35. §. ε.

Altă dată se adresà corpul esecutivŭ la ministrul cultelor pentru despărțirea uneĭ căsătorie. [1])

In toate cadurile acestea susținú Iosifŭ episcopul Andruseĭ ca ministru de culte cu mare demnitate dreptul bisericeĭ, provocându-se la împĕrățiĭ bizantinĭ, carĭ respectáŭ totŭ-de-a-una sântele canoane ale apostolilor și ale sinoadelor.

Nu maĭ puținŭ ḑelŭ arĕtà la ministerĭŭ șĭ Iona episcopul Damaleĭ. [2])

Este de amintitŭ âncă, că în adunarea de la Astrosŭ (1823) s'a însărcinatŭ ŭă comisiune de 9 membri (5 bisericești și 4 lumești), ca să compună din legile împĕraților bizantinĭ ŭă lege (codice) penală. Eĭ aŭ șĭ supusŭ ŭă colecțiune de legĭ, numită despre delicte și pedepse, care se aprobà de amêndoaŭĕ corpurile și căpĕtà vigoare de lege. [3])

Ne maĭ rĕmâne a atinge de rĕportul bisericeĭ grecescĭ cu biserica romano-catolică și protestantă.

Ŭă urmare a înriurințelor neîncetate ale bisericeĭ romano-catolice pe timpul cruciatelor și alŭ dominăcĭunii Venețianilor asupra bisericeĭ orientale fu unirea, ba chĭarŭ latinisarea Grecilor din 5 însule ale mariĭ Egeice. (Insula Chios a rĕmas afară de regatŭ.) Numĕrul lor se urcá la 15—20.000. Pentru aceștia ordinase curia română unŭ archiepiscopŭ în Nacsosŭ și 3 episcopĭ în Santorinŭ, Sira și Tinosa. Bisericele aceste se aflàŭ sub scutul Frânceiĭ, dela care primĭàŭ episcopiĭ sălarĭŭ. Poporăcĭunea romano-catolică erá mestecată cu cea ortodocsă și pênă la erumperea revolucĭuniĭ trăĭàŭ amêndoaŭĕ părțile în linisce între ŭă-l'altă, ba se întêmplàŭ chĭarŭ căsătorie amestecate și în multe locurĭ bisericele li eràŭ comune amêndorur confesiunilor, făcêndu-se șĕrbĕțul divinŭ în limba latină și cea grecească. De la erumperea revoluțiuniĭ însă se desceptà eară ura de maĭ nainte. [4])

In 18 Maĭ 1821 îndreptà guvernul provisorĭŭ din însula Idra unŭ apelŭ frățescŭ cătră Greciĭ de ritul latinŭ, ca să ĭaĭe parte șĭ eĭ la luptă. Afară de câțĭ-vá, ce eràŭ Elinĭ adevĕrațĭ, ḑice Tricupi, toțĭ catoliciĭ ceĭ-l'alțĭ lucràŭ fățișŭ și în secretŭ contra însurgenților, manifestàŭ mare bucuriă la nenorocirea lor și întrețineàu relacĭunĭ

---

[1]) Οἰκονομ. pg. 37. §. ξ.
[2]) Οἰκονομ. pg. 38. §. ϑ.
[3]) Οἰκονομ. pg. 27, 28.
[4]) Maurer op. ct. pg. 416—421; 481.

ascunse cu neamicii lor. Cându fu ucisu patriarchul Grigoriu, latinii din Constantinopoli au ținutu chiarŭ ŭă docsologiă. Eară în Albania se luptáŭ ei în toată forma în contra Grecilor și însula Sirosŭ locuită aproape numai de latini fu scutită de Sultanŭ pe 7 ani de birul de capŭ pentru fidelitatea, ce i-o arĕtáŭ. Așá indiferentismul și dușmăniele catolicilor îi amăriră și mai multŭ pre ortodocși, de cari presa ultramontană din Europa nu scrieá decâtŭ cu disprețŭ. [1])

Chiarŭ de unŭ proieptŭ de uniune între biserica grecească cu cea romano-catolică amintesce metropolitul Ghermanosŭ în memoriele sale. Elŭ fu ádecă trămisŭ cu ŭă legațiune cătră Papa Piu VII., ca să se pună la monarchii Europei adunați atunci la Verona pentru mântuirea Eladei. Spunŭ, că între altele l'ar fi însărcinatŭ guvernul, și cu inițiarea unirii bisericei grecesci cu cea occidentală. Nu se scie însă, de a comunicatŭ elŭ Papei ce-vá de asta din Ancona, unde se oprise, fiindŭ impedicatŭ a călători mai departe. Scirea aceasta se lățise și prin diarele italiene. [2]) Pichler, urmându lui Tricupi, ni spune însă, că metropolitul Ghermanosŭ n'a amintitŭ de uniune, fiindŭ-că nu i-s'a permisŭ a veni la Roma. [3])

Altŭ contactŭ între biserica grecească și cea romano-catolică proveniá din silințele Iesuiților și surorilor de caritate. Iesuiții eráu de multŭ urîți în ochii Elinilor și de aceea nu puteáŭ ei produce resultate. Scoalele lor din Atina, Kerkira, Sirosŭ, Tinosŭ, Tera și Nacsosŭ eráŭ vedi Doamne pentru lățirea instrucțiunii și culturei la catolicii din Elada, în adevĕrŭ însă se susțineáŭ ele în scopul prosilitismului. Aceste scoale nu voiáŭ să se conformeze după legile statului, din care causă se născură în timpii mai târzii discusiuni aprige în părlămêntŭ. [4])

Multŭ mai deloasă erá activitatea misionarilor protestanți. Misionarii aceștia trămiși din America și Anglia, socotindŭ, că ar puté fi folositori la rĕsculatea și regenerarea Eladei, își începură activitatea de la anul 1810. Ei edară sânta scriptură în originalŭ seaŭ în trăduceri și înființară în multe locuri scoale. Fiindŭ-că urmăriáŭ la începutŭ numai scopul luminării și alŭ instrucțiunii orientului ignorantŭ din causa sclăviei, de aceea aveá năduința lor nu

---

[1]) Pichler op. ct. II. pg. 352, 353. vedi și Οἰκονομ. pg. 38 nota α.
[2]) Οἰκονομ. qg. 41 nota γ.
[3]) Pichler op. ct. pg. 360.
[4]) Κυριακός op. ct. pg. 342.

numaĭ aprobarea, ci șĭ recunoscința Elinilor, carĭ simțĭáu trebuința culturei. [1])

La finea anuluĭ 1823 seaŭ pe la începutul anuluĭ 1824 desbarcà în Elada unŭ preotŭ protestantŭ, cu numele Robinson (cum se spune). Elŭ împărțí ântâĭașĭ-dată (poate în calitate de agentŭ alŭ uneĭ din societățile biblice) în Nauplia, Idra și Spetsia nisce esêmplarie din noul testămêntŭ edatŭ în limba vulgară după trăducerea cea vechĭă a luĭ Macsimŭ.

Petrecêndŭ elŭ în Spetsia, se duse șĭ la scoala, unde învĕțá atuncĭ Teofanŭ din Siatiste și împărțí între învĕțăceĭ esêmplare din t. n. și âncă șĭ nisce cărticele catechetice. Aceștĭa însă primindu-le cu mulțămită, le lăsară neatinse, punêndu-le într'unŭ unghĭŭ alŭ scoaleĭ.

In anul următorĭŭ (1825) venĭ la Nauplia Eduàrdŭ Massonŭ, unŭ Scoțianŭ, care erá bărbatŭ iubitorĭŭ de sciință și destul de cumpĕtatŭ; elŭ împărțí unora esêmplarie din t. n. în limba vulgară și învĕțà pênă la unŭ timpŭ pe tinerii, carĭ dorĭáŭ, morala, filosofia și iconomia politică. [2])

Acești misionarĭ deveniră apoĭ șĭ maĭ cutedătorĭ. In anul 1827 apărú în Egina misionarul calvinŭ Artleus, care cunosceá șĭ limba elină. Elŭ închirià ŭă locuință, unde învĕțá cuvêntul evangelicŭ. Dară elŭ nu se mulțămí cu atâta, ci predicà chĭarŭ de pe amvonul bisericescŭ înaintea uneĭ adunărĭ. In Egina petrecú elŭ pênă la venirea luĭ Capo d'Istria.

Plecândŭ de acoló, ajunse elŭ la mônăstirea Mega Spileion. Aice cerú permisiunea a liturgisí, dorindŭ, precum spuneá elŭ, ca să se comunice. Insă părinții mônăstirii îĭ refusară heterodocsuluĭ comunitatea bisericească, provocându-se la dumnedeĭescile canoane; de altmintrea îlŭ primiră cu ospitalitate, câtŭ petrecú acoló.

De uă-dată cu acesta apărură șĭ alțĭ misionarĭ de aceștĭa, întemeĭându scoale de băĭați și de copile cu spesele lor, învĕțându gratuitŭ copiiĭ ceĭ sĕracĭ și împărțindŭ multe cărțĭ în darŭ, carĭ tractáŭ despre credință în înțĕlesŭ protestantŭ.[3])

Vasiliu Calancea
preotŭ.

---

[1]) Κοριακος l. c.
[2]) Οἰκονομ. pg. 31, 32. §. γ.
[3]) Οἰκονομ. pg. 48 și 19. §. ε.

О сектѣ Скопцовъ.

Между раскольническими сектами есть секта такъ называемыхъ **скопцовъ**.[1]) О той сектѣ, понеже она таная, мало що знаемъ. Извѣстно о ней тое, що приверженцы ея оскопляютъ себе, считая скопчество самымъ дѣйствительнымъ средствомъ къ достиженію безстратія и нравственнаго совершенства; но яковы прочія ихъ вѣрованія, яковы обряды и нравственныя правила ихъ секты, тое рѣдко хто докладно знаетъ и смотря на ихъ внѣшній образъ жизни и поведенія готовый считати скопцовъ православными христіанами. Дуже трудно скопцовъ познати, они называютъ себе духовными и чистыми христіанами, они отъ всѣхъ скрываются и дѣйствуютъ чрезвычайно острожно; многіе изъ нихъ въ точности исполняютъ (разумѣется по наружности) всѣ обряды православной церкви: ходятъ въ Божьи храмы, принимаютъ въ свои домы православныхъ священниковъ, приступаютъ къ таинствамъ и проч., и потому считаются принадлежащими къ обществу православныхъ. Между тѣмъ они упорные еретики. Секта скопцовъ одна изъ еретическихъ раскольническихъ сектъ, вѣрованія и обряды ея самыя странныя и безсмысленныя и она самая зловредная для гражданскаго общества. Не смотря на строгое преслѣдованіе скопцовъ со стороны правительства гражданскаго и духовнаго, они продолжаютъ успѣшно дѣйствовати въ пользу своей секты — и находятся несчастные, которые насильно или добровольно увлекаются скопцами и попадаютъ въ ихъ секту.

Представляемъ въ настоящей статьѣ нѣкоторыя свѣдѣнія о сектѣ скопцовъ.

Въ послѣдніе годы царствованія императрицы Елисаветы Петровны, изъ **Христовщины**, одной изъ раскольническо-еретическихъ сектъ, образовалась секта, извѣстная въ простонародѣ подъ именемъ **Хлыстовщины**; послѣдователи ея сами называли себе **людьми Божіими**. Въ числѣ членовъ той секты находился нѣкій

---

[1]) Посля статьѣ П. Сладкопѣвца.

Андрей Селивановъ, крестьянинъ орловской губерніи. Онъ славился яко ревностный послѣдователь секты и усвоилъ хорошо ея вѣрованія и обряды. Ревнуя о весшихъ нравственномъ совершенствѣ и желая легче достигнути безстрастія и чистой духовности и наслѣдовати царство небесное, Селивановъ открылъ, по его мнѣнію, къ тому средство въ словахъ Спасителя: „сѫть скопцы, иже изъ чрева матерна родишася тако: и сѫть скопцы, иже скопишася отъ человѣкъ: и сѫть скопцы иже исказиша сами себе царствїа ради небеснаго,“ [1]) которыя онъ понялъ превратно и сталъ учити, что для спасенія души и ради царства небеснаго должно кождому себе оскопляти. Въ безразсудной ревности о спасеніи души, въ слѣпой надеждѣ полученія царства небеснаго, Селивановъ первый оскопилъ себе.

Примѣру его послѣдовалъ преданнѣйшій сообщникъ его Александръ Шиловъ, тоже крестьянинъ орловской губерніи. Такимъ образомъ, Селивановъ и Шиловъ положили начало новой сектѣ, то было около 1773 года. Изъ орловской губерніи Селивановъ и Шиловъ перешли въ тульскую, гдѣ успѣли привлечы въ свою секту весьма много невѣжественныхъ и легкомысленныхъ крестьянъ. Большый успѣхъ имѣли они въ тамбовской губерніи, куда потомъ переселились въ одномъ селѣ Сосновкѣ, моршанскаго уѣзда они изуродовали и исказили больше 200 человѣкъ, но въ 1778 году правительство открило ту секту и обличило зловредное ученіе и беззаконныя дѣйствія основателей ея; за тѣмъ Селивановъ и Шиловъ были наказаны; первый, наказаный кнутомъ, сосланъ въ Камчатку, а вторый, послѣ жестокихъ удоровъ плетью насаженъ въ данаминдскую крѣпость. [2]) Впрочемъ, учители скопчества и въ мѣстахъ заточанія не переставали дѣйствовати въ пользу новой секты; но съ успѣхомъ распространяли они и тутъ свое лжеученіе и пріобрѣтали себѣ послѣдователей. Потому въ 1779 году, Селиванова перевели изъ Камчатки въ Петербургъ, гдѣ помѣстили въ домѣ умалишенныхъ а Шилова изъ Данаминда въ шлиссельбургскую крѣпость, Шиловъ въ новомъ мѣстѣ заточенія скоро умеръ. Но Селивановъ въ домѣ умалишенныхъ не долго содержался; въ 1801 году послѣдователи его разными средствами успѣли сдѣлати то, что ему дозволено было перемѣститися въ богадѣльню, а потомъ онъ и совсѣмъ отпущенъ на волю. Полу-

---

[1]) Матѳ. 19, 12.
[2]) Полное собраніе Закон. Росс. Имп. Томъ IX.

чилъ свободу, Селивановъ сталъ теперъ распространяти скопчество съ новою ревностію, съ большимъ одушевленіемъ чѣмъ прежде. Свободно и успѣшно онъ дѣйствовалъ въ пользу своей секты до 1820 года. Въ 1820 году открыло правительство тайныя собранія скопцовъ въ Петербургѣ, въ Москвѣ и въ другихъ мѣстахъ, обнаружились мерзкія дѣйствія ихъ на тихъ собраніяхъ, обличилось ихъ еретическое ученіе. Основатель и распространитель секты, Селивановъ, былъ схваченъ и сосланъ въ заточенье въ суздальскій монастырь, гдѣ онъ скоро умеръ. [1]) Послѣдователи его также во множествѣ были разосланы на вѣчное заточеніе въ монастыри или на посиленье въ отдаленныя мѣста Сибири. Но тимъ секта не была истреблена окончательно; сѣмена ереси была глубоко посѣяны Селивановымъ. Преслѣдованіе скопцовъ со стороны правительства съ той поры не прекращалось. Въ 1843 году открыто было больше 2000 скопцовъ, въ губерніяхъ тульской, тамбовской, курской, лифляндской, тобольской, иркутской и въ другихъ. Но несровненно большее число скопцовъ скрывается и до нинѣшняго дня отъ взоровъ правительства, не смотря на то. что оно всѣма мѣрами старается открывати и истребляти ихъ зловредную секту. Якъ еретиковъ, самовольно отторгшихся отъ церкви, якъ людей вредныхъ для царства, правительство отсылаетъ теперъ скопцовъ въ Грузію и Абхазію, частію на поселеніе, а частію для военной службы на пограничныхъ линіяхъ имперіи.

Селивановъ, основывая новую секту, удержалъ въ вѣроученіи и обрядности почти все то, чего держался онъ въ прежней сектѣ, т. е. въ сектѣ хлистовъ или людей Божіихъ, присоединивъ только къ сему ученіе о новомъ придуманомъ имъ способѣ богоугожденія и спасенія души т. е. о скопечествѣ или скопленіи. Потому секта скопцовъ въ вѣроученіи весьма сходна съ сектою хлыстовъ, якъ равно и въ нравственныхъ правилахъ и въ обрядахъ. Скопцы, особенно гдѣ ихъ мало, безпрепятственно участвуютъ въ собраніяхъ людей Божіихъ, и наоборотъ, люды Божіи принимаютъ участіе въ моленіяхъ скопцовъ и нечужды, по временамъ, скопечества. Мы изложимъ коротко догматическое ихъ ученіе и обратимъ на ученіе ихъ о скопечествѣ, которое составляетъ существенное ихъ отличіе отъ прочихъ еретиковъ и раскольниковъ.

---

[1]) Пол. Собр. Зак. росс. Имп. Том. IX.

Отъ сущность вѣроученія скопцовъ:

1. Скопцы исповѣдуютъ, что Богъ Отецъ есть единый Богъ нераздѣльный. Іисусъ Христосъ не есть Богъ: Онъ только проникнутъ Божествомъ, или исполненъ благодати и истины. Отецъ въ Христѣ является яко сынъ а Христосъ открывается въ истинныхъ чадахъ своихъ (скопцахъ и хлыстахъ) яко Духъ Святый.

2. Іисусъ Христосъ сходилъ съ неба на землю для спасенія людей. Онъ не умиралъ и не возносился на небо, а доселѣ находится на землѣ и странствуетъ на ней въ разныхъ видахъ: Онъ является вновъ для исправленія вѣры и открывается людямъ видимо въ особенныхъ избранникахъ Божіихъ. Въ послѣднее время Онъ открылся въ образѣ Селиванова. Наконецъ, по истеченіи опредѣленнаго времени, Онъ явится на всеобщій судъ, и затѣмъ настанетъ царство скопцовъ.

3. Ученіе православной церквы ложно, богослужебные обряды ея излишни; а вся внѣшность ея совершенно безполезна.

4. Общество скопцовъ выше церкви: оно одно содержитъ въ себѣ всѣ средства ко спасенію.

5. Для удобнѣйшаго и скорѣйшаго достиженія духовности и безстрастія необходимо скопечество, или скопленіе (холощеніе), якъ научаетъ тому самъ Іисусъ Христосъ словаму: „сѣть скопцы, иже изъ чрева матерна родишася тако: и сѣть скопцы, иже скопишася отъ человѣкъ: и сѣть скопцы, иже сказиша сами себе царствїя ради небеснаго. Многїй вмѣстити да вмѣститъ.“

Не нужно долго остановливатися на первыхъ трехъ пунктахъ ученія скопцовъ, чтобы видѣти, что то ученіе безсмысленное и совершенно еретическое, противо-христіанское.

Христіанская церковъ, основываясь на ясномъ ученіи Іисуса Христа, всегда вѣровала и теперъ вѣруетъ, что Іисусъ Христосъ есть истинный Богъ и есть второе лице Святой Троицы, и Духъ Святый также есть истинный Богъ и третье лице Святыя Троицы. Іисусъ Христосъ, приходившій на землю для спасенія людей, дѣйствительно, умеръ, воскресъ и вознесся на небо, гдѣ и пребываетъ съ тѣхъ поръ съ человѣческимъ тѣломъ. Однажди сходилъ Іисусъ Христосъ на землю для спасенія людей, и опятъ Онъ придетъ уже на всеобщій судъ въ славѣ, послѣ чего настанетъ царство истинно вѣрующихъ и благочестивыхъ душъ. Ученіе церкви истинно: ибо основано на ученіи Іисуса Христа, устно и

письменно ей преданномъ; она поставлена быть столпомъ и утвержденіемъ истины; обряды и всѣ внѣшнія дѣйствія ея необходимы и полезны, такъ якъ они учреждены богомудрыми Отцами и учителями церкви, по примѣру Іисуса Христа и наставленію Апостоловъ, и такъ якъ они способны и возбуждати и поддержувати въ христіанахъ духъ вѣры и благочестія.

Мы остановимъ свое вниманіе преимущественно на послѣднемъ пунктѣ — на ученіе скопцовъ о скопечествѣ. Скопцы учатъ, что для вѣрнѣйшаго и удобнѣйшаго достиженія царства небеснаго, необходимо употребляти скопечество или оскопленіе, слѣдуя словамъ Іисуса Христа: суть скопцы и проч. и называютъ скопечество огненнымъ крещеніемъ, разумѣя его именно въ словахъ Предтечи о Іисусѣ. „Той вы креститъ Дѣхомъ Святымъ и огнемъ“.[1]) Но они совершенно несправедливо считаютъ скопечество необходимымъ и удобнѣйшимъ средствомъ къ достиженію безстрастія и духовности и къ пріобрѣтенію царства небеснаго: ученія о скопечествѣ нѣтъ въ словахъ Іисуса Христа, ни въ практикѣ христіанской церкви, и скопечество есть дѣйствіе противное природѣ, самое оскорбительное для Творца и безполезное, и даже вредное для нравственнаго усовершенствованія человѣка.

Въ словахъ Іисуса Христа о скопцахъ нѣтъ ученія о скопечествѣ.

Приведенныя слова Господь изрекъ къ своимъ ученикамъ противъ ихъ заключенія, что лучше не женитися, нежели не исполнити всѣхъ обязанностей брака. Кому же дано не женитися? Тѣмъ иже изъ чрева матерна родитися тако, т. е. способными къ безбрачной и дѣвственной жизни, по особенной благодати Божіей якъ напримѣръ Пророкъ Илія и Предтеча Іоаннъ, который Дѣха святаго исполнилса еще отъ чрева матери своея, и кѣ отъ юности въ пѣстинахъ до дне явленія своего ко Израилю; частію тѣмъ иже скопитися отъ человѣкъ, т. е. по совѣту мудрихъ и благочестивыхъ людей не вступаютъ въ бракъ; частію тѣмъ, иже исказиша сами себе царствія ради небеснаго т. е. по внутренному благочестивому побужденію, по особому произвольному обѣту (напр. монашества) обрекаютъ себе на жизнь безбрачную, цѣломудренную, желая распинати плоть свою со страстьми и похотьми ради Христа и Его Евангелія. Спаситель міра, когда выражался о скопечествѣ, то

---

[1]) Лук. 1, 15. 80.

думалъ всегда скопечество духовное а не тѣлесное, умарщвленіе похотей и страстей постомъ и молитвою а не на сильственное изуродованіе орудіемъ, подобное злонамѣренному отсѣченію своей руки или ноги.

Нѣтъ ученія о скопечествѣ въ словахъ Предтечи о Спасителѣ: Той вы крститъ Дхомъ Сватимъ и огнемъ, и скопцы напрасно почитаютъ насильственное мученіе чрезъ оскопленіе огненнымъ крещеніемъ. И откуда скопцы взяли ложное мнѣніе о дѣвствѣ безъ подвига воздержанія отъ плотскихъ вожделѣній насильственное скопленіе? Пусть они обратятся къ слову Божію и практикѣ церкви христіанской: тогда узнаютъ, что дѣвство состоитъ въ нескверномъ безбрачіи и сохраненіи цѣломудрія отъ нечистыхъ помысловъ и вожделѣній молитвою, постомъ и бдѣніемъ надъ собою, а не въ насильственномъ отнятіи желѣзомъ или другимъ орудіемъ членовъ тѣла, данныхъ человѣку Творцомъ.

Ученія о скопечествѣ нѣтъ въ словѣ Божіемъ; напротивъ, слово Божіе прямо показуетъ, что дѣвство, одно изъ средствъ къ достиженію нравственной чистоты, состоитъ, якъ сказано, въ нескверномъ безбрачіи и въ сохраненіи цѣломудрѣя отъ нечистыхъ помысловъ и вожделѣній, молитвою, постомъ и бдѣніемъ надъ собою.

Въ ветхомъ завѣтѣ былъ обѣтъ Назорейства, считавшійся тогда выше всѣхъ прочихъ обѣтовъ: по тому обѣту посвящали себе Богу и обязывались заботитися о нравственномъ усовершеніи и сохраненіи тѣлесной чистоты.

Въ практикѣ христіанской церкви нѣтъ скопечества; напротивъ, церковь всегда строго осуждала и преслѣдовала скопечество, а въ жизни святыхъ дѣвственниковъ и дѣвственницъ, равно якъ и въ ученіи св. Отцевъ и Учителей, представляли указаніе того, въ чемъ состоитъ истинное дѣвствѣе якое средство къ его сохраненію.

Скопцы появились въ христіанской церкви въ первый разъ во 2-мъ вѣкѣ по Рождествѣ Христовомъ. Блаженный Августинъ и св. Епифаній свидѣтельствуютъ, что во 2-мъ вѣкѣ по Рожд. Христовомъ явилась секта невѣжественныхъ людей, которые превратно понимая слова Іисуса Христа о скопцахъ, [1]) ввела у себе скопчество. [2]) Послѣдователи той секты, по свидѣтельству Епи-

---

[1]) Матѳ. 19, 12.
[2]) Augustin. Haer. 37. Epiphan. Haer. 58.

фанія, назывались евнѫхами, по имени евнуха царицы кандыкійской упоминаемаго въ книгѣ Валезія аравитянина. [1])

Оригенъ, знаменитнѣйшій учитедь церкви III. вѣка, по неразумной ревности о нравственномъ усовершеніи себе, допустилъ себѣ впасти въ преступленіи скопчества [2]). Зло тое распространялось и существовало между христіанами и въ послѣдующія времена; но церковъ христіанская не была къ нему благосклонна. Императоры Константинъ Великій и Ѳеодосій положили смертную казнь за оскопленіе [3]). Строго наказывала скопцовъ и св. церковь. Едва только въ средѣ вѣрующихъ обнаружились злые еретики, насильственно себе исказавшіе, и пастыры и соборы, возстали противъ нихъ свою силою обличеній и запрещеній. Въ правилахъ апостольскихъ есть точния предписанія на той предметъ, которыми и руководилась всегда церковь при служеніи о скопцахъ. Правила ти говорятъ такъ: „Скопецъ, аще отъ человѣческаго насилія, или въ гоненіи таковымъ содѣланъ, или такъ рожденъ, и аще достоинъ да бѫдетъ епископъ. Самъ себе скопившій да не бѫдетъ принятъ въ клиръ Самоубійца бо есть и врагъ Божія созданія. Аще кто изъ клира скопитъ себе самого, да бѫдетъ извержень. Ибо убійца есть самого себе. Мірянинъ, себе самого оскопившій, на три года отлученъ бѫдетъ отъ таинствъ. Ибо навѣтникъ есть своея жизни“ [4]). Димитрій, епископъ александрійскій (III. вѣка), окружными посланіями обличалъ епископовъ кесарійскаго и іерусалимскаго за то, что они приняли въ клиръ Оригена, зная о насильственномъ поступкѣ его съ собою, и вопреки положительнымъ правиламъ церкви. Первый вселенскій Соборъ подтвердилъ и привелъ въ дѣйствіе правила св. апостоловъ о скопцахъ. Соборъ постановилъ: „Аще кого въ болѣзни врагами отняты члены или кто варварами оскопленъ: таковый да пребываетъ въ клирѣ. Аще же, будучи здравъ, самъ себе оскопилъ; таковаго, хотя бы и къ клиру причисленъ былъ, надлежитъ исключити и отъ нынѣ нѣкого изъ таковыхъ не должно производити“ [5]). Тѣ правила въ послѣдствіи вновъ повторилъ и подтвердилъ помѣстный двукратный Соборъ.

---

[1]) Epiphan. Haer. 58.

[2]) Euseb. H. 2, 6, 8. Epiphan. Haer. 64.

[3]) Joh. Jacob. Hoffmanni, Lexicon universale. Tom II. sub. voce Eunuchi.

[4]) Правила 21, 22, 23, 24. См. Книгу Правилъ св. апостоловъ и Вселенскихъ Соборовъ Спб. 1839 г.

[5]) Euseb. 6, 8.

И такъ въ христіанской церкви не было и нѣтъ скопечества; она строго осуждала и преслѣдовала появлявшихся въ ней по временамъ неразумнымъ ревнителей нравственной чистоты и цѣломудрія, думавшихъ достигати того насильственнымъ искаженіемъ себе. Напротивъ въ ей было много примѣровъ истинаго дѣвства, въ лизѣ дѣвственниковъ и дѣвственницъ; примѣры тѣ, равно якъ ученіе о дѣвствѣ пастырей и учителей ея, показуютъ, что истинное средство къ сохраненію дѣвства ради царствія небеснаго и къ достиженію духовности и безстрастія, состоитъ въ нескверномъ безбрачіи и сохраненіи цѣломудрія отъ нечистыхъ помысловъ и вожделѣній постомъ, молитвою, бдѣніемъ надъ собою и умерщвленіемъ и распинаніемъ плоти своей со страстями и похолюбми.

Высочайшій примѣръ небесно-дѣвственной жизни показала всѣмъ дѣвственникамъ и дѣвственницамъ Преблагословенная въ женахъ, пресвятая Марія Богородица, до рождества, въ рождествѣ и по рождествѣ дѣва, или Приснодѣва [1]). Высокій примѣръ дѣвства представляетъ Іоаннъ Предтеча, который съ юныхъ лѣтъ пребывалъ въ пустынѣ до дня явленія своего Израилю, не пилъ вина и сикери, вкушалъ только акризы и медъ дикій, носилъ одежду изъ верблюжьяго волоса и опоясывался кожанымъ поясомъ. Изъ св. апостоловъ не вступали въ жизнь брачную и сохраняли себе въ дѣвствѣ и цѣломудріи якъ исвѣстно несомнѣнно, Іаковъ, братъ Господень, первый епископъ іерусалимскій, евангелистъ Іоаннъ Богословъ и братъ его Іаковъ Зеведеевъ, учитель языковъ Павелъ и ученики его Тимоѳей и Титъ. Изъ четырехъ дочерей апостола Филиппа, двѣ, почившія въ Іерусалимѣ до конца жизни пребыли дѣвствѣ, якъ свидѣтельствуетъ Поликарпъ, епископъ ефесскій [2]). Послѣ временъ апостольскихъ, явилися цѣлые сонмы дѣвственниковъ и дѣвственницъ, якъ показуетъ исторія христіанской церкви.

Уже въ самые первые вѣка церкви христіанской въ писаніяхъ отцевъ и учителей ея находимъ ученіе и свидѣтельства о дѣвствѣ; то у Тертулліана, св. Кипріана, епископа карѳагенскаго, и св. Меѳодія, епископа татарскаго.

Тертулліанъ, живыій въ концѣ II. и въ началѣ III. вѣка, онъ говорилъ: „Такимъ образомъ, навсегда пріобрѣли онѣ себѣ

---

[1]) Лука I. 34.

[2]) Церковна истор. Евсев. кн. 3. гл. 31.

благаго Господа и на земли уже, по безбрачію, причисляются къ лику ангельскому. Сколько такихъ, которые прямо послѣ крещенія посвящаютъ плоть свою чистотѣ! Сколько и такихъ, которые, по взаимному, согласію, пресѣкаютъ супружескія отношенія! Отъ произвольные скопцы царствія небеснаго“ [1]).

Въ писаніяхъ св. Кипріана, епископа карѳагенскаго, жившаго въ III. вѣкѣ, особенно въ книгѣ его **обѣ одеждѣ, приличной дѣвственницамъ** находятся драгоцѣнныя наставленія о храненіи цѣломудрія отъ всѣхъ соблазновъ міра. „Обращаю слово мое“, пишетъ онъ, „къ дѣвственницамъ, о которыхъ тѣмъ болѣе забочусь чѣмъ выше онѣ славою. Онѣ суть цвѣтъ на древѣ церкви, красота и благолѣпіе благодати духовной, лучшая часть стада Христова.“

Св. Меѳодій, епископъ татарскій, жившій также въ III. вѣкѣ, написалъ книгу о превосходствѣ дѣвства предъ брачною жизнію, подъ заглавіемъ: **Пиръ десяти дѣвъ.** Въ той книгѣ говорится, что чистыя дѣвы, собравшись однажды у св. Аресты, разсуждали о достоинствѣ дѣвства [2]).

И такъ ученія о скопечествѣ нѣтъ ни въ словахъ Іисуса Христа о скопцахъ, ни вообще въ словѣ Божіемъ: нѣтъ скопечества и въ практикѣ христіанской церкви; церковъ всегда строго осуждала и преслѣдовала скопцовъ. И не напрасно такъ поступала и поступаетъ церковъ съ скопцами: у нихъ чрезъ скопленіе тѣлесное образуются величайшіе недостатки и въ душѣ.

Скопцы, насильственно искажая себе и лишае себе, такимъ образомъ, естественной способности къ дѣторожденію, теряютъ жизнь въ тѣлѣ, свѣжесть въ лицѣ пропадаетъ, уменьшается крѣпость и сила во всѣхъ членахъ, и они, блѣдные и одутловатые, безъ энергіи тѣлесной и душевной, становятся совершенно неспособными къ трудамъ физическимъ, къ службѣ гражданской и военной и къ продолжительнымъ богослужебнымъ дѣйствіямъ. Достигаютъ-ли скопцы чрезъ скопленіе, по крайней мѣрѣ, того, чего они желаютъ и домогаются, т. е. чистоты дѣвства, цѣломудреннаго безстрастія и ангелской духовности? Нѣтъ. Лишая себе только естественной способности къ дѣторожденію, они не спасаютъ плоти отъ нохотей и страстныхъ вожделѣній, которыя теперь еще

---

[1]) Tertull. ad uxor. T. I, cap. 4. 6.
[2]) Maxima Bibliotheca patrum, tom. III, London 1678

съ большею, чѣмъ прежде, силою возстаютъ въ ихъ сердцѣ и приводятъ въ страшное волненіе душу. Премудрый сынъ Сираховъ такъ говоритъ объ томъ: „желаніе скопце растлитъ ли дѣвицу? кая польза и долу отъ жертвы? не имать бо ясти, и ни обоняти: тако гонимый отъ Господа, зряй очима и стеняй, якоже евнухъ осязаяй дѣвицу и воздыхаяй.“ [1]) Мало того: въ насильственно испорченномъ тѣлѣ образуются низкіи свойства души. Св. Василій Великій такъ изображаетъ внутреннее состояніе и настроеніе скопцовъ: „жалкіе скопцы; то родъ ни мужей, ни женъ — то родъ людей разслабленныхъ, перемѣнчивыхъ, порабощенныхъ чреву, ненасытимыхъ, златолюбивыхъ, скупыхъ, жестокихъ, бѣшеныхъ, ревнивыхъ — людей осужденныхъ иногда съ самого рожденія на искаженіе. Потому якъ же быть правой мысли въ тѣхъ, у кого и ноги кривы? Они цѣломудренны, но безъ награды за то, цѣломудренными сдѣлало ихъ желѣзо. Они предаются неистовству, но безплодно, но собственной своей гнусности“ [2]).

Скопцы, тщательно скрываясь отъ посторонныхъ не принадлежащихъ къ ихъ обществу, узпаютъ другъ друга нѣкоторымъ условленнымъ, тайнымъ знакамъ. Первый знакъ — слова: радѣти крестное и корабленное (т. е. молитися крестно и корабельно); слова тѣ указуютъ на два дѣйствія, совершающіяся въ тайныхъ собраніяхъ скопцовъ, гдѣ они сначала, въ длинныхъ бѣлихъ рубахахъ пригаютъ крестообразно, а потомъ, одѣвшись, качаются всѣмъ тѣломъ, подобно волнующему кораблю. Вторый знакъ — красный локсѹтъ на правомъ колѣнѣ и ѹдаръ правою рѹкою по томѹ колѣнѹ; тѣмъ скопцы указуютъ одинъ другому на скопленіе, якъ на огненное свое крещеніе.

---

[1]) Сир. гл. 20. ст. 4, 30, 19—21.
[2]) Твор. Васил. Велик. ч. VI. стр. 259. Москва 1847 г.

Catechesele celuĭ între sânți părinteluĭ nostru Cirilŭ Archiepiscopul Ierusalimuluĭ.

(Trăduse după testul originalŭ de M. Bendeschi, ediținea Migne.)

CATECHESA X.

pentru cei ce staŭ să se lumineze.

Ținută în Ierusalimŭ *ex tempore* în privința diceriĭ: „Și într'unul Domnŭ Isusŭ Christosŭ;“ și cetirea din epistola I cătră Corinteni: „Căcĭ de și sûntŭ, carĭ se numescŭ deĭ, seaŭ în cerĭŭ seau pe pământŭ: Dară noĭ n'avemŭ decâtŭ unŭ Dumnedeŭ, părintele, din care sûntŭ toate și noĭ într'însul; și unŭ Domnŭ Isusŭ Christosŭ, prin carele sûntŭ toate și noĭ printr'însul“ și cele-l'alte.

1. Carĭ aŭ învĕțătura, a crede într'unŭ Dumnedeŭ Părinte atotŭ-puternicŭ, se cade să creadă și într'unul-născutŭ Fiĭŭ. Căcĭ celŭ ce-'lŭ neagă pre Fiĭul, nicĭ pre Părintele nu-'lŭ are. [1]) „Eŭ sûntŭ ușa,“ dice Isusŭ; [2]) „nime nu vine la Părintele decâtŭ numaĭ prin mine.“ [3]) Căcĭ dacă aĭ negá ușa, țĭ-ĭ închisă cunoscința (ce duce) la Părintele. „Nime nu cunoasce pre Părintele decâtŭ numaĭ Fiĭul și cuĭ ĭ-ar descoperí Fiĭul.“ [4]) Așá dacă l'-aĭ negá pre celŭ ce descoapere, aĭ rĕmâne în nesciință. Ŭă sentință este în evangelie, ce dice: „Cine nu crede în Fiĭul, nu va vedé viață, ci rĕmâne urgia luĭ Dumnedeŭ asupra luĭ.“ [5]) Se mâniă ádecă Părintele, dacă e călcatŭ Fiĭul săŭ unul-născutŭ. Căcĭ pentru unŭ rege este lucru mare, dacă chĭar numaĭ-câtŭ cătana luĭ de rôndŭ este desprețuită. Cândŭ e desprețuitŭ însă care-vá din oameniĭ luĭ de arme maĭ renumiți seau din amicĭ, atuncĭ cresce mânia luĭ maĭ mare: Dară dacă care-vá ar dá cu picĭorul chĭarŭ în însu-și unul-născutŭ fiĭŭ alŭ regeluĭ, cine să-lŭ maĭ îmblânzească pre părintele mâniosŭ din causa fiĭuluĭ săŭ unul-născutŭ?

---

[1]) Ioanŭ 2, 23.
[2]) Ioanŭ 10, 9.
[3]) Ioanŭ 14, 6.
[4]) Mat. 11, 27.
[5]) Ioanŭ 3, 36.

2. Dacă voiesce aşá-dară care-vá să fiă cuviosŭ faţă cu Dumnedeŭ. închină-se Fiiuluĭ săŭ, altmintrea Părintele nu primesce închinarea luĭ. Părintele a strigatŭ din cerĭŭ, dicêndŭ: „Acesta este Fiĭul meu celŭ iubitŭ, în carele am bine-voitŭ.“ [1]) Părintele a avutŭ plăcere în Fiĭul săŭ: Dacă şí tu nu aĭ plăcere într'însul, nu veĭ avé vieaţă. Nu te da abătutŭ din calea cea dreaptă împreună cu Judeiĭ, carĭ dicŭ viclenesce: „U n u l e s t e D u m n e d e ŭ n u m a ĭ.“ Ci pe lângă aceea, că sciĭ, că unul este Dumnedeŭ, să cunoscĭ, că maĭ este şí unŭ Fiĭŭ alŭ luĭ Dumnedeŭ unul-născutŭ. Eŭ aceasta n'am dis'o primul, ci Psalmistul dice în persoana Fiĭuluĭ: „Domnul a disŭ la mine, Fiĭul meu eştĭ tu.“ [2]) Nu luá sama aşá-dară la aceea ce dicŭ Iudeiĭ, ci la aceea ce dicŭ profeţiĭ. Te mirĭ, dacă eĭ despreţuiescŭ disele profeţilor, eĭ, ceĭ ce aŭ ucisŭ cu petre pre profeţĭ şi ĭ-aŭ omorîtŭ?

3. Tu crede î n t r ' u n ŭ D o m n ŭ I s u s ŭ C h r i s t o s ŭ, F i ĭ u l l u ĭ D u m n e d e u u n u l-n ă s c u t ŭ. Dicemŭ unŭ Domŭ Isusŭ Cristosŭ, pentru-ca unică să fiă fiĭĕtatea; unul dicemŭ, ca să nu presupuĭ pre altul; unul dicemŭ, ca numirile cele multe ale vêrtuţiĭ luĭ să nu le strămăşescĭ în modŭ necuviosŭ la muiţĭ fiĭ. Aşá se dice elŭ uşă, dară nu socotí la numirea aceasta, că ar fi de lemnŭ, cí că-ĭ uşă înzĕstrată cu minte, viiă, care face deosebire între ceĭ ce întră. [3]) Cale se chĭamă, nu ceea ce se calcă cu picĭoarele, ci ceea ce duce la Părintele în cerĭurĭ. Oaĭe se chĭamă, nu ceea fără de minte, ci ceea ce curăţesce cu preţiosul eĭ sânge lumea de pĕcatele eĭ, ceea ce dusă înaintea celuĭ ce o tunde scie, cândŭ are să tacă. [4]) Aceasta oaĭe se chĭamă eară păstorĭŭ, carele dice: „Eu sûntŭ păstorĭul celŭ bunŭ:“ [5]) Oaĭe din causa firiĭ luĭ omenescĭ, păstorĭŭ din causa iubiriĭ de oamenĭ a dumnedeiriĭ luĭ. Şi voiescĭ să sciĭ, că sûntŭ oĭ cumінţĭ? Maĭ dice mântuitorĭul apostolilor: „Eacă, eŭ vĕ trămitŭ ca oĭ în mijlocul lupilor.“ [6]) Eară se chĭamă leŭ [7]), nu mâncătorĭŭ de oamenĭ, ci ca cum ar demustrá cu numirea aceasta demnetatea regească, şi tăria şi dêrjia nătureĭ sale. Leu sĕ chĭamă elŭ însă împrotiva leuluĭ celuĭ vrăjmaşŭ, carele urlă şi înghite

---

[1]) Mat. 3. 17.
[2]) Ps. 2, 7.
[3]) Ioanŭ 14, 6.
[4]) Fapt. ap. 8, 32.
[5]) Ioanŭ 10, 11.
[6]) Mat. 10, 16.
[7]) Fapt. ap. 49, 9.

pre ceĭ amăgiți.“ [1]) Căcĭ a venitŭ Mântuitorĭul, nu ca să-și schimbe blândeața nătureĭ, ci ca leu puternicŭ din sĕmênța luĭ Juda [2]) să-ĭ mântuĭească pre ceĭ ce credŭ, eară pre vrăjmașul său să-l calce în picĭoare. Peatra se chĭamă, [3]) nu fără de vieață, cĭoplită de mâne omenescĭ [4]) ci peatră din unghĭu. în care cine crede nu se va dá de rușine. [5])

4. Christosŭ se chĭamă elŭ, [6]) nu unsŭ de mâne omenescĭ, ci pentru-că e unsŭ de Părintele său în vecĭ la archieriă maĭ pe susŭ de lucrarea omenească. [7]) Mortŭ se chĭamă, [8]) de și n'a rĕmasŭ între morți, ca toți în ĭadŭ, ci unicŭ liberŭ între morți. [9]) Fiĭul omuluĭ se chĭamă [10]), nu ca cum ar fi căpĕtatŭ ca fiă-care din noĭ nascerea din pămêntŭ, ci pentru-că va venĭ pe nourĭ să judece viiĭ și morțiĭ. [11]) Domnŭ se chĭamă, [12]) nu în înțelesŭ nepropriu ca ceĭ ce-sŭ între oamenĭ, ci avêndŭ domnia orĭ-cum firească și vecĭnică. Isusŭ sĕ chĭamă cu numele, [13]) ce i-se potrivesce, avêndŭ elŭ numirea aceasta dela medicina luĭ cea mântuitoarĭă. Fiĭŭ se chĭamă [14]) nu pentru-că este luatŭ de sufletŭ, ci pentru-că e născutŭ firesce. Și așá multe-sŭ numirile Mântuitorĭuluĭ nostru. Ca să nu te facă mulțimea numirilor a socotĭ, că ar fi mulțĭ fiĭ; apoĭ din causa rĕtăcirilor ereticilor, celor ce dicŭ, că altul ar fi Christosŭ, altul Isusŭ, altul ușá și m d., te ĭa sub scutŭ credința. care dice bine: „ĭntr'unŭ Domnŭ Isusŭ Christosŭ.“ Căcĭ de și-sŭ multe numirile, totu-și subĭeptul e unul.

5. Fiă-căruĭa i-se face Mântuitorĭul alta ce-vá după folosul luĭ. Celor ce li trebuĭe voĭă bună, li-se face viĭa: [15]) celor ce au să între, li stă ca ușă: [16]) celor ce au să aducă rugăcĭunĭ, li stă ca

---

[1]) I Petru 59.
[2]) Apoc. 55, 8.
[3]) Ps. 118, 22 — I. Petr. 2, 4.
[4]) Dan. 2, 34.
[5]) Isa. 28, 16.
[6]) Mat. 1, 16.
[7]) Fapt. ap. 4, 27.
[8]) Apoc. 1, 18.
[9]) Ps. 87, 5.
[10]) Mat. 16, 13.
[11]) Mat. 24, 30.
[12]) Luc. 2, 11.
[13]) Mat. 1, 21.
[14]) Mat. 3, 17.
[15]) Ioanŭ 15, 1.
[16]) Ioanŭ 10, 7.

mijlocitorĭŭ [1]) archiereŭ[2]). Eară-și celor ce aŭ pĕcate, li-se face mĭelŭ, ca să fiă junghĭatŭ pentru dînșiĭ. Tuturor li-se face toate [3]), rĕmânêndŭ însu-și după fire ceea ce este. Căcĭ rĕmânêndŭ și avêndŭ demnetatea în adeverŭ neschimbată a fiĭĕtățiĭ, ca unŭ medicŭ de totŭ bunŭ și învețătorĭŭ compătimitorĭŭ sufere slăbicĭunile noastre: fiindŭcă este Domnŭ după adevĕrŭ și a primitŭ domnirea nu din înaintare, cí avêndŭ din fire demnetatea domnieĭ. Și elŭ nu sĕ chĭamă domnŭ, ca noĭ în înțĕlesŭ neproprĭu, ci în adevĕrŭ este Domnŭ, de-oară-ce elŭ după semnul din ochĭ alŭ Părinteluĭ domnesce asupra făpturelor sale. Căcĭ noĭ avemŭ domnirea asupra oamenilor de asemene onoare, cu asemenea simțiminte, adese-orĭ și de nascere maĭ bĕtrânĭ, și adesĕ-orĭ unŭ june poroncesce ca domnŭ la hargați maĭ bĕtrânĭ. La Domnul nostru Isusŭ Christosŭ domnirea nu este așá, cí maĭântâĭŭ este elŭ făcĕtorĭŭ, apoĭ Domnŭ: maĭ ântâĭŭ a făcutŭ elŭ cu voĭa Părinteluĭ toate, apoĭ domnesce asupra lucrurilor, ce le-a făcutŭ.

6. „Christosŭ este Domnul, ce s'a născutŭ în cetatea luĭ Davidŭ [4]). Și voĭescĭ să cunoscĭ, că cu Părintele âncă înainte de înomenirea s'a este Christosŭ Domnŭ, pentr-că nu numaĭ cu credința ta să primescĭ cele dise, ci și dovadă să aĭ dela testămêntul vechĭŭ? Vină la cartea primă, la Facerea; Dumnedeu dice: s ă f a c e m ŭ o m ŭ, nu nu după chipul meu, ci d u p ă c h i p u l n o s t r u [5]); și după-ce erá făcutŭ Adamŭ, dice: Și a f ă c u t ŭ D o m n u l p r e o m ŭ, d u p ă c h i p u l l u ĭ D u m n e d e u l'-a f ă c u t ŭ p r e d î n s u l [6]) Așá n'a rĕstrînsŭ ea la Părintele numaĭ demnetatea dumnedeirii, ci l-'a cuprinsŭ și pre Fiĭul: ca să se demustre, că omul nu-ĭ făptura numaĭ a luĭ Dumnedeu, cí și a Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ, fiindŭ-că și elŭ este Dumnedeu adevĕratŭ: Acesta Domnŭ, carele lucrează împreună cu Părintele, a lucratŭ împreună și la Sodoma după Scriptura, ce dice: „Și Domnulŭ a plouatŭ asupra Sodomeĭ și Gomoreĭ focŭ și pucĭoasă, dela Domnul din cerĭŭ [7]). Acesta Domnŭ s'a arĕtatŭ eară luĭ Moĭsi, pecâtŭ se puteá vedé. Căcĭ îduratŭ este Domnul, tot-de-a-una sufere slăbicĭunile noastre. [8])

---

[1]) I. Tim., 11, 5.
[2]) Evr. 7, 26.
[3]) I. Cor. 9, 21.
[4]) Luc. 2, 11.
[5]) Fac. 1, 26.
[6]) ibid. 27.
[7]) Facerea 19, 24.
[8]) Fșire. 3, 2, 6; și 34, 5, 6.

7. Și pentru-ca să sciĭ, că acesta este cela ce s'a arĕtatŭ luĭ Moisi, ĭa mărturia luĭ Paulŭ, carele dice: „Căcĭ eĭ beáu din peatră spiretuală, ce-ĭ urmá; peatra însă erá Christosŭ;“ [1]) și earĕ: „Prin credință a lăsatŭ Moisi Egiptul“ [2]) și puținŭ după aceea dice: „A ținutŭ ocara luĭ Christosŭ de maĭ mare avuție decâtŭ visteriele Egiptuluĭ. [3]) Acesta Moisi dice la dînsul: „Arată-mi-te.“ [4]) Vedĭ, că și profeții îlŭ vedeáu atuncĭ pre Christosŭ, dară pecâtŭ cuprindeáu fiă-care. „Arată-mi-te în modul de a te cunoasce.“ [5]) Elŭ însă dice: „Nime nu va vedé fața mea și va viĭá.“ [6]) De aceea așá-dară, pentrucă nime, fiindŭ viŭ, nu puteá vedé fața Dumnedeirii, a luatŭ elŭ fața omenirii, ca, aceasta vĕdêndu-o, să rĕmânemŭ viĭ. Și cândŭ a voitŭ elŭ chĭarŭ numaĭ aceasta să o arete cu puțină demnetate, cândŭ ádecă fața luĭ a strălucitŭ ca soarele, învĕțăceiĭ luĭ cadŭ la pământŭ cuprinși de fricĕ. [7]) Dacă așá-dară fața trupuluĭ strălucindŭ, nu pecâtŭ puteá celŭ ce făptuiá aceasta, dară pecâtŭ suferiáu învĕțăceiĭ, ĭ-a împlutŭ pre dînșiĭ de f.ică și n'au pututŭ suferí: cum să poată cine-vá căutá țintă la măiestatea dumnedeirii? Mare lucru, dice Domnul, cerĭ tu, o Moisi. Totu-și cererea ta neastêmpĕrată o aprobŭ eu „și-ți voiŭ face cuvêntul acesta;“ [8]) dară pecâtŭ poți pĕtrunde. „Eacă! te punŭ în crăpătura petreĭ;“ [9]) căcĭ cum escĭ micŭ, veĭ stá în țĕrmurire strimptă.

8. De aice încoló bagă-mĭ în samă, ce-ĭ de dișŭ din causa Judeilor. Căcĭ scopul nostru erá a demustrá, că Domnul nostru Isusŭ Christosŭ erá la Părintele. Așá-dară dice Domnul la Moisi: „Eu voiŭ trece pe lângă tineântâĭulea în mărirea mea și voiŭ chĭămá numele Domnuluĭ înaintea ta. [10]) Celŭ ce este Domnŭ, pe ce Domnŭ chĭamă? Tu vedĭ, câtŭ de acoperitŭ a învĕțatŭ elŭ învĕțătura pioasă despre Părinte și Fiiŭ. Și earĕ în cele următoarĭe stă scrisŭ din cuvêntŭ în cuvêntŭ: „Și se pogorí în nourŭ și stătú acoló cu dînsul și chĭamà numele Domnuluĭ; și Domnul trecú pe dinaintea feței luĭ și strigà: Domnul, Domnul înduratŭ și blândŭ, îndelungŭ-răbdătoriŭ,

---

[1]) I. Cor. 10, 4.
[2]) Evrer. 10, 27.
[3]) ibid., 26.
[4]) Esire, 33, 13.
[5]) ibid:
[6]) ilid., 20.
[7]) Mat. 17, 2, 6.
[8]) Esire. 33, 17.
[9]) ibid. 22.
[10]) Evrer 33, 19.

plinŭ de îndurare și de adevĕrŭ ; celŭ ce ține dreptate și celŭ ce face îndurare în miĭ, celŭ ce rădică fără-de-legile, nedreptățile și pĕcatele. [1]) Apoĭ în cele următoarĭe cădêndŭ Moisi la pămêntŭ și închinându-se înaintea Domnuluĭ, care l'-a strigatŭ pre Părintele, dice : „Haide împreună cu noĭ, Doamne!“ [2])

9. Aĭ aceasta primă dovadă. Ia și a doaua învederată. „A dișŭ Domnul Domnuluĭ meu : Ședĭ de a dreapta mea“ [3]) Domnul dice aceasta la Domnŭ, nu la șerbŭ ; dară la domnul tuturor, la Fiĭul săŭ, căruĭa i-s'a „supusŭ toate.“ [4]) „Cândŭ dice însă, că toate i sûntŭ luĭ supuse, e învederatŭ, că afară de celŭ ce ĭ-a supusŭ luĭ toate“ [5]) și cele-l'alte : „Ca să fiă Dumnedeu toate în toate.“ [6]) Domnŭ alŭ tuturor este unul-născutŭ Fiĭŭ alŭ Părinteluĭ : Fiĭŭ ascultătorĭŭ, care n'a răpitŭ domnirea, ci a dobêndit'-o dela elŭ în modŭ firescŭ, dându-ĭ'-o de bună voĭă. Căcĭ nicĭ Fiĭul n'a răpit'-o, nicĭ Părintele nu s'a scumpitŭ a ĭ-o predá. Însu-șĭ elŭ-ĭ celŭ ce dice : „Toate mi-sŭ date dela Părintele meŭ.“ [7]) Mi-sŭ date nu că și cândŭ nu le-așŭ fi avutŭ maĭ înainte; și le ținŭ bine, fără să-lŭ dispoĭŭ pre celŭ ce mi-le a datŭ.

10. Domnul este așá-dară Fiĭul luĭ Dumnedeŭ. Domnul este celŭ ce s'a născutŭ în Vifleemul Iudeeĭ, după îngerul, ce a dișŭ păstorilor : „Vĕ anunțĭ voaŭĕ bucuriă mare, că vi-s'a născutŭ voaŭĕ astă-dĭ Christosŭ Domnul în cetatea luĭ Davidŭ;“ [8]) de care dice aĭurea oare-care din apostolĭ: Cuvêntul, care l'a trămisŭ fiilor luĭ Israilŭ, predicându pace prin Isusŭ Christosŭ; acesta este Domnŭ alŭ tuturor. Cândŭ însă dice: t u t u r o r, nu subtrage nimica dela domnirea luĭ, căcĭ fiă orĭ îngerĭ, orĭ archangelĭ, orĭ î n c e p ĕ t o r i e, orĭ p u t e r ĭ, [9]) orĭ al ă ce-vá făcutŭ, ce e numitŭ de apostolĭ: [10]) toate sûntŭ sub domnia Fiĭuluĭ. Este domnŭ peste îngerĭ, cum aĭ în Evangelie: „Atuncĭ s'a datŭ diavolul dela dînsul înapoĭ și îngeriĭ s'aŭ apropiĭatŭ și-ĭ șĕrbĭáŭ luĭ;“ [11]) nu a dișŭ ádecă: î ĭ d á a j u-

---

[1]) Esire. 34, 5, 7.
[2]) ibid. 9,
[3]) Ps. 110, 1.
[4]) Evr. 2, 8.
[5]) I. Cor. 15, 27.
[6]) ibid. 28.
[7]) Mat. 11, 27.
[8]) Luc. 2, 10.
[9]) Colos. 1, 16.
[10]) Efes. 1, 21.
[11]) Mat. 4, 11.

t o r ĭ ŭ, ci-ĭ ș ĕ rbĭáŭ luĭ, ádecă în modŭ șerbitorescŭ. Avêndŭ elŭ a se nasce din Fecĭoară, șerbí atuncĭ Gavriilŭ, luândŭ șerbețul săŭ ca demnetate propriă. [1]) Avêndŭ elŭ a merge la Egipetŭ, ca să dĕrîme făpturele de mână ale Egipetuluĭ. [2]) eară se arată îngerŭ în visŭ luĭ Iosifŭ. După-ce a fostŭ rĕstignitŭ și a înviĭatŭ, îngerul a datŭ de scire și a ḑisŭ ca șĕrbŭ bunŭ muĭerilor: „Ducêndu-vĕ, spuneț înveț ă ceilor luĭ, că a înviĭatŭ și merge înaintea voastră în Galilea; eacă! v'am spus voaŭĕ". [3]) Ca și cândŭ ar fi ḑisŭ aceasta: N'am călcatŭ poronca, mărturisescŭ, că v'am ḑisŭ voaŭĕ: că, dacă n'aț ĭ băgá în samă, să nu mi-se ĭaĭe mie anume de rĕŭ; ci celor ce n'aŭ băgatŭ în samă. Acesta este așá-dară celŭ unul Domnŭ Isusŭ Christosŭ, de care ḑice și acuma cetirea: „Căcĭ de și sûntŭ mulț ĭ, că se numescŭ ḑeĭ, seaŭ în cerĭŭ seaŭ pe pământŭ" și celel'alte, „dară noĭ avem numaĭ unŭ Dumneḑeŭ, pre Părintele, din care sûntŭ toate și noĭ într'însul; și unŭ Domnŭ Isusŭ Christosŭ, prin carele sûntŭ toate și noĭ printr'însul." [4])

(Va urmá.)

---

[1]) Luc. 1, 16.
[2]) Isa. 19. 1.
[3]) Mat. 28, 7.
[4]) I. 8, 5—6.

Predică

în ḑiŭa sĕrbării sântuluĭ mareluĭ martirŭ Dimitrie.

Tu dară pătimesce ca unŭ bunŭ
ostaşŭ alŭ luĭ Isusŭ Cristosŭ.
II. Tim. 2, 3.

Iubiţilor creştinĭ!

De abĭá-şĭ părăsí Mântuitorĭul, cuvêntul celŭ vecĭnicŭ alŭ luĭ Dumneḑeŭ, tronul celŭ cerescŭ alŭ măririi sale; de abĭá se coborí fiĭul luĭ Dumneḑeŭ din sînul părinteluĭ cerescŭ pre pământŭ, pentru-ca omuluĭ cufundatŭ în noĭanul fără-de-legilor să-ĭ întindă mâna de ajutorĭŭ, să-lŭ spele cu scumpŭ sângele săŭ şi să-lŭ rădice eară-şĭ la demnitatea şi frumuseaţa de maĭ 'nainte; de abĭá vestiră îngerii din cerĭŭ cu cântărĭ melodioase nascerea fiĭuluĭ luĭ Davidŭ; de abĭá se iví pe cerĭŭ steaŭa, care aveá să conducă pre Magĭ pênă la ĭeslele, în carĭ ḑăceá mĭelul luĭ Dumneḑeŭ, cândŭ de ŭă-dată îşĭ şí rădică capul duşmaniĭ ceĭ maĭ neîmpăcaţĭ, contrariĭ ceĭ maĭ marĭ aĭ învĕţătureĭ dumneḑeĭescĭ, şi eĭ se rădică ca unŭ viforŭ furiosŭ plinŭ de nourĭ negri, stândŭ să întúnece soarele adevĕruluĭ şi alŭ dreptăţiĭ.

Şi vaĭ! acela, ce apoĭ înviiá morţiĭ şi de carele toţĭ se miráŭ, ḑicêndŭ: „Cine este acesta, că şí vênturile şí marea îlŭ ascultă,“ (Mat. 5, 27) acela, ce veni în lume să descopere voinţa părinteluĭ săŭ, acela, ce vení să facă îndestul dreptăţiĭ d-ḑeĭescĭ, eacă! acela suferí totŭ felĭul de urmărirĭ, felĭurite muncĭ şi în urmă şí moartea prea dureroasă pe lemnul crucĭi.

Vaĭ! câtă orbiă şi rĕutate! ce nemulţămire din partea lumiĭ! şi unde este creştinul, carele să nu simţească durere amară în faţa lucrurilor acestora!

Elŭ a suferitŭ şi a muritŭ şi cu moartea i-s'aŭ finitŭ toată durerea, trecêndŭ eară la mărirea cea vecĭnică.

Dară asemenea soarte avú şí biserica luĭ; de abĭá se urḑí ea, de abĭá începú gloata, ce rĕmăsese pe lûngă steagul fâlfâitorĭŭ pe muntele Gol-

gota, de abĭá începură ceĭ câţĭ-vá creştinĭ a se adumá la unŭ locŭ, spre a-lŭ lăudá şi a preamări pre celŭ restignitŭ şi a urmá în toate după învĕţăturele luĭ, cândŭ eacă, că eară se întorcŭ durerile, se întorcŭ prigonirile, se întorcŭ şí chinurile fără să maĭ înceteze pentru urmaşiĭ luĭ Christosŭ. „Toţĭ, cariĭ voĭescŭ cu bună credinţă a vieţuí în Christosŭ, vor fi goniţĭ“ (I. Tim. 3, 12) ţice apostolul Pavelŭ.

În adevĕrŭ nĕcaţurile şi chinurile, ce le-a suferitŭ turma luĭ Chr. în vechime, necĭ limba cea maĭ bine-vorbitoarĭă nu e în stare a le descrie; scenele cele îngroţîtoarĭe, ce le-aŭ înfăţişatŭ lipaşiĭ luĭ Chr. pe câmpul luptelor lor pentru credinţa cea adevĕrată, nu le poate depinge necĭ punelul celŭ maĭ ghibace: ele întrecŭ mintea şi putinţa omuluĭ, încâtŭ într' adevĕrŭ numaĭ inima le poate simţí şi suspiná de durere! Păgâniĭ ádecă, vĕţêndŭ, că din ţi în ţi creştiniĭ se totŭ îmmulţescŭ, că din ţi în ţi cápiscele lor rĕmânŭ maĭ părăsite, că jertfele lor se totŭ rărescŭ, se aprindŭ în fine de ŭă ură neauţită şi începŭ a-i prigoní şi a-ĭ chinuí pre creştinĭ în totŭ chipul. Aşá ĭĭ întindŭ pre roate, ĭĭ tărăĭescŭ pe drumurĭ, ĭĭ spânţură cu pecĭoarele în susŭ, ĭĭ aruncă între fere sĕlbatice, ĭĭ frigŭ pe jăratecŭ, ĭĭ ardŭ în cuptĭoare de aramă, ĭĭ junghĭă cu sábia: aceste nĕcaţurĭ şi altele şí maĭ marĭ, la alŭ cărora auţŭ se încrâncenă inima omuluĭ, acestea le-aŭ suferitŭ creştiniĭ nu pentru oare care vină, ci numaĭ pentru credinţa şi legea luĭ Chr.

Şi aceasta erá soartea credincĭoşilor maĭ alesŭ în decursŭ de 300 de anĭ: soarte foarte crudă!

Dară pecâtŭ de crudă erá soartea aceasta eacă! totŭ a trebuitŭ să o sufere şí sântul marele martirŭ Dimitrie, a cărui amintire o sĕrbează astă-ţĭ sânta noastră biserică. Elŭ şi-a arĕtatŭ vetejia în adevĕrŭ ca unŭ bunŭ ostaşŭ alŭ luĭ Christosŭ şi de aceea şí biserica îlŭ măresce cu cântărĭ că pre unŭ mare veteaţŭ între martirĭ.

Decĭ în cuvêntarea mea de astă-ţĭ voĭŭ să şi vorbescŭ de s. m. m. Dimitrie şi anume:

I. de vĭeaţa şi chinurile, ce le-a suferítŭ elŭ şi
II. de motivele, ce l'-aŭ făcutŭ să sufere martirĭul.

Poftescŭ ascultare!

I.

Maĭ 'naínte de toate este de neapĕrată trebuinţă a scí încâtŭ-vá persoana acestuĭ mare bărbatŭ, în carele ni-se înfăţişează ŭă icoana viĭă a soarţiĭ celeĭ amare a bisericeĭ creştinesci din timpurile eĭ cele dintâĭŭ.

Sântul marele martirŭ Dimítrie, născutŭ în căpitala Solunŭ din părinţi de rangŭ mare în vieaţa socială, puteá aspirá la ŭă fericire pământească în înţĕlesul, în care o aspiră maĭ alesŭ timpul nostru de faţă; dară provedinţa cerească făcú altŭ-felĭŭ cu dînsul, ea îlŭ menĭ pentru ce-vá multŭ maĭ 'naltŭ şi maĭ măreţŭ.

Părinţiĭ luĭ, de şí îmbrăţişase credinţa luĭ Isusŭ, totu-şĭ, câtŭ trăiră, nu cuteḑară a mărturisí în faţa lumiĭ, cum-că aŭ juratŭ la steagul plântatŭ de Chr. în lume. Cu toate aceste eĭ pre fiĭul lor îlŭ crescură în frica D-luĭ, desceptându în inima luĭ simţiminte de acele, ce îlŭ facŭ pre omŭ vrednicŭ de menirea luĭ cea 'naltă şi-ĭ descoperiră abĭa atuncĭa credinţa lor în Christosŭ, cândŭ ajunse elŭ în etatea, să poată dejudecá însu-şĭ înălţimea adevĕruluĭ împărtăşitŭ omenimiĭ prin Mântuitorĭul lumiĭ.

Şi elŭ cu dragoste învăpăĭată, cu ḑelŭ înflăcăratŭ îmbrăţişà credinţa părinţilor săĭ şi se întărí atâtŭ de puternicŭ într'însa, încâtŭ la urmă numaĭ dorĭá decâtŭ să se facă şí elŭ vrednicŭ de cununa cea mărită de martirŭ, dorinţă, ce aveá să i-se şí împlinească curêndŭ după moartea ĭubiţilor săĭ părinţĭ.

Cunoscêndŭ ádecă împĕratoriĭ Romanĭ prea bine, cu câtă fideletate îĭ şĕrbise statuluĭ părintele luĭ, eĭ îlŭ numiră pre Dimitrie voevodŭ alŭ Solunuluĭ; înaltă stare erá aceasta, dară Dimitrie nu se îngâmfá într'însa, ci tuturora li arĕtá marinimia şi umanitatea sa. Nu erá nimene între ceĭ întristaţĭ şi pĕtrunşĭ de dureriĭ să nu fiă avutŭ parte de mângâĭarea şi ajutorĭul luĭ.

Veḑêndŭ elŭ însă, câtŭ sânge creştínescŭ nevinovatŭ se vĕrsá, dela unŭ timpŭ simţimêntul i-se revoltà în contra uneĭ cruḑimĭ atâtŭ de sĕlbatece. Decĭ începú a mărturisí fără neci ŭă sfiĭeală în faţa tuturor, cum-că şí elŭ este unŭ închinătorĭŭ de aĭ luĭ Christosŭ, şi cum-că nemică nu-ĭ este maĭ scumpŭ decâtŭ încrederea şi credinţa, ce o are în Mântuitorĭul lumiĭ. Aşá începú elŭ a ocrotí şi a li stá într'ajutorĭŭ credincĭoşilor, a li alinà durerile şi a li îmbunĕtăţí după putinţă soartea cea tristă.

De abĭá însă că sosí faĭma ăceasta la Roma, şi crudul împĕratŭ Macsimianŭ se şí înfurià amarŭ şi jurà, că cu moarte îlŭ va pedepsí pre şerbitorĭul, ce-ĭ călcà legile. Elŭ mărí apoĭ cu atâtŭ maĭ tare grozăvia goane pornite asupra creştinilor, şi vaĭ! miĭ şi miĭ de bărbaţĭ şi de mueriĭ, de junĭ şi june îşĭ perdură vieaţa pentru convingerea lor cea tare şi neclintită. Sciindŭ Dimitrie, ce soarte amară îlŭ asceaptă şí pe dînsul, nu stătú multŭ pe gânduriĭ, ci-şĭ împărţí toată averea, ce o moştenise

dela părinţi, elŭ îşĭ împărţí toate odoarele şi preţioasele între sĕrmaniĭ oraşuluĭ, şi singurŭ se gătí âncă de moarte.

Eacă! ĭubiţilorŭ ascultătorĭ, fapta cea maĭ lăudată a acestuĭ mare martirŭ; elŭ de bună voĭă sĕ lápedă de toate bunurile lumiĭ, pentruca să fiă părtaşŭ de bunurĭ maĭ înalte în lumea cea-l'altă! Elŭ consimţesce deplinŭ cu profetul Davidŭ, carele strigă: „t u D o a m n e e s c ĭ a j u t o r ĭ u l m e ŭ, t u e s c ĭ s p e r â n ţ a m e a d i n t i n e- r e ţ e l e m e l e.“

Şi într'adeverŭ, întorcêndu-se împĕratul Macsimianŭ dintr'ŭă luptă cumplită cu Sciţiĭ şi Sarmaţiĭ prin Solunŭ, îlŭ şí aruncă pre acestŭ bărbatŭ sântŭ în închisoarea cea maĭ grea, sperândŭ, cum-că aşá îlŭ va slăbí în convingerea luĭ. Înzădarŭ însă ĭ-a fostŭ toată sperarea; că-cĭ s. Dimitrie chĭar în închisoare lucrà la întărirea credincioşilor în credinţa luĭ Christosŭ. Acoló în închisoare îmbărbătà elŭ anume pre unŭ tênĕrŭ, cu numele Nestorĭŭ, carele maĭ apoĭ în luptele amfiteatrale îĭ curmà firul vieţeĭ unuĭ vandalŭ cumplitŭ cu numele Lie, unuĭ omŭ, pre carele îlŭ ĭubĭá împĕratul Macsimianŭ foarte tare. Ajungêndŭ aceasta faĭmă la urechĭele împĕratuluĭ, anume cum-că elŭ prin colucrarea luĭ Dimitrie îşŭ perdú pre luptătorĭul Lie, se întărità cu atâtŭ maĭ tare, încâtŭ poruncí să-lŭ omoară în-dată atâtŭ pe s. Dimitrie câtŭ şi pe Nestorĭŭ. Porunca se şi împlinesce; şerbitorĭi, luĭ, nisce fere sĕlbatece, nisce înstruminte oarbe în mâna tiranuluĭ, eĭ aleargă la temniţă, să răpedŭ şi-şĭ înfigŭ sulițele în s. Dimitrie, privindŭ apoĭ cu plăcere şi bucuriă sătanecă, cum se luptă sântul cu moartea. Sântul însă stă, stă neclătitŭ, neputêndŭ nemică să-lŭ despărţască de Christosŭ, elŭ sufere cu răbdare, pênă-ce ŭă lovitură îĭ face cápĕtŭ vieţeĭ pămintescĭ, dându-şĭ sufletul în mânele ḑiditorĭuluĭ.

Eacă! ce esêmplu măreţŭ! eacă! ce esêmplu de bărbăţiă şi stătorniciă ne-a lăsatŭ noaŭĕ marele martirŭ Dimitrie cu purtarea sa pioasă faţă cu cele ce sûntŭ ale luĭ Dumneḑeŭ.

Să vedemŭ însă, ce la îndemnatŭ a se supune la chinurile acestea şi a suferí în urmă chĭarŭ şí moartea.

II.

„De aşŭ grăí în limbe omenescĭ şi îngerescĭ, ear' dragoste nu am, „făcutu-m'amŭ ca arama sunătoarĭă şi ca unŭ chimvalŭ rĕsunătorĭŭ şi „de aşŭ avé prorocia şi de aşŭ scí toate sciinţele şi de aşŭ avé toată „credinţa, încâtŭ să mutŭ şí munţiĭ, eară dragoste nu am, nemică nu „sûntŭ. Şi de aşŭ împărţí hainele mele şi de aşŭ dá trupul meŭ să-lŭ ardă, eară dragoste nu am, necĭ unŭ folosŭ nu-mĭ este.“ (I. Cor. 13, 1—16.)

Adûncŭ înţĕlesŭ maĭ cuprindŭ cuvintele aceste alŭ mareluĭ apostolŭ Pavelŭ! · Şi oare avut'-aţĭ voĭ în minte oare-cândŭ, ĭubiţilor meĭ, unŭ conceputŭ atâtŭ de măreţŭ despre dragoste? A vorbí în limbe ângerescĭ, a avé darul prorocieĭ, a scí toate, a suferí martirĭul şi a împărţí toate sĕracilor, şi cu toate aceste totŭ să nu te simţescĭ nemică!

Întru adevĕrŭ fără de dragoste agerimea minţiĭ este ŭă lumină fără de căldură, care îĭ amăgesce pe ceĭ fără de prihană; fără de dragoste limba cea vorbitoarĭă este ŭă sábiă cu doaŭĕ ascuţişurĭ, care îĭ vătĕmă pre toţĭ câţĭ se apropĭă. Fără de dragoste omul este maĭ rece decâtŭ ghĭaţa şi maĭ sĕlbatecŭ şi maĭ crudŭ decâtŭ feara. Dragostea decĭ este darul celŭ maĭ scumpŭ, ce l'-a plăntatŭ bunul Dumneḑeŭ în inima omuluĭ. Ea-ĭ isvorul fiă-căriĭ virtuţĭ, într'însa e cuprinsŭ vieaţa cea plăcută luĭ Dumneḑeŭ, ea închide porţile ĭaduluĭ şi deschide cele ale raĭûluĭ; ea rupe toate legăturele pĕcătosuluĭ şi-lŭ unesce cu D-ḑeŭ. Şi în fine oare carele să fiă scopul celŭ maĭ 'naltŭ alŭ omuluĭ? După mărturisirea psalmistuluĭ elŭ nu-ĭ decâtŭ preamărirea luĭ D-ḑeŭ. Resultă decĭ, că şí motivul, ce-lŭ face pre omŭ să atingă scopul acesta, este motivul celŭ maĭ înaltŭ, celŭ maĭ curatŭ şi celŭ maĭ deplinŭ. Eacă! motivul acesta este dragostea cea adevĕrată şi sinceră cătră D-ḑeŭ, adevĕrul celŭ vecĭnicŭ. Căcĭ cine e celŭ ce a grăitŭ cătră noĭ prin prorocĭ, prin apostolĭ, ba chĭarŭ şí prin Isusŭ Christosŭ? Este Dumneḑeŭ, celŭ prea adevĕratŭ! Cine este celŭ ce ne-a făcutŭ atâtea promisĭunĭ mângăĭătoarĭe şi strălucite? Este D-ḑeŭ, celŭ neschimbatŭ credincĭosŭ! Cine este celŭ ce pretinde dela noĭ dragostea cea maĭ 'naltă? Este D-ḑeŭ celŭ ce-ĭ în vecĭ deplinŭ în dragoste. Prin urmare pĕcătuĭesce omul tare, dacă nu bagă în samă temeĭul dragostiĭ.

Dragostea cea mare cătră Christosŭ a fostŭ şí pentru s. m. m. Dimitrie unicul îndemnŭ, că s'a supusŭ la atâtea chinurĭ şí s'a datŭ în urmă şí morţiĭ; dragostea cătră Chr. şi învĕţătura luĭ erá în ochiĭ sântuluĭ Dimitrie aşá de mare, că „nĕcĭ nĕcadul, necĭ îmbulḑeala, necĭ goana, necĭ foamea, necĭ golĕtatea, necĭ perirea, necĭ sábia n'a fostŭ în stare a-lŭ despărţí de Chr. Domnul săŭ.“ (Rom. 8, 26.) Dragostea cătră D-ḑeŭ îĭ erá luĭ preste toate şi ea l'-a făcutŭ să respingă toate şi să preferească moartea pentru Christosŭ; toate le-a rĕspinsŭ elŭ şi a purtatŭ învingerea cea maĭ strălucită asupra duşmanilor săĭ. Eată! ce poate dragostea!

Sântul marele martirŭ Dimitrie îlŭ ĭubesce pre Dumneḑeŭ preste toate, elŭ crede tare şi neclintitŭ, că Isusŭ Christosŭ este Mântuitorĭul

nostru; elŭ este convinsŭ despre nebunia idolilor, despre nestătornicia rangurilor lumescĭ şi despre deşertăcĭunea averiĭ ; elŭ este pe de altă parte deplinŭ convinsŭ despre adevĕrul învĕţăturei luĭ Chr., şi de aceea rĕspinge elŭ cu stătorniciă toate ; de aceea îşĭ împărţesce aurul, argintul şi veşmintele între sĕracĭ şi de aceea îlŭ mărturisesce pre Christosŭ înainte oamenilor fără de sfiĭeală. De aceea însă şí Christosŭ îlŭ mârturisesce acum pre elŭ înaintea tatăluĭ cerescŭ ; elŭ îşĭ întinde mânele sale, îlŭ îmbrăţişeaḑă şi-lŭ primesce în locaşurile sale, de care ḑice apostolul Pavelŭ, că „o c h ĭ u l n'a v ĕḑ u t ŭ şi u r e c h ĭ a n'a a u ḑ i t ŭ şi l a i n i m a o m u l u ĭ n'a î n t r a t ŭ, c e l e a c e l e-a g ă t i t ŭ D-ḑ e ŭ n u m a ĭ a c e l o r, c e-l ŭ ĭ u b e s c ŭ p r e d î n s u l.“ (I. Ccr. 2, 9.)

Luaţĭ aşá-dară sama, Iubiţilor creştinĭ! luaţĭ sama, ce chinŭ îngroḑitorĭŭ, ce moarte amară a suferitŭ marele martirŭ Dimitrie, şi pentru ce? pentru credinţa în D-ḑeŭ şi pentru dragostea luĭ cea tare ; şi în care lege? în legea noastră, într'a noastră credinţă şi lege ! Eară acum noĭ işti din ḑiua de astă-ḑĭ să ni-o lăsămŭ, să ni-o vindemŭ? şi pentru-ce? pentru nisce folosurĭ deşerte? O! ce nemulţămire! O! ce fără-de-lege! ŭă fără-de-lege asemenea celeĭa ce a facut'-o Juda, vînḑêndu-lŭ pre Chr.!

Pentru aceea, o creştinule, privesce acoló la sânta cruce şi trĕmură şi adă-ţĭ a minte de toate, câte le-a făcutŭ Dumneḑeŭ pentru tine din dragoste ; adă-ţĭ a minte, că tu cu toate acestea n'aĭ făcutŭ încă nemică, ba îţĭ închiḑĭ încă şí inima şi rĕmâĭ totŭ-una în nepĕsare, privindŭ la sânta cruce !

Dară nu aşá ; nu stá în nepĕsare, ci pune dragoste în inima ta şi te aprinde prin dragoste la dragoste!

Caută ! cum stă Isusŭ restignitŭ pe cruce, şi elŭ stă acuma de 18 sute de anĭ şi nu poftesce alta dela fiă-care creştinŭ decâtŭ numaĭ dragoste ! fiă-care picătură de sânge vĕrsatŭ de dînsul pe cruce cere dragoste ; dragoste cere oftarea şi durerea luĭ, cere lupta şi moartea luĭ ; dragoste cere frumsaţa luĭ cea deformată şi sĕrăcia luĭ ; dragoste cere crucea şi moartea luĭ. O omule ! ticălosŭ aĭ maĭ fi, dacă n'aĭ înţĕlege cererea aceasta. O omule ! cine escĭ tu ? fiĭul luĭ Dumneḑeŭ se roagă la tine, moare pentru tine, şi moare şi se roagă, pentru-ca să-lŭ ĭubescĭ tu.

Veḑĭ ! cine să-şĭ maĭ poată denegá dragostea faţă cu dragostea celuĭ rĕstignitŭ ! Cine să poată priví la ranele cele sânte ale luĭ Isusŭ Christosŭ fără să simţească durere, cine să poată resistá glasului duĭosŭ alŭ inimeĭ luĭ ? Cine se poate să nu se plece la aceasta oftare, cine la aceasta cerere, cine la aceasta durere, cine la aceasta dragoste!

O! iubiţilor, tristŭ ar maĭ fi atuncĭ de noĭ! nedemnĭ amŭ fi de numele, ce-lŭ purtămŭ, de numele luĭ Christosŭ; nedemnĭ şi nemulţămitorĭ ne-am arĕtá faţă cu prea bunul nostru Mântuitorĭŭ, nedemnĭ am fi de împĕrăţia luĭ Dumneḑeu! nedemnĭ de dragostea luĭ cea nemărginită. Atuncĭ în adevĕrŭ înḑădarŭ şĭ-a maĭ vĕrsatŭ Christosŭ sângele săŭ pentru noĭ, şi „noĭ în ḑădarŭ ne-am silí să câştigămŭ împĕrăţia cerĭurilorŭ.“ (Mat. 11. 12.)

Desceaptă-te aşá-dară, crestine! din somnul, în carele ḑacĭ, deschide-ţĭ ochiĭ şi privesce la cruce, privesce la Mântuitorĭul tăŭ, privesce la ranele luĭ, privesce şí la ranele sântuluĭ marele martirŭ Dimitrie, carele şi elŭ din dragoste cătră Dumneḑeŭ a pătimitŭ şi şĭ-a datŭ sufletul. Dragostea te-a mântuitŭ ŭă-dată, dragostea te poate mântuí şí acuma. Recugetă aşá-dară şi-lŭ ĭubesce pre Dumneḑeul tăŭ, cum l'a ĭubitŭ oarecândŭ sântul marele martirŭ Dimitrie, pentru-ca şí tu să te poţĭ înfăţişá 'naintea tronuluĭ cerescŭ, ḑicêndŭ fără de sfiĭeală: „Luptă bună m'am luptatŭ, cursul am plinitŭ, credinţa am păḑitŭ; de acum mi-s'a gătitŭ cununa dreptăţiĭ, care mi-o va dá Domnul, judecătorĭŭl celŭ dreptŭ într'aceea ḑi; şi nu numaĭ mie, ci tuturor celor ce au ĭubitŭ arĕtarea luĭ.“ (II. Timoteĭŭ 4. 7. 8.) Amin.

Dr. Em. Voĭuţchi.

Проповѣдь

ВЪ НЕДѢЛЮ 19. ПО ПЯТИДЕСЯТНИЦѢ

(составилъ А. Манастырскій).

„Будите убо милосерди, якоже и
„Отецъ вашъ милосердъ есть.“ (Лук. 6. 36.)

Благосклонные слышатели!

Кто слишалъ зъ вниманіемъ сегоднешное евангеліе, то той долженъ былъ замѣтити, съ якою сердечностію обговорюетъ Христосъ Спаситель обстоятельства житя нашего, которіи повинны намъ завсегда въ око впадати, но дуже рѣдко коли они зауважуются. Убожество. бѣднота и недостатки розличного рода, скоро и грозно здоймаютъ свои голови, мовъ та змія, пожираючи свои жертвы безмилосердно, а христіани стоятъ и холоднокровно дивлятся на пропадающихъ братій своихъ. Тамъ идешъ дорогою, а до твоего уха примыкается зойкъ зъ голоду загибаючой дитины, по правой сторонѣ видишъ въ хатчинѣ недугующого, съ заумерлымъ лицемъ поратунка жидающаго, по лѣвой инного изъ твоихъ ближнихъ въ тяжельносныхъ недостаткахъ и его уста мовбы до тебе шипотали: Нѣкто неумилосердится? нѣкто непоратуетъ? На таковыи гадки приводятъ насъ слова сегоднешного Евангелія, которыми защепляетъ самъ Спаситель въ сердцахъ своихъ вѣрныхъ милосердіе, — милосердіе, — той прекрасный плодъ чисто христіанской любви. „Бѫдите ѹбо милосерди“, — кажетъ Хр. до народа, „ꙗкоже и Отецъ вашъ милосердъ есть“ — и напоминаетъ насъ сими Его неограниченною любовію палаючими словами, щобы и мы въ нашихъ сердцахъ тіи чувства для бѣднихъ и убогихъ, несчастныхъ и розличными бѣдствіями окруженныхъ, хоронили якоже и онъ яко Богъ-человѣкъ ихъ запечаталъ смертію своею на крестѣ, — щобы и мы надъ нашими братіями требующими поратунка въ сей долинѣ бѣдствій умилосердилися, якоже и Отецъ

небесный съ нами милосердный есть, которого солнце и на добрыхъ и на злыхъ еднаково мило сіяетъ и которого дождь землю праведнаго и неправеднаго плодоносно орошаетъ.

Милосердіе отже есть тое неоцѣнимое преукрашеніе души нашой, которого Спаситель отъ насъ въ сихъ словахъ желаетъ, симъ желаніемъ хотѣлъ нашъ высочайшій учитель весь міръ перестроити, дабы той, котрый попалъ въ несчастіе, или бѣдноту, или напасть, или слабость въ розпуцѣ нетомился, щобы безнадѣйно не проживалъ и только съ своемъ бѣдствіемъ и недостатками боролся, но абы къ нему добрые, христіянскіе сердца прибѣгали своего брата милосердіемъ подполыгали и такимъ способомъ дабы были всѣ еднимъ семействомъ, едною родиною, въ которой любовь и взаимна склонность владѣетъ.

Томужъ позвольте, христіане, и мнѣ яко слузѣ того божественного учителя, сегодня надъ сею честнотою застановитися. въ купѣ съ вами надъ милосердіемъ розсуждати, дабы мы съ ползею, котора изъ него происходитъ, всегда наслаждалися.

Представляется мнѣ во первыхъ должность, розяснити вамъ вопросъ: кто есть милосерднымъ, и кто нимъ назватися достоинъ? Може той есть милосердный, котрый помагаетъ бѣдному, абы его только сбутися? Или той, котрый вымучитъ убогого впередъ вопросами, якъ: кто ты? зъ отки ты? може ты злодѣй, може не зъ нашой веси? може инной вѣры? може обманщикъ? и пр., — а потомъ доперва даетъ ему кусникъ хлѣба, которого ѣсть той пебога съ слезою горькаго убѣжденія? Може той милосердный, который вопрошаетъ самъ ссбя: Що менѣ изъ моего милосердія за пользность? Кто мнѣ се пополнитъ, що видаю на бѣдныхъ? Или той мнится быти милосерднымъ, который вергнулъ (крайцаръ) шелюгъ убогому, абы его только люди неназывали поганиномъ и безсерднымъ? Або може той, который съ великимъ крыкомъ милосерднымъ показуется, абы его въ цѣломъ свѣтѣ видѣли и чули, якій онъ добрый, якій онъ милосердный, и его хвалили? Нѣтъ, христіане! Всѣ сіи, которые такъ милосердятся, незаробили себѣ жадную заплату на небесѣхъ. Они здаются мнѣ тою губою быти, котора, если мы на ню поверховно глянемо, полною здается но если стиснимо, то дуже маленькою и порожною дѣлаесь. Таковые люди не суть милосердными въ дусѣ и смыслѣ томъ,

якъ Христосъ гадалъ, не суть милосердными такъ, якъ Отецъ небесный съ нами. „Єгда ꙋбо твориши милостыню“ — говоритъ самъ спаситель, — „невострꙋбы предъ собою, ꙗкоже лицемѣри творѧтъ на сонмицахъ и въ сточнахъ, ꙗко да прославлѧтсѧ отъ человѣкъ, аминь, глаголю вамъ воспрїемлютъ мздꙋ свою. Тебѣ же творѧщемꙋ милостыню, да неꙋбѣсть шꙋйца твоѧ, что творитъ десница твоѧ, ꙗко да бꙋдетъ милостынѧ твоѧ въ тайнѣ и Отецъ твой видай въ тайнѣ, той воздаетъ тебѣ ꙗвѣ“ (Маѳ. 6. 2) Милосерднимъ въ смыслѣ Христовомъ есть отже той, который милуется надъ братомъ своимъ и чувствуетъ нужду и недостатки его, якъ коли-бъ они его самого уразили, той которого крыкъ и зойкъ бѣдныхъ его за сердце такъ стискаетъ, якъ коли-бъ то несчастье его родныхъ дѣтей. Милосерднымъ есть той, который подобно Отцу небесному милуется надъ убогимъ, невопрошаючи его, зъ отки онъ, що онъ, чи пріятель, чи врагъ, поганинъ или христіанинъ, который нешукаетъ ни заплаты, ни похвалы свѣтской, ни вдячности за свое милосердіе. Милосерднымъ есть той, который пріймилъ сироты въ свой домъ, убираетъ, кормитъ и хоронитъ ихъ и кажетъ въ своей добротѣ, що то его сродники. Милосерднымъ въ конецъ есть той, который, если видитъ брата своего въ журбѣ, напасти или инномъ несчастью, въ сей часъ до него бѣжитъ и ему руку помощи подаетъ. И най никто немыслитъ, что милосердіе есть роздалствомъ, нѣтъ — оно не есть утратою, но позысканіемъ, нимъ больше зарабляется, якъ выдается. Кто обдаряетъ бѣдного хлѣбомъ, той получаетъ за тое животъ вѣчный; кто облецаетъ сироту въ одежь, той облецаетъ самого себе въ несмертелность; кто позваляетъ убогимъ обитати подъ своемъ кровомъ, той приготовилъ и себѣ мѣстце на небесѣхъ; — милосердный обдаряетъ нимоходящимъ, а будетъ обдаренъ добромъ вѣчнымъ. Мы повинны роздавати милостыню, бо безъ ней и неплодна въ насъ любовь. „Иже оубо имать богатство мїра сего“ — мовитъ св. Іоаннъ Богословъ — и видитъ брата своего требꙋюща и затворитъ оутробꙋ свою отъ него, како любы Божїѧ пребиваетъ въ немъ“? (І. 3. 17.) А если разъ може и мы похилены судьбою незможемо обстати самы за собою, тогда певно тысяча устъ станутъ и за насъ щиро говорити. Подпомогаючи нищихъ, еднаемо тѣмъ Господа, ибо Христосъ сказалъ: „Понеже сотвористи единомꙋ сихъ братїй моихъ, меншихъ мнѣ сотвористе“. (Маѳ. 25. 40.) Тому-то ставили наши предки бѣдныхъ при дверехъ церквей, абы, поглянувши на нихъ при входѣ въ

церковь и найзакаменѣлѣйшіи сердца потряслися милосердіемъ и сдѣлалися къ нему приклонными. Ибо кто бы въ состояніи встрыматися тамъ отъ слезъ и невзрушытися, где видитъ неразъ цѣлый рядъ похиленыхъ старыковъ, вспираючихъ свое слабе, дрожачое тѣло на паличку, загорненыхъ въ лахманы, которымъ голодъ изъ очей споглядаетъ? Кто-бы неумилосердился, видячи того нѣмого, сего темного, а снова другаго калѣку, которые вже въ несостояніи, хлѣбъ себѣ насущный заробити, но принужденны суть отъ васъ его просити! Глянь на ныхъ и научись милосердія; глянь на нихъ, а узришъ, якъ ихъ несчастье за нихъ говоритъ. Нетреба вымовлятися, що бѣднота поодинокихъ недопускаетъ до того, еще и старцамъ давати, ибо они самы бѣдны. Отъ, якъ научаетъ Товитъ своего сына, милосердитися: „Отъ имѣній твоихъ твори милостыню . . . . . да не отвращаеши лица твоего отъ всякаго нищаго, и отъ тебе неотвратитсѧ лице Божіе. Ѩкоже бѫдетъ тебѣ по множествѣ, творн отъ нихъ милостыню; аще мало тебѣ бѫдетъ, по маломѣ да небоишисѧ творити милостыню. Залогъ-бо добръ сокровиществѣеши тебѣ на день нѫжды. Зане милостынѧ отъ смерти избавлѧетъ и неоставлѧетъ ити во тьмѣ“. (4. 7—11.) Давай, хотяй ты самъ убогій, удѣли изъ той крыхты, котру посѣдаешъ, а твое будетъ далеко больше пріймлено, якъ богатого, котрый изъ злого сердца богато далъ, такъ якъ тіи двѣ лепты бѣдной вдовы, котора больше немала. Сколько мается давати убогому, можетъ кождый после своихъ обстоятельствъ измѣрыти. Имѣешъ мало, то дай лепту, а неимѣешъ ничого, то подай утомленому хотяй чашу свѣжой воды, по словамъ Спасителя: „Иже аще напоишъ единаго отъ малыхъ сихъ чашею стѫдени воды, ... непогѫбишъ мзди своеѧ“. (Мѳ. 10. 42.), а и твоя мзда будетъ многа на небесѣхъ. Человѣкъ добрый и милосердный, то есть потѣхою и прибѣжищемъ всѣхъ убогихъ, есть имъ ангеломъ хранителемъ на земли. Милосерднаго всѣ радостно встрѣчаютъ, сердечно своими чувствами обнымаютъ, а память о немъ солодка, ибо его милосердіе ему памятникъ между несчастными и убогими поставило. Кто о его имени слышитъ, радуется, а кто благословенныи дѣла милосерднаго видитъ, той ублажаетъ его и желаетъ ему всякаго благополучія; его слава есть велика, ибо онъ заслужилъ себѣ ю ни въ палатахъ но въ хатчинѣ, где ся тулитъ бѣднота и убожество.

Сего ради и заплата милосердного будетъ многа на небесѣхъ; тамъ-то будутъ калѣки вздоймати свои сухи руки и говорити

о немъ: сей насъ кормилъ; тамъ будутъ слѣпцы, нѣмы и инніи несчастники ублажати Бога словами: сей насъ поилъ; тамъ будутъ вспоминати сироты: сей насъ покривалъ и убиралъ, а вѣчный Судія надгородитъ ему тогда его дѣла вирокомъ прекраснымъ: „Рабе благій и вѣрный, вниди въ радость Господа твоего!“ Повинно тому и нашимъ стараніемъ быти, завсегда милосердными указыватися, дабы и насъ сія честнота украшала, якъ бѣлая одежда невинного младенца въ оныи день. Кончу съ тѣмъ потѣшительнымъ упованіемъ и желаніемъ къ вамъ, що „и вы будите милосерди, якоже и Отецъ вашъ милосердъ есть“.

Аминь.

Cuvêntare funebrală

ținută de parochul Ioanŭ Berarĭŭ la depunerea rĕmășițelor pămêntescĭ ale tênĕrulŭĭ Emanuilŭ cav. de Popovicĭŭ, studinte în drepturĭ și proprietarĭŭ mare din Stupca, în cripta familiară din Stroĭescĭ în Iuniŭ 1881.

„Căcĭ și eŭ amŭ fostŭ fiĭŭ alŭ unuĭ părinte, gingașŭ și unicŭ la muma mea.“ Prov. 4, 4.

Clopotele bisericeĭ rĕsună tristŭ, maĭ tristŭ decâtŭ orĭ şi cândŭ: Ŭă mumă nobilă şĭ-a perdutŭ gingaşul și unicul eĭ fiĭŭ!

Mângâĭarea, sperânţa eĭ dulce, ea ḑace fără de mişcare în acestŭ sicriŭ de jale!

Ângerul morţiĭ l'a răpitŭ pre acestŭ tênĕrŭ bravŭ, pentru totŭdea-una, l'a răpitŭ maĭceĭ sale doĭoase, l'a răpitŭ dulcelor sale sorioare, l'a răpitŭ familieĭ, l'a răpitŭ bisericeĭ şi năcĭuniĭ sale.

Ca fumul, ce se perde în aerŭ, s'a rădicatŭ vieaţa luĭ şi ca nourul, ce sboară cu ĭuţală, s'a dusŭ nobilul luĭ sufletŭ la vecĭniciă.

Vedeţĭ, ĭubiţilor meĭ, câtŭ ajunge vieaţa şi puterea tinereţeĭ! Ŭă floare de abĭá eşită din mugurŭ, dară lovită de ŭă fortună grea, ea s'a vestejitŭ ĭute şi fără de timpŭ!

Dară înăduşindŭ pe unŭ minutŭ lácrimele şi suspinele noastre, să ni luămŭ în faţa acesteĭ triste privelisce învĕţătura, cum trebue să ne pregătimŭ pentru gustarea amaruluĭ păharŭ alŭ morţiĭ.

Eva şi Adamŭ, eĭ îlŭ pregătiră acestŭ păharŭ. Eĭ căḑêndŭ în pĕcatŭ, şi-lŭ pregătiră lor şi ni-lŭ pregătiră şí noaŭĕ urmaşilor lor.

Trebuĭe decĭ să ne întoarcemŭ eară în pământŭ, din care am fostŭ luaţĭ, cum ḑice s. scriptura: „Totŭ trupul este ca earbă, toată mărirea luĭ ca floarea erbeĭ, uscatŭ-s'a earba şi floarea a căḑutŭ.“ [1])

Da, ĭubiţilor, toţĭ trebue să murimŭ şi valul timpuluĭ are să deĭe peste noĭ şi pe toţĭ are să ne mêĭe la răpaosŭ, şi pe toţĭ are să ne pună în mormêntul celŭ rece şi taĭnicŭ.

---

[1]) I. Petru 1, 24.

Aşá vieaţa aceasta este pentru noi străinĕtate, cum ḑice apostolul, dară este într'una şí momêntul supremŭ pentru îndreptarea şi căinţa noastră.

Eacă! în acestŭ lutŭ trecĕtorĭŭ, în acestŭ învĕlişŭ muritorĭŭ este vieaţă nemuritoarĭă, semnul vecĭniciei noastre. Şi consciinţa ni spune lămuritŭ, că, fiindu-ne aicĭ petrecerea scurtă, trebue să ne pregătimŭ de calea cea grea prin întunecoasa vale a morţii.

Şi în adevĕrŭ să ne pregătimŭ, căcĭ nu scimŭ necĭ ḑiua, necĭ oara, în carea vom fi chĭămaţĭ şi daţĭ ţĕrineĭ, din care sûntemŭ zidiţĭ.

Dară cum are să ni fiă aceasta pregătire? Rĕspunsul e simplu: Să ni păḑimŭ credinţa şi să ne ţinemŭ legea, cum am primit'-o dela Domnul nostru Is. Chr., dela celŭ maĭ mare Archiereŭ, celŭ ce „cu sângele săŭ a întratŭ ŭă-dată în cele sânte, câştigândŭ vecĭnică rĕscumpĕrare pentru noĭ.“ [1])

Ferice dară de acelŭ ce ascultă de mandatele legiĭ acesteĭa, ferice de şerbul luĭ Dumneḑeŭ, carele scie călcá în picioare amăgirile şi poftele lumiĭ înşelătoarĭe! Căcĭ ḑice Domnul: „Fericiţĭ sûnteţi, cariĭ plângeţĭ acum, căcĭ veţĭ rîde“, [2]) ca şi cândŭ ar ḑice: „căcĭ veţĭ avea vieaţa vecilor.“

Şi Domnul şi judecătorĭul, celŭ ce nu ţine parte, celŭ ce este de totŭ dreptŭ, elŭ li va deschide drepţilor şi pocăiţilor porţile vecĭniceĭ fericirĭ!

Să fimŭ aşá-dară descepţĭ şi să priveghĭămŭ neîncetatŭ, ca să nu cademŭ în cursele dĭavolului, „celŭ ce âmblă ca unŭ leŭ răcnindŭ, căutândŭ pe cine să-lŭ înghită“. Şi să ne rugămŭ Domnuluĭ, ca să ne trămită darul sĕŭ de susŭ, pentru-ca să nu ni slăbească puterile.

Cu Domnul să stămŭ şi să ne ferimŭ de pĕcate, ca să nu ne ajunga cuvintele lu: „Că acolo ĭ-am urîtŭ pe eĭ pentru rĕutatea faptelor lor, din casă mea îĭ voĭ scoate pre eĭ: nu voĭŭ maĭ adoage a-ĭ ĭubí pre eĭ“.

Şi apoĭ voacea judecĕtorĭuluĭ va fi cumplită pentru ceĭ necredincĭoşĭ.

De aceea împlinească fiă-carele poruncele luĭ Dumneḑeŭ, ostenească-se a face în scurta-ĭ vieaţa fapte bune şí adevĕratŭ creştinescĭ. Fiă-care ĭaĭe esêmplu şí dela aceasta familiă strălucită, care este astă-ḑĭ cufundată în durere pentru ŭă perdere atâtŭ de mare.

Eacă! aceasta ilustră familiă n'a obositŭ necĭ ŭă-dată şí nu obosesce necĭ astă-ḑĭ a-şĭ decorá vieaţa cu fapte adevĕratŭ creşti-

---

[1]) Evreĭ 9, 12.
[2]) Luca 6, 11.

nescĭ, fapte, carĭ rĕmânŭ spre amintire din generăcĭune în generăcĭune, fapte, carĭ vor fi preţuite de Dumneḑeŭ în sântele sale judecăţĭ. În familia aceasta lăudată găsimŭ împreunate toate însuşiele cele înalte şi nobile, ce îlŭ împodobescŭ pe adevĕratul boĭerĭŭ românŭ. Ochiĭ boĭerilor noştri aŭ fostŭ şi sûntŭ pururea aţîntiţĭ atâtŭ la fericirea şi prosperarea lor casnică, care este esêmplarĭă, câtŭ şí maĭ alesŭ la binele şi starea cea bună a sătenilor de pe moşiele, ce le stăpânescŭ. Boĭeriĭ noştri simţescŭ împreună cu poporul durerile, împreună cu dînsul şí bucuriele, ce se îndurá, de le trămite Domnul de susŭ.

Unde sûntŭ lacrime şi suspine, în casa aceea întră aceasta nobilă şi ilustră familiă, de alină suspinele şi sterge lacrimele vĕduvelor şi ale orfanilor, ale lipsiţilor şi ale nenorociţilor.

Cu ajutorĭul eĭ, cu sfaturile şi învĕţăturele eĭ, cu esêmplul eĭ celŭ bunŭ şi prin conducerea eĭ înţeleaptă aceste 800 de familie cu maĭ bine de 4000 de suflete de pe moşiele Stroĭescĭ şi Stupca, eacă de se află astă-ḑĭ într'ŭă stare şi în nisce împrejurărĭ cu mulţŭ maĭ bune, decâtŭ cum se află creştiniĭ noştri în foarte multe sate din ţara această frumoasă.

Pe moşiele acestea vedemŭ doară biserice şi şcoale făcute în mare parte şi ajutorate necontenitŭ de ilustriĭ nostri boĭerĭ; vedemŭ case bune, acareturĭ îndĕmânatece, vite frumoase, şi locurĭ bine lucrate.

Acestea toate sûntŭ fruptele mânelor darnice şi ale învеţăturelor înţĕlepte, ce le primiră părinţiĭ, moşiĭ şi strămoşiĭ creştinilor acestora dela fericiţiĭ ctitorĭ şi boĭerĭ Dumitrachi, Niculaĭ, Manolachi, Alecu, Iancu şi dela boĭerĭul Mihalachi Popovicĭ, părintele acestuĭ tênerŭ şi de aceasta priinţă sûntemŭ părtaşĭ şi noĭ din partea familieĭ acesteĭa onorabile, ce este astă-ḑĭ în prada dureriĭ.

Dară totŭ atâtŭ de largă a fostŭ şi este inima eĭ şí faţă cu orĭ-ce scopŭ comunŭ, năcĭunalŭ. Câte aşĕḑăminte cu menirea de a spori cultura în poporŭ şi de a rădicá poporul la înălţimea, ce i-se cuvine aice în ţară nu sûntŭ sprijinite de dînsa puternicŭ şi din inimă plină !

Soţietăţile noastre Române din ţară primescŭ dela dînsa necontenitŭ daruri pentru întărirea năcĭuniĭ şi a creştinilor noştri.

Acestea sûntŭ fapte neşterse, nemuritoarĭe, fapte, carĭ vorbescŭ cu limbă pricepută generăcĭunilorŭ atâtŭ celor de faţă câtŭ şi celor viitoarĭe, vorbescŭ cu limpedeaţă aleasă, cum au să se poarte toţĭ boĭeriĭ şi creştiniĭ noştri; acestea sûntŭ comoarĕle, ce şi-le adună necontenitŭ aceasta

familiă marinimoasă şi adevĕratŭ boĭerească şi şi-le adună acoló susŭ în cerĭŭ, unde moliele nu le strică, unde furiĭ nu le sapă, neci rugina nu se prinde de dînsele.

Eacă! aşá se pregătescŭ boĭerii nostri cu simţŭ creştinŭ şi cu inimă îndurată pentru vieaţa cea vecĭnică!

Eacă! aşá se cuvine să vĕ pregătiţĭ şí voĭ, ĭubiţilor creştinĭ, şi să urmaţĭ în vieaţa aceasta după puterea, ce v'a dăruit-o Dumneḑeŭ.

Eară dragostea şi încrederea, ascultarea şi recunoscinţa, carĭ le aveţĭ în inimele voastre pentru aceasta familiă adevĕratŭ nobilă, aceasta încredere şi dragostea să rĕmâĭe neştearsă în voĭ din neamŭ în neamŭ; aşijderea şi rugăcĭunile cele ferbinţĭ cătră Domnul pentru sânĕtatea eĭ şi maĭ alesŭ pentru mângâĭarea eĭ la întêmplarea de faţă astŭ tristă să nu lipsască în inimele voastre.

Şi acum âncă unŭ rĕmasŭ bunŭ, frate ĭubite, dela ceea ce te-a crescutŭ, dela ceĭ ce te-au ĭubitŭ din toată inima şi jelescŭ adûncŭ despărţirea asta prea timpurĭă!

Rĕmasu bunŭ şí dela noĭ toţĭ, Ţie, celŭ ce aĭ fostŭ unŭ ramŭ de bună sperânţă dintr'ŭă tulpină atâtŭ de strălucită din ţara aceasta.

Prea timpurĭŭ lovit'-a fortuna în tênera-ţĭ vieaţă! te ducĭ, dară rugăcĭunile şi suspinele noastre îţĭ însoţescŭ nobilu-ţĭ sufletŭ spre locaşurile cele de desfĕtare îngerească şi de fericire netulburată.

Şi cum te ducĭ acum sărutatŭ în paleda-ţĭ faţă de dulcea ta maĭcă, de sorioarele Tale, — aşá să ne deprindemŭ şi noĭ cu toţiĭ a ne luá rĕmasŭ bunŭ dela lumea aceasta, şi a căutá alta patriă, patria cea cerească. AMIN.

CRONICĂ.

Ḑiŭa onomastică a Măĭestăţiĭ Sale c. r. Apostolice şi instălarea Rectoruluĭ universităţiĭ francisco-ĭosefine din Cernăuţi în 22 Septemvre (4 Optomvre) 1884. În modŭ solemnŭ s'a serbatŭ şi de astă-dată ḑiŭa onomastică a prea grăţiosuluĭ nostru Împĕratŭ Franciscŭ-Iosifŭ I. În biserica catedrală se făcú la 9 oare s. liturgiă, celebrată de Înaltŭ Prea-sânţia Sa părintele Archiepiscopŭ şi Mitropolitŭ Silvestru cu asistinţa maĭ multor preoţĭ şi diaconĭ, eară la 11 oare doxologia cea mare pentru sănĕtatea, îndelungă vieaţă şi fericită domnire a Augustuluĭ nostru Domnitorĭŭ, adăugêndu-se la urmă şí rugăcĭunile pentru chĭămarea spiretuluĭ sântŭ la deschiderea anuluĭ scolasticŭ. La aceste rugĭ aŭ fostŭ de faţă Ilustritatea Sa preşedintele c. r. alŭ ţĕreĭ dl. Ironimŭ baronŭ de Alesani cu maĭ mulţĭ deregĕtorĭ de aĭ guvernuluĭ ţĕreĭ, preşedintele penitenţarĭuluĭ localŭ, consiliarĭul supremŭ alŭ tribunaluluĭ ţĕreĭ M. Piteĭ cu alţĭ consiliarĭ şi funcţionarĭ din diferitele deregĕtorie c. r. locale, colonelul-locotenente de Brosch cu ŭă deputăcĭune numĕroasă de oficerĭ din garnisoană, Rectorul universităţiĭ Vasiliu de Repta şi decaniĭ făcultăţilor, profesoriĭ şi deregĕtoriĭ universităţiĭ şi aĭ celor-l'alte scoale primarĭe şi mijlocie, consiliariĭ şi amploĭaţiĭ consistorĭuluĭ archiepiscopalŭ sub conducerea Archimandrituluĭ archidiecesanŭ Prea cuvioşieĭ Sale, părinteluĭ Arcadiu Cĭupercovicĭŭ, clerul orăşanŭ, institutul seminarialŭ, junimea studioasă din toate scoalele şi multŭ poporŭ credincĭosŭ. Corul alumnilor seminarialĭ esecută foarte esactŭ toate cântările liturgice, şi cântà spre finea sĕrbărĭiĭ şí imnul poporalŭ, eară policroniul îlŭ pronunţà archidiaconul archiepiscopescŭ I. Isopescul. — La 11 oare se înaugurà în aula universităţiĭ anul noŭ scolasticŭ. Cu aceasta ocăjune se serbà şí ĭubileul primuluĭ ḑeceniu dela fundarea universităţiĭ. Aula erá decorată cu gustŭ şi maĭ alesŭ portretul celŭ împosantŭ alŭ Măĭestăţiĭ Sale c. r. apostolice erá ornatŭ frumosŭ cu ŭă cunună mare de florĭ. La oara defiptă se înfiinţară aicĭ p. t. domnĭ: preşedintele c. r. alŭ ţĕreĭ I. bar. de Alesani cu consiliariĭ guverniaĺĭ, Înaltŭ Prea sânţia Sa părintele Archiepiscopŭ şi Mitropolitŭ Silvestru cu archimandriţiĭ A. Cĭupercovicĭŭ şi M. Călinescu, preşedintelele tribunaluluĭ ţĕrei Uhle, preşedintele penitenţiarĭuluĭ M. Piteĭ cu consiliariĭ tribunalĭ, brigadierĭul de Schroft cu oficerĭĭ garnisoaneĭ, vice-marşalul ţĕreĭ Dr. Rott, primarĭul căpitaleĭ de Climesch, directorĭĭ diferitelor diregĕtorie

şi scoale, unŭ publicŭ foarte destinsŭ din toate clasele soţietăţiĭ orăşene şi studinţiĭ din tustrele făcultăţile. Întrândŭ demnitariĭ academicĭ aĭ universităţiĭ în sala festivă şi fiindŭ primiţĭ cu aclamaţiune frenetică din partea studinţilor, îşĭ ocupară locurile reservate la estrada auleĭ. Magnificenţa Sa Rectorul universităţiĭ Vasiliŭ de Repta desfăşură apoĭ activitatea şi vieaţa universităţiĭ în anul scolasticŭ espiratŭ, amintindŭ cu satisfacţiune deosebită, că frequentarea universităţiĭ cresce din anŭ în anŭ şi cum-că ea ar luá dimensiunĭ şi maĭ marĭ, dacă s'ar realisá dorinţa intimă a ţĕreĭ şí pentru activarea făcultăţiĭ medicinale; aducêndŭ apoĭ a minte că universitatea îşĭ sĕrbează de asta-dastă ĭubileul de 10 anĭ, de cândŭ esistă, rostí mulţămită profundă părintesculuĭ îngrijitorĭŭ alŭ progresuluĭ comunŭ, Prea înaltuluĭ Împĕratŭ pentru totŭ interesul viu, ce-lŭ arată îndeosebĭ acestuĭ focarĭŭ de cultură, artă şi sciinţă; presentândŭ în fine adunării pre demnitariĭ academicĭ aleşĭ pentru anul scolasticŭ curinte, îĭ învită pre decanĭ să predeie urmaşilor lor semnele academice, predândŭ şi singurŭ aceea destincţiune Rectoruluĭ Dr. Ioanŭ Vrobel. Rectorul înstălatŭ ţinú în urmă prelegerea de înaugurare, şi anume vorbí despre însĕmnĕtatea filologieĭ clasice pentru cultura umanistică şi pentru studiul de specialitate.“

Ardêndŭ înainte de optŭ anĭ biserica din parochia Suchovercha în protospresviteria Coţmanuluĭ, aŭ nĕcăjitŭ bĭeţiĭ poporenĭ cu parochul lor într'ŭă bisericuţa împrovisată. Acuma însă s'a rădicatŭ în parochiă amintită ŭă biserica noaŭă cu chĭeltuĭeala fondului relegĭonarĭŭ ca patronŭ şi proprietarĭŭ şi cu a parochienilor. Înaltŭ Prea Sânţia Sa păr. Archiepiscopŭ şi Mitropolitŭ bine-voí a o simţí Dumineca în 16/28 Septemvre a. c. După finirea actuluĭ de sânţire ţinú Înaltŭ Prea Sânţia Sa ŭă cuvêntare, felicitândŭ pre parochienĭ şi pre parochŭ cu biserica cea noaŭă şi îndemnându-ĭ să rĕmână pururea fiĭ credincĭoşĭ şi ascultătorĭ aĭ sânteĭ biserice dreptŭ-măritoarĭe. La finea sânteĭ liturgie ţinú predica festivă predicătorĭul I. Procopovicĭ, eară cântările corale le esecutară patru alumnĭ seminarialĭ.

In 28 Septemvre a. c. s'a sânţitŭ în Agramŭ biserica cea noaŭă gr.-or. de Prea Sânţia Sa păr. episcopŭ Gruicĭ, luândŭ parte la ceremonia sânţirii şí Prea Sânţia Sa păr. episcopŭ Zsivcovicĭ. Biserica aceasta întrece în frumuseaţa eĭ din lă-întru toate bisericele gr.-or. din împerĭul austro-ungarŭ şi la decorarea şi pictura eĭ a lucratŭ şi artistul nostru dl. Epaminonda Bucevschi.

„Wiener Zeitung“ în Nr. 216 din 18 Septemvre a. c. publică după „Politische Correspondenz“ notificarea din Leovŭ, cum-că trătativele regimuluĭ c. r. alŭ Austrieĭ cu scaunul papalŭ relative la erecţiunea uneĭ episcopiĭ gr.-cat. pentru Galiţia orientală şi Bucovina cu rĕşedinţa în Stanislaŭ, s'aŭ finalisatŭ, cum-că aşá-dară, asecurându-se âncă pe calea legislaţiuniĭ şí dotarea trebuincĭoasă din bugetul statuluĭ, va urmá curêndŭ constituirea episcopieĭ gr.-cat. în Stanislaŭ după dorinţa episcopatuluĭ şi a poporăcĭuniĭ gr. catolice din Galiţia şi Bucovina.

In semestrul anuluĭ scolasticŭ espiratŭ a fostŭ frequentată universitatea din Cernăuţĭ la făcultatea teologică de 73 de auḑitorĭ ordenarĭ şi de unŭ auḑitorĭŭ străordenarĭŭ, carĭ aŭ fostŭ cu toţiĭ gr. or.; într'acestĭa aŭ fostŭ 60 de aice din Bucovina, 1 din Transilvania, 4 din Banatŭ şi 8 din România. La făcultatea juridică aŭ fostŭ 124 de auḑitorĭ ordenarĭ şi 12 străordinarĭ; într'acestĭa aŭ fostŭ numaĭ 39 gr. or., pecândŭ númĕrul celor de confesiune mosaică se suĭá la 47.

La făcultatea filosofică aŭ fostŭ 16 auḑitorĭ ordenarĭ şi 34 străordenarĭ; aice númĕrul gr. orientalilor a fostŭ numaĭ 9.

La cursul pentru farmaceuţĭ a fostŭ între 11 înşĭ de abĭá 1 gr. or.

Acursul celŭ maĭ mare din partea gr. orientalilor, cum se vede din datele acestea, l'a avutŭ şi în anul espiratŭ totŭ numaĭ făcultatea teologică, pecândŭ în ţară nu maĭ este nicĭ ŭă lipsă de preoţĭ gr. or.

Mulţĭ studinţĭ gr. or. ádecă, fiindŭ în adevĕrŭ lipsiţĭ de mijloace, cu toate-că n'aŭ nicĭ ŭă vocăţiune pentru starea preoţească, întră la făcultatea teologică ca de silă, în sperânţa, ca curêndŭ vor fi căpĕtuiţĭ în seminarĭŭ.

Aceasta procedură e stricăcĭoasă, pentru-că eĭ nu se maĭ punŭ cu ḑelŭ la studiulŭ teologicŭ, prin urmare nicĭ nu se maĭ potŭ alege dintr'înşiĭ preoţĭ bunĭ în păstoria sufletească.

Fiindŭ acuma aşĕḑate locurile de învĕţăceĭ în tipografiea archiepiscopală, însciinţările, ce ar maĭ venĭ, nu se vor băgá în sama.

Redactorĭŭ primarĭŭ responsabilŭ:
Protopresviterul
Artemiŭ Berarĭŭ.

Redactorĭŭ alŭ doile pentru textul slav.-rusescŭ:
Profesorĭŭ de cântarea corală
Isidorŭ Vorobchĭevicĭ.

Administrătorĭŭ și editorĭŭ: Archimandritul-Mitroforŭ
Arcadiŭ Cĭupercovicĭ.

Tipografiea archiepiscopală în Cernăuţĭ.

CANDELA.

Jurnalŭ bisericescŭ-literarĭŭ.

Apare ŭă-dată pe lună.

Nr. II. Cernăuți, 1. Noemvre 1884. Anul III.

Făcultatea teologică din Cernăuți și cele-l'alte școale teologice ortodoxe-rĕsăritene.

(Estrasŭ din cuvêntarea rostită de profesorĭul Euseviŭ Popovicĭ la înstălarea lŭĭ ca Rectorŭ alŭ Universităţiĭ din Cernăuți pentru anul 1880/81.)

(Finitŭ.)

Cu făcultatea teologică din Atena şi cu cele patru academie bisericescĭ din Rusia este şĭ închĭăĭată listă şcoalelor teologice înalte, ce maĭ esistă astă-ḑi afară de făcultatea noastră în biserica ortodoxă-rĕsăriteană.

Dreptŭ-că în Turcia se află doaŭĕ şcoale teologice ortodoxe, una pe însula Chalki lûngă Constantinopole şi altă în Ierusalimŭ, carĭ şĭ ele împărtăşescŭ abiturienţilor maĭ destinşĭ, după ce aŭ primitŭ chirotonia, diploame de „învĕţătorĭ de teologiă“, (ce nu va să ḑică alta, decâtŭ „doctorĭ de teologiă“), eserciteaza aşá-dară şĭ ele drepturile şcoalelor teologice celor înalte şi sûntŭ şĭ în adevĕrŭ cele maĭ înalte şcoale teologice ortodoxe în Turcia; totu-şĭ, măcar-că profesoriĭ de regulă aŭ cultură universitarĭă europeană şi aŭ studiatŭ mare parte pela universităţĭ germâne, eară unĭĭ poşedŭ de pe acoló şĭ grade academice în filosofiă, ele nu se rădică cu multŭ — ba cea din Ierusalimŭ chĭarŭ cu nemică — preste nivelul seminarĭelor bisericescĭ din Rusia, după

sistemul cărora sûntŭ şí întocmite. Ca să fiă primitŭ studintele în şcoalele aceste teologice, trebuĭe să fiă absolvatŭ ŭă „şcoală elinească“, ádecă unŭ progimnasiŭ. Cursul de studiŭ la şcoala teologică durează în Chalki 7, în Ierusalimŭ 6 anĭ, dintre care ceĭ 4 de'ntâĭŭ sûntŭ destinaţĭ pentru cultura cea teologică. Şcoalele acestea sûntŭ focarĭele, la carĭ se formează clerul grecescŭ maĭ înaltŭ din Turcia, şi unŭ statutŭ bisericescŭ, ce s'a legĭuitŭ acoló de curêndŭ, deţĕrmuresce, ca nime să nu maĭ deviiă episcopŭ, fără a fi absolvatŭ una dintr'însele seaŭ fără a poşedé de aĭurea ŭă cultura universală şi teologică, dacă nu maĭ înaltă, celŭ puţinŭ nu maĭ joasă, decum se poate câştigá într'-însele. Pentru clerul de josŭ este în Turcia foarte mare lipsă de şcoale; în acestŭ anŭ (1880) însa s'a deschisŭ, spre a întimpiná acea lipsă simţitoarĭă, la Chalki unŭ seminarĭŭ clericalŭ centralŭ de 8 clase şi s'a conceputŭ totŭ-ŭă-dată ideea, de a străformá cu timpul şcoala teologică de acoló într'-ŭă academia teologică de nivelŭ europeanŭ.

În România, unde sûntŭ doaŭĕ universităţĭ, dară unde clerul de păstoriă nu este întreţinutŭ cu multŭ maĭ bine decâtŭ în Grecia şi în Turcia, a esistatŭ în aniĭ 1860—1863 la universitatea din Iaşĭ, ce se înfiinţase atunci, ŭă făcultatea teologică, dară ea apuse curêndŭ din lipsa de auditorĭ, şi aşá a rĕmasŭ şí România pênă astă-dĭ numaĭ cu seminarĭe clericale, şi anume cu 6 seminarĭe publice cu unŭ cursŭ înferiorŭ de 4 anĭ pe lûngă episcopie şi 2 publice şi unŭ privatŭ cu unŭ cursŭ înferiorŭ de 4 şi cu altul superiorŭ de 3 anĭ pe lûngă cele doaŭĕ mitropolie. Cele 6 de'ntâĭŭ se numescŭ seminarĭe de gradul I. seaŭ înferioare, cele 3 din urmă seminarĭe de gradul II. seaŭ superioare; cele de'ntâĭŭ se potŭ asemĕná cu şcoalele clericale din Grecia, cestea din urmă încâtŭ-vá cu seminarĭele rusescĭ; într'-acelea se cresce clerul pentru păstoria săteană, în acestea clerul pentrn păstoria orăşeană şi pentru posturile maĭ înalte. Spre a fi primitŭ în seminarĭŭ, nu se cere decâtŭ absolvarea şcoaleĭ primarĭe. Seminariştiĭ de gradul I. cápĕtă în timpul celor 4 anĭ aĭ cursuluĭ unŭ învĕţămêntŭ prescurtatŭ în obĭeptele gimnasielor înferioare de-'mpreună cu unŭ învĕţămêntŭ elementarĭŭ în disciplinele teologice şi în unele cunoscinţe, ce se cerŭ pentru vieaţa practică la ţară; astŭ-felĭŭ li-se predáŭ anume: limba română, limba latină, istoria universală şi cea română, matematica, istoria naturală, fisica, musica, desemnul şi caligrafia, apoĭ istoria biblică a legiĭ vechĭe şi a celeĭ noaŭĕ, istoria bisericească, mărturisirea ortodoxă, teologia morală şi păstorală, liturgica şi omiletica, în urmă

agrimensura, agricultura şi horticultura, medicina şi igiena poporală. Eară seminariştiĭ de gradul II. primescŭ după absolvarea cursuluĭ înferiorŭ în ceĭ 3 anĭ aĭ cursuluĭ superiorŭ âncă unŭ învĕţămêntŭ secundarĭŭ în teologiă şi în specialŭ în isagogica şi esegetica biblică, în istoria bisericească, în patrologiă, în dogmatică, în teologia morală şi păstorală, în omiletică şi în dreptul bisericescŭ. Compuse preste acceptare de bine sûntŭ corpurile profesorale ale acestor seminarĭe şi anume ale celor de gradul II.: profesoriĭ obĭeptelor lumene maĭ toţĭ aŭ grade academice dela universităţile din ţară, eară profesoriĭ disciplinelor teologice, maĭ alesŭ la cursurile superioare aŭ grade academice dela făcultăţĭ teologice şi filosofice germâne, dela academie bisericescĭ rusescĭ şi dela făcultatea teologică din Atena şi nu sûntŭ fără merite literarĭe sciinţiale. În timpul din urmă sinodul României a proĭeptatŭ pentru seminarĭe unŭ planŭ noŭ maĭ lărgitŭ, după carele să fiă, cum a maĭ fostŭ ŭă-datătă, cursul seminarĭelor de gradul I. de 5 anĭ, eară alŭ celor de gradul II. de 8 anĭ, pentru-ca seminarĭele să se apropie în privinţa obĭeptelor lumene câtŭ se poate de programul gimnasielor seaŭ, cum se ḑice acoló, alŭ liceelor, şi să poată mijlocí totŭ-ŭă-datătă şí ŭă cultură teologică maĭ bună. Pe lûngă această se sperează şí reînfiinţarea uneĭ făcultăţĭ teologice şi mulţĭ simţescŭ trebuinţa urginte de studie universitarĭe celŭ puţinŭ pentru clerul înaltŭ şi pentru personalul învĕţătorescŭ de pe la seminarĭe. Dela a. 1893 înainte după lege nu va maĭ putĕ devení în România episcopŭ, celŭ ce nu va avé unŭ gradŭ academicŭ dela ŭă făcultatea teologică ortodoxă, şi în ḑilele acestea s'aŭ înscrisŭ la universitatea noastră 7 teologĭ de acoló, între carii 4 stipendiştĭ aĭ statuluĭ, spre a se prepărá aicĭ pentru învĕţătoria teologică, respectivŭ pentru posturĭ bisericescĭ maĭ înalte.

Cu România părăsimŭ regĭunea acelor seminarĭe, în carile candidaţiĭ de preoţiă se primescŭ şi se crescŭ pentru starea lor de micĭ, şi carile pentru aceea se numescŭ la apusŭ seminarĭe de băĭaţĭ. În biserica ortodoxă-rĕsăriteană a Sĕrbieĭ şi în cea a Monarchieĭ Austro-Ungare, la carile venimŭ acum, nu maĭ întimpinămŭ acestŭ sistemŭ, ci candidaţiĭ stăriĭ preoţescĭ primescŭ aicĭ învĕţămêntul secundarĭŭ pela şcoale lumene şi numaĭ spre a-şĭ face studiele cele teologice, întră în şcoale proprie, numite înstitute teologice. Cu acestea din urmă sûntŭ îmbinate în Sĕrbia şi în Dalmaţia ca şí cu făcultatea teologică în Bucovina convicte, ce se numescŭ seminarĭe clericale şi în carile studinţiĭ de teologiă primescŭ crescerea clericală cea relegioasă-morală şi învĕţă-

mêntul liturgicŭ celŭ practicŭ, pecândŭ cu institutele teologice în Transilvania şi Ungaria nu sûntŭ îmbinate seminarïe clericale.

În Serbia se cere absolvarea gimnasiuluï înferiorŭ, spre a fi primitŭ la institutul teologicŭ din Belgradŭ, alŭ cărui cursŭ durează 4 anï. Eară în Monarchia Austro-Ungară institutele teologice ale bisericeï ortodoxe românescï din Transilvania şi Ungaria, ádecă cele din Sibiiŭ, Aradŭ şi Caransebeşŭ, precum şí institutul teologicŭ ale bisericeï serbescï din Dalmaţia, ádecă celŭ din Zara, aŭ cursurï de câte 3 anï, şi ceï ce se primescŭ la aceste institute, trebue să fiă absolvatŭ gimnasiul deplinŭ, dacă aspiră la posturï bisericescï maï înalte seaŭ la posturï păstorescï orăşene, dară dacă aspiră numaï la posturï păstorescï sătene, potŭ fi primiţï după absolvarea claseï gimnăsiale a şesea, în Dalmaţia însă cu condicïunea, de a supliní prin studiŭ privatŭ clasa gimnasială a şeptea şi a opta, pecândŭ la institutul teologicŭ alŭ bisericeï ortodoxe serbescï din Ungaria, ádecă la celŭ din Carloviţŭ, carele are unŭ cursŭ de 4 anï, nu se admitŭ decâtŭ numaï gimnasiaştiï absolvaţï, cariï aŭ depusŭ examinul de măturetate. Profesoriï de teologiă maï de frunte aï Românilor ortodoxï din Transilvania şi Ungaria sûntŭ formaţï de regulă la universitatea din Viena şi la cele din Germania, eară aï Sĕrbilor atâtŭ din Sĕrbia câtŭ şí din Austro-Ungaria pe la academiele rusescï.

Avantagïul celŭ nepreţuitŭ, de a-şï cresce toată preoţimea la ŭă universitate, îlŭ are în toată biserica ortodoxă-rĕsăriteană numaï archidiecesa Bucovineï. Acelŭ avantagiŭ i-'lŭ asigură archidiecesseï împregïurarea fericită, că esistă în ţară ŭă universitate cu ŭă făcultate teologică, dară şí împregïurarea aceasta fericită nu singură, ci în îmbinare nedespărţită cu ŭă altă împregïurare fericită, cu ŭă întreţinere ca aceea a clerului, care 'ï face cu putinţă a constá din oamenï cu cultură universitarïă. De aceea dacă făcultatea teologică în formarea sciinţială a candidaţilor de preoţiă, seminarïul clericalŭ în crescerea lor religïoasă-morală, eară Înaltul Scaunŭ Archidiecesanŭ în conducerea şi preveghiarea lucrătivităţiï bisericescï şi a vieţuiriï clerului formatŭ de cătră făcultate şi seminarïŭ îşï vor face dĕtoria, fiă-care cu toată consciincïosĕtatea, atuncï clerul archidiecesseï acesteïa poate şi se şí cadĕ să deviiă clerŭ modelŭ pentru toată biserica ortodoxă-

r ĕ s ă r i t e a n ă. Însă chiămarea universităţii noastre şi în specialŭ a facultăţii teologice pentru cultura sciinţială mai înaltă a clerului ortodoxŭ se întinde şi p r e s t e mărginile micei Bucovine, mai alesŭ acum, cândŭ în totŭ cercul de ţĕre, situate între Rusia şi Grecia, nu se află altă facultate seaŭ academiă teologică ortodoxă, şi totu-şi se simţesce mai pretutindene destulŭ de viŭ trebuinţa unei culture teologice mai înalte, celŭ puţinŭ pentru lămura clerului. Mai întâiŭ ar avé făcultatea noastră teologică să-şi împlinească aceea chiămare faţă cu Românii şi cu Sĕrbii ortodoxi ai monarchiei. Dară eŭ trebuie să mărturisescŭ, că nu mĕ prea împlu de speranţă, cum-că Serbii vor alergá la noi, să înveţe teologia. Diferinţa de limbă mai multu âncă decâtŭ depărtarea locului ni va stá pururе în cale din partea aceasta. Aspirărilor teologice mai înalte ale Sĕrbilor li-ar putĕ face în destulŭ astă-di numai ŭă făcultate teologică ortodoxă-rĕsăriteană la universitatea Francisco-Iosefină din Agram (Zagrabia).

Cu atâtŭ mai multŭ sûntŭ Românii ortodoxi din Transilvania, Ungaria şi România afiliaţii naturali ai universităţii noastre în privinţa culturei teologice mai înalte prin totŭ timpul, câtŭ nu vor avé făcultăţi teologice proprie; dară şi cândŭ vor avé âncă totŭ făcultatea noastră teologică, dacă-şi va scí câştigá şi pĕstrá încrederea lor, va putĕ avé înrîurire destulă asupra culturei lor teologice. Câştigarea şi pĕstrarea încrederii acesteia însă va atêrná dela modul, cum îşi va scí împlini făcultatea noastră misiunea sciinţială, pentru care întrunesce ea în adevĕrŭ unele condicĭuni, ce nu-sŭ neînsĕmnate. Mai familiari cu limba, cu sciinţa şi cu literătura germână decâtŭ toţi coreligionarii noştri de aĭurea, avemŭ chiarŭ a casă multe din acele ajutorie de studiŭ, ce trebuie să le caute ei în străinĕtate. Dară şi cunoscinţa tuturor limbelor principale ale bisericei ortodoxe şi ale literăturei ei, ádecă cunoscinţa limbei grecescí împreună cu a limbelor slavene şi a limbei românescí o potŭ avé teologii de aice, în urmă pusĕcĭuniĭ noastre geografice şi etnografice, în mĕsură plină mai adese decâtŭ teologii ortodoxi de aĭure. Apoi şi starea politică şi bisericească, de care ne bucurămŭ, ni oferesce toate condicĭunile pentru ŭă solidă desvoltare sciinţială a teologiei, pecândŭ atingerile cele nemijlocite şi multe, ce le avemŭ cu alte mărturisiri de credinţă, ne despunŭ într'unŭ modŭ deosebitŭ pentru teologia comparativă şi înaintează în teologia noastră preste totu vederile large şi libere şi spiretul irenicŭ, eară în întrebări şi caduri de diferinţă fiinţială ŭă polemică cumpĕtată

şi cu bună cunoscinţă de causă. Dară pe de altă parte nu-sŭ puţine nicĭ greutăţile, ce staŭ în calea înfloririi răpeḑi şi puternice a făcultăţiĭ noastre. Ea nu are în privinţa sciinţială şi literariă decâtŭ unŭ trecutŭ foarte modestŭ, ea nu dispune astă-ḑi pentru lucrul, ce-ĭ este destinatŭ şí nu va dispune — din causa ângustimiĭ teritorĭuluĭ eĭ nemijlocitŭ, carele este Bucovina singură, — âncă multŭ timpŭ, poate şí totŭ-dea-una decâtŭ de puţine puterĭ, ba în urmă chĭarŭ şí cu aparatul sciinţialŭ trebuincĭosŭ, cu ŭă bibliotecă avută cantitativŭ şi calitativŭ, este ea âncă prea puţinŭ înḑestrată. De aceea va trebuí ea să lucre foarte încordatŭ, va trebuí să crească şi să-şĭ însoţească câtŭ se poate de mulţi conlucrătorĭ ageri, va trebuí să-şĭ completeze aparatul sciinţialŭ pe ŭă scară mare şi va trebuí în nĕḑuinţele acestea să fiă susţinută şi îmbărbătată cu toată generosĕtatea cea măreaţă, ce sûntemŭ deprinşĭ a o aflá la gloriosul Tronŭ alŭ Împărăţieĭ Austro-Ungare, precum şí cu toată căldura şi îngrijirea părintească a Înaltuluĭ Scaunŭ Archiepiscopescŭ, pentru-ca să-şĭ poată împliní bine misiunea şi să poată ocupá şi pĕstrá unŭ locŭ demnŭ între şcoalele teologice înalte ale bisericeĭ ortodoxe-rĕsăritene.

Rĕportul mosaicŭ despre facerea lumiĭ și sciințele năturale.

(Urmare.)

II.

Obiecțiunile din partea geologieĭ.

Sciința geologică constă din doaŭĕ părți: una empirică şi alta speculativă. Cea empirică, numită Geognosiă,[1]) se ocupă cu compusĕcĭunea şi starea de astă-dĭ a coajeĭ pămêntuluĭ; cea speculativă, numită Geogoniă seaŭ Geogeniă, are de obĭeptŭ istoria desvoltării pămêntuluĭ. Pe noĭ ne întereseză aicĭ a doaŭĕ parte a sciinţeĭ geologice şi anume din causa, pentru-că mulți afirmă, că resultatele acesteĭ discipline ar stá în contraḑicere cu ceea ce învaţă biblia despre desvoltarea planetului nostru. Voimŭ decĭ să cercetămŭ, orĭ de-ĭ adevĕrată afirmarea aceasta.

Partea cea maĭ mare a geologilor de astă-dĭ susţine, că numaĭ acele teoriĭ despre istoria de maĭ 'nainte a pămêntuluĭ ar fi de susținutŭ, care se baseaḑă pe puterĭ şi legĭ, ce sûntŭ active şĭ în timpul nostru. Dintr'acestĭa sûntŭ eară-şĭ unii de socotinţă, că legile fisice aŭ fostŭ totŭ-dea-una active în totŭ aceea-şĭ mĕsură, cu totŭ aceea-şĭ putere şi în totŭ aceea-şĭ întindere, în care sûntŭ ele active şi astă-dĭ. Socotința aceasta a fostŭ cultivată maĭ ântâĭŭ de şcoala luĭ Lyell[2]) şi este cunoscută în Geologiă sub nume de „Quietismŭ“. Pentru a câştigá timpul necesarĭŭ, în care să fiă pututŭ produce puterile active într'unŭ modŭ acelea schimbărĭ marĭ şi multe, ale căror urme se află astă-dĭ în sînul pămêntuluĭ, acceptează „Quietiştiĭ“ perioade imense de anĭ. Aşá aŭ călculatŭ unii procesul formării pămêntuluĭ din starea gazotică (după teoria luĭ Kant-Laplace) pênă la rĕcirea necesariă pentru fiinţe organice cu 350 de milioane de anĭ, eară timpul dela începutul esistinţeĭ fiinţelor organice pe pămêntŭ cu 1280 de milioane de anĭ. Dară

[1]) Geognosia se desface eară-şĭ în Stratigrafiă, seaŭ învĕțătura despre straturele petrelor și în Litologiă (Orictognosiă, Petrografiă) seaŭ învĕţătura despre compusĕcĭunea mineralogică a petrelor. Numirea Geologiă se întrebuințează ca nume colectivŭ.

[2]) Princip. of Geology (1830).

după călculările altora ar fi şí acestŭ numĕrŭ de anĭ âncă totŭ prea micŭ, căcĭ după socotinţa lor întreaga istoria a desvoltării planetului nostru ar cuprinde cam doaŭĕ miliarde de anĭ, dacă nu poate şí maĭ multŭ.

În lungimea această nemĕsurată de anĭ alţĭ geologĭ nu află lucru grandiosŭ şi susţinŭ, că mĕsura efectelor acelora-şĭ legĭ şi puterĭ a fostŭ în timpurile de maĭ 'nainte multŭ maĭ mare, decum în timpurile noastre. Eĭ presupunŭ catastrofe puternice şi desvoltărĭ străordinarĭe cam în felĭul desvoltării omuluĭ din lunele cele dinainte şi cele după nascere luĭ, în care face elŭ progrese, precum maĭ târdiŭ nu le face în anĭ întregĭ, ba necĭ în ḑecenii. Geologii, carĭ susţinŭ socotinţa aceasta se numescŭ Convulsionişti. „Cum-că toate fenomenele geologice — ḑice geologul Leonhardt [1]) — s'ar fi fostŭ produsŭ prin causalităţĭ, precum sûntŭ cele active din ḑiŭa de astă-ḑĭ, şi că acestea causalităţĭ n'ar fi manifestatŭ necĭ ŭă-dată ŭă putere maĭ întensivă, decum o manifestează ele în timpul nostru, aceasta socotinţa este cu totul arbitrariă. Natura nu-ĭ activa aşá, cum a fostŭ maĭ 'nainte; căcĭ împregĭurările nu-sŭ totŭ acelea-şĭ. Noĭ vedemŭ, că şirul formăcĭunilor neptunice se desface în oare-care numĕrŭ de grupe. Cu aceasta stă în îmbinare şí cugetarea unuĭ şirŭ de catastrofe puternice şi aprige, carĭ aŭ fostŭ în stare a schimbá în depărtărĭ marĭ faţa (forma) mă-

---

[1]) „Die Annahme, alle geologischen Phänomene wären durch Ursachen hervorgebracht worden, wie solche noch heutigen Tags wirksam sind, und diese Ursachen hätten in keiner Zeit eine grössere Vollkraft gezeigt, als seit der gegenwärtigen Ordnung der Dinge, ist eine höchst willkürliche. Die Natur wirkt jetzt nicht mehr wie vordem; denn die Umstände sind nicht mehr die nämlichen. Wir sehen die grosse Reihe neptunischer Ablagerungen in eine gewisse Zahl von Gruppen geschieden. Daran knüpft sich der Gedanke einer Reihe plötzlicher heftiger Katastrophen, deren jede fähig war, auf weite Strecken hin die Gestalt der Meere, den Lauf strömender Wasser zu ändern, welche in jeder Gegend durch Perioden relativer Ruhe von einander geschieden waren". Geologie II. pag. 70.

În privinţa aceasta ḑice M. R. v. Nussberg urmĕtoarĭele: „Dass damals (in früheren Zeiten) dieselben Kräfte wie jetzt gewirkt, ist nicht zu bestreiten; dadurch ist jedoch noch keineswegs ausgeschlossen, dass die Verhältnisse, unter denen sie gewirkt, andere gewesen. Da der erste Mensch der heil. Schrift zufolge als „unsterblich" erschaffen worden, so müssen wir wohl nothwendig andere derartige Verhältnisse voraussetzen. Die anorganischen sowie organischen Kräfte wird der allweise Schöpfer am Anfange wohl so geordnet haben, dass dieselben seinem Plane gemäss zu ihrer etwaigen Ausbildung sich auch in den günstigsten Verhältnissen werden befunden haben." Recensiunea opuluĭ: Schöpfungsgeschichte und besondere Berücksichtigung des biblischen Schöpfungsberichtes von Dr. Fr. Pfaff, Prof. der k. Universität zu Erlangen. 2. umgearb. und verm. Auflage. Frankfurt a. M. Vedĭ Natur und Offenbarung. 1877, pag. 381.

rilor şi cursul apelor curgĕtoarie, şi cari cătastrofe aŭ fostŭ în toate părţile pămêntului despărţite prin perioade de linisce relativă.“

S'a mai observatŭ, că după teoria quietistică nu se va puté neci ŭă-dată esplicá, cum s'aŭ pututŭ pĕstrá rĕmăşiţele de animale, ce se află în unele locurĭ în mulţime mare, închise în păturele pămêntului, dacă aŭ fostŭ ele espuse descompunerii timpŭ nedeterminatŭ de lungŭ seaŭ eară-şĭ cum s'aŭ pututŭ deplinŭ conservá, bună oară în Sibiria sub ghiaţă mulţimea cea mare de elefanţi. Contra perioadelor imense de mari spre esplicarea schimbărilor, prin cari a trecutŭ pămêntul în desvoltarea lui, a doveditŭ Göppert prin experiminte, că în tĕmpĕrătura ferberii se produce din vegetabilie în puţinĭ anĭ cărbune de pămêntŭ: [1]) eară Ehrenberg şi geologul Franç. Daubrée aŭ făcutŭ pre geologĭ atenţi la schimbările cele răpede, care se producŭ prin tĕmperatură mai mare, aşá ca în urma acestei esperinţe sûntŭ cu totul de prisosŭ milioanele şi bilioanele de anĭ, cu cari computează şcoala luĭ Lyell şi a luĭ Darvinŭ.[2])

Vedemŭ decĭ, că geologiĭ nu-sŭ âncă de felŭ uniţi în computările lor relative la vechimea istorieĭ pămêntului şi ŭă consumânţă în opiniunĭ în privinţa obĭeptului acestuĭa neci nu-ĭ cu putinţă, pentrucă geologieĭ ca sciinţă ĭĭ lipsescŭ datele sigure pentru astŭ-felĭŭ de computărĭ. [3]) De aceea vechimea istorieĭ pămêntului atêrnă de ŭă-cam-dată numaĭ dela fantasia naturaliştilor. [4])

Dară este oare sciinţa geogonică în stare a esplicá cu siguritate modul, în care s'a desvoltatŭ pămêntul? Aceasta âncă n'o putemŭ admite, căcĭ, după mărturia naturaliştilor însu-şĭ, materialul cercetărilor geognostice nu-ĭ âncă aşá de avutŭ, ca cu ajutorĭul luĭ să ni poată sciinţa geogonică spune cu siguritate cursul desvoltării din începutul esistinţeĭ

---

[1]) Evangel. Kirchenzeitung 862, p. 120, s. c. u.

[2]) Zöckler, Die Urgeschichte, pag. 44, 141, s. c. u. Vedĭ Luthardt. I. 273.

[3]) „Es ist gewiss ein sehr bezeichnender Zug theils für die höchst schwierige und ungünstige Lage, in welcher sich die Geologie anderen Wissenschaften gegenüber befindet, theils für die Art und Weise, wie manche Geologie treiben, dass die in jeder Geschichte als Fundamentalfrage anerkannte, die nach der Zeit in den meisten Lehrbüchern der Geologie kaum erwähnt wird. Es geht daraus jedenfalls so viel hervor, *dass sich sehr wenig Sicheres in Bezug auf geologische Chronologie* sagen lässt.“ Schöpfungsgeschichte mit besonderer Berücks. etc. von Dr. Fr. Pfaff, pag. 654.

[4]) Der Geologie als Wissenschaft mangelt für die annähernden Zeitbestimmungen der ersten Erdperioden so gut wie an allen Anhaltspunkten. und es bleibt darum auch vorläufig der Phantasie der einzelnen Forscher überlassen, wie hoch sie das Alter des Erdballs abschätzen will.“ Dr. C. Güttler, ibd. p. 32.

pământuluĭ şi până în ḑilele noastre. [1]) Ba, geologiĭ nu consună neci în privinţa moduluĭ, în care s'a formatŭ coaja cea vârtoasă a pământuluĭ. Năturalistul Pfaff ḑice în privinţa aceasta următoarĭele: „Noĭ sûntemŭ după certele purtate cu anĭ îndelungaţĭ între Neptunişti şi Plutonişti de abĭá la începutul drumuluĭ, care ne va duce la ŭă deslegare mulţămitoarĭă. Apucăturele Plutonismuluĭ aŭ produsŭ ŭă reacţiune necesariă în favoarea Neptunismuluĭ, de care âncă nu se poate spune, până unde va duce şi ce sfârşitŭ va avé.“ [2]) Eară de aceste teoriĭ geologice, opuse una alteĭa, ḑice C. Vogt, „că ele îşĭ contraḑicŭ în cele maĭ multe puncte aşá de tare, încâtŭ ŭă împăcare de abĭá sáměnă cu putinţă“. [3])

Pentru a puté dejudecá bine obĭecţiunile, ce se facŭ din partea geologieĭ contra rĕportuluĭ mosaicŭ, voĭŭ dá în cele următoarĭe ŭă privire scurtă asupra acestor doaŭĕ sisteme geologice, ce poartă numele de „Neptunismŭ“ şi „Plutonismŭ.“

Întemeĭătorĭul sistemuluĭ neptunisticŭ este Abraham Gottlieb Werner (1750—1817) care a rădicatŭ geologia şi mineralogia la rangul uneĭ sciinţe de sine stătătoarie.

Prin cercetărĭ făcute maĭ adâncŭ în pământŭ s'aŭ aflatŭ maĭ multe straturĭ, aşĕḑate orizontalŭ unul peste altul, numite în geologiă „formăţiunĭ.“ Ele sáměnă multŭ cu straturele, ce se formează şí în timpurile noastre prin activitatea chemică şi mechanică a apeĭ.

Acelea straturĭ conţinŭ şi multe rĕmăşiţe de corpurĭ organice, împetrite, şi pentru-că substânţele organice nu potŭ resistá foculuĭ, de

---

[1]) „Welche Aufschlüsse kann die Naturwissenschaft über die Bildung der Erdkugel geben? Gebietet die Geogonie bereits über ein so reichliches Beobachtungsmaterial, um an der Hand fester, unumstösslicher Thatsachen den Entwickelungsgang der Erde von der ersten Atomverdichtung an bis zur heutigen Vertheilung von Land und Meer klar und sicher erkennen zu lassen? *Die Antwort lautet verneinend. Die Geogonie befindet sich nach Aussage ihrer eigenen Vertreter in einem Uebergangsstadium.*“ Dr. C. Güttler, ibd. pag. 26.

[2]) „Wir sind jetzt nach jahrelangem Hin- und Herstreiten zwischen Neptunisten und Plutonisten eigentlich erst am Anfange des Weges, der uns zu einer befriedigenden Lösung führen wird. Die Uebergriffe des Plutonismus haben eine nothwendige Reaction zu Gunsten des Neptunismus hervorgebracht, von der sich noch nicht absehen lässt, wie weit sie führen und was das Ende davon sein wird“, ibd. p. 421. ff.

[3]) „Die theoretischen Ansichten über die Bildung der festen Erdkruste im allgemeinen. sowie der Gebirge im besonderen befinden sich gegenwärtig in einem Zustande von Gährung, aus welchem namentlich zwei schroff einander gegenüberstehende Betrachtungsweisen hervortreten dürften, innerhalb welcher die übrigen mehr vermittelnden Ansichten sich bewegen . . . *Diese einander gegenüberstehenden Theorien (Neptunismus und Plutonismus) widersprechen sich in den meisten Punkten* so sehr, dass kaum eine Vermittlung möglich scheint.“ Grundriss der Geologie, pag. 370.

aceea s'a ḑisŭ, că şi straturile, pentru-că conţinŭ astŭ-feliŭ de substanţe organice împetrite, s'aŭ aflatŭ oare-cândŭ numaĭ în ŭă stare descompusă prin apă şi în apă. De aicĭ a conchisŭ Werner maĭ departe, că pământul întregŭ s'ar fi aflatŭ dintru 'nceputŭ într'ŭă stare descompusă în apă, fiindŭ parte fluidŭ şi parte moale. Prin efecte mechanice apĕsare, etc., dară âncă maĭ multŭ prin feliurite procese chemice, ar fi începutŭ pământul maĭ târḑiŭ a se învârtoşá totŭ maĭ multŭ, şi aşá s'aŭ formatŭ cu timpul şí formele cristalinice şi toate soĭurile de peatră. Chĭarŭ şí petrele, precum basaltele, granitele, porfirele etc. ar fĭ fostŭ dintru 'nceputŭ sedimente apaose şi ar fi ajunsŭ la starea lor de astă-ḑĭ prin procese chemice, prin metamorfosare şi critalisare. Văile şi toate neregularităţile feţeĭ pământuluĭ ar fi produsele fluesurilor (valurilor) măriĭ, carĭ la retragere ar fi căusatŭ spĕlature în feliurite locurĭ. Eară cutremurile de pământŭ, vulcaniĭ şi isvoarele cele calde ar fi fenomene locale, produse parte prin descompunerĭ continue şi procese chemice în lăuntrul păturelor pământuluĭ, parte prin aprinderea de sine a păturelor celor de-a-supra a cărbunilor de pământŭ seaŭ a altor minerale arḑĕtoarie. [1]) Teoria neptunică a fostŭ apĕrată şi desvoltată maĭ departe de Gustav Bischof, N. de Fuchs şi cu deosĕbire de And. Wagner. [2])

Sistemuluĭ acestuĭ neptunisticŭ i-s'aŭ opusŭ după moartea luĭ Werner învĕţăceiĭ luĭ însu-şĭ: Alexandru Humboldt şi Leopold Buch. Maĭ alesŭ celŭ din urmă a apĕratŭ originea vulcanică a basaltelor şi a graniţelor, stabilindŭ ŭă teoriă noaŭă despre formarea pământuluĭ, ádecă teoria plutonică. După aceasta teoriă pământul n'ar fi fostŭ la începutŭ, după cum credeá Werner, ŭă masă descompusă în apă, ci unŭ globŭ fluidŭ înfocatŭ, care s'a rĕcitŭ şi s'a învârtoşatŭ în decursul timpuluĭ la periferiă, pecândŭ meḑul luĭ ar fi rĕmasŭ şí pênă acuma în starea luĭ originală. Vulcaniĭ, [3]) cutremurile de pământŭ şi isvoarele calde n'ar fi fenomene locale, ci arguminte pentru focul centralŭ alŭ

[1]) „Thäler und Einschnitte aller Art sind Producte von Meeresströmungen, welche bei ihrem Rückzuge hie und da Auswaschungen verursacht haben; Erdbeben, Vulcane und heisse Quellen hingegen locale Phänomene, theils hervorgebracht durch gewaltige, unterirdische Unterwaschungen, theils bedingt durch die Selbstentzündung der obern Steinkohlenflötze oder ähnlicher Anhäufung brennbarer Mineralien.“ Dr. Güttler, ibd. p. 28.

[2]) Comp. Reusch, ibd. p. 56.

[3]) Geologul anglezu, prof. Judd, a publicatu în anul trecutŭ (1883) unu opu despre fiinţa vulcanilor: „Volcanoes: What they are and what they teach“, în care ḑice, că în privinţa causelor ultime a fenomenelor vulcanice nu scimu nemică sigurŭ. Recens. op. în Nat. und Off. 1883 p. 743—749.

pământului, prin a cărui espansiune s'ar fi fostu rădicatu în susu petrele plutonice formându munții pământului.

Mulți Geologi, acceptându teoria plutonică, n'au remasu la starea fluidă înfocată a pământului, ci au mersu mai departe și au disu, că acestei stări i-a premersu ua stare gazotică. În aceasta stare s'ar fi aflatu și întregu sistemul solariu (teoria Kant-Laplace). Ipotesa aceasta o cunoascemu din cele trecute; aici ni remâne numai a o mai completá cu privire la desvoltarea pământului.

Ni spunu, că nemijlocitu, după ce s'ar fi desfăcutu pământul de masa globului imensu, elu ar fi fostu unu sferoidu gazoticu. Atoamele elemintelor lui, despărțite prin depărtări mari, au începutu a se atrage și a se apropiá unele de altele. Primele produse ale afinității chemice ar fi fostu silicatele, ce se topescu foarte greu. Sferoidul gazoticu ar fi devenitu apoi fluidu-înfocatu și ar fi fostu încungiuratu de unu cercu de aburi foarte deși, în care se mai aflau și feliurite materie descompuse. Têmperatura în spațul universului, fiindu foarte rece, a rĕcitu cu timpul acești aburi, și ei, prefăcêndu-se în apă, au picatu la pământu. În urma ferbinteleĭ de totu mari a pâmêntului apa s'a prefăcutu eară-și în aburi, poate mai 'nainte de a ajunge pe pământu, și acestu procesu a trebuitu să se fiă rĕpetitu de foarte multe ori, detragêndu-i globului căldura. Prin scăderea necontenită a ferbințeleĭ, s'a închĭăgatu în urmă globul la periferia, formându-se prima coaja vêrtoasă a pământului. Acum începu ua reacțiune puternică între meḑul fluidu-înfocatu și coaja lui, care erá foarte ferbinte. În unele locuri se rĕci coaja degrabă, formându spărture și crăpături seau locuri deșerte, în cari cădeá masa de abiá învêrtoșată. În alte locuri sparse meḑul înfocatu păretele, rădicêndu-i în susu márginile. Astu-felĭu se formară văile și munții primi, eară în crăpăturele și rumpturele lor se rĕvarsà fluidul metalelor înfocate. Rĕcirea progresându necontenitu, coaja pământului ajungeá să fiă totu mai vêrtoasă. Eară aburii, ce picáu ca apă la pământu, au formatu cu timpul marea originală, care a acoperitu poate totu pământul seau celu puținu mai totu pământul. Apa, ce conținea multe materie descompuse, erá ferbinte, de clocotiá, și prin activitatea ei chemică și mechanică s'au formatu cu timpul formățiunile sedimentarie. Numai din cându în cându mai erumpeá meḑul înfocatu, scoțêndu afară petre de origine plutonică, precum basalte, trachite etc. Daca eráu erupciunile puternice, masa petrelor plutonice se rădicáu cu multu peste formăciunile neptunice; eară dacă erupciunile eráu mai line,

fluidul înfocatŭ se închĭágá maĭ 'nainte de a sparge coaja pămêntuluĭ. În scurtŭ: munţiĭ, dealurile şi sĕsurile s'ar fi produsŭ prin reacţiunea meḑuluĭ înfocatŭ contra coajeĭ vêrtoase a pămêntuluĭ.

Aceasta este în trăsure generale teoria „plutonică“ întemeĭată de L. Buch şi susţinută cu unele modificărĭ nefiinţiale de partea cea maĭ mare de geologĭ din timpul nostru. „Fiindŭ noĭ în stare — scrie geologul Pfaff — a esplicá în modŭ foarte îndestulătorĭŭ starea fluidă înfocată a pămêntuluĭ, arĕtându-ni maĭ departe şí astronomia miĭ de corpurĭ cerescĭ în ŭă asemene stare înfocată, în care s'a aflatŭ după teoria aceàsta şi pămêntul nostru maĭ de demultŭ, sûntemŭ destulŭ de îndreptăţiţĭ a o privi de teoria cea maĭ bine întemeĭată şi a o consideră ca fundămêntŭ pentru istoria pămêntuluĭ.“ [1])

Contra teorieĭ acesteĭa s'a observatŭ, că dacă se află lăuntrul pămêntuluĭ şí astă-ḑĭ âncă într'ŭă stare fluidă-înfocată, atuncĭa ar cere stabílitatea coajeĭ vêrtoase a pămêntuluĭ ŭă grosime celŭ puţinŭ de 15—20 de mile geografice, pecândŭ alte fapte sigure ne constrîngŭ a crede, că vatra puterilor vulcanice trebuĭe să fiă multŭ maĭ aproape. Apoĭ maĭ sûntŭ şí alte temeĭurĭ fisicale, care pretindŭ unŭ meḑŭ vêrtosŭ şi nu fluidŭ alŭ pămêntuluĭ. [2])

Eară Poisson [3]) crede, că ar fi maĭ probabilŭ, cum-că învêrtoşarea pămêntuluĭ ar fi începutŭ chĭarŭ în centru, apoĭ ar fi progresatŭ cătră suprafaţa luĭ.

Teoria plutonică a modificatŭ'o maĭ apoĭ geologul anglezŭ Hopkins, stătuindŭ în privinţa stării lăuntrece a pămêntuluĭ treĭ caḑurĭ posibile:

1. Pămêntul poate să constee dintr'ŭă coajă vêrtoasă de din afară, eară din lăuntru dintr'ŭă masa fluidă, a carii fluiditate este cătră centru foarte mare.

2. Pămêntul poate să constee pe din afară din ŭă coaja vêrtoasă, pe din lăuntru dintr'unŭ sêmbure centralŭ vêrtosŭ şi ŭă masă topită între coajă şi sêmburele centralŭ.

3. Pămêntul poate să fiă peste totŭ vêrtosŭ, dela centru pênă la suprafaţa luĭ. Lucrul principalŭ pentru una seaŭ alta stare a pă-

---

[1]) „Da wir im Stande sind eine sehr befriedigende Erklärung von einem früheren Schmelzstadium des Erdkörpers zu geben, da uns die Astronomie Tausende von Himmelskörpern noch auf dem gleichen Gluthzustande zeigt, wie er unserer Erde nach dieser Theorie früher zukam, so sind wir wohl berechtigt, dieselbe als die einzig wohlbegründete zu bezeichnen und zum Ausgangspunkte und zur Grundlage für die Geschichte der Erde zu wählen.“ Ibd. pag. 3140.

[2]) Allgemeine Erdkunde, von Dr. J. Hann, Dr. v. Hochstetter und Dr. A. Pokorny, pag. 156.

[3]) Théorie mathématique de la chaleur p. 228.

mêntului ar fi numaĭ modul rĕcirii luĭ; dară în privinţa aceasta amŭ fi âncă în nesciinţa deplină. [1])

Teoria plutonică a maĭ modificat'-o eară-şĭ Sterry Hunt, şi ea poartă numele de teoria „hidronŭ-plutonică.“ După teoria aceasta a luĭ Hunt ar constá pământul din unŭ meḑŭ foarte mare şi vêrtosŭ (poate unŭ meḑŭ de ferŭ) şi din ŭă coajă învêrtoşată, între carĭ s'ar aflá ŭă regĭune, relativŭ puţinŭ adûncă, şi ea s'ar aflá într'ŭă stare nedeplinŭ topită.[2])

„În faţa acestor opiniunĭ contraḑicetorie — ḑice năturalistul Güttler — nu-ĭ va venĭ în minte de bună samă necĭ unuĭ geologŭ maĭ însemnatŭ, a-şĭ dá judecata despre formarea coajeĭ vêrtoase a pământuluĭ şi a o ţiné de resultatŭ alŭ sciinţeĭ esacte.“ [3]) Eară a demustrá, care din teoriele cele aduse înainte meritá preferinţă, aceasta nu se ţine de problema noastră; pentru scopul nostru e de ajunsŭ să cunoascemŭ teoriele şi să scimŭ, că pênă acuma nu-ĭ âncă necĭ una demustratá sciinţificŭ.

Se înţelege de sine, că în astŭ-felĭŭ de împregĭurărĭ necĭ nu poate fi vorba de ŭă comparare a geogonieĭ plutonice-neptunice cu rĕportul mosaicŭ, noĭ trebuĭe maĭ vêrtosŭ să mărturisimŭ cu sinceritate, că âncă nu sûntemŭ limpeḑiţĭ în privinţa înterpretării faptelor sigure şi pentru aceea între bibliă şi geogoniă nu putemŭ constátá necĭ armoniă necĭ contraḑicere.

Cu toate aceste năturalişti şi chĭarŭ şí teologĭ aŭ aflatŭ cu cale a amestecá rĕportul mosaicŭ în certele geologice.

Afară de Moisi [4]) maĭ are onoarea şi s. ap. Petru [5]) a figurá între represêntanţii „Neptunismuluĭ.“ „Cu geologul maĭ vechĭŭ alŭ lumiĭ (!) — ḑice Andreĭŭ Wagner — cu Moisi şi cu altŭ înţeleptŭ genialŭ alŭ anticităţiĭ (!), cu ap. Petru recunoasce şi Neptunismul, că pământul s'a formatŭ prin apă şi în apă prin cuvêntul luĭ Dumneḑeŭ, şi elŭ este în stare a rectificá socotinţa aceasta pe cale sciinţifică.“ [6])

[1]) Natur und Offenb. pag. 376, anul 1877.

[2]) Allg. Erdkunde etc. p. 157.

[3]) Bei diesen sich widerstreitenden Meinungen ein Urtheil über die Bildung der festen Erdrinde fällen und solches als Resultat der exacten Wissenschaft hinstellen zu wollen, wird sicher keinem irgendwie namhaften Geologen in den Sinn kommen. Ibd. pag. 29.

[4]) Pentru cuvintele: „Și fără formă și desertŭ erá pământul; și întunerecŭ erá peste față adûnculuĭ; și Spiretul luĭ Dumneḑeŭ se purtá pe deasupra apeĭ.“ Fac. 1, 2; „Și Dumneḑeŭ dise: Să se facă unŭ întinsŭ între ape, care să despartă ape din ape. Fac. 1, 6.

[5]) Pentru cuvintele: „Căcĭ eĭ nu voĭescŭ a sci aceasta, că prin cuvêntul luĭ Dumneḑeŭ . . . pământul s'a așeḑatŭ din apă și prin apă“. Ep. II. a. s. Petru, 3, 5.

[6]) Mit den ältesten Geologen der Welt, mit Moses (!) und mit einem anderen Weisen des Alterthums von ungewöhnlicher Begabung, mit dem Apostel

Eară altŭ geologŭ, Quenstedt, unŭ Plutonistŭ moderatŭ, ḑice de-a-dreptul, că „Moisi a fostŭ Neptunistŭ.“ Împregĭurarea aceasta, crede Quenstedt, a o puté chĭarŭ escusá şi rectificá din punctul sĕŭ de vedere, căcĭ ḑice maĭ departe: „Patria cea vechĭă a patriarchilor în ţara Ur (în Chaldea) şi după aceea Egiptul înfăţişáŭ prea puţine fenomene vulcanice, eară puterea apeĭ în acele ţere adăpate de rîurĭ marĭ a fostŭ aşá de bătĕtoarĭe la ochĭ, încâtŭ elemêntul fluidŭ a trebuitŭ să fiă consideratŭ ca putere principală la formarea pămêntuluĭ.“ [1])

Totŭ aşá aŭ crĕḑutŭ şí unĭĭ teologĭ apusenĭ, [1]) că ápĕră autoritatea bibliеĭ, apucându-se a demustrá cu locurĭ biblice adevĕrul teorieĭ neptunistice şi rĕtăcirea celeĭ plutonistice. „Poate-că se va afirmá,“ scrie Keerl, „că teorieĭ plutonistice îĭ va merge totŭ aşá, precum ĭ-a mersŭ şí sistemuluĭ copernicanŭ, care dintru 'nceputŭ, părêndŭ a contraḑice bibliеĭ, a fostŭ foarte atacatŭ, eară acuma este primitŭ şí de cătră ceĭ maĭ ortodocşi. Dară cu totul altŭ-felĭŭ stă lucrul cu originea plutonistică a pămêntuluĭ decâtŭ cu sistemul copernicanŭ. Scriptura nu s'a rĕspicatŭ nicăire contra sistemuluĭ copernicanŭ, pccândŭ ḑice chĭarŭ şi apriatŭ, că pămêntul s'a aşĕḑatŭ din apă şi prin apă“. [2])

Dară Keerl merge maĭ departe âncă şi anatematiseazŭ chĭarŭ şí pre aceĭ Neptunişti, care credŭ, că pămêntul s'ar fi aflatŭ la începutŭ într'ŭă stare, parte fluidă, parte numaĭ moale. Aceasta stare a pămêntuluĭ, i-se pare teologuluĭ Keerl, că n'ar corĕspunde cu s. scrip-

---

Petrus (!), erkennt auch den Neptunismus an, dass die Erde aus Wasser und in Wasser bestanden durch Gottes Wort, und er ist im Stande, diese Annahme auf wissenschaftlichem Wege zu rechtfertigen.“ A. Wager, Geschichte der Urwelt, 1857, I., pag. 142.

[1]) „Die alte Heimath der Erzväter im Lande Ur (in Chaldäa) und später Aegypten boten wenig vulkanische Erscheinungen dar, und die Macht der Wasser in den grossen Stromländern musste so in die Augen springen, dass der Bildungseinfluss des flüssigen Elements nur zu sehr sich in den Vordergrund drängte. Ging es doch über 3000 Jahre später Werner in Sáchsen unter ähnlichen Verhältnisten wieder so.“ Sonst und Jetzt. Populäre Vorträge über Geologie, 1856, pag. 197. Reusch, pag. 158, 159. Güttler, pag. 33.

[2]) Keerl, Schöpfungsgeschichte, Zöckler, Die Urgeschichte, p. 15.

[3]) „Man könnte vielleicht behaupten, es würde der plutonistischen Ansicht ergehen, wie dem kopernikanischen System, das, als der Bibel widersprechend, lange und heftig angefeindet worden sei und jetzt von den Orthodoxesten angenommen werde. Allein es verhält sich mit der Annahme des plutonischen Ursprungs der Erde ganz anders, als mit dem kopernikanischen System. Die Schrift hat sich nirgends gegen das letztere ausgesprochen, dagegen sagt sie klar und unzweideutig, die Erde sei aus Wasser entstanden.“ II. Petru 3, 5. Ibd. pag. 433.

tură, căci după dênsa pământul s'ar fi formatŭ prin apă şi din apă. Aşá-dară apă şi nemică decâtŭ apă, şi toate cele-l'alte substânţe descompuse în apă, — aceasta ar fi starea primitivă a pământuluĭ, căci stă doară scrisŭ: „pământul de demultŭ s'a aşĕdatŭ din apă şi prin ăpă.“ [1])

Se înţĕlege de sine, că în faţa acestor-felĭŭ de socotinţe despre bibliă apĕrate chiarŭ de teologĭ aŭ începutŭ naturaliştiĭ necredincĭoşi a afirmá de-a-dreptul, cum-că biblia şi geologia ar stá între ŭă-l'altă în adevĕrŭ în contraḑicere. Căci biblia ar învĕţá, că pământul s'ar fi formatŭ din apă, aşá-dară pe cale neptunistică, pe cândŭ geologia ar fi demustratŭ (!) din contra, că nu apa, ci focul ar fi fostŭ puterea deciḑĕtoarĭă la formarea pământuluĭ, că aşá-dară formarea pământuluĭ ar fi aflatŭ locŭ pe cale plutonistică.

Maĭ departe ni spunŭ, că rĕportul mosaicŭ ar învĕţá, cum-că munţiĭ s'ar fi formatŭ în ḑiŭa a treĭa, pecândŭ geologia învaţă din contra, că formarea feţeĭ pământuluĭ pênă la starea eĭ de faţă, n'ar fi aflatŭ locŭ de ŭă-dată, ci pe'ncetul îndecursŭ de milioane de anĭ, şi anume nu înainte, ci după începutul esistinţeĭ plântelor şi a animalelor, de oară-ce păturele pământuluĭ conţinŭ foarte multe rĕmăşiţe de plânte şi animale.

Ce să rĕspundemŭ noĭ la aceste obĭecţiunĭ?

Rĕspunsul nu-ĭ greŭ, pentru-că contraḑicerile amintite nu sûntŭ decâtŭ părute.

Maĭ ântăĭŭ este falsŭ, cum-că geologiĭ ar fi ajunsŭ la resultate sigure în privinţa moduluĭ, cum s'a formatŭ pământul, căci după cum amŭ vĕḑutŭ, ápĕră unĭĭ învĕţaţĭ teoria plutonistică cu multe modificărĭ, eara alţiĭ teoria cea neptunistică, aşá-dară doaŭĕ teorie, carĭĭ după părerea altorŭ învĕţaţĭ sûntŭ aşá de opuse una alteĭa, încâtŭ ŭă împăcare între dênsele de abĭa-ĭ cu putinţă.

Maĭ departe este eară-şĭ cu totul falsŭ, cum-că rĕportul mosaicŭ despre facerea lumiĭ ar învĕţá teoria neptunistică seaŭ că ar favorisá-o.

Moisi în privinţa aceasta nu rĕporteazĕ, decâtŭ că pământul înainte de ivirea omuluĭ a fostŭ acoperitŭ cu apă, din care causă erá deşertŭ, ádecă fără vegetăcĭune şi animale — unŭ adevĕrŭ, cu care, cum amŭ vĕḑutŭ, consumă atâtŭ Plutoniştiĭ câtŭ şi Neptuniştiĭ. Dară orĭ de aŭ fostŭ substânţele pământuluĭ, la începutŭ, descompuse în apă seaŭ numaĭ muĭate în apă, precum afirmă Neptuniştiĭ; seaŭ de a fostŭ pământul maĭ înainte, de ce erá acoperitŭ cu apă, într'ŭă stare fluidă-

[1]) Ibd. pag. 434.

înfocată, precum susţinŭ Plutonistiĭ; despre toate aceste nu rĕporteazĕ Moisi curatŭ nemică. Rĕportul luĭ despre formarea pămêntuluĭ începe de abĭá atuncĭa, cândŭ pămêntul erá acoperitŭ cu apă. Moisi necĭ n'a avutŭ nevoĭa să amintească procesele, prin care ar fi trecutŭ lăuntrul pămêntuluĭ înainte de cele şese ḑile ale „Facerii“, şi necĭ de acelea prin care ar fi trecutŭ coaja pămêntuluĭ îndecursul desvoltării sale, căcĭ scopul descoperinţeĭ dumneḑeescĭ n'a fostŭ a-ĭ dá omuluĭ unŭ mănualŭ, ce trătează despre sciinţa geogonică, ci numaĭ a-lŭ învĕţá cum-că pămêntul s'a desvoltatŭ, pentru ca să fiă locuinţa omuluĭ. Şi în scopul acesta este prea destul ceea ce ni spune Moisi, învĕţândŭ, că lumina, despărţirea apelor de pămêntŭ, soarele, luna şi toate corpurile cerescĭ precum şi toate plântele şi animalele sûntŭ create de Dumneḑeŭ, şi că maĭ 'naĭnte de ce s'aŭ produsŭ toate acestea prin voinţa absolută a luĭ Dumneḑeŭ, ele n'aŭ fostŭ: cum-că erá întunerecŭ şi pămêntul acoperitŭ cu apă.

Cuvintele „Facerii“: „Şi fără formă şi desĕrţŭ erá pămêntul; şi întunerecŭ erá peste faţa adûnculuĭ; şi Spiritul luĭ Dumneḑeŭ se purtá pe deasupra apeĭ“, s'ar puté poate înţelege aşá, precum voescŭ Neptunistiĭ, adecă, că la 'nceputŭ pămêntul ar fi fostŭ ŭă masă mare de apă, în care s'ar fi aflatŭ descompuse seaŭ poate numaĭ muĭate, substânţele pămêntuluĭ. Dară întrebămŭ: trebuĭe cuvintele „Facerii“ numaĭ decâtŭ luate în înţĕlesul acesta? „La esplicarea vers. 2 alŭ „Facerii“ — scrie Reusch[1]) — este de luatŭ în samă, că propusĕcĭunea aceasta formează ŭă antitesă la cele ce urmează: Acŭ vedemŭ pămêntul despărţitŭ în uscatŭ şi mărĭ (ape) şi âmbele acestea părţi împoporate cu vietăţi, pămêntul acoperitŭ cu vegetăcĭune şi toate luminate de stele. Toate acestea, învaţă Moisi, s'aŭ făcutŭ prin cuvêntul luĭ Dumneḑeŭ; aşá n'aŭ fostŭ la începutŭ; stării de astă-ḑĭ a pămêntuluĭ a premersŭ altă stare, în care n'aŭ fostŭ toate aceste. Cum altŭfelĭŭ decĭ să descrie Moisi aceasta stare primă a pămêntuluĭ decâtŭ cu cuvintele: „Pămêntul erá fără formă şi desĕrtŭ“, adecă fără de vegetăcĭune şi fără de animale; ba, apele şi uscatul nu eráŭ âncă de felĭŭ despărţite, pămêntul se presentá ca ŭă masă mare de apă şi pe lângă aceasta maĭ lipsiá şĭ lumina, aşá-dară: „Întunerecŭ erá preste faţa adûnculuĭ.“ Aşá îlŭ vede ochĭul omuluĭ, pre care-lŭ conduce Dumneḑeŭ la cunoscinţa istorieĭ creacĭuneĭ: „faţa pămêntuluĭ este apă, şi deasupra

[1]) Reusch, ibd. 161, s. c. u., unde să trătează despre obĭept. acesta maĭ pe largŭ.

apeĭ este întunerecŭ, pênă ce pe porunca luĭ Dumneḑeŭ se ivesce lumina şi se arată maĭ apoĭ şí pământul uscatŭ din apele, ce-lŭ acoperĭáŭ. Întâmple-se în lăuntrul pământuluĭ fĕrmêntările şi revoluţiunile cele maĭ puternice, fiă active puterĭ chemice şi mechanice, fiă focŭ şi esiste vulcane înfocate: despre toate aceste n'are Moisi nemică de rĕportatŭ.“

Nu maĭ puţinŭ falsŭ este şí socotinţa ceea-l'altă, că cuvintele citate a s. ap. Petru ar susţinè formarea pământuluĭ pe cale neptunistică. Dacă privimŭ cuvintele acelea în conexul lor cu cele premerse şi cele următoarĭe, aflămŭ, că s. ap. Petru vorbesce de venirea Domnuluĭ la judecată, şi învaţă, că ḑiua Domnuluĭ va venì ca unŭ furŭ noaptea; atuncĭ ceriurile vor trece cu sunetŭ mare şi elemintele se vor topí, arḑêndŭ, şi pământul şi lucrurile, cele de pe dênsul vor arde. Astŭ-felĭŭ de judecată de perḑare, ḑice Apostolul, ar fi venitŭ acum ŭă-dată asupra pământuluĭ — judecata potopuluĭ: „Căcĭ eĭ nu voescŭ a scí aceasta, că prin cuvêntul luĭ Dumneḑeŭ pământul s'a aşeḑatŭ de demultŭ din apă şi prin apă; prin care lumea cea de atuncĭ cu apă înecându-se s'a perdutŭ.“

Aicĭ, precum se vede, Apostolul nu voĭesce să ni propună teoria neptunistică despre formarea pământuluĭ, ci numaĭ a esplicá şí a întemeiá ceea ce învaţă elŭ despre nemicirea lumeĭ prin focŭ. Spre acestŭ scopŭ îĭ maĭ face elŭ pre cetitorĭ luătorĭ de samă la aceea, ce sciĭáŭ eĭ despre judecata potopuluĭ, de care rĕportează cartea „Facerĭi“. S. Apostolul Petru voĭesce decĭ să ḑică, că după rĕportul „Facerĭi“, pământul a fostŭ la începutŭ ŭă masă acoperită cu apă, din care s'a formatŭ uscatul după voĭa luĭ Dumnĕḑeŭ, şi că prin pedeapsa potopuluĭ ce a urmatŭ după voĭa luĭ Dumnĕḑeŭ, pământul eară-şĭ a devenitŭ acoperitŭ cu apă şi deşertŭ, precum erá la 'nceputŭ.

Cum-că biblia nu învaţă teoria neptunistică şi necĭ nu contraḑice celeĭ plutonistice, aceasta o afirmă şí mulţĭ naturalistĭ. Aşá ḑice bună oară Dr. C. Güttler: „Biblia ca cuvêntŭ înspiratŭ alŭ luĭ D-ḑeŭ nu învaţă, dacă deosebimŭ strinsŭ teoriele geogonice de exegesa biblică, necĭ Neptunismul şi necĭ Plutonismul, pentru-că scopul eĭ nu este a înavuţí sciinţa noastră profană. . . . Din contra, ea se află în înţelegere atâtŭ cu Neptunismul câtŭ şí cu Plutonismul, căcĭ ea amintesce de procesele neptunistice(!) şi nu contraḑice directŭ celor plutonistice.“

La aceste maĭ adauge Güttler, să, dacă voimŭ să compărămŭ teoria plutonică-neptunică despre formarea pământuluĭ cu rĕportul înspiratŭ alŭ „Facerĭi“, atuncĭa periodul pământuluĭ, la începutŭ gazoticŭ,

eară după aceea fluidŭ-înfocatŭ, trebue de pusŭ în versul primŭ alŭ „Facerii“, unde i-se şí cuvine să stee, ca unŭ periodŭ în fiinţă cosmogonicŭ. De abiá după ce s'ar fi desfăcutŭ pământul de globul originalŭ, ar fi devinitŭ înfocatŭ-fluidŭ şi ar fi începutŭ a se închiăgá, acoperindu-se cu apă; de abiá de atuncia poate să fiă vorba de ŭă geogoniă în înţelesŭ maĭ strînsŭ“.[1])

Eară geologul F. Pfaff,[2]) vorbindŭ de referinţa Plutonismuluĭ cătră rĕportul mosaicŭ, maĭ ţice: „S'aŭ afirmatŭ, nu prin ţĕcenii, ci prin secolĭ, că rĕportul mosaicŭ despre formarea pământuluĭ ar fi neptunisticŭ. Fiindŭ însă, că tocma Plutonismul ne conduce la aceea, că totŭ pământul ar fi fostŭ maĭ de demultŭ acoperitŭ cu apă, şi de abiá maĭ pe urmă s'ar fi rădicatŭ deasupra apeĭ uscatul, apoĭ nu pricepemŭ, întru câtŭ este îndreptăţitŭ a afirmá, că „Facerea“ ar contraţice Plutonismuluĭ. La aceasta a datŭ poate ansă espresiunea cea reŭ aleasă: „înfocatŭ“ — fluidŭ, spre desemnarea stăreĭ primordiale a pământuluĭ. De unŭ „focŭ“ adevĕratŭ însă nu poate să fiă vorba după teoria plutonistică; espresiunea aceasta se întrebuinţează aicĭ numaĭ spre a arĕtá, că masa pământuluĭ erá fluidă şi înfocată de ferbinte, ceea

[1]) „Die Bibel als inspirirtes Wort Gottes lehrt, wenn wir geogonische Theorien und Bibelexegese streng auseinander halten, weder den Neptunismus noch den Plutonismus, weil ihre Aufgabe nicht darin besteht, unser profanes Wissen zu bereichern und dem menschlichen Forschungsgeist vorzugreifen. Wohl aber befindet sie sich sowohl mit dem Neptunismus wie mit dem Plutonismus im Einvernehmen, insofern sie der neptunischen Processe erwähnt und den plutonischen nicht direct widerspricht ... Wollen wir die plutonisch-neptunische Erdbildung mit dem inspirirten Schöpfungsbericht vergleichen, so muss die anfänglich gasförmige, später feurig-flüssige Periode der Erde in den ersten Vers der Genesis verwiesen werden, wohin sie als ein im Wesentlichen kosmogonischer Vorgang zunächst gehört. Erst wenn der vom Urgasball getrennte feuer-flüssige Körper zu erstarren beginnt und der Niederschlag der flüchtigen Materie eintritt, kann von einer Geogonie im engeren Sinne gesprochen werden.“ Dr. C. Güttler, ibd. p. 34.

[2]) „Es ist nicht Jahrzehnte, sondern Jahrhunderte hindurch behauptet worden, der mosaische Schöpfungsbericht sei entschieden neptunistisch. Da jedoch gerade der Plutonismus dazu führe, dass die Erde früher ganz vom Meere bedeckt gewesen, und erst später sich das Land über dasselbe erhoben habe, so sei nicht im Mindesten abzusehen, inwiefern man berechtigt sei, zu behaupten, dass die Genesis dem Plutonismus widerspreche. Dazu habe vielleicht der so unglücklich gewählte Ausdruck „feurig“-flüssig zur Bezeichnung des Urzustandes der Erde die Veranlassung gegeben. Von einem eigentlichen „Feuer“ könne aber, der plutonistischen Theorie nach, keine Rede sein; es werde dieser Ausdruck hier nur gebraucht, um anzuzeigen, dass die Masse flüssig und glühend heiss war, was als eine nothwendige Folge des Ueberganges von dem gasigen in den flüssigen Zustand angesehen werden müsse“. Schöpfungsgeschichte p. 747.

ce a fostŭ ŭă urmare necesarĭă a trecereĭ din starea gazotică într'ŭă stare fluidă.“

Din cele aduse înainte ne-amŭ pututŭ decĭ convinge, că, nefiindŭ pên' acum âncă necĭ una din teoriele geogonice demustrată sciinţificŭ, eară pe de altă parte ne propunêndŭ necĭ rĕportul mosaicŭ una seaŭ alta din acelea teorie, că nu poate fi necĭ vorba de ŭă contraḑicere între bibliă şi geologiă. Rĕpoarte maĭ la urmă victoria în certele geologice Neptun, seaŭ Pluto, seaŭ poate alŭ treilea care-vá; noĭ nu ne îngrijimŭ de soartea rĕportuluĭ mosaicŭ despre desvoltarea pămêntuluĭ ca locuinţa omuluĭ, căcĭ elŭ nu apare de felĭŭ pe câmpul de luptă.

Eară Neptunistiĭ vor face bine, dacă vor lăsá în pace pre Moisi şi ap. Petru, şi se vor luptá pentru adevĕrul problemeĭ lor numaĭ cu arguminte sciinţifice-năturale, eară nu cu locurĭ biblice.

(Va urmá.)

Index Zolkieviensis.

(Urmare.)

28. Stefan Wojwoda privilegiret die zur Suczawaer Metropolie gehörige Posluszniken und ertheilet denenselben Freiheiten de dato Suczawa 6952 den 8. April.

28. Stefan Vodă privilegează poslușnicii metropolieĭ de Suceava și le acoardă scutirĭ ddto. Suceava 6952 April 8.

29. Illia Woywod schenket seinem Bojaren Isaya die Dörfer Tysczewcy nächst des Flusses Suczawa, halb Bossancze, Selazany, Dobrowlany, Medwedzy, Bozypetrowo, halb Boryli, Zurzewo, Dreslywe und Zerdenne ddto. Suczawa 6940 den 14. Augusti.

29. Ilie-Vodă hărăzesce boĭerĭului sĕŭ Isaĭa satele Tișăuți aproape de apa Sucevei, jumĕtate de Bosancea, Selazani, Dobrovlani, Medwedzi, Bozipetrov, jumĕtate de Borili, Giurgi, Dreslive și Zerdeni ddt. Suceava 6940 Augustŭ 14.

30. Ioan Miron Barnowsky Wojwoda schenket sein eigenes Haus mit eingemauerten Keller zu Suczawa der daselbstigen Metropolie ad S-tum Georgium, allwo der Leib des heil. Ioannis novi lieget, erlaubet in sothanen Hause Wein, Brandwein etc. ohne Verzinnss und Verzollung verkaufen, wovon aber jedoch die Beleuchtung zum heiligen Leibe angeschaffet werden solle. ddto. Jassy 7135 den 20. April.

30. Ioanŭ Mironŭ Barnovschi Vodă dărŭiesce casa sa proprie dinpreună cu o pivniță de peatră din Suceava metropolieĭ de acoló ad s-tum Georgium, unde sûntŭ depuse moaștele s. Ioanŭ celuĭ Noŭ și încuviințează, ca să se vêndă în numită casa vinŭ, răchiŭ s. a. m. fără a fi supusŭ la ḑecimă, însă în scopŭ, de-a înlesni procurarea luminatului pe lângă sântele moaște, ddto. Iași 7135 April 20.

31. Alexander Wojwod schenket seinem Hofbedienten Romann 2 Dörfer. ddto. Suczawa 6937 den 20. April.

31. Alexander-Vodă hărăzesce curteanului său Romanŭ doaŭĕ sate ddto. Suceava 6937 April 20.

32. Derselbe schenket seiner Ehegattin Marena zwei Dörfer am Flusse Seret, Weryszczakowa und Nanowo ddto. Suczawa 6937 den 15. October.

32. Acela-şi hărăzesce domnei sale Maria [1]) doaŭĕ sate pe Sirete: Verescĭacova şi Nanovo ddto. Suceava 6937 Oct. 15.

33. Derselbe schenket seinem Bojarn Opryszа das nächst des Flusses Szumus gelegene Dorf Opryszany ddto. Suczawa 6936 den 3. April.

33. Acela-şi hărăzesce boierĭului său Oprişa satul Oprişanĭ pe Şumusŭ ddto. Suceava 6936, April 3.

34. Ioan Wasille Wojwod bestättiget die denen zur Suczawaer Metropolie ad S-tum Georgium, allwo der heilige Leib S-ti Ioannis novi lieget, gehörigen 20 Famillen, dann dem Dorfe Bojana Wladyka in Betreff der Befreyung von denen Landes-Giebigkeiten gegebene Privilegien. ddto. Jassy 7147 den 6. April.

34. Ioanŭ Vasile Vodă întăresce privilegiele în privinţa scutirilor fiscale acordate la 20 de familie poslușnice ale mitropolieĭ de Suceava ad s-tum Georgium, unde se află moaştele s. Ioanŭ Noŭ, şi apoĭ satuluĭ Boĭana Vladica ddto. Iaşĭ 7147 Apr. 6.

*6.

*6.

35. Ioan Wassilli Wojwoda befreyet in Gemässheit deren von seinen Vorfahren ertheilten Privilegien die zur Suczawaer Metropolie ad S-tum Georgium und Ioannem novum gehörige 100 Unterthanen Grecy genannt von allen Landesfürstlichen Abgaben ddto. Suczawa 7147 den 12. März.

35. Ioanŭ Vasile Vodă confirmă scutirile făcute de către înaintaşiĭ săĭ în favorul a ŭă sută de poslușnicĭ, numiţĭ „Grecĭ“ apărţiitorĭ de metropolia Suceavană ad s-tum Georgium et Ioannem ddto. Suceava 7147, Marte 12.

[1]) Relativŭ la persoana doamneĭ Maria notămu aicĭ chrisovul din Oct. 1447 dela Petru Vodă fiĭul eĭ (Arch. ist. tom I. p. 113, nr. 159). Domnul Hăjdĕu maĭ publică în Archiva istorică vr'o câte-vá documinte împortante în această privință.

36. Ioan Ieremia Wojwoda schenket der Metropolitan - Kirche zu Suczawa ad S-tum Georgium und Ioannem novum das Dorf Kosteleny am Flusse Pruth, dann dem Romaner Bisthume ad S-tum Parascaevam ein anderes Dorf Kenesty an eben demselben Fluss. ddto. Suczawa 7114 den 12. 9bris.

36. Ioanŭ Ieremiă Vodă hărăzesce bisericeĭ mitropolitane din Sucava ad s-tum Georgium et Ioannem novum satul Costeleni pe Prutŭ, apoĭ episcopieĭ de Romanŭ ad s-tum Parascaevam altŭ satŭ Chenescĭ totŭ pe acelŭ riŭ. ddto. Suceava 7114 Noemvre 12.

37. Ioan Stephan Wojwoda privilegiret das Dorf Michaieszty samt Mühlen und attinentien zur Suczawaer Metropolie ad S-tum Georgium ddto. Suczawa 7011 den 26. Augusti.

37. Ioanŭ Stefanŭ Vodă hărăzesce mitropolieĭ de Suceava ad s-tum Georgium satul Mihaĭescĭ dimpreună cu morĭ şi atinenţe. ddto. Suceava 7011 Augustŭ 26.

38. Bogdan Wojwoda schenket der Suczawaer Metropolie ad S-tum Georgium 800 Tartarische Gulden und bestimmet hiefür ein und andere Andachten ddto. Suczawa 7022 den 8. Decembris.

38. Bogdanŭ Vodă dăruĭesce mitropolieĭ de Suceava ad s-tum Georgium 800 de leĭ tărtărescĭ rônduindŭ facerea maĭ multor liturgie şi rugăciuni. ddto. Suceava 7022 Dec 8.

39. Ioan Radul Wojwoda schenket seinem Bojarn Dumitraschko Portar von Suczawa das Dorf Uydesty im Suczawaer Bezirk ddto. Suczawa 7125 den 18. November.

39. Ioanŭ Radul Voevodŭ hărăzesce boĭerĭuluĭ seŭ Dumitraşco Portarĭul de Suceava satul Uidescĭ în judeţul Sucevei. Suceava 7125 Nov. 18.

Notandum: Auf dieser Urkunde merket der gottselige Suczawaer Metropolit Dosotheos an, dass dieses Dorff Oydiesty zur Suczawaer Metropolie gehöre; massen ihme die diesfällige Urkunde von dem Hattmann Hyssieskul gegeben worden; ddto. Stryc

Notandum. Pe acestŭ chrisovŭ înseamnă rĕpăosatul Dosofteiŭ mitropolitul Suceveĭ, cum-că satul Uĭdescĭ este proprietatea mitropolieĭ; fiindŭ uricul din cuestiune datŭ la mâna sa de cătră hatmanul Hissiescul. ddto. Strie în Polonia, cândŭ călătoriă numitul

in Pohlen als Dieser Metropolit mit dem heil. Ioan novi und dem König Johann auf der Reise begriffen war. 7194 im September.

mitropolitu cu moaştele s. Ioanu Nou şi cu regele Ioanu. 7194 în Septemvre.

40. Stephan Wojwod schenket der Metropolie zu Suczawa ad S-tum Georgium das Dorf Awerszty und befreyet selbes von allen Landes-Giebigkeiten ddto. Suczawa 6942 den 11. April.

40. Stefanu Vodă hărazesce mitropolieĭ de Suceava ad s-tum Georgium satul Averescĭ şi îlu scutesce de orĭ-ce dare către fiscu. ddto. Suceava 6942 Aprilu 11.

*7.

41. Alexander Wojwod bestättiget die durch seinen Vorfahrer Ilie Wojwod an die Suczawaer Metropolie ad S-tum Georgium beschehene Abtrettung deren Zigeunern ddto. Suczawa den 5. März 6961.

*7.

41. Alexandru-Vodă cofirmă cederea unor ţigani efectuată de către înăintaşul seu Ilie Vodă în favorul mitropolieĭ de Suceava ad s-tum Georgium. ddto. Suceava 6961 Marte 5.

Fasciculus Lit. A.

1. Ioan Alexander Wojwoda confirmiret die bei der Suczawaer Metropolitan-Kirche ad S-tum Georgium et Ioannem novum gestifftete Kirchen-Nothwendigkeiten und überhaupt einer Lampe oberhalb des Sarges, allwo der heilige Ioannes novi lieget, ddto. Jassy 7174 den 16. April.

Fasciculus Lit. A.

1. Ioanu Alexandru Vodă confirmă daniele de lucruri trebuincĭoase făcute mitropoliei de Suceava ad s-tum Georgium et Ioannem novum şi anume lampa de de-asupra sicriului, unde se află moaştele s. Ioanu Nou. ddto. Iaşi 7174 April 16.

2. Ioan Radul Michny Wojwoda confirmiret den Besitz des Dorfes Zablotyni, ut Privil. Nr. 2. ddto. Jassy 7132 den 6. Novembris.

2. Ioanu Radul Michnea Vodă confirmă posesiunea satului Zaboloteni, ut Privil. Nr. 2. ddto. Iaşi 7132 Nov. 6.

3. Ioan Eustratie Wojwod bestättiget den Verkauf des zum

3. Ioanu Eustratie Vodă confirmă vênḑarea satului Chenescĭ fă-

Romaner Bisthum gehörigen Dorfes Keuesty an den Bojarn Salomon Beledyan, und zwar zur nothwendigen Reparier- und Bedachung der bischöflichen Kirche und Gebäude zu Romann ddto. Jassy 7171 den 2. Decembris.

cută de episcopia de Romanŭ boĭerĭuluĭ Salomonŭ Beledianŭ, şi anume spre a rĕpărá şi acoperí biserica şi reşedinţa episcopească din Romanu. ddto. Iaşi 7171 Dec. 2.

4. Ioan Simeon Mohyla Wojwoda, Confirmation wie im vorhergehenden Nr. 1. ddto. Jassy 7115 den 13. October.

4. Ioanŭ Simionŭ Movilă Vodă; Confirmăciune ca în n-rul 1. ddto. Iaşi 7115 Oct. 13.

5. Ioan Alexander Wojwoda schenket der Suczawaer Metropolitan - Kirche ad S-tum Georgium et Ioannem novum den Nutzen von der Brandwein-Pachtung. ddto. Jassy 7140 den 1. Juny.

5. Ioanŭ Alexandru Vodă hărăzesce mitropoliei de Suceava ad s-tum Georgium et Ioannem folosul provenitorŭ din arenda spirituoselor. ddto. Iaşi 7140 Iuniŭ 1.

6. Ioan Alexander Wojwoda bestättiget den zwischen dem Suczawaer Metropoliten Anastasius und einem

6. Ioanŭ Alexandru Vodă confirmă schimbul făcutŭ între mitropolitul Suceveĭ Anastasĭu şi între

*8

Bojarn

Ionaszko Gyanga gross Logofet, beschehenen Tausch deren Dörfern Sterczeny und Oydeszty, und zwar des Metropolitan-Dorfes Sterczeny im Suczawaer Bezirke gegen das dem Bojarn Gyanga zugehörige, und von dem Dymytraschko Portar erkaufte Dorf Oydeszty am Flusse Suczawa ddto. Jassy 7159 den 22. März.

*8.

boerĭul

Ionaşco Geanga Mare-Logofĕtŭ în privinţa satelor Sterceni şi Uidesci şi anume: dându-se în schimbŭ satul mitropolitanŭ Stercenĭ pentru Uidesci pe Suceava, ocina boĭerĭului Geanga, ce i-aŭ fostŭ cumpĕrătură dela Dumitraşco Portarĭu. ddto. Iaşi 7159 Marte 22.

7. Ioan Gaspar Wojwod bestättiget den Verkauf des

7. Ioan Gasparŭ Vodă confirmă vêndarea satului Uidesci pe

Dorfes Oydeszty am Flusse Suczawa von dem Bojarn Dymitry Portar an den Bojarn Gyanga Gross-Logofeten ddto. Jassy 7127 den 14. Juny.

8. Der Bojar Dymitry Portar bescheiniget, dass er dem Gross-Logofeten Gyanga sein Dorf Oydeszty am Flusse Suczawa verkaufet habe. ddto. Suczawa 7127 den 22. März.

9. Der Bojar Dymitry Portar quittiret über die für das Dorf Oydesty von dem Logofeten Gyanga erhaltene Bezahlung. ddto. Suczawa 7146 den 6. July.

10. Ioan Iankul Wojwod bestättiget die von dem Alexander Wojwoden an die Suczawaer Metropolie beschehene Verleihung eines Teiches Kalugerul genannt ddto. Jassy 7088 den 21. April.

11. Ioan Miron Barnowsky Wojwod privilegiret den Nuzen von der Brand-Wein-Pachtung für die Suczawaer Metropolie ad S-tum Georgium et Ioannum novum ddto. Jassy 7135 den 6. October.

12. Ioan Iliasch Alexander Wojwod subordiniret die Geistlichkeit keinem anderen als Metropolitan-Gericht ddto. Jassy 7174 den 18. August.

Suceava făcută de către boïerĭul Dumitru Portarĭul boïerĭuluĭ Geanga Mare-Logofĕtŭ. ddto. Iaşĭ 7127 Iuniŭ 14.

8. Boierĭul Dumitru Portarĭul mărturisesce, cum-că a vêndutŭ ocina sa Uĭdescĭ pe Suceava Logofĕtuluĭ Mare Geangă. ddto. Suceava 7127 Marte 22.

9. Boïerĭul Dumitru Portarĭul dă la mâna Logofĕtuluĭ Mare quitanţa asupra plăţiĭ făcute pentru moşia vêndută Uidescĭ. ddto. Suceava 7146 Iuliŭ 6.

10. Ioanŭ Iancul Vodă confirmă hărăzirea holeşteuluĭ „Călugĕrul“ făcută de către Alesandru Vodă mitropolieĭ de Suceava ddto. Iaşĭ 7088 April 21.

11. Ioanŭ Mironŭ Barnovschi Vodă hărăzesce folosul provenitorĭŭ din arênda spirituoaselor mitropolieĭ de Suceava ad s-tum Georgium et Ioannem novum. ddto. Iaşĭ 7135 Oct. 6.

12. Ioanŭ Iliaşŭ Alexandru-Vodă orônduĭesce subordinarea clericilor sub iurisdicţiunea mitropolitană. ddto. Iaşĭ 7174 Aug. 18

13. Ioan Ducka Wojwod bauet ein Haus für die Türkische

13. Ioanŭ Duca Vodă zidesce în Iaşi ŭa casa pentru ambasada

Gesandtschaft zu Jassy ddto. ibidem 7187 den 12. Juny.

ad 13. Quittung eines sicheren Flora über erhaltene Bezahlung für sein zur Erbauung des Gebäudes für die Türkischen Gesandten abgetrettenes Haus, ddto. Jassy 7187 den 20. März.

14. Ioan Ieremia Mogila Wojwoda schenket daś Dorf Keueszty dem Romaner Bisthume ddto. Jassy 7111 den 7. Jänner.

15. Ioan Duka Wojwoda weisset die Geistlichkeit in Streit-Sachen ad Forum Canonicum Diöcesen-weisse an, ddto. Jassy 7174 den 19. März.

16. Ioan Georg Gyka Wojwod confirmiret alle bei der Suczawaer Metropolitan-Kirche ad S-tum Georgium et Ioannem novum bestehenden Privilegien ddto. Jassy 7165 den 2. May.

17. Ioan Georg Stephan Wojwoda confirmiret die zur Suczawaer Metropolie gehörigen Weingärten, Teiche, Mühlen etc. ddto. Jassy 7166 den 20. März.

18. Ioan Wasilly Wojwoda bestättiget gesamte die Metropolitan-Kirche ad S-tum Georgium et Ioannem novum zu Suczawa betreffende Privilegien, und subordiniret die im Besitz der Metropolie befindlichen Dörfer und sonstigen Realitäten unter die Jurisdiction der Metropoliten, ddto. Jassy 7151 den 9. September.

turcească. ddto. Iaşĭ 7187 Iunĭŭ 12.

ad 13. Quitanţa unuĭ óreş-căruĭ Flora atestându primirea plăţii pentru ŭă casă cedată cu ocasiunea zidirii uneĭ case pentru ambasada turcească. ddto. Iaşĭ 7187 Marte 20.

14. Ioanŭ Ieremie Movila Vodă hărăzesce episcopieĭ de Romanŭ satul Chenescĭ. ddto. Iaşi 7111 Ian. 7.

15. Ioanŭ Duca Vodă pune forul canonicŭ diecesanŭ instanţă pentru pricinele preoţescĭ. ddto. Iaşĭ 7174 Marte 19.

16. Ioanŭ George Ghica Voevodŭ confirmă toate privilegiele existente ale bisericeĭ mitropolitane ad s-tum Georgium et Ioannem novum din Suceava. ddto. Iaşi 7165 Maĭŭ 2.

17. Ioanŭ George Stefanŭ Vodă confirmă viĭele, morile, heleşteĭele s. a. m. ale mitropolieĭ de Suceava ddto. Iaşi 7166 Marte 20.

18. Ioanŭ Vasile Vodă confirmă toate privilegiele existente ale bisericeĭ mitropolitane ad s-tum Georgium et Ioannem novum din Suceava şi subordinează iurisdicţiunii mitropolitane satele şi cele-l'alte realităţi ale metropolieĭ. ddto. Iaşĭ 7151 Sept. 9.

19. Wasylie Wojwod subordiniret die Geistlichkeit dem Foro Canonico, ddto. Jassy 7157 den 24. Februar.

19. Vasile Voda subordinează clerul forului canonicŭ. ddto. Iaşi 7157 Febr. 24.

* *10.*

20. Ioan Georg Gyka Wojwod subordiniret die Geistlichkeit dem Foro Canonico ddto. Jassy 7166 den 2. May.

* *10.*

20. Ioanŭ George Ghică Vodă subordinează clerul forului canonicŭ. ddto. Iaşi 7166 Maiŭ 2.

21. Ioan Georg Stephan Wojwod privilegiret das zur Suczawaer Metropolie ad S-tum Georgium et Ioannem novum gehörige Dorf Bojana-Wladyka, so ohnweit Jassy, und lässt die in selber befindliche 20 Unterthanen steuerfrey und nur zum Weingärten-Anbau bloss zu verwenden, wovon die Nutzniessung jedoch zur Anschaffung der Beleuchtung für den heil. Ioan novi gewiedmet werden, ddto. Jassy 7162 den 22. März.

21. Ioanŭ George Stefanŭ Vodă privilegează moşia mitropolieĭ de Suceava ad s-tum Georgium et Ioannem novum Boiana-Vladica, situată în apropiiare de Iaşi şi scutesce de birŭ pe 20 de vecinĭ aflătorĭ acoló oblegându-ĭ numaĭ la lucrarea viielor, alŭ căreĭ folosŭ are a vení pentru procurarea luminatuluĭ pe lungă moaştele s. Ioanŭ Noŭ. ddto. Iaşi 7162 Marte 22.

22. Ioan Wasille Wojwod schreibet der Geistlichkeit die Ordnung vor, und befreiet selbe von allen Landesgiebigkeiten ddto. Jassy 7146 den 28. März.

22. Ioanu Vasile Vodă stătornicesce normativele clerului şi îlu scutesce de orice dare cătră fiscŭ. ddto. Iaşi 7146 Marte 28.

23. Ioan Miron Barnowsky privilegiret die zur Suczawaer Metropolie ad S-tum Georgium et Ioannem novum gehörige Zigeuner, und ertheilet ihnen die Freyheiten. ddto. Jassy 7135 den 9. May.

23. Ioanŭ Mironŭ Barnovschi Vodă privilegează ţiganiĭ mitropolieĭ de Suceava ad s-tum Georgium et Ioannem novum şi le acordă scutiri. ddto. Iaşi 7135 Marte 9.

24. Ioan Wasille Wojwoda detto ddto. Jassy 7149 den 26. August.

24. Ioanŭ Vasile Vodă detto ddto. Iaşi 7149 Augustŭ 26.

25. Ioan Alexander Iliasch Wojwoda befreyet gesammte Geistlichkeit von allen Landes-Abgaben. ddto. Jassy 7140 den 6. Februar.

25. Ioanŭ Alexandru Iliaşŭ Vodă scutesce întreaga preuţime de orĭ-ce dare cătră fiscŭ. ddto. Iaşĭ 7140 Febr. 6.

26. Ein Privat-Schreiben an den Herrn Dosoftheum Metropolit ohne Jahr-Zahl.

26. Ŭă scrisoare privată cătră domnul mitropolitŭ Dosofteiŭ, fără dată.

27. Ioan Alexander Wojwoda confirmat ut Nr. 22. ddto. Jassy 7141 den 12. September.

27. Ioanŭ Alexandru Vodă confirmat ut Nr. 22. ddto. Iaşĭ 7141 Sept. 12.

28. Derselbe verbiethet dem weltlichen Stande, sich in das geistliche Wesen zu melliren, ddto. Jassy 7141 den 26. Septbr.

28. Acela-şĭ opresce stării mirenescĭ amestecul în afaceri clericale. ddto. Iaşĭ 7141 Sept. 26.

** 11.*

29. Ioan Stephan Wojwoda confirmat ut Nr. 22. ddto. Jassy 7168 den 28. Aprill.

** 11.*

29. Ioanŭ Stefanŭ Vodă confirmat ut Nr. 22. ddto. Iaşĭ 7168 Aprilŭ 28.

30. Ioan Georg Stephan Wojwoda detto ddto. Jassy 7132 den 22. März.

30. Ioanŭ George Stefanŭ Vodă detto ddto. Iaşĭ 7132 Marte 22.

31. Ioan Stephan bestättiget die bey der Suczawaer Metropolie ad S-tum Georgium et Ioannem novum bestehende Privilegia ddto. Jassy 7168 den 9. Decembris.

31. Ioanŭ Stefanŭ confirmă privilegiele existente ale mitropoliei de Suceavă ad s-tum Georgium et Ioannem novum ddto. Iaşĭ 7168 Dec. 9.

32. Ioan Moysy Mogila Wojwoda schenket der Suczawaer Metropolitan-Kirche ad S-tum Ioannem novum eine Badstube sammt einem Brunnen und deren Einkünfte ddto. Jassy 7142 den 25. Jenner.

32. Ioanŭ Moisi Movila Vodă dăruĭesce bisericeĭ mitropolitane de Suceavă ad s-tum Ioannem novum unŭ feredeŭ cu fôntână şi totŭ venitul luĭ. ddto. Iaşĭ 7142 Ian. 25.

33. Ioan Georgie Stephan Wojwoda bestättiget vorgehende Donation ddto. Jassy 7162 den 12. Jänner.

33. Ioanŭ George Stefanŭ Vodă confirmă donaţiunea anterioară. ddto. Iaşĭ 7162 Ian. 12.

34. Ioan Stephan Wojwod confirmiret die zu der Suczawaer Metropolie ad S-tum Ioannem novum gehörige Häusser samt Kellern und Erlaubet freye Propination ddto. Jassy 7168. den 8. December.

34. Ioanŭ Stefanŭ Vodă confirmă posesiunea caselor metropolitane din Suceava dinpreună cu pivniţele şi încuviinţează propinaţiunea. ddto. Iaşi 7168 Dec. 8.

35. Ioan Wasille Wojwoda bestättiget die zur Anschaffung der Lichter, dann einer Tag und Nacht von Baumöhl beym heil. Leib S-ti Ioannis novi brennen sollenden Lampe aus 7 grossen und kleinen steinernen Wirthshäussern, dann für Weyrauch, Wein und übrige Kirchen - Nothwendigkeiten von 2 Wachssiedern, 2 Fleischhakern und 2 Kürschnern durch seinen Vorfahrer gestifteten Revenüen ddto. Jassy 7159 den 22. Jenner.

35. Ioanŭ Vasile Voevodŭ confirmă veniturile statornicite de înaintaşul sĕŭ de pe şepte cârşme zidite marĭ şi micĭ pentru procurarea luminelor şi a uneĭ candele cu untŭ de lemnŭ, ce are să ardă ḑi şi noapte la moaştele s. Ioanŭ novi, apoĭ dela 2 cerarĭ, 2 măcelarĭ şi 2 cojocarĭ pentru procurarea tămâĭeĭ, a vinuluĭ si a celor-l'alte lucrurĭ trebuincĭoase pentru şerviţul divinŭ. ddto. Iaşi 7159 Ian. 22.

36. Ioan Wasille Wojwoda confirmiret ut Nr. 34 ddto. Jassy 7159 den 16. Jenner.

36. Ioanŭ Vasile Vodă confirmă ut Nr. 34. ddto. Iaşi 7159 Ian. 16.

37. Ioan Georg Gyka Wojwoda confirmiret ut Nr. 32 ddto. Jassy 7165 den 2. May.

37. Ioanŭ George Ghica Vodă confirmă ut Nr. 32. ddto. Iaşi 7165 Maĭŭ 2.

** 12.*

38. Ioan Moyses Mogila Wojwoda confirmiret ut Nr. 5 ddto. Herleu 7139 den 12. Novembr.

38. Ioanŭ Moise Movilă Vodă confirmă ut Nr. 5. ddto. Hârlĕŭ 7139 Noemvre 12.

39. Ioan Georg Stephan Wojwoda detto ut Nr. 16. ddto. Jassy 7162 den 26. Jänner.

39. Ioanŭ George Stefanŭ Voevodŭ detto ut Nr. 16. ddto. Iaşi 7162 Ian. 26.

40. Ioan Wasillie Wojwoda detto ut Nr. 32. de anno 7142 12. May.

40. Ioanŭ Vasile Vodă detto ut Nr. 32. de a. 7142 Maĭŭ 12.

41. Ioan Eustratie Wojwod detto ut Nr. 16. ddto. Jassy 7170 den 8. Jänner.

41. Ioanŭ Eustratie Vodă detto ut Nr. 16. ddto. Iaşi 7170 Ian. 8.

42. Ioan Georg Stephan Wojwod detto ut Nr. 35 ddto. Jassy 7162 den 13. Jänner.

42 Ioanŭ George Stefan Vodă detto ut Nr. 35 ddto. Iaşi 7162 Ian. 13.

43. Der Gross-Logofet Myrkowicz und übrige Bojarn als Zeugen bescheinigen den zwischen den Salamon Beledyan und dem Suczawaer Metropoliten Sawa gutwillig beschehenen Tausch des Berledyanischen Dorfs Keueszty gegen das Metropolitan-Dorf Kalineszty ddto. Jassy 7169 den 20. August.

43. Marele Logofetŭ Mircovici şi ceĭ-l'alţi boĭerĭ atestă schimbul făcutŭ de bună voĭă între Salamonŭ Belediauŭ şi Sava mitropolitul de Suceava, dându-se în schimbŭ satul luĭ Berlediauŭ Cheuesci pentru satul mitropolitanŭ Calinescĭ. ddto. Iaşi 7169 Aug. 20.

44. Ioan Alexander Wojwod confirmat ut Nr. 35 ddto. Jassy 7138 den 6. April.

44. Ioanŭ Alexandru Vodă confirmă ut Nr. 35 ddto. Iaşi 7138 April 6.

45. Ioann Alexander Hiasch Wojwod detto detto ddto. Jassy 7140 den 7. Juny.

45. Ioanŭ Alexandru Hiaşŭ Vodă detto ddto. Iaşi 7140 Iuniŭ 7.

46. Ioan Anton Russet Wojwod detto ut Nr. 5 ddto. Jassy 7185 den 4. Februar.

46. Ioanŭ Antonŭ Russetŭ Vodă detto ut Nr 5 ddto Iaşi 7185 Febr. 4.

47. Ioan Stephan Wojwoda confirmat ut Nr. 35 ddto. Jassy 7168 den 8. December.

47. Ioanŭ Stefanŭ Vodă confirmat ut Nr. 35. ddto. Iaşi 7168 Dec. 8.

48. Ioan Georg Gyka Wojwoda detto ut Nr. 5 ddto. Jassy 7165 den 3. May.

48. Ioanŭ George Ghica Vodă detto ut Nr. 5. ddto. Iaşi 7165 Maĭŭ 3.

49. Derselbe detto ut Nr. 23 ddto. Jassy 7165 den 14. May.

49. Acela-şĭ detto ut 23 ddto. Iaşi 7165 Maiŭ 14.

50. Ioan Aron Wojwoda detto detto ddto. Jassy 7102 den 11. Aprill.

50. Ioanŭ Aronŭ Vodă detto ddto. Iaşi 7102 April 11.

	* 13.		* 13.
51.	Ioan Alexander Wojwoda detto detto. ddto. Jassy 7129 den 16. May.	51.	Ioanŭ Alexandru Vodă detto. ddto. Iaşi 7129 Maĭŭ 16.
52.	Ioan Iankul Wojwoda detto detto. ddto. Jassy 7089 den 11. May.	52.	Ioanŭ Iancul Vodă detto. ddto. Iaşi 7089 Maĭŭ 11.
53.	Ioan Wasille Wojwoda detto detto. ddto. Jassy 7158 den 20. Augusti.	53.	Ioanŭ Vasile Voevodŭ detto. ddto. Iaşi 7158 August 20.
54.	Ioan Miron Barnowsky detto detto. ddto. Jassy 7134 den 30. Augusti.	54.	Ioanŭ Mironŭ Barnovschi detto. detto. ddto. Iaşi 7134 Aug. 30.
55.	Ausweis deren zur Suczawaer Metropolie gehörigen Zigeunern.	55.	Consemnarea ţiganilor mitropolieĭ de Suceava.
56.	Ioan Georg Gyka Wojwoda Subordiniret die zur Suczawaer Metropolie gehörige Zigeuner der Metropolitan-Jurisdiction ddto. Jassy 7166 den 16. May.	56.	Ioanŭ George Ghica Vodă subordinează iurisdicţiunii mitropolitane pe ţiganiĭ mitropolieĭ de Suceava. ddto. Iaşi 7166 Maĭŭ 16.
57.	Gabriel Hattmann lässt die zur Suczawaer Metropolie gehörige Zigeuner steuerfrey. ddto. Jassy — den 30. März.	57.	Hatmanul Gavriilŭ scutesce pe ţiganiĭ mitropolieĭ de Suceava de dările fiscale. ddto. Iaşi — Marte 30.
58.	Derselbe detto. detto. ddto. Jassy — 12. Aprill.	58.	Acela-şĭ detto. detto. ddto. Iaşi — Aprilŭ 12.
59.	Ioan Aron Woywoda confirmat ut Nr. 54. ddto. Jassy 7101 den 31. May.	59.	Ioanŭ Aronŭ Vodă confirmat ut Nr. 54. ddto. Iaşi 7101 Maĭŭ 31.
60.	Theophanus Metropolit von Suczawa bescheiniget, dass ein sicherer Zigeuner Namens Wlanko Zlotar sich verbindlich machte, der Suczawaer Metropolie lebenslänglich zu dienen.	60.	Teofanŭ mitropolitul Suceveĭ atestă, cum-că ţiganul Vlanco Zlotar s'a obligatŭ a slují pe vieaţă mitropolieĭ de Suceava.

61. Ioan Moyse Woywod bestimmet die zur Metropolie gehörige Zigeuner zu keinen andern als Metropolie-Diensten. ddto. Jassy 7142 den 7. Jänner.

61. Ioanŭ Moise Vodă rônduĭesce ţiganiĭ mitropolitanĭ numaĭ la slujbe mitropolitane. ddto. Iaşĭ 7142 Ianuarĭŭ 7.

62. Gabriel Hatmann confirmiret ut Nr. 57.

62. Hatmanul Gavriilŭ confirmă ut Nr. 57.

* *14.*

* *14.*

ddto. Jassy — den 10. May.

ddto. Iaşĭ — Maĭŭ 10.

63. Verzeichniss´deren zur Suczawaer Metropolie gehörigen, sowohl als auch in dem Sarg, allwo der heilige Leib des S-ti Ioannis novi lieget, befindlichen Apparamenten und Kostbarkeiten.

63. Consemnarea aparamentelor şi preţioselor ale mitropolieĭ de Suceava, ce se află atâtŭ (în afară) [1]) câtŭ şí în sicriul, unde dacŭ moaştele s. Ioanŭ celŭ Noŭ.

64. Ioan Stephan Woywoda bestättiget den Besitz des Dorfes Heujesty zur Suczawaer Metropolie. ddto. Jassy 7169 den 22. Augusti.

64. Ioanŭ Stefanŭ Vodă confirmă mitropoliei de Suceava posesiunea satuluĭ Heuescĭ. ddto. Iaşĭ 7169 Aug. 22.

65. Ioan Georgie Stephan Woywoda confirmat ut Nr. 5. ddto. Jassy 7162 den 6. May.

65. Ioanŭ George Stefanŭ Vodă confirmat ut Nr. 5. ddto. Iaşĭ 7162 Maĭŭ 6.

66. Ioan Stephan Woywod confirmiret das zur Suczawaer Metropolie gehörige Dorf Bossancze ddto. Jassy 7131. —

66. Ioanŭ Stefanŭ Vodă confirmă mitropolieĭ de Suceava satul Bosance. ddto. Iaşĭ 7131. —

67. Ioan Moyse Mogila Woywoda confirmat ut Nr. 35. ddto. Jassy 7139 den 12. Novembr.

67. Ioanŭ Moise Movila Vodă confirmat ut Nr. 35. ddto. Iaşĭ 7139 Nov. 12.

68. Ioan Stephan Wojwoda confirmat ut Nr. 22 ddto. Jassy 7168 den 12. Decembris.

68. Ioanŭ Stefanŭ Vodă confirmat ut Nr. 22. ddto. Iaşĭ 7168 Dec. 12.

69. Ioan Georg Gyka Woywoda schicket der Suczawaer Metro-

69. Ioanŭ George Ghica trămite mitropolieĭ de Suceava pentru

[1]) Textul germânŭ presêntă evidenţa scăpărĭĭ din condeiŭ a unuĭ cuvêntŭ, care îlŭ înlocuimŭ în trăducţiunea română cu unŭ termenŭ generalŭ, fără a încercá ŭă precisare.

polie zur Celebrirung des Fest-Tages S-ti Ioannis novi ein und andere Victulien. ddto. Jassy 7166 den 12. Aprill.

sĕrbarea ḑileĭ s. Ioanŭ novi maĭ multe victuale. ddto. Iaşĭ 7166 Aprilŭ 12.

70. Ioan Eustratie Woywoda geistliche Fundation am Fest-Tage S-ti Ioannis novi, bestehend in ein und anderen Victualien ut Nr. 69. ddto. Jassy 7172 den 9. Aprill.

70. Ioanŭ Eustratie Vodă Daniă pentru chramul s. Ioanŭ novi cuprinḑêndŭ maĭ multe victuale ut Nr. 69. ddto. Iaşĭ 7172 Aprilŭ 9.

71. Radul Woywoda detto detto Jassy 7133 den 30. Aprill.

71. Radul Vodă detto detto Iaşĭ 7133 Aprilŭ 30.

72. Stephan Woywoda detto detto Jassy 7120 den 2. Aprill.

72. Stefanŭ Vodă detto detto Iaşĭ 7120 Aprilŭ 2.

73. Ioan Radul Woywoda detto detto Jassy 7133 den 30. Apr.

73. Ioanŭ Radul Vodă detto detto Iaşĭ 7133 Aprilŭ 30.

74. Ioan George Stephan Woywoda detto detto Jassy 7162 den 29. Aprill.

74. Ioanŭ George Stefanŭ Vodă detto detto Iaşĭ 7162 Apr. 29.

75. Ioan Constantin Mogila Woywod detto detto Jassy 7116 den 6. Aprill.

75. Ioanŭ Constantinŭ Movila Vodă detto detto Iaşĭ 7116 Aprilŭ 6.

(Va urmá.)

О значеніи

и древности дѣйствій, совершаемымъ при освященіи храмовъ.[1])

По уставу святой православной нашей церкви не можъ совершати литургію въ неосвященномъ храмѣ.[2]) Тотъ уставъ не новый, онъ сягаетъ въ глубоку древность. Якъ разъ Аѳанасій великій принуждень былъ въ неосвященномъ храмѣ св. литургію совершати, то сдѣляли тойчасъ христіане Императору доносъ, въ которомъ Святитель былъ обвиняемъ, что совершилъ онъ головное преступленіе. Изъ сего ясно видно, что совершеніе богослуженія въ неосвященномъ храмѣ запрещалось вже въ IV. вѣкѣ. Обстоятельства, которѣ принуждали св. Аѳанасія совершити литургію въ неосвященномъ храмѣ, изложены въ I-й его апологіи къ Императору Констанцію. Отъ что въ защищеніе себе, говоритъ св. Аѳанасій: „Былъ день Пасхи; народа собралось чрезвычайное множество; боголюбивые Императоры желати могутъ, чтобы въ каждомъ городѣ было только христіанъ, сколько было тогда народа. Поелику же церквей было не много и тѣ протымъ тѣсны, то народъ поднялъ шумъ, требуя, чтобы собратися для богослуженія въ большой неосвященной церкви. Якъ ни обѣждалъ я народъ, чтобы отъ того удержатися, мене и слухати не хотѣлъ; народъ готовъ былъ выйти изъ города и сдѣлати собраніе въ пустынѣ, подъ открытымъ небомъ, желая лучше понести трудность путешествія, чѣмъ проводити праздникъ съ прискорбіемъ.“[3])

---

[1]) Подъ рукою имѣлъ я сочиненія: Euchologion der orthodox-katholischen Kirche aus dem griechischen Original-Text mit durchgängiger Berücksichtigung der altslavischen Uebersetzung ins Deutsche übertragen von Michael Rajewsky. Wien 1861. Служба сфінцірій бесеричій. Тіпърітъ акȣм а доаȣа оаръ ѧн зілеле прѣ лȣмінатȣлȣй ши прѣ ѧнълцатȣлȣй нострȣ Домн а тоатъ царъ Рѡманѣскъ Барбу Дімітріе Штірбей. Бȣзъȣ. Анȣл 1853 Іанȣаріе 22. Чинъ освященія храма отъ архіерея творимаго. Печатано въ Московской Тѵпографіи 1880 года, мѣсяця декемврія, и др. Многоцѣнная, дотечная статья Ѳеодора Юцковскаго употреблялась по большой части дословно въ семъ сочиненіи.

[2]) Правосл. Исповѣд. Ч. 1. вопр. 107.

[3]) Oper. Ath. Tom. I. pag. 303. Edit. Paris 1698 anno.

Св. церковь строго смотритъ на освященіе храмовъ, она смотритъ на освященіе храмовъ яко на таинственное священнодѣйствіе, дающее храму тое чего онъ прежде не имѣлъ, сообщающее ему ту особенную благодать, по которой храмъ изъ простаго зданія дѣлается мѣстомъ явленія славы Божіей.

Дѣйствія, совершаемыя при освященіи храмовъ имѣютъ глубокій-таинственный смысль, освященіе храмовъ совершалось въ древности не лишь молитвами, но также чрезъ дѣйствія. Разсмотрѣмъ же, якое значеніе имѣютъ тѣ дѣйствія, которыя нынѣ совершаются при освященіи храмовъ и тѣ ли самыя дѣйствія совершались при освященіи храмовъ и въ древности, или якъ древни дѣйствія, совершаемыя нынѣ при освященіи храмовъ?

Чинъ освященія храма отъ архіерея творимало состоитъ изъ предуготовленія и освященія.

Предуготовленіе освященія храма описуетъ намъ докладно евхологіонъ М. Раевскаго слѣдующимъ образомъ:[1]) „Ist die Kirche vollendet, so schickt der Bischof einen oder mehrere Tage vor seiner Ankunft Jemanden hin, der das zur Einweihung Nothwendige vorbereitet, sowohl im Inneren des Altares als auch in der ganzen Kirche, vorzüglich: dass der heilige Tisch auf vier Säulen ruhe, und die fünfte Säule sich in der Mitte mit einer Lade befinde; die Lade muss in der Mitte unter dem heiligen Tische von der Höhe einer Elle und sechs Zoll, und die Breite nach Verhältniss des Altars; die Platte des heiligen Tisches im Verhältniss zu diesem; der Rüsttisch ebenso hoch wie der heilige Tisch breit und lang nach Verhältniss des Altars sein. Oben auf den Säulen des heiligen Tisches sollen Vertiefungen ausgehöhlt werden von der Tiefe eines Viertelzolles, wo hinein Wachsmastix kommt; auf eben denselben Säulen in der Höhe von zwei Zoll sollen Einschnitte geschehen zur Befestigung der Bindschnur, und an der Platte des heiligen Tisches rundum soll ein Einschnitt auf einen Viertelzoll geschehen, wo hinein die Bindschnur kommt. Die vier Ecken der Platten des heiligen Tisches und des Rüsttisches soll man durchbohren, wo die Nägel hineinkommen, und man muss oben kleine Einsenkungen aushöhlen, wo die Köpfe der Nägel kommen, damit diese in einer Fläche mit der Tischplatte seien. Solche Löcher muss man auch in die Säulen

[1]) Euchologion des Mich. Rajewski. Tom. III., X. Ordnung der Einweihung einer Kirche durch den Bischof. a) Die Vorbereitung pag. 143.

einbohren, damit die Nägel gerade hineindringen und die Platte am heiligen Tische mit vier Nägeln befestigt werde; die Platte aber am Rüsttische mit so vielen, als es nöthig ist. Es müssen vier Steine vorhanden sein, mit welchen man die Nägel eintreibt, ein Leintuch zum Anzug des heiligen Tisches, eine Bindschnur von sechzig Ellen, und die obere Bekleidung für den heiligen und den Rüsttisch; Kirchentücher zum Zudecken des heiligen und des Rüsttisches, heilige Decken, dann Abwischtücher zum Abwischen des heiligen Tisches, der Vorhang zu den heiligen Thüren, Iliton auf den heiligen Tisch und den Rüsttisch, Rosenwasser und Kirchenwein zu einer Flasche, Weihwedel, mit dem man besprengt, heiliges Chrisma und der Büschel, vier Schwämme, damit den heiligen Tisch abzuwischen, ein Schwamm in das Antiminsion, ein Schwamm in den heiligen Kelch, eine bleierne Büchse für die heiligen Reliquien unter den heiligen Tisch, eine Kerze für den Bischof und Kerzen zur Vertheilung an die Geistlichen und das Volk. Benzoe und Weihrauch, zwei grössere Kerzen zum Umhertragen, Fahnen, wenn welche da sind. Um die Kirche muss es rein sein.

Dann wird die Platte von den Säulen weggenommen und zur rechten Seite an die Wand gestellt, und man muss sich's merken, wie sie nach dem Gesagten auf die Säulen zu liegen kommt.

Sodann wird ein Tisch vor die heiligen Thüren gestellt und wird mit einem Tischtuch zugedeckt; über das Tischtuch wird ein Kirchentuch ausgebreitet, und darauf das heilige Evangeliumbuch gelegt und das theuerwerthe Kreuz; auch werden die heiligen Gefässe aufgestellt, der Löffel, der Speer, die Kirchentücher, die heiligen Decken oder Aëren, die Bindschnur, die Gewänder für den heiligen und den Rüsttisch, Nägel, Schwämme. Alles wird mit einem Kirchentuche zugedeckt, und an die Ecken werden vier Leuchter aufgestellt. Ein anderes Tischchen wird im Altar gegen den oberen Thron aufgestellt, mit einem Kirchentuche zugedeckt, und darauf das heilige Chrisma, der Kirchenwein und das Rosenwasser in Flaschen, der Büschel, das Weihwedel und die Steine gelegt, mit welchen man die Nägel eintreibt.

Am Vorabende der Einweihung der Kirche werden die heiligen Reliquien auf den Diskos gelegt (in der alten Kirche) mit dem Kreuzstern und mit einer heiligen Decke zugedeckt und auf dem Analogion vor dem Heiligenbilde des Erlösers bei den heiligen

Thüren derselben Kirche aufgestellt, und wird ausserhalb des Altars der ganznächtliche Gottesdienst zur Kirchenweihe und zu den Heiligen der Kirche gesungen, wie es der Bischof anordnet. Am Tage der Einweihung der Kirche nach der Morgenliturgie, welche dort vor sich geht, hingetragen und werden auf dem heiligen Tische aufgestellt, und das heilige Evangeliumbuch wird gegen Osten über die Reliquien gestellt, ein Leuchter aber vor den Reliquen. Ist aber keine andere Kirche in der Nähe, so stehen die Reliquen bis zur Zeit ihrer Einlegung in der einzuweihenden Kirche.

Ueber die Zusammensetzung des Wachsmastix:

Des Morgens vor der Ankunft des Bischofs wird der Wachsmastix folgendermassen bereitet: Wachs, gestossener Mastix und gestossener Weihrauch (ist kein Mastix da, so genügt weisser Weihrauch), ebenso gestossener Benzoe und gestossener Aloe (ist kein Aloe, so nimmt man weisses Baumharz). Zuerst wird das Wachs in einen neuen Topf nach Verhältniss der anderen Bestandtheile hineingegeben, und wenn das Wachs geschmolzen ist, so werden die anderen Bestandtheile hineingethan, und es wird mit einem Span vorsichtig gerührt, damit es nicht im Kochen in's Feuer überschäume; nach kurzem Aufkochen wird es vom Feuer auf die Seite gestellt. Wenn man noch andere passende Bestandtheile hineingeben will, so ist das zu thun nicht verboten."

При освященіи храмовъ всѣ священныя дѣйствія большею частію совершаются надъ св. простоломъ, яко важнѣйшимъ мѣстомъ во всемъ христіанскомъ храмѣ. Весь составъ тихъ дѣйствій головнымъ образомъ состоитъ изъ слѣдующихъ трехъ частей:

А) Изъ устроенія престола;
Б) изъ освященія его; и
В) изъ положенія подъ нимъ св. Мощей.

А) Св. престолъ, нехай бы былъ онъ сдѣланый искустною рукою художника изъ мрамора и ливанскаго дерева, то ажъ тогда получаетъ онъ свою святость, когда его окончательное устройство совершается руками священно-дѣйствующихъ. Св. престолъ образуетъ гробъ нашего Спасителя и истинный престолъ Его — Царя небеснаго.[1])

Самое же дѣйствіе устроенія престола совершается такимъ

---

[1]) Смотр. Нов. Скрижал. Ч. 1. гл. 2. §. 3. стр. 13 и 14. Изд. 1838 г. Спб., гдѣ приводятся: Патріархъ Германъ и Симеонъ солунскій.

образомъ: надѣвъ бѣлый хитонъ поверхъ священныхъ одеждъ для ихъ охраненія, Архіерей окропляетъ св. водою четыре столпа, въ сообразность четыремь странамъ свѣта и возливаетъ крестообразно по угламъ ихъ кипящую мастику. Та мастика, составленная изъ всякихъ благовонныхъ веществъ,[1]) въ древности[2]) служила средствомъ для прикрѣпленія верхней доски къ угламъ престола; нынѣ же, когда тѣмъ средствомъ обыкновенно служатъ гвозди, она употребляется яко символъ той драгоцѣнной мази, которою Іосифъ Аримаѳейскій помазалъ[3]) снятое со креста тѣло Спасителя нашего[4]). По краткой молитвѣ о томъ, чтобы Господь Творецъ нашего спасенія, сподобилъ неосужденно освятити новый храмъ, Архіерей возлагаетъ на столпы престолную доску, окропивъ се и всякую вещь, отдѣленную на священное употребленіе св. водою.[5]) За тѣмъ окропляетъ св. водою четыре гвоздя и вложивъ ихъ въ углы трапезы, утверждаетъ съ помощію священнослужителей камнями, которые оставляются по освященіи храма подъ св. престоломъ. Во время сего дѣйствія поются псалмы: 144-й вознесѫ Тѧ, Боже мой, и 22-й Господь пасетъ мѧ. Въ первомъ воспѣвается величіе того Царя, которому устрояется престолъ, а въ послѣднемъ между прочимъ упоминается о томъ, якъ пророкъ, чрезъ тѣнь и обряды ветхозавѣтные созерцалъ новозавѣную чашу съ небеснымъ питіемъ на устрояемомъ жертвенникѣ.

Когда такимъ образомъ все дѣло устроенія престола кончится, отворяются царскія двери; тогда Архіерей, обратясь лицемъ къ вѣрующимъ, а преклонивъ вмѣстѣ съ ними колѣна въ знакъ глубочайшаго смиренія предъ Царемъ небеснымъ, произноситъ пространную молитву: Боже безначалный и присносѵщный. Архіерей молится сперва подобно Саломону[6]) и о храмѣ, чтобы Безначальный Богъ ниспослалъ Духа своего къ освященію его и исполнилъ его свѣта вѣчнаго, чтобы избралъ его себѣ въ жилище, украсилъ божественными дарованіями и пр. и о лицахъ, молящихся въ храмѣ,

---

[1]) Въ древности изъ смирны, алоя и др.

[2]) Смотр. описаніе того обряда въ требникѣ Гоара: in officio dedicationis templi.

[3]) Іоанъ 19, 29. 30.

[4]) Сим. Солун. гл. 106.

[5]) Св. водою окропляется всякая вещь предназначенная для священнаго употребленія. Св. Церковь вѣруетъ, что чрезъ видимое кропленіе водою освящается и дѣлается годною и спасительною къ употребленію силою благодати св. Духа.

[6]) 3. Цар. 8, 23—54.

чтобы уши Господни были отверсты къ молитвамъ ихъ, чтобы Господь исполнялъ тамъ — горѣ то, чего просятъ они тутъ — на земли, — потомъ проситъ онъ, чтобы безкровная жертва на новозавѣтному, мысленному жертвеннику, приносила намъ благодать и освященіе свыше. Молитва заключаетъ собою первое отдѣланіе священнодѣйствія.

Б) Послѣ великой обычной ектеніи, Архіерей приступаетъ къ другому отдѣленію — освященію устроеннаго престола. Въ составъ сего отдѣленія входятъ слѣдующія дѣйствія: а) умовеніе. б) муропомазаніе и в) облаченіе св. престола. Къ сему же отдѣленію относятся: г) нѣкоторыя дѣйствія, совершаемыя внѣ св. престола.

а) Умовеніе. Св. престолъ омывается теплою водою съ мыломъ[1]) при посредствѣ губы или полотенцевъ, руками всѣхъ священнодѣйствующихъ. „Сіе умовеніе престола,“ говоритъ Симеонъ Солунскій, „бываетъ по двумъ образамъ; чувственному и разумному, да чиста будетъ трапеза измывшися, и освятится водою, чищеніе св. Духомъ пріемля.[2])“ Слѣдующее за тѣмъ омовеніе св. престола виномъ съ розовою водою имѣетъ только таинственное значеніе. По мнѣнію Симеона Солунскаго, оно совершается въ изображеніе мура, женою принесеннаго на погребеніе Іисуса Христа,[3]) а по мнѣнію другихъ[4]) смѣшеніе вина съ водою образуетъ всеосвящающую кровь Богочеловѣка, которая истекши изъ пречистаго ребра Его въ мѣстѣ съ водою,[5]) оросила собою Голгоѳу — тотъ первообразный жертвенникъ, котраго устрояемые нынѣ жертвенники суть образы. Омывши престолъ виномъ смѣшеннымъ

---

[1]) Въ греческихъ требникахъ (Goar, Habert) и въ требникѣ, изданномъ при Патр. Никонѣ (д. 73), положено употреблять мыло при омовеніи престола. Изъ описанія того обряда Симеономъ Солунскимъ видно, что оно употреблялось и въ его время. Но у Петра Могилы, въ его требникѣ, въ требникахъ Московскихъ (Моск. 1754 г. л. 316 тамъ-же 1834 г. л. 95) въ особливо напечатанномъ чинѣ освященія храмовъ (Моск. 1770 г. тамъ же 1834 г. ничего не упомянуто о мылѣ. Причина сего объясняется слѣдующими словами пастыря нашей церкви: „поелику мыло употребляется только для омовенія трапезы, которая и безъ онаго можетъ быти омовенна, особенно когда деревянная, хорошо выглажена и чиста; слѣд. употреблять его или нѣтъ едино есть“. Ник. Арх. Астр. въ отвѣтъ на вопросъ. Стар. стр. 81 Моск. 1839 г.

[2]) Гл. 107.

[3]) Матѳ. 26, 7—14.

[4]) О служб. и чинон. Прав. церкв. стр. 249 изд. 2-е Спб. 1818 г.

[5]) Іоан. 26, 34.

съ водою, Архіерей симъ же смѣшеніемъ окропляетъ Антиминсъ,[1]) если только онъ не освященъ прежде, а освящается вмѣстѣ съ престоломъ.

б) **Муропомазаніе.** Тое дѣйствіе, по словамъ св. Діонисія Ареопагита, составляетъ начало, сущность и совершительную силу,[2]) въ дѣлѣ освященія престола. Въ самомъ дѣлѣ заключаетъ въ себѣ животворную воню духовныхъ дарованій. „Смотри, не почитай онаго мура простымъ“, разсуждаетъ объ обсвященномъ мурѣ св. Кириллъ Іерусалимскій. „Ибо якъ хлѣбъ въ Евхаристіи, по призываніи св. Духа не есть болѣе простый хлѣбъ, но тѣло Христово, такъ и св. сіе муро не есть болѣе простое, но даръ Христа и Духа святаго, присутствіемъ божества Его бывающій дѣйствительнымъ.“[3]) Таинственная печать муропомазанія полагается въ трехъ мѣстахъ на поверхности трапезы, тамъ именно, гдѣ во время Литургіи должны стояти Евангеліе, дискосъ и чаша; полагается также на столпахъ престола, на серединѣ и на ребрахъ, дабы онъ освященъ былъ отвсюду. При каждомъ дѣйствіи помазанія первенствующій Діаконъ возглашаетъ: **конмемъ**! дабы возбудити вниманіе предстоящихъ, Святитель же произноситъ: **аллилѵїа**! — слово, выражающее восторгъ духовнаго помазанія.

в) **Облаченіе.** Соотвѣтственно двоякому значенію св. Трапезы (гроба и престола) возлагаются на нее двѣ одежды, по окропленіи ихъ св. водою: **нижнѧѧ**, бѣлая, образующая плащаницу, которою обвито мертвое тѣло Спасителя,[4]) и **верхнѧѧ** драгоцѣнная, изображающая ризы присносущныя славы. Нижняя одежда обвывается вервью,[5]) напоминающею узы, которыми связанный Господь

[1]) Шелковый или льяный платъ съ изображеніемъ положенія въ гробъ Спасителя, распростираемыя подъ св. Дарами на престолѣ.

[2]) О церк. Іерархіи гл. IV. §. 12 стр. 82. Москв. 1787.

[3]) Поуч. Таіиновод. III. стр. 451. Спб. 1822 г. см. Прав. Испов. Ч. 1. вопр. и отвѣтъ 104.

[4]) Марк. 15, 46.

[5]) Nun werden die Antiminsien (oder das Antiminsion) auf eine Schüssel weggelegt, und dann bringen die Priester das Leintuch (Katasarka); der Bischof besprengt es von innen und von aussen, und nun wird der Tisch damit angethan. Darauf bringt man die Bindschnur; der Bischof besprengt dieselbe, und man bindet damit den Tisch um. Es wird aber folgendermassen umgebunden: Rechts an der ersten Säule hält der Bischof das Ende der Bindschnur und man führt diese zur zweiten Säule gegen Osten, von dieser geht die Schnur schräg hinunter zur dritten Säule und läuft unten gerade zur vierten Säule; von hier aber schräg aufwärts zur ersten Säule, wo sie mit dem vom Bischof gehaltenen Ende verbunden wird. Nun wird sie schräg nach unten zur zweiten Säule geführt, und geht von da unten gerade zur dritten Säule;

нашъ веденъ былъ къ Аннѣ и Каіафѣ первосвященникамъ;[1]) обвязывается же прижды такъ, что со всѣхъ трехъ сторонъ является знаменіе креста; сверху одеждъ простираютъ илитонъ[2]) — образующій сударь, которымъ покрыто было мертвое чело Спасителя[3]) и на илитонѣ антиминсъ, который полагается на престолѣ яко свидѣтельство, что богослуженіе въ храмѣ совершается по благословенію и дозволенію Епископа.[4]) За тѣмъ на новоосвященномъ престолѣ полагается еще крестъ. яко орудіе нашего спасенія, и Евангеліе, яко слово и образъ самаго Іисуса Христа.

г) Дѣйствія, совершаемыя во время освященія храмовъ не надъ самымъ престоломъ суть: α) облаченіе жертвенника. Подъ именемъ жертвенныка извѣстенъ у насъ особный столъ, поставленный въ сѣверной части олтаря. Назначается онъ для принятія приношеній отъ вѣрныхъ и для предварительнаго приготовленія даровъ къ таинственному освященію, а образуетъ, по изъясненію учителей церкви,[5]) и вертепъ, въ которомъ родился Спаситель, и Голгоѳу, мѣсто страданій Господа, поелику во время совершенія прискомидіи воспоминаются обстоятельства и рожденія и страданій Спасителя. Жертвенникъ не освящается подобно престолу, но одинъ изъ священнослужителей облекаетъ его приличною одеждою и поставляетъ на немъ св. сосуды безъ всякихъ молитвъ и тайнодѣйствій, окропивъ только св. водою. β) Кажденіе.

---

von der dritten Säule lautt sie schräg nach unten zur ersten Säule. Auf diese Weise wird durch sie vorne ein Kreuz gebildet. Nur wird sie unten fortgeführt gerade zur zweiten Säule, von wo aus sie schräg zur dritten Säule hinaufsteigt, so dass auf diese Weise ein Kreuz durch sie auf der Seite gegen Osten entsteht. Von der dritten Säule läutt sie schrägt nach unten zur vierten Säule, wodurch ein Kreuz auf der Nordseite gebildet wird, und von da aus geht sie unten gerade aus zur ersten Säule, von hier aber steigt sie schräg nach oben hin zur zweiten Säule, wodurch das Kreuz an der Südseite geformt wird. So geht sie nun oben um und um, damit sie oben dreimal umlauft, und wird mit ihrem Ende an das erstere Ende der ersten Säule gebunden. Während dieser Zeit wird der Psalm 131: Herr, gedenke an David u. s. w. dreimal gesungen. Euchologion Mich. Rajewsky Tom. III. pag 129.

[1]) Ioan. 18, 24.,

[2]) Iliton. (εἴλητον von εἰλύω) ein Wickeltuch, welches aut die obere Tischplatte über den Anzug gelegt und in dem das Altiminsion aufbewahrt wird, bedeutet jenes Schweisstuch, in welches nach seiner Auferstehung, besonders zusammengelegt, liegend gefunden wurde. Euchologion Mich. Rajewsky. Tom. I. pag. XXXV.

[3]) Ioan. 20, 7.

[4]) Balsam in XXXI. can. concil. Trullan. pag. 393 edit. Paris 1620 an.

[5]) Германа и Симеона Солунск. См. Дмитрив. изясн. на Лит. Предув. §. 68 стр. 61. Москв. 1818 г.

По устроеніи жертвенника, Архіерей, снявъ съ себе бѣлый хитонъ, якъ болѣе не нужный въ дѣлѣ храмоосвященія, пріемлетъ кадило, и сперва олтарь наполняетъ куреніемъ ѳиміама, потомъ исходитъ изъ олтаря и кадитъ весь храмъ. γ) Кропленіе св. водою и помазаніе св. муромъ стѣнъ храма. Когда Архіерей шествуетъ вокругъ храма съ кадиломъ, за нимъ слѣдуютъ два пресвитера, изъ которыхъ одинъ окропляетъ стѣны св. водою а другій помазуетъ четыре страны храма св. муромъ.

При совершеніи каждаго изъ показанныхъ дѣствій поются псалмы, а все отдѣленіе оканчивается молитвою, которою произноситъ Святилель, обратясь лицемъ не къ народу а къ престолу, уже освященному. Въ молитвѣ Архіерей испрашиваетъ новому храму и жертвеннику исполненіе славы Господней, а служащимъ — неосужденное приношеніе безкровной жертвы за грѣхи людей; послѣ молитвы же своими руками зажигаетъ запрестольную свѣчу, въ честь освященнаго престола, якъ замѣчаетъ Симеонъ Солунскій,[1]) а также и потому, что церковь, которую теперь образуетъ престолъ, и сама сіяетъ свѣтомъ благодати, и свой свѣтъ сообщаетъ всему міру.

В) Воздвигнутый и запечатлѣнный священнымъ помазаніемъ престолъ, по уставу св. церкви[2]) долженъ быти украшенъ еще положенными подъ нимъ останками св. мучениковъ. Для чего подъ престоломъ полагаются св. мощи? Съ одной стороны, внимая откровенію Іоанна, который въ духѣ видѣлъ на небесахъ алтарь и подъ алтаремъ-души избіенныхъ за слово Божіе и за свидѣтельство, еще имѣяху,[3]) св. церковь справедливымъ почитаетъ и здѣсь — въ земномъ храмѣ полагати тѣла подвижниковъ Христовыхъ въ мѣстѣ, соотвѣтвующемъ мѣсту пребыванія душъ ихъ въ храмѣ нерукотворенномъ, небесномъ. Съ другой стороны, полагая въ основаніе престола мощи св. мучениковъ, св. церковь исповѣдуетъ чрезъ сіе, что послѣ всесвященней крови Богочеловѣка кровь св. мучениковъ служитъ для нея багряницею и виссомъ[4])

Для положенія подъ престоломъ мощей св. мучениковъ, обыкновенно приносятъ ихъ изъ прежняго храма. Тое дѣляется

---

[1]) Гл. 114.
[2]) VII Всел. Соб. прав. 7.
[3]) Апок. 6, 9.
[4]) Чинъ освященія храма. стр. 30.

для того, якъ замѣчаютъ,[1]) чтобы новый храмъ былъ ограждаемъ щитомъ молитвъ и со стороны храма древнѣйшаго.

Перенесеніе св. мощей сопровождается нѣкоторыми обрядами. Весь соборъ, подъ водительствомъ своего Архипастыря, съ Евангеліумъ, съ иконами, хоругвями, свѣтельниками и кадильницами, предшествуемый ликами, воспѣвающими гимны въ честь святыхъ мучениковъ и сопровождаемый народомъ, благоговѣйно исходитъ изъ новоосвящаемаго храма и направляетъ шествіе свое въ тотъ, изъ котораго предположено выносити мощи. Тутъ вже днемъ впередъ приготовлены св. мощи и дискосъ, на которомъ лижатъ онѣ, покрываются воздухомъ, для означенія того, что св. мученики, якъ въ мѣстѣ страдали со Христомъ въ тяжкую годину искушенія, такъ вмѣстѣ съ Нимъ и прославляются, когда Онъ возсѣдитъ на престолѣ въ царствѣ свѣта и блаженства.[2]) Архіерей, вошедши въ алтарь, въ которомъ на престолѣ находятся св. мощи, послѣ малой ектеніи произноситъ молитву — одну о томъ, чтобы Господь далъ намъ участіе въ наслѣдіе съ мучениками, а по приклоненіи вѣрующихъ главы — другую тайную о утвержденіе новоосвященнаго храма. Потомъ кадилъ св. мощи и поднявъ обѣйми руками дискосъ на главу свою возвращается со всѣмъ соборомъ къ новоосвящаемому храму. Прежде вступленія въ храмъ, торжественно обходитъ его вокругъ, при томъ одинъ изъ презвитеровъ окропляетъ св. водою наружныя стѣны. По обхожденіи храма соборъ оставляется предъ западными вратами его. Архіерей съ священствомъ остается внѣ, сложивъ съ главы своей дискосъ на приготовленный налой, пѣвчіе между-тѣмъ входятъ въ внутренность храма и заключаютъ за собою двери. Архіерей, стоя предъ св. мощами взываетъ къ заключеннымъ вратамъ: **возмите врата князи ваша, и возмитеся врата вѣчнаа и внидетъ Царь славы.**[3])

---

[1]) Нов. скриж. Ч. III, стр. 73, 1839 г. Москва.

[2]) Сим. Солунск. Гл. 116.

[3]) Пророческія слова Давида: возмите врата князи ваша... Господь силъ той есть Царь славы (Псал. 23, 7—10) св. Юстинъ Мученникъ прилагаетъ къ обстоятельствамъ Вознесенія Спасителя. Онъ говоритъ: „Когда Христосъ изъ мертвыхъ воскресъ и на небо восходилъ: тогда повелѣно учиненнымъ на небесахъ отъ Бога княземъ (т. е. Архангеламъ или другимъ началникамъ Ангеловъ) отверзти врата небесная, да внидетъ сей, иже есть Царь Славы, и возшедъ сядетъ одесную Бога Отца, дондеже положитъ враговъ въ подножіе ногъ Его. Но понеже сущіи на небѣхъ князи зрѣли Его имѣюща видъ безобразенъ, безчестенъ и безславенъ, то они, удивляясь такому Его странному зраку,

И Козмите врата князи ваша . . . восклицаетъ онъ снова. и снова, и снова слышитъ тотъ же вопросъ. Тогда Святитель, съ краткою молитвою къ Богу, знаменуетъ дискосомъ предъ вратами крестъ, и въ отвѣтъ вопрошающимъ громко восклицаетъ: Господь силъ той есть Царь Славы! Врата внезапно отворяются и между тѣмъ якъ пѣвцѣ нѣсколько разъ повторяютъ послѣднія слова, Архіерей съ Мощами входитъ въ алтарь, гдѣ и поставляетъ ихъ на св. престолѣ. Такъ совершается торжественно перенесеніе Мощей.

Непосредственно затѣмъ слѣдуетъ оконченіе освященіе храма. Послѣ принесенія св. Мощей, Архіерей воздаетъ имъ честь каждѣніемъ, затѣмъ помазуетъ св. Частицы мvромъ и вложивъ ихъ въ антиминсъ и въ малый ящикъ съ благовонною мастикою, ящикъ велитъ поставити подъ срединою престола, самъ между-тѣмъ обращается съ момитвою къ Богу, прося Его, щобы молитвами мучениковъ и въ возмездіе за ихъ страданія даровалъ намъ спасеніе. Напослѣдокъ пространною молитвою, произносимою, также якъ и первая, съ преклоненіемъ колѣнъ, и содержащею въ себѣ прошенія и дарованіи Царю побѣдъ, мира, и единомыслія священникамъ, спасенія и оставленія грѣховъ благочестивымъ строителямъ храма, тою молитвою кончается весь таинственный обрядъ храмоосвященія.

(Конецъ слѣдуетъ.)

вопрошали: кто есть сей Царь Славы? И Духъ святой отъ лица Отца и собственнаго своего отвѣчаетъ имъ: Господь силь, Той есть Царь Славы". (Разговоръ съ Триф. стр. 43. Москв. 1836 г. перев. Преосв. Иринея). О Вознесеніи же Господа разумѣлъ то мѣсто и св. Іоаннъ Златоустъ. De sanct. Pentecost. Tom. I. pag 551 ed. 1838, Paris.

Omilie

pentru dumineca 25. după Rusalii.

Luca 10, 25—37.

Vechii Elini istorisiáŭ despre eroul lor Ercule, cum-că ajungêndŭ elŭ la acea vêrstă, în care aveá să-'şi aleagă chiămare pentru vieaţa sa viitoarĭă, veni la ŭă cale, ce despărţindu-se în doaŭĕ, la începutul fiă-căriia stá câte ŭă femeĭa. Şi una şi alta din aceste femeĭ îlŭ îmbiiáŭ, ca să apuce pe calea, la care stá ele. Calea cea dintâiŭ îi plăcú tênĕrului foarte, căci erá împresurată cu feliuri de florĭ şi şerpuindu-se între dumbrăvi mirositoarĭe, erá plină de chipurĭ prea mândre. Frumoasa femeĭă, care stá la începutul căii, se apropià de elŭ, şi-'i vorbí astŭ-felĭŭ: Eacă tênĕrule, pe această cale veĭ aflá plăceri, carĭ şi câte îţĭ va poftí inima, şi-'ţĭ veĭ petrece vieaţa în desmerdărĭ necontenite. Şi ce cápĕtŭ va avé această cale, întrebà Ercule pre femeĭa, care cu căutătură gálişă căutá să ademenească pre tênĕrul? De această să nu vorbimŭ de astă-dată, rĕspunse femeĭa. Apoĭ se întoarse eroul către cea-l'altă femeĭă, carea cu ruşine în faţă şi cu cuviinţă în purtare stá la întrarea celeĭ-l'alte căĭ, şi carea, fiindŭ întrebată, că ce bine ĭ-ar promite, ḑise: Eŭ în momêntul de faţă nu-'ţĭ potŭ promite nicĭ unŭ bine; calea mea, precum veḑĭ, e colţuroasă şi grea, şi pe lângă aceea întimpină celŭ ce o apucă multe lupte şi neajunsurĭ. Dară învingêndŭ luptele şi ajungêndŭ la cápĕtul eĭ, dă călĕtorĭul de poarta grădineĭ, unde câştigă mărirea vecĭnică. Eĭ bine, ḑise Ercule, eŭ mĕ hotărescŭ pentru calea această, căcĭ mie-'mĭ place mărirea netrecĕtoarĭă. Decĭ apucêndŭ pe calea cea colţuroasă a lupteĭ, ajunse la nemurirea fericitoarĭă.

Şí în evangelia de astă-ḑĭ e vorba despre vieaţa de vecĭ, despre ŭă călĕtorie, despre unŭ omŭ, care ar voí să dobândească vieaţa de vecĭ şi s'ar păré, că ar stá la calea, ce se despărţesce în doaŭĕ. Dară pe când în istorioara Elinilor calea, ce duce la vieaţa vecĭnică se îndegetează numaĭ în vorbe întunecate, arată evangelia de astă-ḑĭ această cale cu cuvinte chĭare şi lămurite, o arată însu-şĭ acela, care e isvorul fericirii, Domnul şi Mântuitorĭul nostru Isusŭ Christosŭ.

Şi care lucru e pentru omŭ de maĭ mare interesŭ, decât calea cătră vĭeaţa vecĭnică, cunoascerea eĭ? Ce folosŭ e omuluĭ, de va dobândí toată lumea şi sufletul sĕŭ îlŭ va perde, seaŭ ce schimbŭ va dá omul pentru sufletul sĕŭ? Pentru aceea, spre a cunoasce bine calea, ce duce la vĭeaţa de vecĭ, voĭŭ desfăşurá în cuvêntarea de astă-ḑĭ cuprinsul s. evangelĭĭ cetite, la carea desfăşurare vĕ poftescŭ să-'mĭ urmaţĭ cu luare aminte!

„Dis'a Domnul: Eacă! unŭ legĭuitorĭŭ s'a sculatŭ ispitindŭ pre elŭ şi ḑicêndŭ: Învĕţătorĭule! ce voĭŭ face, ca să moştenescŭ vĭeaţa de vecĭ?“ Întrebarea, că cum să dobândească omul vĭeaţa de vecĭ, e ŭă întrebare mare, ŭă întrebare prea însĕmnată, ŭă întrebare ce întrece toate întrebările lumiĭ, căcĭ ea privesce vecia omuluĭ, fericirea seaŭ osânda luĭ. Vaĭ aşá-dară de acelŭ omŭ, care această întrebare seaŭ nu o face nicĭ ŭă-dată, seaŭ o face numaĭ pe apucate, numaĭ în pripă, numaĭ cu cugetŭ uşorŭ! Unŭ omŭ ca acesta, seaŭ că nu crede în Dumneḑeŭ şi în vĭeaţa vecĭnică, seaŭ că aşá de tare e încurcatŭ în rĕţelele poftelor şi ale desmerdărilor pământuluĭ, că n'are nicĭ timpŭ, nicĭ voĭe, a face această întrebare. Dară o omule! tu să nu uĭţĭ, cum-că pre tine te aşteaptă ŭă ḑi mare, ḑiŭa înfricoşatuluĭ judeţŭ; tu să nu uĭţĭ de hotărîrea cea mare a vĭeţiĭ tale pământescĭ. Tu vĭeţuĭescĭ în lume numaĭ ŭă-dată şi nu de doaŭĕ orĭ. Ŭă-dată vĭeţuĭescĭ şi lucrĭ pentru vecia ta, acuma şi nu maĭ târḑiŭ. Decĭ adese-orĭ şi cu totŭ adinsul să te întrebĭ pre tine însu-ţĭ: Ce să facŭ, ca să moştenescŭ vieaţa de vecĭ?

„Eară elŭ (Isusŭ) rĕspunḑêndŭ a ḑisŭ: În lege ce e scrisŭ, cum cetescĭ? Eară elŭ (legĭuitorĭul) rĕspunḑêndŭ a ḑisŭ: Să ĭubescĭ pre Domnul D-ḑeul tĕŭ din toată inima ta, şi din totŭ sufletul tĕŭ, şi din toată vêrtutea ta, şi cu totŭ cugetul tĕŭ, şi pre de-aproapele tĕŭ, ca însu-ţĭ pre tine.“ Aşá-dară ĭubirea ni deschide poarta la vĭeaţa vecĭnică, ĭubirea luĭ Dumneḑeŭ din toată inima, şi din totŭ sufletul, şi din toată vêrtutea, şi cu totŭ cugetul şi ĭubirea aproapeluĭ ca pre noĭ înşi-ne. Dară ce e a ĭubí pre Dumneḑeŭ din toată inima, şi din totŭ sufletul, şi din toată vêrtute, şi cu totŭ cugetul? A ĭubí pre Dumneḑeŭ din toată inima e, a ĭubí pre Dumneḑeŭ cu întreaga inimă şi nu cu jumĕtate de inimă, cu alipire stătornică şi credincĭoasă a inimiĭ şi nu cu aplecare trecĕtoarĭă şi schimbăcĭoasă a eĭ. A ĭubí pre Dumneḑeŭ din totŭ sufletul

e, a se alipí de Dumneḑeŭ cu sufletul întregŭ, nedespărţitŭ, cugetândŭ la Dumneḑeŭ şi predându-'ĭ toate interesele vĭeţeĭ în deplină încredere, sperânţă şi suferinţă. A ĭubí pre Dumneḑeŭ din toată vêrtutea e, a ĭubí pre Dumneḑeŭ cu toate puterile trupescĭ şi sufletescĭ, servindu-'ĭ cu acestea totŭ-de-auna şi fără de contenire. A ĭubí pre Dumneḑeŭ cu totŭ cugetul e, a îndreptá mintea şi voĭea, toate cugetările şi aplecările la Dumneḑeŭ, lucrândŭ şi făcêndŭ numaĭ cele bineplăcute luĭ Dumneḑeŭ, numaĭ cele ce sporescŭ onoarea şi premărirea luĭ Dumneḑeŭ pe pământŭ. Celŭ ce ĭubesce pre Dumneḑeŭ aşá, împlinesce toate poruncile luĭ şi se feresce de pĕcatŭ; celŭ ce ĭubesce pre Dumneḑeŭ aşá, onorează numele celŭ sântŭ alŭ luĭ, nu-'l vatĕmă prin înjurăturĭ şi jurăminte nedrepte şi nu ĭa scăpare la vrăjitoriĭ şi descântece, ci cere în rugăcĭune ferbinte ajutorĭŭ dela D-ḑeul celŭ adevĕratŭ; celŭ ce ĭubesce pre Dumneḑeŭ aşá, ţine cum se cuvine duminecele şi sĕrbătorile, se reţine în acestea de totŭ lucrul greŭ şi pentru oare-care treabă seaŭ înteresŭ lumescŭ nu lipsesce dela s. liturgiă şi dela ascultarea cuvêntuluĭ dumneḑeĭescŭ. Cine în dumineci şi în ḑile de sĕrbătorĭ lipsesce dela biserică pentru oare-care negoţŭ, seaŭ pentru oare-care treabă, seaŭ pentru oare-carea petrecere şi merge la biserică numaĭ când n'are nicĭ unŭ lucru, acela pune interesele şi plăcerile sale maĭ pe sus de ĭubirea luĭ Dumneḑeŭ şi nu ĭubesce pre Dumneḑeŭ din totŭ sufletul şi din toată vêrtutea.

Şi ce e, a ĭubí pre de-aproapele nostru ca pre noĭ înşi-ne? A ĭubí pre de-aproapele nostru ca pre noĭ înşi-ne e, a face şi a dorí de-aproapeluĭ nostru totŭ aceea, ce ni facemŭ şi ce ni dorimŭ noaŭĕ înşi-ne; a luá parte la soartea luĭ întocma aşá, ca şí la soartea noastră însa-şĭ şi a sporí binele luĭ, ca şí alŭ nostru însu-şĭ; a privĭ sĕrăcia luĭ ca sĕrăcia noastră, boala luĭ ca boala noastră, necaḑul luĭ ca necaḑul nostru; a sătură pre celŭ flămêndŭ, a adăpá pre celŭ însĕtatŭ, a îmbrăcá pre celŭ golŭ, a primí în casa sa pre celŭ străinŭ, a cercetá pre celŭ bolnavŭ, a căutá pre celŭ din închisoare, a înmormêntá pre morţĭ, a învĕţá pre ceĭ ne-'nvĕţaţĭ, a cresce pre copiĭ orfanĭ, a dá sfaturĭ bune acelora, carii aŭ trebuinţa de acestea, a aduce pre ceĭ rĕtăciţĭ la calea adevĕruluĭ, a mustrá pre pĕcătoşĭ, a mângâĭá pre ceĭ întristaţĭ şi a-ĭ întărí în credinţă şi în sperânţă. Eŭ voĭescŭ, că alţiĭ să mĕ ajuture pre mine în nevoĭele mele trupescĭ şi sufletescĭ, deci să ajuturŭ într'acestea şí eŭ pre de-aproapele meŭ. Eu nu voĭescŭ mie însu-mĭ nicĭ ŭă daună, deci să nu voĭescŭ şi să nu facŭ vr'ŭă daună

nicĭ de-aproapelui meŭ. Eŭ nu voĭescŭ, ca cine-va să mĕ vorbească pre mine de rĕŭ, decĭ şí eŭ să nu vorbescŭ de rĕŭ pre de-aproapele meŭ. Eŭ nu voĭescŭ, ca cine-va să mĕ strâmbătăţească pre mine, decĭ şí eŭ să nu strâmbătăţescŭ pre de-aproapele meŭ. Eŭ nu voĭescŭ, ca cine-va să strice pacea caseĭ mele, decĭ şí eŭ să nu stricŭ pacea caseĭ de-aproapelui meŭ. Aceasta este a ĭubí pre de-aproapele meŭ ca însŭ-mi pre mine.

„Şi ĭ-a ḑisŭ Isusŭ luĭ: Dreptŭ aĭ rĕspunsŭ: Fă acestea şi veĭ fi viŭ.“ Aşá-dară va fi viŭ, ádecă va dobândí vĭeaţa vecĭnică acela, care va ĭubí pre Dumneḑeŭ din toată inima, din totŭ sufletul, din toată vêrtutea şi cu totŭ cugetul şi pre de-aproapele sĕŭ, ca pre sine însu-şĭ; acela va dobândí vĭeaţa de vecĭ, care va face altora aceea ce voĭesce, ca şi alţiĭ să facă luĭ. Din contra va ḑice Isusŭ celor ce nu satură pre ceĭ flămânḑĭ, nu adapă pre ceĭ însĕtaţĭ, nu îmbracă pre ceĭ goĭ, în scurtŭ nu isprăvescŭ fapte de ĭubire a de-aproapelui lor: Duceţi-vĕ dela mine blĕstămaţilor în focul de vecĭ, care e gătitŭ dĭavolului şi âṅgerilor luĭ.[1]) Şi într'adeverŭ, cum ar fi cu putinţă, ca ceĭ lipsiţĭ de ĭubire, ceĭ ne'ndurătorĭ, ceĭ ce urgiescŭ, asupriescŭ şi prigonescŭ pre alţiĭ, cum ar fi cu putinţă, ca înrĕutăţiţiĭ, rĕsbunătoriĭ, pismătăreţiĭ să dobândească vĭeaţa de vecĭ, să între în ceata celor ĭubitorĭ, buni şi curaţĭ la inimă? O nicĭ ŭă dinioară nu poate Velialŭ să aĭbă părtăşiă cu Christosŭ! Eacă calea vĭeţeĭ de vecĭ, calea fericirii vecĭnice: Ĭubirea luĭ Dumneḑeŭ peste toate şi a de-aproapelui nostru ca pre noĭ înşi-ne, şi anume nu ĭubirea numaĭ din gură, ci cu fapte, căcĭ ḑice Isusŭ: „Nu totŭ celŭ ce-'mĭ ḑice Doamne, Doamne va întrá întru împĕrăţiea cerĭurilor, ci celŭ ce face voĭea Tatălui meŭ, care e în cerĭurĭ.“ [2]) Pentru aceea şí voĭ ĭubiţilor, nu veţĭ dobândí vĭeaţa de vecĭ, dacă vĕ veţĭ mulţămí numaĭ a cunoasce voĭea şi poruncile luĭ Dumneḑeŭ, fără de a le împliní. Eacă ce ḑice s. ap. Iacovŭ: Fiţĭ făcĕtorĭ cuvêntului, şi nu numaĭ ascultătorĭ, amăgindu-vĕ pre voĭ înşi-vĕ. Că de este cine-va ascultătoriŭ cuvêntului, şi nu facĕtoriŭ, acesta e asemene omului, carele îşĭ caută feaţa nascerii sale în oglindă. Că s'a căutatŭ pre sine şi s'a dusŭ, şi îndată a uĭtatŭ, în ce chipŭ erá. Eară celŭ ce privesce la legea cea deplină a libertăţii, şi rĕmâne într'însa, acela nefiindŭ ascultătoriŭ cu uĭtare, ci făcĕtoriŭ lucrului, fericitŭ va fi în fapta sa.[3])

[1]) Mat. 25, 41.
[2]) Mat. 7, 21.
[3]) Iacovŭ 1, 22.

„Eară elŭ (legĭuitorĭul) vrêndŭ să se îndrepteze pre sine însu-şĭ, a ḑisŭ cătră Isusŭ: Şi cine e vecinul meŭ? Jidovii după învĕţătura Fariseilor ţineaŭ de vecinĭ numaĭ pre ceĭ de ŭă naţiune, de unŭ sânge şi de ŭă lege cu eĭ şi şĭ din acestĭa numaĭ pre amicĭ şi nu şĭ pre duşmaniĭ lor; eară pre alte popoare, pre păgânĭ, pre ceĭ de altă lege îĭ urĭaŭ şi-'ĭ prigonĭaŭ câtŭ puteaŭ. Decĭ sciindŭ legĭuitorĭul, cum-că Isusŭ se depărtează dela învĕţătura Fariseilor şi voindŭ să între cu Isusŭ în certe învĕţate, îĭ făcŭ întrebarea: „Cine e vecinul meŭ?“; eară Isusŭ, voindŭ să aducă pre legĭuitoriul la mărturisirea, cum-că totŭ omul e vecinul nostru, învĕlí rĕspunsul, ce ilŭ dădŭ în următoarĭa asĕmănare:

„Unŭ omŭ oare-carele s'a pogorîtŭ din Ierusalimŭ în Ierichonŭ.“ Calea dela Ierusalimŭ la Ierichonŭ erá îndelungată şi duceá prin unŭ deşertŭ periculosŭ, cunoscutŭ acuma de demultŭ pentru lotriele şi omorurile, ce se ispriviaŭ în elŭ. În această cale „A căḑutŭ omul călĕtorĭŭ în tălharĭ, carii desbrăcându-'lŭ s'aŭ dusŭ, lăsându-'lŭ de-abĭe viŭ“. Ach! ce dureri va fi avutŭ acestŭ omŭ, şi ce lipsă erá aice de ajutorĭŭ omenescŭ, de-oară-ce fiindŭ de abĭe viŭ, nesmintitŭ nicĭ nu se puteá urní din locŭ. Dară de unde să vină ajutorĭŭ într'unŭ locŭ ca acesta depărtatŭ şi părăsitŭ de oamenĭ? Şi totu-şĭ eacă se arată ajutorĭŭ, căcĭ ḑice s. evangelie: „Şi s'a întêmplatŭ de a trecutŭ unŭ preutŭ pe acea cale.“ Unŭ preutŭ alŭ aceluĭ D-ḑeŭ, care e ĭubirea însa-şĭ, alŭ aceluĭ Dumneḑeŭ, care ḑice: Îndurare voĭŭ, şi nu jertfă, unŭ preutŭ ḑicŭ, de bună samă se va îndurá de acestŭ nenorocitŭ călĕtorĭŭ, şi-'lŭ va ajuturá! Însă înzădar, căcĭ ḑice s. evangelie: „Şi vĕḑêndu-'lŭ, l'a trecutŭ.“ Dară se maĭ arată ŭă raḑă de sperânţă, căcĭ ḑice s. evangelie maĭ departe: „Aşijderea şí unŭ Levitŭ, fiindŭ la acelŭ locŭ, venindŭ şi vĕḑêndu-'lŭ.“ Aşá-dară măcar acestŭ Levitŭ îlŭ va ajuturá pre bĭetul nenorocitŭ? Eară-şĭ înzădar, căcĭ şí acesta „L'a trecutŭ.“ Cum doară n'aveaŭ acestŭ preutŭ şi acestŭ Levitŭ legea luĭ Moĭsi, care poruncesce: „Să ĭubescĭ pre de-aproapele tĕŭ ca pre tine însu-ţĭ?“ [1]) Fără de îndoĭeală o aveaŭ şi sciiaŭ a vorbí despre ea multe, că cum se tâlcuesce ea de acestŭ seaŭ de acelŭ învĕţătorĭŭ, şi care omŭ să se ţină de vecinul nostru. Dară cunoascerea şi împlinirea legiĭ nu e una şi aceea-şĭ, şi împlinirea legiĭ se întrelasă adese-

[1]) 3 Carte 19, 18.

ori şi de oameni aleşi, mai vêrtosŭ, dacă e ea împreunată cu greutăţi, precum erá aevea şi aici. Preutul şi Levitul, carii îlŭ vĕḑură pre călĕtoriul nenorocitŭ, sciiaŭ, că s'ar cădé a-'lŭ ajutorá, dară vĕḑêndu-'lŭ în acestŭ locŭ încunjuratŭ de hoţi şi tâlhari, vor fi ḑisŭ cătră sine înşi-şi: nu ni-'i rudă, nu ni-'i cunoscutŭ, n'avemŭ de a face cu dînsul; afară de aceea, pênă în oraşŭ e departe şi elŭ nici nu poate âmblá; şi dacă va muri pe cale, să ducemŭ unŭ trupŭ mortŭ, şi să ne espunemŭ la prepusul uneĭ fără-de-legi? Ei vor fi socotitŭ acestea şi de-asemeni şi pentru aceea l'aŭ trecutŭ, lăsându-'lŭ fără de ajutoriŭ.

Acuma se apropie de omul nenorocitŭ unŭ Samarineanŭ. Dară îndurá-se-vá de elŭ Samarineanul, după ce ceĭ de ŭă lege şi de unŭ neamŭ cu dînsul, unŭ preutŭ şi unŭ Levitŭ nu simţiră îndurare cu elŭ? Aşá e, Samarineanul se îndură de nenorocitul călĕtoriŭ după cum ḑice s. evangelie: „E a r ă u n ŭ S a m a r i n e a n ŭ m e r g ê n d ŭ a v e n i t ŭ l a e l ŭ ş i v ĕ ḑ ê n d u - ' l ŭ i s ' a f ă c u t ŭ m i l ă d e e l ŭ. Ş i a p r o p i i n d u - s e a l e g a t ŭ r a n e l e l u ĭ, t u r n â n d ŭ u n t ŭ d e l e m n ŭ ş i v i n ŭ ş i p u i n d u - ' l ŭ p e d o b i t o c u l s ĕ ŭ, l ' a d u s ŭ l a ŭ ă c a s ă d e o a s p e ţ ĭ ş i a p u r t a t ŭ g r i j ă d e e l ŭ. Ş i a d o a ŭ ĕ ḑ i c â n d a p u r c e s ŭ, s c o ţ ê n d ŭ d o ĭ a r g i n ţ ĭ ĭ - a d a t ŭ g a z d e ĭ, ş i ĭ - a ḑ i s ŭ: p o a r t ă - ĭ g r i j ă, ş i o r ĭ - c e v e ĭ m a ĭ c h ĭ e l t u í, î n t o r c ê n d u - m ĕ, v o ĭ ŭ î n t o a r c e ţ i e.“ Jidovii de pe timpul de atunci, precum amŭ ḑisŭ, ţineaŭ de vecini numai pre ceĭ de ŭă naţiune şi pre ceĭ de ŭă lege cu eĭ, eară pre toţi ceĭa-l'alţi oameni, carii nu eraŭ jidovi, îi ţineaŭ de străini urându-'i şi pregonindu-'i. Maĭ alesŭ nu se învoiaŭ eĭ cu Samarinenii, carii eraŭ jumĕtate jidovi şi jumĕtate păgâni, ci se certaŭ dea-pururе cu eĭ despre naţiune şi lege, fiindŭ-că Samarinenii primiaŭ numai cele cinci cărţi ale luĭ Moïsi, n'aveaŭ preoţi din seminţia luĭ Levi, nici nu âmblaŭ la templul din Ierusalimŭ în timpurile hotărîte. Pentru aceea jidovii şi Samarinenii la întâlnirĭ nici nu se întrebaŭ de sănĕtate, şi unŭ jidovŭ erá Samarineanului şi unŭ Samarineanŭ erá jidovului fiinţa cea maĭ urgisită. Şi eacă acuma ce se întêmplă! Samarineanul îlŭ ajutură pre acela, pre care îlŭ ţine de duşmanul naţiunii şi alŭ legii sale. Şi spre a-'lŭ ajutorá, îşi pune chĭarŭ şí vĭeaţa, oprindu-se la locul, unde petrecŭ tâlhari şi ucigaşi, la locul, pe lângă care nu se opriră preutul şi Levitul, ci trecură degrabă, socotindŭ poate ca să nu li se întêmple şí lor ce-va de-asemene ca şi călĕtoriului. Şi ce îngrijire avú Samarineanul de nenorocitul călĕtoriŭ, de duşmanul naţiunii şi alŭ

legiĭ sale! Elŭ nu numaĭ leagă ranele nenorocitului, toarnă în ele untŭ de lemnŭ şi vinŭ, îlŭ pune pe dobitocul sĕŭ şi-'lŭ duce la ŭă casă de oaspeţĭ; ci âncă face chĭeltuĭeală cu elŭ, dându gazdeĭ doĭ arginţĭ şi ḑicându-'ĭ să poarte grijă şi orĭ-ce va maĭ chĭeltui, va întoarce luĭ. Ce contrastŭ vedemŭ aicĭ la întêmplarea aceasta! Pe de ŭă parte tălharĭ, carĭ desbracă pre călĕtorĭul nedumeritŭ, îlŭ rănescŭ şi-'lŭ lasă de-abĭe viŭ; pe de altă parte unŭ Samarineanŭ, care toarnă vinŭ şi untŭ de lemnŭ în ranele călĕtorĭuluĭ, îlŭ leagă, îlŭ aduce la ŭă casă de oaspeţĭ şi se îngrijesce de însănĕtoşarea luĭ. Ce a făcutŭ tălharilor nenorocitul, că eĭ l'a rănitŭ astŭ-felĭŭ? Nimică! Şi ce a datŭ elŭ Samarineanuluĭ, că se îngrijesce de dînsul cu atâta abnegaţiune (lepădare de sine)? Aşijderea nemică! Şí tălhariĭ şí Samarineanul lucrează din îmboldire lăuntrică; aceĭa, urmându pofteĭ lor celeĭ rele, acesta urmându îmboldiriĭ îndurăriĭ şi dragosteĭ de-aproapeluĭ. Aceĭa decadŭ la ŭă cruḑime şi vărvăriă atâtŭ de cumplită, eară acesta se înalţă la ŭă ĭubire şi generositate atâtŭ de frumoasă? Învaţă de aicĭ creştine a cunoasce, ce ḑace în adîncul inimeĭ omenescĭ: bine şi rĕŭ. Învaţă de aicĭ, câtŭ de adîncŭ poate unul să cadă, şi la câte bunătăţĭ poate altul să se înalţe! După ce dumneḑeĭescul Mântuitorĭŭ ĭĭ arătă legĭuitorĭuluĭ această pildă frumoasă de ĭubire a de-aproapeluĭ îlŭ întreabă maĭ departe:

„Carele dintr'acestĭ treĭ ţi se pare a fi maĭ de aproape celuĭ ce a căḑutŭ în tălharĭ?“ Şi legĭuitorĭul a trebuitŭ să rĕspundă: „Carele a făcutŭ milă cu dînsul“, ádecă Samarineanul, căcĭ Samarineanul a împlinitŭ porunca ĭubiriĭ de-aproapeluĭ. Pe aceasta ḑice Mântuitorĭul:

„Mergĭ de fă şí tu aşijderea.“ Cu aceste puţine cuvinte a ḑisŭ Mântuitorĭul legĭuitorĭuluĭ, că elŭ, ca şí Samarineanul să ţină de acuma înainte de vecinŭ pre totŭ omul, fiă elŭ jidovŭ seaŭ păgânŭ, de legea luĭ seaŭ de altă lege, dintr'ŭă ţeară, seaŭ din altă ţeară, cunoscutŭ seaŭ necunoscutŭ, prietinŭ seaŭ duşmanŭ, şi să-'lŭ ajuture. Este omul în nevoĭă şi-'ĭ cunoscŭ eŭ nevoĭa şi potŭ eŭ să-'lŭ ajuturŭ, atuncĭ să-'lŭ şí ajuturŭ, să-'lŭ ajuturŭ şí dacă-'mĭ pică greŭ, ba chĭarŭ şí dacă ajutorĭul e împreunatŭ cu oare-care periculŭ pentru vĭeaţa mea. Şi dacă îlŭ ajuturŭ, să nu cautŭ totŭdea-una folosul meŭ, ci să-'lŭ ajuturŭ fără de privire la folosŭ din dragoste curată. Decĭ şí duşmanul, şí clevititorĭul, şí pismătareţul, şi asupritorĭul e vecinul meŭ, şi chĭar la acestĭa se arată ĭubirea creşti-

nească în mărimea-'i adevărată. Că de veţi iubí pre ceí ce vĕ iubescŭ pre voí, ce plată veţĭ avé, aŭ nu şí vameşiĭ facŭ aceasta? Şi de veţĭ întrebá de sănĕtate numaĭ pre prietenií voştri, ce faceţĭ maĭ multŭ, aŭ nu şí păgânií facŭ aşá? [1]) Iubiţĭ pre vrăjmaşii voştri, grăiţĭ de bine pre ceĭ ce vĕ grăĭescŭ de rĕŭ pre voĭ, faceţĭ bine celor ce vĕ urĕscŭ pre voĭ, şi vĕ rugaţĭ pentru ceĭ ce vĕ asupriescŭ şi vĕ gonescŭ pre voĭ. Ca să fiţĭ fiiĭ Tatălui vostru, care e în ceriurĭ, că soarele sĕŭ îlŭ rĕsare peste ceĭ rĕĭ şi peste ceĭ buní, şi ploaĭă peste ceĭ drepţĭ şi peste ceĭ nedrepţĭ. [2])

După cele ce 'aţĭ auditŭ şí eŭ vĕ ḑicŭ iubiţilor! faceţĭ şí voĭ aşijderea şi veţĭ fi vií, ádecă: Iubiţĭ pre Domnul Dumneḑeŭ din toată inima, şi din totŭ sufletul, şi din toată vêrtutea, şi din totŭ cugetul, şi pre de-aproapele vostru ca pre voĭ înşi-vĕ şi veţĭ avé vieaţa vecínică. Iubirea luĭ Dumneḑeŭ peste toate şi a de-aproapeluĭ ca pre noĭ înşi-ne e pavĕza nepătrunḑĕtoarĭă, de care se sfarmă toată săgeata rĕuluĭ şi care învinge toate ispitele spre pĕcatŭ. Iubirea luĭ Dumneḑeŭ peste toate şi a de-aproapeluĭ ca pre noĭ înşi-ne e sufletul tuturor faptelor bune, e cuprinsul legiĭ, e calea la vieaţa de vecĭ, la fericirea vecĭnică. Decĭ dacă voiţĭ să întraţĭ în vieaţa vecĭnică, păşiţĭ pe calea iubirii luĭ D-ḑeŭ şi a de-aproapeluĭ, căcĭ făcêndŭ aceasta, împliniţĭ legea.

A M I N Ŭ.

Dr. V. Mitrofanoviciŭ.

---

[1]) **Mat. 5, 46.**
[2]) **Mat. 5, 44.**

СЛОВО

въ праздникъ Архистратига Божія Михаила и прочихъ безплотныхъ силъ.

(Составилъ А. Манастырскій.)

„Радуйтеся, яко имена ваша написана суть на небесѣхъ.“
(Лука 10, 20).

Сими пріятными словами привѣтствуетъ Евангелистъ тьи безчисленны лики безплотныхъ ангеловъ, которіи служатъ Господу на небесѣхъ яко своему цареви и наслаждаются тамъ славою Божіею и зрѣніемъ своего Сотворителя. Въ ихъ передѣ стоитъ Архістратигъ Михаилъ яко предводитель небесного воинства, той, который подъ часъ упадку злыхъ ангеловъ сопровождалъ, „тьму темъ“ и славно побѣдилъ темныхъ духовъ, збунтовавшихся на-противъ своего Творца. Съ прапоромъ славы въ рукахъ крычалъ онъ въ борбѣ до своихъ свѣтлыхъ товарышей безустанно „Кто яко Богъ“, що но еврейскому называется „Миха-илъ“; съ тѣмъ звукомъ ободрялъ онъ полки небесные, и завоевалъ силою Вышняго злыхъ демоновъ, за що его названо Михаилъ и его память торжествуетъ сегодня св. церковь вмѣстѣ съ всѣма тысящами тысящъ тѣхъ прочіихъ Ангеловъ, которые теперъ стоятъ окрестъ престола Всевышняго.

Такъ православныи христіане, якъ земскіи цари, блестающе въ своей славѣ имѣютъ около себе воинства земскіи, которіи ихъ окружаютъ и имъ служатъ, такъ якъ земскіи владѣтели тѣшутся полками безчисленными, которые ихъ престолъ украшаютъ, такъ и Царь небесный, Владѣтель неба и земли имѣетъ около себе „тьму темъ“, „тысяща тысящь“, „легіоны легіоновъ“ Ангеловъ, которіи непереглянно Его царскій тронъ окружаютъ и Его Величеству безузтанно служатъ. И небесные воинства на различные степени роздѣляются, которыхъ я вамъ после Діонисія Ареопагиты теперъ опишу.

Представте себѣ: На престолѣ сидитъ Христосъ, сынъ Бога живаго, кругъ него въ девяти ликахъ: Многоочистые Херувимы, шестокрылатые Серафимы, потомъ по своей старшынѣ престолы, Господства, силы, власти, начала, Архангели и Ангели и каждый ликъ имѣетъ свое великое число.

Сихъ всѣхъ безплотныхъ память сегодня св. церковь торжествуетъ, посвящаючи совокупно день предводителю Архангелу Михаилу и Гавріилу и се торжество побуждаетъ мене поговорити съ вами где-що о Ангелахъ, а именно обяснити вамъ:

I. Шо-то суть Ангели и въ чѣмъ состоитъ ихъ служба; а

II. Що есть Ангель Хранитель.

Се суть для христіанина важныи истинны; тому благаю, послухайте съ терпеливостію!

I.

Вже самое слово „Ангелъ" только значитъ, що: слуга Божій, исполнитель волы Вожой, посередникъ межи Богомъ и людьми и Богъ дѣйстно въ своей добротѣ сотворилъ при созданію сего міра и Ангеловъ т. е. чистыхъ духовъ, которые получили волю и разумъ высшій насъ, но тѣла неимѣютъ, а суть они сотворенны на тое, дабы невидимо Богу служили и людей отъ зла хоронили. Се есть ихъ повсегдашная служба: На небесѣхъ хвалятъ они Бога и непрестанно ему поютъ: „Свѧтъ, свѧтъ, свѧтъ, Господь Саваоѳъ," а на земли служатъ они человѣчеству въ розличныхъ случаяхъ. О семъ запевняетъ насъ пророкъ Исаія, который ихъ видѣлъ такъ спѣваючихъ въ видѣніи. На земли-же заявляютъ они людямъ волю и приказы Божіи, хоронятъ ихъ отъ всего зла, отъ нападовъ діявола и приносятъ передъ престолъ молитву Божій грѣшнаго яко благоуханное кадило. Они наклоняютъ людей въ снѣ, или иннимъ способомъ до исполненія Божаго приказу и отдаляютъ нашего врага т. е. діявола отъ насъ, дабы неперемога насъ въ своихъ искушеніяхъ. Велика есть радость межи Ангелами, если они избавлятъ грѣшника отъ погибели, бо они добрые духи и пріятели наши; „радость бываетъ о единомъ грѣшницѣ предъ Ангели Божїи, кающемсѧ, нежели о девѧтьдесѧтыхъ и девѧти праведныхъ, иже нетребꙋютъ покаѧнїѧ," такъ свѣдчитъ намъ св. евангелистъ Лука (15. 78). О, еслибъ намъ возможно, перейти все

тое, що сдѣлали Ангели для спасенія рода человѣческаго, якъ-бы позволилъ часъ, росказати вамъ, братія во Христѣ, якъ часто Ангелы людямъ на земли явилися, то тогда преконалибыстися, що Господь Богъ свою помощь отъ насъ никогда не отнимаеть. Но послухайте хотяй нѣсколько примѣровъ явленія Ангеловъ, о которыхъ оповѣдаетъ св. писаніе: три Ангелы явилися вѣрующему отцу Аврааму и возвѣстили ему, що стара его жена Сара породитъ ему сына. Два Ангелы явилися Лотови богобойному и велѣли ему оставити Содому и Гомору, которые мѣста малися спалити небеснымъ огнемъ. Единъ Ангелъ явился Аврааму, хотящему заколоти сына своего Исаака въ жертву Богови и сказалъ ему, абы неполагалъ руку свою на него! Единъ Ангелъ научалъ изъ Египта утекающихъ Израильтяновъ, куда они должны ити до червоного моря. Ангелы руководствуютъ, вразумляютъ и охраняютъ Іакова. Ангелъ является Гедеону, съ повелѣніемъ спасти Израиля; ангелъ является родителямъ Сампсона съ наставленіемъ, якъ воспитовати будущаго сына; ангелъ укрѣпляетъ чудесною пищею утомленнаго путнымъ шествіемъ — Илію пророка, ангелъ сопутствуетъ молодому Товіи, ангелъ охлаждаетъ пламень пещи Вавилонской вокругъ трехъ юношей. Архангела Гавріила послалъ Богъ до пречистой Дѣвы, абы обвѣстилъ ей рождество Христа Спасителя, а при рождествѣ спѣвало множество Ангеловъ въ воздухахъ надъ Вееелеемомь новорожденному дитятку: „Слава во вышнихъ Богѣ и на земли миръ въ человѣцѣхъ благоволеніе!“ (Лук. 2. 15.) Ангелъ блистающій въ снѣжно-бѣлой одеждѣ явился мироносицамъ и обявилъ имъ, що Іисусъ вже воскресъ изъ гроба и пр. По вознесеніи Христа Спасителя Ангелы являются съ словами утѣшенія св. Апостоламъ на горѣ Элеонской. Ангелъ приоправляетъ апостола Филипа къ вельможѣ Еѳіопской царицы для его наставленія; ангелъ Корнилію повелѣваетъ призвати Петра; ангелъ самаго Петра изводитъ изъ темницы; во время бурнаго плаванія ангелъ Павлу Апостолу обѣщаетъ безопасность послѣ кораблекрушенія. Ангели представляются съ крылами, щобъ указати тѣмъ изображеніемъ ихъ скору, вѣтрову службу въ роспространеніи повелѣній Божіихъ. Они малюются звычайно въ бѣлой одежѣ, дабы указати ихъ святость и невинность, или въ военныхъ шатахъ, въ знакъ ихъ побѣды надъ діяволомъ, и въ знакъ ихъ высшой силы. Кромѣ сихъ ангеловъ суть по ученію нашой св.

церкви и инніи, злы Ангели, злы духи, діяволи, которые отъ Вога отпали и Ему теперъ противорѣчатъ. Ангели не только служатъ цѣлому человѣчеству вообще, нѣтъ — они служатъ и кождому человѣку особенно, инакше сказавше:

II.

Кождый человѣкъ имѣетъ своего Ангела Хранителя, который его отъ всякаго зла хоронитъ и съ нимъ ажъ до смерти пробуваеть. Народившеся младенецъ и вступивше въ лоно христіанское св. крещеніемъ, получаетъ онъ вже яко членъ церковного общества при св. крещенію отъ Господа своего Ангела, своего невидимаго сторожа, который его въ пути жизны отъ всего зла ажъ до его кончины провадитъ и хоронитъ. Ангелъ Хранитель всегда съ нами пробуваетъ и никогда завладѣніе діявола надъ нами съ очей не опускаетъ. Если мы молемся, то и онъ съ нами до Бога молится, и нашу молитву до всевышняго трона приноситъ; если мы въ нуждѣ и скорбахъ, то онъ нашему сердцу способъ надаетъ, якымъ образомъ можемо мы отъ ихъ освободитися: если насъ діяволъ искушати хочетъ, то онъ насъ на тое черезъ нашу совѣсть уважныхъ робитъ. намъ повѣдаетъ що сближается нашъ древній врагъ. Такъ онъ насъ непростанно хоронитъ и пока еще нашъ Ангелъ Хранитель при насъ стоитъ, то мы немаемось ничого страхатися, бо Псалмистъ намъ о Бозѣ обвѣщяетъ, „ѧко ангеломъ своимъ заповѣсть о тебѣ, сохранити тѧ во всѣхъ пѹтехъ твоихъ. На рѹкахъ возмѹтъ тѧ, да не когда преткнеши о камень ногѹ твою.“ (пс. 90. 11—13). Видите, яка безконечная есть доброта Всевышняго! Но и то правда, що Ангелъ Хранитель насъ не разъ опускаетъ и съ жалемъ отъ насъ отвертается, а то тогда если видитъ онъ душу ему ввѣренную въ грѣхи заглубляющуюся, если видитъ онъ, що сатана вкоренився въ сердца наши; — ахъ! тогда онъ отступаетъ, а на его мѣстце приходитъ Ангелъ погибели, чорный сатана, бо где темнота, тамъ свѣтло не обитаетъ, где грѣхи запанували, тамъ Ангелъ Хранитель вже отойшолъ! Для того мы при каждомъ Богослуженіи у Господа просимъ „Ангела мирна, вѣрна наставника, Хранителя дѹшъ и тѣлесъ нашихъ“, абы онъ насъ ажъ до смерти неопустилъ, а по смерти нашу душу на мѣсто, сопровождалъ идѣже нѣсть болѣзнь, ни печаль, ни воздиханіе, но жизнь безконечная. „Сѹпостатъ вашъ дїаволъ“, кажетъ св.

Апостолъ Павелъ, „ако левъ рыкаѧ ходитъ, искїй кого поглотити;“ але будьте готовыми, добре припоясаны, одѣяны чистымъ сердцемъ, легкою совѣстею и преукрашенны честнотами дорогоцѣнными, а тогда: „небойтеса отъ страха нощнаго, отъ стрѣлы летящїа во дни, отъ вещи во тьмѣ приходящїа, отъ сраща и бѣса полѵденнаго!“ (пс. 90. 5.) Если хочите, абы ваша молитва скоро выслухана була, то удавайтеся наперед до вашего Ангела Хранителя и просѣтъ дабы принесъ вашу молитву ко Господу, а онъ ю певне радостно возметъ на крыла и представитъ передъ Саваоѳомъ. Молѣтся щиро такожє и до тѣхъ прочіихь безплотнихъ силъ, которыхъ память мы сегодня обходимо, польны-бо отъ нихъ небеса и они за васъ своего Творца благати будутъ. Просѣтъ и проводителей Ангелскихъ Михаила и Гавріила, которые днесь на небесахъ ликуютъ, ихъ бо имена суть здѣ написаны, они за васъ на небесѣхъ своего и вашего Царя щиро благати будутъ, дабы вамъ и всѣмъ вѣрнымъ Онъ тутъ здравія и долгоденствія, а въ тѣхъ нами еще незнаныхъ сторонахъ вѣнецъ неувядимый подалъ. Молися ты старче, молися ты юноше. молися и ты младенче до твоего Ангела Хранителя, славами: „Ангеле Христовъ, хранителю мой сватый и покровителю дѵши и тѣла моего, вса ми прости, елика согрѣшихъ во днешнїй день и отъ всякого лѵкавствїа противнаго ми врага избави ма, да не въ коемже грѣсѣ прогнѣваю Бога моего, но моли за ма грѣшнаго и недостойнаго раба, ако да достойна ма покажеши благости и милости всесватыа тройцы, и матере Господа моего Іисѵса Христа, и всѣхъ Сватыхъ. Амінь.

Cuvĕntare

ţinută la sĕrbarea sânţiriĭ bisericeĭ din Ceahorŭ în 21 Optomvre (2 Noemvre) 1884.

Onorată şi de Christosŭ iubitoarĭă adunare!

Solomonŭ, renumitul rege alŭ poporuluĭ Israilŭ, făcêndŭ oarecândŭ în Ierusalimŭ ŭă biserică mare şi frumoasă şi decorându-o cu odoarele cele maĭ scumpe din lume, nu a cuteḑatŭ a se mândrí, ci întru umilinţa sufletuluĭ sĕŭ a ḑisŭ: „Doamne Dumneḑeule! De-oară-ce ceriul şi ceriul ceriurilor nu-ţi sûntŭ destule ţie, fi-va-ţi oare destulă casa aceasta, care am ḑidit'-o numeluĭ tĕŭ?“ [1]) Şi rugându-se apoĭ, i-s'a arĕtatŭ Domnul noaptea şi i-a ḑisŭ: „Auḑit'-am rugăciunea ta şi am alesŭ casa aceasta, ca să-mĭ fiă casă de jertfă.“ [2])

După plinirea timpurilor însă, trecêndŭ umbra legiĭ vechie şi cu venirea Domnuluĭ şi Mântuitoriului nostru Isusŭ Christosŭ reversându-se darul şi adeverul evangelieĭ preste seminţiele pământuluĭ, a dispărutŭ mărirea bisericeĭ luĭ Solomonŭ, eară în locul cortuluĭ şi alŭ têmpleĭ aşeḑământului vechiŭ s'a rădicatŭ mărirea aşeḑământului noŭ, mărirea bisericeĭ luĭ Christosŭ. Şi biserica luĭ Christosŭ strălucĭá în aşeḑămintele sale de mântuire atâtŭ de luminatŭ, încâtŭ puteá cântá: „Bucura-se-va sufletul meŭ în Domnul, că m'a îmbrăcatŭ în veşmêntul mântuinţeĭ şi cu haina veseleĭ m'a împodobitŭ, ca unuĭ mire mi-a pusŭ mie cunună şi ca preŭă mireasă m'a împodobitŭ cu podoaba.“

Eacă acum şi biserica din satul acesta, şi aceasta fiică a Sionuluĭ bunei credinţe în Christosŭ are cuvêntŭ a se bucurá în Domnul şi a-lŭ preamărí în psalmi, în laude şi cântărĭ dumneḑeieschĭ; căcĭ de cândŭ s'a urditŭ comuna astŭ creştina, ea n'a fostŭ lipsită de scutul

[1]) I. Imper. 8, 27.
[2]) Cron. 7, 12.

şi îndurarea luĭ Dumnedeŭ: într'însa nu s'a stinsu lumina evangeliei nicĭ nu s'aŭ întunecatŭ radele dreptei credinţe, ci, avêndŭ parte de ḑile bune, a totŭ crescutŭ şi s'a întăritŭ.

În ţinutul acesta ádecă, carele şí în vechime se numiá ţinutul Cernăuţilor, se întindeá ŭă-dată unŭ satŭ mare cu şese biserice. Numele satuluĭ erá Cosminŭ, eară hotarele lu ajungeáŭ spre resăritŭ la hotarul Lucăviţeĭ, spre meaḑă-noapte la hotarul Ostriţeĭ, care se numiá în vechime Clişcăuţi, spre apusŭ la hotarul Roşieĭ şi alŭ Cernăuţilor, eară spre ameaḑă-ḑĭ la hotarul Cucĭurului şi alŭ Tărăşenilor.

Întinsă erá moşia Cosminuluĭ, dară pecâtŭ de întinsă erá ea, Stefanŭ Vodă celŭ mare, carele în rĕstîmpul domnieĭ sale de 41 de anĭ a apĕratŭ cu braţŭ tare pămêntul Moldoveĭ de năvala turcilor, tătarilor, polonilor şi a ungurilor şi carele în lauda lui D-ḑeu pentru învingerile sale l'a sĕmĕnatŭ cu multe mônăstirĭ şi biserice, ce stáu şí pênă în ḑiŭa de astă-ḑĭ, — ḑicŭ, Stefanŭ Vodă celŭ mare cu uricul din 3 Aprilŭ 1488 a dăruitŭ moşia Cosminului mônăstiriĭ Putna, ce o ḑidise şi unde ḑacŭ osămintele luĭ.

Proprietatea moşieĭ acesteĭa în hotarele eĭ cele vechĭe câtŭ şi numele Cosminŭ e pĕstratŭ pênă astă-ḑĭ atâtŭ în urice câtŭ şí în gura poporuluĭ, dară din satul Cosminŭ nu-sŭ decâtŭ nisce urme slabe din temeliele bisericelor, pentru-că întorcêndu-se Albertŭ, regele Poloniei, după ŭă încercare fara de succesŭ, de a cuprinde Suceava, capitala Moldoveĭ, spre Polonia, a fostŭ ajunsŭ de Stefanŭ Vodă celŭ mare şi bătutŭ atâtŭ de crâncenŭ la satul Cosminŭ, încâtŭ oastea i-s'a dusŭ fărîme. Dară şi satul Cosminŭ n'a scăpatŭ, pentru-că a fostŭ arsŭ şi devăstatŭ cu totul.

După bătălia aceea Cosminul din cenuşa şi dĕrîmăturele sale nu s'a maĭ rădicatŭ, dară rediul de ţărină şi de fênaţe, unde se întindeá elŭ, poartă şí pênă în ḑiŭa de astă-ḑĭ numele Cosminŭ.

Abĭá maĭ târḑiŭ şi anume pe la jumĕtatea veaculuĭ trecutŭ, ádecă înainte de 150 de anĭ, a prinsŭ a se urdí câte-vá sătucene noaŭĕ pe moşia Cosminuluĭ şi anume s'a urditŭ pe dâmbul eĭ despre rĕsăritŭ satul Mologia, pe coasta Chisieĭ satul Ceahorŭ, eară maĭ în urmă pe valea rîuluĭ Corovia satul Corovia.

Familiele, carĭ s'aŭ aşĕḑatŭ pe coasta Chisieĭ şi aŭ urḑitŭ satul Ceahorŭ, aŭ fostŭ familiele Andonenilor, Pridienilor, Basarabenilor, Cioreĭenilor şi a Ungurenilor şi creştinii de aice dintru'nceputŭ nu aveáŭ biserică în locŭ, ci âmbláŭ la biserica din Mologiă. Eară apoĭ

făcêndu-şĭ şi sânţindu-li-se biserica de aice la a. 1776, avură adăpostŭ într'însa nu numaĭ eĭ, ci şí creştiniĭ din Corovia, carĭ nu şĭ-aŭ făcutŭ biserică propriă decâtŭ abĭá în a. 1824.

Preoţiĭ, carĭ aŭ păstoritŭ în Ceahorŭ, decândŭ stă biserica astŭ vechĭă, ádecă în rĕstêmpul de 108 anĭ, sûntŭ: Grigoriu Ternoveţchi, Vasiliu Dimitroviciŭ, Nicolaŭ Şandru, Vasiliu Cechovschi, Samuilŭ Andrieviciŭ, ádecă Prea Sânţitul nostru Mitropolitŭ de acum Silvestru şi umilinţa mea: şi eacă mie mi-a fostŭ datŭ, ca păstoriŭ sufletescŭ alŭ parochieĭ acesteĭa să- ajungŭ bucuria ḑileĭ de astă-ḑi, bucuria sânţiriĭ şi deschideriĭ bisericeĭ acesteĭ noauĕ, ḑidite din veniturile fondului relegĭumariŭ cu concurinţa poporului parochialŭ.

De astă-ḑi înainte aşá-dară biserica astŭ mare şi frumoasă e menită să fiă locŭ sântŭ, căcĭ ḑice sântul Ioanŭ gură de aurŭ: „biserica este casa marelui împĕratŭ cerescŭ, unde sûntŭ de faţă şi şĕrbescŭ îngeriĭ, unde şede Christosŭ pre scaunul săŭ“, eară Simonŭ Tisalonicheanul afirmă: „biserica este locul, unde lucreaḑă însu-şĭ D-ḑeŭ“, ca şí cândŭ ar ḑice, unde lucreaḑă Dumneḑeu mântuirea oamenilor.

Ea este menită să fiă şcoală; căcĭ aice aŭ să se împărtăşească învĕţăturele mântuitoarĭe ale Domnului nostru Isusŭ Christosŭ şi să se facă cunoscute poruncele luĭ Dumneḑeŭ, între carĭ este cea maĭ mare: „Să iubescĭ pre Domnul Dumneḑeul tăŭ din totŭ sufletul tăŭ, şi din toată puterea ta, şi a doauĕ asemenea acesteĭa: Să iubescĭ pre vecinul tăŭ, ca pre tine însu-ţĭ.“ [1])

Ea este menită să fiă locŭ de rugăciune; căcĭ ḑice însu-şĭ Mântuitoriul şi Domnul nostru Isusŭ Christosŭ: „Scrisŭ este, că casa mea casă de rugăciune se va chĭămá.“ [2]) Aice aşá-dară aŭ să se facă sântele liturgie, să se împărtăşească sântele săcrăminte şi să se facă toate rugăciunile atâtŭ în folosul celor viĭ câtŭ şí celor rĕpăosaţĭ.

Ea e menită să fiă locŭ de adunare fără privire la ranguriĭ şi măririĭ lumescĭ; căcĭ într'însa aŭ să între toţĭ câţĭ poartă numele Domnului nostru Isusŭ Christosŭ, avuţiĭ şi sĕraciĭ, împĕraţiĭ şi şĕrbitoriĭ, şi aŭ să steĭe împreună; „de va întrá în adunarea voastră, ḑice apost. Iacovŭ, vr'-unŭ omŭ, purtândŭ inelŭ de aurŭ, cu veşmêntŭ strălucitŭ şi va întrá şí unŭ sĕracŭ cu haĭnă urîtă; şi veţĭ căutá la celŭ ce poartă veşmêntŭ strălucitŭ şi-ĭ veţĭ ḑice: Tu stăĭ acoló seaŭ şedĭ aice la picĭoarele mele, aŭ nu sûnteţĭ părtinitorĭ între voĭ?“ [3]) Aice

---

[1]) Marcu 12, 30—31.
[2]) Matteĭ 21, 13.
[3]) Iacovŭ II. 2—4.

deci aŭ să între toţi şi aŭ să se apropiie de aceea-şi masă sântă şi să guste din aceea-şi mâncare şi beutură, din trupul şi sângele Domnului nostru Isusŭ Christosŭ, fiindŭ demni prin pocăinţă.

Învrednicindu-ne deci de ŭă făvoare atâtŭ de mare, nu atâtŭ pentru vieaţa astŭ scurtă, ci maĭ vêrtosŭ pentru veciă, aŭ să nu ne simţimŭ îndemnaţi a mulţămí şi a bine-cuvêntá pre ceĭ ce aŭ făcutŭ cu putinţă acestŭ adăpostŭ sufletescŭ, acestŭ limanŭ liniştitŭ de valurile vieţeĭ? Nesmintitŭ, că inima noastră trebuie să se rĕverse în bine-cuvêntărĭ, dară maĭ întâĭŭ şi maĭ pe susŭ de toate bine-cuvêntatŭ să fiă Dumnedeul părinţilor noştri, celŭ măritŭ în sânta treime, carele şĭ-a alesŭ locaşul acestŭ, ca să-ĭ fiă casă de jertfă!

Apoĭ neuĭtatŭ şi bine-cuvêntatŭ să fiă din neamŭ în neamŭ numele luĭ Stefanŭ Vodă celŭ mare, marinimosuluĭ ctitorŭ alŭ mônăstiriĭ Putna, carele a jertfitŭ pe altarĭul eĭ moşia astŭ întinsă a Cosminuluĭ!

Măritŭ şi neuĭtatŭ să fiă numele prea înţeleptuluĭ Împĕratŭ Iosifŭ, carele, regulândŭ ţara aceasta, nu a înstrăinatŭ moşiele Episcopieĭ şi ale mônăstirilor de menirea lor ctitorească, ci, formândŭ fondul relegĭumarĭŭ, a făcutŭ cu putinţă să se susţină şi să se desvoalte biserica noastră dreptŭ-măritoarĭă din pământul Bucovineĭ!

Prea înaltatŭ şi bine-cuvêntatŭ pênă la finea veacurilor să fiă numele Maĭestăţiĭ Sale, prea luminatuluĭ nostru Împĕratŭ Franciscŭ Iosifŭ I., carele ca protectorŭ alŭ bisericeĭ şi alŭ fondului relegĭumarĭŭ se îngrijesce părintesce de prosperitatea şi înflorirea bisericeĭ noastre dreptŭ-măritoarĭe, ne întrebuinţândŭ veniturile de pe moşiele mônăstiresci decâtŭ în scopŭ bisericescŭ!

Bine-cuvêntatŭ să fiă numele Înaltŭ Prea Sânţieĭ Sale părinteluĭ nostru Archiepiscopŭ şi Mitropolitŭ Silvestru, carele sânţindŭ şi deschidêndŭ locaşul acesta nĭ-a făcutŭ cu putinţă sĕrbarea astŭ luminoasă de astă-dĭ!

Bine-cuvêntatŭ să fiă numele tuturor creştinilor din parochia aceasta, carii aŭ pusŭ banul şi osteneala lor la rădicarea, înzĕstrarea şi înfrumusĕţarea bisericeĭ acesteĭa!

În urmă bine-cuvêntaţĭ să fiă toţĭ, câţĭ ne-aŭ sprijinitŭ întru împlinirea dorinţelor noastre şi cu a cărora presênţă şi conlucrare sĕrbarea noastră de astă-dĭ a ajunsŭ a fi ŭă sĕrbare strălucită.

AMINŬ.

CRONICĂ.

Autorul opuluĭ „Die Bukowina unter österreichischer Verwaltung 1775—1875," Lemberg 1875 (2. Auflage 1876), consiliariul guvernialŭ Dr. Herm. Ign. Bidermann, profesorŭ la universitatea din Gratz, a datŭ la lumina unŭ opŭ noŭ de mare interesŭ pentru biserica ortodocsă din Austro-Ungaria: „Die Griechisch-Gläubigen und ihr Kirchenwesen in Oesterreich-Ungarn. Separat-Abdruck aus der statistischen Monatsschrift. Wien 1884, Alfred Hölder." În opul acesta este prelucratŭ pe $3^1/_4$ de coale foarte multŭ materialŭ preţiosŭ, adunatŭ de autorŭ cu deosĕbită sîrguinţă din tôntâne nu numaĭ tipărite, ci şĭ netipărite.

In 26 Septemvre (8 Optomvre) a. c. a rĕpaosatŭ în Milişĕuţĭ parochul de locŭ Nicolaŭ Daşchievicĭŭ. Elŭ se născú în a. 1819 în Şipeniţŭ, unde devení după finirea studielor teologice în a. 1847 preotŭ de ajutorĭŭ. În a. 1849 fu decretatŭ parochŭ la enoria Dubăuţĭ, de unde se strămutà în a. 1868 la Milişĕuţĭ.

Rĕpaosatul s'a ocupatŭ multŭ şĭ cu agricultura, scriindŭ şĭ ŭă carte în limba germână.

Ceremonia înmormêntării, care se făcú în 29 Septemvre (11 Optomvre), o celebrà Prea Cucernicia Sa archipresviterul Ioanŭ Mandrila, asistatŭ de 10 preoţĭ.

Fiă-ĭ ţĕrna uşoară!

Unul din ceĭ maĭ aleşĭ Archiereĭ românĭ, Archiereul Neofitŭ Scribanŭ de Edesa, a încetatŭ din vieaţa în etate aproape de 80 de anĭ în 9 Optomvre a. c. în casa părintească din tĕrguşorul Burdujenĭ, ce e situatŭ în faţa Suceveĭ. Elŭ a fostŭ unul din ceĭ dintâĭŭ institutorĭ la şcoala primarĭă din Folticenĭ; în mônăstirea Neamţul a propusŭ elŭ limba grecească monachilor celora ce doriáŭ să o înveţe. Unŭ şirŭ lungŭ de anĭ a fostŭ profesorŭ la seminarĭul din Socola şi în urmă directorŭ. În a. 1864 fu numitŭ de

principele Cuza episcopŭ de Argeşŭ, de unde după doĭ anĭ şi-a datŭ demisiunea şi a trăitŭ în rĕtragere pênă la moarte.

Rĕpăosatul a scrisŭ multŭ, între altele întâĭul Catechismŭ cu litere latine în a. 1834; apoĭ Retorica, discursurĭ politice şi relegĭoase, lista cronologică a Mitropoliţilor Moldoveĭ etc.

Îmmormêntarea i-se făcú în Burdujenĭ sub conducerea Prea Sânţieĭ Sale archiereuluĭ Ieremie Gălăţanŭ din Iaşĭ. De faţa aŭ fostŭ şí maĭ mulţĭ profesorĭ din seminarĭul Socola împreună cu archimandritul Teoctistŭ Scribanŭ, rectorul seminarĭuluĭ.

Sânţirea bisericeĭ din Ceahorŭ în protopresviteria Cernăuţilor. În Ceahorŭ aŭ ziditŭ parochienii cu concurinţa fondului relegĭonarĭŭ ŭă biserică mare şi frumoasă, care fu sânţită în 21 Optomvre (2 Noemvre) a. c. Înaltŭ Prea Sânţia Sa părintele nostru Archiepiscopŭ şi Mitropolitŭ, sosindŭ în Ceahorŭ la 9 oare, făcú ceremonia sânţirii şi sânta liturgia în soborŭ cu doĭ Archimandriţĭ, 12 preoţĭ şi 2 archidiaconĭ. Cuvêntarea festivă o ţinú protopresviterul şi parochul localŭ Artemiŭ Berarĭŭ. Cu aceasta ocăjune chirotesí Înaltŭ Prea Sânţia Sa pre protopresviterul Cernăuţilor păr. Ioanŭ Olinschi în archipresviterŭ-stauroforŭ, pre parochul din Cucĭurul-mare păr. Ioanŭ Marcu în exarchŭ, eară pre cântăreţul bisericeĭ de locŭ, Georgiŭ Nastasi, în lectorŭ. Ţiua a fostŭ foarte frumoasă şi acursese la sĕrbarea aceasta foarte mulţĭ creştinĭ din satele învecinate.

Măĭestatea Sa Impĕratul a bine-voitŭ cu prea înaltă resoluţiune din 19 Optomvre a. c. a denumí pre parochul din Costişa, păr. Georgiŭ de Reus, colaboratorĭul nostru, de presviterŭ catedralŭ şi predicătorĭŭ românescŭ la biserica catedrală din Cernăuţĭ. Noĭ îlŭ felicităm pre păr. Reus la înăintarea aceasta onorifică şi ne bucurămŭ a-lŭ avé în apropiarea noastră, fiindŭ deplinŭ încredinţaţĭ, că din pana Sânţieĭ Sale vor eşí de acum înainte cu atâtŭ maĭ uşorŭ multe lucrărĭ preţioase pentru literătura noastră bisericească.

Errată. În Nr. 10 alŭ Candeleĭ pag. 623 şirul 20 să se citească în locŭ de „spiretŭ vrednicŭ“ „preotŭ vrednicŭ etc.“

Redactorĭŭ primarĭŭ responsabilŭ:
Protopresviterul
Artemiŭ Berarĭŭ.

Redactorĭŭ alŭ doile pentru textul slav.-rusescŭ:
Profesorĭŭ de cântarea corală
Isidorŭ Vorobchĭevicĭ.

Administrătorĭŭ şi editorĭŭ: Archimandritul-Mitroforŭ
Arcadiŭ Cĭupercovicĭ.

Tipografiea archiepiscopală în Cernăuţĭ. — Staţiunea telefonică Nr. 47.

CANDELA.

Jurnalŭ bisericescŭ-literarĭŭ.

Apare ŭă-dată pe lună.

Nr. 12. Cernăuți, 1. Decemvre 1884. Anul III.

Rĕportul mosaicŭ despre facerea lumiĭ și scințele năturale.

(Urmare.)

Ce se atinge maĭ departe de obĭecțiunea, cum-că după rĕportul mosaicŭ munțiĭ s'ar fi formatŭ în ḑiŭa a treĭa, pe cândŭ geologiĭ ar fi aflatŭ, cum-că formarea feței pământuluĭ pêna la starea eĭ de astă-ḑi n'ar fi urmatŭ de ŭa-dată, ci pe'ncetul și anume nu înainte, ci după-ce ar fi începutŭ a esistá plântele și animalele, observămŭ, că și aceasta obĭecțiune nu este întemeĭată, pentru-că necĭ despre formarea munților nu rĕportează Moisi curatŭ nemică. Elŭ ḑice numaĭ, că în ḑiŭa a treĭa a urmatŭ după voĭa luĭ Dumneḑeŭ despărțirea apelor de pământŭ și s'a arĕtatŭ pământul uscatŭ cu neregulăritățile luĭ, fără de carĭ noĭ necĭ nu ne amŭ puté închipuí despărțirea aceea. Dară de modul, în care s'ar fi fostŭ făptuitŭ acelea neregulăritățĭ ale pământuluĭ, nu ni spune Moisi de felĭŭ nemică, totŭ așá, precum nu ni spune, de s'a începutŭ formarea lor abĭá în ḑiŭa a treĭa, seaŭ poate maĭ înainte de ḑiŭa a treĭa. Totŭ așá nu spune rĕportul, cum-că formarea neregulărităților feței pământuluĭ, (văĭ, dealurĭ, munțĭ), cum le vedemŭ astă-ḑĭ, s'ar fi terminatŭ deplinŭ în ḑiŭa a treĭa seaŭ că márginile dintre mărĭ și uscatŭ s'ar fi fostŭ fipsatŭ în ḑiŭa a treĭa a „Facerĭĭ“ într'unŭ modŭ, încâtŭ

maĭ pe urmă, aşá-dară după crearea fiinţelor organice, să nu maĭ fi fostŭ cu putinţă, ca să se maĭ rădice în oare-care părţi fundurile mărieĭ, şi să causeze înundărĭ părţiale. carile, după învĕţătura geologilor, ar fi fostŭ âncă active la formarea feţeĭ pămêntuluĭ.

Ceea ce rĕportează scriitorĭul înspiratŭ despre lucrarea dumneḍeĭască din „ḍiŭa a treĭa“, este numaĭ arĕtarea uscatuluĭ şi prepărarea pămêntuluĭ de locuinţă pentru plânte, vietăţĭ şi oamenĭ. Acesta este unŭ faptŭ epocalŭ şi de însĕmnătate emininte teologică. Eară ŭă desfăşurare amenunţită a schimbărilor, prin carĭ ar fi trecutŭ pămêntul în desvoltarea sa, spre a-şĭ ajunge scopul prefiptŭ de Dumneḍeŭ, nu se ţine de scopul rĕportuluĭ mosaicŭ, şi apoĭ acelea schimbărĭ necĭ nu modifică faptul însu-şĭ.

Dacă ḍicŭ decĭ geologiĭ, cum-că faţa pămêntuluĭ ar fi ajunsŭ la starea eĭ de astă-ḍĭ în decursŭ de foarte mulţĭ anĭ, şi cum-că procesul formărieĭ ar fi trecutŭ prin catastrofe, ce aŭ nemicitŭ generăcĭunĭ întregĭ de plânte şi animale, apoĭ între aceste învĕţături geologice şí rĕportul mosaicŭ nu esistă necĭ cea maĭ mică contraḍicere, pentru-că de toate acestea nu ni spune descoperinţa dumneḍeĭască nemică, şi teologul ar greşí foarte, dacă ar stá să combată astŭ-felĭŭ de învĕţături geologice cu arguminte biblice.

In privinţa formărieĭ pàmêntuluĭ rĕportează Moisi:

1. La începutŭ creá Dumneḍeŭ cerĭul şi pamêntul. Şi pămêntul erá fără formă şi deşertŭ, şi întunerecŭ erá preste faţa adûnculuĭ şi Spiretul luĭ Dumneḍeŭ se purtá pe deasupra apeĭ.

2. Şi Dumneḍeŭ ḍise: Să fiă lumină, şi fŭ lumină... Şi Dumneḍeŭ despărţí lumina de întunerecŭ şi numí lumina ḍiuă şi întunerecul îlŭ numí noapte.

3. Şi Dumneḍeŭ ḍise: Să se facă unŭ întinsŭ între ape, care să despartă ape de ape. Şi Dumneḍeŭ facŭ întinsul şi despărţí apele cele de sub acestŭ întinsŭ de apele cele deasupra acestuĭ întinsŭ, şi se făcŭ aşá.

4. Şi Dumneḍeŭ ḍise: Să se adune apele cele de sub cerĭŭ la unŭ locŭ şi să se arete uscatul; şi se făcŭ aşá.

Eară geogonia învaţă cam aşá:

1. Pămêntul, după-ce se închiăgase la periferiă, erá încungĭuratŭ de materie aburoase, foarte desc, care picândŭ necontenitŭ la pămêntŭ, aŭ acoperitŭ faţa pămêntuluĭ cu apă; pe pămêntŭ erá întunerecŭ.

2. Rădicându-se acestŭ cercŭ aburosŭ, s'a arĕtatŭ lumina pe pămêntŭ.

3. Ŭă parte a aburilor și a gazelor, din carĭ s'a disvoltatŭ atmosfera cea normală, ce conține aburĭ de apă, rĕmase în spațiul universuluĭ, pe cândŭ,

4. din aburii picați la pămêntŭ s'aŭ formatŭ mările, earĕ prin aburile s'a produsŭ diferința dintre mare și uscatŭ [1]).

Dacă am voĭ să comparămŭ adevĕrurile acelea biblice cu aceste ipotese geogonice relative la desvoltarea pămêntuluĭ, amŭ aflá între dênsele, în locŭ de contradicere, ŭă consunânță destulŭ de mare, și din punctŭ de vedere relegiosŭ ar fi ipotesele geogonice fără de oare-care prepusŭ, numaĭ dacă nu s'ar neagá, cum-că:

1. materia, din care-i compusŭ pământul, este creată prin atotŭ-putința luĭ Dumnedeŭ;

2. puterile și legile materieĭ sûnt date de Dumnedeŭ și

3. formarea materieĭ a aflatŭ locŭ, nu din întêmplare și necĭ în urma uneĭ necesități oarbe a atoamelor, ci după planul și după voința absolută a luĭ Dumnedeŭ.

Dară în faptă ipotesele geogonice nu se propunŭ de cătră toți geologiĭ în înțĕlesul acesta. Unii geologĭ, fiindŭ adorătorĭ aĭ materialismuluĭ, țĕsŭ resultatele cercetărilor năturalistice cu socotințe materialistice, și așá se întêmplă adese, că cetitoriĭ ceĭ maĭ puținŭ esperți și neversați în sciințele năturale, nu sûntŭ în stare, a deosĕbí, cum se cuvine, între ceea ce-ĭ resultatŭ alŭ sciințelor năturale și ceea ce-ĭ numaĭ socotință subĭeptivă a autoriuluĭ și așá rĕtăcescŭ, ținêndŭ de resultatŭ alŭ cercetărilor sciințifice-năturale nisce lucrurĭ, carĭ necĭ nu potŭ fi obĭeptul cercetărilor acelora. Așá bună oară se rĕspinge din teoriele năturalistice totŭ supranăturalismul și în locul acestuĭa se pune mechanismul materieĭ, ce s'ar aflá într'ŭă mișcare eternă!

„Materia și puterea sûntŭ nedespărțite, amêndoaŭĕ esistă din eternŭ", așá-ĭ audimŭ pre mulți vorbindŭ. Și de ce? pentru-că chemia, ḑicŭ eĭ, a demustratŭ, că orĭ câte ar fi schimbările materieĭ, cantitatea eĭ rĕmâne totŭ aceea-și. Materia 'și-ar schimbá numaĭ forma și compusĕcĭunea, dar' nu s'ar nemicí necĭ ŭă-dată. Totŭ așá și puterea. Mișcarea produce căldură, și căldura produce mișcare; puterea este supusă legiĭ prefacerii, dară nu se nemicesce,

[1]) Dr. C. Güttler, ibd. p. 35.

ea trece numaĭ în altă formă și este nemuritoarĭă; materia și puterea se deregŭ însĕ-și după legĭ imanente-eterne.

Dară întrebămŭ: ce este materia și ce este puterea?

Genii ceĭ maĭ marĭ din toate timpurile s'aŭ truditŭ și se trudescŭ și astă-dĭ cu deslegarea problemeĭ acesteĭa, dară fără de succesŭ și noĭ înzĕdarŭ ne am ostenĭ, âmblândŭ după unŭ rĕspunsŭ precisŭ la întrebările acestea, să-lŭ găsimŭ în opurile serioase, care se ocupă cu fapte reale, eară nu cu frase goale și neînțelese. „Închipuirea, dice Dubois Reymond [1]), că lumea ar constá din atoame, ce ar fi esistatŭ deapururea și ar fi netrecĕtoarĭe, ale căror puterĭ centrale ar produce toate mișcările, este numaĭ surogatul uneĭ esplicărĭ. Ea rĕduce toate schimbările în lumea corporală la ŭă cantitate constantă de materiă și la ŭă sumă constantă de puterĭ și crede de prisosŭ a maĭ esplicá schimbările înse-și. Unŭ timpŭ oare-care ne putemŭ mulțămí cu esistința aceleĭ cantităților constante; dară nu trece multŭ și noĭ voimŭ să pĕtrundemŭ maĭ adâncŭ și să cunoascemŭ chĭarŭ ființa lor. Şi atuncĭ vedemŭ, că închipuirea atomistică se poate întrebuințá între mărginĭ determinate pentru scopul călculărilor noastre fisicale-matematice; ba închipuirea atomistică este pentru acestŭ scopŭ neapĕratŭ de trebuință, dară dacă trecemŭ peste márginile acestea, atuncĭ ea ca filosofiă corpu-culară ne duce la nisce contradicerĭ, ce nu le putemŭ deslegá“. Și în altŭ locŭ maĭ dice totŭ acestŭ năturalistŭ [2]): „Nimene, care

---

[1]) Die Vorstellung, wonach die Welt aus stets dagewesenen und unvergänglichen kleinsten Theilen besteht, deren Centralkräfte alle Bewegung erzeugen, ist nur Surrogat einer Erklärung. Sie führt alle Veränderungen in der Körperwelt auf eine constante Menge von Materie und eine constante Summe von Kräften zurück, und lässt an den Veränderungen selber nichts zu erklären übrig. Bei dem gegebenen Dasein jenes Constanten können wir eine zeitlang uns beruhigen; bald aber verlangen wir tiefer einzudringen und es selber seinem Wesen nach zu begreifen. Da ergibt sich denn, dass zwar innerhalb bestimmter Grenzen die atomistische Vorstellung für den Zweck unserer physikalisch-mathematischen Ueberlegungen brauchbar, ja unentbehrlich ist, dass sie aber, wenn die Grenzen der an sie zu stellenden Forderungen überschritten werden, als Corpus-cular-Philosophie in unlösliche Widersprüche führt... Ueber die Grenzen des Naturerkennens. Prelegere ținută în ședința a 2 publ. a adunărĭ a 45 a naturaliștilor și medicilor germânĭ în 14 Aug. 1872 la Lipsia. Ediținea a 4. 1876 p. 11.

[2]) Niemand, der etwas tiefer nachgedacht hat, verkennt die transcendente Natur des Hindernisses, das sich hier uns entgegenstellt. Wie man es auch zu umgehen versuche, in der einen oder anderen Form stösst man immer darauf. Von welcher Seite, unter welcher Deckung man sich ihm nähere: man erfährt seine Unbesiegbarkeit. Die alten jonischen Physiologen standen davor nicht rathloser als wir. Alle Fortschritte der Naturwissenschaft haben nichts dawider vermocht, alle ferneren werden dawider nichts fruchten. ibd. p. 15.

a cugetatŭ maĭ adûncŭ, nu va ignorá nătura transcendinte a pedeceĭ, ce i-se opune aicĭ. Orĭ și cum ne-am încercá a o încungĭurá, noĭ totu-șĭ vom dá de dênsa într'ŭă formă orĭ în alta. Orĭ din care parte și sub orĭ și ce scutŭ ne-am apropiá de dênsa, totŭ-dea-una ne vom încredința, cum-că nu o putemŭ învinge. Vechiĭ fisiologĭ Ionicĭ aŭ stătutŭ de'naintea eĭ totŭ așá, ca șĭ noĭ, fără a scí, ce să înceapă. Întregŭ progresul sciinței năturale n'a fostŭ în stare a face ceva în contra aceleĭ pedecĭ și toate progresele viitoarĭe nu vor ajutá nemică în privința aceasta".

Așá dară ce este materia, ce este puterea, noĭ nu scimŭ și cu atâtŭ maĭ puținŭ putemŭ pricepe eternitatea lor. Sciința esactă nu scie în privința aceasta nemică și ea, orĭ câtŭ de multŭ s'ar perfecționá, nu va fi necĭ ŭă-dată în stare a demustrá eternitatea materieĭ. [1]).

Ŭă meditare simplă asupra legeĭ fisice despre puterea inerției (vis inertiae) ni arată, că materia nu poate să fiă ŭă ființă absolută, ádecă să aĭbă causa esistenței sale în sine însa-șĭ. După puterea inerției rĕmâne corpul în stare de rĕpausŭ seaŭ de mișcare, pênă ce-'lŭ constringe ŭă putere esternă, ca să-șĭ schimbe starea, în care se află. Aceasta însușiă a materieĭ o aflămŭ esplicată și desfășurată în fiă-care mănualŭ de fisică și o cunoasce șĭ fiă-care copilŭ. Căcĭ poruncească copilul, câtŭ ar vre, calului de lemnŭ, ca să meargă, elŭ scie, că calul totu-șĭ îĭ va stă locului, și nu se va urní, pênă nu-'lŭ va împinge sîngurŭ.

Dară dacă materia este pusă ŭă-dată în mișcare, atuncĭa ea rĕmâne în starea aceasta, pênă cândŭ nu e constrînsă a sta loculuĭ de oare-care putere esternă. Plumbul descărcatŭ, învață fisicĭĭ, ar sburá necontenitŭ totŭ maĭ departe. dacă n'ar înriurí asupra-ĭ resistința aerului și puterea atracțiunĭĭ pămêntului și dacă nu i-s'ar frânge așá puterea de sburatŭ. De aicĭ resultă, că materia nu-ĭ condicĭunată, ci condicĭunată și derivată.

Dară să li facemŭ pe voĭă materialiștilor și să admitemŭ, că materia ar fi absolută, ádecă că ar esistá prin sine și de sine; în cadul acesta starea eĭ originală a pututŭ fi numaĭ de doaŭĕ felĭurĭ: ea a pututŭ să fiă seaŭ ŭă stare de rĕpausŭ seaŭ de mișcare. Dacă a fostŭ starea originală a materieĭ stare de rĕpausŭ, atuncĭ a fostŭ numaĭ decâtŭ de trebuință ŭă causă esternă, care să fi pusŭ materia

[1]) Vedĭ Candela, Nr. 7. p. 409.

în mișcare, pentru-că altmintrelea mișcarea faptică s'ar presentá ca unŭ fenomenŭ fără de causă.

Dacă din contra ascriemŭ materieĭ ŭă tendință eternă spre mișcare, atuncĭa tendința aceasta ar trebuí să ni-se descopere prin oare-carĭ semne. Însă pecâtŭ scimŭ, aceasta nu se întêmplă. Din contra noĭ la mĕsurarea orĭ și cărĭĭ mișcărĭ purcedemŭ totŭ-dea-una dela indiferentismul absolutŭ alŭ corpurilor față cu mișcarea, și neci ŭă-dată dela ŭă putere de mișcare imanente materieĭ. Sciința esactă se mărginesce esclusivŭ la faptul, că corpurile se punŭ în mișcare de alte corpurĭ, aceste eară-șĭ de altele și așá maĭ departe. Dacă n'ar esistá ŭă causă esternă, mișcătoarĭă, atuncĭ am avé unŭ șirŭ de mișcărĭ fără de causă și temeĭŭ, și așá s'ar negá legea causalităților, care este principiul fundămêntalŭ alŭ întregeĭ cunoscințe omenescĭ.

Dară materialistiĭ, fiindŭ ființe foarte ągere, sciŭ a esplicá fenomenul mișcăriĭ și alŭ ordiniĭ în nătură în modŭ foarte genialŭ. Eĭ dicŭ: Fiă-care atomŭ este din firę undulătorĭŭ. Undularea aceasta, învață eĭ, este unŭ postulatŭ alŭ chemieĭ. și ea nu se poate negá. Câtŭ de ușorŭ a fost cu putință, dicŭ eĭ maĭ departe, că unŭ atomŭ, în undularea sa, să se fi lovitŭ în altŭ atomŭ și așá să-'lŭ fi constrînsŭ a-șĭ schimbá locul, ádecă a se mișcá! Lovindu-se astŭ-felĭŭ multe atoame unele în altele, eată că avemŭ îndată mișcarea cea maĭ minunată! În adevĕrŭ ŭă esplicare de totŭ genială!

Masa, scaunul, etc. sûntŭ âncă compuse din atoame, și apoĭ și într'aceste obĭepte se află atoamele, cum ni spunŭ, în undulare. Și totu-șĭ undularea necontenită a atoamelor nu-ĭ în stare, pe câtŭ scimŭ, a pune obĭeptele acelea în mișcare. Și apoĭ ceea ce nu-ĭ în stare undularea de astă-dĭ, de sigurŭ că n'a fostŭ în stare neci undularea de erĭ și de maĭ 'nainte.

Dară dacă presupunemŭ și aicĭ, cum-că undularea atoamelor ar fi fostŭ în adevĕrŭ în stare a produce mișcarea, atuncĭ dămŭ de alta absurditate.

După credința materialistilor este undularea nedespărțită de atoame, ca se ține de ființa lor. Atomul undulează necontenitŭ, orĭ unde s'ar aflá și orĭ în care legătură ar fi. Elŭ nu perde din undulăcĭunea sa, dacă lovesce în altŭ atomŭ și-'lŭ necesitează a-șĭ schimbá locul. Atomul vecinŭ însă a câștigatŭ cu lovirea aceasta, căcĭ pe lângă undularea sa propriă a maĭ primitŭ și ŭă mișcare mechanică progresivă. Dacă presupunemŭ, că pro-

cesul acesta a urmatŭ între atoamele nenumĕrate, — și aceasta trebue s'o presupunemŭ numaĭ decâtŭ — atuncĭ resultatul aceluĭ procesŭ n'a pututŭ să fiă, decâtŭ înmulțirea necontenită a mișcăriĭ, care, devenindŭ totŭ maĭ intensivă, ar fi trebuitŭ să aducă lumea întreagă în mișcarea cea maĭ înfuriată. Căcĭ fiindŭ undulăcĭunea atoamelor isvorul nesecatŭ alŭ mișcăriĭ, aceasta ar trebuí să devină totŭ maĭ intensivă cu fiă-care oară și cu fiă-care ți.

Dară în realitate ni-se înfățișază universul cu totul altŭ-felĭŭ. Mișcarea în lume, pe câtŭ scimŭ, nu se înmulțesce de felĭŭ, din contra, cantitatea eĭ este determinată. Ea decurge după legĭ fipte și în direpcĭunĭ regulate. Pâmêntul se mișcă regulatŭ în gĭurul soarelŭĭ, durata rotăcĭuniĭ planetelor este computată de învățațĭ pênă la ŭă minută și chĭarŭ cursul schimbăcĭosŭ alŭ cometelor este călculatŭ cu miĭ de anĭ înainte. Căldura și rĕceala, înflorirea și veștedirea în nătură, etc., etc. — toate se află într'ŭă schimbare regulată și pretutindene în universŭ domnesce ordinea cea maĭ mare, încâtŭ, privindu-o, ne încântă și ne împle de admirare.

Și toate aceste să fiă resultatul uneĭ întêmplărĭ seaŭ a uneĭ orbe necesităților, dictată de firea atoamelor?

Cread'o aceasta, cine vrea, năturaliștiĭ ceĭ esacțĭ însă protestează în contra amesteculŭĭ astor-felĭŭ de fantasie materialistice cu resultatele cele sigure ale sciințelor năturale și afirmă cu toată sinceritatea, că sciința cea onestă nu scie de felĭŭ nemică de începutul lucrurilor și că fără de unŭ Creatorĭŭ atotŭ-puternicŭ, atotŭ-înțeleptŭ și atotŭ-sciutorĭŭ, nu se poate esplicá esistința universuluĭ.

„Sciința onestă, ție Oscar Fraas [1]), va mărturisí, că de începutul lucrurilor nu scie curatŭ nemică. Intregŭ modul nostru de

---

[1]) Die ehrliche Wissenschaft wird gestehen, dass sie über den Anfang der Dinge entschieden nichts weiss ... Unsere ganze Denk- und Sprachweise findet nur auf die E r s c h e i n u n g e n der Körper ihre Anwendung, kein Mensch vermag sich Dinge zu denken, die ausser der Zeit und dem Raume liegen, vielmehr fängt unser Denken und Verstehen in dem Augenblick erst an, wo die Körper unter irgend einer, noch so einfachen Form uns entgegentreten. Wir können es somit als entschiedenes Bedürfniss unseres Geistes hinstellen, die Körper als g e s c h a f f e n vorauszusetzen und den absoluten Anfang der Körper als logisch undenkbar ins Gebiet eitler, fruchtloser Speculationen zu verweisen. Wir begegnen ihnen, seit uns überhaupt in Wort und Schrift Menschengedenken überliefert werden. Merkwürdigerweise sind wir aber hierin um kein Haar breit weitergekommen, seit den Zeiten der sieben Weisen Griechenlands. Wir werden uns daher hüten, die Wissenschaft, die auf der sicheren Grundlage der Beobachtung beruhen muss, durch derartige Speculationen in Misscredit zu bringen. Vor der Sündfluth, 1866. 99. VII. VIII.

cugetare și vorbire se apleacă numaĭ la fenomenele corpurilor și neci unŭ omŭ nu-ĭ în stare a-și face închipuire despre lucrurile, care-sŭ afară de timpŭ și spațŭ. Cugetarea și priceperea noastră începe maĭ vêrtosŭ de abĭá în momêntul, în care ni-se înfățișază corpurile în oare-care formă, fiă aceasta orĭ câtŭ de simplă. I-se împune deci cu necesitate spiretuluĭ nostru, de a crede, cum-că corpurile sûntŭ create, căci începutul absolutu alŭ corpurilor este logicŭ necugetabilŭ și orĭ și care speculăcĭune în privința aceasta este deșartă și zădarnică. Speculăcĭunile aceste le întimpinămŭ, de câudŭ esistă în genere idee omenescĭ în cuvêntŭ și scrisoare. Dară lucru curiosŭ, că noĭ în privința aceasta n'am ajunsŭ neci cu unŭ pașŭ maĭ departe din timpul celor șepte înțelepțĭ aĭ Greciei, și pênă astă-dĭ. Pentru aceea ne vom ferí a discreditá, prin astŭ-felĭŭ de speculăcĭunĭ, sciința, carea trebue să se băsese pe fundamêntul celŭ sigurŭ alŭ observăriĭ.“

În acestŭ înțelesŭ și cu aceea-și modestiă se esprimă toțĭ năturaliștiĭ obĭectivĭ, cum bună oară: Agassiz. Bischof, Cohn [1]), Erdmann, Fabri [2]), Humboldt, Linné, Mädler, Newton [3]), Pfaff, etc., și

---

[1]) Ueberall, wo die Wissenschaft aus dem Reiche der Erfahrung heraustritt, bleibt sie uns die Antwort schuldig. So wenig unser Auge die Grenze des Alls erschaut, so wenig vermögen unsere Gedanken das Unendliche zu umfassen. Nicht blos der einzelne Mensch, auch die Menschheit muss sich bescheiden, dass die höchste Wahrheit ihren Forschungen nicht zugänglich sei. Licht und Leben. Wissenschaftliche Vorträge. Heft 80. 1869. p. 26.

[2]) Von Aristoteles bis auf Humboldt war man auch in den Kreisen der Naturforscher der Ueberzeugung, dass die primären Ursachen der gesammten Erscheinungswelt, der Anfang des Seins, die Schöpfung ausser und vor jeder Beobachtung liege und daher auch dem Gebiete der exacten Naturforschung sich entziehe. Es kann nicht genug an dieser unwidersprechlichen Wahrheit festgehalten werden; denn alle Angriffe der neuern Naturwissenschaft im materialistischen Sinne sind nur dadurch möglich, dass man jene Wahrheit in täuschender Weise ignorirt und statt mit exacten Ergebnissen der Naturwissenschaft, mit naturphilosophischen Axiomen operirt. Niemand kann etwas dagegen einwenden, wenn der Naturforscher sagt: für mich und für meine naturwissenschaftlichen Forschungen existiren nur secundäre Ursachen, da die primären vor und ausser allen Beobachtungen liegen. Der Uebergriff und zugleich die Thorheit des Naturforschers beginnt erst dann, wenn er mit Beschreibung der secundären Ursachen auch die primären gefunden und damit das Räthsel der Schöpfung gelöst zu haben glaubt. Fabri, Briefe gegen den Materialismus, p. 246.

[3]) Ich weiss nicht, was die Welt zu meinen Arbeiten sagen wird. Mir selbst kam ich nur wie ein Kind vor, spielend am Ufer des Meeres, bald ein buntes Steinchen, bald eine glänzende Muschelschale findend, indess sich der Ocean der Wahrheit unerforscht und unerforschlich in unendlicher Weite vor meinen Augen ausdehnte. După Güttler p. 132. Vedĭ și Candela Nr. 7. p. 408, 409.

Darvin însu-și nu s'a rușinatu să dică, „că de începutul vieței scimŭ totŭ așa de puținŭ, ca și de începutul puterii și alŭ materiei.“ [1])

„Și ce potŭ observá apĕrătorii cunoscinței reale-filosofice, carĭ privescŭ lucrurile numai, cum sûntŭ, nu cum ni-le cugetămŭ? Nemică decâtŭ „eroismul gurișŭ“, mustratŭ de chĭarŭ materialistul Büchner, și care ar fi timpŭ, ca să înceteŭă-dată. „Materia trebue să fiă fostŭ eternă, să fiă și se rĕmână eternă“ (Büchner). „Materia este eternă, numaĭ formele eĭ se schimbă“ (Rossmässler). „Materia nu-ĭ creată, cum necĭ nu se nemicesce“ (Vogt). „Materia nu pere, ea este eternă, ea a esistatŭ din începutŭ, este maĭ pe susŭ de toate mărginile spațuluĭ“ (Burmeister). „Puterea nu-ĭ ŭă ființă despărțită de materiă, ea este ŭă însușiă nedespărțită și imanentă materieĭ din eternŭ“ (Moleschott). „Intreaga materiă este eternă“ (Häckel). Dacă trăducemŭ resonămintele acestea și altele de asemenea — dice Güttler [2]) — din limbagĭul artificiosŭ-filosoficŭ în dialectica lămurită, ele nu ni spunŭ alta, de câtŭ: Noĭ nu scimŭ, de-ĭ materia eternă, dară ea trebue să fiă eternă, pentru-că noĭ o voimŭ aceasta, și nu ne vine a ne alătură mulțimiĭ, ce crede într'ŭă putere absolută creatoarĭă.

[1]) În Ateneu. 5 Aprile 1863.

[2]) Was haben denn die Vertheidiger „einer real-philosophischen Erkenntniss, welche die Dinge nimmt, wie sie sind, nicht wie wir sie uns denken“, entgegenzusetzen? Nichts, als das von Büchner getadelte „Maulheldenthum“, dessen Zeiten vorüber sein sollten. „Der Stoff muss ewig gewesen sein und bleiben“ (Büchner). „Der Stoff ist ewig, es wechseln nur seine Formen“ (Rossmässler). „Die Materie ist unerschaffbar, wie sie unzerstörbar ist“ (Vogt). „Die Materie stirbt nicht, sie geht nicht unter, sie ist unzerstörbar und ewig, sie ist von Anfang an dagewesen, sie ist über alle zeitlichen Begrenzungen hinaus“ (Burmeister) „Die Kraft ist kein von der stofflichen Grundlage getrenntes Wesen der Dinge, sie ist des Stoffes unzertrennliche, ihm von Ewigkeit innewohnende Eingeschaft“ (Moleschott). „Alle Materie ist ewig“ (Häckel). Uebersetzen wir diese und ähnliche Raisonnements aus der „philosophischen Hauptsprache“ in die wirklich verständliche Dialectik, so wird damit nichts anderes gesagt, als: Wir wissen zwar nicht, ob die Materie ewig ist, aber sie muss ewig sein, weil wir es wollen, und uns nicht dem Glauben der Menge an eine absolute schöpferische Kraft anschliessen mögen. Wem dieses Motiv genügt — und sehr Viele halten es für genügend, obschon es mit exacten Resultaten und mühevollen Erfahrungen wenig gemein hat — für den mag die Frage nach dem Ursprung der ersten Atome gelöst sein. Wenn aber Büchner aus der willkührlichen Annahme „eine wissenschaftlich festgestellte, nicht mehr zu leugnende Thatsache macht“, oder Häckel das erste und oberste Naturgesetz von der ewigen Materie und deren ureigenen Kräften als „allgemein anerkannt“ bezeichnet, so möge unsere deutsche Philosophie endlich einmal einsehen, dass Worte keine Thaten sind und man eine verständliche Sprache reden muss, um verstanden zu werden“. Dr. Güttler ibd. p. 133. p. 23.

Cine se îndestulează cu motivul acesta, — și pentru mulți este elu îndestulătoriu, de și n'are nemică comunu cu resultatele esacte și sperințele ostenitoarie — pentru unul ca acela poate să fiă resolvată întrebarea despre originea atoamelor. Dară dacă face Büchner din ună presupunere arbitrariă „unu faptu sciințificu constatatu, ce nu s'ar puté negá“, seau dacă Häckel deseamnă de legea cea dintăia și mai supremă a naturei și recunoscută de cătră toți (!) legea eternității materiei și a puterilor ei originale proprie, atunci ar fi în urmă timpu, ca să 'nțeleagă ună-dată filosofia noastră germână, că cuvintele nu-su fapte și că ea trebue să vorbească într'unu limbagiu înțelesu, dacă voiesce, ca să fiă pricepută.“ [1])

De necesitatea creațiunii vom avé ocasiune a mai vorbí în decursul trătatului acestuia; aici sfârșindu cu observările făcute, trecemu la

Esplicarea celor 6 dile ale „Facerii“.

Geologii, cum am vedutu, învață, că pământul s'a desvoltatu din starea primordială și pênă a ajunsu la starea lui de astă-di în restimpu de milioane de ani, și mulți nu privescu, decâtu zimbindu la teologul, care pentru disvoltarea pământului susține numai 6 dile.

Se cercetămu deci înțelesul cuvêntului „di“ din cartea „Facerii“.

Însemnânța fundamêntală a cuvêntului evraicu jom יום este „di“ și anume seau diua în contrastu cu noaptea [2]), seau diua întreagă civilă de 24 oare [3]).

Pe lângă însemnânța aceasta originală mai are evraicul „jom“ și ună însemnântă derivată. In usul vorbirii perde ádecă cuvêntul acesta de multe ori însemnânța sa determinată și înseamnă în genere unu restimpu, fiă mai lungu seau mai scurtu decâtu ună di. Și în acestu înțelesu se întrebuințează „jom“ nu numai în pluralu, ci și în singulariu. Așá bună oară se dice: „In dilele lui Noe“, ádecă în timpul, cându trăiá Noe. „Se apropiiă diua învelmășagului“ [4]). „Eată vinu dile, dice Iehova Domnul“ [5]). „In diua aceea fecioarele cele frumoase și

---

[1]) Acestu sfatu sîncerú alu germânului Güttler merită toată atențiunea și mai alesu ale multor Români din regatul vecinu!!!

[2]) Fac. 1, 5.

[3]) Fac. 2, 3.

[4]) Ezechiil, 7, 7.

[5]) Amosu, 8, 11:

tinerii se vor topí de sete“ [1]). „Fii voiosŭ în diŭa fericirii și păzesce-te în diŭa nenorocirii“ [2]). Col hajjom înseamnă nu numaĭ „toată diŭa“, ci șí „în totŭ timpul, totŭ-dea-una“. B'jom ádecă „în diŭa“ se întrebuințează șí ca particulă și se trăduce cu: „cândŭ, dacă, după“. Amenințarea dumnedeĭească în raĭŭ nu este de trădusŭ: „In diŭa, în care veți mâncá . . . .“ ci simplu: „cândŭ seaŭ dacă veți mâncá . . . .“

In însemnânță derivată provine așá-dară evraicul „jom“ foarte adese în s. scriptură și deseamnă unŭ periodŭ maĭ lungŭ seaŭ maĭ scurtŭ de timpŭ, ba elŭ provine chĭarŭ șí ca particulă.

Se întreabă: putemŭ noĭ atribuí și „dilelor Facerii“ însemnânța derivată și le esplicá ca perioade nedeterminatŭ de lunge? Răspunsul sună negativŭ, pentru-că locurile de maĭ susŭ precum vedemŭ, nu-sŭ analoage cu locurile din cartea „Facerii“; apoĭ maĭ avemŭ aicĭ și cuvintele ereb עֶרֶב și bocher בֹּקֶר, care înseamnă „sara“ și „demineața“ și determinează întru una și însemnânța cuvêntului „jom“.

Unii ascriŭ șí cuvintelor ereb și bocher ŭă însemnânță derivată și dicŭ, că ereb ar maĭ însemná „încâlcire, amestecare și prefacere“, eară bocher „ordine“. Și fiindŭ-că fiă-care actŭ creatoriŭ ar fi începutŭ cu ŭă revoaltă puternică a puterilor năturale (!) și s'ar fi sfârșitŭ cu deplinirea creațiunii scoposite, atuncia ce ar fi maĭ năturalŭ, ni spunŭ, de cum espresiunile: amestecare, — ordine! [3]) Cuvintele: „a fostŭ sara și demineața, diŭa ântăĭa“ le-am puté trăduce și așá: a fostŭ amestecare și a fostŭ ordine, ŭă di (periodŭ).

Cu dreptŭ cuvêntŭ s'a observatŭ, că esplicarea aceasta este cu totul neintemeĭată, căcĭ dacă se șí potŭ reduce cuvintele „ereb“ și „bocher“ la rădĕcine verbale, care înseamnă: amestecare, ordinare, totu-șĭ nu sûntemŭ de locŭ îndreptățiți a le trăduce în textul nostru cu „amestecare, ordine“. Dacă voimŭ să aflămŭ însĕmnânța unuĭ cuvêntŭ, atuncĭ etimologia, dice Reusch [4]), este șí în limba evraică ŭă conducĕtoarĭă nesigură. Calea cea maĭ sigură la stătorirea însĕmnânțeĭ unuĭ cuvêntŭ evraicŭ este totŭ-dea-una usul vorbiriĭ și în usul limbeĭ biblice înseamnă „ereb-bocher“ fără de toată îndoĭeala maĭ ântăĭŭ „sara și demineață“.

---

[1]) Amosu 8. 13.
[2]) Ecclesiast. 7. 14.
[3]) Mutzl. Die Urgeschichte der Erde, p. 5.
[4]) ibd. 122. Comp. și Hummelauer, p. 99.

Cum-că cuvintele: „ereb și bocher“ sûntŭ de luatŭ in înțelesul lor propriŭ originalŭ, resultă și din legătura, în care stau ele cu actul creatoriŭ din diŭa âmtăia. Noi cetimŭ: „Și Dumnedeŭ dise: Să fiă luminǎ; și fŭ luminǎ. Și vĕdŭ Dumnedeŭ lumina, că bună este: și Dumnedeŭ despărți lumina de întunerecŭ. Și Dumnedeŭ numí lumina diŭă; și întunerecul ilŭ numí noapte. Așá fŭ sara și demineața diŭa âmtăia“. Ce întĕlesŭ poate decĭ avé propusĕciunea ultimă, decâtŭ acesta: în urma atotŭ-putinței lui Dumnedeŭ s'a făcutŭ âmtăia-și dată sara și apoĭ eară-și demineața și cu aceasta sa terminatŭ diŭa cea dintăiŭ civilă de 24 de oare!

Cu toate acestea mulți învĕțați, teologĭ și năturaliști [1]) susținŭ și apară, că dilele „Facerii“ n'ar fi de luatŭ în însĕmnânța lor literală, ádecă ca dile de 24 de oare, ci ca perioade nedeterminatŭ de lunge. Aceasta esplicare a dilelor „Facerii“ este cunoscută sub numele de

Teoria concordistică.

Spre justificarea acesteĭ teorie, se întrebuințează maĭ multe arguminte. In fruntea acestora stă următoriul:

Descoperindu-ĭ D-deŭ omuluĭ, cum-că elŭ a creatŭ lumea în rĕstimpŭ de 6 dile, n'a făcut'o aceasta cu altŭ scopŭ decâtŭ pentru-că să-ĭ împărtășească adevĕruri relegioase. Orĭ de a creatŭ Dumnedeŭ lumea în 6 seaŭ în 8 dile, într'unŭ momêntŭ, seaŭ în decursŭ de maĭ multe miĭ de anĭ, de aceste ar fi amintitŭ Moisi totŭ atâtŭ de puținŭ, ca și de numĕrul anilor, în care aŭ domnitŭ Faraonii în Egipetŭ, dacă nu ĭ-ar fi fostŭ datŭ Dumnedeŭ omuluĭ legea: „6 dile să lucrezĭ, eară a 7. di să pausezĭ“. Enumerarea dilelor din capul I. alŭ „Facerii“ n'are altŭ scopŭ decâtŭ prepărarea notițeĭ din versurile prime ale capuluĭ II.: „și a bine-cuvêntatŭ Dumnedeŭ diŭa a 7. și a sânțit'-o pre ea“. Lucrarea dumnedeĭască din cele 6 dile ale „Facerii“ cu sabatul dumnedeĭescŭ, ce li-a urmatŭ, și sĕptĕmâna pămêntească, ádecă cele 6 dile de lucru cu sabatul lor, formează ŭă paralelă, și anume nu ŭă paralelă arbitrariă, ci voită și produsă de Dumnedeŭ. Sĕptĕmână creațiunii este icoana sĕptĕmâneĭ noastre pămêntescĭ. Conceputul principalŭ chronologicŭ, dela care avemŭ să purcedemŭ, ni dicŭ, că nu este „jom“ diŭa în intĕlesŭ literalŭ, ci sĕptĕmâna. De cele 7 dile, din carĭ a 7. di este diŭa repausului dumnedeĭescŭ, vorbesce Moisi numaĭ de aceea, pentru-că

[1]) Cuvier, Bischof, Hugh Miller, Ptaff, Delitzsch etc.

acelea 7 dile facŭ ŭă sĕptĕmână. Numĕrul de 7 ocupă în decursul creațiunii unŭ locŭ determinatŭ, pentru-că are însĕmnătate emininte relegioasă, din care causă elŭ nu s'a pututŭ trece cu vederea. Dară, adaugŭ Concordiștii, ori de se compune numĕrul 7 din minute, oare, dile, anĭ seaŭ mii de anĭ, aceasta este unŭ lucru cu totul neființialŭ. Cu multŭ maĭ multŭ ne-amŭ abate dela rĕportul mosaicŭ despre facerea lumiĭ, dacă amŭ dice: Dumnedeŭ a făcutu lumea în 5 seaŭ în 8 dile de rôndŭ, decâtŭ dacă amŭ dice, că Dumnedeŭ a făcut'-o în 6 mii de anĭ. Căcĭ orĭ de a despărțitŭ Dumnedeŭ apele de pămêntŭ într'unŭ momêntŭ seaŭ în decursŭ de ŭă miă de anĭ, din punctŭ de vedere relegiosŭ este cam totŭ una, numaĭ dacă susținemŭ, că luĭ Dumnedeŭ ĭ-a fostŭ cu putință a face și una și alta. Dară numĕrul nu-ĭ așá de indiferentŭ. Dacă a ordinatŭ Dumnedeŭ, ca nu una din 6 dile, seaŭ una din 8 dile, ci tocma una din 7 dile să fiă sĕrbată de omŭ în onoarea Făcĕtorĭului lumiĭ și în semnŭ de mulțămire pentru bine-facerile creațiunii, atuncĭa și decursul creațiunii trebue să fi fostŭ ŭă sĕptĕmâna, din care diŭa a 7. corespunde dilei noastre de rĕpausŭ, eară cele 6 premergĕtoarĭe dilelor noastre de lucru.

De bună samă, dicŭ Concordiștii, că analogia dintre sĕptĕmâna creațiunii și sĕptĕmâna omenească ar fi multŭ maĭ deplină, dacă unimile uneĭa ar fi egale cu unimile celeĭ-l'alte, așá-dară dacă cele 7 dile ale „Facerii“ ar fi dile de câte 24 de oare, cum sûntŭ dilele sĕptĕmâneĭ noastre. Totu-și analogiă, susținŭ eĭ, esistă chĭarŭ și dacă unimile uneĭ sĕptĕmâne nu sûntŭ egale cu unimile cele-l'alteĭ sĕptĕmâne; căcĭ lucru ființialu este numĕrul 7, și acesta rĕmâne aicĭ în dreptul săŭ deplinŭ. Orĭ și cum, adaugŭ eĭ, diŭa a 7. a sĕptĕmâneĭ dumnedeĭescĭ nu-ĭ ŭă di de rôndŭ. Dumnedeŭ păuseză și acuma și anume în înțĕlesul, în care sĕ dice la descrierea dileĭ a 7, că Elŭ nu este activŭ în modul, în care a fostŭ activŭ în decursul celor 6 dile ale „Facerii“. Să primimŭ, dicŭ Concordiștii, că și cele 6 dile ale „Facerii“ aŭ fostŭ perioade maĭ lungĭ, poate că și neegale în privința lungimii lor; atuncĭa cum puteá Moisi să le numească? Elŭ le puteá numí seaŭ cu numire propriă, seaŭ cu numire figurată. Şi voindŭ a întrebuința unŭ cuvêntŭ figuratŭ, puteá elŭ cu privire la analogia dintre sĕptĕmâna creațiunii și sĕptĕmâna cea omenească, să le numească altŭ-felĭŭ decâtŭ „dile?“ Analogia aceasta nu o puteá Moisi accentuá maĭ lămuritŭ și maĭ scurtŭ, decâtŭ transmițêndŭ numirile părților sĕptĕmâneĭ omenescĭ la părțile sĕptĕmâneĭ

creațiunii. Şi făcênd'-o aceasta, s'a esprimatŭ elŭ destulŭ de chiarŭ pentru scopul sĕŭ, căcĭ cetitorii „Facerii“ trebuiáŭ din spunerea luĭ să înțeleagă referința, în care stă rônduirea sabatului cătră deplinirea creațiunii. Și tocma aceasta este ceea ce voiá să espună Moisi. Atâta trebuiá elŭ să dică, spre a esplicá instituțiunea sabatuluĭ, și maĭ multŭ nemică neavêndŭ altŭ scopŭ decâtŭ acesta. Și neavêndŭ elŭ în adevĕrŭ orĭ-care altŭ scopŭ, cum bună oară scopul, de a ni împărtăși cunoscințe geologice. atuncĭa ar fi păsitŭ peste márginile problemeĭ sale, dacă ar fi spusŭ maĭ multŭ, dacă ne-ar fi fostŭ revelatŭ durata singuritelor părți ale sĕptĕmâneĭ „Facerii“, așá-dară, dacă le-ar fi fostŭ numitŭ, în locŭ de dile, perioade de miĭ de anĭ. Cu alte cuvinte: Dumnedeŭ a rônduitŭ sabatul și spre a motivá instituțiunea aceasta, ĭ-a descoperitŭ omuluĭ, cumcă sĕptĕmâna omenească, ce se sfârșesce cu sabatul, este formată după ŭă sĕptĕmână dumnedĕĭească, ce constă din 6 rĕstîmpurĭ de activitate creatoarĭă și dintr'unŭ rĕstîmpŭ de rĕpausŭ dumnedeĭescŭ. Atâta a trebuitŭ Dumnedeŭ să descopere omuluĭ; și maĭ multŭ n'a fostŭ de trebuință, dacă e vorba, ca să-și pĕstreze revelățiunea caractirul sĕŭ relegiosŭ. Şi voindŭ Dumnedeŭ a ni revelá numaĭ númerŏrul 7 ale operelor creațiunii, fără a maĭ ni împărtăși ce-vá și despre lungimea unimilor a númerŏruluĭ aceluĭa, atuncĭa a trebuitŭ Elŭ unimele acestea să le numească după analogia sĕptĕmâneĭ omenescĭ, ádecă „dile“. [1])

Argumêntul acesta, cum l'am desfășuratŭ, are logică și dacă Concordiștiĭ ar voí să demustre cu dênsul numaĭ, că **obiectivŭ** potŭ să corĕspundă dilelor „Facerii“ și perioade de timpŭ maĭ lungŭ, credemŭ, că n'am avé ce să le dicemŭ. Dară dacă esplică eĭ cuvêntul „jom“ din rĕportul mosaicŭ în înțelesŭ figuratŭ și ințĕlegŭ sub dênsul perioade nedeterminatŭ de lunge, atuncĭa trebue să esplice eĭ în acela-și înțĕlesŭ figuratŭ și cuvintele „sara“ și „demineața“. Aceasta o și facŭ Concordiștiĭ și, enumĕrândŭ dilele dela ŭă demineață pênă la alta, trăducŭ: acelea cuvinte cu începutul și sfârșitul acelor perioade.

Dară textul biblicŭ sună, cum scimŭ, din contra, ádecă: „Și a fostŭ sara și a fostŭ demineața, diŭa întăĭa“. In înțĕlesŭ figuratŭ ar însĕmná cuvintele acestea: Și a fostŭ sfârșitŭ, și a fostŭ începutŭ, întăĭlea periodŭ. Ŭă propusĕcĭune fără înțelesŭ!

---

[1]) Argumêntul acesta figurează și la Haneberg, Geschichte der Offenbarung. Vedĭ și Reusch, ibd. p. 126—129. Nicolas, etc.

Apoi dacă numĕră Concordiștii ḑilele dela ŭă demineaţă pênă la alta, atuncĭa „sara“ nu-i necĭ începutul și necĭ sfârșitul periodului, pentru-că „sara“ în cadul acesta stă la mijlocŭ. „Demineaţa“ și „sara“ dreptŭ că sûntŭ începutul și sfârșitul ḑileĭ năturale, dară 7 ḑile năturale nu compunŭ ŭă sĕptĕmână și în rĕportul mosaicŭ necĭ nu sûntŭ ele de luatŭ în acestŭ înţĕlesŭ. [1])

Prin ŭă esplicare ce se abate atâtŭ de tare dela înţĕlesul literalŭ alŭ textuluĭ „Facerii“, care în adevĕrŭ nu-i parabulă, se admite tăcêndŭ, că revelăţiunea în genere este foarte nedeterminată în alegerea cuvintelor sale și cum-că se îngrijesce foarte puţinŭ de înţĕlegerea dreaptă a spunerilor sale. Și ce arme nu dă teologul prin aceasta în mâna contrarilor credinţeĭ sale! Totŭ aşá de uşorŭ s'ar puté rĕstălmăcí și espresiunele biblice: Fiĭul luĭ D-ḑeŭ, focul de vecĭ, cerĭŭ, etc. [2])

Concordiștiĭ maĭ întrebuinţează pentru justificarea teorieĭ lor și următorĭul argumêntŭ:

„Ḑilele Facerii“ trebue să fiă asemenea, aşá că dacă una dintr'însele va fi fostŭ ḑi de 24 de oare, atuncĭa și cele-l'alte trebue să fiă fostŭ ḑile de câte 24 de oare.“ Presupunerea această este adevĕrată. „Dară — ḑicŭ Concordiștiĭ — noĭ nu cetimŭ la ḑiŭa a 7: „și a fostŭ sara“, și acú s. Augustinŭ a numitŭ ḑiŭa a 7 ḑi fără de sara. Și aşá și este, de oare-ce rĕpausul luĭ D-ḑeŭ după terminarea creaţiunii durează pênă la finitul lumii. Dacă este ḑiŭa aceasta, — conchidŭ Concordiștiĭ maĭ departe — unŭ periodŭ nedeterminatŭ de lungŭ, atuncĭa și cele-l'alte ḑile ale „Facerii“ trebue să fiă fostŭ asemenea perioade nedeterminate de lunge.“

Este prea adevĕratŭ, că ḑilele „Facerii“ trebue să fiă asemenea între ŭă-l'altă, dacă Concordiștiĭ schimbă aicĭ înţĕlesul literalŭ cu celŭ **simbolicŭ** (tipicŭ). „Dară vorbimŭ de ḑiŭa a 7. în înţĕlesŭ literalŭ — observă foarte bine Hummelauer — atuncĭa afirmarea e fără de necĭ unŭ temeĭŭ, ca ḑiŭa aceea n'are „sară“. Formula: „Și a fostŭ sara și a fostŭ demineaţă“ este ŭă parte a structureĭ deosebite a Hexaemeronuluĭ, și ea n'are nemică cu actul ḑileĭ a 7, precum n'are a face cu dînsul necĭ formula: „Și a ḑisŭ Dumneḑeŭ“, — „Și s'a făcutŭ.“ Durata ḑileĭ a 7 n'are a fi mĕsurată după durata rĕpausuluĭ luĭ Dumneḑeŭ, ce a urmatŭ după ope-

---

[1]) Comp. Hummelauer, ibd. p. 100 s. c. u.

[2]) Comp. în privinţa aceasta Dr. Vosen in dem Programm des kathol. Gymnasiums an Marzellen zu Köln pro 1860—61.

rele celor 6 ḍile ale „Facerii“, căcĭ nu rĕpausul este activitatea luĭ Dumneḍeŭ din ḍiŭa a 7, ci sânțirea și bine-cuvêntarea acesteĭ ḍile în memoria aceluĭ rĕpausŭ dumneḍeĭescŭ, ce a urmatŭ după terminarea creațiunii. Și tocma aicĭ se poate întoarce argumêntul Concordiștilor: „Ḍiŭa a 7 a „Facerii“, ḍicemŭ noi, sabatul primŭ pământescŭ a fostŭ de bună samă ḍi de 24 de oare, prin urmare și cele-l'alte ḍile ale „Facerii“ aŭ fostŭ ḍile de câte 24 de oare, eară nu perioade maĭ lunge. Drept că în înțelesŭ spiretualŭ, ádecă ca simbolŭ alŭ rĕpausuluĭ nostru de ŭă-dinioară în Dumneḍeŭ, n'are ḍiŭa a 7 necĭ sară și necĭ sfârșitŭ, pentru-că antitipul eĭ este fericirea eternă . . . In înțelesul acesta potŭ fi șĭ cele-l'alte ḍile ale „Facerii“, perioade maĭ lunge, și fiă care duminecă se poate numí ḍi fără de finitŭ.“

Și tocma caracterul acestŭ simbolicŭ alŭ rĕportuluĭ mosaicŭ este de cea maĭ mare însĕmnătate, și-ĭ de sigurŭ de regretatŭ, că nu s'a întrebuințatŭ de teologĭ în scopul apĕrării bibliei, după cum merită a fi întrebuințatŭ.

(Urmare.)

Index Zolkieviensis.

(Urmare.)

*15.		*15.	
76.	Ioan Woywoda detto detto Jassy 7080 den 4. April.	76.	Ioanŭ Vodă detto detto Iaşi 7080 Aprilŭ 4.
77.	Ioan Gaspar Woywod detto Jassy 7127 den 6. April.	77.	Ioanŭ Gasparŭ Vodă detto Iaşi 7127 Aprilŭ 6.
78.	Ioan Moyse Mogila Woywoda confirmat ut Nr. 5, ddto. Jassy 7142 den 6. September.	78.	Ioanŭ Moise Movila Vodă confirmat ut Nr. 5 ddto. Iaşi 7142 Septemvre 6.
79.	Ioan Stephan Wasille Woywoda. Ordnung für diejenigen so aus dem Mitropolitan-Brunnen zu Suczawa das Wasser schöpfen, ddto. Jassy 7170 den 10. September.	79.	Ioanŭ Stefanŭ Vasile Vodă. Normele pentru ceĭ ce scotŭ apă din fôntâna metropolitană din Suceavă, ddto. Iaşi 7170 Septemvre 10.
80.	Ioan Eustratie Woywoda befreyet die in die Metropolitan-Schankhäuser gehörige Getränke von Maut und Zoll Gebühren, ddto. Jassy 7173 den 2. Jänner.	80.	Ioanŭ Eustratie Vodă scutesce spirituosele cârcĭmelor metropolitane de vamă şi decĭmă ddto. Iaşi 7173 Ianuarĭŭ 2.
81.	Ioan Alexander Woywod confirmiret die zur Suczawaer Metropolie gehörige 2 Wirtshäuser in Jassy ddto. 7175 den 1. 8bris.	81.	Ioanŭ Alexandru Vodă confirmă doaŭĕ cârcĭme ale metropoliei de Suceava, Iaşi ddto. 7175 Octomvre 1.
82.	Ioan Simeon Mogila Woywod ut Nr. 69, ddto. Jassy 7115 den 10. April.	82.	Ioanŭ Simeonŭ Movilă Vodă ut Nr. 69 ddto. Iaşi 7115 Apr. 10.
83.	Ioan Wasilli Woywod detto ddto. Jassy 7142 den 11. May.	83.	Ioanŭ Vasile Vodă detto ddto. Iaşi 7142 Maĭŭ 11.
84.	Derselbe confirmat ut Nr. 21 ddto. Jassy 7142 den 5. May.	84.	Acela-şi confirmă ut Nr. 21 ddto. Iaşi 7142 Maĭŭ 5.
85.	Ausweis deren aus Russland in die Walachei zum Verkauf überschickten Bücher.	85.	Consemnarea cărţilor trămise de vênḍare din Rusia în Valachia.

86. Ioan Radul Woywoda befreyet die zur Suczawaer Metropolie gehörige Posluszniken von denen Landes - Giebigkeiten ddto. Jassy 7125 den 4. July.

86. Ioanŭ Radul Vodă scutesce posluşniciĭ metropolieĭ de Suceava de orĭ-ce dare la fiscŭ, ddto. Iaşĭ 7125 Iuliŭ 4.

87. Derselbe renovirt die Stiftung ut Nr. 69 ddto. Jassy 7125 den 4. May.

87. Acela-şĭ reînnoĭesce fundăţiunea pioasă ut Nr. 69, ddto. Iaşĭ 7125 Maĭŭ 4.

88. Ioan Stephan Woywod confirmiret ut Nr. 81 ddto. Jassy 7168 den 3. Jänner.

88. Ioanŭ Stefanŭ Vodă confirmă ut Nr. 81 ddto. Iaşĭ 7168 Ianuarĭŭ 3.

** 16.*

89. Ioan Eustratie Woywod ddto. detto ddto. Jassy 7170 den 21. Decembr.

89. Ioanŭ Eustratie Vodă ddto. detto ddto. Iaşĭ 7170 Dec. 21.

90. Ioan Duka Woywoda befreyet einen sicheren Nicolai Wicar von allen Abgaben, und verwendet selben zur Suczawaer Metropolie, ddto. 7178 den 11. May.

90. Ioanŭ Duca Vodă scutesce pe unŭ oareş-care Nicolaĭ Vicarĭŭ de orĭ-ce dare fiscală şi îlŭ pune în slujba mitropolieĭ de Suceava, ddto. Iaşĭ 7178 Maĭŭ 11.

91. Bescheinigung eines sicheren Wasilli Tebertz Wornik über die Grenz - Scheidungen des Dorfes Kosteleny ddto. 7181 den 15. September.

91. Atestul cutărui Vasile Teberţĭ vornicul despre stâlpirea şi hotărnicirea satului Coşteleni ddto. 7181 Septemvre 15.

92. Ioan Alexander Woywod befreyet die Geistlichkeit von denen Maut-Gebühren, ddto. Jassy 7141 den 1. Dec.

92. Ioanŭ Alexandru scutesce clerul de taxele vămale ddto. Iaşĭ 7141 Decemvre 1.

93. Ioan Gaspar Woywoda confirmat ut Nr. 28 ddto. Jassy 7127 den 11. April.

93. Ioanŭ Gasparŭ Vodă confirmat ut Nr. 28 ddto. Iaşĭ 7127 Aprilŭ 11.

94. Ioan Iliasch Woywoda renoviret die Fundation ut Nr. 69 ddto. Jassy 7175 den 26. Apr.

94. Ioanŭ Iliaşŭ Vodă reînnoĭesce fundăţiunea pioasă ut Nr. 69 ddto. Iaşĭ 7175 Aprilŭ 26.

95. Ioan Wasille Woywoda. Confirmation ut Nr. 22 ddto. Jassy 7160 den 5. May.

95. Ioanŭ Vasile Vodă. Confirmaţiune ut Nr. 22 ddto. Iaşĭ 7160 Maĭŭ 5.

96. Ioan Moyse Mogila Woywod detto detto ddto. Jassy 7142 den 18. December.

96. Ioanŭ Moise Movila Vodă detto detto ddto. Iaşĭ 7142 Dec. 18.

97. Ioan Wasille Woywoda detto detto ddto. Jassy 7144 den 16. September.

97. Ioanŭ Vasile Voevodŭ detto detto ddto. Iaşĭ 7144 Sept. 16.

98. Ioan Georg Stephan Woywoda confirmat ut Nr. 66 ddto. Jassy 7165 den 15. September.
99. Ioan Miron Barnowsky Mogila, schenket der Metropolie zu Suczawa ad S-tum Georgium et Ioannem novum seine erblichen 2 Dörfer Bossancze und Ungaraschy, ddto. Jassy 7134 den 11. April.

ad 99. Derselbe detto detto in der moldauischen Sprache, ddto. Jassy 7134 den 17. Februar.

** 17.*

100. Ioan Moyse Mogila Woywod schenket dem Romaner Bisthum ad S-tam Parascaevam sein erbliches Dorf Keujeszty ddto. Jassy 7141 den 6. Aug.
101. Eutymius Bocul verkaufet seinen Bienen-Garten nächst des Flusses Niamzul zur Suczawaer Metropolie, ddto. Jassy 7171 den 9. Jänner.
102. Ioan Georgie Gyka Woywoda confirmat ut Nr. 66, ddto. Jassy 7166 den 6. April.
103. Ioan Barnowsky Mogila Woywoda ertheilet dem zur Suczawaer Metropolie gehörigen Dörfer Bossancze, sowie auch übrigen Metropolitan - Dörfer ein und andere Freyheiten, ddto. Jassy 7137 den 5. März.
104. Ioan Moyse Mogila Woywod confirmat ut Nr. 14 ddto. Jassy 7138 den 11. August.
105. Ioan Stephan Woywod detto, nebst Ertheilung deren Freyheiten ut Nr. 21 ddto. Jassy 7168 den 25. Jänner.
106. Ioan Wasille Woywod bekräftigt den von einen sicheren Ioanaschko Boseskul an den Dymytru Boszko beschehenen

98. Ioanŭ George Stefanŭ Vodă confirmat ut Nr. 66 ddto. Iaşi 7165 Septemvre 15.
99. Ioanŭ Mironŭ Barnovschi Movila hărăzesce mitropolieĭ de Suceava ale sale drepte ocinĭ Bosance şi Ungaraşi ddto. Iaşi 7134 Fevr. 11.

ad 99. Acela-şi detto detto în limba românească. ddto. Iaşi 7134 Fevruariŭ 17.

** 17.*

100. Ioanŭ Moise Movila Vodă dăruĭesce episcopieĭ de Romanŭ a sa dreaptă moşiă Cheuescĭ, ddto. Iaşi 7141 Augustŭ 6.
101. Eutemie Bocul vinde mitropolieĭ de Suceava prisaca sa, aproape de rîul Neamţul, ddto. Iaşi 7171 Ianuariŭ 9.
102. Ioanŭ George Ghica confirmat ut Nr. 66 ddto. Iaşi 7166 Aprilŭ 6.
103. Ioanŭ Barnovschi Movilă Vodă acoardă atâtŭ satuluĭ mitropolitanŭ Bosance, câtŭ şi celor-l'alte sate aflătoarĭe în posesiunea mitropolieĭ de Suceava maĭ multe previlegĭe, ddto. Iaşi 7137 Marte 5.
104. Ioanŭ Moise Movilă Vodă confirmă ut Nr. 14, ddto. Iaşi 7138 Augustŭ 11.
105. Ioanŭ Stefanŭ Vodă detto adăugândŭ scutirĭ ut Nr. 21 ddto. Iaşi 7168 Ianuariŭ 25.
106. Ioanŭ Vasile Vodă confirmă vênḑarea uneĭ viĭe din apropriĭarea satuluĭ Boiana Vladica făcută luĭ Dumitru Roşco de

Verkauf eines Wein-Gartens nächst Bojana Wladyka, ddto. Jassy 7148 den 25. Oct.

cătră oreş-care Ionaşco Bosescul, ddto. Iaşi 7148 Oct. 25.

107. Ioan Myron Barnowsky Mogyla Woywoda confirmat ut Nr. 21 ddto. Jassy 7137 den 10. Apr.

107. Ioanŭ Mironŭ Barnovschi Movila Vodă confirmat ut Nr. 21 ddto. Iaşi 7137 Aprilŭ 10.

108. Ioan Radul Woywoda detto detto ddto. Jassy 7132 den 2. December.

108. Ioanŭ Radul Vodă detto detto ddto. Iaşi 7132 Decemvre 2.

** 18.*

** 18.*

109. Ioan George Stephan Woywod detto detto ddto. Jassy 7162 den 29. August.

109. Ioanŭ George Stefanŭ Vodă detto detto ddto. Iaşi 7162 Augustŭ 29.

110. Ioan Wasilli Woywoda detto detto ut Nr. 105 ddto. Jassy 7148 den 10. April.

110. Ioanŭ Vasile Vodă detto detto ut Nr. 105 ddto. Iaşi 7148 Aprilŭ 10.

111. Ioan Moise Mogila Woywoda bestimmet die Grenzen deren zur Suczawaer Metropolie gehörigen Wiesen in Bojana Wladyka, ddto. Jassy 7141 den 28. Juny.

111. Ioanŭ Moise Movila Vodă arată hotarele fênaţelor metropolitane din Boiana Vladica, ddto. Iaşi 7141 Iuniŭ 28.

112. Ioan Eustratie Dabischa Woywod confirmat ut Nr. 21 ddto. Jassy 7171 den 18. Sept.

112. Ioanŭ Eustratie Dabija Vodă confirmă ut Nr. 21 ddto. Iaşi 7171 Sept. 18.

113. Ioan Alexander Woywoda detto detto ddto. Jassy 7138 den 15. Jänner.

113. Ioanŭ Alexandru Vodă detto detto ddto. Iaşi 7138 Ianuariŭ 15.

114. Ioan Ieremie Mogila Woywod detto detto ddto. Jassy 7113 den 23. Juny.

114. Ioanŭ Ieremia Movila Vodă detto detto ddto. Iaşi 7113 Iuniŭ 23.

115. Ioan Moyse Mogila Woywoda detto detto ddto. Jassy 7141 den 25. August.

115. Ioanŭ Moise Movila Vodă detto detto ddto. Iaşi 7141 Aug. 25.

116. Georgie Stephan Gross-Spatar zu Suczawa beschreibet die Grenzen des Metropolitan-Dorfes Durnesty ddto. Suczawa 7158 den 15. Juny.

116. George Stefanŭ, mare spatarĭŭ arată hotarele satuluĭ metropolitanŭ Durnescĭ[1]) ddto. Suceava 7158 Iuniŭ 15.

117. Ioan Iliasch Woywod befreyet eine sichere Stanka Muhme des Romaner Bischofen Dosof-

117. Ioanŭ Iliaşŭ Vodă scutesce pe Stanca mătuşa episcopuluĭ de Romanŭ Dosofteĭŭ de orĭ-ce

[1]) Unŭ satŭ cu numele Dornescĭ a fostŭ dela Hadicŭ peste apa Sucevei, care acum numaĭ esistă. Nota Redacţiuniĭ.

theos von allen Landesgiebigkeiten, ddto. Jassy 7175 den 7. September.

118. Ioan George Stephan Woywoda ordnet eine Gränz-Scheidungs-Commission zu dem Romaner Bischöflichen Dorfe Brany, ddto. Jassy 7165 den 9. Nov.

119. Ioan Eustratie Dabyscz Woywod Confirmation ut Nr. 35 ddto. Jassy 7170 den 8. Jän.

120. Ioan Radul Woywod bestättigt den zu seinem 2. Logofeten Wittold gehörigan 2 Häusern ddto. Jassy 7125 den 20. November.

** 19.*

121. Ioan Moyse Mogila Woywod bestättiget die Bruderschaft ad S-tum Ioannem Baptistam zu Kotnar, ddto. Jassy 7139 den 18. Agust.

122. Ieremia Mogila Woywod, schenket der Suczawaer Metropolie drey Fischer, ddto. Suczawa 7104 den 19. Aug.

123. Ioan Duka Woywod sezet die Gränzen des Metropolitan-Dorfes Durnesty fest, ddto. Jassy 7177 den 30. April.

124. Ein Bericht in Betreff der Gränz-Scheidung des obgedachten Dorfes Durnesty an den Wallachischen Fürsten.

125. Ioan Vasilli Woywod ertheilet eine 4-jährige Freyheit für die sich im Mitropolitan-Dorf Durnesty ansiedeln wollende fremde Bauern, ddto Suczawa 7151 den 8. July.

126. Eine andere Auskunft in Betreff der Gränzscheidung des Dorfes Durnesty vom Georgie Stephan, gross-Spotar, ddto. Iassy 7159 7. August.

dare fiscale, ddto. Iaşi 7175 Septemvr 7.

118. Ioanŭ George Stefanŭ orônduĭesce ŭă comisiune hotarnică pentru satul Brani a episcopiei de Romanŭ, ddto. Iaşi 7165 Noemvre 9.

119. Ioanŭ Eustratie Dabija Voda Confirmaţiune ut Nr. 35 ddto. Iaşi 7170 Ian. 8.

120. Ioanŭ Radul Vodă confirmă logofĕtului seŭ alŭ doilea boĭeriului Vitold posesiunea a doaŭĕ case. ddto. Iasi 7125 Noem. 20.

** 19.*

121. Ioanŭ Moise Movila Vodă confirmă frăţia ad s-tum Ioannem Baptistam din Cotnarŭ, ddto. Iaşi 7139 Augustŭ 18.

122. Ieremia Movila Vodă dăruĭesce metropolieĭ de Suceavă treĭ pescari ddto. Suceavă 7104 August 19.

123. Ioanŭ Duca Vodă stătoresce hotarele satului metropolitanŭ Durnescĭ ddto. Iaşi 7177 Ap. 30.

124. Unŭ rĕportŭ adresatŭ principelui valachu în privinţa delimitării susnumitului satŭ Durnescĭ.

125. Ioanŭ Vasile Vodă acoardă acelor oamenĭ străini, ce se vor aşĕdá în satul metropolitanŭ Durnescĭ pentru patru anĭ ŭă scutire deplină de ori-ce dare cătră fiscŭ ddto. Suceavă 7151 Iuli 8.

126. Altă înformare în privinţa delimităriĭ satului Durnescĭ dela marele spatarĭŭ Stefanŭ George ddto. Iaşi 7159 Augustŭ 7.

127. Ioan Eustratie Woywod befreyet einen sicheren Michael von denen Landes-Giebigkeiten, ddto. 7170 den 17. Juny.

127. Ioanŭ Eustratie Vodă scutesce pe oare-şi care Mihailŭ de dările fiscale ddto. 7170 Iun. 17.

128. Anastasius Metropolit von Suczawa bittet ein und andere Edelleute um Erlaubniss die Mühlen ohnweit des Dorfes Durnesty aufstellen zu dörfen, ddto Suczawa 7121 den 7. December.

128. Anastasiu mitropolitŭ alŭ Sucevei rogà pe maĭ mulţi boieri să-ĭ îngăduie a clădí morile în apropierea satului Durnescĭ ddto. Suceavă 7121 Dec. 7.

129. Ein Attestat, dass die nächst des Dorfes Plopeny gelegene Mühlen zum Metropolitan-Dorf Durnesty gehören, von einem sicheren Theodor Glisztyna.

129. Atestatul unui oare-şi-care Toader Gliştină, adeverindŭ, cumcă morile aşeḑate în apropiïarea satuluĭ Plopem se ţinŭ de satul metropolitanŭ Durnescĭ.

130. Ioan Aron Woywod bestättiget die beschehene

130. Ioanŭ Aronŭ Vodă confirmă

* 20.

Donation des halben Dorfes Chuchureszty von einer sicheren Marinka Teckliczoia an die Suczawaer Metropolitan-Kirche ad S-tum Georgium ddto. Jassy 7102 den 25. März.

* 20.

Donăţiunea uneĭ jumĕtăţĭ a satuluĭ Chuchurescĭ făcută mitropolieĭ de Suceavă de cătră Marinca Teclicĭoĭa ddto. Iaşĭ 7102 Mart 25.

131. Ioan Wasille Woywod bestimmet die Gränzen des Metropolitan-Dorfes Durnesty, ddto. Jassy 7153 den 3. July.

131. Ioanŭ Vasile Vodă stătoresce hotarele satului metropolitanŭ Durnescĭ ddto. Iaşi. 7153 Iul. 3.

Fasciculus Lit. B.

Fasciculus Lit. B.

1. Ioan Dimitri Kantakuseno-Woywod verordnet die der Suczawaer Metropolie von ihren Pächtern gebührende Arrenda-Zahlung, ddto. Jassy 7193 den 9. October.

1. Ioanŭ Dimitrie Cantacuzeno Vodă regulează plătirile de arendă cuvenitoarĭe mitropolieĭ de Suceavă dela arêndaşiĭ eĭ ddto. Iaşĭ 7193 Octomvre 9.

2. Derselbe entscheidet den zwischen der und einem sicheren Hosztyn geführten Process, ddto. Jassy den 15. Jul. 7183.

2. Acela-şĭ finalisează pricina pendinte între Hostinŭ şi soţia sa ddto. Iaşĭ 7183 Iuliŭ 15.

3. Ein Privatschreiben an den Herrn Metropoliten Dosoftheum, sowie von

3. Ŭă scrisoare privată cătră domnul metropolitu Dosofteiŭ, precum şi dela

4. bis

4. pênă

19. inclusive detto detto.

19. înclusive detto detto.

20. Ioan Iliasch Alexander Woywoda confirmiret den Brandwein-Pachtungs-Nutzen für die Suczawaer Metropolie, ddto. Jassy 7174 den 10. August.

20. Ioanŭ Iliaşiŭ Alexandru Vodă confirmă mitropolieĭ de Suceavă folosul din arênda rachiuluĭ ddto. Iaşi. 7174 Aug. 10.

21. Patriarchisches Diplom für einen Bischofen Gideon.

21. Diplomŭ patriarchalŭ pentru unŭ episcopŭ Gideonŭ.

22. Ioan Stephan Woywoda ertheilet denen Wein-Gärtnern von Kotnar ein- und andere Freyheiten, ddto. Jassy 7130 den 15. April.

22. Ioanŭ Stefanŭ Vodă acoardă maĭ multe privilegie vinarilor din Cotnarĭŭ ddto. Iaşĭ 7130 April 15.

23. Ioan Myron Barnowsky Woywod befreyet die zur Suczawaer Metropolie gehörige Realitäten von allen Abgaben ddto. Jassy 7135 den 3. Octobris.

23. Ioanŭ Mironŭ Barnovschi Vodă scutesce realităţile metropolieĭ de Suceavă de orĭ-ce dare fiscală ddto. Iaşĭ 7135 Oct. 3.

** 21.*

** 21.*

24. Elina Szupaniasa Dragsyniasa schenket der Suczawaer Metropolie ad S-tum Georgium et Ioannem novum ihr eigenes Dorf Dumbreven am Sereth, 7065 Marty 6.

24. Jupăneasa Eleana Dragşăneasa hărăzesce metropolieĭ ad s-tum Georgium et Ioannem novum dreapta eĭ ocină Dumbrevenĭ pe Sirete 7095 Marte 6.

25. Ioan Wasille Woywod lässt die zur Suczawaer Metropolie gehörige Unterthanen und Poslusznikеn steuerfrey, ddto. Jassy 7142 den 2. Juny.

25. Ioanŭ Vasile Vodă scutesce de birŭ pe vecinii şi poslusniciĭ metropolieĭ de Suceavă ddto. Iaşĭ 7142 Iuni 2.

26. Ioan Wasylie Woywod bestättiget die durch den Botoschaner Wornick Dumitraszko an die Suczawaer Metropolie gemachte Donation eines Wein- und Bienen-Gartens nebst dem Fisch-Behältniss ddto. Jassy 7154 den 27. Februar.

26. Ioanŭ Vasile Voda confirma donăţiunea uneĭ vii, a uneĭ prisăcĭ şi a unuĭ horeţŭ de pesce făcută mitropolieĭ de Suceavă de cătră Dumitraşco vornicul de Botuşenĭ ddto. Iaşĭ 7154 Fevruare 27.

27. Ioan Radul Woywoda priveligiret die zur Suczawaer Metropolie gehörige Poslusznicken und Fischern und lässt selbe steuerfrey, ddto. Jassy 7125 den 28. März.

27. Ioanŭ Radŭ Vodă priviligează poslușniciĭ şi pescariĭ mitropolieĭ de Suceavă şi li acoarda scutire de birŭ ddto. Iaşĭ 7125 Mart 28.

28. Ioan Stephan Peter Woywod confirmat ut Nr. 20, ddto. Jassy, 7181 den 19. Juny.
29. Ioan Wasille Woywoda confirmat ut Nr. 25 ddto. Jassy 7183 den 1. September.
30. Ioan Radul schenket dem Dumitraschko Portar von Suczawa ein Dorf Uydesty gelegen im Suczawaer Bezirke, ddto. Jassy 7125 den 12. Sept.
31. Ioan Moyse Mogila Woywoda befreyet die zur Suczawaer Metropolie gehörige Dörfer von allen Abgaaben, ddto. Jassy 7138 den 9. August.
32. Ioan Georgie Stephan Woywod subordiniret die Geistlichkeit unter die Jurisdiction des Metropoliten, ddto. Jassy 7163 den 8. November.

* 22,

33. abgängig
34. Simeon Krecul verkaufet seine Häuser im Dorf Beneszty an den Simeon Breczkowy im Jahre 7092 den 16. Aug.
35. Eine Bittschrift an den Herrn Metropoliten Dosoftheum.
36. detto.
37. Ein Ausweiss deren Kirchen-Apparamenten bey der fürstl. Kapelle von dem Ioan Stephan Woywoda unterschrieben. Im Jahr 7168 den 7. Febr.
38. Rathschluss des Romaner Klosters wegen Verkauf des dahingehörigen Dorfes Keuieszty, so am Pruthflusse Jassyer Bezirke liegend.
39. Ein Privat-Schreiben an den Herrn Metrop. Dosoftheum.
40. Ioan Alexander Woywod. Befreyung ut Nr. 25, ddto. Jassy 7129 den 21. Febr.

28. Ioanŭ Stefanŭ Petru Vodă confirmat ut Nr. 20, ddto. Iaşi 7181 Iuni 19.
29. Ioanŭ Vasile Vodă confirmat ut Nr. 25 ddto. Iaşi 7183 Septemvre 1.
30. Ioanŭ Radul hărăzesce lui Dumitraşco portariul de Suceavă Satul Uidesci situatŭ în judeţul Sucevei ddto. Iaşi 7125 Septemvre 12.
31. Ioanŭ Moise Movilă Vodă scutesce satele mitropolitane de toate dările ddto. Iaşi 7138 Augustŭ 9.
32. Ioanŭ George Stefanŭ Vodă subordinează clerul înrisdicţiunii metropolitane dpto. Iaşi 7163 Noemvre 8.

* 22.

33. lipsesce.
34. Simeonŭ Crecul vinde casele sale din satul Benescĭ luĭ Simeon Brecicovi în anul 7092 August 16.
35. Ŭă suplică la adresa domnuluĭ metropolitŭ Dosofteĭŭ.
36. detto.
37. Consemnarea aparamintelor bisericescĭ aflătoarĭe în capela princiarĭă. Actŭ subscrisŭ de Ioanŭ Stefanŭ Vodă în anul 7168 Fevr. 7.
38. Conclusul mônăstiriĭ de Romanŭ în privinţa vênzării satuluĭ Cheuescĭ situatŭ în judeţul Iaşilor pe Prutŭ şi aflătorĭŭ în posesĭunea mônăstireĭ.
39. Ŭă scrisoare privată cătră domnul metropolitŭ Dosofteĭŭ.
40. Ioanŭ Alexandru Vodă. Scutire ut Nr. 25 ddto. Iaşi 7129 Fevruarĭu 21.

41. Ein Privat-Schreiben an den Herrn Metrop. Dosoftheum.
42. detto.
43. detto.
44. Ein Ausweiss über ein und andere Geräthschaften, so einer gewissen Theodoxie anvertrauet worden ohne Unterschrift nnd ohne Jahr-Zahl.
45. Ein Privat-Schreiben an den Herrn Metrop. Dosoftheum.
46. Ioan Alexander Woywod bestättiget den Besitz des Dorfes Bojana Wladyka, und ertheilet Freyheiten. ddto. Jassy 7140 den 17. May.
47. Ioan Eustratie Dabyscz Woywod befreyet einen

* 23.

sicheren Luca, Sohn des Anton von denen Landes-Abgaaben, ddto. Jassy 7170 den 28. December.
48. Ioan Myron Barnowsky Mogila Woywod. Confirmation ut Nr. 25, ddto. Jassy 7141 den 29. April.
49. Derselbe detto ut Nr. 32, ddto. Herleu 7134 den 1. Febr.
50. Ioan Alexander Woywod bestättiget den Besitz des zu Romaner Bisthum gehörigen Dorfes Keuieszty, ddto. Jassy 7138 den 15. September.
51. Ioan Moyse Mogila Woywoda priveligiret die zur Suczawaer Metropolie gehörigen Dörfer und ertheilet selben ein- und andere Freyheiten, ddto. Jassy 7142 den 12. Jänner.
52. Ioan Wasille Woywoda schenket der Suczawaer Metropolie einen bei der sogenannten Gyrla Zyzyja befindlichen Bach zur Erbauung deren Mühlen, ddto. Jassy 7149 den 15. Dec.

41. Ŭă scrisoare privată către domnul metropolitu Dosofteiŭ.
42. detto.
43. detto.
44. Ŭă consemnare asupra mai multor acareturi încredinţate oareşicărei Theodosie, fără iscălitură şi anŭ.
45. Ŭă scrisoare privată către domnul metropolitu Dosofteiŭ.
46. Ioanŭ Alexandru Vodă confirmă metropoliei de Suceavă posesiunea satului Boiana Vladica acordându-ï scutiri ddto. Iaşi 7140 Maiŭ 17.
47. Ioanŭ Eustratie Dabija Vodă scutesce pe

* 23.

Luca feciorul lui Antonŭ de birul de ţară ddto. Iaşi 7170 Decemvre 28.
48. Ioanŭ Mironŭ Barnovschi Movilă Vodă Confirmaţiune ut Nr. 25 ddto. Iaşi 7141 April 29.
49. Acela-şi detto ut Nr. 32 ddto. Hărleŭ 7134 Fevr. 1.
50. Ioanŭ Alexandru Vodă confirmă episcopieï de Romanŭ posesiunea satului Cheuesci ddto. Iaşi 7138 Septemvre 15.
51. Ioanŭ Moise Movila Vodă priviligează satele metropoliei de Suceavă acordându-li mai multe scutiri ddto. Iaşi 7142 Ian. 12.
52. Ioanŭ Vasile Vodă hărăzesce mitropoliei de Suceavă unŭ părîŭ, ce vine în apropiarea gârlei Jijia pentru de-a puté clădí morï ddto. Iaşi 7149 Dec. 15.

53. Ein Vergleich in Ansehung deren obgedachten Mühlen, ddto Jassy den 24. Dec.
54. Ioan Georgie Stephan Woywod confirmiret ut Nr. 51 ddto. Jassy 7161 den 14. Apr.
55. Ioan Myron Barnowsky Mogila Woywoda schicket ein- und andere Victualien zu Celebrirung des Festtages S-tum Ioannis novi, ddto. Jassy 7135 den 5. May.
56. Ioan Simeon Mogila Woywod Donation ut Nr. 40 ddto. Jassy 7114 den 5. September.
57. Ein Privat-Schreiben.

* 25.

58. Ioan Moyse Mogila Woywod verordnet dass die Suczawaer Handelsleute die erarmten zu keiner Steuer ziehen sollen, ddto. Jassy 7142 den 28. Aug.
59. Derselbe befreyet die zur Suczawaer Metropolie gehörige Unterthanen von allen Maut-Gebühren, ddto. Jassy 7142 den 9. Jänner.
60. Ioan Duka Woywoda confirmiret die von seinen Vorfahren gestifteten Kirchen-Nothwendigkeiten überhaupt ober einer beym heil. Leibe S-ti Ioannis novi Tag und Nacht brennen-sollenden Lampe, ddto. Suczawa 7173 den 30. August.
61. Ioan Alexander Woywoda befreyet die zur Suczawaer Me-

53. Ŭă învoĭeală în privinţa morilor susŭ pomenite ddto. Iaşĭ Decemvre 24. [1])
54. Ioanŭ George Stefanŭ Vodă confirmă ut Nr. 51. ddto. Iaşĭ 7161 April 14.
55. Ioanŭ Mironŭ Barnovschi Movilă Vodă trămite maĭ multe victualie de celebrarea chramuluĭ s. Ioanŭ Novi ddto. Iaşĭ 7135 Maĭŭ 5.
56. Ioanŭ Simeonŭ Movilă Vodă. Donatiune ut Nr. 50 ddto. Iaşĭ 7114 Sept. 5.
57. Ŭă scrisoare privată.

* 24.

58. Ioanŭ Moise Movilă Vodă oprescе negŭţătorilor din Suceavă a luá la birŭ pe ceĭ sĕrăciţĭ ddto, Hărlĕŭ 7138 Aug, 28.
59. Acela-şĭ scutesce de orĭ-ce taxă de vamă pe vecinii metropolieĭ de Suceavă ddto. Iaşĭ 7142 Ianuarĭŭ 9.
60. Ioanŭ Duca Vodă confirmă întocmirile pioase ale predecesorilor sĕĭ maĭ alesŭ pentru ŭă candelă, ce are sĕ ardă ḑi şi noapte la moaştele s. Ioanŭ celŭ noŭ ddto. Suceavă 7173 Aug. 30.
61. Ioanŭ Alexandru Vodă scutesce cărcĭmele metropolieĭ de Su-

[1]) Din subscripţiunea sumarĭuluĭ anterior s'ar pute găci anul acesteĭ învoĭele. Se 'nţĕlege că valoarea acesteĭ datărĭ ar fi numaĭ problematică. De şi din consecuţiunea ḑilelor (15 Dec. şi 14 Dec.) s'ar păré, că amêndoauĕ actele sûntu sevêrşite în acela-şĭ anŭ, posibilitatea eventualităţiĭ contrarĭe nu-ĭ exclusă. În orĭ-ce casŭ însă aceste încercărĭ de precisare îmĭ paru de prisosŭ, de oară-ce lipsa anuluĭ samănă a fi ŭă scăpare din condeiŭ, eară nu unŭ neajunsŭ alŭ originaluluĭ, care scropulosul nostru oficiantŭ n'ar fi întrelăsatŭ a nu-'lu indicá, precum de pildă vedĭ Nr. 58 şi 59 din Fasc. A.

tropolie gehörige Wirtshäuser von allen Abgaaben, ddto. Jassy 7138 den 16. Sept.

62. Ioan Wasille Woywoda lässt den zur Suczawaer Metropolie gehörigen Brunnen-Repariren, ddto. Jassy 7142 den 30. Apr.

63. Ioan Stefan Tomscke Woywod bestättiget ut Nr. 32, ddto. Jassy 7131 den 6. Febr.

64. Ioan Alexander Woywod befreyet einen zur Suczawaer Metropolie gehörigen Gürtter von allen Landes-Giebigkeiten ddto. Jassy 7138 den 14. Jän..

65. Ioan Georgie Stephan Woywoda verleihet anwiederum der Suczawaer Metropolie die 2 Dörfer Oydesty und Bossancze, ddto. Jassy 7163 den 9. Dec.

66. Ioan Alexander Iliasch Woywoda confirmiret ut Nr. 61, ddto. Jassy 7141 den 1. Nov.

ceavă de toate dările ddto. Iaşi 7138 Septemvre 16.

62. Ioanŭ Vasile Vodă pune la reparatŭ fôntâna metropoliei de Suceavă ddto. Iaşi 7142 Apr. 30.

63. Ioanŭ Stefanŭ Tomşa Vodă confirmă ut Nr. 32. ddto. Iaşi 7131 Fevr. 6.

64. Ioanŭ Alexandru Vodă scutesce pe unŭ brânarĭŭ alŭ metropolieĭ de Suceavă de toate dările cătră fiscŭ ddto. Iaşi 7138 Ian. 14.

65. Ioanŭ George Stefanŭ Vodă din noŭ hărăzesce amêndoauĕ satele Uidescĭ şi Bosance metropolieĭ de Suceavă ddto. Iaşi 7163 Dec. 9.

66. Ioanŭ Alexandru Iliaşŭ Vodă confirmă ut Nr. 61. ddto. Iaşi 7141 Nov. 1.

(Va urmá.)

О значеніи

и древности дѣйствій, совершаемымъ при освященіи храмовъ.

(Конецъ.)

Обратимъ теперь же вниманіе на другую сторону нашего прэдмета т. е. на тое, чи тѣ ли самыя дѣйствія совершались при освященіи храмовъ и въ древности, иначе — якъ древни дѣйствія совершаемыя нынѣ при освященіи храмовъ?

Глубокая древность тѣхъ дѣйствій не подлежитъ ниякому сомнѣнію. Съ чинопослѣдованіемъ освященія храмовъ, существующимъ въ нашей церкви, много сходится съ чинопослѣдованіемъ церкви римской; и тамъ есть кропленіе св. водою всѣхъ принадлежностей престола, есть омовеніе и помазаніе св. мvромъ престола и стѣнъ храма, есть перенесеніе, помазаніе мvромъ и положеніе подъ престоломъ св. мощей, есть торжественны хожденіе кругомъ церкви и пр.[1]) Тое сходство безъ сомнѣнія точно показуетъ, что и та другая церковь для дѣйствій, совершаемыхъ при освященіи храмовъ имѣетъ одно основаніе — Апостольскія преданія; или что тѣ дѣйствія въ послѣдствіи одна церковь заимствовала у другой. Обѣ церкви находились въ тѣсномъ союзѣ между собою и составляли единую Христову церковь, отже были и всѣ дѣйетвія ихъ однаковы. Якъ церковь римская отдѣлилась отъ церкви вселенской то несомнѣнно остались тѣ дѣйствія въ православной церквы, отже сягаетъ ихъ древность до 9-го вѣка.

Но достовѣрно извѣстно, что нѣкоторыя дѣйствія употреблялись при освященіи храмовъ ранѣе 9-го вѣка. Еще Евсевій, писатель 4-го вѣка, описывая своего времени торжество освященія храмовъ, упоминаетъ о якихъ-то „дѣйствіяхъ и богомѣрныхъ обрядахъ“ ясно отличая тѣ дѣйствія отъ псалмопѣній и таинствен-

[1]) Vid. dedicat. temp. in Pontifir. Roman. edit. Romae 1724 par. II.

ныхъ крестоприношеній, которыя, по его словамъ, тогда же совершались.[1])

Частныя дѣйствія, составляющія чинъ храмоосвященія суть:

а) **Омовеніе престола.** Въ началѣ христіанства, во время гоненій имѣлъ храмъ Божій видъ обыкновеннаго дома, а святѣйшее таинство Евхаристіи, безъ сомнѣнія совершалось на простомъ, обыкновенномъ столѣ. Простой столъ, презначенный на такое высокое употребленіе, яковымъ есть совершеніе таинства св. Евхаристіи, долженъ быти вымытъ; того требовало чувство благоговѣнія къ святости Евхаристіи, якъ высочайшаго таинства, таинства тѣла и крови Христовой:[2]) того требовалъ духъ обрядоваго Моусеева закона, которымъ и въ нѣдрахъ Христіанства долго еще руководствовались обращеные изъ Іудеевъ,[3]) и который съ одной стороны, строго запрещалъ имѣющему порокъ приближатися къ алтарю,[4]) и приносити что-нибудь нечистое;[5]) а съ другой, въ разныхъ случаяхъ предписывалъ омовеніе, якъ лучшее очистительное средство;[6]) того требовало наконецъ простое даже чувство приличія, и мы не предлагаемъ обыкновенную пищу, чтобы не очистити омовеніемъ стола, на которомъ она предлагается. Само собою розумѣется что предполагаемое нами въ первенствующей церкви омовеніе престола, тогда еще было лишь простымъ дѣйствіемъ; но якъ христіанское богослуженіе отъ дня до дня церковными принадлежностями почало умножатися, то вскорѣ стало принимати характеръ символическій вскорѣ богомудрые пастыри церкви начали заботитися о томъ, чтобы все, относящееся къ богослуженію, было освящаемо духомъ его: то не безъ основанія можно думати, что вскорѣ также и то дѣйствіе получело характеръ священный и заняло мѣсто въ ряду таинственныхъ обрядовъ церкви. Историческаго свидѣтельства объ обрядѣ омовенія престола мы не стрѣчаемъ до четвертаго вѣка; въ семъ же вѣкѣ о немъ

---

[7]) Hist. Eccl. Lic. X. cap. III pag. 464. edit. Contabrig. 1720 an. Замѣчательно, что лютеранскіе писатели снапр. Бингамъ, Госпиніанъ, Гейнецій и др. говоря объ освященіи храмовъ и имѣя случай опомянути объ томъ мѣстѣ Евсевія, ничего объ томъ не упоминаютъ, хотя изъ тойже самой главы приводятъ другія, согласныя съ ихъ мыслями, свидѣтельства.

[2]) Корине. 11. 26—30.

[3]) Дѣян. 21, 20—25.

[4]) Лев. 21, 17—34; 22, 3.

[5]) Лев. 10, 10; 22, 23—26.

[6]) Исх. 19, 10; Лев. 13, 6, 34, 54; 14, 8. 9; 15 вся; Числ. 19 7.

упоминаетъ св. Златоустъ: „не видишь ли“ спрашиваетъ онъ „діаконовъ нашихъ, губою трапезꙋ[1]) омывающихъ и домъ очищающихъ и тако дискосы полагающихъ?“ „Губою омываемъ церковь“ продолжаетъ онъ „да въ чистой церкви вся предложатся, да ниедина же будетъ скверна.“[2]) Хотя св. Іоаннъ Златоустъ говоритъ тутъ объ омовеніи престола, не яко о дѣйствіи совершавшемся во время освященія престола, но о такомъ омовеніи, которое совершалось во всякое время, то все можъ предполагати что пастыри временъ Златоустаго, для того, чтобы всегда содержати въ чистотѣ святыню, считали нужнымъ допускати омовеніе и надъ такимъ престоломъ, который сподоблень уже благодати освященія, на которомъ и таинственный Агнецъ возлежалъ, и безкровная жертва Богу приносилась; то бытъ не можетъ, чтобы тѣже пастыри не совершали омовенія надъ престоломъ, прежде запечатлѣнія его священною печитію помазанія, когда онъ только что устроялся въ жилище Божіе; свидѣтельство, значитъ, св. Златоустаго, и по отношенію къ нашему предмету, имѣетъ всю свою силу.

b) **Мѵропомазанїе св. престола и стѣнъ храма.** То дѣйствіе было еще въ ветхомъ завѣтѣ: самъ Богъ учредилъ оное, повелѣвъ Моѵсею освятити елеемъ помазанїѧ алтарь въ устроенной имъ скиніи, всѣ принадлежности скиніи и самую скинію; и возлїеши елей помазанїѧ, заповѣдалъ Богъ Моѵсею, и помлжеши скинїю, и всѧ аже на ней, и освѧтиши ю . . . и да помажеши алтарь приношенїй и всѧ сосꙋды его, и освѧтиши олтарь, и бꙋдетъ алтарь свѧтый свѧтыхъ.“[3]) И о Моѵсеѣ говорится далѣе: сотвори Моисей всѧ, елика заповѣда емꙋ Господь, сице сотвори. Такъ якъ не подлежитъ ниякому сомнѣнію, что христіанское богослуженіе, первоначально соединенное съ іудейскимъ, по паденіи ветхозавѣтныхъ обрядовъ, вмѣсти съ Іерусалемскимъ храмомъ, удержало нѣкоторыя принадлежности ветхозавѣтныя, т. е. тѣ, которыя были сообразны съ духомъ новаго Завѣта,[4]) то можно думати, что вмѣстѣ съ другими ветхозавѣтными принадлежностями перешло въ христіанскую церковь и **помазанїе мѵромъ св. престола и стѣнъ храма.** Объ помазаніи мѵромъ св.

---

[1]) Слово τραπεξα у св. Златоуста всегда употребляется въ смыслѣ престола, Vid. Swic. thesaur. ecclesias. sub voce: τραπεξα,

[2]) На Ефес. Нрав. 4. св. Злат. Бесѣды на посл. Павла въ славян. переводѣ. час. 2. стр. 192 Моск. 1709 г.

[3]) Исх. 40, 9. 10.

[4]) Начер. церков. Библейск. Ист. вѣкъ I-й стат. о богослуж. и обряд. стр. 607 изъ 4 о 1827 г. въ Спб.

престола упоминаетъ св. Діонисій Ареопогитъ, мужъ апостольскихъ временъ: „еще и то священноначальнѣ примѣть“ пишитъ онъ Епископу Тимоѳею, „что святѣйшихъ освященій уставъ и священное божественнаго жертвенника совершеніе совершаетъ чистѣйшими священнѣйшаго мура возліяніями“[1]) Блаженный Августинъ въ одной бесѣдѣ своей на освященіе храма говоритъ: „освященіе престола нынѣ мы празднуемъ, достойно и праведно радуяся праздненство въ сей день совершаемъ, въ который благословенъ и помазанъ камень, на которомъ для насъ божественныя тайны совершаются.[2]) Выраженіе: благословенъ и помазанъ камень ясно показуетъ на муропомазаніе св. престола, который и въ то время, якъ и теперь на западѣ обыкновенно устроялся изъ камня. Изъ постановленій двухъ малоизвѣстныхъ соборовъ, въ началѣ 6-го вѣка бывшихъ на западѣ, видно, что обыкновеніе — освящати престолы чрезъ муропомазаніе въ то время уже существовало въ церкви. „Собору угодно“ гласитъ 14-ое правыло одного изъ нихъ „чтобы олтари освящались не только помазаніемъ мура (якъ доселѣ было), но и благословеніемъ священническимъ.“[3]) „Только каменные олтари должны быти освящаемы изліяніемъ мура“,[4]) поставляетъ другой соборъ.

Извѣстно также, что при освященіи храмовъ не только престолъ, но и стѣны храма помазывались св. мѵромъ въ самой глубокой древности. „Церковь тогда дѣлается достопочитаемою“ говоритъ блаженный Августинъ „когда имѣетъ стѣны освященныя и св. мѵромъ помазанныя[5]) Ѳеофанъ повѣствуетъ о Аѳанасіи великомъ, что сей Святитель, во время временнаго пребыванія своего въ Іерусалимѣ, занимался здѣсь освященіемъ молитвенныхъ домовъ, посредствомъ молитвъ и помазанія ихъ св. мѵромъ.[6])

c) Облаченія и украшенія св. престола. Облаченіе престола, якъ мы видѣли, составляютъ двѣ одежды: нижняя-бѣлая и верхняя-великолѣпная. Историческаго свѣдѣтельства объ той ожеджѣ, такъ якъ и объ омовеніи престола, мы не встрѣчаемъ до IV-го вѣка; въ семъ же вѣкѣ Оптатъ Милевитскій (въ Нумидіи) Епископъ († 384 г.) упоминаетъ о ней, якъ о принадлежности престола, въ то

---

[1]) О церк. ерахъ. стр. 82. гл. IV. §. 12.
[2]) Бесѣд. 4.
[3]) Concil. Agathense an 506. cap. XIV. tom. IV concil. pag 1385.
[4]) Concil Epaon. an. 517 con. XXVI; ibid. pag. 1579.
[5]) Lib. IV. cap. 40. Cont. Crescont.
[6]) Cit. Goar. in Euchol. pag. 850 edit. 1646 an.

время уже общеупотребительной и всѣмъ извѣстной; именно, опровергая Донатистовъ, утверждавшихъ между прочимъ, что престолы оскверняются прикосновеніемъ къ нимъ православныхъ, тотъ учитель въ слухъ всѣхъ говоритъ: „кто изъ вѣрныхъ не знаетъ, что дерево покрывается полотномъ, и что при совершеніи самыхъ таинствъ можно касатися только покрова а не дерева.“[1])

Верхняя великолѣпная одежда престоца безъ сомнѣнія получила свое начало также еще въ первенствующей церкви; по крайной-мѣрѣ Оригинъ, извѣстный писатель 3-го вѣка, уже упоминаетъ объ украшеніи престоловъ.[2]) Въ бѣдственныя времена гоненій, когда враги имена Христова такъ нагло простирала святотатсвенная свои руки на достояніе христіанъ,[3]) украшеніе св. престоловъ, якъ и вообще всякаго рода драгоцѣнности не могли быти значительными въ христіанскихъ храмахъ; уже послѣ того, якъ церковь, прошедши сквозь горнило трехвѣковаго тяжкаго испытанія, наконецъ восторжествовала въ римской вселенной, послѣ того уже стала она во всѣхъ частяхъ своихъ облекатися въ такое внѣшнее благолѣпіе, якое прилично ей. якъ невѣстѣ Христовой, якъ державной Царицѣ, со Іисусомъ Христомъ воспріявшій владечество надъ царями и народами; тогда-то и на св. престолахъ начали красоватися одежды изъ самаго драгоцѣннаго вещества и весьма дорогой цѣны. Приведемъ сколька доказательствъ въ потвержденіе сказаннаго нами: блаженный Ѳеодоритъ повѣствуетъ о Константинѣ Великомъ, что сей императоръ въ новосозданную имъ церковь въ Іерусалимѣ, кромѣ другихъ даровъ, прислалъ еще царскія покрывала для св. престола.[4]) Прокулъ, военачальникъ царей Вандальскихъ, ограбивъ церкви въ одной изъ римскихъ провинцій, изъ одеждъ олтаря сшилъ себѣ платье.[5]) Палладій говоритъ о нѣкоторыхъ благочестивыхъ римскихъ женщинахъ, что они дарили шелковая матеріи на покрывала для св. престоловъ.[6]) Ясныя указанія на украшеніе св. престоловъ доро-

---

[1]) Opat. de schismate Donatist. lib. VI. pag. 713. edit. Paris 1679 an.

[2]) Orig. homil. 10 in Iosuam.

[3]) Bing. antq. Eccles. lib. VIII. cap. VI. §. XXI. Opt. de schism. Don. lib. I.

[4]) Theod, lib. I. cap. XXXI.

[5]) Victor. Uticensis de persesutione Vandal v. Bib. Pat. tom. VII, pag. 1896 etc. Историкъ замѣчаетъ, что грабителя постигъ за то судъ Божій: онъ въ скорѣ пораженъ былъ сумашествіемъ, откусилъ себѣ языкъ и умеръ самою страшною смертію.

[6]) Pallad. Histor Lausiac. Bib. Part. Graeco. Latin. tom. II, pag. 1036.

гими одеждами встрѣчаются у св. Іоанна Златоустаго. Не одобряя на пр. въ одной бесѣдѣ своей тѣхъ, которые заботятся только объ украшеніи храмовъ, а оставляютъ безъ вниманія дѣла милосердія, тотъ св. Отецъ говоритъ: „какая польза снаряжать трапезы златотканными ѕкорами а отказывати Ему (Христу въ лицѣ нищихъ), и въ нужнѣйшемъ одѣніи? Облекая Его въ шелковыя одежды въ храмѣ, не презри внѣ храма отъ глада и наготы страждущаго“[1]). Юстиніанъ къ римскому епископу Ормиздѣ прислалъ двѣ шелковыя одежды (pallia) для ѕкрашенїя св. престола.[2]) Анастасій свидѣтельствуетъ, что Адріанъ I-й, римскій епископъ († 772 г.) для св. олтаря сдѣлалъ двѣ сдежды: одну большую изъ самаго чистаго золота и дорогихъ камней; другую меньшую, по краямъ украшевную пурпуромъ.[3])

Къ роду одежъ престола относится антиминсъ, обыкновенно завертываемый въ илитонъ. Времени происхожденія антиминсовъ съ точностію опредѣлити не можъ. Писатель 12-го вѣка Ѳеодоръ Вальзамонъ въ первый разъ ясно упоминаетъ объ антиминсѣ и думаетъ, что антиминсы ведутъ свое начало со временъ Трульскаго собора, который постановилъ правиломъ, чтобы пресвитеры для совершенія таинствъ въ молитвенницахъ, находящихся внутри домовъ, имѣли позволеніе отъ епископа.[4]) Впрочемъ начало антиминсовъ съ вѣроятностію можно относити къ временамъ гоненій. Тогда, въ самомъ дѣлѣ, въ нихъ была особенная нужда: по причинѣ постоянныхъ нападаній со стороны невѣрныхъ, первенствующіе христіане не могли имѣти во всѣхъ молитвенныхъ собраніяхъ своихъ твердыхъ престоловъ, освященныхъ епископами; а освящати ихъ пресвитерамъ запрещало Апостольское преданіе.[5]) Предстояла крайность священнодѣйствовати на неосвященныхъ престолахъ, — крайность, которыя удобно могла быти предовращена посредствомъ антиминса — освященнаго Архіереемъ плата. Съ удобностію замѣняя архіерейское освященіе престола, антиминсъ, сверхъ того, имѣлъ въ первенствующія времена то особенное пре-

[1]) Бесѣд. 51 на Матѳ. сн. Бесѣд. 8 на того-же Евангелиста.
[2]) Bona de reb. liturg. pag. 254 edit. 1671.
[3]) Ibidem.
[4]) Th. Bal. in XXXI can. conc. Trul. pag. 393.
[5]) Апостольское преданіе говоримъ мы: соборъ Брагскій (Bracarense), бывшій въ 562 г., запретилъ пресвитерамъ подъ опасеніемъ низверженія освящати храмы, прибавляетъ: „ибо сіе древними правилами запрещено.“ Concil. Bracarense 11 can. XIV in edit. Labbei tom. V. pag. 842. Сн. Апост. Прав. 31. Антіох. собор. прав. 5.

имущество предъ твердымъ престоломъ, что въ случаѣ нечаянного нападенія, онъ по своему составу легко могъ быти предохраняемъ насилія и оскерненія невѣрныхъ. — Но въ древности были ли полагаемы антиминсы, якъ теперь у насъ, на престолахъ освященныхъ самимъ Архіереемъ? Изъ словъ Ѳеодора Вальсамона[1]) нѣкоторымъ образомъ можна заключати, что въ его время они полагались и на такихъ престолахъ; но живший спустя не много послѣ него Мануилъ, константинопольскій Патріархъ († 1216 г.) на предложенный ему епископомъ города Веллы вопросъ: „нужно ли полагати антиминсы на освященныхъ уже престолахъ?“ отвѣчаетъ отрицательно: „нѣтъ нужды“, говоритъ Патріархъ, „полагати антиминсы на всѣхъ престолахъ, но надобно полагати ихъ только на тѣхъ, о которыхъ неизвѣстно, освященны лы они или нѣтъ; ибо антиминсы занимаютъ мѣсто освященныхъ престоловъ; по сему полагати ихъ на такихь престолахъ, о которыхъ извѣстно, что они освящениы, ниякой нѣтъ нужды.[2]“) На престолахъ, получившихъ благодать Архіерейскаго освященія, антиминсы не были полагаемы и во времена Симеона Солунскаго.[3]) Въ греческихъ[4]) и нашихъ[5]) древныхъ требникахъ также предписывается, чтобы св. антиминсы по освященіи храмовъ лижали на престолѣ только седмь дней, въ продолженіи коихъ на нихъ должна быти совершаема литургія; по истеченіи же седми дней, антиминсы снимались и литургія законно совершалась на одномъ илитонѣ.

Необходимою принадлежностію всякого престола антиминсъ сдѣлался, кажется, съ 1675 года, когда на соборѣ московскомъ при патріархѣ Іоакимѣ положено было полагати и на освящаемыхъ самимъ архіереемъ престолахъ антиминсъ, — только безъ мощей.[6]) Въ настоящее время, по уставу православной церкви,[7]) дары освящаются на антиминсѣ, который обыкновенно завертывается въ илитонъ; но прежде, якъ видно изъ древныхъ требниковъ[8]) антиминсъ полагался подъ верхнею одеждою престола и пришивался къ срачицѣ, а дары освящались на илитонѣ. Въ такомъ смыслѣ

---

[1]) V. locum supracitat.

[2]) Vid. Ius. Graecolatinum per Marg. Freher editum Francof. 1596 an. bib. 3, pag. 239. 240. Conf. Habert. Αρχιερατ pag. 663—664.

[3]) Сим. Солун. гл. 126.

[4]) Goar. pag. 884. Paris 1647 an.

[5]) Требн. Никон. стр. 886.

[6]) См. дѣян. сего собора.

[7]) См. Лит. Злат. въ книжкѣ службы.

[8]) См. Требн. Филарета и Іоасафа въ чинѣ освященія храмовъ.

древность илитона восходитъ къ самымъ раннимъ временамъ христіанства. Объ немъ упоминаетъ св. Златоустъ въ своей литургіи, указывая время, когда надобно раскрывати его.[1]) Германъ Патріархъ константинопольскій, сравнивая его съ плащаницею, которою Іосифъ Аримаѳейскій обвилъ тѣло Іисусово,[2]) и Исидоръ Пелусіотъ подъ именемъ синдона, который, по его словамъ, распростирается подъ св. дарами, и на которомъ они освящаются.[3])

Украшенія св. престола въ наше время, якъ мы видѣли, составляютъ:

а) Напрестольный крестъ. О немъ упоминаетъ св. Іоаннъ Златоустъ: „Крестъ“, говоритъ онъ, „на порфирѣ, крестъ на діадимѣ, крестъ на оружіи, крестъ на св. трапезѣ — всюда во вселенной крестъ яснѣе солнца сіяетъ.“[4]) Созоменъ повѣдаетъ, что нѣкій Пробіанъ, придворный врачь, убѣжденъ былъ въ спасительной силѣ креста явленіемъ ему креста, лежащаго на престолѣ во храмѣ Архангела Михаила.[5]) Извѣстно также, что и Хозрой персидскій царь, прислалъ въ числѣ другихъ вещей въ константинопольскую церковь и крестъ, съ тѣмъ, чтобы онъ поставленъ былъ на престолѣ.[6])

б) Евангеліе. Когда стали полагати на престолъ Евангеліе, опредѣлити трудно. Въ первыя времена христіанства, оно вмѣстѣ съ священными сосудами, хранилось въ сосудохранительницѣ, и въ извѣстное только время выносилось оттуда для прочтенія народу.[7]) Впрочемъ, поелику на Евангеліе всегда смотрѣли якъ на образъ Іисуса Христа,[8]) то вѣроятно, вскорѣ по наступленіи мирныхъ временъ христіанства, и оно сдѣлалось необходимою принадлежностію престола, якъ символъ невидимаго присутствія здѣсь самаго Іисуса Христа.

в) Положеніе подъ престоломъ св. мощей. Обычай полагати подъ престоломъ нетлѣнные останки св. мучениковъ, возстано-

---

[1]) См. Лит. Злат. у Гоара.
[2]) Habert. pag. 104.
[3]) Epist. 823.
[4]) I. Christ. lib. contra Iudaeos et Gentiles tom. I. pag. 696 edit. Paris 1838 an.
[5]) Hist. Eccl. Lib. II, cap. III: lib. V. cap. VI.
[6]) Evag. Hist. Eccl. Lib. VI. cap. XXI.
[7]) Const. Apost. Lib. II. cap. LVI.
[8]) Тое видно изъ того, что на соборахъ на пр. Ефесскомъ, въ знаменіе присутствія Христова, разсуждающіе полагали среди себе Евангеліе на особенномъ возвышеніи.

вленный[1]) и на всегда утвержденный 7-мъ вселенскимъ соборомъ (прав. 7), существуетъ въ христіанской церкви съ самыхъ древныхъ временъ. Св. Амвросій Медіоланскій, въ письмѣ своемъ къ Марцеллинѣ, описывая обрѣтеніе мощей св. мучениковъ Гервасія и Протасія, между прочимъ говоритъ: „когда я хотѣлъ освятити базилику, многіе якбы одними устами начали вопіяти: освяти базилику, такъ якъ освящена римская; сдѣлаю то, отвѣчаль я, если обрѣту мощи мучениковъ. Послѣ, когда обрѣтены были мощи“ продолжаетъ св. Амвросій, „я на слѣдующій день внесъ ихъ въ базилику, называемую амвросіанскою.“[2]) Что здѣсь мощи положены были именно подъ алтаремъ, а не въ другомъ якомъ-либо мѣстѣ, то видно изъ слѣдующихъ словъ тогоже писателя: „Сей (Іисусъ Христосъ) на алтарѣ, — который за всѣхъ пострадалъ, а тѣ (мученики) **подъ алтаремъ**, которые искуплены Его кровію“. — Павлинъ, епископъ Нолы, въ отвѣтъ епископу Северу, просившему у него частицы мощей для освященія церкви, пишетъ: „свидѣтель мнѣ Господь, что если бы я имѣлъ священнаго праха хоть на одинъ скрупулъ больше того, якъ сколько мнѣ самому нужно для освященія базилики, строеніе котрой скоро окончится[3]) во имя Господое, я послалъ бы твоей святости.“ Созоменъ повѣтствуетъ о Зенонѣ, епископѣ города Газы, что сей епископъ выстроилъ ораторію, воздвигъ въ ней алтарь, **положилъ подъ нимъ** (алтаремъ) **мощи св. Мучениковъ.**[4]) О престолахъ, поставленныхъ на гробницахъ мучениковъ упоминаютъ блаженные Іеронимъ и Августинъ: „согрѣшаетъ ли римскій епископъ“ — спрашиваетъ Вигилянція первый — когда онъ надъ костями мертвыхъ людей Петра и Павла, для насъ свято почитаемыми, а для тебе надъ прахомъ презрѣннымъ приносити Господу священнодѣйствіе и **гробницы ихъ** вмѣняются тогда **вмѣсто** престоловъ?[5]) „Кто слыхалъ когда-либо изъ вѣрныхъ,“ вопрошаетъ послѣдній — „чтобы священникъ, стоящій предъ **престоломъ, надъ святымъ жертвеническимъ тѣломъ** воздвигнутымъ, произносилъ въ молитвахъ своихъ: приношу тебѣ жертву, Петре, или Павле, или Кипріане? и пр.“[6]) Десятое пра-

---

[1]) Послѣ временъ иконоборства, когда св. мощи выбросивали изъ храмовъ и сожигали. См. Церк. Истр. вѣк. 8 и 9 ст. о бѣд. церкви.

[2]) S. Ambr. ad Marcel. epist. 54.

[3]) Epist. ad Sev. XI pag. 146.

[4]) Sos. H. E. Lib. V. cap. 8.

[5]) Contra Vigilantium.

[6]) Contra Faust. L. XX. cap. XXI. Lib. VIII. cap. XXVII. de civil. Dei.

вило пятаго карѳагенскаго Собора (398 г.) повелѣваетъ, чтобы алтари, поставленные всюду на поляхъ и при дорогахъ въ память мучениковъ, но не имѣющіе мощей ихъ были разрушаемы отъ мѣстныхъ епископовъ.[1])

Время происхожденія и того обыкновенія относится во временамъ гоненій. Въ тѣ бурныя времена, когда огнь и мечь, и всѣ сокрушительныя силы устремлены были противъ послѣдователей Распятаго, христіане, не имѣя возможности совершати благочестивыя собранія свои въ городахъ, укрывались для сего, гдѣ могли,[2]) преимущественно же въ пещерахъ и катакомбахъ,[3]) такъ якъ здѣсь же погребали они священные останки братій своихъ, положившихъ души свои за имя Христово,[4]) то алтари, на которыхъ совершалось священнодѣйствіе безкровной жертвы, преимущественно были поставляемы на гробахъ тѣхъ доблестныхъ воиновъ Христовыхъ.[5]) Привыкши такимъ образомъ собиратися на гробницахъ мучениковъ въ бѣдственныя времена гоненій, христіане не оставляли своего обыкновенія и въ послѣдствіи времени, когда бури утихли, и церковь подъ сѣнію римскихъ императоровъ наслаждалась глубокою тишиною; только мѣстомъ собраній для нихъ были теперь не пещеры и катакомбы, но великолѣпные храмы, устрояемые надъ гробами св. мучениковъ.[6]) Поелику же не вездѣ были гробницы мучениковъ, а съ умноженіемъ числа вѣрующихъ должны были умножатися христіанскіе храмы; то отсюда произошло то, что христіане стали изъ отдаленныхъ мѣстъ приносити въ свои храмы священные останки и полагати ихъ въ подраженіе прежнимъ примѣрамъ, подъ св. престоломъ.

Мы видѣли, что перенесеніе св. мощей въ новопостроенный храмъ сопровождается у насъ крестнымъ ходомъ. Св. церковъ, взирая на останки мучениковъ и другихъ угодниковъ Божіихъ,

[1]) V. Sinop. Concil. auct. Cabasut. pag. 343. Paris 1838 an.

[2]) „Для насъ", пишетъ одинъ отецъ 3 вѣка, „все служило мѣстомъ собраній: поле, пустыня, корабль, гостиница, темница. Dionis. Alex. apud Evs. His. Eccl. Lib. VII. cap. XVII.

[3]) Eus. Hist. Eccl. Lib. VII, cap. XI, Lib. IX, cap. II.

[4]) Just. Apot. 2.

[5]) См. въ Четьи. Мин. Житіе муч. Тар. Окт. 19; Житіе Еванг. Лук. Окт. 18.

[6]) На пр. въ Едессѣ надъ мощами Ап. Ѳомы (Socr. Lib. VI, cap. XIII), въ Халкидонѣ, гдѣ сокрыто было тѣлось. Муч. Евѳиміи (Socr. Lib. VI, cap. VI), въ Симѣ надъ мощами Ап. Петра и Павла (Hieron. loco supracit), въ Карѳагенѣ, гдѣ промелъ кровъ свою. св. Кипріанъ (Vid. Avgustini serm. 94, 237, 38, 80.

якъ на святыню, перенесеніе ихъ останковъ съ самыхъ первыхъ временъ чтила, крестными ходами. Даже гоненія не могли иногда воспрепятствовати вѣрнымъ, исполненнымъ благоговѣйной любви къ мученикамъ, торжественно переносити останки ихъ съ мѣста мученія или первоначальнаго погребенія и торжественно стрѣчати оные; тѣмъ съ большимъ торжествомъ въ мерныя времена церкви вѣрные совершали шествіе въ честь мучениковъ и праведниковъ. Такъ въ 258 г. тѣло священномученика Кипріана, епископа карѳагенскаго, пострадавшаго среди паствы своей, ночью со свѣтильниками, при собраніи ликовъ клира, съ благочестивымъ торжествомъ было перенесено на кладбище, принадлежавшее Макровію Кандидіану прокуратору и находевшееся на дорогѣ Маппалійской.[1]) Въ 292 г. на встрѣчу мощамъ св. мученика Бонифація, переносимымъ изъ Тарса, вышли клирики и благочестивые люди при пѣніи духовныхъ пѣсный, и положили мощи въ пяти стадіяхъ отъ Рима, на дорогѣ, называемой латинскою.[2]) Въ 332 г., когда миръ былъ уже данъ церкви, мощи св. Апостоловъ Луки, Андрея и Тимодея благоговѣйно были перенесены въ Константинополь, и положены въ храмѣ св. Апостоловъ.[3]) Въ послѣдствіи времени, когда богоотступный Юліанъ повелѣлъ вынести мощи св. мученика Бавила изъ храма, воздвигнутаго Галломъ, братомъ богоотступника въ Дадонійскомъ лѣсу близь Антіохіи, христіане торжественно совершали перенесеніе ихъ въ Антіохію. По словамъ Созомена, священные останки мученика сопровождаемы были безчисленнымъ множествомъ христіанъ розличнаго пола и возраста, при пѣніи клиромъ 113 псалма и громкихъ кликахъ народа, которыя на кождый стихъ псалма отповѣдалъ восклицаніемъ: да постыдятся и посрамятся вси кланяющіеся истуканнымъ. (Пс. 95, 6.)[4])

По повелѣнію императора Ѳеодосія Великаго останки св. Мелетія, епископа антіохійскаго были перенесены изъ Константинополя въ Антіохію съ псалмопѣніемъ по большой дорогѣ и чрезъ города.[5]) Въ 483 г. мощи св. Іоанна Златоустаго торжественно были перенесены изъ Арменіи, сперва въ Халкудонъ, потомъ въ

---

[1]) Acta Procensularia S. Cypr. Epist. et Mart. Oper. Cypr. edat. Paris 1726 an.

[2]) Reinart acta S. Mart. Bonif. Dec. 19.

[3]) Chron. Alexandr. apud Ducangium Constantinopolis Christiana. Lib. IV., cap. I.

[4]) Sozom. His. Eccl. V. cap. XIX.

[5]) Sozom. Lib. VII., cap. X.

Константинополь. Іереи подняли на рамена священный ковчегъ при пѣніи клириковъ и многочисленномъ собраніи монаховъ; ихъ окружалъ народъ съ возженными свѣчами въ рукахъ, и такимъ образомъ священный ковчегъ, заключавшій въ себѣ святое тѣло, былъ переносимъ съ мѣста на мѣсто, до Халкудона.[1]) По принесеніи мощей въ Халкидонъ, прибылъ туда моремъ императоръ, его сенатъ, также патріархъ и всѣ чиновники и люди всякого состоянія и возраста; на конецъ священный гробъ поставленъ былъ на императорское судно. Торжественное шествіе продолжалося моремъ; суда, нарочно собранныя въ большомъ числѣ, сопровождали мощи св. мужа до царствующаго града. Торжественныя встрѣчи дѣланы были изъ церквей — св. Ѳомы и Ирины — послѣ того привезли ковчегъ на императорской колесницѣ къ церкви св. Апостоловъ и внесли туда. Въ 786 г. исторія 2-го никейскаго собора представляетъ намъ примѣръ торжественнаго стрѣтенія мученическихъ мощей. Когда нетлѣнные останки св. мѵченика Анастасіѧ, переносимые изъ Персіи въ Кесарію палестинскую, приближалися къ Никеи, тогда при удареніи въ церковныя била, отце собора съ радостію пришли въ храмъ Богоматери, называемый новымъ, и оттуда шествовали съ крестомъ на встрѣчу св. мощамъ.[2])

Если же первенствуючіе христіане, благоговѣя къ священнымъ останкамъ мучениковъ и угодниковъ, сопутствовали имъ съ благочестивымъ торжествымъ, куда бы ни были они переносимы; то нѣтъ сомнѣнія, что съ подобнымъ торжествомъ они сопровождали св. мощи и тогда, когда сіи были приносимы и въ новопостроенные храмы. Первоначально св. мощи торжественно были переносимы въ новые храмы изъ обыкновенныхъ мѣстъ ихъ погребенія; торжественно же переносити ихъ изъ ближнихъ храмокъ вошло въ обыкновеніе, очевидно уже тогда, когда рудники, изъ которыхъ первоначально получалися драгоцѣнныя для всего христіанскаго міра сокровища мощей мученическихъ, были истощены и единственными хранилищами тѣхъ сокровищъ остался христіанскіе храмы. Въ 6-омъ вѣкѣ св. мощи переносились уже изъ ближнихъ храмовъ; и отъ фактъ, доказывающій тое: въ 558 г. предъ освященіемъ храма св. Апостоловъ, изъ другаго храма былъ

---

[1]) Casina Vestitor apud Grester, tom. V., lib. I. pag. 36.

[2]) Acta 2 Concil. Nicaen Grest. oper. Tom. V., lib. de procesio nibus saceis, pag. 35.

крестный ходъ. Патріархъ Мина ѣхалъ на императорской золотой и украшенной дорогими камнями колесницѣ, держа на колѣнахъ три ковчега съ мощами св. Апостоловъ Андрея, Луки и Тимооея.[1])

г) **Кропленіе св. водою и стѣнъ и принадлежностей храма.** Историческое свидѣтельство о употребленіи св. воды при освященіи храмовъ въ первый разъ встрѣчается у св. Григорія Двуслова. Когда Мелиттъ, аббатъ галликанскій, отправлялся въ Англію къ Августину (младшему), еще прежде посланному туда для обращенія Англичанъ къ христіанской вѣрѣ, св. Григорій писалъ къ нему такъ: „если Всемогущій Богъ приведетъ тебе къ брату нашему епископу Августину, то скажи ему, что я, долго размышляя о дѣлахъ Англичанъ, разсудилъ, что не нужно въ того народа разрушати идольскихъ капищъ, а нужно только ниспровергати идоловъ, которые находятся въ нихъ. Пустъ онъ (Августинъ) освятитъ воду, и ею окропитъ капища; пустъ построитъ въ нихъ алтари, положитъ св. мощи.“ [2]) Въ Сакраментаріи (книгѣ о таинствахъ) того-же св. отца въ первый разъ излагается образъ освященія престола и другихъ вещей, отдѣленныхъ на священное употребленіе посредствомъ окропленія ихъ св. водою.[3]) Нетреба однако думати, чтобы св. Григорій учредилъ тѣ дѣйствія, несомнѣнно тое, что вообще употребленіе св. воды между вѣрующими извѣстно было и прежде временъ св. Григорія. Кириллъ, монахъ, современникъ св. Саввы, жившій въ половинѣ 6-го вѣка, въ житіи преподобнаго Евѳимія великаго повѣствуетъ, что нѣкая женщина, мучимая лютымъ демономъ, когда въ надеждѣ помощи, прибѣгла съ молитвою къ мощамъ ев. Евѳимія, то получила изцѣленіе отъ того, что каждый вечеръ принимала св. водѣ (το αγιασμα) отъ рики Святого, вмѣстѣ съ елеемъ отъ лампады.[4]) Во время св. Іоанна Златоустаго св. вода была въ такомъ уваженіи у христіанъ, что сіи почерпая оную въ день освятенія, по цѣлому году хранили въ домахъ своихъ, якъ рѣдкую святеню.[5]) Сочинитель апостольскихъ Постановленій, говоря объ обрядѣ освященія воды, древность того обряда возводитъ ко временамъ апостольскимъ[6])

---

[1]) S. Theoph. Chronographia, edit. Paris 1655 an.. pag. 192.

[2]) S. Greg. Epistolorum lit. XI. indict. IV. Lpist. Lib. LXXVI. edit. Paris 1705 an., tom. II., pag. 1176.

[3]) S. Greg. oper. tom. III. ejusdem editionis.

[4]) Христ. Чт. 1814 г., Ч. 15, стр. 143.

[5]) S. Chrisost. de baptisme Christ. Tom. II edit. Paris 1838 a. p. 436.

[6]) Const. apost. Lib. VIII., cap. XXIX. Свидѣтесльство сочинине. апост. Постан. для насъ особенно важно, якъ свидѣтельство древнѣйшее

Если же освященіе воды получало свое начало во времена апостольскія, то чему не допустити, что и употребленіе ея также съ временъ апостольскихъ было тоже самое, якое и нынѣ сохраняется въ практикѣ нашей православной церкви?

е) **Молитвы.** Если освященіе храмовъ ведетъ свое начало съ временъ самыхъ Апостоловъ — а то выше всякого сомнѣнія; — то не сомнѣватися и въ томъ, что съ тѣхъ же временъ употреблялися при освященіи храмовъ и молитвы. Молитвы составляютъ существенную принадлежность всякаго христіанскаго богослуженія. По сему то Евсевій, говоря объ освященіи іерусалемской церкви, хотя не занимается подробнымъ описаніемъ обрядовыхъ дѣйствій, тогда совершаемыхъ, упоминаетъ однакожъ о молитвахъ: „Священники Божіи“, говоритъ онъ, „украшали торжество, частію молитвами, частію рѣчами.“ [1]) Якія же именно въ древности употреблялись молитвы при освященіи храмовъ, на тое не можемъ удовлетворительно отвѣчати по недостатку историческихъ свидѣтельствъ. Отъ временъ древности только въ сочиненіяхъ св. Амвросія осталась намъ одна молитва, которая, по видимому, произнесена по случаю освященія храма. Молитва та читается такъ: „Тя Господи молю днесь, да во всякъ день призираеши на сей домъ Твой, на сіи олтари, ежедневно освящаемые, на сіи духовныя каменія, идѣже бо єдиномъ колиндо ихъ освящается Ты видимый храмъ, и молитвы рабовъ Твоихъ, здѣ возсылаемыя да пріимеши съ божественною Твоею благодатію. Да будетъ Ти въ воню освященія всяко приложеніе, приносимое въ семъ храмѣ во всецѣлой вѣрѣ, и тщаніи любви, и призирая на оную спасительную жертву, еюже отчемлется грѣхъ міра сего, призри и на сіи жертвы чистой любви, многолѣтно сохраняя ихъ подъ кровомъ Твоимъ, да будутъ Ти въ воню благоуханія жертвы благопріятны, и весь духъ ихъ, душу и тѣло нескверны сохрани даже до дне Сына Твоего, Господа нашего Іисуса Христа, Аминь. [2]) Хотя сія молитва написана по случаю посвященія Богу дѣвъ, но

Въ самомъ дѣлѣ, если бы не было согласитни съ тѣмъ, которые приписываютъ ихъ Клименту Рим., то однако же достовѣрно, что собраніе ихъ въ одинъ составъ послѣдовало огень рано, не позже 3-го вѣка; ибо св. Епифаній, жившій въ 4-мъ вѣкѣ, часто ссылается на нихъ, якъ на такіе памятники законодательства церковнаго, которые въ то время пользовались всеобщею извѣстностію. S. Epiph. Haer. 45 num. 5; — 70 n. 11, 12, —75 num. 6—80.

[1]) Evs., de vita Const. Lib. IV. cap. XLV.

[2]) Ambros. hortat. ad virgin. in fine, tom. IV. edit. Paris 1642 a., p. 444.

содержаніе ея даетъ намъ право заключати, что она была произнесена при освященіи храма. Если же сія молитва дѣйствительно произнесена по случаю освященія храма, то по ней, должно судити и о древности одной изъ нынѣшнихъ нашихъ молитвъ храмаосвященія, произносимой послѣ устроенія престола, предъ таинственнымъ его освященіемъ. Викинувъ въ содержаніе той, и первой половины Амброзіевой молитвы, нельзя не замѣтити между ними разительнаго сходства. Отъ чего же такое сходство? Причина его легко объясняется, если допустимъ, что обѣ переданы пастырямъ первенствующей церкви самими Апостолами и которыя первоначально переходя отъ предшественниковъ къ преемникамъ путимъ устного преданія, хотя разнообразились только въ внѣшнемъ выраженіи, — въ словахъ, въ сущности же своей оставались неизмѣннымъ. Касательно времени произхожденія другихъ молитвъ, произносимыхъ нынѣ при освященіи храмовъ, никакихъ слѣдовъ не осталось намъ въ исторіи.

Такимъ образомъ наша православная церковь. во всякомъ богослуженіи, якъ въ чистомъ зеркалѣ, отражается христіанская древность и дѣйствія свои, совершаемыя при освященіи храмовъ не учредила въ позднѣйшее время по человѣческому суемудрію, а приняла ихъ отъ святыхъ Апостоловъ и ближайшихъ ихъ преемниковъ — мужей высокой чистоты и святосты, подъ непосредственнымъ руководствомъ Духа святого.

ИСИДОРЪ ВОРОБКЕВИЧЪ,
протоіерей и ц. к. профессоръ.

Catechesele celuĭ între sânți părinteluĭ nostru Cirilŭ

Archiepiscopul Ierusalimuluĭ.

(Trăduse după testul originalŭ de M. Bendeschi, ediținea Migne.)

CATECHESA X.

(Urmare din Nr. 10.)

11. Isusŭ Christosŭ însă să numesce cu doaŭe nume: Isusŭ, pentru-că este mântuitoriŭ, Christosŭ, pentru-că-i preotŭ. Şi sciind'-o aceasta dumnedeiescul profetŭ Moisi, a datŭ voiosŭ aceste doaŭe nume la doĭ bărbaţĭ dintre cei maĭ aleşi, luĭ Ausonŭ urmaşuluĭ săŭ în împĕrăţiă, schimbându-ĭ numele în Isusŭ, eară pre fratele săŭ Aaronŭ cunumindu-lŭ Christosŭ; [1]) ca să înfăţişeze prin doĭ bărbaţĭ aleşĭ demnetatea archiereascâ şi totŭ-ŭă-dată şí împĕrătească a viitoriuluĭ uniculuĭ Isusŭ Christosŭ. Christosŭ ádecă este archiereŭ ca şí Aaronŭ: „căci nu s'a măritŭ elŭ pre sine, ca să fiă archiereŭ, ci celŭ ce a vorbitŭ cătră dînsul: tu escĭ preotŭ în vecĭ după rônduĭeala luĭ Melchisedecŭ.“ [2]) Tipul luĭ îlŭ purtà în multe privinţe Isusŭ fiiul luĭ Navi. Căcĭ, începêndŭ elŭ a domní preste poporŭ, a începutŭ dela Iordanŭ, [3]) de unde a începutŭ şí Christosŭ a predicá, după-ce fŭ botezatŭ. [4]) Pentruca să împărţească moştenirea, „a pusŭ fiiul luĭ Navi doĭ-sprĕ-ḑece bărbaţĭ[5]) şi doĭ-sprĕ-ḑece apostolĭ a trămisŭ Isusŭ în toată lumea ca vestitorĭ aĭ adevĕruluĭ.“[6]) Celŭ ce erá întipuitoriul, a scăpatŭ pre curva Rahabŭ, fiindŭ-că ea a credutŭ, [7]) eară istŭ adevĕratŭ ḑice: „Eacă! vămeşiĭ şi curvele mergŭ înaintea voastră în împĕrăţia luĭ Dumnedeŭ.“ [8]) Pe timpul cândŭ domnià celŭ ce purtá tipul, aŭ căḑutŭ zidurile Ierichonuluĭ numaĭ de sunetul trâmbiţelor; [9]) eară pentru-că a ḑisŭ Isusŭ: „Nu va

---

[1]) Num. 13, 17; Eşire. 29, 4.
[2]) Evr. 5, 5. 6.
[3]) Ios. 3, 1.
[4]) Mat. 3, 13.
[5]) Ios. 14, I; Num. 24, 17.
[6]) Mat. 5, 5.
[7]) Ios. 4, 5; Evr. 11, 31.
[8]) Mat. 21, 31.
[9]) Ios. 6, 20.

rĕmâné aicĭ peatră pe peatră“, [1]) a căḑutŭ têmplul Iudeilor celŭ din faţa noastră, nu pentru-că ḑicerea asta ar fi fostŭ causa căderiĭ, ci pentru-că pĕcatul călcătorilor-de-lege s'a făcutŭ causa căderiĭ.

12. Unul este Domnul Isusŭ Christosŭ, nume minunatŭ, pronunţatŭ de profeţi acoperitŭ; profetul Isaia ádecă ḑice: Eacă! Mântuitorĭul îţi vine, avêndŭ plata sa. [2]) Mântuitorĭŭ însă sĕ esplică la Evreĭ Isusu, căcĭ moartea Domnului prin Iudeĭ prevĕḑêndu-o graţia profetică, ea a învĕlitŭ numirea, că nu, sciind'-o eĭ înainte bine, să puie curse maĭ sigurŭ. Isusŭ însă a fostŭ elŭ numitŭ făţişŭ nu de oameni, ci de ângerul, carele n'a venitŭ cu propriă autoretate, ci cu puterea luĭ Dumneḑeŭ celuĭ ce l'a trămisŭ, carele a ḑisŭ cătră Iosifŭ: „Nu te teme a-ţĭ luá pre Maria de soţiă, căcĭ ceea ce este într'însa, din Spiretul sântŭ este. Ea va nasce fiĭŭ şi veĭ chĭămá numele luĭ Isusŭ.“ [3]) Şi adăugêndŭ causa numiriĭ acesteĭa, ḑice în-dată: „Acesta va mântuí pre poporul sĕu de pĕcatele lor. [4]) Celŭ ce nu s'a născutŭ âncă, socotesce, cum să aĭbă poporŭ, dacă nu erá elŭ şí înainte, de ce s'a născutŭ. Şi aceasta o maĭ ḑice profetul în persoana luĭ: „Din pântecele mumeĭ mele a numitŭ elŭ numele meŭ; [5]) de aceea ádecă, pentru-că a ḑisŭ ângerul înainte, că are să sĕ chĭame Isusŭ. Apoĭ eară-şĭ vorbesce de cursele luĭ Irodŭ: „Şi sub scutul mâneĭ sale m'a ascunsŭ pre mine.“

13. Isusŭ este deciĭ după Evreĭ Mântuitorĭŭ, eară în limba cea elină **celŭ ce vindecă**, pentru-că elŭ-ĭ medicul sufletelor şi alŭ trupurilor şi grijitorĭul spiretelor; tămăduitorĭŭ alŭ orbilor celor ce se potŭ observá, dară şí luminătorĭŭ alŭ minţilor; doftorŭ alŭ schopilor vĕḑuţi, dară şí conducĕtorĭŭ alŭ pĕcătoşilor la căinţă, carele a vorbitŭ cătră celŭ paraliticŭ: „Nu maĭ pĕcătuí:“ şi „Ia-ţĭ patul şi âmblă.“ [6]) Căcĭ fiindŭ-că corpul a înlemnitŭ din causa pĕcatelor sufletuluĭ, elŭ a tămăduitŭ sufletul, ca să-ĭ aducă şí corpuluĭ vindecare. Dacă pătimesce aşá-dară cine-vá de sufletŭ în pĕcate, îşĭ are medicŭ; eară dacă este aice vr'unŭ puţinŭ-credinciosŭ, să-ĭ spuie: „Ajută necredinţa mea.“ [7]) Dacă e cuprinsŭ cine-vá de boale trupescĭ, să nu fiă necredinciosŭ, ci să se apropiie (căcĭ şi acestea le tămăduĭesce elŭ) şi să sciă, că Isusŭ este Christosŭ.

---

[1]) Mat. 24, 2.
[2]) Is. 62, 11.
[3]) Mat. 1, 26.
[4]) Mat. 1, 21.
[5]) Is. 49, 1.
[6]) Is. 49, 2.
[7]) Ioanu 5, 14. 8.

14. Iudeii bine-că concedŭ, că elŭ-i Isusŭ, dară că-i şi Christosŭ, de feliŭ nu. De aceea ḑice apostolul: „Cine este celŭ mincĭunosŭ, fără celŭ ce neagă, că Isusŭ este Christosŭ.“ [1]) Christosŭ însă este archiereŭ, avêndŭ preoţia, ce nu trece; carele nicĭ în timpŭ n'a începutŭ a fi preotŭ, [2]) nicĭ are altŭ urmaşŭ în demnetatea sa archiereascŭ, precum aĭ auḑitŭ Duminecă, cândŭ am trătatŭ [3]) noĭ în adunare despre cuvintele: „După rônduĭeala luĭ Melchisedecŭ.“ Elŭ n'a cătatŭ archieria în urma succesiunii trupescĭ, nicĭ n'a fostŭ unsŭ cu untŭ-de-lemnŭ pregătitŭ, ci înainte de vecĭ de Părintele; şi este cu atâtŭ maĭ pe susŭ de alţii. cu câtŭ este elŭ preotŭ cu jurămêntŭ. Căcĭ aceĭa sûntŭ preoţĭ fără jurămêntŭ, acesta-i însă cu jurămêntŭ prin celŭ ce a ḑisŭ: „Juratu-s'a Domnul şi nu se va căi.“ [4]) Erá destulŭ, spre asigurânţă, şi voinţa Părintelui numaĭ: îndoitŭ însă a fostŭ modul asigurânţeĭ, că s'a însoţitŭ cu voinţa şi jurămêntul: „Ca prin doaŭĕ lucruri nestrămutate, în carĭ erá cu neputinţă să minţă Dumneḑeŭ, să avemŭ noĭ mângâĭare tare în credinţă“,[5]) noĭ, carĭ îlŭ primimŭ pre Isusŭ Christosŭ ca Fiiŭ alŭ lui Dumneḑeŭ.

15. Pre acestŭ Christosŭ, cândŭ a venitŭ, l'aŭ negatŭ Jidoviĭ,[6]) demoniĭ însă l'aŭ mărturitŭ. [7]) Dară elŭ nu erá nebăgatŭ în samă de protopărintele Davidŭ, carele ḑiceá: „I-am pregătitŭ candelă Unsului meŭ:“ [8]) şi uniĭ aŭ deslucitŭ, că candelă ar fi strălucirea profeţieĭ, alţiĭ că candela ar fi carnea [9]) cea luată din Fecĭoara, după cuvintele Apostoluluĭ: „Avemŭ tesaurul acesta în vase de lutŭ“. [10]) Acesta nu erá nebăgatŭ în samă de profetul, carele ḑiceá: „Şi anunţândŭ oamenilor pre Christosul săŭ.“ [11]) Pre acela l'a cunoscutŭ şi Moisi, l'a cunoscutŭ şi Isaĭă, l'a cunoscutŭ şi Ieremiă: nicĭ de unul din profeţĭ n'a fostŭ nebăgatŭ în samă. Chiarŭ şi demoniĭ l'aŭ cunoscutŭ, cum se cade, „căcĭ

[1]) I. Ioanŭ 2, 22.

[2]) „Er ist insoferne von Ewigkeit Priester, als nach dem göttlichen Rathschlusse von Ewigkeit an die Erlösung durch ihn beschlossen und damit seine Priester- und Mittler Würde zwischen Gott und der Welt gegeben war.“ Nirschl l. c. pag. 190.

[3]) Omilia aceasta nu esistă; poate că nicĭ nu s'a scrisŭ.

[4]) Evr. 7, 20, 21.

[5]) Evr. 5, 18.

[6]) Ioanŭ 19, 15.

[7]) Luca 4, 41.

[8]) Is. 1, 32, 17.

[9]) „In der That sagt der Vers, Gott werde David, seinem Gesalbten, eine ihn ganz ausserordentlich verherrlichende Nachkommenschaft — also eine geistige in Messias — verleihen.“ Nirschl l. c. pag, 191 n. 3..

[10]) II. Cor. 4, 7.

[11]) Amos. 4, 13.

ĭ-a mustratŭ“, şi adaoge, „că-'lŭ sciáŭ, că este Christosŭ.“ [1]) Archiereiĭ nu l'aŭ băgatŭ în samă, eară demoniĭ l'aŭ mărturitŭ şi femeia Samariteancă îlŭ predicá, ḑicêndŭ: „Veniţĭ, de vedeţĭ pre omul, carele mĭ-a spusŭ mie toate, câte le-am făcutŭ. Oare nu este acesta Christosŭ?“ [2])

16. Acestŭ Isusŭ Christosŭ este celŭ ce a venitŭ ca archiereŭ alŭ bunurilor viitoarĭe, [3]) celŭ ce din causa dărniciei dumnedeirii sale ne-a împărtăşitŭ noaŭĕ tuturor însă-şĭ numirea sa. Regiĭ ádecă, nisce oamenĭ, aŭ numirea demnetăţiĭ regescĭ, fără să o comunice la oamenĭ; Isusŭ Christosŭ însă, fiindŭ Fiĭul luĭ Dumnedeŭ, ne-a învrednicitŭ a ne numí Creştinĭ. Dară va ḑice cine-vá: noŭ este numele Creştinilor şi maĭ 'nainte nu erá încetăţenitŭ: şi lucrurile cele noaŭĕ sûntŭ contraḑise din causa noutăţiĭ lor. A prevenitŭ aceasta (argumêntare) profetul, ḑicêndŭ: „Celor ce-mĭ şerbescŭ mie, li-se va pune nume noŭ, carele va fi bine-cuvêntatŭ pre pământŭ.“ [4]) Să întrebămŭ pre Iudeĭ: Şerbiţĭ Domnuluĭ seaŭ ba? arĕtaţi-mĭ deci numele vostru celŭ noŭ! Iudeĭ ádecă şi Israeliţĭ vĕ chĭămaţĭ în timpul luĭ Moisi şi alŭ celor-l'alţĭ profeţĭ, apoĭ după întoarcerea din Babilonŭ şi pênă în timpul de faţă: unde-ĭ deci numele celŭ noŭ? Noĭ însă, de oară-ce şerbimŭ Domnuluĭ, avemŭ numele celŭ noŭ, noĭ, dá, dar' nume noŭ ca acela ce se va binecuvêntá pre pământŭ. Acestŭ nume a cuprinsŭ toată lumea! Iudeiĭ ádecă sûntŭ pênă la cutare regĭune, Creştiniĭ însă pênă la márginile lumiĭ: căcĭ se anunţă numele unuluĭ-născutŭ Fiĭŭ alŭ luĭ Dumnedeŭ.

17. Voĭescĭ însă să cunoscĭ, că apostoliĭ aŭ sciutŭ numele luĭ Christosŭ şi l'aŭ predicatŭ, şi încă ce, că eĭ l'aŭ avutŭ pe Christosŭ în sine-şĭ? Paulŭ ḑice cătră auḑitoriĭ săĭ: „Orĭ voiţĭ adeverirea luĭ Christosŭ, carele vorbesce în mine?“ [5]) Paulŭ îlŭ anunţă pre Christosŭ, ḑicêndŭ: „Căcĭ nu ne predicămŭ pre noĭ înşi-ne, ci pre Christosŭ Isusŭ Domnul: eară pre noĭ ca pre şerbiĭ voştriĭ pentru Isusŭ.“ [6]) Cine-ĭ însă acesta? acelŭ ce l'a persecutatŭ maĭ întâĭŭ. O minune mare! celŭ ce l'a persecutatŭ maĭ 'nainte, însu-şĭ acela îlŭ anunţă pre Christosŭ. De ce? fost'-a elŭ oare îmblânḑitŭ cu banĭ? dară nu erá nime, care să-'lŭ îmblânḑească aşá. Dară poate-că l'a vĕḑutŭ de faţă şi de ruşine s'a îmblânḑitŭ? Elŭ erá acum rĕceputŭ în cerĭŭ. A eşitŭ la persecutatŭ, şi persecutătorĭul se făcú după treĭ ḑile predicătorĭŭ în Damascŭ;

---

[1]) Luca 4, 41.
[2]) Ioanŭ 4, 29.
[3]) Evr. 9, 11.
[4]) Is. 65, 15. 16.
[5]) II. Cor. 13, 3.
[6]) II, 4, 5.

cu ce putere? [1]) Alţii chiamă mărturi pre amici pentru amici; eŭ însă ţi-am pusŭ mărturŭ pre unul, ce erá maĭ-nainte neamicŭ: maĭ stai la îndoĭeală? Marĭ sûntŭ mărturiele luĭ Petru şi ale luĭ Ioanŭ, însă poate ar bănuí cine-vá, căcĭ eráŭ familiariĭ luĭ. Dară dacă celŭ ce erá maĭ 'nainte neamicŭ, se supune după aceea morţii din aceea-şĭ causă: cine s'ar maĭ îndoí de adevĕrŭ?

18. Venindŭ vorba aice, sûntŭ uĭmitŭ în adevĕrŭ de economia Spiretuluĭ sântŭ: cum a mărginitŭ epistolele celor-l'alţi la umŭ numĕrŭ micŭ, luĭ Paulŭ însă, persecutătorĭuluĭ de maĭ 'nainte, ĭ-a datŭ să scrie patru-spră-ḑece. Căcĭ nu că ar fi fostŭ Petru seaŭ Ioanŭ maĭ ne'nsemnaţi, a rĕstrinsŭ elŭ charul acesta: ferească Dumneḑeŭ! ci, pentru-ca să nu se tragă învĕţătura la îndoĭeală, a hărăsitŭ elŭ celuĭ ce erá maĭ 'nainte neamicŭ şi persecutătorĭŭ a scrie maĭ multŭ, ca cu toţiĭ istŭ-modŭ să fimŭ încredinţaţi. Toţi se miráŭ de Paulŭ şi ḑiceáŭ: „Aŭ nu este acesta celŭ ce persecutá maĭ-'nainte? oare n'a venitŭ aice, ca să ne ducă legaţi la Ierusalimŭ?“ [2]) Nu vĕ miraţi, ḑice Paulŭ: „că sciŭ, că greu-mĭ este a dá cu picĭorul asupra boldurilor“; [3]) „sciŭ, că nu-sŭ demnŭ a mĕ numí apostolŭ, pentru-că am persecutatŭ biserica luĭ Dumneḑeŭ;“ [4]) „însă fără ca să sciŭ.“ [5]) „Căcĭ socoteámŭ, că predicarea luĭ Christosŭ ar fi stricarea legiĭ: nu sciamŭ însă, că elŭ a venitŭ să deplinească legea, şi nu ca s'o strice.“ [6]) „Dară a prisositŭ prea multŭ charul luĭ Dumneḑeŭ în mine.“ [7])

19. Sûntŭ, ĭubiţilor, multe mărturie adevĕrate despre Christosŭ. Mărturesce Părintele din cerĭŭ de Fiĭul, [8]) mărturesce Spiretul sântŭ, scoborîndu-se trupesce în forma unuĭ porumbŭ; [9]) mărturesce archangelul Gavriilŭ, carele ĭ-a adusŭ Marieĭ vestea; [10]) mărturesce născĕtoaria de Dumneḑeŭ Fecĭoară, mărturesce fericitul locŭ alŭ eslelor, [11]) mărturesce Egiptul, care a datŭ Domnuluĭ adăpostŭ, cândŭ erá âncă micŭ de trupŭ; [12]) mărturŭ este Simeonŭ, carele l'a primitŭ în braţele sale, şi a ḑisŭ: „Acum demite pre şĕrbul tăŭ, Doamne, după cuvêntul tăŭ, în pace; căcĭ vĕḑură ochiĭ meĭ mântuirea ta, care aĭ gătit'-o înaintea feţeĭ tuturor popoarelor?“ [13]) Şi Anna prorociţa, vĕduva cea maĭ cuvioasă, sechastra, mărturesce de dînsul; [14]) mărturesce Ioanŭ Botezăto-

---

[1]) Fapt. Ap. 9, 9.
[2]) Fapt. Ap. 9, 21.
[3]) Fapt. Ap. 9, 5.
[4]) I. Cor. 15, 9.
[5]) I. Tim. 1. 13.
[6]) Mat. 5, 17.
[7]) I Tim. 1, 14.
[8]) Mat. 3, 17; 17, 5.
[9]) Luc. 3, 22.
[10]) Luc. 1, 27—38.
[11]) Luc. 2, 7.
[12]) Mat. 2, 14.
[13]) Luc. 2, 28—31.
[14]) Luc. 2, 36—37.

rĭul, [1]) celŭ maĭ mare dintre profeţi, dară începĕtorĭul testămêntuluĭ noŭ, şi ádecă împreunându în sine oare-cum âmbele testăminte, celŭ vechĭŭ şi celŭ noŭ. Dintre rîurĭ mărturesce Iordanul, [2]) dintre mărĭ, marea Tiberiadeĭ. [3]) Mărturescŭ orbiĭ, mărturescŭ schiopiĭ, mărturescŭ morţiĭ înviĭaţĭ; [4]) mărturescŭ demoniĭ, carĭ ḑicŭ: „Ce este mie şi ţie Isuse? Te cunoascemŭ, cine escĭ: Sântul luĭ Dumneḑeŭ.“ [5]) Mărturescŭ vênturile, cărora li-s'a împusŭ şi aŭ amuţitŭ [6]) cincĭ pânĭ mărturescŭ, ce s'aŭ îmmulţitŭ pentru cincĭ miĭ. [7]) Lemnul celŭ sântŭ alŭ crucĭĭ mărturesce, ce se vede la noĭ pênă astă-ḑĭ şi care prin ceĭ ce ĭaŭ dintr'însul după credinţa lor de aice a împlutŭ acum maĭ-că toată lumea. Finicul din vale mărturesce, care şĭ-a datŭ ramurile copiilor, atuncĭ cândŭ l'aŭ întimpinatŭ cu urărĭ. [8]) Getsimani [9]) mărturesce, care numaĭ că nu li-lŭ arată pe Iuda celor ce înţĕlegŭ; Golgofta istŭ sântŭ, acesta (munte) ce sĕ rădică peste alţiĭ, mărturesce arĕtându-se; [10]) mormêntul prea sântŭ mărturesce şi peatra, ce zace pênă astă-ḑĭ; mărturesce soarele, ce lucesce acuma, care s'a întunecatŭ atuncĭ pe timpul pátimelor celor aducĕtoarĭe de mântuire; [11]) întunerecul mărturesce, ce s'a făcutŭ atuncĭ dela a şesea pênă la a noaŭa oară; [12]) lumina mărturesce, ce a lucitŭ dela oara a noaŭa pênă în seară; muntele Olivelor mărturesce, celŭ sântŭ, de pe care s'a suitŭ elŭ la Părintele, [13]) şi nouriĭ ceĭ născĕtorĭ de ploaĭe, ce l'-aŭ primitŭ pre Domnul. Marturĭ sûntŭ porţile ceresccĭ, carĭ l'-aŭ primitŭ pre Domnul, de carele ḑice Psalmistul: „Rădicaţĭ porţile voastre, principilor! rădicaţi-vĕ, porţilor eterne! şi va întrá Regele măririĭ.“ [14]) Ceĭ ce aŭ fostŭ maĭ înainte neamicĭ, mărturescŭ, între carĭ este unul fericitul Paulŭ, care puţinŭ timpŭ l'a duşmănitŭ, dară multŭ timpŭ l'a şerbitŭ. Mărturescŭ ceĭ doĭ-spră-ḑece apostolĭ, carĭ aŭ predicatŭ adevĕrul nu numaĭ cu cuvinte, dară şĭ cu chinurile şĭ cu moartea lor. Mărturiă dă umbra luĭ Petru, carea a însănătoşatŭ în numele luĭ Christosŭ pre morboşĭ; [15]) mărturiă daŭ năfrămele şi cingătorile, carĭ în asemenea modŭ dá vindecare prin Paulŭ în numele luĭ Christosŭ. [16]) Mărturescŭ Perşiĭ şi Goţiĭ şi toţĭ, câţĭ eráŭ dintre păgânĭ şi aŭ suferitŭ moartea pentru acela, ce nu l'aŭ

---

[1]) Ioanŭ 1, 15.
[2]) Mat. 3, 13.
[3]) Ioanŭ 6, 1.
[4]) Mat. 11, 5.
[5]) Marcŭ 1, 24.
[6]) Mat. 8, 26. 27.
[7]) Mat. 14, 16=21.
[8]) Ioanŭ 12, 18.
[9]) Mat. 26, 36.
[10]) Mat. 27, 33.
[11]) Luca 23, 45.
[12]) Mat. 27, 45.
[13]) Fapt. 1, 12.
[14]) Ps. 24, 7.
[15]) Fapt. Ap. 5, 15.
[16]) Fapt. 19, 12.

vĕḑutŭ cu ochĭ trupescĭ. Mărturiă daŭ demonii, pre carĭ îĭ alungă ceĭ credincĭoşĭ pênă în ḑiŭa de astă-ḑi.

20. Atâţia şi diferiţi, şi âncă maĭ mulţi mărturĭ se află: oare maĭ denega-i-se-va luĭ Christosŭ, celuĭ mărturitŭ, credinţa? Dacă este decĭ care-vá, carele nu credeá maĭ 'nainte, să creadă acuma; eară dacă erá maĭ 'nainte credincĭosŭ, atuncĭ să-şĭ ĭaĭe unŭ adaosŭ maĭ mare de credinţă, creḑêndŭ în Domnul nostru Isusŭ Christosŭ şi să cunoască, alŭ căruĭ nume poartă. Te numescĭ Creştinŭ: poartă numele acesta cu onoare; ca din causa ta să nu fiă hulitŭ Domnul nostru Isusŭ Christosŭ, Fiĭul luĭ Dumneḑeŭ; dară maĭ vêrtosŭ să lumineze faptele tale cele frumoase înaintea oamenilor, ca, vĕḑêndu-le oamenii, să mărească în Christosŭ Isusŭ Domnul nostru pre Părintele din cerĭurĭ, [1]) căruĭa mărire în vecii vecilor. Aminŭ.

(Va urmá.)

[1]) Mat. 5, 16.

Predică

pentru Dumineca a 27 după Rusalie. [1])

Mai marele sinagogei mâniându-se, pentru că vindecase Isusu sâmbăta, răspunzându dise poporului: „Șese ḑile sûntu, întru carî se cade a lucrá; decî într'acelea, venindu, vĕ veți vindecá, earĕ nu în ḑiua sâmbetei.“ Luca 13, 14.

Iubiţilor Creştinĭ!

Despre muĭerea din evangelia de astă-ḑi, care aveá duchul neputinţeĭ de optu-sprá-ḑece anĭ şi nu se puteá vindecá nicĭ decum, se ḑice, că, vindecându-o Domnul, ea cu faţa aprinsă de bucuriă şi cu inima plină de mulţămită îşĭ rădicà voacea în faţa întregeĭ adunărĭ, ca să-lu mărească pe Isusu, şi că cu dênsa împreună se bucurá totu poporul, ce erá de faţă la minunea aceea! Dară ce să veḑi? Mai marele sinagogeĭ, în locu să se búcure şí elu împreună şi în locu să-şĭ unească şí elu voacea cu lauda poporuluĭ, ce-lu preamărĭá pre Christosu, elu se súpĕră, se scârbesce, ba se mâniă âncă!

Se súpĕră şi se mâniă pe Christosu, pentru-că elu, Domnul nostru, din îndurarea sa nemărginită, mângâĭase şi mântuise de uă neputinţă grea uă biată fiică de ale luĭ Avraamu! Se súpĕră şi se mâniă pe totu poporul, pentru-că-lu lăudá pe Christosu pentru minunile luĭ, şi răspunḑêndu, ḑice: „Şese ḑile sûntu, întru carĭ se cade a lucrá; decĭ într'acestea veniţi, de vĕ vindecaţĭ, earĕ nu sâmbĕta!“

Ce voiá să ḑică elu cu aceste cuvinte? Oare nu sciá elu, că a face bine este ertatu şí sâmbĕta?! Oare nu sciá, că vindecându cine-vá unu omu bolnavu sâmbĕta, nu se degrădează ḑiua Domnuluĭ?! Dară cine nu vede, că maĭ marele sinagogiĭ nu vorbiá din ḑelu sântu pentru mărirea luĭ Dumneḑeu, ci din pismă diavolească!

O! blăstĕmata de pismă! Ea nu are ḑi bună decâtu atuncĭ, cându alţiĭ lăcrimeaḑă şi-şĭ petrecu ḑilele în nĕcaḑu; ea nu are ḑi rea decâtu

---

[1]) **După Iustinu Popfiu.**

atunci. cându alţii se bucură şi o ducu bine: cându alţii îşi deschidu buzele de laudă, ca îşi ascuţesce limba la batjocură şi defăimare!

Dreptu aceea voiu cuvêntá astă-ḑi, iubiţilor mei, de pĕcatul acesta de moarte, care înveninează şi omoară atâtea suflete creştinesci, arĕtându-vĕ 1) firea lui urîtă şi 2) urmările lui.

I.

Ce este pisma? Pisma este ua pátimă rea şi neînţĕleaptă, în urma căreia omul îlu uresce pe aproapele seu, pentru-că-i bunu şi fericitu; este ua pátimă, care se luptă împrotiva duchului sântu, pentru-că elu-şi rĕvarsă darul şi bine-cuvêntărea sa asupra oamenilor celor buni şi evlavioşi.

O rĕutate afurisită! Dumneḑeu, carele ni-a datu inimă şi ni-a plântatu într'însa simţĕminte bune şi duioase, ca să ne bucurămu cu ceі ce sĕ bucură şi să plângemu cu ceі ce plângu, — elu ne învaţă, ca să trăimu într'ua-l'altă ca nisce fraţi, ca nisce gemeni, ca şi cându am avé cu toţii numai unu sufletu şi am fi cu toţii numai părţi dintr'unu trupu! Omul pismătareţu însă smulge din sufletul său simţĕmintele aceste duioase, ce i-le-a plântatu bunul Dumneḑeu în inimă şi altuindu în locul lor burueana cea veninoasă a pismei, frânge fără cruţare şi legătura cea sântă a iubirii, cu care erá elu legatu de Dumneḑeu.

Ḑice, că într'ua ţară depărtată este ua pasere, care pe timpu frumosu şi sĕninu, cându strălucesce soarele, şede scârbită în cuibu, eară pe timpu urîtu şi ploiosu, cându se rădică furtunele, sboară roată în aeru şi cântă voioasă. Aşá-i şi omul pismătareţu! Cându vede, că vecinul lui o duce bine, elu şede între ceі patru păreţi ai săi cu faţă posomorîtă; eară cându dau peste vecinul lui nenorociri, elu ese şi se bucură şi cântă şi ride chiaru ca unu diavolu.

O sufletu crudu! chiaru omul trebuiá să fiă aceea fiinţă crudă, care fără să fiă atinsă de alţii, fără să fiă aţiţată, fără să aibă măcar ua umbră de pricină, stă gata ca ua feară sĕlbatică să îmbuce — şi pe cine? — pre vecinul, pre fratele, pre soţul, pre prietinul sĕu! O omule! tu, răpitu de pismă, îlu uresci pre cela ce-i de ua fire şi de ua fiinţă cu tine, pre celu ce-i împreună cu tine mĕdulariu alu aceluia-şi trupu, dară nu sciі, nefericitule! că-ţi înfigi dinţii chiaru în carnea ta, şi faci unu pĕcatu, ce nu-lu facu nici chiaru diavolii în iadu!

Cu greu aşá-dară s'ar mai aflá, iubiţilor, unu pĕcatu mai urîciosu decâtu pĕcatul pismei! Însa-şi firea omului se înfioară de dênsul

şi se înfioară într'atâta, încâtŭ nu se află nime pe lume, câtŭ de perdutŭ ar şí fi, ca să nu-ĭ fiă ruşine a-lŭ mărturisí! Aşá de urîcĭoasă este firea pĕcatuluĭ acestuĭa, că celŭ ce este cuprinsŭ de dênsul îlŭ ţine ascunsŭ în adûncul inimeĭ, pentru-ca nime să nu-lŭ vadă, şi-lŭ ţine ascunsŭ, pentru-că chĭarŭ elŭ însu-şĭ îlu uresce din totŭ sufletul sĕŭ.

II.

De aice puteţĭ cunoasce, că pe câtŭ de urîtŭ este acestŭ pĕcatŭ după firea luĭ, pe atâtŭ de stricăcĭoase trebuĭe să fiă şí urmările luĭ; şi în adevĕrŭ nime nu e în stare a numĕrá toate fără-de-legile, ce rĕsarŭ din pátima aceasta.

Cainŭ aveá unŭ frate bunŭ şi nevinovatŭ, care în vieaţa luĭ nimĕruĭa nu-ĭ făcuse nicĭ unŭ rĕŭ. Şi ce sĕ întêmplă? Vĕdêndŭ Cainŭ, că frate-sĕŭ Avelŭ este maĭ plăcutŭ înaintea luĭ Dumneḑeŭ decâtŭ dînsul, se aprinde de pismă şi ce face? îlŭ amăgesce pre Avelŭ să meargă cu dînsul în câmpŭ şi ce face acoló? îlŭ ucide pre bĭetul Avelŭ! D'apoĭ pe Iosifŭ cine-lŭ vêndú în robiă? totŭ pisma! pentru-că fraţiĭ luĭ vĕḑêndŭ, că Iacovŭ părintele lor îlŭ ĭubesce pe Iosifŭ maĭ multŭ de câtŭ pe dênşiĭ, sĕ aprindŭ de mâniă mare şi-lŭ vêndŭ în Egipetŭ! Davidŭ îlŭ învinge pre Goliatŭ şi-şĭ scăpă ţara de ŭă nenorocire mare — de filisteĭ! Poporul evreescŭ îlŭ şí întimpină în cale cu cântece de laudă şi cu mare bucuriă, dară împĕratul Saulŭ, în locŭ să se búcure şí elŭ, mênatŭ de pismă înainte, caută să-lŭ prindă pre Davidŭ şi să-lŭ omoare! Şi ce l'-a îndemnatŭ pe Irodŭ împĕratul a dá porunca cea cumplită, ca să ucidă mulţimea cea mare de prunci nevinovaţĭ? Aŭ nu totŭ blăstĕmata de pismă? Şi îngeriĭ cine ĭ-a scosŭ din cerĭŭ şi ĭ-a aruncatŭ în afundul ĭaduluĭ? Aŭ nu totŭ pisma!

Şi vaĭ, mintea mi-se întunecă şi buḑele mele de abĭá o maĭ potŭ spune, că totŭ pisma şi numaĭ pisma ĭ-a făcutŭ pe oameni să facă fără-de-legea cea maĭ înfiorătoarĭă, fără-de-legea, la a căreĭa vedere şí soarele s'a întunecatŭ şi petrele s'a despicatŭ şi totŭ pământul s'a cutremuratŭ; căcĭ pisma, eacă! pisma ĭ-a făcutŭ pe Jidovĭ să âmble cu duşmăniă după mântuitorĭul lumiĭ şi fiĭul luĭ Dumneḑeŭ, să-lŭ prindă, să-lŭ judece, să-lŭ rĕstignească pe cruce şi să roşească totŭ pământul cu sângele luĭ celŭ prea scumpŭ şi nevinovatŭ!

Iubiţilor, maĭ puteţĭ căutá la icoana astŭ urîtă, la icoana pismeĭ, ce v'am arĕtat-o acum? Vĕ maĭ puteţĭ închipuí firea pismeĭ şi urmările eĭ, fără să vĕ scârbiţĭ în inima voastră şi fără să vĕ întoarceţĭ cu mare

rĕsimţŭ dela unŭ pĕcatŭ atâtŭ de blăstĕmatŭ ca acesta ? În adevĕrŭ ! Toată lumea îlŭ uresce, toţĭ oamenii îlŭ blástĕmă, toţĭ oamenii se ruşinează de dînsul şi caută să scape de ŭă bubă sufletească atâtŭ de rea : cu toate acestea, pĕcatul pismeĭ totŭ sĕ rĕvarsă ca unŭ potopŭ peste totŭ pămêntul ! Atâtŭ curţile împĕrătesci, câtŭ şí bordeĭele ţĕrănesci nu sûntŭ scutite de dînsul ! Şi nu numaĭ maĭ marii pămêntuluĭ sa pismuiescŭ într'ŭă-l'altă, dară chiarŭ şí cerşitorii, ce batŭ pe la uşele noastre, şi eĭ se ḑavistuescŭ pentru ŭă bucăţică maĭ mare de pâne, ce o cápĕtă. Ce să facemŭ aşá-dară, ĭubiţilor, cum să desrădĕcinămŭ din inima noastră unŭ pĕcatŭ atâtŭ de urîcĭosŭ şi atâtŭ de greŭ ? Eacă! unŭ leacŭ : În protiva pismeĭ să ne armămŭ cu ĭubirea ! Iubirea, ḑice apostolul, este îndurătoariă, ea nu pismuiesce, nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale şi nu cúgetă a rĕŭ ! Şi fiindŭ-că, precum adeveresce părintele Augustinŭ, pisma este fiĭca sumeţieĭ, de aceea desrădĕcinaţĭ maĭ âmtâĭŭ sumeţia din inima voastră şi plântaţĭ în locul eĭ umilinţa, căcĭ dacă veţĭ omorí maĭca, va murí şí fiĭca !

Dară nu uĭtaţi, ĭubiţilor, că totŭ darul şi toată darea cea bună dela părintele luminelor de susŭ vine, şi de aceea, de câte orĭ aţĭ simţí ghimpul pismeĭ în inima voastră, să scăpaţĭ la Dumneḑeŭ şi să vĕ rugaţĭ, ca să verse într'însa duchul celŭ sântŭ, să aprindă într'însa flacăra ĭubiriĭ adevĕrate cătră toţĭ şi toate, pentru-ca să nu se maĭ stîngă, decâtŭ de ŭă-dată cu vieaţa voastră. Aminŭ.

Dr. Em. Voluţchi.

Слово

на рождество по плоти Господа и Бога и Спаса нашего Іисуса Христа.

(Составилъ А. Манастырскій.)

„Се благовѣствую вамъ радость „велію, яже будетъ всѣмъ людемъ, „яко родися вамъ днесь Спасъ, иже „есть Христосъ Господь въ градѣ „Давидовѣ." (Лук. 2. 10. 11.)

Благосклонные слышатели!

Тихо дремалъ свѣтъ въ сумной порѣ зимовой.... Разомъ оживляется цѣла вселенна, цѣлый свѣтъ зашумѣлъ звукомъ радости, загомонѣлъ восторгомъ веселости! — Що се? По цѣлому обшарѣ свѣта дзвенятъ пѣсни радости, пѣнія торжественны, праздничны! — Що се? Отъ села до села чути звукъ пастырей, роспространяючихъ якусь надзвычайну новину, а по селеніяхъ человѣческихъ видно при семействennомъ столѣ торжествуючихъ христіанъ „святый вечеръ", а изъ ихъ лицъ блестаетъ задоволненіе и радость! Вже отъ рана наполняютъ звоны изъ далека и близка воздухъ своемъ миленькимъ звукомъ, запрошаючи Христіанъ до обиталища Божаго, а изъ ихъ звука якъ коли-бъ чути щире воззваніе: Ходѣтъ до церкви, Христіане, тамъ учуете новину неслыхану!.... Що то за новина неслыхана? Що за радость надзвычайна? Що за веселость горы и долины, палаты и убогіи хатчины пронищающа!... И спѣшатъ Христіане до храма Божаго, спѣшатъ старци и дѣти, убогіи и маючіи, щобъ учути слова прекрасніи отъ Ангела пастырямъ сказанные: „Се благовѣствіа вамъ радость велію, яже бѫдетъ всѣмъ людемъ, яко родися вамъ днесь Спасъ, иже есть Христосъ Господь въ градѣ Давидовѣ."

Такъ, христіане, яко сегодня народелся намъ той всѣми народами многоожиданный Спаситель міра, котрый уничтожаетъ

наши грѣхи и беззаконія; яко сегодня зазеленѣлъ той многонадѣйный крачокъ изъ кореня Есеева, изъ рода Авраамова, изъ поколѣня Давидового, котрый сдѣлался вже деревомъ великимъ, тѣнистымъ, осѣняючимъ своемъ галузымъ майже цѣлый свѣтъ: яко сегодня народилося въ Веѳлеемѣ въ яслахъ убожества и бѣдноти тое дитятко божественное, котре примиряетъ насъ съ Богомъ, есть нашимъ Искупителемъ, нашимъ Спасителемъ.

Сей день есть день свѣта и веселія, день радости и свѣтлаго торжества, день благодати и неизреченнаго дарованія. Нынѣ Ангелы спѣваютъ, пастыри на свирѣляхъ играютъ. Веѳлеемъ славу пріемляетъ, и вертепъ свѣтомъ неприступнымъ наполняется; ясли въ престолъ царю устрояются; Дѣва Херубимамъ уподобляется и, земная дѣлается Матерю непостижимаго Бога. Звѣзда волхвамъ путь указуетъ и отъ Персиды царей приводитъ. Нынѣ родился Христосъ, и весь міръ просвѣтился, небо зъ землею соединилось и Богъ зъ человѣчествомъ примирелся. Нынѣ Чудный пеленами повивается и Вѣчный младенчествуетъ плотію. Тотъ, который живетъ во свѣтѣ неприступномъ и котрому со страхомъ предстоятъ тмы темъ Ангеловъ и тысячи тысячь Архангеловъ возлежитъ нынѣ въ худыхъ яслахъ и предстоятъ ему — волъ и оселъ. О, тайна неизреченная! Одѣвающійся свѣтомъ яко ризою повивается нынѣ пеленами тлѣнными, щобы облечь родъ человѣческій въ одежду нетлѣнія. Богъ страшный сошелъ нынѣ на землю, щобы земные жители взошли на небо. Владыка Ангеловъ принимаетъ видъ раба, щобы освободити человѣчество отъ горькой работы и соеднити его съ міромъ ангельскимъ во свѣтѣ непрестающого веселія. Сынъ Божій дѣляется сыномъ Дѣвы, щобы даровати людямъ сыновство Божіе; обнищалъ Пребогатый, щобы мы обогатились Божествомъ Его; смирилъ Всевышній свое величіе, щобы мы вознеслись во славѣ Его.

Всѣ Его днесь витаютъ, всѣ Его огрѣваютъ своими чувствами; чему-бы и я не принесъ Ему жертву пріятную? Сего ради докажу вамъ, пр. Хр. въ кратцѣ, що сей Іисусъ Христосъ а не инный есть отъ всего міра ожиданный Мессія, Спаситель нашъ.

А ты дожественное дитятко, повитое днесь въ пеленахъ человѣколюбія, прійми мою жертву щедру, якоже иногда дары приносиміи Тебѣ отъ царей восточныхъ.

Що патріярхи сердечно ожидали, — кажитъ св. Іоаннъ Златоустъ, — а праведны видѣти хотѣли, тое сегодня исполнилося: Богъ воплотился на земли и обиталъ межи людьми. О томъ хочемо и мы радуватися и ликовати, любезные!

Нынѣ тотъ родился, котрый сокрушилъ главу змія эдемскаго, „разрѵшилъ дѣла дїавола“ и исхитилъ насъ изъ руки его, котрый Своею „смертїю ѵпразднилъ имѣщаго державѣ смерти, сирѣчъ дїавола, и избавилъ сихъ, елицы страхомъ смерти повинни бѣша работѣ.“ Родился Тотъ, который принесся самого Себе въ жертву за грѣхи наши, упразднилъ крестомъ Своимъ, искупилъ насъ отъ клятвы, примирилъ насъ съ правосудіемъ Божіемъ, заслужилъ намъ прощеніе грѣховъ, вѣчную любовь и благоволеніе Божіе, взыскалъ насъ погибшихъ и привелъ къ Богу Отцу Своему. Родился Тотъ, который крестомъ Своимъ отверзъ намъ не земный эдемъ, а небесное царство, блаженная обители въ дому Отца небеснаго; и никакое пламенное оружіе не постоитъ предъ оружіемъ креста Его. Отъ нынѣ нѣтъ уже средостѣнія ограды, разлучавшаго насъ съ Богомъ-Отцемъ нашимъ; ибо родившійся днесь Спасъ „даде намъ область чадомъ Божїимъ быти, вѣрующихъ во имя Его.“ Нынѣ родился Спасъ, который ѵмеръ на крестѣ за грѣхи наши и воскресъ изъ мертвыхъ во оправданіе наше, и Своею божественною кровію очистилъ совѣсть нашѵ отъ мертвыхъ дѣлъ, во еже слѵжити намъ Богѵ живѵ и истинѣ. Отъ нынѣ не ужасаетъ, а паче радуетъ насъ самая смерть, не страшитъ, а возбуждаетъ къ упованію и самый гробъ, ужасный гробъ, — ибо Спаситель нашъ Христосъ есть воскресеніе и животъ: вѣрѵяй въ Него аще и ѵмретъ, оживетъ; для того Онъ и ѵмре и воскресе и оживе, да и живыми и мертвыми обладаетъ, такъ що аще живемъ Господевы живемъ, аще ли ѵмираемъ Господеви ѵмираемъ; аще живемъ, аще ли ѵмираемъ, Господни есмы.

Если Іоаннъ вже въ утробѣ матери своей зъ радости плясалъ, когда Марія къ Елісаветѣ прійшла, о сколько больше мусимо мы сегодня, видячи своего Спасителя, радостно скакати и играти и дивуватися надъ тѣмъ великимъ, весь человѣческій помыслъ переходящимъ таинствомъ воплощеніяся Христа. Подумай только, якое-бы то чудо, если солнце наразъ сойшло-бъ изъ неба и по земли-бы ходило изъ отси свои лучѣ высилало... Роздумай, и розважь, якъ чудесно есть, видѣти солнце правды

Христа Бога нашего, якъ оно изъ нашой плоти свои лучѣ высилаетъ и души наши освѣщяетъ. [1])

И воистинну, любезные, се солнце правды засіяло въ нашихъ душахъ, засіяло цѣлимъ свѣтомъ, Христосъ Богъ нашъ народился въ Ѳеолеемѣ, а въ немъ исполнилися вси пророчества старого завѣта ясно и точно и Онъ, а не инный есть породившійся Спаситель міра. Вже пророкъ Даніилъ предсказывалъ о немъ много лѣтъ впередъ, коли, въ время Христосъ народитися маетъ. „Седмдесѧтъ седминъ“, пророчествуетъ онъ, „сократишасѧ о людехъ твоихъ и о градѣ сватѣмъ твоимъ, ако да окетшаетъ согрѣшеніе и окончаетсѧ грѣхъ и запечатаютсѧ грѣсы и загладѧтсѧ неправды и очистѧтсѧ беззаконіѧ и приведетсѧ правда вѣчнаѧ.... и помажетсѧ Сватый Сватыхъ.“ (9, 24) Се все сталося; мы черезъ Спасителя очистилися и пригорнулися къ Богу; а Христосъ въ той самъ часъ народился, которого пророкъ возвѣстилъ. „Се днїе градѧтъ“, кажетъ пророкъ Іеремія, „глаголетъ Господь и возставлю Давидѣ востокъ праведный и царствовати кѣдетъ царь и премѣдръ кѣдетъ и сотворитъ сѣдъ и правдѣ на земли.“ (23, 5.) Но еще красне пророчествуетъ Михей, гдѣ имѣлся народити Спаситель. „И ты Ѳедлееме, доме Ефрадовъ, еда малъ еси, еже кыти въ тысѧщахъ Юдиныхъ; изъ тебе бо мнѣ изыдетъ старѣйшина, еже кыти въ князѧ во Израили.“ (5, 2.) А пророкъ Захарій (9, 9) потѣшаетъ тѣхъ, котори дармо чекали на Спасителя мовячи: „Радѣйсѧ зѣло дщи Сїона, проповѣдѣй дщи Іерѣсалимлѧ, се царь твой градетъ тебѣ праведенъ и спаситель, той кротокъ и всѣдъ на подѧремника и жредца юна.“ И вправдѣ, изъ незнаного мѣста, изъ Веѳлеема породился, якъ пророки предсказывали, Спаситель міра; въ вертепѣ бѣдномъ и незнаномъ лежитъ дитятко божественное, въ яслахъ убогихъ днесь наше солнце правды, а никто неклонится къ нему, лешь волъ и осель огрѣваютъ его парою. Але що я кажу?... Нѣтъ, отъ Ангелъ полетѣлъ вже до пастырей поблезку находящихся и возвѣстилъ имъ тую новину прекрасну, що народился Христосъ. Надзвычайно блескуча звѣзда провадитъ трехъ царей изъ востока, которые шукали народившагося, и стала надъ вертепомъ, якъ коли-бы имъ указывала: Тутъ лежитъ ваша надежда, тутъ спочиваетъ ваше упованіе. И входятъ тріе царіе въ вертепъ приклоняютъ свои колѣна къ безсмертному царю и обдаряютъ его:

[1]) Hom. in Serv. nostr. I. Chr. d. nat.

еденъ принесъ либанъ, другій смирну, третій злато. А хоры Ангеловъ приспѣли и заспѣвали въ воздухахъ надъ вертепомъ своему Господу милозвучну пѣснь: „Слава во вышнихъ Богѣ и на земли миръ, въ человѣцѣхъ благоволеніе!“ т. е. милость Божія, Его любовь, Его благоволеніе, Его щедросты на землѣ. И усмѣхается радостно младенецъ въ яслахъ и потѣшаетъ тѣмъ усмѣхомъ цѣлый свѣтъ, потѣшаетъ тѣхъ, которые вже безнадѣйно ожидали Его. „Утѣшитеся малодушніи душомъ, укрѣпитеся, неубойтеся,“ такъ сказалъ разъ до нихъ пророкъ Ісаія, „се Богъ нашъ судъ воздаетъ и воздастъ, той прійдетъ и спасетъ насъ. Тогда отверзятся очи слѣпихъ и уши глухихъ услышатъ, тогда скочитъ хромый яко елень и ясенъ будетъ языкъ гѣчнивыхъ“, (34, 5), — а теперь, любезные, празднуючи вже сей праздникъ величавый, видимо, якъ чудесно обновило сіе дитятко цѣлый свѣтъ, наполнило насъ свѣтломъ евангельскимъ, и цѣлый округъ земли своемъ благотворительнымъ вліяніемъ.

Чулисьте вы народы вѣсть веселу, що Христосъ народился? Чулисьте вы богатіи и убогіи, що Богъ воплотился? Бачилисьте вы старцы и младенцы, якъ Ангели Ему спѣвали? Видѣлисьте вы юношѣ и дѣвыцы, якъ пастыри играли? Тожъ ликуйте и вы вѣрніи, бо Спаситель новонарожденный насъ ради пеленами покривается, радуйтеся людіе, бо въ яслахъ возлягла наша надѣя, наше упованіе, наше спасеніе!

Теперь на землѣ въ людяхъ миръ, т. е. покой, счастіе, радость, начало спасенія, обновленіе блаженства, насажденіе новаго рая. „Сый сіяніе, славы Отчей, начертаніе Упостаси Его, образъ благости“ говоритъ св. Григорій Богословъ „для нашего спасенія, истощилъ Себе, воплотился отъ Дѣвы безъ отца, якъ родился отъ Отца безъ матери, приклонился до яслый, но отъ Ангеловъ прославленъ, отъ звѣзды возвѣщенъ, отъ волхвовъ почтенъ поклоненіемъ. Да радуются нынѣ небеса ради Небеснаго, а земля ради Земнаго, Христосъ воплотился; радуйтесь съ трепетомъ и любовію, — съ трепетомъ за грѣхи, съ любовію — за надежду. Христосъ родился отъ Дѣвы: матери дѣствуйте, да будете матери Христовы. Христосъ на небеси: люди, пойте! Христосъ на земли: Ангели восхваляйте! Христосъ въ яслахъ: пастыри славословятъ. Христосъ въ пеленахъ, волхвы покланяются и родъ человѣческій въ

прежнюю нетлѣнную одежду облачается, ризою безсмертія одѣвается.“

Три цари отъ востока приносятъ новонарожденному царю дары; жертвуймо отже и мы Ему щось пріятного. Еденъ изъ нихъ приноситъ ливанъ — а мы приступаймо до Его яселъ съ вѣрою; другій несетъ Ему смурну благовонную, а мы прибли-жаймося къ Нему съ надѣею зеленящоюся въ нашомъ сердцу; третій приклоняетъ колѣно и обдаряетъ Его златомъ, — а мы поклонѣмся безсмертному Владыцѣ съ щирою любовію къ сердцѣ. а тогды и до насъ будетъ усмѣхатися мило се дитятко чудотворное. Такъ, якъ Ему яко сегодня надъ вертепомъ звѣзда блискуча свѣтитъ, такъ най свѣтятся передъ нимъ наши добры дѣла, абы такъ кождый чулъ въ своемъ сердцу, що въ немъ наново рождается Христосъ; абы такъ кождый зъ насъ приготовилъ Ему ясла въ своимъ сердцу.

Обвиваймо Его пеленою щирости и постоянности въ вѣрѣ нашой. а тогды незадармо зошло и для насъ солнце правды, незадармо возлягло божественное дитя въ яслахъ бѣдноти, незадармо воплотился Спаситель за насъ въ вертепѣ. незадармо „Слава во вышнихъ Богѣ“ Ангели спѣвали, бо миръ и супокой счастливости заселился въ сердца наша, а надѣя зазеленѣется намъ певна, що новонарожденный Спаситель приведетъ насъ въ свое царство безкопечное.

Христолюбцы, возрадуемся православною радостію; ибо приближилось наше спасеніе, живота вѣчнаго дарованіе, нетлѣнія обновленіе, пришествіемъ и рождествомъ Господа нашего Іисуса Христа. До явленія своего Іисусъ Христосъ былъ прославляемъ отъ Ангеловъ; а теперь прославляется и отъ Ангеловъ, и отъ всякого созданія. Такъ и св. церковь нынѣ поетъ: „Веселитися праведніи; небеса радуйтеся, взыграйте горы. Христѣ рождшуся. Дѣва сѣдитъ, Херувимомъ подобляющися, носящи въ нѣдрѣхъ Бога-Слова воплощенна.“

Кончаю мое нынѣшное поученіе словами Великаго Григорія, высокого богослова, небеснаго зрителя, краснорѣчивой пѣвницы и громкой трубы: „Не преддверія домовъ увѣнчаемъ, не лики только составимъ, не улицы украсимъ, не зрѣніе насытимъ, не ухо усладимъ, не благоуханія утончимъ, не вкусъ изнѣжимъ, не

осязанію удовлетворимъ; не мягкими одеждами облечемся, не камями блестящими, не золотомъ украсимся не притираньями намажемся, лгущими на природу и на истинный образъ, не въ пирахъ и пьянствѣ проведемъ время, не одры высокія приготовимъ, не о наслажденіи чрева позаботимся. Ибо тое бываетъ у язычниковъ. Но мы Христа прославимъ съ Ангелами, съ пастырямы воспоемъ, съ волхвами поклонимся; надъ нищими сжалимся, алчущихъ напитаемъ, жаждущихъ напоимъ, голихъ одѣнемъ, странныхъ введемъ въ домы. Если мы здѣлаемъ все то, то сподобимся приняти Христа въ души наши, якъ въ вертепъ, одѣнемъ Его милостію якъ пеленами. Примемъ Его въ образѣ нищаго, странствующаго нынѣ между нами на землѣ. Тогда и Онъ одѣнетъ насъ одеждою нетлѣнія, ризою безсмертія и введетъ насъ въ чертогъ славы, где Самъ царствуетъ съ Отцемъ и Духомъ Святимъ, АМИНЬ.

DISCURSUL

pronunţatŭ de P. S. S. părintele archiereŭ Ghenadie Enăceanŭ cu ocăjunea deschiderii făcultăţiĭ de teologiă în Bucurescĭ.

Nu trecutul istoricŭ alŭ unuĭ statŭ justifică esistenţa uneĭ făcultăţĭ de teologiă, ci necesitatea eĭ faţă cu Statul şi împortânţa acesteĭ făcultăţĭ în cultura neamuluĭ omenescŭ.

În adevĕrŭ, Statul astă-ḑĭ tinde să deĭe cultura cea maĭ înaltă tuturor claselor societăţiĭ; şi oare dreptŭ ar fi, ca numaĭ clerul să nu se niveleze în cultură cu cele-l'alte clase ale societăţiĭ? Şi cândŭ ne este vorba de clerul ortodoxŭ şi în specialŭ de celŭ românescŭ, apoĭ scimŭ doară cu toţiĭ, că trecutul clerulŭĭ nostru nu presêntă ŭă singură pată în rĕporturile luĭ cu statul şi maĭ alesŭ cu societatea românească. Din contra cândŭ elŭ se bucură de ŭă cultură maĭ înaltă, îlŭ găsimŭ totŭdea-una în fruntea sciinţeĭ românescĭ; şi cândŭ împregĭurările istorice făcuse, ca cultura în ţara românească să fiă străină şi rară, atunciĭ acestŭ clerŭ ortodoxŭ şi românescŭ conduse economia domestică a Românilor; dovadă trecutul nu aşá depărtatŭ alŭ mônăstirilor noastre. Clerul românescŭ, dacă în cultivarea sa va rĕmâné ortodoxŭ, cum şí trebuĭe să rĕmână, nu poate să nu fiă necesarĭŭ Statuluĭ şi societăţiĭ; şi la aceasta îlŭ obleagă preceptele şi constituirea bisericeĭ ortodoxe. Are statul necesităţĭ politice, clerul cultŭ alŭ bisericeĭ românescĭ dispune de făcultatea şi dĕtoria îlŭ obleagă, ca, ducêndŭ cu sine în China spre esêmplu seaŭ în Iaponia mântuirea creştina, să o presênte acestor popoare în formele cultureĭ românescĭ. Şi eară-şĭ, pentru necesităţile sociale ale statuluĭ clerul lumescŭ este celŭ maĭ propriŭ, ca să-ĭ uşureze sárcinele, lucrândŭ asupra voĭeĭ şi întenţiuniĭ cetăţanuluĭ şi cu modul acesta împuţinândŭ actele, ce cadŭ în sarcina justiţieĭ şi a administrăţiuniĭ. Voĭŭ maĭ adauge oare, că numaĭ unŭ clerŭ cultŭ va scĭ să înveţe pe oamenĭ preceptul moraleĭ creştine? Eacă rolul clerulŭĭ cultŭ şi ortodoxŭ dintr'unŭ Statŭ; şi elŭ nu va putĕ nicĭ ŭă-dată să-şĭ împlinească acestŭ rolŭ curatŭ socialŭ, dacă nu va avé la îndĕmână ŭă făcultate de teologiă, care să-lŭ prepare, şi să-ĭ ofere mijloacele sciinţifice pentru misiunea sa.

Se afirmă, că obĭectivitatea este caracterul distinctivŭ alŭ sciinţeĭ moderne, şi demustrăţiunea înstrumêntul eĭ de convingere. De alta parte, în frumoasele arte se imitează natura şi se caută realisarea frumosuluĭ. Dară să ne întrebămŭ maĭ seriosŭ, care este obĭectivitatea cantităţilor matematice şi a rĕporturilor dintre numere, precum şí năturalitatea armonieĭ musicale? Eŭ credŭ a fi maĭ sciinţifică afirmaţiunea, că unele sciinţe aŭ unŭ caracterŭ obĭectivŭ, eară altele se fundează pe universalitatea principiuluĭ lor; şi Teologia este sciinţa, care, avêndu-şĭ obĭectul sĕŭ realŭ: pe Dumneḑeŭ, se bucură totŭ-ŭă-dată şí de universalitatea principiuluĭ eĭ. Şi apoĭ, dacă scolastica evuluĭ meḑŭ a rĕcursŭ şí la sofismă ca la înstrumêntŭ de convingere în Teologiă; dacă mistica seculelor precedinţĭ a întrebuinţatŭ entusiasmul şi cu modul acesta a înlocuitŭ convingerea prin afectare, vina nu este a Teologieĭ, ci a direcţiunĭĭ culturale din acele epoce. Teologia secululuĭ alŭ XIX-lea este totŭ atâtŭ de demustrativă ca şi sciinţa secululuĭ nostru. Ea întrebuinţează argumêntul istoricŭ, se fundează pe legea morală şi se urcă pe universalitatea principiuluĭ sĕŭ, pentru-ca să vadă şí maĭ chĭarŭ realitatea adevĕrurilor sale. Şi cum credemŭ noĭ, că vom dá locŭ moraleĭ seaŭ elocinţeĭ bisericescĭ în rôndul sciinţelor moderne, fără ca să adoptămŭ dogmatica şi în genere sciinţa teologică? Morala este totŭ-dea-una consecinţa direaptă a principiuluĭ eĭ; şi, vorbindŭ teologicesce, morala creştină este bună şi necesarĭă, pentru-că personalitatea omuluĭ din această morală este resultată din atributele Dumneḑeuluĭ celuĭ viŭ şi sublimŭ; eară tonul musiceĭ va atinge sublimul numaĭ atuncĭ, cândŭ sufletul musicantuluĭ va fi mişcatŭ de simţimêntul respectuluĭ pentru acestŭ Dumneḑeŭ, şi penelul pictoruluĭ va realisá frumosul, cândŭ, pe lîngă copiarea nătureĭ, va maĭ avé în sufletul sĕŭ şí unŭ idealŭ de represêntatŭ. Aceasta este împortânţa teologieĭ şí faţă cu sciinţa şi în genere cu cultura omenească; eară teologia ortodoxă cu biserica sa va face a se înţĕlege maĭ de aproape sublimul culturĕĭ omenescĭ şi va probá, că alăturea cu animalitatea omuluĭ maĭ esistă şí unŭ idealŭ, la care elŭ, tinḑêndŭ neîncetatŭ, se sublimiseazĕ.

Pentru noĭ Românii făcultatea de teologiă are şí ŭă împortanţă sciinţifică năţională. Literatura, limba şi chĭarŭ istoria trecutuluĭ nostru presênta fenomene, carĭ sûntŭ înţĕlese maĭ alesŭ teologuluĭ. Literatorĭul românŭ va rĕmâné în nedumerire faţă cu materiele, ce compunŭ sbornicele mânuscrise şi tipărite din bibliotecele noastre publice. Filologul nostru, dacă nu va fi vĕrsatŭ şí în cele teologice, nu-şĭ va

puté da samă de espresiunile, ca rugăciunea minții, împreleștitŭ etc. Însu-și istoricul lipsitŭ de aceste cunoscințe va trebuí să facă din Mateiŭ Băsărabŭ omul celŭ maĭ tiranŭ; căcĭ este sciutŭ, că acestŭ Domnitoriŭ și ceĭ ce sámĕnă cu dênsul a desmoștenitŭ pe moșneanŭ, ca să înzĕstreze mônăstirile. De mintea teologului înarmată și cu cele-l'alte cunoscințe vor fi înterpretate după vrednicia grijele Românilor pentru ceĭ morți, conăciturele dela nunți, cumĕtriele, etc. În genere, înființarea făcultății de teologiă cu orgănisarea eĭ solidă va înlesní studiul trecutului hostru istoricŭ și va adauge la părerile savanților noștri încă ŭă modestă părere teologică, care nu poate fi desprețuită, cândŭ maĭ toate fenomenele vieței istorice a Românilor sûntŭ relegioase. Da, făcultatea de teologiă, ce astă-dĭ primesce solemnisarea eĭ, se pune pe base sociale maĭ solide și ea presêntă clerului românŭ posibilitatea culturei celeĭ maĭ înalte și societății mijlocul, de a-și regulá privirile sale și în limitele vederilor teologice. Acestŭ actŭ mare în istoria culturei neamului omenescŭ obleagă pe clerul dela ŭă margine a țĕreĭ și pênă la cea-l'altă și chiarŭ pe societatea noastră ca prin organul alesilor eĭ să strige și să ḑică:

Trăĭească MM. LL. Regele și Regina Românieĭ și să se bucure, că astă-dĭ s'a realisatŭ și cu sciința românească devisa: „Nihil sine Deo!“ Să trăiți, Înaltŭ Prea Sânțite Stăpâne, bunul nostru Archipăstoriŭ și să vĕ bucurați, că nu înzădar „v'ați pusŭ sufletul vostru pentru oĭ!“ Să trăĭească onor. guvernŭ alŭ regatului românŭ și să se bucure și elŭ, că și-a plecatŭ urechĭa la pàsurile țĕreĭ și a dotatŭ Biserica și cu aceasta înstituțiune.“

CRONICĂ.

Dl. Alesandru de Repta, proprietariŭ de moşiă în Banila moldovenească, arĕtându, cum-că voĭesce să zîdească dintru ale sale ŭă biserică noaŭă de peatră în Banila moldovenească, a primitŭ dela Înaltŭ Prea Sânţia sa părintele nostru Archiepiscopŭ şi Mitropolitŭ următorĭul rĕspunsŭ:

„Din adresa Domnieĭ Voastre din 12/24 Iuliŭ 1884 Ne-amŭ informatŭ cu multă bucuriă şi îndestulare sufleteas că, cum-că Domnia-Voastră din adevĕrată dragoste cătră Dumneḑeŭ şi din însufleţire evangelică pentru scopurile cele mântuitoarĭe ale crestinătăţiĭ V'aţi decisŭ a face cu chĭeltuĭeală propriă ŭă biserică noaŭă în parochia dreptŭ-credincĭoasă din Banila moldovenească pe Sirete.

Dorinţa şi voinţa aceasta direasă de evlavia crestinească se arată cu atâtŭ maĭ bine-cuvêntată şi maĭ fericită, de oare-ce, locaşul dumneḑeĭescŭ construitŭ din materialŭ vêrtosŭ, ádecă din peatră şi cărămidă după planurile technice, ce Ni-s'aŭ presêntatŭ, va fi foarte frumosŭ şi traĭnicŭ, încâtŭ ctitoria Domnieĭ Voastre se va preamărí şi bine-cuvêntá nu numaĭ de contimpuranĭ, ci şí de generăcĭunile viitoarĭe ale năţiuniĭ noastre dreptŭ-măritoarĭe din pământul Bucovineĭ.

Aprobândŭ decĭ din punctul de vedere alŭ ritualităţiĭ planurile technice şi înzĕstrêndu-le cu clausula chierarchică de aprobare, împărtăşimŭ învoirea Consistorĭuluĭ şi bine-cuvêntarea Noastră archiepiscopească . . . dorindŭ, ca Dumneḑeŭ să Vĕ ajute a aduce lucrul la cápĕtŭ şi a Vĕ vedé împlinită dorinţa astŭ lăudaveră şi mântuitoarĭă.“

Domnul Alesandru de Repta „e ca pomul plântatŭ lângă curgerile apelor, care îşĭ dă fruptul la têmpul săŭ“ (Ps. 1, 3.) elŭ, e omul celŭ ce âmblă în căile cele plăcute luĭ D-ḑeŭ şi carĭ D-ḑeŭ le cunoasce (v. 6.): elŭ cu fapta asta, rară în ḑilele noastre, calcă dreptŭ

în urmele rĕnumiţilor domnĭ, boĭerĭ şi archiereĭ românĭ din ḑilele de demultŭ, carĭ purtaţĭ de simţul relegiosŭ nu numaĭ că aŭ rădicatŭ têmpluri măĭestoase în lauda şi onoarea luĭ D-ḑeŭ, ci le-aŭ maĭ înzĕstratŭ âncă şí cu moşie întinse şi cu alte bunurĭ, carĭ să li asigure întreţinerea după menirea lor. Locaşurile acele dumneḑeĭescĭ sûntŭ făcute unele cu multe sute de anĭ maĭ 'nainte; cu toate acestea ceĭ ce le-aŭ urḑitŭ şi le-aŭ rădicatŭ sûntŭ amintiţĭ pên' în ḑiŭa de astă-ḑĭ cu laudă şi cu reverinţă ca marĭ bine-făcĕtorĭ şi aşá va fi şí cu numele d-luĭ Alesandru de Repta şi alŭ pioaseĭ sale soţie. Ce esêmplu frumosŭ şi demnŭ de imitare!

In toamna aceasta și a nume în 30 Septemvre s'a desvĕlitŭ în Bucurescĭ statua înțĕleptuluĭ și marinimosuluĭ bărbatŭ, protopopuluĭ Tudorŭ. Statua e aşĕḑată în curtea scoaleĭ profesiunale de fete, urḑită de acestŭ fericitŭ bărbatŭ chĭar în casele, unde a locuitŭ elŭ; ea-ĭ sculptată în marmură albă şi stă pe unŭ pĭedestalŭ înaltŭ, totŭ de marmură. Pe cele patră lăturĭ ale pĭedestaluluĭ sûntŭ scrise cele patru legate marĭ ale luĭ, şi anume: 1) fondul pentru întreţinerea scoaleĭ profesiunale (în sumă de 80.000 leĭ); 2) fondul pentru întreţinerea asiluluĭ femeilor sĕrace dela Udricanĭ, urḑitŭ şi deschisŭ de dênsul, cândŭ erá în vieaţă; 3) fondul pentru măritişul alor patru fete în fiă-care anŭ (în sumă de 80.000 leĭ); 4) fondul pentru construirea unor case preoţescĭ în curtea bisericeĭ St. Gheorghe vechĭŭ (în sumă de 16.000 leĭ); pentru a căreĭa reconstruire, fiindŭ în vieaţă, contribuise 60.000 leĭ.

Monumêntul acesta e rădicatŭ după voinţa testatorĭuluĭ, dară nu pentru mărirea numeluĭ luĭ, cum se esprimă foarte nimeritŭ unŭ oratorĭŭ la sĕrbarea desvĕlirĭĭ, ci pentru-că să li spumă celor ce vor căutá la închipuirea luĭ: eacă! nu vĕ arĕtŭ, privitorilor! ce am făcutŭ eŭ, ci maĭ vêrtosŭ vĕ arĕtŭ, ce trebuĭe să faceţĭ voĭ pentru rădicarea şi întărirea năcĭuniĭ şi a bisericeĭ. Acestŭ bărbatŭ alesŭ a maĭ lăsatŭ Soţietăţiĭ clerului românŭ „Ajutorĭul“ 10.000 leĭ; „Soţietăţiĭ pentru învĕţătura poporuluĭ românŭ“ 3.000 leĭ; a lăsatŭ pentru preoţiĭ dela biserica Vinerĭ şi pentru ceĭ dela St. Gheorghe vechĭŭ de fiă-care preotŭ câte 40 leĭ, eară pentru ceĭ dela biserica Olarĭ câte 20 leĭ pe anŭ pentru eternitate.

Rĕpăosatul erá în ḑilele sale omŭ foarte economŭ şi strîngĕtorĭŭ, dară elŭ cu economiele sale nu urmărĭá tindinţe ordenarĭe, ci-şĭ pre-

fipse ŭă ţintă înaltă, elŭ voiá, că economiele sale strînse cu sudoarea de mulţi anĭ să rĕversĕ ŭă-dată bine-faceri asupra oraşuluĭ, în care a trăitŭ, şi asupra stării şi năcĭunii, din care a făcutŭ parte: aşá totŭ banul în mâna luĭ sĕ prefăceá în sorginte de bine-cuvêntare pentru generăcĭunile viitoarie.

Măreţŭ şi rarŭ este acestŭ esêmplu de marinimă şi de înţĕlepcĭune pătriotică! Elŭ-i esêmplu nu de înstrăinare şi apunere, ci de consĕrvare şi înălţare. De aceea facă Domnul, că elŭ să aĭbă mulţi imitătorĭ în biserica şi năcĭunea noastră, care se cere într'armată cu urgunţa, să aĭbă imitătorĭ de aceĭa, a cărora nume şi memoriă să fiă atâtŭ de scumpă şi neuĭtată, cum este şi va rĕmâné memoria şi numele p r o t o p o p u l u ĭ T u d o r ŭ!

In I Optomvre a. c. fŭ alesŭ pătriarchŭ ecumenicŭ la Constantinopole mitropolitul din Derconŭ. Porţiĭ i-se supusese ŭă listă de 13 candidaţi, care fŭ întoarsă fără obsĕrvare. La alegere în corpul electoralŭ voturile s'aŭ împărţitŭ; din 67 de voturĭ a căpĕtatŭ 61 Mitropolitul dela Nicea, 58 celŭ dela Derconŭ şi 45 celŭ dela Mitilene. Dintr'acestĭ 3 candidaţi a alesŭ apoĭ clerul înaltŭ cu 11 voturĭ pe mitropolitul dela Derconŭ, care fŭ achĭămatŭ cu mare însufleţire de pătriarchŭ ecumenicŭ cu numele Ioachimŭ alŭ IV. Elŭ este unul din ceĭ maĭ tinerĭ archiereĭ aĭ bisericeĭ grecescĭ. Născutŭ în a. 1836 la Calimachia pe însula Chio, fŭ crescutŭ cu îngrijirea unchĭuluĭ săŭ, pe atuncĭ mitropolitŭ la Cysicŭ. Înstrucţiunea pentru starea preoţească şi-o căpĕtà în scoala teologică de pe însula Chalchi. Între aniĭ 1861—1863 a lucratŭ în biroulŭ sântuluĭ Sinodŭ şi apoĭ devení mitropolitŭ în Larissa. În a. 1873 se suí pe scaunul mitropolitanŭ din Derconŭ şi fŭ numitŭ între membriĭ sântuluĭ Sinodŭ. Arĕtândŭ sanctitatea Sa în toată căriera sa virtuţi rarĭ şi fineaţă de spiretŭ, şi avêndŭ şí cultură înaltă după cerinţele timpuluĭ de faţă, sûntemŭ îndreptăţiţi a crede, cum-că întrândŭ acum în scaunul patriarchalŭ, nu-şĭ va mărginí vederile numaĭ la cercul rĕstrînsŭ alŭ provincieĭ sale, ci şi-le va întinde asupra stării bisericeĭ ortoxe întregĭ, care, numĕrândŭ în timpul de faţă 85,000.000 de închinătorĭ, trebue consolidată în interesele eĭ de cultură şi de progresŭ.

In Nrul 255 alŭ „Gazeteĭ de Viena“ (Wiener Zeitung) din 4. Noemvre 1884 cetimŭ următoarĭa corespundinţă din St Petersburgŭ despre reformarea seminarĭelor bisericescĭ din Rusia.

„Pe lîngă noul regulămêntŭ pentru universităţi, carele cu dreptul se aprobà de toţi, s'a maĭ elucratŭ sub conducerea învĕţatului d. Pobedonoşevŭ şi a eşitŭ de curêndŭ legea pentru reformarea seminarĭelor şi scoalelor bisericesci.

Seminarĭele bisericescĭ sûntŭ înstitute pentru învĕţămêntul tineretului, ce se prepară la serviţul bisericescŭ. Ele staŭ sub îngrijirea sântului Sinodŭ şi se întreţinŭ din mijloacele, ce li-se asamnă de Impĕratul din vistiăria statului. Dară sub preveghĭarea sântului Sinodŭ sûntŭ ele încredinţate nemijlocitŭ Archiereilor eparchialĭ. La fiă-care seminarĭŭ sûntŭ sistemisaţĭ: unŭ rectorĭŭ, unŭ înspectorĭŭ cu ajutorii săĭ, unŭ numĕrŭ de învĕţătorĭ, unŭ spriretualŭ (totŭ-ŭă-dată preotŭ la biserica seminarĭului), unŭ medicŭ şi maĭ mulţĭ subalternĭ. Esistă la fiă-care seminarĭŭ şi ŭă administrăciune propriă pentru afacerile de învĕţămêntŭ, pentru morală şi afacerile economice. Primire află tinerĭ de credinţa ortodoxă din toate stările. Seminarĭul are 6 clase cu câte unŭ cursŭ anualŭ. Pentru învĕţămêntŭ nu se ĭa plată dela învĕţăceĭ. Orfanii şi copiii de părinţĭ sĕracĭ, carĭ se destingŭ prin sirguinţă şi căpăcetate, potŭ fi întreţinuţĭ cu chĭeltuĭeala statului. Cu seminarĭele staŭ în îmbinare pensionate atâtŭ pentru tinerii, ce se întreţinŭ de statŭ, câtŭ şĭ pentru ceĭ ce se ţinŭ din ale sale. După plinirea cursurilor ceĭ maĭ bunĭ tinerĭ trecŭ la academiele bisericescĭ seaŭ se denumescŭ după dorinţă lor în posturĭ bisericescĭ orĭ că învĕţătorĭ la scoalele bisericescĭ. Rectorĭul se denumesce de sântul Sinodŭ, fiindŭ propusŭ de archiereul eparchialŭ. Obĭepte de învĕţămêntŭ sûntŭ: esplicarea sântei scripture a legiĭ vechĭe şi noaŭĕ, istoria bisericească, maĭ în specialŭ istoria bisericeĭ rusescĭ şi istoria sectelor rusescĭ, teologia sistematică, omiletica şi liturgica, limba şi literatura rusască, istoria universală şi maĭ în specialŭ cea rusască, algebra şi geometria, fisica, logica şi ŭă scurtă istoriă a filosofieĭ, latina şi greaca, cântarea bisericească. Afară de acestea maĭ învaţă, ceĭ ce voĭescŭ, şĭ francesa, germâna, evreeasca şi zugravirea icoanelor rituale. Oarele de învĕţămêntŭ sûntŭ fipsate după clase în numĕrŭ de 20 pênă la 23 pe sĕptĕmână. Rectorĭul seminarĭului are locuinţă liberă şi salarĭŭ de 2000 de ruble cu îndĕtorirea, de a predá 4 oare pe sĕptĕmână; înspectorĭul are locuinţă şi 1500 de ruble cu aceea-şĭ îndĕtorire; învĕţătoriĭ se plătescŭ după numĕrul lecţiunilor cu 1980, 1800 de ruble pênă la 150 (2 oare pentru limba evreească). Învĕţăceii, carĭ, absolvându cursurile, nu voĭescŭ să între în serviţele bisericeĭ, potŭ fi primiţĭ cu rangul claseĭ 14, în serviţul statului.

În asemenea modŭ s'aŭ organisatŭ scoalele bisericesci, în carile se învaţă: istoria biblică, catechismul, esplicarea serviţului dumnedeiescŭ, latina, greaca, geografia, aritmetica şi caligrafia, în urmă cântarea bisericească. Şi în aceste institute tinerii se ţinŭ bine şi rigorosŭ, şi preveghiătorii şi învĕţătorii sûntŭ sălăriaţi, cum se cade.“

Inregestrămŭ cu deosebită bucuriă, că în 4/16 Noemvre a. c. s'a înauguratŭ la universitatea din Bucuresci făcultatea teologică. Aceasta instituciune erá în România de multŭ asceptată şi foarte împerioasă pentru referinţele ei. După sânta liturgiă celebrată la Mitropoliă studinţii aŭ trecutŭ împreună cu profesorii, păr. Archiereŭ Ghenadiu Enăceanŭ, păr. Archimandritŭ Dr. Gerasimŭ Timuşŭ şi dl. Dr. N. Niţulescu la universitate, unde s'a făcutŭ sânţirea apoi în fiinţa de faţă a Înaltŭ Prea Sânţiei sale păr. Mitropolitŭ-Primatŭ, a secretariului generalŭ alŭ ministeriului instrucţiunii publice, d-luĭ Gr. Tocilescu şi a altor persoane destinse. Cu aceasta ocăjune s'aŭ ţinutŭ treĭ discursurĭ şi a vorbitŭ anume: Înaltŭ Prea Sânţia Sa păr. Mitropolitŭ-Primatŭ, dl. Tocilescu şi decanul făcultăţiĭ teologice, păr. Arch. Ghe. Enăceanŭ.

Internatul bursierilor teologi, 20 la númĕrŭ, e înstălatŭ în casele din curtea biserice St. George Vechiŭ, unde a fostŭ gimnasiul „Lazarŭ“. Directorul internatului este păr. Archim. Dr. Ger. Timuşŭ.

Biserica noastră dreptŭ-măritoariă se laudă şi se fericesce deci cu ŭă instituciune de cultură înaltă maĭ multŭ, eară făcultatea noastră teologică din Cernăuţi cu ŭă soră maĭ tênĕră. Fiă, ca acestor doaŭĕ surorĭ să le fiă dată a emulá pe câmpul sciinţeĭ şi alŭ literatureĭ cu succese însĕmnate pentru ortodoxiă!

In 7/19 Noemvre, ádecă de ḑiŭa onomastică a Măiestăţii Sale împĕrĕteseĭ noastre Elisabeta s'a celebratŭ în catedrală sânta liturgiă cu doxologiă în modŭ solemnŭ ca totŭ-dea-una.

In 11/23 Noemvre a. c. sânţí Inaltŭ Prea Sânţia Sa păr. Archiepiscopŭ şi Mitropolitŭ biserica cea noaŭă din parochia Lenţesci, în protopresviteria Cernăuţilor. Aceasta biserică e făcută cu spesele părochienilor, ale fondului relegiunariŭ şi ale proprietariului de moşiă Herşŭ Veisglasŭ. Predica festivă o ţinú predicătoriul catedralŭ păr. exarchŭ Ioanŭ Procopovicĭŭ. Cu ocăjunea aceasta fú chirotesitŭ în exarchŭ parochul localŭ p. Andreiŭ Carage.

Profesorul Gârbea din Bucurescĭ a pusŭ în versurĭ cartea luĭ Iovŭ, care o publică acum. „Ortodoxul“, apreţuindŭ lucrarea aceasta, adaoge următoarĭele: Nu ne îndoimŭ. că clerul nostru, maĭ alesŭ Prea Sânţiţiĭ Mitropoliţi şi Episcopĭ . . . vor bine-voi a-ĭ dá totŭ concursul, încurăjându-lŭ astŭ-felĭu a-şĭ pune talentul la serviciul bisericeĭ şi prin alte lucrărĭ de felĭul acesta.

Cartea luĭ Iovŭ va formá unŭ frumosŭ volumŭ cu multe gravurĭ. Preţul pentru aceĭa, ce voĭescŭ să subscrie, este de 4 leĭ.

Eacă ŭă mică probă din cap 127.

Eară Iehova rĕspunse luĭ Iovŭ şi ḑise:

— — — — — — — — — —

Şi calulŭĭ tu dat'-aĭ puterea-ĭ d'alergare?
Tu 'mpodobit'-aĭ oare cu coamă gîtul luĭ?
Tu l'-aĭ făcutŭ să sară întocmaĭ ca locusta?
Cândŭ elŭ nechează, frica şi spaĭma te cuprindŭ.
D'a sa putere mândru elŭ bate cu copita
Pămêntul şi ca leul s'aruncă în duşmanĭ,
Î-şĭ bate jocŭ de fricŭ, nicĭ vrea de ea să scie
Şi 'n vecĭ elŭ nu se trage de sabiă îndĕrĕtŭ,
Cândŭ vine săgeata, cândŭ sulița rĕsună,
Şi lâncea ca unŭ fulgerŭ sclipesce 'n fața luĭ,
Elŭ trémurŭ, nechează şi de neastêmpărŭ bate
Pămêntul şi îlŭ muşcă şi ţipă, sare 'n susŭ:
D'abĭá sĕ stăpânesce, cândŭ tobele-aŭ sunatŭ.
Cândŭ cântă a luptă cornul, elŭ pare a ḑice: „Haĭde!“
Miroase de departe şi luptă şi comandă,
Şi ţipĕtul mulţimiĭ şi alŭ armeĭ zângănitŭ.“

Noĭ sûntemŭ gata a primí prenumĕrărĭ la cartea aceasta.

Avemŭ durerea a înregestrá, că după ŭă suferinţă scurtă a încetatŭ din vieaţă în Cernăuţi în 14/26 Noemvre a. c. protopresviterul onorariŭ şi parochul din Toporăuţi, **Grigoriŭ Vorobchĭeviciŭ,** fiindŭ în etate de 46 de anĭ.

Rĕpăusatul, finindu-şĭ studiele în a. 1860, fŭ rônduitŭ maĭ âintâiŭ administrătoriŭ parochialŭ la Orăşenĭ, apoĭ păstoriŭ sufletescŭ la penitenţiarĭul din Liovŭ, de unde se strămută la Cernăuţi, unde se făcŭ spiretualŭ în seminarĭul diecesanŭ şi apoĭ profesoriŭ de relegĭune la scoala reală gr. or. În Toporăuţi devenise parochŭ în a. 1881.

Elŭ erá omul sciinţeĭ, aveá inimă deschisă şi-ĭ erá foarte aminte de îmbunĕtăţirea sorţiĭ poporuluĭ.

Înmormêntarea i-se făcú în Cernăuţi în 16/28 Noemvre. Ceremonia funebrală o conduse Prea Cuvioşia Sa păr. Archimandritŭ-Stauroforŭ Mironŭ Calinescu asistatŭ de 6 preoţi şi unŭ archidiaconŭ, şi atâtŭ orăcĭunea funebrală câtŭ şí ertăcĭunile la mormêntŭ fură rostite de Prea Cuvioşia Sa.

F i ă - ĭ m e m o r i a e t e r n ă!

„Armonia“, societate pentru cultivarea și rĕspândirea musicei naționale în Bucovina va edá cu 1 Ianuariŭ 1885 broşure de cuartete pentru vocĭ bărbătescĭ (escepţionalŭ şi pentru corŭ mixtŭ) atâtŭ în partiture câtŭ şi în vocĭ singuratice.

Pentru ajungerea acestuĭ scopŭ âncă necunoscutŭ la românĭ — fiindŭ prima încercare pe terenul musicalŭ — apelămŭ la publicul românŭ, care are simţŭ pentru musică, de a ni dá concursul necesarĭŭ.

Promiţindu-ni ceĭ maĭ distinşĭ compositorĭ românĭ concursul lor la opera aceasta, ne adresămŭ cătră onoratul publicŭ românŭ să ne sprijinească câtŭ cu putinţă, căcĭ numaĭ de la aceasta sprijinire depinde apăriţiunea broşurelor. De nu se vor într'uní celŭ puţinŭ ŭă sută de abonenţĭ, realisarea ideeĭ va remâné unŭ p i u m d e s i d e r i u m.

Broşurele vor apăré lunarĭŭ câte de ŭă coală tiparĭŭ în partitură şi cu câte patru exemplare la voace.

Unŭ exemplarĭŭ (partitură cu 16 vocĭ) va costá 1 fl. 80 cr. seaŭ 4 fr. 50 b.

Rugămŭ pre onoratul publicŭ a ni trămite abonămêntul pentru ântâĭa broşură înainte şi anume pênă celŭ multŭ la 15. Decemvre 1884 la adresa: Societatea „Armonia“ (la mânele preşedintelui L e o n ŭ cavalerŭ de G o ĭ a n ŭ) în Cernăuţĭ.

Trecêndŭ Jurnalul nostru cu númĕrul viitorĭŭ în anul alŭ patrulea, ne rugămŭ respectuosŭ, ca prea onoraţiĭ abonenţĭ să bine-voĭească a-şĭ înnoí abonămêntul de cu bunŭ timpŭ, eară aceĭ ce n'aŭ rĕspunsŭ âncă quota abonămêntuluĭ pentru timpul trecutŭ a o trămite câtŭ de curêndŭ la Administrăcĭune.

Arhiepiscopia Aiud

Lei 1,90 1,50/1,90 | 426/84

Redactorĭŭ primarĭŭ responsabilŭ:
Protopresviterul
Artemiŭ Berarĭŭ.

Redactorĭŭ alŭ doile pentru textul slav.-rusescŭ:
Profesorĭŭ de cântarea corală
Isidorŭ Vorobchievici.

Administrătorĭŭ şi editorĭŭ: Archimandritul-Mitroforŭ
Arcadiŭ Cĭupercovicĭ.

Tipografiea archiepiscopală în Cernăuţi. — Staţiunea telefonică Nr. 47.

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ